ACTA ET DOCUMENTA CONCILIO OECUMENICO VATICANO II APPARANDO

SERIES II
(PRAEPARATORIA)

VOLUMEN II

ACTA PONTIFICIAE COMMISSIONIS CENTRALIS PRAEPARATORIAE CONCILII OECUMENICI VATICANI II

PARS I

SESSIO PRIMA: 12-20 IUNII 1961
SESSIO SECUNDA: 7-17 NOVEMBRIS 1961

(SUB SECRETO)

TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS
MCMLXV

MONITUM

Volumen alterum secundae Seriei operis cui titulus Acta et Documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando *colligit acta Commissionis Centralis Praeparatoriae, cuius munus a S. P. Ioanne XXIII s. r. ita statutum est in M. P.* Superno Dei nutu, *diei 5 iunii 1960: « Commissionis Centralis munus esto sequi ac, si necesse sit, in ordinem disponere singularum Commissionum labores, atque illarum conclusiones, rite perpensas, ad Nos deferre, ut res in Concilio Oecumenico tractandas Nosmetipsi statuamus. Commissioni Centrali munus quoque committitur proponendi normas, quae ad ordinem in Concilio servandum pertineant ».*

Hoc volumen in diversos Tomos dispescitur; in iisque ex ordine referuntur acta sessionum, quae annis 1961-1962 a Commissione Centrali habitae sunt.

Ut iisdem plenius et commodius studeri valeat, opportunum visum est in hoc volumine iterum referre, at typis inferioribus, illa acta quae vel in primo volumine huius Seriei iam impressa sunt (uti Allocutiones Summi Pontificis ad Commissionem Centralem), vel separatis fasciculis iam prodierunt (uti Schemata, a Commissione Centrali examinata, litterae circulares, quae dicuntur, etc.)

Relationes et animadversiones necnon suffragia Sodalium vel Consiliariorum in hoc volumine prostant iuxta textum ab iisdem scripto exhibitum et subsignatum post disceptationem schematis vel eius partis. Quando scriptum deerat et necessitas postulabat textum referri, stetimus textui ex taeniola magnetica transcripto: quod tamen singulis vicibus in nota animadvertimus.

Romae, die VII martii anno MCMLXV.

SODALES ET CONSILIARII
COMMISSIONIS CENTRALIS

SODALES *

Em.mi ac Rev.mi DD. Cardinales:

EUGENIUS TISSERANT, Episcopus Ostiensis ac Portuensis et S. Rufinae; Decanus S. Collegii; Praefectus S. Congregationis Caeremonialis; Praeses Pont. Commissionis Caeremonialis (6 iunii 1960).

CLEMENS MICARA, Episcopus Veliternus; Vicarius Generalis Sanctitatis Suae in Urbe (17 februarii 1961).

IOSEPHUS PIZZARDO, Episcopus Albanensis; Praefectus S. Congregationis de Seminariis et Studiorum Universitatibus; Praeses Pont. Commissionis de Seminariis et de Studiis (6 iunii 1960).

BENEDICTUS ALOISI-MASELLA, Episcopus Praenestinus; Praefectus S. Congregationis de disciplina Sacramentorum; Praeses Pont. Commissionis de Sacramentorum disciplina (6 iunii 1960).

MARCELLUS MIMMI,[1] Episcopus Sabinensis et Mandelensis; Secretarius S. Congregationis Consistorialis; Praeses Pont. Commissionis de Episcopis et Dioecesium Regimine (6 iunii 1960).

CAIETANUS CICOGNANI,[2] Episcopus Tusculanus; Praefectus S. Congregationis Rituum; Praeses Pont. Commissionis de Sacra Liturgia (6 iunii 1960).

IOSEPHUS FERRETTO, Episcopus Sabinensis et Mandelensis (30 octobris 1961).

IOSEPHUS ERNESTUS VAN ROEY,[3] Archiepiscopus Mechliniensis (15 iunii 1960).

EMMANUEL GONÇALVES CEREJEIRA, Patriarcha Lisbonensis (15 iunii 1960).

ACHILLES LIÉNART, Episcopus Insulensis (15 iunii 1960).

IGNATIUS GABRIEL TAPPOUNI, Patriarcha Antiochenus Syrorum (15 iunii 1960).

IACOBUS ALOISIUS COPELLO, S. R. E. Cancellarius (4 iulii 1960).

---

* Dies intra parentesim indicat diem cooptationis in Commissionem Centralem.

[1] Die 6 martii 1961 defunctus est.

[2] Die 5 februarii 1962 defunctus est.

[3] Die 6 octobris 1961 defunctus est.

GREGORIUS PETRUS AGAGIANIAN, Patriarcha Ciliciae Armenorum; Praefectus S. Congregationis de Propaganda Fide; Praeses Pont. Commissionis de Missionibus (6 iunii 1960).

IACOBUS CAROLUS McGUIGAN, Archiepiscopus Torontinus (15 iunii 1960).

NORMANNUS THOMAS GILROY, Archiepiscopus Sydneyensis (15 iunii 1960).

FRANCISCUS SPELLMAN, Archiepiscopus Neo-Eboracensis (15 iunii 1960).

THEODOSIUS CLEMENS DE GOUVEIA,[4] Archiepiscopus de Lourenço Marques (15 iunii 1960).

IACOBUS DE BARROS CÂMARA, Archiepiscopus S. Sebastiani Fluminis Januarii (15 iunii 1960).

HENRICUS PLA Y DENIEL, Archiepiscopus Toletanus (15 iunii 1960).

EMMANUEL ARTEAGA Y BETANCOURT,[5] Archiepiscopus S. Christophori de Habana (15 iunii 1960).

IOSEPHUS FRINGS, Archiepiscopus Coloniensis (15 iunii 1960).

ANTONIUS CAGGIANO, Archiepiscopus Bonaërensis (15 iunii 1960).

ERNESTUS RUFFINI, Archiepiscopus Panormitanus (22 nov. 1961).

THOMAS TIENCHENSIN, Archiepiscopus Pechimensis et Administrator Ap. Taipehensis (15 iunii 1960).

VALERIUS VALERI, Praefectus S. Congregationis de Religiosis; Praeses Pont. Commissionis de Religiosis (6 iunii 1960).

PETRUS CIRIACI, Praefectus S. Congregationis Concilii; Praeses Pont. Commissionis de Disciplina Cleri et Populi Christiani (6 iunii 1960).

CAROLUS MARIA DE LA TORRE, Archiepiscopus Quitensis (15 iunii 1960).

IOSEPHUS SIRI, Archiepiscopus Ianuensis (15 iunii 1960).

IOANNES D'ALTON, Archiepiscopus Armachanus (15 iunii 1960).

IACOBUS FRANCISCUS MCINTYRE, Archiepiscopus S. Mariae Angelorum (15 iunii 1960).

STEPHANUS WYSZYNSKI, Archiepiscopus Gnesnensis et Varsaviensis (15 iunii 1960).

FERNANDUS QUIROGA Y PALACIOS, Archiepiscopus Compostellanus (6 novembris 1961).

PAULUS AEMILIUS LÉGER, Archiepiscopus Marianopolitanus (15 iunii 1960).

---

[4] Die 6 februarii 1962 defunctus est.

[5] Die 20 martii 1963 defunctus est.

VALERIANUS GRACIAS, Archiepiscopus Bombayensis (15 iunii 1960).
IOSEPHUS WENDEL,[6] Archiepiscopus Monacensis et Frisingensis (15 iunii 1960).
IOANNES BAPTISTA MONTINI, Archiepiscopus Mediolanensis (6 nov. 1961).
PAULUS GIOBBE, Datarius Sanctitatis Suae (21 martii 1962).
FERNANDUS CENTO, Praeses Pont. Commissionis de Apostolatu Laicorum (6 iunii 1960).
HAMLETUS IOANNES CICOGNANI, A Publicis Ecclesiae Negotiis; Praeses Pont. Commissionis de Ecclesiis Orientalibus (6 iunii 1960).
IOSEPHUS GARIBI Y RIVERA, Archiepiscopus Guadalajarensis (15 iunii 1960).
ANTONIUS MARIA BARBIERI, Archiepiscopus Montisvidei (15 iunii 1960).
GULIELMUS GODFREY, Archiepiscopus Vestmonasteriensis (15 iunii 1960).
CAROLUS CONFALONIERI, Secretarius S. Congregationis Consistorialis (4 aprilis 1961).
RICCARDUS IACOBUS CUSHING, Archiepiscopus Bostoniensis (26 martii 1962).
PAULUS MARIA RICHAUD, Archiepiscopus Burdigalensis (25 oct. 1961).
ALOISIUS IOSEPH MUENCH,[7] (6 iunii 1960).
FRANCISCUS KÖNIG, Archiepiscopus Viennensis (15 iunii 1960).
PAULUS MARELLA, Praeses Pont. Commissionis de Episcopis et Dioecesium Regimine (14 martii 1961).
IULIUS DÖPFNER, Archiepiscopus Monacensis et Frisingensis (24 dec. 1960).
GUSTAVUS TESTA, Pro-Praeses Commissionis Cardinalitiae pro administratione bonorum S. Sedis; Praeses Pont. Commissionis Technico-Organizativae (17 oct. 1961).
ALBERTUS GREGORIUS MEYER, Archiepiscopus Chicagiensis (13 oct. 1961).
ALOISIUS TRAGLIA, Pro-Vicarius Generalis Sanctitatis Suae in Urbe (17 febr. 1961).
PETRUS TATSUO DOI, Archiepiscopus Tokiensis (15 iunii 1960).
BERNARDUS IOANNES ALFRINK, Archiepiscopus Ultraiectensis (15 iunii 1960).
RUFINUS J. SANTOS, Archiepiscopus Manilensis (15 iunii 1960).

---

[6] Die 31 decembris 1960 defunctus est.
[7] Die 15 februarii 1962 defunctus est.

LAUREANUS RUGAMBWA, Episcopus Bukobaensis (15 iunii 1960).
IOSEPHUS E. RITTER, Archiepiscopus S. Ludovici (26 martii 1962).
IOSEPHUS HUMBERTUS QUINTERO, Archiepiscopus Caracensis (5 iulii 1961).
ALOISIUS CONCHA, Archiepiscopus Bogotensis (15 iunii 1960).[8]
IOSEPHUS DA COSTA NUÑES (21 martii 1962).[9]
IOANNES LANDÁZURI RICKETTS, Archiepiscopus Limanus (15 iunii 1960).[10]
ACACIUS COUSSA,[11] Secretarius Congregationis Pro Ecclesia Orientali (21 martii 1962).
RADULFUS SILVA HENRIQUEZ, Archiepiscopus S. Iacobi in Chile (21 martii 1962).
LEO IOSEPHUS SUENENS, Archiepiscopus Mechliniensis-Bruxellensis (21 martii 1962).
ALFREDUS OTTAVIANI, Secretarius Supremae S. Congregationis S. Officii; Praeses Pont. Commissionis Theologicae (6 iunii 1960).
ALBERTUS DI JORIO, Pro-Praeses Commissionis Cardinalitiae pro Statu Civitatis Vaticanae; Praeses Secretariatus de rebus oeconomicis (15 iunii 1960).
FRANCISCUS ROBERTI, Praefectus Supremi Tribunalis Signaturae Apostolicae (17 oct. 1961).
ANDREAS JULLIEN (6 iunii 1960).
ARCADIUS LARRAONA, Praefectus S. Congregationis Rituum; Praeses Pont. Commissionis de Sacra Liturgia (6 iunii 1960).
GULIELMUS THEODORUS HEARD (6 iunii 1960).
AUGUSTINUS BEA, Praeses Secretariatus ad unitatem christianorum fovendam (6 iunii 1960).
MICHAËL BROWNE (4 iulii 1960).[12]
ANSELMUS ALBAREDA (21 martii 1962).[13]

Beatissimi Domini:

STEPHANUS I SIDAROUSS, Patriarcha Alexandrinus Coptorum (15 iunii 1960).

---

[8] S. R. E. Cardinalis creatus est die 19 martii 1962.
[9] S. R. E. Cardinalis creatus est die 16 ianuarii 1962.
[10] S. R. E. Cardinalis creatus est die 19 martii 1962.
[11] S. R. E. Cardinalis creatus est die 19 martii 1962. Die 29 iulii 1962 defunctus est.
[12] S. R. E. Cardinalis creatus est die 19 martii 1962.
[13] S. R. E. Cardinalis creatus est die 19 martii 1962.

MAXIMUS IV SAIGH, Patriarcha Antiochenus Melchitarum (15 iunii 1960).
PAULUS PETRUS MEOUCHI, Patriarcha Antiochenus Maronitarum (15 iunii 1960).
ALBERTUS GORI, Patriarcha Hierosolymitanus Latinorum (7 dec. 1960).
PAULUS II CHEIKHO, Patriarcha Babylonensis Chaldaeorum (15 iunii 1960).

Exc.mi ac Rev.mi Domini:

PERICLES FELICI, Archiepiscopus tit. Samosatensis, Secretarius Generalis.
ACACIUS CHACON, Archiepiscopus Meridensis (15 iunii 1960).
IOSEPHUS UJČIČ, Archiepiscopus Belogradensis (15 iunii 1960).
PATRITIUS FINBAR RYAN, Archiepiscopus Portus Hispaniae (15 iunii 1960).
ALOISIUS CHÁVEZ Y GONZÁLEZ, Archiepiscopus S. Salvatoris in America (15 iunii 1960).
ALFREDUS SILVA SANTIAGO, Archiepiscopus Ss. Conceptionis (15 iunii 1960).
IOANNES IOSEPHUS A. MENA PORTA, Archiepiscopus Ss. Assumptionis (15 iunii 1960).
ABEL ISIDORUS ANTEZANA Y ROJAS, Archiepiscopus Pacensis in Bolivia (15 iunii 1960).
IOSEPHUS GROSZ,[14] Archiepiscopus Calocensis (6 iunii 1960).
DONALDUS ALFONSUS CAMPBELL, Archiepiscopus Glasguensis (15 iunii 1960).
OCTAVIUS ANTONIUS BERAS, Archiepiscopus tit. Euchaïtenus, Coadiutor c. i. s. S. Dominici (15 iunii 1960).
THOMAS B. COORAY, Archiepiscopus Columbensis in Ceylon (15 iunii 1960).
PETRUS THOMAS MCKEEFRY, Archiepiscopus Vellingtonensis (15 iunii 1960).
MARCELLUS LEFEBVRE, Archiepiscopus Dakarensis (15 iunii 1960).
CAROLUS IOSEPHUS ALTER, Archiepiscopus Cincinnatensis (15 iunii 1960).
LAURENTIUS LEO GRANER, Archiepiscopus Dacchensis (15 iunii 1960).
DIONYSIUS EUGENIUS HURLEY, Archiepiscopus Durbanianus (15 iunii 1960).

---

[14] Die 3 octobris 1961 defunctus est.

MAURITIUS PERRIN, Archiepiscopus Carthaginensis (15 iunii 1960).

FRANCISCUS ŠEPER, Archiepiscopus Zagrabiensis (21 iulii 1961).

VICTOR BAZIN, Archiepiscopus Rangunensis (15 iunii 1960).

FRANCISCUS POIRIER, Archiepiscopus Portus Principis (15 iunii 1960).

MICHAËL BERNARD, Archiepiscopus Brazzapolitanus (15 iunii 1960).

PAULUS BERNIER, Archiepiscopus-Episcopus Gaspesiensis (15 iunii 1960).

MARTINUS IOANNES O'CONNOR, Archiepiscopus tit. Laodicenus in Syria; Praeses Pont. Consilii Rei Cinematographicae; Praeses Secretariatus de scriptis prelo edendis et de spectaculis moderandis (15 iunii 1960).

BERNARDUS YAGO, Archiepiscopus Abidjanensis (15 iunii 1960).

HIERONYMUS RAKOTOMALALA, Archiepiscopus Tananarivensis (15 iunii 1960).

PETRUS MARTINUS NGÔ-DINH-THÛC, Archiepiscopus Hueensis (15 iunii 1960).

ALFREDUS BENGSCH, Archiepiscopus-Episcopus Berolinensis (22 novembris 1961).

ALFONSUS VERWIMP, Episcopus Kisantuensis (15 iunii 1960).

ANGELUS IOSEPHUS JELMINI, Episcopus tit. Thermensis, Administrator Ap. Luganensis (15 iunii 1960).

IOANNES THEODORUS SUHR, Episcopus Hafniae (15 iunii 1960).

LEO ISIDORUS SCHARMACH, Episcopus tit. Mostenensis, Vicarius Ap. Rabaulensis (15 iunii 1960).

THOMAS QUINLAN, Episcopus tit. Furnitanus maior, Vicarius Ap. Chuncheonensis (15 iunii 1960).

Rev.mi Domini:

BENNO GUT, Abbas Primas Benedictinorum Confoederatorum (15 iunii 1960).

AUGUSTINUS SÉPINSKI, Minister Generalis O.F.M. (15 iunii 1960).

IOANNES BAPTISTA JANSSENS, Praepositus Generalis S. I. (15 iunii 1960).

CONSILIARII

Exc.mi ac Rev.mi Domini:

IOSEPHUS DA COSTA NÛÑES,[15] Patriarcha, Archiepiscopus tit. Odessitanus, Vice Camerarius S. R. E. (12 iulii 1960).
PETRUS PARENTE, Archiepiscopus tit. Ptolemaidensis in Thebaide, Adsessor Supremae S. Congregationis S. Officii (12 iulii 1960).
IOSEPHUS FERRETTO,[16] Archiepiscopus tit. Serdicensis, Adsessor Sacrae Congregationis Consistorialis (12 iulii 1960).
FRANCISCUS CARPINO, Archiepiscopus tit. Serdicensis, Adsessor S. Congregationis Consistorialis (8 februarii 1961).
ACACIUS COUSSA,[17] Archiepiscopus tit. Hierapolitanus in Syria pro Melchitis, Adsessor S. Congregationis pro Ecclesia Orientali (12 iulii 1960).
PETRUS SIGISMONDI, Archiepiscopus tit. Neapolitanus in Pisidia, Secretarius S. Congregationis de Propaganda Fide (12 iulii 1960).
ANTONIUS SAMORÈ, Archiepiscopus tit. Ternobenus, Secretarius S. Congregationis pro Negotiis Ecclesiasticis Extraordinariis (12 iulii 1960).
DINUS STAFFA, Archiepiscopus tit. Caesariensis in Palaestina, Secretarius S. Congregationis de Seminariis et Studiorum Universitatibus (12 iulii 1960).
PRIMUS PRINCIPI, Archiepiscopus tit. Tyanensis, Secretarius S. Congregationis Reverendae Fabricae S. Petri (11 ianuarii 1961).
ANGELUS DELL'ACQUA, Archiepiscopus tit. Chalcedonensis, Substitutus Secretariae Status Suae Sanctitatis (12 iulii 1960).
IOANNES BAPTISTA SCAPINELLI DI LÉGUIGNO, Adsessor S. Congregationis pro Ecclesia Orientali (21 martii 1962).
CAESAR ZERBA, Secretarius S. Congregationis de disciplina Sacramentorum (12 iulii 1960).
PETRUS PALAZZINI, Secretarius S. Congregationis Concilii (12 iulii 1960).
PAULUS PHILIPPE, O. P., Secretarius S. Congregationis de Religiosis (12 iulii 1960).

---

[15] Die 19 martii 1962 creatus est S. R. E. Cardinalis et die 21 martii 1962 in Sodales cooptatus est.

[16] Die 16 martii 1961 creatus est S. R. E. Cardinalis et die 30 octobris 1961 in Sodales cooptatus est.

[17] Die 19 martii 1962 creatus est S. R. E. Cardinalis et die 21 martii 1962 in Sodales cooptatus est.

HENRICUS DANTE, Secretarius S. Congregationis Rituum (12 iulii 1960).
VICTORIUS BARTOCCETTI, Secretarius Supremi Tribunalis Signaturae Apostolicae (12 iulii 1960).
FRANCISCUS BRENNAN, Decanus Tribunalis S. Romanae Rotae (12 iulii 1960).
PETRUS SFAIR, Archiepiscopus tit. Nisibenus Maronitarum (12 iulii 1960).

Ill.mi ac Rev.mi Domini:

IOSEPHUS ROSSI, Regens S. Paenitentiariae Apostolicae (13 septembris 1960).
FRANCISCUS TINELLO, Regens Cancellariae Apostolicae (13 septembris 1960).

Exc.mi ac Rev.mi Domini:

PIUS PASCHINI, Rector Magnificus Perpetuus Onorarius Pontificiae Universitatis Lateranensis (12 iulii 1960).
SILVIUS ROMANI, Sub-Datarius (13 septembris 1960).

Ill.mi ac Rev.mi Domini:

ARTURUS WYNEN,[18] Praelatus Auditor Emeritus Tribunalis S. Romanae Rotae (12 iulii 1960).
ALBERTUS CANESTRI, Praelatus Auditor Emeritus Tribunalis S. Romanae Rotae (12 iulii 1960).
ALFREDUS CAVAGNA (12 iulii 1960).
ERNESTUS CAMAGNI (3 octobris 1961), a Brevibus Apostolicis.
MARTINUS GIUSTI, Praefectus Archivi Secreti Vaticani (28 novembris 1960).

Rev.mi Patres:

ANSELMUS ALBAREDA,[19] Abbas O.S.B., Praefectus Bibliothecae Apostolicae Vaticanae (13 septembris 1960).
PETRUS SALMON, O.S.B., Abbas S. Hieronymi « de Urbe » (12 iulii 1960).
REGINALDUS GARRIGOU-LAGRANGE, O. P. (12 iulii 1960).
ALBERTUS VACCARI, S. I. (12 iulii 1960).

---

[18] Die 14 iunii 1962 defunctus est.
[19] Die 19 martii 1962 S. R. E. creatus est Cardinalis et die 21 martii 1962 in Sodales cooptatus est.

SESSIO PRIMA

DOCUMENTA SESSIONIS PRIMAE

LITTERAE EXC.MI P. D. SECRETARII GENERALIS

I

Litterae quibus Rev.mi Consiliarii rogantur communicare sua vota circa quaestiones quae in prima Sessione Commissionis Centralis pertractabuntur.

Prot. N. 881-909 Com/61

E Civitate Vaticana, die 11 marzo 1961

Ill.mo e Rev.mo Monsignore,

Per augusto desiderio del Santo Padre, invio alla S. V. Reverendissima l'unito questionario, pregandoLa vivamente di voler esprimere il Suo savio Voto sugli argomenti in esso contenuti e che saranno poi sottoposti all'esame della Commissione Centrale.

Sarei assai grato alla S. V. se vorrà farmi pervenire la risposta entro il prossimo 10 aprile.

Profitto della circostanza per confermarmi, con sensi di profondo ossequio,

della S. V. Ill.ma e Rev.ma
dev.mo
✠ Pericle Felici
Segretario Generale

QUAESTIONES

De Concilio Vaticano II celebrando
Commissioni Centrali propositae

Prae oculis habitis iuris canonici praescriptis, celebratorum Conciliorum Oecumenicorum, praesertim Vaticani I, vicibus et factis, atque rebus iam gestis Concilio Vaticano II apparando, votum benigne promatur de his quaestionibus:

1) Praeter eos qui iure ad Concilium convocandi sunt, quosnam alios et quo iure ad votum convocare expediat.
2) Quo criterio deligendi sint Theologi et Canonistae Concilii.

3) A quonam et quibus rationibus instituendae sint Commissiones inter Patres Concilii.
4) De orationibus Patrum Concilii moderandis de eorumque votis exquirendis.
5) De maiore suffragiorum parte pro ferendis decisionibus conciliaribus requisita.
6) Firmo quod lingua Concilii latina esse debeat, an subsidia proponenda sint, ut ipsius usus et intellectus expeditior evadat.
7) De modis perscribendi ea quae in Concilio a Patribus efferuntur: an praeter perscriptionem magneticis machinis faciendam, opportuna censeatur opera stenographorum, qui dicuntur.

II — a

Litterae ad Em.mos Cardinales, in Urbe degentes, Sodales Commissionis Centralis datae, quibus indicitur prima Sessio Commissionis Centralis.

Prot. N. 1 Centr/61

E Civitate Vaticana, die 1 maii 1961

Eminentissime Domine,

Officio mihi est notum facere Eminentiae Tuae Reverendissimae Ss.mum D. N. Ioannem PP. XXIII, Commissionis Centralis Praesidem, coetus plenarios eiusdem Commissionis convocasse in dies 12-22 proximi mensis iunii.

Coetibus intererunt Sodales seu Membra Commissionis Centralis: at benigne indulget Sanctitas Sua ut a participando dispensentur qui gravi illis diebus pastorali detineantur officio. Hi tamen votum suum scripto mittere poterunt ad Commissionis Centralis Secretarium.

In sessionibus, iis praesertim quibus praeerit Romanus Pontifex, Sodales habitu piano, qui dicitur, induentur.

Oram Sacrae Purpurae deosculans, profundae venerationis sensus Eminentiae Tuae depromo meque profiteor

Eminentiae Tuae Rev.mae
add.mum in Domino
✠ PERICLEM FELICI
Secretarium Generalem

II — b

Litterae ad Em.mos Cardinales, extra Urbem degentes, Sodales Commissionis Centralis datae, quibus indicitur prima Sessio Commissionis Centralis.

Prot. N. 1 Centr/61

E Civitate Vaticana, die 1 maii 1961

Eminentissime Domine,

Officio mihi est notum facere Eminentiae Tuae Reverendissimae Ss.mum D. N. Ioannem PP. XXIII, Commissionis Centralis Praesidem, coetus plenarios eiusdem Commissionis convocasse in dies 12-22 proximi mensis iunii.

Coetibus intererunt Sodales seu Membra Commissionis Centralis: at benigne indulget Sanctitas Sua ut a participando dispensentur qui gravi illis diebus pastorali detineantur officio. Hi tamen votum suum scripto mittere poterunt ad Commissionis Centralis Secretarium.

In sessionibus, iis praesertim quibus praeerit Romanus Pontifex, Sodales habitu piano, qui dicitur, induentur.

Haec dum Eminentiae Tuae communico, rogo enixe Eminentiam Tuam ut huic Secretariae in tempore pandere velis diem adventus Tui et romanae commorationis locum.

Oram Sacrae Purpurae deosculans, profundae venerationis sensus Eminentiae Tuae depromo meque profiteor

Eminentiae Tuae Rev.mae
add.mum in Domino
✠ PERICLEM FELICI
Secretarium Generalem

II — c

Litterae ad Beatissimos Patriarchas, Sodales Commissionis Centralis, datae, quibus indicitur prima Sessio Commissionis Centralis.

Prot. N. 1 Centr/61

E Civitate Vaticana, die 1 maii 1961

Beatissime Domine,

Officio mihi est notum facere Beatitudini Tuae Ss.mum D. N. Ioannem PP. XXIII, Commissionis Centralis Praesidem, coetus plenarios eiusdem Commissionis convocasse in dies 12-22 proximi mensis iunii.

Coetibus intererunt Sodales seu Membra Commissionis Centralis: at benigne indulget Sanctitas Sua ut a participando dispensentur qui gravi illis diebus pastorali detineantur officio. Hi tamen votum suum scripto mittere poterunt ad Commissionis Centralis Secretarium.

In sessionibus, iis praesertim quibus praeerit Romanus Pontifex, Sodales habitu piano, qui dicitur, induentur.

Haec dum Beatitudini Tuae communico, rogo enixe Beatitudinem Tuam ut huic Secretariae in tempore pandere velis diem adventus Tui et romanae commorationis locum: dicas pariter utrum, nisi Romae iam degas, habitationem nobis seligendam committas.

Impensos devotionis sensus Beatitudini Tuae depromo meque profiteor

Beatitudini Tuae
add.mum in Domino
✠ PERICLEM FELICI
Secretarium Generalem

II — d

Litterae ad Exc.mos Archiepiscopos et Episcopos, Sodales Commissionis Centralis, datae, quibus indicitur prima Sessio Commissionis Centralis.

Prot. N. 1 Centr/61

E Civitate Vaticana, die 1 maii 1961

Excellentissime Domine,

Officio mihi est notum facere Excellentiae Tuae Reverendissimae Ss.mum D. N. Ioannem PP. XXIII, Commissionis Centralis Praesidem, coetus plenarios eiusdem Commissionis convocasse in dies 12-22 proximi mensis iunii.

Coetibus intererunt Sodales seu Membra Commissionis Centralis: at benigne indulget Sanctitas Sua ut a participando dispensentur qui gravi illis diebus pastorali detineantur officio. Hi tamen votum suum scripto mittere poterunt ad Commissionis Centralis Secretarium.

In sessionibus, iis praesertim quibus praeerit Romanus Pontifex, Sodales habitu piano, qui dicitur, induentur.

Haec dum Excellentiae Tuae communico, rogo enixe Excellentiam Tuam ut huic Secretariae in tempore pandere velis diem adventus Tui

et romanae commorationis locum: dicas pariter utrum, nisi Romae iam degas, habitationem nobis seligendam committas.

Impensos devotionis sensus Excellentiae Tuae depromo meque profiteor

Excellentiae Tuae Rev.mae
add.mum in Domino
✠ PERICLEM FELICI
Secretarium Generalem

II — e

Litterae ad Rev.mos Patres, Sacrorum Ordinum Superiores Generales, Sodales Commissionis Centralis, datae, quibus indicitur prima Sessio Commissionis Centralis.

Prot. N. 1 Centr/61

E Civitate Vaticana, die 1 maii 1961

Reverendissime Pater,

Officio mihi est notum facere Paternitati Tuae Reverendissimae Ss.mum D. N. Ioannem PP. XXIII, Commissionis Centralis Praesidem, coetus plenarios eiusdem Commissionis convocasse in dies 12-22 proximi mensis iunii.

Coetibus intererunt Sodales seu Membra Commissionis Centralis: at benigne indulget Sanctitas Sua ut a participando dispensentur qui gravi illis diebus pastorali detineantur officio. Hi tamen votum suum scripto mittere poterunt ad Commissionis Centralis Secretarium.

In sessionibus, iis praesertim quibus praeerit Romanus Pontifex, Sodales habitu piano, qui dicitur, induentur.

Impensos devotionis sensus Paternitati Tuae depromo meque profiteor

Paternitati Tuae Rev.mae
add.mum in Domino
✠ PERICLEM FELICI
Secretarium Generalem

III — a

Litterae, quibus Exc.mus Secretarius Generalis Pontificiae Commissionis Centralis notum facit Em.mo ac Rev.mo Domino Andreae Cardinali Jullien, Summum Pontificem ipsum designavisse uti Ponentem seu Relatorem aliquarum quaestionum in prima Sessione tractandarum.

E Civitate Vaticana, die 8 maii 1961

Eminenza Reverendissima,

Ho l'onore di comunicare a Vostra Eminenza Reverendissima che il S. Padre, nell'Udienza concessami il 7 maggio corrente, si è benignamente degnato di designare l'Eminenza Vostra quale Ponente o Relatore delle seguenti questioni: 1) *Praeter eos qui iure ad Concilium convocandi sunt, quosnam alios et quo iure ad votum convocare expediat;* 2) *Quo criterio deligendi sint Theologi et Canonistae Concilii;* 6) *Firmo quod lingua Concilii latina esse debeat, an subsidia proponenda sint, ut ipsius usus et intellectus expeditior evadat;* da trattarsi nelle prossime sedute della Commissione Centrale.

Nel comunicare a Vostra Eminenza l'Augusta designazione mi è gradito assicurarLa che questo Ufficio presterà volentieri la sua opera per quanto Vostra Eminenza possa desiderare.

Chino al bacio della Sacra Porpora, ho l'onore di confermarmi, con sensi di profondo ossequio

dell'Eminenza Vostra Rev.ma
dev.mo
✠ PERICLE FELICI
Segretario Generale

III — b

Litterae, quibus Exc.mus Secretarius Generalis Pontificiae Commissionis Centralis notum facit Em.mo ac Rev.mo Domino Arcadio Cardinali Larraona, Summum Pontificem ipsum designavisse uti Ponentem seu Relatorem aliquarum quaestionum in prima Sessione tractandarum.

E Civitate Vaticana, die 8 maii 1961

Eminenza Reverendissima,

Ho l'onore di comunicare a Vostra Eminenza Reverendissima che il S. Padre, nell'Udienza concessami il 7 maggio corrente, si è benignamente degnato di designare l'Eminenza Vostra quale Ponente o Relatore

delle seguenti questioni: 4) *De orationibus Patrum Concilii moderandis de eorumque votis exquirendis;* 5) *De maiore suffragiorum parte pro ferendis decisionibus conciliaribus requisita;* da trattarsi nelle prossime sedute della Commissione Centrale.

Nel comunicare a Vostra Eminenza l'Augusta designazione mi è gradito assicurarLa che questo Ufficio presterà volentieri la sua opera per quanto Vostra Eminenza possa desiderare.

Chino al bacio della Sacra Porpora, ho l'onore di confermarmi, con sensi di profondo ossequio

dell'Eminenza Vostra Rev.ma
dev.mo
✠ PERICLE FELICI
Segretario Generale

III — c

Litterae, quibus Exc.mus Secretarius Generalis Pontificiae Commissionis Centralis notum facit Em.mo ac Rev.mo Domino Gulielmo Th. Cardinali Heard, Summum Pontificem ipsum designavisse uti Ponentem seu Relatorem aliquarum quaestionum in prima Sessione tractandarum.

E Civitate Vaticana, die 8 maii 1961

Eminenza Reverendissima,

Ho l'onore di comunicare a Vostra Eminenza Reverendissima che il S. Padre, nell'Udienza concessami il 7 maggio corrente, si è benignamente degnato di designare l'Eminenza Vostra quale Ponente o Relatore delle seguenti questioni: 3) *A quonam et quibus rationibus instituendae sint Commissiones inter Patres Concilii;* 7) *De modis perscribendi ea quae in Concilio a Patribus efferuntur: an praeter perscriptionem magneticis machinis faciendam, opportuna censeatur opera stenographorum, qui dicuntur;* da trattarsi nelle prossime sedute della Commissione Centrale.

Nel comunicare a Vostra Eminenza l'Augusta designazione mi è gradito assicurarLa che questo Ufficio presterà volentieri la sua opera per quanto Vostra Eminenza possa desiderare.

Chino al bacio della Sacra Porpora, ho l'onore di confermarmi, con sensi di profondo ossequio

dell'Eminenza Vostra Rev.ma
dev.mo
✠ PERICLE FELICI
Segretario Generale

IV

Litterae, quibus Em.mi Commissionum Praeparatoriarum Praesides rogantur ut, ex optato Summi Pontificis, de laboribus actis brevem relationem conficiant.

Prot. N. 1162-1175 Com/61

E Civitate Vaticana, die 19 maggio 1961

Eminenza Reverendissima,

Come è noto all'Eminenza Vostra Reverendissima, il 12 giugno p. v. avrà luogo la prima riunione della Pontificia Commissione Centrale Preparatoria del Concilio Ecumenico Vaticano II, che sarà presieduta dal Santo Padre.

Nell'udienza accordatami ieri mattina, Sua Santità ha espresso il desiderio che gli Em.mi Presidenti delle Commissioni Preparatorie del Concilio, nella suddetta riunione, facciano una brevissima relazione sui lavori svolti da ciascuna Commissione e sugli argomenti trattati o in corso di studio.

Tanto mi reco a doverosa premura di comunicare all'Eminenza Vostra, mentre, chino al bacio della Sacra Porpora, ho l'onore di confermarmi, con sensi di profondo ossequio

dell'Eminenza Vostra Rev.ma
dev.mo obbl.mo
✠ PERICLE FELICI
Segretario Generale

V

Litterae, quibus Rev.mi Commissionis Centralis Consiliarii ad coetus primae Sessionis convocantur.

Prot. N. 486-513 Centr./61

E Civitate Vaticana, die 19 maggio 1961

Ill.mo e Rev.mo Monsignore,

Ho l'onore di partecipare alla S. V. Reverendissima che dal 12 al 22 giugno p. v. avranno luogo nel Palazzo Apostolico Vaticano (Sala delle Congregazioni) le sedute di studio della Pont. Commissione Cen-

trale, a cui presiederà il Santo Padre, e nelle quali saranno esaminate e discusse le questioni « De Concilio celebrando ».

Alle sedute, e particolarmente alle prime, nelle quali sarà data breve relazione sui lavori che si stanno svolgendo nelle singole Commissioni o Segretariati, sono invitati ad assistere gli Ecc.mi Consiglieri, i quali per l'occasione indosseranno l'abito piano.

Sarà mia premura comunicare per tempo il diario delle sedute: intanto penso di far cosa gradita alla S. V. inviandoLe la « posizione » che contiene in sintesi i voti espressi dagli Ecc.mi Consiglieri.

Con sensi di devoto ossequio ho il piacere di confermarmi

della S. V. Reverendissima
dev.mo
✠ PERICLE FELICI
Segretario Generale

VI

NOTIFICATIO

Die 12 iunii 1961, feria II, hora 10, in Aedibus Vaticanis (Sala delle Congregazioni) initium dabitur coetibus plenariis Commissionis Centralis Praeparatoriae Concilii Vaticani II, quibus praeerit SS. D. N. IOANNES PAPA XXIII.

Post Allocutionem Summi Pontificis, singuli Em.mi Praesides Commissionum et Secretariatuum referent de laboribus hucusque peractis deque argumentis studio Commissionum subiectis.

Postremo Exc.mus D. Secretarius Generalis exponet quae hactenus a Secretaria Commissionis Centralis peracta sunt.

Sequentibus diebus, scilicet 13, 15, 16, 17, 19, 20, 22 iunii, hora 9,30, coetus eodem loco habebuntur, in quibus ex ordine disceptabitur circa enuntiatas de Concilio celebrando quaestiones.

Singuli Commissionis Centralis Sodales, seu Membra propositis ab Em.mo Cardinali Ponente seu Relatore quaestionibus, alius ex alio, iuxta praecedentiae ordinem, votum dabunt suum, quod dein scripto tradent Secretario Commissionis Centralis.

Munus Ponentis seu Relatoris Summus Pontifex dignatus est committere:

Em.mo ac Rev.mo P. D. ANDREAE Card. JULLIEN, pro quaestionibus I, II, VI;

Em.mo ac Rev.mo P. D. ARCADIO Card. LARRAONA, pro quaestionibus IV, V;

Em.mo ac Rev.mo P. D. GULIELMO Card. HEARD, pro quaestionibus III, VII.

Omnes, qui coetibus intererunt, habitu piano induentur.

De mandato SS. D. N. IOANNIS PAPAE XXIII
Commissionis Centralis Praesidis

✠ PERICLES FELICI
Archiepiscopus tit. Samosatensis
Secretarius

Romae, die 29 maii 1961.

ACTA SESSIONIS PRIMAE

1 - VOTA CONSILIARIORUM SUPER QUAESTIONES DE CONCILIO CELEBRANDO *

I

Exc.mi P. D. IOSEPHI DA COSTA NUÑES

Patriarchae, Archiepiscopi tit. Odessitani

Ad I. Oltre le persone indicate nel n. 4 del § 1 del can. 223, sarebbe conveniente invitare anche i Superiori Generali (o i loro Delegati) di alcune Congregazioni di Chierici non esenti, che per il gran numero di Religiosi alle medesime appartenenti, per le opere sociali che svolgono in tante loro case, per i territori di Missione loro affidati e per l'intenso apostolato che esercitano in tanti diversi campi potrebbero portare al Concilio degli schiarimenti molto utili. Citerei ad esempio la Società dei Religiosi Salesiani di S. Giovanni Bosco.

Ricordo anche gli Amministratori Apostolici, preposti al governo di vastissime Diocesi, dove possono sorgere dei problemi talmente importanti la cui soluzione sia d'interesse generale.

Ad II. Teologi e Canonisti insigni per dottrina e di ben provata saldezza nella dottrina tradizionale della Chiesa.

Essi debbono conoscere profondamente le correnti del pensiero moderno e trovarsi intellettualmente ben preparati per confutare le novità e teorie pericolose che tanto smarrimento stanno causando in mezzo alle nuove generazioni.

Ad III. Le attuali Commissioni Preparatorie, una volta convocato il Concilio, dovranno essere sostituite o integrate con nuove Commissioni, nominate evidentemente dal Santo Padre, sentiti il parere e concreti suggerimenti di quelle persone che il medesimo S. Padre crederà opportuno di consultare su tale argomento.

È ben chiaro che la scelta per tali Commissioni dovrà ricadere su

* Cf. textum quaestionum pp. 21-22.

delle persone veramente capaci, specializzate nelle materie specifiche delle Sezioni per le quali verranno ad essere nominate.

Ad IV. Sarebbe conveniente che nessuno potesse parlare d'improvviso, sotto pena di discorsi troppo prolissi e di poca consistenza. Chi avrà qualche cosa da dire, deve darne previo avviso alla persona incaricata di dirigere i lavori del Congresso e scrivere ciò che intende dire, con chiarezza, precisione e brevità. In tale maniera basteranno cinque minuti o anche meno per leggere ciò che avrà scritto. In casi speciali si potrà concedere che qualcuno si mantenga nell'uso della parola per lo spazio di 10 minuti, al massimo.

Per quello che riguarda la raccolta dei voti, che ammonteranno a qualche migliaio e ci vorranno delle ore per contarli, sarebbe di grande utilità l'uso di moderni impianti elettrici con dei segni luminosi, come si suole fare in molti congressi ed assemblee numerose. Ognuno con diritto di voto avrà a sua disposizione tre pulsanti elettrici corrispondenti a queste tre espressioni: *Placet - Non Placet - Placet iuxta modum*. Così in pochi minuti si potrà fare la votazione ed averne il relativo risultato.

Ad V. Per le discussioni dogmatiche 75%; per le questioni disciplinari o di altro genere 51%.

Ad VI. Il latino, purchè si proceda come indicato al n. 4. Se qualcuno non sarà in grado di parlare o di scrivere in questa lingua, potrà scrivere il proprio voto o il proprio parere in qualsiasi altra lingua, passandolo subito ad un segretario (ovvero ad un gruppo di Segretari che sarebbe conveniente nominare per essere a disposizione dei Padri Conciliari) il quale, o i quali, essendo periti nel latino, lo tradurranno in questa lingua, affinchè il Concilio possa prendere conoscenza del punto di vista di quei Padri che non saranno in grado di esporre in latino il proprio pensiero.

Ad VII. Nell'ipotesi che venga usato il metodo indicato al n. 4 potrà bastare la registrazione magnetica. Tuttavia niente si oppone a che vi siano anche degli stenografi e dattilografi, per dei casi speciali.

II

Exc.mi P. D. PETRI PARENTE
Archiepiscopi tit. Ptolemaiden. in Thebaide
Adsessoris Supremae S. Congr. Sancti Officii

Dal Palazzo del S. Offizio, 20 aprile 1961

Eccellenza Reverendissima,

Ricevetti a suo tempo la Sua pregiatissima in cui mi prospettava una serie di quesiti circa il prossimo Concilio Ecumenico.

I quesiti esigerebbero studio storico e riflessione teologica, oltre che senso pratico. Per rispondere adeguatamente avrei bisogno di tempo; ma in questo periodo sono oberato, oltre che dal lavoro d'ufficio, da un impegno grave affidatomi dal Santo Padre. E allora mi limito a fare una sola osservazione.

Ho inteso dire che i Vescovi avrebbero tra le mani nella propria sede gli schemi da definire in modo che la discussione orale o sarebbe eliminata o sarebbe ridotta al minimo. Se questo fosse vero, avrei da obiettare teologicamente.

Il Concilio Ecumenico non è un'Assemblea qualunque, ma è la Chiesa Docente. I Vescovi sono Giudici nel Concilio « *sub Petro Capite* », ma « *cum Petro Capite* », sotto l'influsso e l'assistenza dello Spirito Santo. È necessaria la discussione e bisogna dare libertà di parola. Certo ci deve essere un ordine nella discussione, ma i Vescovi *devono poter parlare*. La storia insegna che la parola dell'ultimo tra i Vescovi ha determinato a volte delle emendazioni di somma importanza. Leggendo simili episodi negli Atti dei Concili, mi sono persuaso che gli uomini diventano là strumenti dello Spirito Santo per la tutela della verità.

Per il resto mi astengo dal parlare.

Con il più profondo ossequio

dell'Eccellenza Vostra Rev.ma
dev.mo
✠ Pietro Parente

III

Exc.mi P. D. FRANCISCI CARPINO

Archiepiscopi tit. Serdicen.
Adsessoris S. Congr. Consistorialis

Ad I. Penso che sia opportuno invitare i Vescovi titolari che ricoprano degli uffici con i quali è connessa la cura delle anime, ad es. gli Ordinari Castrensi, gli Amministratori Apostolici, ecc.

Ad II. Ritengo che sia buon criterio scegliere quanti hanno già fatto parte delle Commissioni preparatorie.

Ad III. Terrei lo stesso criterio che è stato usato per la costituzione delle Commissioni preparatorie: cercando però di affidare *l'esclusiva e piena* trattazione di un argomento ad *una sola* Commissione, per evitare la frammentarietà e la conseguente incompletezza di conclusioni.

Ad IV. Pur lasciando libera parola a tutti, si dia un tempo molto limitato nel quale si presentino le conclusioni del proprio voto. Tutto il voto, invece, sarà consegnato alla Segreteria del Concilio.

Ad V. Si segua la norma del Codice, del « numerus suffragiorum absolute maior ».

Ad VI. Nessuno dei ritrovati della tecnica è da trascurare allo scopo di rendere più facile l'ascolto e la comprensione di quanto si discute in Concilio. Deve restar fermo che l'unica lingua del Concilio è la lingua latina.

Ad VII. Utile certamente l'opera degli stenografi. Ad evitare tuttavia degli abbagli di intelligenza e di scrittura, è desiderabile che essi abbiano una qualche conoscenza *almeno* del lessico teologico e di quello giuridico. Che, pertanto, si pensi in tempo alla loro preparazione.

IV

Exc.mi P. D. ACACII COUSSA

Archiepiscopi tit. Hierapolitani in Syria pro Melchitis
Adsessoris S. Congregationis pro Ecclesia Orientali

Ad I. *a*) Episcopi titulares convocandi sunt et quidem cum suffragio deliberativo. Etenim iidem sunt vel in missionibus, vel in Curia Romana, vel in dioecesibus auxilium praestantes Episcopis residentialibus. Primos

— qui et potior pars sunt — commendant labores quos ferunt in propagatione fidei, nomine et auctoritate Summi Pontificis; ceteros, officium.

b) Opportunum est ut convocentur, cum suffragio deliberativo, supremi Moderatores societatum clericalium exemptarum in communi viventium sine votis, eo quod sunt ad instar religionum clericalium exemptarum.

c) Supremi Moderatores religionum *clericalium* iuris pontificii non exemptarum et supremi Moderatores societatum clericalium in communi viventium sine votis iuris pontificii non exemptarum, decet ut convocentur cum suffragio consultivo, propter opus quod impendunt in bonum Ecclesiae et societatis.

d) Placet etiam ut privilegio fruantur assistendi publicis *sessionibus* (sine ullo suffragio), supremi Moderatores Congregationum *laicalium* iuris pontificii, in praemium quoddam apostolatus eorum. Item, *laici* Superiores Actionis Catholicae, in aestimationem activitatis consociationum et praemium apostolatus quem exercent.

e) Orientales quod attinet Ordines: Antoniani et Basiliani, cum sint exempti, supremi eorum Moderatores, ipso iure, convocantur.

f) De clericis Dissidentibus et de Protestantibus sufficienter provisum est per commissiones praeparatorias.

Ad II. *a*) Theologi ac sacrorum canonum periti deligendi sunt ex utroque clero, ex omnibus ritibus et omnibus nationibus, proponentibus singularum nationum Episcopis et Superioribus religiosis; sed optandum ut sive Theologorum sive Canonistarum numerus non sit maximus.

b) Theologi ac sacrorum canonum periti illarum nationum, quae sunt sub regimine comunistico ad Concilium venire non poterunt, opportunum idcirco videtur ut aliqui theologi et canonistae « Ecclesiae silentii », qui in liberis regionibus resident, ad Concilium vocentur.

Ad III. *a*) A quonam?

Speculative, optandum esset ut omnes commissiones designarentur ab ipsis Patribus in aliqua sessione praeliminari; sed multis difficultatibus scateret suggestio, praecipue eo quod Patres cognoscere non possunt idoneitatem singulorum candidatorum pro singulis commissionibus.

Praesides collationum episcopalium possent duo nomina proponere pro singulis commissionibus, inter quos commissio centralis unum pro singulis commissionibus eligere posset.

Quapropter, praxim quod attinet, duplex extat via: aut ut commissiones a Summo Pontifice nominentur (sicut commissiones praeparatoriae), aut ipsa commissio centralis praeparatoria, de mandato Summi Pontificis, paret commissiones et in sessione praeliminari Concilii subiici

possent approbationi Patrum Concilii. Sed, ni fallor, sapientiores inter Patres eligerent primam viam.

Optandum etiam ut commissio centralis constaret ex personis delectis ex singulis gradibus Hierarchiae Ecclesiasticae (praeter Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos et Episcopos), adiectis quibusdam ex Superioribus religiosis maioribus cum suffragio deliberativo.

b) Quibus rationibus?

Attendendum est imprimis ad competentiam et animi dotes; et negligenda non est nationum diversitas. Praeterea, in iis quae respiciunt disciplinam et populorum mores curandum est etiam ut quidam Patres ritus orientalis adsciantur.

Ad IV. *a*) Commissio centralis Patrum definiet numerum oratorum et tempus pro singulis (v. g. non ultra dimidium horae) idque pro singulis sessionibus. Si diversa sint argumenta, pro singulis argumentis definiri debet numerus oratorum.

b) Obiectum singularum sessionum notum reddi debet omnibus Patribus sufficienti tempore ante sessionem. Qui vero orationem habere cupiunt, notum id facere debent commissioni centrali, quae deinde definiet et personas et numerum oratorum.

c) Vota exquirenda sunt per verba *placet* vel non *placet*. Exquisitio votorum per scrutinium secretum multis incommodis volvitur.

Ad V. Res fidei et morum definiendae sunt per duas ex tribus partibus suffragiorum Patrum praesentium in sessione; ceterae decisiones, maioritate absoluta tantum.

Ad VI. Attento numero Patrum qui latina lingua uti non poterunt, ne multi ex Patribus priventur facultate mentem pandendi in sessionibus, necessaria apparent subsidia — quae *modernae artes* offerunt — ut usus et intellectus linguae latinae expeditior evadat.

Ad VII. Possunt sufficere magneticae machinae: quod interest fidelitas est et integritas; id autem obtinetur magneticis machinis ab expertis ductis.

Sed stenographi quoque utiles imo necessarii erunt si quis orator velit aliorum oratorum propositiones seu asserta, in discussione, referre.

Salvo meliore iudicio.

V

Exc.mi P. D. PETRI SIGISMONDI

Archiepiscopi tit. Neapolitani in Pisidia
Secretarii Sacrae Congregationis « De Propaganda Fide »

Ad I. 1° *a*) Censeo convocandos esse, et quidem *cum voto deliberativo,* etiam Episcopos Titulares, de quibus in § 2 can. 223, sicut in Conc. Vatic. I. Ita enim includuntur, paucis admodum exceptis, Officiales Maiores Curiae Romanae et Legati Romani Pontificis, de quibus in can. 267, qui omnes vi muneris specialem rerum ecclesiasticarum notitiam habent...

b) Dum titulus episcopalis Vicariis Apostolicis (ut plurimum) ius ad votum in Concilio confert, si eosdem convocare Ss.mo Pontifici placuerit, res difficilis, immo, posito iure Codicis de Concilio Oecumenico, impossibilis est cum de Praefectis Apostolicis quaeritur, quamvis officium haud parvi momenti in Ecclesia exerceant...

Isti igitur proprio titulo convocari non possunt.

Invitari possent tamquam Periti, ad analogiam § 3 can. 223, quamvis minus necessarium videatur... vel ante Concilium commutandi essent in Abbates vel Praelatos *nullius,* de quibus in § 1, n. 3 eiusdem canonis.

2° *Ad supremos Moderatores religionum* quod attinet, congruum omnino videtur ut Ss.mus Pontifex iure utatur quod in can. 223, § 1, n. 4 inclusum habetur, cum difficulter intelligatur cur Abbas monasticus cum 100 subditis pleno iure Concilio intersit, dum « Rector Maior » cum plus quam 20.000 religiosis abesset...

Sed, quo criterio convocandi sunt alii, aliis exclusis?

Aliunde non expedire videtur ut omnes invitentur, ne ultra modum numerus participantium augeatur... Inde a 1.000? vel a 3.000?

Ad II. Non criterio nominis, cui laurea in S. Theologia vel Iure Canonico tantum suffragetur, quamvis titulum studiorum in Facultate vel Universitate acquisitus spernendus non sit. Attendenda est competentia seu peritia sive scientifica sive administrativa congrue intellecta... Nec praetereundum videtur « aequilibrium » internationale...

Positive: invitandi videntur Secretarii SS. CC. RR., qui Episcopi non sint, necnon alter Officialis Congregationum et Officiorum S. Sedis. Secretarii Commissionum Concilii Praeparatoriarum, cum uno alterove perito e membris vel consultoribus eiusdem Commissionis... Professores Facultatum vel Universitatum (Pontificiarum) apte selecti...

De cetero in ista re evitandae sunt confusiones et exaggerationes... Distinguendum omnino esset inter « Theologos et Canonistas » ad normam can. 223, § 3, etsi quam late intellectos, qui ipsi Concilio tamquam Consultores, igitur « de mandato » speciali intersint, et Peritos alios ad quos Patres Concilii recurrere possint « pro informatione »... Quoad istos latiore ratione procedi potest, sed salva dignitate Concilii necnon discretione, ne dicam secreto officii...

Ad peritos *laicos* et *acatholicos* quod attinet, non videntur « a priori » excludendi, sed caute seligendi et adhibendi videntur...

Simili ratione agendum esset cum « Episcopis » non catholicis, qui non nisi certis adimpletis conditionibus ipsi Concilio interesse possent. De tali quaestione aptius respondeant Consultores Secretariatus competentis necnon Periti Commissionis Centralis...

Ad III. Imprimis dubium esse non potest quin necessariae sint Commissiones appositae, immo et Subcommissiones, quae generaliter quidem respondeant divisionibus pro periodo praeparatoria institutis...

Ut apte constituantur huiusmodi coetus Episcoporum seu Patrum Concilii opportunum saltem videtur ut audiantur Praesides Conferentiarum Episcopalium quippe qui candidatos aptos proponere possint...

Commissio Centralis, de mandato Ss.mi, praeparet indices vel tabulas Membrorum necnon Consultorum (Theologorum ac Canonistarum) quas Patres post mutationes quae utiles appareant confirment initio Concilii.

Subcommissiones intra Commissionem propriam constituantur et a Membris simili ratione confirmentur.

Inter Membra Commissionum, additis secretariis vel moderatoribus subcommissionum, eligatur Consilium directionis vel coordinationis, etiam pro relationibus cum aliis Commissionibus quae utiles videantur...

Iuvare posset ut Conclusiones seu Vota Commissionum Praeparatoriarum cum futuris Patribus Concilii, saltem iis de quibus in can. 223, § 1 tempestive communicentur ut consiliis collatis examen praevium quaestionum et obiectionum instituere valeant cuius exitum ad Commissionem Centralem transmittant pro elencho ultimo thematum elaborando... attento quidem can. 226. Pro tali consilio praeliminari permitti posset *auxilium peritorum* quos Episcopi ad secretum officii adigant...

Ita etiam reperiri possent candidati apti pro munere Peritorum, ut supra, Commissioni Centrali pariter nuntiandi...

Ad IV. 1° Quod ad *orationes moderandas* attinet, puto distinguendum esse: Attentis eis quae ante dicta sunt de examine praeliminari et collegiali ante convocationem ipsius Concilii, vel potius ante congressum

conciliarem, maior loquendi libertas concedenda est pro disputationibus in Subcommissionibus ubi minor erit numerus Patrum et facilius « reactionibus » humanis sermo nimius coarctari posse videtur. In Commissionibus plenariis restrictio imponenda est vel ita ut animadversiones antea in scriptis consignari oporteat, vel tempore maximo statuto quo singuli, antea notati, de singulis argumentis loqui iure possint...

Pro sessionibus Concilii universi regulae strictissimae imponendae videntur de ordine et tempore orationum, sed salva dignitate consessuum et libertate disputationis quae necessaria vel utilis adhuc appareat...

Eiusmodi regulae statui possunt attento can. 222, § 2 modo « liberali » applicato... et « auditis » Moderatoribus singularum Commissionum...

2° Pro votis exquirendis, dummodo ne nimius sit numerus votantium, commendari potest systema luminosum seu electricum, quod duobus luminibus diversi coloris pro responsis affirmativis vel negativis constat. Pro consessibus plenariis, ubi vel quando per « sic et non » quaestiones propositae decernendae veniunt, modus traditionalis cum globis albis et nigris vel ope scidularum appositarum, et quidem per sectiones, adhiberi posset...

Ad V. Iterum distinguendum esse puto:

1° Si de norma ferenda agatur, vel de decisione doctrinali, quae fundamentalis et gravis facile et communiter habetur et universam Ecclesiam afficiat, duae e tribus partibus (2/3) votorum validorum requirantur...

2° Si de rebus minus gravibus, puta mere disciplinaribus agatur, dimidia pars votorum quaestionem affirmative dirimere possit... ($\frac{1}{2} + 1$). Quod si in ceteris casibus difficilius sit, norma minus definita statuatur quae numerum suffragiorum congruum obtineat...

Si *aegre* tantum proportio votorum requisita obtineatur, decisio ut minus opportuna omitti vel differri posset...

Ad VI. *Affirmative* respondendum esse censeo, ne in cassum laboretur...

Linguae addendae videntur saltem *gallica* et *anglica,* ea forsan ratione ut propositiones et animadversiones in istis linguis subministrare liceat, pariter ut istae linguae in disputationibus Subcommissionum adhiberi possint, versionibus congruis statim additis pro aliis membris vel consultoribus...

Pro consessibus plenariis Commissionum Conciliarium, necnon pro sessionibus ipsius Concilii systema « versionum simultanearum » aliquando utile esse posset, si et quando textus antea praeparati et distributi non sint... Textuum qui communicantur confici posset *summarium*

in linguis gallica et anglica respective, quomodo fit in nonnullis periodicis.

Ad VII. Adhibeatur omnino perscriptio mechanica seu ope machinarum magneticarum, sed una cum Notariis qui res principales saltem manu consignent quas deinde cum textibus « registratis » conferant... Machinae enim multa etiam inutilia (et aliquando minus desiderata) conscribunt...

Ita « stenographi » quidem seu amanuenses tantum evitari possent, sed non videtur opportunum concursum humanum omnino excludere. Praxis senatuum civilium amanuensibus stenographis adhuc favere videtur.

VI

Exc.mi P. D. ANTONII SAMORÈ

Archiepiscopi tit. Ternobeni
Secretarii S. Congr. pro Negotiis Ecclesiasticis Extraordinariis

Ad I. Oltre le persone tassativamente indicate dal Codex Iuris Canonici, penso che sarebbe bene *convocare* al Concilio:

a) Gli Arcivescovi e Vescovi titolari che rivestono responsabilità pastorali corrispondenti, o quasi, a quelle di un Vescovo residenziale (Vicari Apostolici, Amministratori Apostolici, Coadiutori « cum iure successionis »); non invece gli altri, come i Coadiutori simpliciter e gli Ausiliari.

b) I Rappresentanti Pontifici, dei quali è menzione nel can. 267, anche se non rivestiti di carattere vescovile.

c) I Prelati di Curia nell'*Annuario Pontificio* (ed. 1961, p. 1026) sotto la dizione: « Segretari ed Assessori delle Sacre Congregazioni ecc. ».

Ad II. La scelta dei Teologi e Canonisti converrà sia fatta — oltrechè, come ovvio, tenendo conto dell'esimia competenza in materia — in modo da assicurare una larga rappresentanza degli Ordini e Congregazioni religiose di maggior rilievo, nonchè delle più importanti Università ed Atenei Pontifici.

Teologi e canonisti parteciperebbero ai lavori delle Commissioni, ma non dovrebbero intervenire alle sessioni conciliari a meno di esservi invitati espressamente di volta in volta.

Ad III. Alle *Commissioni* del Concilio dovrebbe essere riservato — a mio modesto avviso — il lavoro più complesso di discussione, di ela-

borazione, di formulazione dei progetti di risoluzioni; converrà quindi che siano ben strutturate, efficienti, rappresentative.

Ben distinte dalle Commissioni preparatorie — delle quali sarà utile però tener presenti i criteri con cui furono formate, la distribuzione delle competenze, e la preziosa esperienza di lavoro acquisita — dovrebbero essere istituite espressamente dal Santo Padre, che di ciascuna determinerebbe la competenza « ratione materiae » e designerebbe almeno il Presidente, il Segretario ed alcuni membri scelti a motivo della loro particolare preparazione e capacità. Ai Padri Conciliari tutti si lascerebbe facoltà di iscriversi alle Commissioni che preferiscano; le quali non dovrebbero essere, tuttavia, più di tre per ciascuno.

Ad IV. Quanto al *modo di regolare la discussione* nelle riunioni, distinguerei:

a) *In Commissione,* converrà lasciare a tutti i membri libertà di intervenire, limitando però la durata di ogni discorso al massimo di un quarto d'ora;

b) nelle Sessioni plenarie — le quali dovrebbero essere riservate, quasi esclusivamente, a dare il voto sulle risoluzioni proposte — si potrà prevedere l'intervento di un relatore ufficiale con lo scopo di illustrare ed interpretare esaurientemente le deliberazioni poste ai voti, ammettendo — in determinati casi — l'aggiunta di uno, o di qualche, relatore di minoranza che parli a mo' di dichiarazione di voto.

Nulla vieta, per altro, che come forma intermedia tra le riunioni di ogni singola Commissione e le Sessioni plenarie del Concilio, si promuovano sedute di *più* Commissioni, od anche di *tutte* le Commissioni insieme, quando lo suggeriscano esigenze di coordinamento o il desiderio di allargare e integrare i dibattiti con una più ampia rappresentatività.

Ad V. Per *l'approvazione dei Decreti e delle risoluzioni conciliari* mi sembra preferibile che si richieda, anzichè la semplice maggioranza, quella dei 2/3 dei votanti.

Le votazioni potranno svolgersi aperte o segrete, secondo l'opportunità degli argomenti e l'importanza delle decisioni; l'uno o l'altro sistema di votazione potrà divenire tassativo ogni volta che lo chieda un certo numero di Padri Conciliari.

Ad VI. *Nelle Sessioni plenarie* dovrebbe essere obbligatorio, senza eccezioni, l'uso della lingua latina.

Nelle sedute di *Commissione* — fermo restando il principio che la sola lingua ufficiale sarà il latino — vedrei l'opportunità di ammettere l'uso di qualcuna delle lingue moderne più diffuse (es. inglese, francese, spagnolo, ecc.). Ma anche in tal caso, dovrebbe rimanere l'obbligo

per ciascun oratore di presentare almeno un sommario, scritto in latino, dell'argomento da lui trattato, sotto pena di considerare nullo, per l'acquisizione agli Atti, l'intervento stesso.

Ad VII. Sia per le sedute di Commissione, sia per le Sessioni plenarie sarà conveniente disporre di registratori e di stenografi, contemporaneamente.

Non giudicherei necessario — ed anzi mi sembra complicato, nè immune da inconvenienti — ricorrere al sistema delle traduzioni simultanee.

VII

Exc.mi P. D. DINI STAFFA

Archiepiscopi tit. Caesarien. in Palaestina
Secretarii S. Congr. de Seminariis et Universitatibus studiorum

Ad I. Respondendum videtur eos tantum *ad votum* convocare expedire, qui in c. 223 C.I.C. recensentur.

Ante Concilii Vaticani I celebrationem res diligentissime perpensa est et quaestio soluta *stricte* adhaerendo traditioni priorum Conciliorum, contra errores qui tunc temporis diffundebantur de repraesentantia cleri et laicorum in Concilio, quasi Ecclesiae regimen imitari deberet popularem rei publicae administrandae rationem (Döllinger et alii).

Disciplinam quam Concilium Vaticanum I sancivit, Codex Iuris Canonici fideliter recepit, neque adest ratio sufficiens legem in re tanti momenti mutandi: membrorum numerum augere idem esset ac ianuam aperire aliis petitionibus. Coeterum vox Ecclesiae universae iam copiosissime in Concilio audietur ex ore eorum qui iure votum deliberativum et consultivum ferendi gaudent; quin etiam, immensus eorum coetus ab omnibus Orbis plagis etiam remotis Romam confluentium, haud parvas nec facile solvendas difficultates ponit praesertim pro laboribus in Congregationibus generalibus moderandis.

Ad Episcopos titulares quod attinet, c. 223 § 2 haec habet: « Etiam Episcopi titulares, vocati ad Concilium, suffragium obtinent deliberativum, nisi aliud in convocatione expresse caveatur ». Si exemplum prae oculis habeatur Concilii Tridentini (quod Episcopos quoque « sine iurisdictione » cum omnibus iuribus ad deliberandum admisit) et Concilii Vaticani I (quod Episcopos « titulares » convocavit quodque eis votum deliberativum concessit), expedire videtur Concilium Vaticanum II eos simpliciter convocare, nihil expresse cavendo de iure votum deliberati-

vum ferendi, et ita, iuxta Codicis praescriptum (can. 223 § 2), illud implicite agnoscendo.

Ad II. Optime cautum est ut Concilio Vaticano II rite apparando Commissiones Praeparatoriae numero sufficientes constituerentur, quarum esset de variis argumentis tum dogmaticis tum disciplinaribus Schemata et Decreta conficere. Quae agendi ratio, quodammodo iam a Concilio Vaticano I instaurata, uberrimum beneficium Patribus afferet, tempori scilicet et operae parcendi. Quod insuper, secus ac in Concilio Tridentino, auxilium Theologorum minorum non adeo necessarium reddet.

Maxime tamen convenit ut etiam hac vice Theologi et Canonistae eligantur. Nam semper pro Patribus aderit necessitas dubia solvendi, explanationes exquirendi, emendationes proponendi aliaque huiusmodi ad effectum deducendi, sententiis antea praehabitis virorum rei dogmaticae disciplinarisque peritorum; quorum opera praesertim potissimum proderit iis qui Concilio praeerunt. Hac in re audiatur cl. Hefele: « Ne vero proximum Concilium Oecumenicum fructibus illis qui ex consultatione theologorum minorum oriri possunt, ullo modo careat, id sine temporis dispendio duplici modo assequi poteris, si: 1) quivis praelatus, qui velit, theologum suum familiarem habebit, quocum cotidie privatim de omni re graviore consilium inire poterit, et deinde 2) si Sanctitati Suae placuerit, unicuique speciali Commissioni aliquos theologos consultores addere, ex variis nationibus, quorum vota et sententias Praeses Commissionis, quoties ipsi seu Commissioni necessarium videbitur, postulabit, ita ut theologi hi a Praeside evocati iuxta eius iussum vota sua seu in scriptis seu viva voce coram Commissione proferant » (E. Cecconi, *Storia del Concilio Vaticano,* Roma 1927, vol. I, p. 229 in nota).

Theologi proinde et Canonistae admittendi videntur uti consultores singularum Commissionum quae in sinu Concilii creabuntur, ut, *si casus ferat et iudicio Praesidis Commissionis vel instantibus Patribus eiusdem,* consilia et vota oretenus aut scripto suppeditare valeant. Quin etiam peritissimus quisque inter eos eligatur, qui munere Secretarii Commissionis fungatur; iste vero non sit ille ipse qui eodem munere est in Commissione Praeparatoria, ut ipsa natura rei postulare videtur; nam in laboribus instituendis diiudicandisque iam esset animo et iudicio praeventus.

Haec insuper addenda sunt quoad Theologorum et Canonistarum electionem. In primis consulendum est ut: *a*) sint pro diversis Commissionibus pauci, quibusve flagitationibus et ambitionibus reiectis; *b*) sint doctrina et, si agatur de disciplina, etiam experientia conspicui; *c*) quantum fieri potest, natione, schola (ex. gr. ex pluribus Universitatibus)

et, in rebus disputatis, etiam sua sententia diversi; animo, ingenio, aequilibrio praestantes, extremis tum in re dogmatica tum in rebus disciplinaribus minime indulgentes; *d*) quaerendi denique sunt ubi inveniuntur, etiam inter Officiales et Consultores Curiae Romanae, eo vel magis quod, traditione conciliari neglecta, Romana Dicasteria haud sine detrimento in Commissionibus praeparatoriis hac vice siluerunt. Plures enim quaestiones propositae et diu disputatae fuerunt, quae facile solvi poterant interrogando competentem Sacram Congregationem et ad eius studia et experientiam recurrendo; e contra Romanae Curiae praxis, sub oculis Auctoritatis Supremae inducta, aliquando spiritu quodam « antiromano » impugnata fuit, quin adesset eiusdem praxis defensor. Haec omnia potius quam in Romanae Curiae honorem, redundare videntur in praefati spiritus incitamentum.

Ad III. In primis videtur maxime expedire Commissiones speciales in ipso Concilii limine erigere, iuxta exemplum Concilii Vaticani I, quod post diligentissimam inquisitionem utrum opportunum esset constituere Commissiones speciales permanentes an vero pro peculiaribus quaestionibus, prout scilicet decursu Concilii necessitas postulasset, priorem sententiam secutum est.

a) Huiusmodi vero Commissionum specialium munus non in eo esse videtur quod schemata a Commissionibus Praeparatoriis confecta et a Commissione Centrali Praeparatoria adprobata, unaquaeque pro sua competentia novo examini praeliminari subiciat; sed ad hoc tantum erigendae essent, ut, si casus ferat — id est si Patrum consensus in Congregatione generali coadunatorum super schemata non convenire constiterit neque Praeses valeat post iteratas sessiones difficultates superare — cognitione praehabita eorum quae in Congregatione generali acta sunt, consiliis, emendationibus, immutationibus viam sternat ad consensum Patrum obtinendum.

Iter breviter ita describi potest: Schemata Decretorum et Canonum iuxta textum et ordinem a Pontificia Commissione Praeparatoria Centrali adprobata, sed nulla pontificia approbatione munita, integra integre Patribus in Congregatione generali cognoscenda tradantur, ita ut per iteratas sessiones ab omnibus examinentur; tantum et quatenus insurgant graves difficultates nec sperari liceat brevi eas fore superandas, schemata mittantur Congregationi speciali ut sententiam suam proferat aptam ad obstacula amovenda.

b) Patet inde quonam criterio eligendus sit coetus Patrum Commissionum Concilii. Munus earum cum sit sententiam proferre de rebus difficilioribus, perspicuum est Membra non passim et quasi politica ratione cooptanda esse, sed ratione habita de eorum peritia, ita ut collatis

consiliis cum consultoribus theologis et canonistis scite ipsi suo muneri satisfacere valeant. Ad iudicandum vero de illorum peritia, praeter famam quam universaliter sibi acquirere potuerint, magni facienda est etiam opinio Nuntiaturae Apostolicae uniuscuiusque Nationis et Dicasteriorum Romanorum. Praeterea valde opportunum esset Praesides Coetuum episcopalium nationalium interrogare, quia ad regendas varias commissiones locales (ex. gr., De Seminariis, De Disciplina cleri, de Religiosis, de rebus socialibus, de Actione catholica, etc.) Episcopi scientia et experientia eminentiores vocari solent.

c) Quo numero Commissiones conciliares constituendae sunt? Quis potest forte cogitare tot in sinu Concilii Commissiones erigendas esse quot sunt in praesenti Commissiones praeparatoriae. Sed forsan consultius erit ipsarum numerum augere, ut tum exquisitius sit earum auxilium Patribus praestandum, tum labores expeditiores evadant. Huiusmodi augmentum vitaret etiam inconveniens creandi Commissiones mixtas, quarum erectio et functio sub aspectu sive practico sive iuridico haud paucis scatet difficultatibus.

d) A quonam instituendae sunt Commissiones conciliares? Eligere Praesidem earum est Summi Pontificis, uti revera factum est in Concilio Vaticano I (cfr. Litt. Apost. *Inter multiplices*: « Unicuique ex iisdem Congregationibus seu Deputationibus praeerit unus ex Venerabilibus Fratribus Nostris S. R. E. Cardinalibus *Nobis designandum* »; Cardinalis Praesidis vero erit adsciscere tum Consultores theologos tum Secretarium [ibidem]). Quid de Membris? Nihil habent de hac re Litt. Apost. *Inter multiplices,* sed, prae oculis habita agendi ratione Concilii Vaticani I, Membrorum seu Patrum Commissionum specialium electio relinquenda videtur Concilio. Attamen, cum multum tempus tereretur si ipsa electio omnimode Patribus Concilii relinqueretur, valde opportunum est Praesidibus uniuscuiusque Commissionis specialis ius praesentationis reservare. Isti, post diligentem inquisitionem (ex. gr. consiliis initis cum Praesidibus Coetuum nationalium, cum Dicasteriis Curiae Romanae, etc.) quos magis aptos, natura et muneribus inspectis Commissionis cui praesident, eos suffragiis Concilii deferent.

Quot denique Patres unicuique Commissioni adscribendi? Numerus (viginti quattuor), iam pro Commissionibus specialibus Concilii Vaticani I statutus, hodie quoque retinendus videtur. Nam, nimia Patrum copia laborum celeritatem retardare, qualitatem vero (peritia non est multorum) minuere posset.

Ad IV. Difficultatem nemo est qui non videat: quomodo scilicet componi possit omnium et singulorum ius ad loquendum cum necessitate labores adproperandi. Huiusmodi nodum solvendi difficultatem iam persen-

sit Concilium Vaticanum I, et Acta eiusdem pervolutare sufficit ad dignoscendas crebras et aliquando acres admonitiones Praesidum ad dicendi brevitatem vocantium. Difficultas eo gravior erit in Concilio Vaticano II celebrando, quia maior et celebrior erit Patrum congressus. Ideo de re normae clarae, perspicuae et congruentes statuendae sunt. Ad rem quod attinet utiliter conferri possunt quae enarrat et explanat E. Cecconi (*Op. cit.*, vol. I, lib. II, cap. I, litt. *e, g*, pp. 205-208, 229-238); hic tantum dicere sufficiat magis ac magis systemati « orationum » systema « scriptorum » substitui debere.

Orationes Patrum in Congregationibus generalibus essent igitur reducendae sive quoad numerum sive quoad tempus, uti evenire animadvertimus in publicis legumlatorum coetibus sive nationalibus sive internationalibus. Ideoque maxime expedire videtur quod Concilium Congregationi generali praepositum, vel semel pro semper, vel occasione singulorum Decretorum examinandorum, prout consultius iudicabitur, numerum oratorum praefiniat; quin vero reliqui Patres prohibeantur iure propriam opinionem scripto mittendi et iuxta ordinem praecedentiae brevissimas animadversiones in Congregatione generali proferendi (illas quas vocant « motivazioni di voto »).

Ad V. Historia Conciliorum, praesertim Tridentini et Vaticani I, luculenter demonstrat Praesides omni nisu contendisse ut Decreta — etsi pluribus emendationibus, immutationibus, additionibus novisque redactionibus, ideoque, iteratis Congregationibus generalibus opus esset — tandem aliquando ab omnibus Patribus vel saltem a longe maiore eorum parte comprobarentur. Quod quidem interdum, ob Patrum contentiones, adeo difficile fuit ut Decretorum discussio ad multum tempus, Sessionem publicam iterum atque iterum prorogando, producta fuerit.

Ratio quaerenda videtur in ipsa natura Concilii oecumenici, quod « oecumenicum » esse debet non tantum ob praesentiam participantium ex omni Ecclesiae parte confluentium, sed potissimum hac de causa, quod ipsius Decreta quid sentiat Mater Ecclesia referre debent. Quod vigere arbitramur non solum pro Decretis de definienda veritate dogmatica, sed etiam — immo, quadam potiore ratione — de statuenda disciplina: nam consensus Patrum generatim facilius obtinetur in rebus dogmaticis quam in rebus disciplinaribus, cum, pro diversitate locorum, mores et consuetudines aliquando haud parum differant inter se.

Quibus inspectis, quaestioni propositae respondendum videtur forte non expedire antecedenter et absolute determinare quaenam suffragiorum pars requirenda sit pro ferendis decisionibus conciliaribus. In hoc praesertim differre videtur Concilium oecumenicum a quocumque publico legumlatorum coetu.

Litterae Apost. *Inter multiplices* nihil pressius de huiusmodi negotio statuerunt: solummodo satis clare innuunt unanimem Consensum vel saltem longe maiorem partem suffragiorum expectandam esse in publicis Sessionibus, ideoque tunc tantum Decreta a Congregatione generali ad publicam Sessionem transferenda esse, quando matura ad huiusmodi finem assequendum praevideantur. En Litterarum Apost. verba: « .. Tunc vero rogabuntur Patres, an placeant Canones et Decreta perlecta; ... Nos deinde supremam Nostram sententiam dicemus, eamque enunciari et promulgari mandabimus, hac addita sollemni formula: Decreta modo lecta placuerunt *omnibus Patribus, nemine dissentiente,* vel (si qui forte dissenserint) *tot numero exceptis*; Nosque, Sacro approbante Concilio, illa ita decernimus, statuimus atque sancimus, ut lecta sunt ». Eandem mentem prodit « Ordo agendorum Officialibus Concilii praescriptus » (nov. 1869): « N. 5: Cum in una ex praedictis aulae partibus suffragia omnia collecta fuerint, duo isti Scrutatores cum Notario, qui suffragia in ea parte collegerunt, accedunt tabulam in medio positam, ibi suffragia collecta computantur, et refertur in Acta, *utrum omnibus qui suffragia dederunt, Decretum placuerit, an sint nonnulli, quibus non placet* » (cfr. E. CECCONI, *Op. cit.,* Parte I, vol. I, Documenti, LII, LIII, pp. 122, 128).

Proinde, exemplo prae oculis habito Concilii Vaticani I et ipsa rei natura inspecta, nullum dubium de criterio sumendo circa maiorem suffragiorum partem, id est: tum in scrutiniis praeparatoriis (in Congregationibus generalibus) tum in scrutinio definitivo (in Sessionibus publicis) standum est pro *longe* maiore parte suffragiorum. Quod si normam certam hac de re statuendam esse opportunum visum fuerit, proponendum esset quod pro ferendis decisionibus in Congregatione generali (inspecto Patrum ingenti numero) saltem tres quartae partes suffragiorum requirantur, dum in Commissione speciali (quae natura sua est coetus consultivus) duae tertiae partes sufficere videntur. Tantum hoc systemate gradatim attingi potest unanimitas vel longe maior pars suffragiorum in Sessionibus publicis.

Cum vero Patres magnum laborem in Concilio aggredi debeant nec, nimio interiecto tempore, a propriis sedibus ob instantes pastorales curas abesse nequeant, uniuscuiusque Commissionis praeparatoriis schematibus in Concilio approbatis — a theologicis incipiendo — Sessiones interrumpi possent.

Ad VI. Latinam linguam sermonem unicum Concilii oecumenici, ipsis rebus dictantibus, esse oportere nemo est qui non videat. Momentum huiusmodi praetiosissimi mutui commercii instrumenti experientia laborum Commissionum Praeparatoriarum in dies lucem ponit, quibus la-

bentibus Membra et Consultores res dilucide proponunt et concinna brevitate et perspicuitate enucleant. Latina lingua enim, quae vera non enuntiat sed sculpit, iure lingua Conciliorum dicenda est.

At fatendum est nostris diebus etiam penes Episcopos sin minus intellectum certe usum linguae latinae valde esse imminutum. Maxime igitur commendandum est ut inter Concilii Vaticani II minores Officiales corpus constituatur peritorum linguae latinae ex diversis nationibus, qui latino sermone, prout adest in documentis ecclesiasticis tum dogmaticis tum disciplinaribus, familiariter utantur. Eorum erit adiutricem operam non solum Consilio Praesidum Congregationum conciliarium praestare, sed etiam singulis Patribus adesse, si opus fuerit, tum ad orationes Latine reddendas tum ad animadversiones, emendationes, vota etc. exaranda.

E contra dissuadendae videntur, ad intellectum eorum quae dicta vel dicenda sunt in Concilio, versiones in linguas vulgares, quae, ipsarum indole inspecta, haud satis reddere solent sensus linguae latinae. Nemo est qui non videat quanta cautela opus sit, ne, praesertim in rebus dogmaticis, aequivocationes oriantur.

Ad VII. Concilium Vaticanum I eximio stenographorum coetu (24) utebatur, qui ad difficile munus explendum parati sunt per plures menses a magistro peritissimo; quo factum est ut officii sui partibus revera perfectissime perfuncti sint (cfr. T. GRANDERATH, *Histoire du Concile du Vatican,* Tome II, Livre Ier, Chap. Ier, pp. 14-17, ubi testimonia praeclara colligi possunt tum de arte qua pollebant, tum de praecellenti methodo quam secuti sunt).

Hodie, procul dubio stenographorum munus perfecte substitui potest perscriptione magnetica et quidem fidelissime imprimendo ea quae viva voce proferuntur; sed addi debet transcriptionem orationum magnetophonice collectarum multum temporis requirere et solummodo post sessionem posse commode ad effectum deduci. E contra (uti in Concilio Vaticano I factum est) qui brevioribus et compendiariis notis quod quis dixit citissime excipiunt et alterna vice et mutua opera exscribunt, oratione absoluta textum tradunt, ita ut iam possit illico et immediate legi et examinari.

Huiusmodi et aliae rationes quas longum est recensere (quid, ex. gr. si ex inopinato apparatuum functio vitium aliquod pateretur?) praesentiam stenographorum adhuc commendant, ne quid Acta Concilii detrimenti capiant. Quod sane, progressu technico artis magnetophonicae non obstante, vigere pergit apud quemcumque publicum legumlatorum coetum.

VIII

Exc.mi P. D. PRIMI PRINCIPI

Archiepiscopi tit. Tyanen.
Secretarii S. Congr. Reverendae Fabricae Sancti Petri

Ad I. Riterrei opportuno non estendere il suffragio deliberativo oltre il numero dei Prelati fissato nel can. 223 C.I.C. comprendendo in questo numero pur i Vescovi titolari. Con tale limitazione si avrebbe un numero considerevole di Prelati con diritto di suffragio deliberativo.

Potrebbero essere chiamati a dare suffragio consultivo alcuni di coloro che si sono distinti per saggezza, dottrina e profitto di lavoro nelle varie Commissioni Preparatorie.

Ad II. La scelta dei Teologi e dei Canonisti del Concilio potrebbe essere fatta tra coloro che, durante i lavori preparatori, sono emersi su gli altri per il contributo scientifico e pratico recato nelle singole questioni trattate, nonchè tra coloro che insegnano nelle Università Cattoliche delle varie nazioni, e che, attraverso scientifiche pubblicazioni, hanno acquistato stima di profondo sapere.

Ad III. Le Commissioni dei Padri del Concilio, secondo le varie materie da trattare, potrebbero essere costituite dalla Commissione Centrale e sottoposte all'approvazione del Sommo Pontefice.

Il criterio di scelta dei Padri alle varie Commissioni dovrebbe basarsi sull'esperimento fatto, circa il valore di ciascuno, durante i lavori delle Commissioni preparatorie.

I Presidenti delle varie Commissioni dei Padri dovrebbero essere eletti in conformità di quanto stabilisce il diritto sulla precedenza dei Prelati.

Ad IV. Ogni sessione conciliare dovrebbe essere preceduta da un discorso sulla materia da trattare, il discorso dovrebbe essere affidato ad un Vescovo, che lo scriverà in lingua latina, la cui esposizione non dovrà durare oltre mezz'ora.

I suffragi dei Padri dovranno essere espressi, salvo qualche rara eventuale eccezione, in modo pubblico: o per alzata di mano, o per alzata e seduta, lasciando a ciascuno la facoltà di fare dichiarazioni sul suffragio affermativo o negativo, che vorrà esprimere.

Ad V. Per le decisioni normali riterrei che debba richiedersi la maggioranza assoluta, per decisioni di grave importanza riterrei opportuno avere la maggioranza dei due terzi.

Ad VI. Atteso che i Padri Conciliari provengono da tutte le parti del mondo e non tutti hanno consuetudine di parlare e comprendere la lingua latina, e atteso che le decisioni devono essere il portato di una ferma convinzione, la cui espressione (che si ha nel suffragio) deve lasciare nei Padri la più serena tranquillità, riterrei opportuno adottare il sistema che vige presso l'Organizzazione delle Nazioni Unite, sistema che renderebbe a tutti intelligibili le discussioni, anche se fatte nella lingua materna di ciascun Padre. Ben inteso: l'orazione introduttiva, l'esposizione della materia, i canoni ecc., cioè la parte ufficiale del Concilio dovrebbe rimanere scritta nella lingua latina, la quale più di ogni altra si presta per esprimere concetti teologici o comunque materia ecclesiastica.

Ad VII. Le discussioni dei Padri potrebbero essere riprese attraverso i nastri magnetici, e contemporaneamente per mezzo di stenografi, i quali dovrebbero appartenere al clero. I due metodi (nastro e stenografia) potrebbero completarsi, in caso di eventuali deficienze da una parte o dall'altra. Così pure, al fine di facilitare l'ascolto in un ambiente tanto vasto come la navata centrale della Patriarcale Basilica Vaticana, si dovrebbe curare la conveniente installazione di un impianto di diffusione sonora, da consentire a tutti i partecipanti al Concilio la chiarezza di ascolto.

IX

Exc.mi P. D. ANGELI DELL'ACQUA

Archiepiscopi tit. Chalcedonen.
Substituti Secretariae Status Suae Sanctitatis

Ad I. Ad ea penitus assequenda quae a futuro Concilio expectare licet, utiliter cum iure suffragii deliberativi vocari posse videntur, praeter alios ad id iure recensitos:

a) Episcopi titulares qui, quamvis potestate iurisdictionis careant, doctrina, prudentia ac rerum gerendarum experientia tamen praestant;

b) Vicarii et Praefecti Apostolici: ipsi siquidem « iisdem iuribus et facultatibus in suo territorio gaudent, quae in propriis dioecesibus competunt Episcopis residentialibus » (can. 294, § 1 C.I.C.);

c) Praelati qui, etsi charactere episcopali non pollent, in aliquod nihilominus Ecclesiae territorium vel peculiarium christifidelium gregem iurisdictionem ordinariam obtinent;

d) Supremi Moderatores religionum iuris pontificii non exempta-

rum, cum non pauca earundem quoque religionum negotia cum fidei pietatisque incremento sint hodie in Ecclesia connexa.

Ad II. Quem ad modum effectum est in deligendis viris ecclesiasticis qui Commissionibus apparando Concilio Oecumenico accenserentur, item gemina ratione Theologi ac sacrorum canonum Periti deligi poterunt ad suffragium in Concilio ferendum consultivum; prout videlicet luculento virtutis doctrinaeque testimonio enitent et, quoad fieri possit, diversas terrarum orbis regiones ex suo ortu sustinent, adeo « ut universale seu catholicum Ecclesiae decus atque munus inde quoque elucescat » (Motu Proprio *Superno Dei nutu* IOANNIS XXIII, d. 5 iunii 1960).

Ad III. Ipsa universalis Synodi indoles ac singulare momentum procul dubio postulant, ut Patrum Commissiones a Romano Pontifice instituantur. Romanus itaque Pontifex edicet quot sint oporteat distinctae Commissiones rebus seu negotiis pertractandis deputandae, qui sit singularum Praeses, quotque Patribus eaedem constare debeant. Hi vero a Patribus Concilii per schedulas secretas in generali Congregatione eligi poterunt.

Quod ad numerum tum Commissionum cum Patrum in eas cooptandorum attinet, praeter speciales Commissiones quas Beatissimus Pater ordini Concilii digerendo praeponere decretaverit, tot decet condi Commissiones et annumerari eis Patres quot cognoscendarum disciplinarum seu agendorum negotiorum peculiaris natura ac gravitas suadebunt.

Ad IV. Quibuslibet sacrae Synodi Patribus libere dicendi facultatem fieri in Coetibus conciliaribus liquet, si quid habeant doctrinae aut regiminis usus edendum, quod ad conciliares decisiones cumulate perficiendas conducere censeant. Verum ut ex ordine res cedat, opus est eos qui sermonem habituri sint, tempestivo antea tempore suum contionandi propositum cui competat patefacere, servatisque canonicae praecedentiae normis sententiam in Conventibus aperire.

Vota de conciliaribus deliberationibus sive in Congregationibus generalibus sive in publicis Sessionibus danda, oretenus a Patribus exquiri proferrique poterunt, ea tamen lege, ut ipsis copia fiat in scriptis quoque eadem ferendi. Quae quidem formulam: *placetne* opportune rogabuntur, et, sive scribendo sive loquendo promantur, formula: *placet* aut *non placet* enuntiabuntur.

Ad V. Quandoquidem « ad legitimam decisionem etiam vere *conciliarem* sufficit, si Romani Pontificis consensus accedat minori et saniori parti Episcoporum » (X. F. WERNZ-P. VIDAL, *Ius canonicum*, t. II *De personis,* Romae 1928, p. 453 s.), satis profecto superque foret, ad rite pronuncianda decreta seu canones Concilii, maior suffragiorum

pars relativa, quamquam absoluta, praesertim in gravioribus expendendis quaestionibus seu rebus, summopere prosit augescendae externae sacrorum Coetuum auctoritati ac reapse desideranda sit.

Ad VI. Sane non una est ratio ex qua oporteat, ut latina lingua sit universalis Synodi propria. Verumtamen id minime vetat quominus, ad festinandum eius intellectum usumque, quae in sacris Conventibus a Patribus disserentur, necessariis quidem adhibitis cautionibus, aliquo nostrae aetatis e communioribus atque ad intelligendum magis perspicuis reddantur idiomate et in promptu habeantur. Ceterum Ecclesiarum Orientalium Patribus, quibus latini sermonis consuetudo non est, per interpretes proprii muneris fideliter exsequendi iure iurando obstrictos suas dicere sententias fas erit.

Ad VII. Haud mediocris copia ac vis contionum disceptationumque, quae in generali Synodo habebuntur, congruam secum ferret stenographorum idoneorum multitudinem, qui eas singillatim et ad amussim referre valerent. Hoc vero, praeter magnum impendium, aliis haud careret difficultatibus. Satius igitur et usui magis consentaneum apparet, si ad rem magneticae insumantur machinae, quin tamen aliqua desit tachygraphorum manus, qui, si forte eorum opera in Concilio necessaria fuerit, praesto adsint.

X

Exc.mi P. D. CAESARIS ZERBA

Secretarii Sacrae Congregationis de Sacramentis

Ad I. Expedire censemus ut praeter ecclesiasticas personas recensitas in can. 223 C.I.C., convocentur ad Concilium, in eoque ius habeant voti consultivi, nonnulli Supremi Moderatores praecipuarum religionum clericalium non exemptarum, quae sive ob conspicuum membrorum numerum unde coalescunt, sive ob praeclara opera, quae non raro in Ecclesiae bonum longe lateque per terrarum orbem patrarunt et patrant, benemerentiae titulum sunt adeptae ut in Concilium admittantur.

Id proponitur ex analogia et quadam canonica aequitate cum Supremis Moderatoribus religionum exemptarum, quarum haud paucae sive ratione parvi numeri sive exiguorum munerum et ministeriorum, quae in Ecclesia exercent, a quibusdam religionibus non exemptis longe ob egregia comparata merita superari cernuntur.

Ad II. Criterium quo sunt deligendi Theologi et Canonistae Concilii potest sub duplici aspectu aestimari:

a) ratione peculiaris peritiae, qua praefulgent in huiusmodi disciplinis: quapropter erunt undique arcessendi, ubicumque eos commorari contingat, licet nec in praeteritum nec in praesens has disciplinas in nulla Academia aut studiorum Universitate aut simili Athenaeo docuerint aut doceant;

b) ratione Academiae, aut studiorum Universitatis aut id genus Athenaei ab utroque clero moderati, cui vel sunt vel fuerunt addicti cum munere docendi theologicas aut canonicas disciplinas, quas communi existimatione vere calleant, prae oculis habitis diuturnitate praestiti muneris et, praesertim, speciminibus suae doctrinae publici iuris factis, quae peritorum adprobationem et consensum meruerunt.

Studiorum superiorum, quae appellantur, Athenaea in toto catholico Orbe existentia, digesta reperiuntur in *Annuario Pontificio* a. 1961 pag. 1073 et seqq., ubi etiam quodam servato ordine praecedentiae recensentur, incipiendo ab Athenaeis in Urbe constitutis et descendendo ad ea, quae extra Urbem reperiuntur. Ab istis Athenaeis sunt deligendi Theologi et Canonistae ad Concilium vocandi.

Ad praecavendas autem pravas aemulationes et contentiones, curandum est ut in hac electione facienda aequa proportio habeatur, ceteris paribus, inter personas cleri saecularis et personas cleri religiosi; et, si de religiosis agatur, cavendum est, quantum fieri potest, ne numerus membrorum cuiusdam religiosae familiae nimium excedat numerum alterius, spectatis ceterum copia membrorum quibus unaquaeque coalescit atque praecipuo fine pro quo singulae familiae sunt constitutae; v. g. si iste finis praevalens consistat in theologicis et canonicis doctrinis ex professo in scholis tradendis.

Quod vero attinet ad ordinem quo isti Theologi et Canonistae sedere debeant in Concilio, censemus esse servandas regulas traditas in Litt. Ap. Pii IX *Multiplices* diei 29 nov. 1869 ad IV.

Ad III. Quoad personam, quae Commissiones instituere debet et quoad rationem habendam in iisdem constituendis ac muneribus eisdem committendis arbitramur normas esse adhibendas quae singillatim et accurate describuntur in memoratis Litt. Ap. Pii IX ad VII, cum hisce tamen animadversionibus.

In Concilio Vaticano I quatuor tantum constitutae fuere Commissiones seu *Deputationes*: at in Concilio Vaticano II, cum negotiorum expediendorum et Patrum, qui ei intererunt, copia multo praestat numero quaestionum, quas dirimendas sibi constituerat Vaticanum I et personarum, quae illi praevidebantur interesse, plures quam quatuor

videntur esse Commissiones instituendae, quo expeditior ordo disceptationum atque scrutiniorum collectio procedat et ad suum exitum rite perveniat.

Quod vero spectat ad rationem colligendi suffragia seu vota Patrum, praestabit ut serventur praescripta cann. 169 et 171 §§ 2-4 C.I.C., congrua congruis referendo, et praefatarum Litt. Ap. Pii IX.

Ad IV. Spectato sat conspicuo, qui praevidetur, Patrum Concilii numero, orationes eorundem ad minimum temporis spatium sunt coarctandae. Ad rem practice convenire existimamus ut congruo tempore ante Concilii convocationem *schema* scripto confectum decretorum ferendorum et canonum definiendorum eisdem Patribus mittatur, quibus integrum erit suas animadversiones seu propositiones exarare astricto scripto latino sermone in discutiendis quaestionum canonumque capitibus.

Pro norma videtur constituendum ut quindecim horae minuta non excedat unusquisque Pater in singulis quaestionibus seu canonibus discutiendis, exceptis negotiis maioris momenti, praesertim si res fidei et morum moderentur amplioremque disceptationem mereantur (cfr. Litt. Ap. Pii IX ad II, nisi censeatur praeferri debere regulas sub n. VII earumdem recensitas).

Id tamen videtur esse statuendum ut non singuli Patres in Concilii Sessionibus Suas propositiones exhibeant atque discutiant, sed unus vel alter, nomine etiam ceterorum, qui in iisdem consentiant, eas enuntiet atque collustret una cum animadversionibus, quas super singulos articulos quaestionum disceptandarum et canonum definiendorum proponere constituat.

Ad rem haec propositiones atque animadversiones, antea breviter scripto confectae, mittendae sunt ad Praesidem vel Secretarium singularum Commissionum constituendarum competentium iuxta disciplinas sibi adsignatas, et hic easdem in unum colligat atque cum Patribus simul collectis communicet, facta facultate uni alterive qui eas proposuerit, in Concilio enucleandi.

Ad V. Quando agitur de rebus fidei vel morum definiendis, praestare putamus ut duae tertiae partes votorum validorum deliberativorum pro decisione requirantur, inspecto numero Patrum disceptationi praesentium cum voto deliberativo; in ceteris quaestionibus resolvendis sufficere videtur suffragiorum validorum deliberativorum unum ultra medietatem Patrum praesentium cum tali voto deliberativo, ut decisio vim iuris obtineat, quod si in hoc altero casu, suffragia aequalia fuerint, post tertium scrutinium Concilii Praeses suo voto paritatem dirimat (can. 101); idque dicendum est *pro norma* posse servire, quod tamen non prohibet

quominus in nonnullis quaestionibus alicuius ponderis maior exigatur suffragiorum numerus.

Ad VI. Ut celeriter ad finem adducantur Concilii resolutiones, firma manere dicenda est lex de adhibenda latina lingua; ast, cum accidere queat ut nonnulli Patres eandem non satis calleant, non videntur reprobari subsidia, quae moderna ingeniosa mechanica ars suppeditat ut conciliarii Patres suas animadversiones ac propositiones enucleate in sermone sibi magis familiari valeant exarare, uti usu fit hodie expedite in Congressibus qui inter nationes peraguntur.

Ad VII. Responsio *affirmativa* est in promptu.

XI

Exc.mi P. D. PETRI PALAZZINI

Secretarii Sacrae Congregationis Concilii

Ad I. *a*) Praeter eos, de quibus in canone 223, vocari etiam poterunt cum voto deliberativo supremi moderatores maiorum congregationum clericalium iuris pontificii, qui suum apostolatum exercent in diversis orbis regionibus atque etiam in missionibus. Bonus status Ecclesiae enim et evangelisatio multum pendent ab actione et laboribus harum Congregationum, ac proinde congruum videtur ut supremi moderatores suam mentem et votum de quaestionibus, quae universam respiciunt Ecclesiam, promere possint.

b) Alicui videntur etiam vocandi Episcopi titulares, qui munere Administratoris stabiliter et Vicarii Apostolici, Nuntii et Delegati Apostolici funguntur.

c) Repraesentantes ecclesiarum separatarum convenit ut invitentur tamquam observatores, cum facultate proponendi et illustrandi *scripto* quaestiones, si quas habeant, Secretariae Generali Concilii.

Ad II. Convenit ut theologi et canonistae Concilii, uti tales renuntiati, nonnulli tantum sint, selecti ab ipso Romano Pontifice inter eos, qui omni exceptione maiores et versatissimi in sacra theologia et in iure habentur.

Quisque vero Pater, si desiderat, suum theologum et canonistam habeat.

Ad III. Commissiones inter Patres sane ab ipso Romano Pontifice constituendae sunt.

Ratio habenda est de catholicitate Concilii, ut Patres non unam aut

alteram regionem, sed universam repraesentent Ecclesiam, atque etiam de competentia et de desideriis ipsorum Patrum.

Ad IV. Ne tempus inutiliter teratur neque vota promantur sine necessaria ponderatione, conveniens erit ut Patrum orationes typis vel ciclostylo edantur ac Patribus distribuantur ante sessiones.

In unaquaque sessione, orationum argumentis brevissime recollectis a Concilii Secretario, fiat disputatio.

Qui disputationi participare vult, Secretario Concilii scripto tradere prius debet synthesim ac conclusiones sui interventus.

Convenit ut tempus assignetur congruens Praesidi cuiusque Commissionis et tempus sat breve pro iis, qui interesse disputationi desiderant.

Ut detur Patribus tempus orandi et meditandi super materias disputatas, votum non illico post disputationem exquiratur, sed aliqua sessione subsequenti.

Votum exquiratur ac feratur ad mentem Litt. Apost. *Multiplices,* congrua congrue congruis aptando.

Ad V. Cum votum decisivum ultimum sit Summi Pontificis, in ferendis decisionibus conciliaribus sufficit maioritas etiam relativa, nisi in quibusdam quaestionibus maioris momenti melius ad aliam sessionem rem remittere ad profundius eam discutiendam, uti factum est in Concilio Vaticano I.

Ad VI. Cum relationes ac interventus Patrum latina lingua et scripto consignari debeant (cfr. n. 4), sufficiens erit ut Patres, qui linguam latinam parum calleant, particulares sibi adsciscant secretarios pro translationibus sive relationum sive interventuum; nisi ipsa Secretaria Generalis Concilii Oecumenici providere velit ut relationes atque interventus in praecipuas linguas vulgares transferantur.

Minus opportunum erit systema translationum v. d. « simultanea », ratione fidelitatis et expensarum.

Ad VII. Quamvis relationes et interventus antea scripto exhiberi debeant (cfr. n. 4) attamen semper utile erit, praeter perscriptionem magneticis machinis faciendam, uti etiam stenographorum opera, qui dicuntur.

N. B.: In via praeliminari, prae oculis habendae sunt Litt. Apost. in forma Brevis *Multiplices* d. 27 nov. 1869, quibus ordo generalis in sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani I celebratione servandus constituitur (*Acta S. Sedis,* vol. V, 1890, pp. 231-249).

XII

Exc.mi P. D. PAULI PHILIPPE, O. P.

Secretarii Sacrae Congregationis Religiosorum

Ad I. Praeter illos qui ad normam can. 223 § 1 vocandi sunt ad Concilium in eoque ius habent suffragii deliberativi, opportunum esse videtur convocare etiam episcopos titulares et, ad normam can. 223 § 2, ipsis concedere suffragium deliberativum, necnon Adsessores et Secretarios SS. Congregationum Romanarum atque Nuntios, Internuntios et Delegatos Apostolicos qui non sunt episcopi.

2) Ad dubium, utrum convocandi sint Supremi Moderatores Religionum non exemptarum, respondendum est hoc non expedire, tum quia nullam habent iurisdictionem proprie dictam in Ecclesia, tum quia numerus Patrum Concilii Vaticani II iam permagnus erit.

3) Praeter Theologos et Canonistas, utrum conveniat invitare etiam aliquos peritos, v. g. medicos ad solvendas quaestiones speciales de matrimonio, respondendum est illos non convocandos esse uti Membra Concilii, ad instar Theologorum et Canonistarum, sed invitandos esse in Commissionibus specialibus et quidem in singulis casibus.

Ad II. Cum Theologi et Canonistae qui iam sunt Membra vel Consultores Commissionum Praeparatoriarum sint in magno numero et quidem selecti inter viros praeclariores in singulis disciplinis, expedit ut inter illos deligantur Theologi et Canonistae ipsius Concilii.

Nam si Theologi et Canonistae Concilii eligerentur extra numerum Membrorum et Consultorum Commissionum Praeparatoriarum, timendum esset ne illi non cognoscerent evolutionem laborum earum Commissionum, nempe statum quaestionum, discussiones argumentorum, sensum terminorum schematum etc.

2) Cum tamen numerus complexivus Membrorum et Consultorum Commissionum Praeparatoriarum iam permagnus sit, non omnes sunt assumendi ut Theologi et Canonistae Concilii, sed illi soli qui in dictis Commissionibus maxime praeclaruerunt, sive magnis partibus susceptis, sive sua eminenti scientia ac prudentia.

3) In Concilio Vaticano I, die 31 ianuarii 1869, singulis Patribus concessum est sibi eligere unum Theologum vel Canonistam « inter pios ecclesiasticos probatae vitae et sana doctrina praeditos » (Mansi, vol. 49, col. 520).

Die vero 23 maii 1869, concessum est a Commissione Directrice ut

Patres possent eligere suum Theologum vel Canonistam inter « Theologos Pontificios », id est inter illos CII Consultores, sive Commissionis Centralis, sive Commissionum Praeparatoriarum (cfr. MANSI, vol. 49, col. 558; cfr. col. 520, 611).

In Concilio Vaticano II reiteranda est facultas pro unoquoque Patre sibi eligendi aliquem Theologum vel Canonistam inter Theologos et Canonistas Conciliares, scilicet inter illos qui ex Membris et Consultoribus Commissionum Praeparatoriarum ad hoc electi fuerint.

Ad III. 1° Commissiones Praeparatoriae et Secretariatus vertendi sunt in tot Commissiones ipsius Concilii, mutatis mutandis.

2° Patres Concilii qui erant Membra vel Consultores Commissionum Praeparatoriarum fiant Membra respectivarum Commissionum Concilii.

3° Ceteri Patres, sive Cardinales, sive Episcopi et alii, assignentur in Commissionibus Concilii, unoquoque pro sua idonea scientia ac prudentia. Haec autem distributio Patrum in singulis Commissionibus fiat a Sanctissimo, audito voto Exc.mi Secretarii Generalis Concilii.

4° Singulae Commissiones sic compositae constarent plus minusve ex trecentum Patribus, inter quos XX vel XXX fuissent Membra vel Consultores Commissionum Praeparatoriarum. Sic haberetur optanda continuatio inter studia Commissionum Praeparatoriarum et labores Commissionum ipsius Concilii.

Ad IV. 1° Dato numero permagno Patrum Concilii, non solum impossibile videtur quod unusquisque eorum valeat orationem libere habere coram Generalem Conventum Patrum, sed etiam videtur absque vero fructu quemdam, etsi inter praeclariores, suam sententiam oraliter ferre.

Multo melius est ergo quod unusquisque Patrum in scriptis vota sua communicet. Tantummodo Sanctissimus, Praeses Concilii, orationem habeat.

Propterea sic procedendum esse videtur:

2° Unaquaeque Commissio mandaret sua schemata scripta singulis Patribus Concilii, qui quidem ius haberent dandi sua vota, observationes et mutationes a se propositas in schematibus.

3° Vota singulorum Patrum mandarentur, non ad Commissionem specialem a qua emanatum est schema, sed ad Commissionem Centralem, cui praeest Sanctissimus et ad quam pertineret iudicare de opportunitate retinendi vota Patrum.

4° Vota Patrum quae a Commissione Centrali digna consideratione retenta essent, mandarentur Commissioni speciali, quae ipsa examinaret et, pro opportunitate, novum schema redigeret atque proponeret Commissioni Centrali.

5° Cum Commissio Centralis iudicaverit novum schema esse definitivum, illud proponat Conventui Generali Patrum ut ipsi votum deliberativum super illud dent.

Ad V. 1° Cum omnes et singulae decisiones conciliares magnum habeant momentum eo ipso quod sunt actus Concilii Oecumenici, non videtur sufficere, pro ipsis ferendis, absoluta maior pars suffragiorum, sed saltem duae tertiae partes requirendae sunt.

2° Ad suffragia Patrum colligenda et computanda, ne pretiosum tempus perdatur, oportebit electricis vel electronicis, ut aiunt, machinis uti, sicut fit in magnis publicis legislatorum coetibus.

Ad VI. Ad dubium: « Firmo quod lingua Concilii latina esse debeat, an subsidia proponenda sint, ut ipsius usus et intellectus expeditior evadat », respondendum est: Negative.

Ad VII. Ut etiam fit in Tribunalibus civilibus et in Congressibus politicis, opportuna censetur opera stenographorum, qui dicuntur, praeter perscriptionem magneticis machinis faciendam.

XIII

Exc.mi P. D. HENRICI DANTE

Secretarii Sacrae Congregationis Rituum

Ad I. Videtur non esse nimis augendum numerum eorum qui convocandi sunt. Quapropter stricta proponitur interpretatio can. 223 § 1 n. 4, et sequentis § 2.

Ratio est: In dies Sacra Hierarchia etiam in dissitis regionibus instauratur, et in dies crescunt « religiones clericales exemptae ». Ex quo rite deducitur Ecclesiam Universalem vere repraesentari ab his quos supradictus canon enumerat.

Ad II. Coetus Epicopales nationales, Capitula generalia religionum clericalium exemptarum et specialis sessio moderatorum Universitatum et Facultatum Pontificiarum rite constitutarum, indicent nomina aliquot theologorum et canonistarum ex quibus Summus Pontifex eligat quos ad Concilium vocare vult ad normam can. 223 § 3.

Ad III. Summi Pontificis est Commissiones inter Patres Concilii constituere. Hoc tamen Summus Pontifex potest facere vel per se, vel per delegatum (unum vel plures). Schema commissionum insuper potest praesentari ipso Concilio in sessione plenaria ita ut Concilium mentem suam indicet.

Ratio qua seligendae sunt commissiones potest eadem esse ac ratio habita in parandis Commissionibus praeparatoriis.

Insuper detur singulis Patribus, voto deliberativo praeditis, facultas utendi consiliariis (non plus quam duo) qui, iuramento de secreto observando obstricti, vel domi adiuvare Patres vel etiam, si commode fieri potest, sessionibus interesse possunt quin tamen facultate interloquendi polleant.

Ad IV. Quamvis numerus eorum qui Concilio intersunt valde magnus sit, peropportunae videntur orationes Patrum.

Quisquis loqui vult in sessione sive particulari sive plenaria, parare debet scripto suam orationem, cuius summaria, si fieri potest, antea omnibus Patribus distribuenda essent.

Praevideri possunt normae particulares ad ordinandam seriem interventionum (sive quoad numerum sive quoad tempus).

Ad V. Per se videtur sufficere maior pars « relativa » suffragiorum inter votantes. Num requirenda sit pars « absoluta » (metà più uno dei votanti) vel alia pro quaestionibus maximi momenti, ipsum Concilium statuere posset.

Ad VI. Unitas linguae, et quidem latinae, ad certitudinem conclusionum requiri videtur.

Quo expeditior eius usus evadat, duo videntur commendari:

a) utatur (et omnes ad hoc exhortentur) lingua latina « ecclesiastica », scilicet in praxi curiae romanae adhibita, omni affectatione classicae locutionis vitata;

b) parentur summaria schematum et disceptationum.

Ad VII. Videtur valde utilis, et etiam necessaria, opera « stenographorum » ad cavendum periculum dissipationis testimoniorum Patrum. Ceterum hodie ipsi « stenographi » uti possunt mediis valde commodis et etiam valde tutis.

XIV

Exc.mi P. D. VICTORII BARTOCCETTI

Secretarii Supremi Tribunalis Signaturae Apostolicae

Ad I. Mi pare che con i designati dal can. 223 si raggiunga un numero che si aggira sulle 3.000 persone circa. È già molto arduo far funzionare un'Assemblea di tali proporzioni: quindi penserei sommessamente che non sia opportuno allargare il numero dei votanti, salvo eccezioni limitate che non saprei indicare.

Penso che convenga che godano del voto deliberativo i Vescovi Titolari che sono stati convocati (can. 223 § 2).

Ad II. Penserei che sia utile ammettere con una certa larghezza i teologi scegliendoli, oltre che tra quelli che hanno già lavorato nella fase preparatoria del Concilio, tra i Professori delle Università Pontificie, tra le persone competenti che si sono per esempio segnalate per pubblicazioni ecc.

Credo superfluo raccomandare una oculata cautela per evitare l'intervento di teologi e di canonisti anche dotti ma che abbiano dato scarse garanzie di sicurezza di dottrina o che appaiano troppo amanti di novità, specialmente nei campi più delicati come quello Biblico o Filosofico.

Riguardo ai Canonisti e specialmente per la materia matrimoniale, riterrei già « a priori » meno idonei coloro — sacerdoti o laici — che esercitano l'avvocatura nelle cause di nullità di matrimonio. Essi infatti per il fatto che ordinariamente (senza avere contro un altro avvocato) impugnano la validità del matrimonio, sono quasi necessariamente portati a sostenere principi e norme contrari alla validità del matrimonio e scivolano anche senza accorgersene su tesi che favoriscono troppo — sotto il pretesto della nullità iniziale — la dissoluzione dei matrimoni canonici.

Ad III. Per rispondere adeguatamente a questa domanda bisognerebbe conoscere — almeno in via approssimativa — quali saranno i temi da trattare e decidere effettivamente dal Concilio. È troppo presto per saperlo.

Comunque, attesa la vastità dell'Assemblea, sarà necessario portare i temi e le proposte a Commissioni o Congregazioni particolari prima di portarle al Consesso Plenario.

Così si è fatto nel Concilio Vaticano I ove esistevano 5 Deputazioni di 24 Vescovi presiedute da un Cardinale per formulare gli schemi di decreti da proporre al Concilio; vi erano le Congregazioni Generali che tennero 86 sedute, mentre le Sessioni Pubbliche presiedute dal Papa sono state solamente quattro.

Anche nello stadio preparatorio si è proceduto in maniera analoga, quantunque non si abbia ancora un'Assemblea che può ben assimilarsi ad un Parlamento, chiamato a dire la parola più importante.

Penso sommessamente che per poter avere qualche direttiva — sia pure piuttosto remota — in materia di queste *Commissioni o Congregazioni minori* —, si possano consultare i regolamenti e le norme che vigono nei vari Parlamenti, che hanno tutti le loro particolari leggi e costumanze, derivanti dalle diverse vicende storiche in cui si sono

sviluppati; ma *in vari punti tutti convengono* con qualche sfumatura propria.

Mi permetto perciò di unire un estratto favoritomi dal suo autore circa le « Commissioni Parlamentari » anche perchè ricco di ampia bibliografia.[1]

Questi regolamenti sono frutto dell'esperienza di decenni (per il Parlamento Inglese di secoli) e sono stati dettati dalla necessità di evitare inconvenienti, perdite inutili di tempo, per rendere efficiente e funzionale l'Assemblea. Purtroppo tutte le istituzioni del mondo si perfezionano ed affinano attraverso errori e vicende più o meno penose (errando discitur!).

Il Concilio purtroppo, non essendo una istituzione permanente e sempre in funzione, come sono i Parlamenti, ma durando soltanto qualche mese a distanza di secoli, ha poco tempo per imparare e non può permettersi il lusso di errare nella sua procedura e di correre il rischio che i suoi lavori risultino sterili o anche scarsamente fruttuosi forse per cause banali, per mancanza di accorgimenti tecnici, indispensabili quando si ha da manovrare migliaia di Personaggi, a cui l'esperienza delle Assemblee riesce per giunta del tutto nuova.

Certamente il Concilio ha sulle Assemblee Parlamentari l'immenso vantaggio (anche a prescindere dall'assistenza dello Spirito Santo) di essere composta da una massa di votanti qualificati « *labii unius* » tra cui possono esistere differenze di vedute su punti particolari e di minore importanza, ma non già nei principi e nella dottrina fondamentale, come anche nell'aspirazione generale di lavorare per la gloria di Dio e la salvezza dell'Umanità.

Non si hanno, come in genere nei Parlamenti e nelle Assemblee dell'ONU due o più partiti o due o talvolta più schiere « l'una contro l'altra armata » e che perseguono scopi diametralmente opposti, come accade tra comunisti e anticomunisti ecc.

Tuttavia talvolta anche differenze di vedute su punti di minore importanza o su questioni di opportunità pratica, se vengono invelenite da questioni di prestigio o da qualche non dico *odium* ma *rigidità teologica o di scuola,* cui non di rado sogliono indulgere — forse più dei laici — alcuni ecclesiastici, possono provocare gravi tempeste e lasciare spiacevoli strascichi.

Per sveltire il lavoro in Assemblea le Camere hanno creato le Commissioni che devono discutere le leggi prima che vengano portate in As-

---

[1] ELIA LEOPOLDO, *Commissioni Parlamentari* (*Enciclopedia del Diritto,* estratto dal settimo volume), Giuffrè, Milano 1960.

semblea. Nella Camera Italiana talvolta le Commissioni agiscono come deliberanti, in modo che la legge approvata in Commissione non debba essere sanzionata nell'Aula parlamentare ma abbia senz'altro vigore.

Il meccanismo di queste commissioni ed il loro scopo è di costituire una copia il più possibile *fedele* dell'Assemblea ma *in piccolo formato.* Perciò ogni 20 deputati del partito X nominano un loro rappresentante nella Commissione Interni, Esteri, Tesoro ecc., se i deputati di quel partito sono 100, i suoi rappresentanti in commissione saranno 5, se 200, 10 e così fanno gli altri partiti che hanno venti deputati o frazioni superiori a 10.

Ne viene di conseguenza che normalmente se una data legge raccoglie una sicura maggioranza in Commissione, la raccoglierà anche in Assemblea.

La Commissione ha il vantaggio di avere un numero limitato di componenti, una trentina o poco più circa, e quindi il suo funzionamento è più agile e spedito, vi è maggior agio di discutere anche perchè in genere i suoi membri hanno maggiore competenza specifica circa la materia di cui si tratta che non gli altri deputati. La Commissione è in grado di proporre emendamenti al progetto di legge, di perfezionarlo ecc.

Molta influenza sull'efficienza della Commissione ha il Presidente, che è in genere un esperto del ramo; alla sua capacità ed energia è affidato in gran parte il successo.

Qualche cosa di simile si dovrebbe forse organizzare anche nel Concilio, come del resto in parte si è fatto nel Concilio Vaticano I.

Il Presidente di ciascuna Commissione potrebbe essere proposto dal Papa e approvato dai componenti la Commissione. Dovrà essere non una figura decorativa, ma un individuo attivo e capace, munito di ampi poteri e pronto a servirsene.

Il criterio per la formazione di queste commissioni potrebbe essere quello di *materia* o quello *geografico,* in modo che per es. ogni 30 o 40 Padri Conciliari di ogni Nazione o di gruppi di nazioni affini nominino un Commissario e la commissione risulti di 60 o 70 membri circa.

Siccome nel Concilio non ci sono partiti, come ci sono invece nei Parlamenti, e quindi è arduo sapere quel che i singoli Padri pensano su un dato problema — ma per questo si potrebbe tener conto dei pareri già esposti per iscritto e diligentemente riassunti per materia nei due volumi pubblicati — è forse più facile applicare il criterio *geografico* su cui non può nascere dubbio... Certo per esempio sui problemi missionari i Vescovi più competenti saranno quelli dei luoghi di Missione... specie i Vescovi Indigeni.

Mi sono permesso soltanto di abbozzare idee che avranno ben poco valore e che restano sul vago e sull'incerto, anche perchè per proporre qualche cosa di concreto occorre conoscere i *punti focali* su cui il Concilio porterà la sua attenzione specifica. Finora dalle lettere e proposte dei Vescovi, Superiori di Ordini, Corpi accademici ecc. abbiamo un complesso enorme di proposte e di questioni « de rebus omnibus et de quibusdam aliis ».

Di tante questioni naturalmente soltanto poche resteranno a galla, dopo che saranno state in qualche modo vagliate e selezionate; allora si potrà vedere meglio quel che convenga stabilire anche per gli organi del Concilio, Commissioni, Adunanze parziali o ristrette, Assemblee ecc.

Ad IV. Penserei sommessamente che nelle Commissioni o nelle Congregazioni particolari in cui intervengono i Padri in numero limitato sia opportuna la più ampia libertà di parlare, di discutere, di obiettare — sotto la disciplina del Presidente — affinchè le questioni vengano illuminate in tutti i loro aspetti e quindi le relative proposte rappresentino il pensiero della maggior parte dei Padri.

Invece in Assemblea Generale con circa 3.000 partecipanti è inevitabile che chi interloquisce sia quanto mai breve. Forse l'Ufficio di Presidenza dell'Assemblea Generale potrebbe proporre ai Padri che designino a parlare sui vari temi uno o due per il *sì* e altrettanti per il *no,* oppure un oratore per nazione, o per gruppi di piccole nazioni affini...

Circa il voto il canone 169 per le elezioni prescrive *ad validitatem che sia segreto.*

Parrebbe che tale sia da preferirsi nelle commissioni o nelle congregazioni particolari anche per tutelare al massimo la libera volontà dei votanti.

Invece nelle sessioni pubbliche alla presenza del Sommo Pontefice sembra più conveniente il « Placet » o « Non placet » oppure la dichiarazione di astenersi.

Ad V. Direi che per le decisioni delle Commissioni o Congregazioni particolari sia preferibile la maggioranza semplice dei voti 50% più uno, mentre nell'Assemblea Generale occorrerà la maggioranza qualificata di due terzi.

Ma qui nascono molte non semplici questioni. La maggioranza deve essere dei *presenti* o dei *convocati?* Così pure i due terzi.

Come stabilire un minimo, o come si dice un « quorum » ed esso di *presenti* o di *votanti* (il che sposta molto!), non raggiunto il quale la votazione è nulla e senza effetto?

Gli astenuti vanno considerati come votanti o no?

Si tratta di problemi tecnici solo apparentemente semplici, ma che in realtà sono complicati e su cui credo che converrebbe consultare esperti di diritto costituzionale delle varie Nazioni e più ancora dell'andamento dei vari Parlamenti o dell'ONU e della loro prassi, collaudata dall'esperienza.

Ad VI. Purtroppo oggi con la scarsa familiarità del latino di cui soffrono anche molti Vescovi, specialmente quelli di lingua inglese, obbligarli ad esporre il loro pensiero — specialmente in una discussione — in latino, equivale ad obbligarli al silenzio o a leggere — in modo poco intelligibile! — un foglio che hanno fatto scrivere in precedenza da qualcuno (probabilmente adorno di errori e di improprietà).

Se questo può passare nelle sedute plenarie dell'Assemblea che sono più che altro delle parate, il cui esito è già scontato in precedenza, mi pare che non possa ammettersi nelle Commissioni o nelle Congregazioni particolari. Ivi, a meno che non si addivenga ad un « modus vivendi » per cui si trova il modo di capirsi alla meglio parlando un po' *in latino,* un po' *in italiano* (la maggior parte dei Vescovi ha studiato a Roma e mastica più o meno bene l'italiano), un po' *in francese* e *in inglese* (che oggi è la vera lingua universale che dovrebbero almeno approssimativamente capire i dirigenti delle Commissioni o delle adunanze particolari) si dovrebbe ricorrere al sistema *delle cuffie* coi traduttori dal latino alle varie lingue moderne e viceversa come si fa all'ONU, alla FAO, ecc. Occorrerebbe fin da adesso addestrare un gruppetto di sacerdoti o di laici a tale lavoro tutt'altro che agevole, ma che potrebbe risultare indispensabile. Non sarebbe male se ormai in Curia *l'inglese* (che è del resto la lingua più facile del mondo, senza grammatica nè sintassi) si studiasse di più per usarla e capirla non dico alla perfezione... ma almeno senza infamia.

Del resto basta andare all'aeroporto per convincersene o anche nella maggior parte degli alberghi di Roma...

Ad VII. Per quanto siano utili i magnetofoni ed altre simili macchine dalle varie comodissime prestazioni, sono convinto che non abbiano resi inutili gli stenografi.

Infatti in tutti i parlamenti vengono usati come in passato e fanno fede per quanto poi verrà stampato in forma ufficiale. La macchina resta sempre macchina, registra parole e rumori anche estranei all'oratore, spesso resta oscura ed inintelligibile ecc.: non può sostituire un buono stenografo ma al massimo potrà completare l'opera sua; quindi al quesito rispondo senz'altro « affermativamente ».

XV

Exc.mi P. D. FRANCISCI BRENNAN
Decani Tribunalis Sacrae Romanae Rotae

Rogatus, ex benigna voluntate Summi Pontificis, uti per litteras Istius Pont. Comm. Centralis Praeparatoriae Concilii Vaticani II diei 11 martii 1961, Prot. N. 894 Com/61, meam humillimam sententiam aperte pandam super septem quaestionibus propositis, quaedam tamen *praemittenda* putarem, claritatis dicendorum gratia atque brevitatis.

Praemittenda

Agitur, uti cuilibet legenti primo oculi ictu apparet, de quaestionibus technicis, inquam, ad optimum futuri Concilii exitum spectantibus atque destinatis, ac propterea illae seligendae erunt methodi, quae magis nostris temporibus apta videantur et Ecclesiae bono magis profutura, ita ut, si opus sit, nova non dedignemur invehere atque vetera derelinquere non vereamur.

Novissime celebratum Oecumenicum Concilium, Vaticanum I scilicet, nonaginta abhinc annis habitum est: unum fere saeculum, itaque, dilapsum exinde est. Insuper, numerus eorum qui in Concilio Vaticano II praesentes aderunt, plus quam duplicatus erit (iuxta *Annuario Pontificio* 1961, p. 1369, catholica Hierarchia die 31 decembris 1960 comprehendit fere duo millia Episcoporum residentialium; in Concilio Vaticano I, vero, paulo plus quam septingenti Patres, ideoque Episcopi aliique, fuerunt: cfr. SABA, *Storia della Chiesa,* III/II, p. 779; mille et quingenti praelati iamvero ius habuerunt tunc Concilio participandi, sed tantummodo 774, ad summum interesse potuerunt: cfr. GRANDERATH, *Histoire du Concile du Vatican,* tom. II, p. 37 sqq.). Quod necessario secumfert alia omnino esse hodie Ecclesiae adiuncta, sive temporum sive personarum. Ne obliviscamur, imprimis, in exoptato Concilio mox celebrando Episcopos Romae coadunatum iri ex valde dissitis regionibus, ac praesertim e clero indigena ortos, ita ut praevideri debeat magna varietas et in seligendis urgentioribus pro unaquaque natione quaestionibus sive doctrinalibus sive disciplinaribus, et in iisdem solvendis ac decidendis. Necessitas propterea consequitur ut nullius vox negligatur.

Addendum nostris hisce temporibus laicos in Ecclesia Hierarchiae maximo auxilio esse, in omnibus fere sectoribus pastoralis actuosita-

tis: sive in scholis vel superioribus, sive in missionibus, sive in actione catholica, sive in re quoque politica.

Denique praeteriri nequit etiam acatholicos, sive propter progressum oecumenismum, sive propter communem pugnam contra materialistica principia, valde exoptare ut Concilii Vaticani II aliquomodo participes fiant. Ceterum, uti apprime constat ex actis antepraeparatoriis futuri Concilii (cfr. *Series I* — Antepraeparatoria —, Appendix Voluminis II, Pars I, p. 349 sq.; Appendix Voluminis II, Pars II, p. 700 sqq.), haud pauci inter catholicos Praelatos sunt qui suadeant fratres separatos quoque ad Concilium convocandos esse: vel ad peculiarem sessionem, vel eos tantummodo qui episcopatum validum habeant, vel saltem cum voto consultivo, vel tantummodo uti « observatores », vel tandem ad specialia colloquia. Veram tamen rerum conditionem, lugendam quidem, ignorare videretur qui putaret illos simpliciter vocari posse: plurimi quidem habeatur eorum opinio atque fraterno animo ipsi audiantur, sed *in praeliminaribus* Concili, uti melius inferius dicemus.

Ad organicam dein Concilii celebrationem transiens, prae oculis habitis iis quae sive in ante-praeparatoria sive in praeparatoria periodo iam acta sunt, putarem duo tempora in eiusdem Concilii celebratione distinguenda atque determinanda esse:

I) Res enim in eodem Concilio a Patribus definiendae ita graves atque complexiores atque numerosae videntur, ut absonum sit de his omnibus et disceptationem et decisionem quam maxime universalitati Ecclesiae aptam et prudentem pro temporum circumstantiis Patres brevi tempore ferre posse: necessitas exinde ut antequam ipsi Romam adveniant schemata parentur de rebus agendis.

Quod, meo submisso iudicio, alius esse nequit nisi Summi Pontificis atque Episcopalis Hierarchiae.

Commissiones igitur, ad instar earum quae in sede praeparatoria instituta iam fuere, a Summo Pontifice eligantur, ita tamen ut in unaquaque, pro Membrorum cognita prudentia atque zelo atque scientia, universalitas Ecclesiae significetur.

Hae Commissiones insuper, e conclusionibus haustis in periodo praeparatoria, rerum tractandarum schemata, ferendarum decisionum veluti suggestiones aut propositas solutiones, atque, uno verbo, gravissimarum quaestionum enunciationem parent.

In quo munere Commissiones frui valeant, praeterquam opera Theologorum atque Canonistarum, aliorum etiam consiliis qui forte numquam ad Concilium vocabuntur. Hic quidem sermo fiat:

a) De acatholicis. Isti namque, si ad sollemnem Concilii celebrationem vocarentur, certe privari deberent voto deliberativo; neque votum

consultivum, vel ad idearum confusionem vitandam ex arcta cum ipsis communione, promere possent. Ad summum admitti poterunt ad quandam orationem vel petitionem Patribus proponendam: quod multa incommoda gignere poterit, quin nihil utile ad ecclesiarum christianarum unionem conferat. Quapropter melius erit si, e variis confessionibus dissidentium orientalium, protestantium et anglicanorum, primores vocentur ad suarum communitatum vota et petitiones exponenda coram peculiari Patrum coetu vel coetibus pro diversis confessionum congregationibus (« gruppi »), qui res huiusmodi bene noscant atque acatholicorum problemata recto iudicio perpendere queant. E quibus conferentiis catholicos inter et acatholicos fortasse quaedam quaestiones scatebunt, dein in Concilii celebratione Patribus proponendae, quae unioni optatae favere valeant; atque nihil prohibet, ad sinceram unitatis voluntatem ostendendam, quominus ex acatholicorum principibus quidam admittantur ad sensum aperiendum coram Patribus in plenariis sessionibus, ita ut vox christifidelium extra Petri ovile degentium audiatur eique, quantum veritas sinit, apte succurratur. Nihil a fortiori, igitur, opponendum iis qui acatholicos veluti « observatores » admittendos in Concilio putant.

b) De laicis. Neque istorum opera in Concilio celebrando spernenda videtur. E toto igitur catholico orbe, viri laici seligantur qui propter suam scientiam sive in iure sive in re politica vel propter prudentem experientiam in operibus apostolatus, vel propter suum momentum in coetibus culturae, revera emineant atque opem conferre valeant pro Ecclesiae bono. Ipsis liceat, debito tempore praemonitis saltem generico modo de quaestionibus agendis, suam sententiam promere coram Commissione vel Commissionibus quae eorum indigeant auxilio. Atque Patres Commissionum in parandis schematibus ne omittant eorundem sententiam referre.

II) Postquam igitur Commissiones hoc suum opus, veluti praeliminare, peregerint, tunc omnes Patres Romam convocari poterunt. Distribuantur vero ipsis Patribus schemata scripto Sessionum, ita tamen ut de unoquoque argumento praemittatur oratio a competenti Commissione paranda, quae illustret fines decisionum ferendarum, propositas solutiones aliaque id generis. Oratio, utique, perlegatur coram Patribus antequam ipsi discussionem atque definitionem incipiant: sed valde utile quin etiam necessarium erit ut singuli scripto habeant et orationem introductoriam et sessionum schemata.

Quibus praemissis, iam quaestionibus respondeo:

Ad I. Imprimis, quod iuxta can. 223, § 2, Episcopi titulares vocati ad Concilium privari possunt suffragii deliberativi iure, puto omnes in

sacra Episcopatus dignitate constitutos, etsi nondum consecratos, invitandos ad Concilium esse, quidem cum *suffragio deliberativo.* Rationes haud paucae prostant: sive quia titulares actualem animarum curam saepissime exercent, uti Coadiutores, Auxiliares ac praesertim Vicarii Apostolici; sive quia illa exercuerunt; sive denique propter eorundem haud parvam operam in Ecclesia fere semper praestitam. Ceterum, iam ad Concilium Vaticanum I Episcopi *omnes* absque discrimine convocati fuere, quidem post habitam de re disceptationem (cfr. GRANDERATH, *Histoire du Concile du Vatican,* t. I, p. 115).

Neque ratio videtur cur Praefecti Apostolici (in *Annuario Pontificio* 1961 numerantur 123, ideoque haud parvum momentum hodie habent), qui revera iisdem iuribus et facultatibus in suo territorio gaudent ac Episcopi residentiales (cfr. can. 294 § 1), ad Concilium haud vocari debeant vel in eodem haud polleant voto deliberativo. Ex iisdem, si difficultas, ob sacerdotum in terris missionum penuriam, gravis praevideatur omnes Romam convocandi, e prudenti S. C. de Propaganda Fide consilio, saltem pro unaquaque regione, peculiari geographica vel politica vel religiosa condicione fruente, quidam necessario adstringantur ut ad Concilium sese conferant, suum votum suamque rerum experientiam allaturi.

Denique putarem vocandos esse, cum voto deliberativo, etiam Adsessores et Secretarios SS. Congregationum Romanarum, etsi episcopali dignitate non fruentes: eosque omnes propter eorundem officiorum praeminentiam.

Sive de laicis, sive de acatholicis sufficiant quae in praemittendis dixi.

Videndum tamen num can. 223 § 1, 4°, ita extendi possit ut ad Concilium, tantum suffragii consultivi iure praediti, vocentur etiam supremi Moderatores aliarum religionum (praeter nempe clericales exemptas): vita etenim religiosa his praesertim temporibus maximum momentum assecuta est vel in ipsis congregationibus laicalibus, neque spernenda instituta saecularia. Utile fortasse erit si, etsi non omnes, datis circumstantiis (temporis fundationis, e. gr., vel membrorum numeri) quidam supremi Moderatores ex iisdem vocentur.

Ad II. Firmo praescripto can. 223 § 3, breviter dicam:

a) De Theologis. Obliviscendum non est, propter hodiernam « specializzazione » etiam scientiarum sacrarum, viros peritos eligendos esse sive in philosophia scholastica (qui ceterum non ignorent philosophiam laicam), sive in re dogmatica, sive in re biblica, sive in re historica ecclesiastica. Cum vero Athenaea romana fere omnes catholicas methodos theologicas repraesentent, ex unoquoque singuli theologi eli-

gantur, a collegio professorum propositi. Eligantur insuper, ratione eadem, theologi ex Universitatibus catholicis omnibus extra Urbem, quae facultatem theologicam habeant, et e Facultatibus sive ecclesiasticis sive laicis.

b) De Canonistis. Idem ac de Theologis. Attamen, cum leges ecclesiasticae aliquando etiam a laicis cognoscantur cumque saepe ius canonicum civiles leges saltem praeterire non debeat, mihi videretur laicorum opera hac in re multum attendi debere, saltem in iis peragendis quae praeliminaria Concilii vocavi. Hic fortasse inutile non erit opportunitatem pandere vocandi ad Concilium canonistas e Curia Romana, qui optime imbuantur sive doctrina iuridica sive praxi Romanae Curiae: inter quos inepte non ponentur etiam aliqui laici doctrina et honestate praestantes ex ecclesiasticis advocatis (Rotalibus, e. gr., vel Consistorialibus).

Ad III. Iam supra, ex parte, quaestioni huic respondi. Cum, iuxta quae exposui, istorum Patrum opera debeat immediate praecedere Concilii celebrationem, oportebit ut iidem aliquantulum ante initium Romae adsint. Numero Patrum pro singulis Commissionibus, iuxta necessitatem, determinato ita ut in iisdem, sicuti et in Concilio, catholicitas Ecclesiae refulgeat, Patres eligantur inter propositos a Conferentiis Episcopalibus, ratione habita eorundem fortasse participationis in Commissionibus praeparatoriis.

Commissiones ipsae ut instituantur ratio haberi poterit votorum exquirendorum sive a singulis Commissionibus praeparatoriis iam existentibus, sive a quodam coetu inter istarum membra electo: nihilobiciendum quominus eaedem, quoad numerum et competentiam, Commissiones vel Secretariatus ac in phase praeparatoria renoventur.

Ab uno Summo Pontifice tamen, qua suprema sapientia atque auctoritate pollet, instituendae sunt Commissiones ipsae, utique, sive quoad personas Patrum sive quoad numerum et competentiam earundem, votis uti diximus expetitis.

Ad IV. Si cuilibet sessioni praemittatur oratio confecta a competenti Commissione, eaque scripto Patribus antea tradatur una cum schematibus, facile vitabuntur superabundantes disceptationes. Utcumque, pro gravitate quaestionum vel sententiarum difformitate, statui poterit certus numerus oratorum, ita tamen ut ratio habeatur praecedentiae inter Patres. Ne sinatur vero, nisi ob gravissimas causas, ut orationes longius quam per dimidiam horam protrahantur (cfr. *Series I* — Antepraeparatoria —, Appendix Voluminis II, Pars I, p. 345, n. 15).

Sit vero peculiaris Patrum coetus vel officium cui munus committatur moderandi orationes, ratione habita sive gravitatis rerum, sive varieta-

tis sententiarum, sive denique Patrum ipsorum postulationum: secus accidere facile poterit ut idem aspectus quaestionum agendarum a pluribus exponatur vel eaedem res repetantur. Patres igitur, suam orationem dicturi, eidem constituendo officio exhibeant schema aliquod dicendorum.

Denique, antequam ad vota exquirenda procedatur, aliquot saltem dies habeantur quibus Patres suum animum et conscientiam coram Deo parare possint. Interea, Concilium alias subsequentes disceptandas quaestiones aggredi poterit. Dimidia tamen Patrum parte saltem id postulante, in die ferendorum suffragiorum, disceptatio super eadem re resumi possit, aliis oratoribus auditis.

Vota, redimendi temporis causa, exquiri poterunt scripto, pluribus scrutatorum coetibus inter Patres, pro vicibus, electis.

Nihil demum prohibet quominus, id certo Patrum numero postulante, suffragia secreto proferantur (cfr. *ibid.*, p. 346, n. 22).

Ad V. Putarem requiri duas saltem ex tribus partes.

Ad VI. Partim subsidia iam indicavi. Recolendum etenim est linguam latinam alios aliter adhibere, proprio originis sermone innixos. Itaque:

a) Oratio cuilibet sessioni praemittenda (uti sub n. 4) una cum schematibus, convenienti tempore, scripto tradatur omnibus Patribus: quod faciliorem reddet et orationum intellectum et super iisdem reflexionem;

b) Statim ac Patres in sessionibus suum sensum aperuerint, eorum orationes, stenographorum opera conscriptas (uti in sequenti numero) typis aptis edantur ac singulis Patribus distribuantur saltem antequam ad decisionem ferendam procedant;

c) Sit denique certus numerus interpretum qui, si opus sit, parati a Patribus inveniantur ad latine reddendas orationes dein ab ipsis Patribus in publicis sessionibus legendas: praesumendum etenim est non omnes Patres expeditum latinae linguae usum, praesertim pro longiore oratione paranda, habere.

Ad VII. Affirmative prorsus quaestioni respondeo, uti iam e dictis constat: adhibeantur simul et stenographi et perscriptio magneticis machinis, ita ut nihil ex actis excidere possit.

XVI

Exc.mi P. D. PETRI SFAIR
Archiepiscopi tit. Nisibeni

Ad I. Ad Concilium convocare sufficit omnes illos qui iuxta can. 223 C.I.C. convocandi sunt.

Ad II. Secretariatus seligat illos qui in doctrina theologica vel iuridica excellent sive per scripta quibus famam adepti sunt, sive quatenus diu disciplinas iuridicas vel theologicas egregie docuerunt; et eorum nomina sub oculos subiiciat Praesidentiae Commissionis Centralis, quae erit etiam Praesidentia Concilii. Ad hanc nominatio definitiva pertinebit.

Ad III. Pariter commissiones instituendae sunt inter Patres, attentis cuiusvis candidati peritia et idoneitate, de quibus Praesidentiae Concilii erit, investigare, iudicium proferre et tandem nominare.

Ad IV. Ut fiebat antea, quamvis maior numerus Patrum longius tempus requirat ad colligenda suffragia.

Ad V. Maioritas simplex, i. e. maioritas unius post medietatem, nisi argumenti gravitas et pondus, iudicio Praesidentiae, aliud requirat.

Ad VI. Censere possumus omnes episcopos catholicos linguam latinam callere vel saltem recte intelligere. Si quis asseret se non posse, loquendo latine exprimere omnes subtilitates idearum suarum, poterit adiuvari ab interprete qui ei fiduciam inspirat. Usus unius linguae in tota Ecclesia defendendus videtur saltem inter ecclesiasticos viros qui in dignitate aliqua sint constituti. Nec obstat praesentia Catholicorum Orientalium in Ecclesia qui latine non recitant preces neque latine Missam celebrant. Quia hi omnes sponte et libenter culturam latinam sibi parant.

Ad VII. Machinae magneticae melius ac fidelius captant omnes conciones et declarationes Patrum quam ii qui stenographi dicuntur. Propterea post sessiones, cum erit commodum, scribae ad hoc deputati, audiendo machinas magneticas, omnia scribunt et eorum scripta in archivo speciali conservabuntur ad aeternam rei memoriam. Quamobrem opera stenographorum qui dicuntur erit superflua.

XVII

R. P. D. IOSEPH ROSSI

Regentis S. Penitentiariae Apost.

Ad I. Attentis peramplis quaestionibus ad rem solutis occasione praesertim Concilii Oecumenici Vaticani I, in Codice Iuris Canonici hodie aperte statuitur quinam ad Concilium convocandi sint (can. 223 et sq.) et quo iure Convocati gaudeant ad suffragium quod attinet, deliberativum scilicet vel consultivum tantum.

Puto ergo ante omnia non esse a praescripto Codicis recedendum.

Attamen, humili meo iudicio, essent quoque convocandi, et quidem cum suffragio deliberativo, etiamsi episcopali charactere careant (si enim Episcopi Titulares sint, iam provisum est per Codicem, can. cit.):

a) Vicarii et Praefecti Apostolici, de quibus in can. 293 et sq. C.I.C., itemque,

b) Administratores Apostolici *etiam ad tempus* dati, de quibus in can. 315 § 2, utique durante munere.

Dixi: « *etiamsi isti et illi charactere episcopali careant* » (cfr. can. 294 § 2 quoad Vicarios et Praefectos Apostolicos; can. 315 § 2, 2° quoad Administratores Apostolicos). Nam tandem aliquando non ad potestatem ordinis seu potius ad potestatem iurisdictionis, quam Praelati huiusmodi in Ecclesia Christi exercent, videtur esse attendendum. Ipsi enim in terris missionum vel in dioecesibus amplam habent iurisdictionem; et ita perfectius repraesentaretur universa Ecclesia.

Nonne, quaeso, hoc titulo vocantur ad Concilium, iuxta Codicem, S. R. E. Cardinales etsi non Episcopi? Immo et Abbates et Moderatores Supremi Religionum Clericalium exemptarum? Nonne et Episcopi electi, quamvis nondum consecrati?

c) Per quandam, sit venia verbo, congruentiam, vocandi essent forsan, saltem cum suffragio consultivo:

Praelati quoque Superiores, qui praesunt scilicet in Curia Romana SS. Congregationibus ac SS. Tribunalibus.

Dixi: « *saltem cum suffragio consultivo* ». Ipsi tamen videntur praediti vera quadam potestate ecclesiastica: adiuvant enim pro suo quisque Officio S. R. E. Cardinales et ipsum quoque Romanum Pontificem in regimine Ecclesiae Universalis.

Omnes supradictos, tandem aliquando, vocare vel non, pendet exclusive a Summi Pontificis voluntate, cum ipsi nullo stricto iure praediti sint in hodierna disciplina.

d) Quodsi sermo instituatur de acatholicis, cum adsit Coetus seu Secretariatus pro iis qui christiano nomine decorantur, sed ab Apostolica Sede sunt seiuncti (cfr. Litt. Ap. *Supremo Dei nutu* diei 5 mensis iunii anni 1960, n. 9), ab ipso Moderatore S. R. E. Cardinali Augustino Bea suadendum erit Sanctissimo quomodo amor et benevolentia erga eos ostendendi sint, attenta praecipue paterna sollicitudine Summi Pontificis ut hi omnes errantes, Deo favente, tandem aliquando ad veram Christi Ecclesiam redeant et ita habeatur unus Pastor et unum ovile. Utinam huiusmodi viri admitti possint ut « spectatores »!

Ad II. Puto eodem criterio quo delecti fuerunt Theologi et Canonistae ut Membra vel Consultores Commissionum Praeparatoriarum Concilii.

Legitur enim in Allocutione Summi Pontificis ad Purpuratos Patres, diei 30 maii anni 1960, inter alia, quod sequitur:

« Inoltre saranno scelti... ecclesiastici, sia del Clero secolare che di quello regolare, insigni per virtù e dottrina, onde possano degnamente assolvere ai compiti di studio, che saranno loro da Noi demandati. Abbiamo per questo rivolto un particolare invito ai Nostri Rappresentanti all'estero, perchè vogliano segnalarCi i nomi di bravi ed illustri Teologi e Canonisti, che Noi possiamo chiamare a far parte delle Commissioni di studio. Così la preparazione del Concilio non sarà l'opera della Curia Romana, ma insieme agli illustri Prelati e Consultori della Curia Romana daranno il loro valido contributo Prelati e studiosi di tutto il mondo ».

Ex his Theologis et Canonistis qui Commissionibus praeparatoriis operam suam dederint, peritiores videntur esse ad Concilium invitandi, ad praescriptum can. 223 § 3 C.I.C.

Ad III. Si Commissiones instituendae sint inter Patres Concilii, nonnisi a Summo Pontifice videntur instituendae, eo modo quo Pontifex Commissiones Praeparatorias instituit.

Dico: « *Si instituendae sint* ». Nam:

a) in Commissionibus Praeparatoriis iam permulti adnumerantur Episcopi, qui Patres Concilii erunt, quique pertractant de studiis et votis habitis per Commissionem Antepraeparatoriam, ita ut Pontifex Summus in Allocutione ad Patres Purpuratos in Sua privata Bibliotheca, post Consistorium semipublicum diei 30 maii 1960, adfirmare potuerit: « Si può ben dire che nessun Concilio Ecumenico è stato preceduto da una consultazione così vasta dell'Episcopato, della Curia Romana e delle Università Cattoliche, quale si è avuta per il futuro Concilio ».

b) Legimus insuper in praelaudato Motu Proprio *Superno Dei nutu* n. 14: « Commissionis Centralis (cui praeerit ipse Summus Pontifex per se vel per S. R. E. Cardinalem ab eodem Pontifice designatum)

munus esto sequi ac, si necesse sit, in ordinem disponere singularum Commissionum labores, atque illarum conclusiones rite perpensas ad Nos deferre, ut res in Concilio Oecumenico tractandas Nosmetipsi statuamus ».

c) Num necne huiusmodi res, in Concilio Oecumenico ex iussu Summi Pontificis tractandae, remittantur ad Episcopos aliosque Praelatos ac viros qui legitime ad Concilium vocabuntur, quomodo usitatum est in Codice Iuris Canonici parando (cfr. Praefationem ad ipsum Codicem) ad hoc ut omnium Concilii Membrorum mens in antecessum habeatur?

In casu etiam adfirmativo, munus Commissionum Patrum, si instituentur, semper magni erit momenti, si et quatenus eisdem reservetur schemata decretorum et canonum exprimere, redigere accurateque pervidere, sessionibus publicis Concilii postea tradenda ut Patres suffragia singillatim edere valeant.

Huiusmodi Commissiones institui poterint ad instar Commissionum Praeparatoriarum discreto numero peritorum Patrum, additis conciliaribus Theologis et Canonistis magnae notae, qui Consiliarii aut Consultores erunt.

Ad IV. Orationes Patrum Concilii ita essent, meo humili iudicio, moderandae ut non ultra horae quadrantem vel ad summum viginti momenta perdurent. Ipse enim Summus Pontifex in Allocutione ad sacerdotes sacros temporis quadragesimalis concionatores, die 13 mensis februarii 1961 (cfr. *A.A.S.,* Vol. LIII, p. 154), aiebat: « Non si potrà mai abbastanza raccomandare la sobrietà, la misura. Quante cose si possono dire in quindici, venti minuti, senza stancare, purchè non si divaghi ».

Ad hanc autem brevitatem, oporteret ut singuli oratores orationem scriptam pronuntient, et explorata ratione, scripto quoque suffragium exprimant.

Ad V. Si de suffragiorum parte agitur pro ferendis decisionibus conciliaribus ad hoc ut revera decisiones conciliares dici possint, in comperto est non requiri ut omnes Patres Conciliares unanimiter consentiant; imo si esset dissentio inter eos, neque requiritur ut maior pars conveniat, ex. gr. sic dicta « maggioranza assoluta (metà più uno) » aut « due terzi ». Nam attenta Pontificis infallibilitate, ad legitimam et utique conciliarem decisionem sufficit etiam minor pars cui Summus Pontifex adhaereat. Quae minor pars Episcoporum erit cum Summo Pontifice infallibilis. Nam ubi Petrus ibi Ecclesia.

Ad VI. Meo humili iudicio, optimum erit ut expeditior evadat usus et intellectus linguae latinae quae, ut feliciter statutum est, esse debet

lingua Concilii, si praesto sint qui interpretis, scripto, munere fungantur.

Nec tantum optimum putarem, sed necessarium, quia pro rei veritate fatendum est nobis ipsis italis non tam facile esse, non dicam intellectum sed *usum* linguae latinae. Quid ergo de Patribus exterarum Nationum?

Ad VII. Adfirmative ut media subsidiaria. Machina enim magnetica, deficiente v. g. electrica vi, inutilis fit. Ceterum melius est abundare quam deficere, in re tanti momenti, eo vel magis si opera stenographorum qui dicuntur, intelligenda esset ut subsidium, de quo in superiore n. 6°, quasi scilicet immediata interpretatio seu conversio linguae latinae.

Et omnia humiliter sint dicta, iterum tamquam minus sapiens, salvo semper meliore iudicio.

XVIII

R. P. D. FRANCISCI TINELLO
Regentis Cancellariae Apostolicae

Ad I. Opportune fieri videtur, si omnes sive socii laboris («Membri») sive consiliarii viri apparando Concilio, seu, ut dicunt, Commissio Praeparatoria Centralis, etsi non sunt episcopali dignitate ornati, ad Oecumenicum Concilium convocentur; qui non modo in Romana Curia auctoritate, doctrina, rerum religiosarum intelligentia praestant, verum etiam argumentis Concilii penitus pertractatis, magnum harum rerum usum consecuti sunt. Quem usum posse usque ad finem Concilii esse perutilem omnibus facile patet.

Item congruum est Viros a Secretis singulorum coetuum, seu Commissionum, ad Concilium adscisci: hi enim, cum ad condendos articulos, explicandos, inque formam legum redigendos maxime contulerint, videntur optimo iure sacro debere interesse Concilio.

Apte etiam iidem Viri a Secretis et alium virum designabunt, qui praeter eos Concilio assistere possit, ex iis nempe qui forte in praeparanda Concilii materia egregiam operam consumpserint.

Quo iure? Nullo sane, cum ob unius Summi Pontificis voluntatem vocentur. At tamen, si de suffragio agatur, quod ferre debent ii qui non sunt episcopali ornati dignitate, sic sentio idem *Consultivum,* ut aiunt, esse oportere, aeque ac theologorum atque iuris peritorum (cfr. can. 223 § 3 C.I.C.).

Ad II. Salvo meliore iudicio, ii theologi iurisque canonici periti sunt ad Concilium vocandi, qui ex « Commissionibus praeparatoriis », theolo-

gica praesertim, antea fuerunt; quibus equidem et alii addi possunt, qui recte de vera religione sentiant acrique polleant ingenio.

Si ex. gr. indicem virorum consideres Commissioni Theologicae addictorum, in eo et Rectores Facultatum theologicarum ascriptos reperies, et earundem Decanos atque Doctores (cfr. lib. cui titulus: « Pontificie Commissioni ecc. »).

Utrum vero viri illi sint quoque vocandi, theologicarum biblicarumque disciplinarum periti, qui aliam ac communiter receptam doctrinam sequi videantur, eos « a priori » non excluderem: congruum est enim ut de iis Ecclesia, quae nec fallere nec falli potest, ita recte in Concilio iudicet ut quodvis dubium, quaevis dissensionis rationes inter christianos fideles prorsus tollantur.

Quodsi nimius videatur doctorum theologorum atque iuris canonici peritorum numerus, diligentius ii qui ad Concilium convocentur seligi poterunt.

Ad III. Nullum dubium quin Commissiones, quae ex Patribus Concilii constituentur, a Summo Pontifice nominandae sint.

Quibus rationibus?

Opportune in Concilio gerendo eadem ratio tenebitur quae tempore praeparationis suscepta est; quaevis machina enim eundem cursum tenet, quem inivit; alium cursum petere, alios viros convocare, studia et labores profundet inutilesque rerum prolationes consequentur. Concilii Commissiones igitur quoad substantiam ex iisdem viris constituantur ac Commissiones Praeparatoriae, cum ad Cardinales Praesides quod attinet, tum ad viros a Secretis, et ad membra in quibus, ut par est, viri tantum episcopali dignitate exornati annumerabuntur.

Excludendos tamen puto « Consultores », qui nunc temporis munus suum iam expleverunt, quorum numero, ceterum, Concilium redundare timendum est.

Ad IV. Allocutiones et disputationes (« interventi »), quae a Patribus Concilii in plenariis sessionibus proferentur, opportune de scripto dici videntur, earumque exempla antea a Secretaria Concilii cognosci; quod sane tum rei magnitudo exigit, cum effugiendae repetitionis causa fiet, cuiusque absonae novitatis arcendae, quibus callido Ecclesiae hostium artificio damnum acciperet christiana religio.

Suprema enim Secretaria Concilii allocutiones ordine disponet, similia in unum coniunget, iis nempe auditis quorum intersit.

Suffragia personaliter exquirantur eademque publice ferantur.

Ad V. Suffragia, sicut in eligendo Romano Pontifice, duarum partium e tribus necessaria videntur, cum propter rei magnitudinem, tum ut

mens una Patrum eademque docentis Ecclesiae sententia manifesto appareat.

Ad VI. Nullum dubium quin publica Concilii lingua latina esse debeat, qua omnia definiantur. Cum tamen quaedam in ea difficiliora nonnullis evadant, usus simul detur linguarum vernacularum quae sequuntur: gallica, anglica, hispanica, germanica; quae cum usui sint in iis regionibus quae adhuc nationum Europaearum coloniae fuerunt, ab omnibus catholici orbis Episcopis intelleguntur. De qua re sententiam rogandos puto Patres Ecclesiae Orientalis atque alumnos Collegii Urbaniani de Propaganda Fide.

Ut autem in sua quisque lingua orationes, quae in Concilio habentur intelligere valeat, singulis usui sit « cuffia telefonica » quae dicitur.

Ad VII. Magneticis machinis perscriptio peropportuna mihi videtur, atque apprime apta verbis omnibus et fideliter accipiendis, servandis, transcribendis, et iterum, si oporteat, audiendis.

Hoc autem non impedit quominus stenographorum, qui dicuntur, opera praesto sit, si forte contingat ut magneticarum machinarum usus quavis de causa per aliquod spatium temporis impossibilis evadat.

XIX

Exc.mi P. D. SILVII ROMANI

Sub-Datarii

Ad I. *a*) Quae Codex Iuris Canonici dudum vigens iubet (cann. 222-229) in primis prae oculis habenda sunt. Idcirco, cum Concilii convocatio iussa riteque edicta fuerit, convenire iure ipso possunt ac debent:

Cardinales omnes;

Patriarchae ceterique omnes in episcopatu residentiali constituti, etiam nondum consecrati;

Abbates Praelatique nullius;

Abbas Primas, Abbates Superiores Congregationum monasticarum, ac supremi Moderatores religionum clericalium exemptarum et aliarum religionum, si decreto convocati;

Episcopi titulares expresse vocati ac deliberativo muniti iure dandi suffragii;

Theologi ac iuris canonici periti, expresse invitati, qui consultivum tantum votum dare possunt.

Si quis ex his omnibus impedimento detineatur, mittere debet pro-

curatorem; qui quidem, si forte sit unus e Concilii Patribus, unicum dare poterit suffragium (can. 224).

Nemini, e Concilii Patribus modo definitis, liceat e Concilio nondum concluso discedere sine approbatione Praesidis Concilii (can. 225). Ex his, omnes praesentes possunt quaestiones alias proponere, a Concilii tamen Praeside approbandas (can. 226). Concilii decreta vim non habent nisi a Summo Pontifice fuerint probata (can. 227).

b) Quaeritur modo: praeter eos qui iure ad Concilium convocandi sunt, quosnam alios et quo iure ad votum convocare expediat.

Resp.: Praeter eos, qui e can. 223 ad Concilium vocantur cum iure suffragii deliberativi, alios quoslibet ad votum convocare, nullo iure expedire posse censeo.

Equidem non deest qui censeat summopere aut saltem magnopere expedire ut e non catholicis saltem Episcopi acciantur; ad votum tamen deliberativum eosdem admittere, saltem non expedire humiliter censeo, nisi expresse fateantur unam eamque sanctam esse Christi Ecclesiam, unumque esse eiusdem unius Ecclesiae caput et pastorem, Christi verum Vicarium in terris Petrique successorem unicum, Summum nimirum Pontificem Catholicum, apostolicum, Romanum.

Ad II. Codex iuris canonici nullatenus iubet, ut modo vidimus, esse de iure ad Concilium convocandos alios praeter Cardinales, Episcopos, Abbates et Praelatos nullius unaque simul Supremos Moderatores clericalium Religionum exemptarum, quippe qui ferme episcopali iurisdictione pollent.

Admittit nihilominus posse Theologos et sacrorum canonum peritos invitari, qui tamen « suffragium non habent nisi consultivum » (can. 223, § 3). Idcirco ad rem deligendi sunt peritiores, qui quidem sint, in disciplinis praesertim thologicis ac iuridicis, non professores dumtaxat qui dicuntur, sed etiam qui in variis id genus officiis obeundis, theoretica et practica experientia pollent. Quam quidem ad rem satis non erit v. g. Theologiae partem quamdam vel Ecclesiastici iuris (fundamentalis vel etiam Canonici) e cathedra docuisse, si iis desit diuturna eaque vigilans experientia rerum et hominum. Em.mus Card. D'Annibale ideo eminuisse novimus, quia non theoretice tantum sed practice quoque studio atque experientia fulsit.

Ad III. Commissiones instituendae sunt a Summo Pontifice, ideoque etiam ab eo qui sit ad idipsum munus ab eodem constitutus. Qua quidem in re magna erit diligentia adhibenda, ut nimirum seligantur qui certa quadam in theologiae iurisque scientia necnon in pastorali officio et in diuturno usu praestent. Cum autem universa Ecclesiae disciplina et vita, tum individualis tum etiam socialis, theoretice quidem ad Theolo-

giam, practice vero ad ius ecclesiasticum (fundamentale et canonicum) arcte pertineant, nemo non videt Commissiones inter Patres Concilii instituendas esse, adlectis Sacerdotibus eminenter has propter disciplinas praestantibus, non theoretice tantum neque tantum practice, sed utraque ratione, theoretica et practica, adhibitis viris altero vel utroque praestantibus capite.

Ad IV. Orationibus Patrum concilii moderandis studere potest et debet qui coetui praeest, caute tamen atque cum discreto moderamine. Dixi « qui coetui praeest » actu tamen; ideoque primo omnium id pertinet Summo Pontifici, dein autem Eminentissimo Principi qui inter praesentes praestat gradu cardinalitio, nisi aliud Summus Pontifex iusserit.

Ad V. Peropportuna videtur ea ratio ad haec rem adhibenda, quae late iamdiu adhibetur etiam ab Apostolica Sede, nimirum ut saltem binae tertiae partes satis sint ad conciliares decisiones promendas.

Qua quidem in aestimatione ea dumtaxat suffragia computanda sunt quae manifesto sint, seclusa quavis aequivocatione, clara et categorica.

Ad VI. Concilii lingua latina esse debet, quae vere universalis actu dici potest atque est reapse. Abs re tamen non erit ut subsidia communia aut saltem hodie usitatiora accedant, quo expeditior elocutio simul et intellectus evadat. Ideoque non improbari videntur interpretes vere catholici, praesertim sacerdotes, qui, latine dicta actu ipso in vulgarem vertant linguam, immo et vicissim vulgariter dicta in latinam reddant.

Ad VII. Peropportuna ratio ad rite scribenda quae a Patribus in Concilio efferuntur, ea censenda est quae hodie adhibetur, scriptio nimirum magnetica, scilicet magneticis machinis expedita.

Nihilominus opportuna censetur etiam stenographorum opera, quippe quae plenius binae, una simul acceptae, consonantiam praebere valent veritatis.

XX

Exc.mi P. D. PII PASCHINI

Rectoris Magnifici Perpetui Honorarii
Pontificiae Universitatis Lateranensis

Ad I. *Iure divino* vocandi sunt omnes Episcopi, Metropolitae, Patriarchae communionem cum Ecclesia Romana habentes: congruum autem est ut vocentur Episcopi titulares. In singulis provinciis ecclesiasticis remanere debet aliquis praelatus episcopali dignitate praeditus, pro emergentibus necessitatibus: providere in re possunt singuli Metropolitae, consultis, si oportet, episcopis comprovincialibus.

Iure ecclesiastico convocari possunt: *a*) Abbates generales singulorum ordinum monasticorum et canonicorum regularium; *b*) Superiores generales ordinum mendicantium (Franciscanorum, Praedicatorum, Eremitanorum S. Augustini, Carmelitarum); *c*) Superiores generales Congregationum religiosarum quae excellunt numero membrorum, vel meritis acquisitis (Iesuitae, Salesiani, Barnabitae, Calasanctiani, Superiores praecipuarum Societatum pro missionibus).

Ad II. Quo criterio deligendi sunt Theologi et canonistae. Cum iam provisum sit assignando singulis commissionibus praeparatoriis theologos et canonistas pro eorum personali idoneitate et negotiorum diversitate, non patet necessitas novos deligendi. Singulae istae commissiones durare possunt etiam cum celebratur Concilium, ad quas recurrendum pro examine negotiorum singulis competentium.

Ad III. Actu celebrationis Concilii fieri poterit quod quaedam exurgant non praevisa, vel in ipsis discutiendis negotiis difficultates obveniant in redigendis opportuno modo et forma constitutionibus, ita ut satisfiat desideratis Patrum; tunc institui poterunt pro singulis casibus, inter ipsos Patres speciales commissiones, quarum decisiones deinde approbari poterunt vel respui ab ipso Concilio. Hoc factum est pluries in Concilio Tridentino, quando praesertim agebatur de residentia praelatorum, de matrimoniis clandestinis, de doctrina circa gratiam divinam. In casu hae commissiones poterunt institui ab ipso Romano Pontifice vel a Praesidentibus singularum Sessionum, et eorum membra eligi inter defensores oppositarum sententiarum ut modus detur discussionibus opportunis. Hoc remedio provideretur ad abbreviandas publicas discussiones et difficultas committeretur componenda personis vere expertis in re de qua agitur.

Ad IV. Prouti evenit pluries in Concilio Tridentino et etiam in Vaticano I quando agebatur de definienda infallibilitate Pontificis, etiam in Vaticano II accidere poterit quod aliquis Pater nimis longe orationem suam protrahat, vel ab argumento proposito deviet, vel quaedam inducat minus convenientia, vel etiam tempus terat ad onerandam patientiam auditorum (ostruzionismo). Ad haec vitanda tota erat habilitas praesidentium vel monendo, vel etiam limitando verbositatem disserentium; probabitur etiam fraterna et mutua patientia audientium. Ceterum in Concilio semper clare demonstrari debet libertas Patrum in loquendo et disputando. Praefinire tempus pro singulis orationibus vel numerum interventuum in discussionibus significare posset coactionem contra libertatem Concilii: praesertim cum quaedam maioris momenti possint paucis verbis expediri; quaedam alia e contra minoris momenti requirant longiorem tractationem. Vota debent expediri circa formulam di-

scussam et concordatam per: placet, non placet, placet iuxta modum, pubblico suffragio.

Ad V. Singulae decisiones probantur per vota maioris partis Patrum praesentium. Si minori parti accedat votum Romani Pontificis tunc haec haberetur *sanior* pars de qua loquuntur iurisperiti.

Ad VI. Certe insistendum est ut ad Concilium veniant vel mittantur qui linguam latinam sufficienter cognoscant, ita ut intelligere valeant quae per scripta ipsorum examini subiiciantur et proponere quae in animo habent, etiamsi non loquantur latine satis grammaticaliter. Concedendum est certe ut in aliquo casu extraordinario communicentur in scriptis, mediante lingua aliqua vulgari magis nota, ea quae qui in corde habet ad utilitatem Concilii. In discussionibus autem non admittatur nisi lingua latina; secus enim haberetur confusio linguarum et tempus inutiliter tereretur. Caeterum argumenta in Concilio tractanda non sunt oeconomico-politica, stricte scientifica, circa quae usus linguae modernae opportunus sit. Advertendum etiam quod numerus harum linguarum crevit numero et usu; nam praeter linguas communis usus scilicet italicam, hispanicam, gallicam, anglicam et germanicam, habentur linguae slavicae (russa, polona, serbo-croata, slovena, ceca), nordicae (norvegia, suecia, hollandica, danica), quibus accedunt sinica, iaponica, indica, quapropter usus linguae traditionalis, qualis est lingua latina, necessarius est ad vitandas etiam competitiones nationalistas.

Ad VII. De iis quae in sessionibus Concilii proferentur necessario requiritur probatio autentica in scriptis subsignata a Secretario; sive hoc obtineatur per stenographos sive per machinas. Concilium Vaticanum primum usum est stenographis, quia machinae praesto non erant. Nihil prohibet quin in Vaticano secundo in usu sint ea media, quae nunc communiter habentur in Parlamentis, Congressibus, Conventibus quibuscumque. Recurrendum ergo est ad viros peritos in hoc genere machinarum.

XXI

R. P. D. ARTURI WYNEN

Praelati Auditoris Emeriti Tribunalis S. Romanae Rotae

Ad I. *a*) In can. 223, postquam in § 1 enumeratae sunt personae quae in Concilio ius habent suffragii deliberativi, in § 2 enuntiatur: « Etiam *Episcopi titulares, vocati ad Concilium,* suffragium obtinent deliberativum, nisi aliud in convocatione expresse caveatur ». Quare Episcopi

titulares non eo ipso sunt membra Concilii, sed exspectare debent, an vocentur seu invitentur, et si *revera vocati* sunt ad Concilium, suffragium habent decisivum, « nisi aliud convocationis decretum ferat ».

Ad rem Wernz-Vidal recte animadvertit: « Episcopi titulares cum iurisdictione careant, tum illa universali a Bolgenio conficta tum particulari (quippe iurisdictio " in actu primo " a Ferraris allegata in se nulla est iurisdictio, sed mera potestas ordinis episcopalis, quae nec magisterii nec regiminis potestatem continet et solummodo aliquam habilitatem personae ad accipiendam iurisdictionem episcopalem), et negotia Conciliorum oecumenicorum potestate *iurisdictionis,* non *ordinis* transigantur, ad Concilia universalia vocari *non debent;* at convenienter evocari *possunt,* praesertim si simul sint *Vicarii Apostolici* in terris missionum cum *ampla iurisdictione,* ut ita perfectius universa Ecclesia repraesentetur etiam regionum sub dominatione infidelium constitutarum » (*Ius can.,* tom. II, p. 446 s.).

Oritur tamen quaestio an vocandi sint *omnes* Episcopi titulares, qui in aliqua dioecesi aut officio Vicarii Generalis funguntur aut meri Episcopi auxiliares sunt qui Ordinarium loci in sacris functionibus peragendis adiuvant. Verbi gratia in dioecesi Neo-Eboracensi exsistunt novem Episcopi titulares, quorum duo sunt Vicarii Generales et septem simpliciter Episcopi auxiliares vocantur. In aliis vero dioecesibus, ubi idem vel maior numerus sacerdotum dioecesanorum curam animarum exercet, exsistit tantum unus alterve Episcopus titularis tamquam auxiliarius Ordinarii loci; ita in dioecesi Mediolanensi habentur tantum duo Episcopi auxiliares. Ideo censeo sufficere ut invitentur ad Concilium illi duo Episcopi titulares qui in dioecesi Neo-Eboracensi sunt Vicarii Generales, et ille unus Episcopus titularis qui in dioecesi Mediolanensi est Vicarius Generalis. Quare invitandos non esse puto illos Episcopos titulares qui Ordinarium loci tantummodo adiuvant in peragendis functionibus sacris. Similiter puto decidendum esse quoad omnes dioeceses. E contrario censeo omnes illos Episcopos titulares vocandos esse ad Concilium qui sunt Vicarii Apostolici in terris missionum, quoniam ab eis apta consilia exspectari possunt.

b) Existimo insuper, invitandos esse ad Concilium non solum « supremos Moderatores religionum clericalium exemptarum » de quibus in can. 223 § 1 n. 4, sed simpliciter omnes Superiores Generales Institutorum vel Congregationum religiosarum clericalium, dummodo maior numerus sacerdotum ad illas pertineat. Exempli gratia Congregatio Salesianorum constat ex plus quam viginti millibus membrorum (quorum maxima pars certe sunt sacerdotes), dum diversi Ordinarii loci non habent nisi paucissimos sacerdotes. Ita in Republica Dominicana (Isola

S. Domingo, cfr. *Annuario Pontificio* 1961, p. 1396) habentur quattuor dioeceses; et ex hisce dioecesis *S. Dominici* habet sacerdotes dioecesanos 22, *Vegensis* pariter 22, *Higueyensis* solum 5, *Sancti Iacobi Equitum* 26 sacerdotes dioecesanos. Quattuor igitur dioeceses Reipublicae Dominicanae una simul non habent nisi 75 sacerdotes (accedit Praelatura nullius dioecesis quae habet Episcopum titularem et 11 sacerdotes).

Nemo utique impugnare potest, illos quattuor Episcopos residentiales ius habere suffragii deliberativi in Concilio Oecumenico. Solummodo existimatio vel persuasio haberi potest, quod Superiores Generales Congregationum Religiosarum, quae plus minusve in omnibus partibus Orbis terrarum curam animarum exercent, quoad necessitates et difficultates et desideria Ecclesiae magis eruditi sint et in Concilio Oecumenico meliora consilia dare possint quam illi Episcopi residentiales, qui nonnisi condicionem Ecclesiae in parva illa insula cognoscunt. Et ideo propono ut dicti Superiores Generales vocentur ad Concilium Vaticanum II, dummodo eorum Congregationes habeant magnum numerum sacerdotum (v. g. mille) qui in diversis partibus mundi curam animarum exercent. Et istis Moderatoribus Generalibus dari posset votum *consultivum,* praesertim quoad disciplinam cleri et populi et quoad missiones inter infideles.

c) Cardinalis König, Archiepiscopus Viennensis, iuxta *Agenzia Kipa,* 1 febr. 1961: « Parlando della possibilità d'una *collaborazione dei laici* ai lavori conciliari, ha fatto notare che essa sarebbe possibile e che lui stesso la auspicherebbe, specialmente a riguardo dei rappresentanti delle *grandi organizzazioni cattoliche internazionali.* È similmente desiderabile che essi siano chiamati, in una forma da stabilirsi ancora ufficialmente, a partecipare ai lavori preparatori ». Et inter Concilii eventus optandos adducitur ab eodem Cardinali: « Una elaborazione molto più completa del diritto dei laici » (cfr. *La Civiltà cattolica,* 4 mart. 1961).

Eadem *Agenzia Kipa,* 7 nov. 1960, refert Ottonem Roegele, compositorem (redattore) ephemeridis *Rheinischer Merkur,* in civitate Fulda declarasse « che nella preparazione del Concilio i laici hanno il diritto (sic!) di far sentire la propria voce, essendo in grado di avanzare proposte pratiche e concrete. La loro esperienza della vita quotidiana si rivelerebbe molto utile in discussioni e studi che potrebbero tenersi in margine ai lavori ufficiali ». Et inter Concilii eventus optandos adducitur: « Una elaborazione molto più completa del diritto dei laici » (cfr. *La Civiltà cattolica,* 17 dec. 1960, p. 638).

Iuxta *La France catholique,* 10 iun. 1960, et *La Civiltà cattolica,* 16 iul. 1960, catholici militantes Bataviae disseruerunt de deliberationibus in proximo Concilio faciendis, et inter alias proposuerunt quaestio-

nes: « Una volta attuata una decentralizzazione molto larga dell'amministrazione centrale della Chiesa, i laici dovrebbero avere la possibilità di rappresentare la Chiesa nel mondo profano e non cristiano: ciò non sarà possibile senza che una responsabilità venga loro ufficialmente accordata e per conseguenza fissata, nelle sue grandi linee, nel Diritto Canonico. Si è parlato, similmente, di una formazione teologica dei laici, che dovrebbero essere ammessi a posti corrispondenti a tale formazione, specialmente per ciò che riguarda l'insegnamento della religione. La collaborazione coi laici permetterebbe pure una migliore soluzione di diversi problemi, peculiarmente nelle questioni sindacali, nell'organizzazione dei divertimenti, nelle questioni d'organizzazione dei divertimenti, nelle questioni d'organizzazione d'imprese, nel campo professionale ed in quello politico-religioso (coesistenza, armamento atomico ecc.). Un altro desiderio dei laici concerne la situazione e i compiti dell'Azione Cattolica, che dovrebbero essere fissati nelle grandi linee ». Minus apte additur: « Altri desiderati riguardano la liturgia, il movimento ecumenico, la vita coniugale e familiare ».

Quoniam de convocatione laicorum ad futurum Concilium in multis terris et in diversis linguis continuo nova scripta apparent, impossibile est de omnibus istis publicationibus referre. Quare citata tria exempla, meri exempli gratia adducta, sufficere debent. Iamvero propositio Em.mi Ordinarii Vindobonensis, qui desiderat ut ad collaborandum invitentur praesertim « rappresentanti delle grandi organizzazioni cattoliche internazionali » et ut ex officio vocati participes fiant praeparationum Concilii, omni laude digna est. Pariter catholici militantes Bataviae, abstrahendo a desiderata « decentralizzazione molto larga dell'amministrazione centrale della Chiesa », laudabiliter desiderant cooperari cum sacerdotibus « nel mondo profano e non cristiano » et instructionem theologicam accipere, ita ut apti fiant ad instructionem religiosam pueris dandam (de facto in multis terris iam hodie boni magistri catholici adiuvant sacerdotes erudiendo pueros in religione catholica, quoniam praesertim in magnis civitatibus id non facere valent sacerdotes, qui propterea sibi reservant instructionem solummodo quoad receptionem sacramentorum). E contrario scriptor Roegele inepte et falso asseruit: « Nella preparazione del Concilio i laici hanno *il diritto* di far sentire la propria voce »; nam neque ex fonte divino neque ex fonte ecclesiastico laici tale ius acceperunt. Sed ex benignitate *La Civiltà cattolica,* 17 dec. 1960, p. 639, agnoscens bonam intentionem scriptori, animadvertit: « Ma indubbiamente è anche nel pensiero del signor Roegele la premessa almeno implicita che la scelta dei collaboratori e dei temi del Concilio è di esclusiva competenza delle autorità ecclesiastiche,

le quali terranno indubbiamente conto di queste generose disposizioni del laicato cattolico al servizio della Chiesa ».

Ante Concilium quoque Vaticanum I multi laici desideraverant ut Laici vocarentur. Pius IX vero in epistula *Non sine gravissimo,* n. 9, diei 18 febr. 1870, animadvertit ad hoc desiderium: « Laicorum coetus in officio suo maneat, neque in ecclesiasticas res se ullo modo immisceat. Eorum in Ecclesia est doceri non docere, regi non regere; et Ecclesiae Dei nihil umquam tam noxium fuit, ac propterea a Sanctis Patribus et a Conciliis etiam Oecumenicis nil magis improbatum, quam ut Laici in ecclesiastica negotia sese insererent, et in ecclesiasticum ordinem insilirent ». Cum tamen problema Laicorum in Ecclesia ex eo tempore maioris momenti factum esse videatur, cumque Ioannes Papa XXIII gloriose regnans instituerit specialem Commissionem *Apostolatus Laicorum* praeparatoriam Concilii Vaticani II, de novo considerari debet, nonne opportunum sit convocare ad Concilium etiam Laicos. Statim autem dicendum est Ecclesiam ne hodie quidem nec unquam Laicis tribuere posse potestatem cooperandi in re dogmatica aut morali, eis concedendo votum decisivum in Sessionibus Concilii. Pariter certissimum est Laicos numquam ullo modo se immiscere posse Administrationi Magisterii Ecclesiastici, neque unquam potestati iurisdictionis ecclesiasticae speciem dari posse, quod saltem quaedam iurisdictio competat etiam Laicis. Et ideo Laicis concedi nequit quodpiam votum consultivum *in Concilio.*

At omnino suadendum est, ut Patres Concilii, uti individui, durante periodo praeparatoria exquirant propositiones et consilia catholicorum militantium de augendis mediis promovendi bonum et evitandi malum et ut sese certiores reddant de adiuvando Apostolatu Laicorum et de semper magis propaganda « actione catholica ». Aliis verbis: Patres Concilii exquirant votum consultivum Laicorum *ante Concilium.*

Ad II. Per se patet non agi de cooptatione Theologorum et Canonistarum in Commissiones Praeparatorias Concilii iam facta, sed de deligendis Consultoribus, cum voto consultivo, pro Commissionibus ipsius Concilii adhuc constituendis.

Ante omnia prospiciendum est, ut deligendi Theologi et Canonistae praediti sint illa qualitate quae vocatur « *sentire cum Ecclesia* »; nam palam est non omnes Doctos esse ornatos hac qualitate, in casu omnino necessaria. Deinde requiritur ut deligendi sint *vere humiles,* non putantes se omnia melius scire quam Summum Pontificem et Episcopos; siquidem vera scientia homines reddit humiles, et quo doctior aliquis est, eo humilior fieri solet, dum ab illis, qui superbia elati sunt, nihil boni exspectari potest. Oportet etiam deligentes esse *vere sapientes,* doctrinae catholicae approbatae adhaerentes et aberrantes ab omni opi-

nione piarum aurium offensiva. Denique opus est deligere Theologos et Canonistas *maxime prudentes;* quoniam nempe in futuro Concilio, iuxta declarationem Summi Pontificis gloriose regnantis, forsitan agetur de immutandis aliquibus dispositionibus Codicis Iuris Canonici, maximus gradus prudentiae in delectis Canonistis omnino necessarius est, atque consequentiae, ex novis Canonibus provenientes, quantum fieri potest praevideri debent.

Iuxta « Acta et Documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando », vol. I, p. 91, iussu Summi Pontificis, Legati Pontificii in diversis Nationibus instructionem acceperunt circa proponenda nomina « di bravi ed illustri teologi e canonisti », qui vocari possent ad Commissiones Praeparatorias Concilii. Probabiliter eadem ratio proponendi nomina observabitur quoad Consultores Commissionum ipsius Concilii. Ad rem audeo proponere ut Legati Pontificii non ab uno solo Episcopo, sed a pluribus Episcopis informationes de deligendis exquirant. Ut nempe electio eo tutior et melior fiat.

Ad III. Cum agatur de re magni momenti, censeo ab uno Summo Pontifice, audito consilio Patrum Purpuratorum qui sunt Secretarii vel Praefecti Sacrarum Congregationum Romanarum, instituendas esse Commissiones inter Patres Concilii. Quoniam vero talia entia sine necessitate multiplicanda non sunt, censeo sufficere ut instituantur hae Commissiones speciales: 1) Commissio theologica; 2) Commissio Religiosorum; 3) Commissio Ecclesiarum Orientalium; 4) Commissio Missionum; 5) Commissio Apostolatus Laicorum.

Totam aliam materiam censeo apte tractandam esse ab uno Ente, sive hoc Ens vocetur Commissio Centralis vel quocumque alio nomine. Siquidem singulae materiae, hodie a diversis specialibus Commissionibus praeparandae, de facto saepe inter se intime cohaerent, ita ut separatio materiae, a diversis Commissionibus specialibus praeparatae, durante ipso Concilio vix retineri possit. Verbi gratia, hodierna Commissio Episcoporum et Gubernii dioecesium de facto tractare debet etiam de educatione et instructione clericorum, id quod hodie apte praeparatur a Commissione Studiorum et Seminariorum; at praeparatione finita, spectat ad Episcopos sententiam suam etiam hac de re in Concilio manifestare, quin oporteat distincte referre sententiam duarum Commissionum. Aliud exemplum: Commissio de disciplina Cleri et Populi christiani quoad istam disciplinam inquirere debet etiam de administratione Sacramentorum, tam quoad Clerum (qui v. g. contrahentes matrimonium sufficienter ad hoc Sacramentum recipiendum praeparare debet) quam quoad Populum christianum (qui retinendus est ab abusu matrimonii et a temeraria separatione coniugum), quamobrem hae materiae

durante Concilio non a duabus Commissionibus proponendae sunt. E contratio Res fidei et morum, Religiosi, Orientales, Missiones inter paganos, et Apostolatus Laicorum efformant materiam adeo distinctam, ut apte pro rebus et personis adductis speciales Commissiones institui debeant.

Ad IV. Agitur sane de re maximi momenti, quoniam ex una parte Patres Concilii libere suam sententiam dicere possunt et debent, et ex altera parte cavendum est ne Patres latius et diffusius loquantur quam res tractanda exigit. Relativum periculum, quominus tempus male dispensetur, eo gravius in futuro Concilio est ob immensum numerum Patrum, multo maiorem quam in Primo Concilio Vaticano et in omnibus aliis Conciliis Oecumenicis, ideoque omnes ambages omnino evitandae sunt, immo requiritur ut illi Patres, qui de aliquo puncto proposito suam sententiam pronuntiare volunt, quam brevissime loquantur.

Nihilominus videtur esse quasi impossibile statuere tempus maximum (v. g. 5 minuti) pro singulis orationibus. Potius, si ullo modo fieri potest, schemata, circa quae votandum est, ita contrahenda et concipienda sunt, ut Patres Concilii respondere debeant adhibendo alterutram ex formulis classicis: « placet » aut « non placet ». Ut id possibile fiat, consulendum utique est ut interrogationes proponendae iam antea in sic dictis « congregationibus » seu « deputationibus » (quae nomina Commissionibus Concilii Vaticani I imposita fuerunt) accurate circumscriptae et definitae fuerint; et si certae res statuendae unica formula exprimi nequeunt, curandum est ut tota res respondenda appareat in duabus vel tribus formulis brevibus, ad quas Patres in duabus vel tribus votationibus brevissime respondere possint. Ex altera parte omnino cavendum est ne singulis Patribus permittatur ut de aliqua quaestione discutienda prodant totum aliquem tractatum.

Ad V. In omni collegio vel congressu graves res tractante decisiones semper feruntur a maiore parte sociorum, neque quisquam unquam affirmavit spectare ad partem minorem aliquam rem discussam decidere. Quoad Concilia autem, doctrinam, non decidere maiorem partem membrorum, excogitavit Samuel Pufendorf, protestantismo adhaerens, qui in suo libro *De habitu religionis christ. ad vitam civilem,* Bremen 1687 § 38, p. 126, docuit: Membra alicuius concilii non esse consideranda uti socios alicuius senatus vel collegii, « quorum maior pars suffragiis suis propositum negotium declarare queat, sic ut ista decisione quisque christianorum stare utique teneatur, praesertim cum in universum veritas non semper a maiore suffragiorum numero dependeat », sed esse potius « deputatos ecclesiarum ». Et quando agebatur de Concilio Vaticano Primo, non afuerunt qui audacter excogitabant et proclamabant theo-

riam unanimitatis moralis. Ita in libellis *De l'unanimité morale nécessaire dans les Conciles pour les définitions dogmatiques,* Naples 1870; *L'unanimité dans les Conciles œcuméniques,* Paris 1870.

Haec tamen theoria neque ex iure neque ex historia confirmatur, nam unanimitas moralis Patrum Concilii est quidem optanda, sed nullo modo expostulata. Cfr. STECCANELLA, *Adversus novam doctrinam de necessitate Episcoporum consensus,* Romae 1870. Ne in primis quidem sex Conciliis Oecumenicis absoluta unanimitas votorum postulata est aut observata quoad id, quod « semper, ubique, ab omnibus » observatum fuit, iuxta sententiam contrariam. Idem valet de aliis Conciliis. Cfr. HERGENROETHER, *Katholische Kirche und christlicher Staat,* Freiburg 1872, p. 1023 ss. Ceteroquin excludi nequit, quod inter Patres Concilii haeretici esse possent, qui proinde omnem decisionem reddere possent impossibilem. Quodsi tamen maior pars suffragiorum in aliqua re esset valde parva relate ad partem minorem votorum, consulendum esse videtur, ut definiva decisio differatur, donec res melius sit explicata.

Ad VI. Firmiter et constanter sustinendum esse, quod lingua latina esse et remanere debeat lingua Concilii, nulla probatione indiget. Cum tamen negari nequeat (et ego ipse hoc expertus sum quando tempore primi belli mundialis per quinquennium stabam apud aliquem Delegatum Apostolicum) non omnes Episcopos ita callere linguam latinam ut in ea se exprimere valeant, oritur quaestio, quomodo istis Patribus Concilii parari possit facultas manifestandi suum suffragium de rebus discussis et definiendis. Ad solvendam hanc quaestionem sat difficilem, censeo ante omnia distinguendum esse inter vota scripto manifestata et vota viva voce data.

Quoad *vota scripta* in Commissionibus Concilii, adhuc statuendis, exhibenda, forsitan licentia dari potest eas conficiendi in lingua italica vel gallica, dummodo in praesidio Commissionum adsint interpretes qui statim, seu saltem ante riunionem membrorum respectivae Commissionis, illa vota in Latinum convertere possunt. Sed, uti per se patet, praeferendum est ipsos Auctores votorum, non latine scriptorum, ante publicas Sessiones sibi procurare aptum interpretem, qui illud votum (in quacumque lingua confectum) latine reddat; et durante sessione Commissionis Auctor illius voti legere poterit textum latinum.

Quoad *vota viva voce* danda, impossibile esse censeo imitari usum illius Entis internationalis, breviter « *Onu* » vocati, in quo omnes adhibere possunt suam linguam maternam, quam multi interpretes statim transferunt in omnes et singulas linguas adstantium, quorum quisque, in suo loco residendi, sermonem oratoris audiat in sua propria lingua,

ope famosi illius « radio cuffia ». Id vero in casu fieri nequit, quia in Basilica S. Petri institui nequit apparatus, qui inserviat Patribus Concilii, idest forsitan bis mille personis. Quare iterum dico: Curari debet ut Patres Concilii, praesertim in sollemnibus Sessionibus, votum suum dare possint respondendo aut « *placet* » aut « *non placet* », sicuti supra in Responsione ad quaesitum IV iam expositum est.

Ad VII. Nisi certum sit, quod in adhibendis machinis magneticis graves interpellationes accidere nequeant (id quod vix sustineri potest), censeo operam saltem subsidiariam stenographorum non solum opportunam, sed necessariam esse.

XXII

R. P. D. ALBERTI CANESTRI

Praelati Auditoris Emeriti Tribunalis Sacrae Romanae Rotae

Ad I. Putamus standum esse statutis in can. 223, quin expediat illa extendere.

Soli Episcopi residentiales vi muneris iure stricto ad convocationem pollent, utpote proprii iudices fidei et Superiores ordinarii fidelium.

Iam satis superque in anteactis Conciliis interventus aliorum cum voto deliberativo extensus est; et cavendum est a periculo habendi decisiones per praevalens suffragium eorum qui iure nativo non sedent.

Maximum his auxilium praebebit perpensio vocatorum iuxta paragraphum tertiam citati canonis.

Ad II. Putamus deligendos esse Doctores insignium Universitatum et Athenaeorum, praetergressa qualibet acceptione et favore inter nationes clerumque saecularem ac regularem.

Quoad omnes ratio prae primis habeatur sanae doctrinae.

a) Theologi dogmatici scientia polleant completa per disciplinas auxiliares sanae philosophiae, sacrae Scripturae et historiae ecclesiasticae.

Ne sint pertinaces in sustinendis veteribus diversarum Scholarum contentionibus, uti v. g. de praedestinatione, de concordia gratiae cum libero arbitrio, de causalitate sacramentorum et similibus, quae ab exigentia praesentium temporum multoque magis a curandis in hoc Concilio, prorsus extranea sunt; hodie enim cum fidei fundamentis, natura Ecclesiae perlucide exponenda est eiusque iura et officia; praecipue autem quibus mediis absque principiorum laesione, practice sese accommodare valeat conditionibus sic dicti Status hodierni (« Stato moderno »), imbuti laicismo.

Unde praeter haec nec novas dogmatum definitiones urgendas esse ducimus.

Vocentur theologi qui methodo rationali scholasticorum atque historica hanc scientiam dogmatum excolant.

Caveatur insuper ab influxu theologorum, qui magis pietati quam ratiocinio ex veritatibus revelatis indulgentes, definitiones inhiant ad augendum praetensum honorem erga B. Mariam semper Virginem. Quisnam tenera et filiali devotione non afficitur erga communem Matrem?

Sed tria ad Eius dignitatem plene obsequendam iam exacta sunt: definitione Ephesina, titulo Matris Dei; eiusdem singulari triumpho agnoscendo, adversus peccatum, per Immaculatam Conceptionem et mortem per gloriosam in caelum Assumptionem.

Caetera omnia de regalitate eius, de exclusiva mediatione omnium gratiarum et similibus, quae in documentis Patrum priorum saeculorum desiderantur, pie credentibus relinquantur, ne difficultates in conversione nonnullorum dissidentium augeantur.

b) Quoad theologos moralistas, imperfectos et facile erroribus obnoxios putamus si suam a scientia iuris habeant dissociatam. Humili nostro iudicio improbandos aestimamus eos qui relictis doctis disputationibus, in promptu continuo habent recursus ad SS. Congregationes, ut per auctoritativum responsum rescindatur absque legitima necessitate progressus et laudabilis libertas in evolvenda scientia.

c) In electione canonistarum attendatur doctoribus qui perfectam legum scientiam possideant, nempe per ius canonicum completum a studio naturalis ac romani.

Ad III. Nullum Vaticano I Concilium Oecumenicum meliore ordine fuerat paratum compositumque, unde, servatis servandis, eiusdem vestigiis decet inhaerere.

Prae primis constituta fuerat Commissio PP. Cardinalium; et nunc opportunum est a Summo Pontifice illam habere per viros ex diversis nationibus selectos, attenta praecipue eorum competentia et prudentia in hoc determinato negotio desuper spectandi ordinationi conventus collecti ex tam variis orbis populis.

Ab hac Cardinalium Commissione in Concilio Vaticano I, quinque subiectae Commissiones sub ductu competentis Cardinalis et Membris iuxta gravitatem negotii numero variantibus constantes, institutae sunt; idque ad componenda schemata.

Ratione muneris hae Commissiones erant: dogmatica; pro disciplina ecclesiastica; pro religiosis; pro ecclesiis orientalibus et missionibus; pro quaestionibus ecclesiasticis relate quoque ad politicas. Nunc simile opus iam coeptum fervet.

Sed si quid ad hoc perficiendum quaeritur, ut respondeamus propositis, putamus nonnulla esse animadvertenda, ut post circiter saeculum progressa aptemus.

Quae ad Sedem Apostolicam pertinent iuxta can. 7 C.I.C. si reformanda videntur, certe per humiliter postulata a SS.mo Concilium repetere potest; haec enim a curis Concilii ipsius subtracta manent.

Nostro humili iudicio novem proponi possent Commissiones haud stricte insertae Dicasteriis Romanae Curiae.

a) Quoad normas peculiares quibus et per secreta S. Officium regitur, ominanda essent opportuna temperamenta.

Ne in dissidentes sectis adscriptos vel simpliciter incredulos agatur severitate praeteritarum aetatum, et bona fides, sine discrimine, praesumptione iuris denegetur; talis praesumptio admitti nequit pro illis qui per traditiones domesticas et nationales acatholici sunt; ita pariter in illis qui sub influxu praesentis societatis incredulae religioni valedixerunt nec tam facilis culpa admittenda est.

Quoad disciplinam vero, ad rectum examen revocetur evolutio iuris criminalis relate ad imputabilitatem quorumdam delictorum et considerentur rationabiliter et caute poenae in eadem infligendae.

Peculiariter autem inspiciendi essent casus sollicitationis atque in eos animadversio, in qua per onus denunciationis, peius gravatur tentatus quam tentator. Est ne remedium ad providendum sanctitati sacramenti minus incommodum?

b) Alia Commissio instituenda esset pro Episcopis.

Relate ad eorum electionem videndum esset an pedetentim haec exsolvi posset a vinculis veteris iurisdictionalismi qui in aliquibus nationibus adhuc viget dura necessitate sancitus per concordata. Perdifficilis res est. Sed aliquando arrepta opportuna occasione ex immutationibus guberniorum, nonne praeferenda esset renuntiatio aliquibus favoribus ac privilegiis ex parte Statuum his ligaminibus?

Insuper relate ad Episcopos, videndum est an assentire fas sit eorum postulatis libertatem rationabiliter ampliando ipsorumque iura in suis Ecclesiis regendis et administrandis; v. g. ad dispensandum a quibusdam legibus, procedendum sive extraiudicialiter, sive iudicialiter, independenter ab interminabilibus recursibus et appellationibus in suspensivo: abolendo demum omnes reservationes in collatione beneficiorum non consistorialium, de quibus in can. 1435.

c) Alia Commissio instituenda est pro clero relate non tantum ad privilegia quae enumerantur in Codice, sed praecipue ad officia et iura inter quae nimis neglecta sunt quae ad honestam sustentationem pertinent.

Urgentior autem ratio habeatur distributionis pastorum ultra dioecesium nec non regionum limites, in terras ubi plebs catholica frustra invocat ministerium verbi et sacramentorum.

Item convertantur viscera, non misericordiae, sed iustitiae in millia physiologice infirmorum qui sive adhuc in Ecclesia peragitantur inter sacrilegia et remorsus conscientiae, sive ex eius castris extorres, vitam ducunt concubinariam generatim cum prole; procedunt hi sub iugo excommunicatae unionis, filiorum sacrilegii nota signatorum; unde tandem desperantes, in protestantismi praedam incidunt.

Ad hanc Commissionem constituendam exclusis tam piis quam doctis viris qui, alio intenti, tantarum miseriarum ignari manent, consulentes seligantur qui pratice in ministerio exercendo et excolendo peculiariter clero, versati sunt.

d) Quoad Commissionem pro Orientalibus bene per eorum Congregationem providetur. Nihilominus attendatur periculo erroris in quem vel Episcopi incidere possunt nimis indulgendi communicationibus in divinis, ne habeatur periculum opinandi omnes religiones veras esse.

e) Quoad Commissionem pro religiosis, non deerunt prudentes et versati viri, praecipue ex florentioribus ordinibus, qui, cuiusque communitatis indolem considerantes, obiective ad eiusdem bonum perspicere valeant.

f) Quoad Commissionem pro missionibus, prae primis audiantur homines iam innata suae gentis consuetudine ex clero indigena, et inde religiosi sive antiquorum, sive recentiorum ordinum apud dissidentes et infideles operantes; qui omnes cura S. Congregationis de Propaganda Fide erunt consulendi.

g) Quoad Commissionem de Seminariis et Universitatibus studiorum, vocandi essent magistri excolentes studia quae continuo in dies progrediuntur in ordine ad efformandos animos mentesque instruendas iuvenum in sortem Domini vocatorum; relate vero ad collegia et scholas catholicas a laicis frequentatas, clariores docentes in eis consulantur; in hac vero Commissione urgeatur praecipue cura de servandis in fide et praxi christianae vitae iuvenibus vel e seminario dimissis, vel in eisdem collegiis et scholis simpliciter educatis.

h) Quoad Commissionem pro sic dicta « Actione catholica » seu auxilio laicorum operantium cum hierarchia catholica, hi non tantum pro apostolatu religioso, sed etiam pro sana politica inter fines competentiae Ecclesiae, instruantur.

Considerando autem evolutionem institutorum in re politica, sociali et oeconomica usque ad eversiones nec antea suspicatas, ne man-

cimpemus cuiquam in his scientiis disciplinam, contenti enunciantionis absolutorum christianae moralitatis principiorum.

i) Commissio ad retractandum Codicem iuxta sive compertas, sive novas necessitudines, canonistis praecipue inter iudices tribunalium locorum et Apostolicorum, componi valebit.

In Concilio Vaticano I schemata singularum Commissionum eligebantur et proponebantur ab ipso Summo Pontifice, utpote obiter Superiore conventus; quod etiam nunc imitari poterit.

Pro decretis exarandis habebantur quatuor deputationes: unaquaeque viginti quatuor membris componebatur sub ductu sibi comparati praesidis ex quinque dirigentibus Commissiones. Quod etiam nunc, servari potest extenso numero ad octo ob auctas Commissiones.

Ad IV. Ad hoc putamus abolendas esse orationes quae rethoricam elegantiam a nostris temporibus alienam sapiunt, et, sicut ad praescripta C.I.C. in normis processualibus, introducendas esse breves ac rigidas scholasticorum formas.

Quod si haec vota verbosa aut iam dicta refricantia fiant, insuper si in numero oratorum inutilis deprehendatur excessus, tunc, ut in Concilio Vaticano I noviter introductum fuerat, fas sit, proponentibus saltem decem Patribus, suffragium exquirere quo ad conclusionem disceptationis deveniatur; idque ne in periculum sic dicti « ostruzionismo » incidatur.

In qualibet autem deliberandi quaestione, nisi agatur de rebus minoris momenti, suffragia sub secreto ferantur; idque ne manifestata ab uno, ab alio leviter imitentur ob illius forsitan auctoritatem.

Ad V. Ad hoc opportunum ducimus revocare inconvenientia quae habita sunt in Concilio Vaticano I, peculiariter opera obstantium definitionibus extensionis primatus et infallibilitatis. Dimicatum fuit contra valorem superiorem ex numero ad aliquid in rebus fidei pronuntiandum; vindicabatur necessitas cuiusdam « unitatis moralis » ad hoc ut nec minor pars contendentium prorsus negligeretur. Ipse Episcopus Strossmayer in sua oratione a nonnullorum obiectis impugnatus, protestari coepit ob coarctatam suam conscientiam a numerosiori contentione; et sic in communem incidit indignationem ut suggestum deserere compulsus sit; neque praetereundae sunt sic dictae regulae completivae quibus iam supra innuimus, noviter in eodem Concilio inductae die 22 februarii 1870 ad breviandas cunctationes in disputationibus et suffragiis ferendis.

Distinguendas esse ducimus in praesenti re quaestiones dogmaticas a disciplinaribus.

Firmiter credimus relate ad priores nullam dari posse contradictio-

nem inter magisterium ordinarium et sollemne; necnon inter collegiale Ecclesiae ac personale R. Pontificis.

In re tam dogmatica quam disciplinari superioris momenti tenemus tantummodo ex consensu duarum partium suffragio deliberativo pollentium ad decisionem definitionum et legum esse deveniendum.

Quod si per tria scrutinia haec conspiratio obtineri nequeat, sufficiant suffragia dimidiae partis uno addito. Hoc postremum tamen si agatur de re disciplinari.

Sed si quaestio sit de veritate dogmatica definienda, quodlibet consilium suspendatur, donec per ulteriora studia, quae tradita et professa sunt ab Ecclesia melius explorata habeantur.

Ab hac tamen regula eximitur casus admittentium quidem veritatem dogmaticam, sed impugnantium tantum opportunitatem definitionis eiusdem.

Ad VI. Certe extra controversiam manet usus linguae latinae; sed necessaria esse ducimus subsidia aliarum linguarum, non tantum ut ipsius usus et intellectus expeditior evadat, sed quo a nonnullis percipiatur.

Quid de orientalibus qui, suis linguis utentes, neque in liturgia latinae accedunt? Quid de occidentalibus quorum inter tot differentes stirpes una tantum sanguinis et idiomatum radices servat, dum caeterae nulla prorsus sermonis affinitate nobiscum conveniunt?

Experientia docet plerosque ad scholasticum liturgicumque usum linguam latinam vix delibantes, tandem vel ad rude familiare colloquium instituendum impares manere.

Unde ad subsidium linguarum, gallicae, anglicae, germanicae, hispanicae et italicae recurrendum esse putamus, utpote quae in universis orbis regionibus, sive patriae sive notae sunt.

Ad VII. Tenemus stenographos non esse excludendos.

a) Quia facilius deprehendi poterunt sive quae in usu verborum, sive quae in sono pronuntiationis mendosa vel varia erunt.

b) Quia machina magnetica aliqua laesione consistere aut vitiari potest.

c) Quia per duplicis exemplaris collationem discrepantia, si quae orirentur, facilius componi poterunt.

XXIII

R. P. D. MARTINI GIUSTI

Praefecti Archivi Secreti Vaticani

Ad I. Ad Concilium Vaticanum I convocati sunt, ut constat, etiam Episcopi titulares, obtinueruntque votum deliberativum; id fieri quoque poterit in futuro Concilio, si causae convocationis adhuc adesse videantur et numerus Patrum Concilii non censeatur esse nimius.

Quaeri posset an convocare expediat etiam quosdam alios praelatos (ut Legatos Romani Pontificis charactere episcopali carentes, Praefectos Apostolicos etc.), qui, etsi episcopi titulares non sint, tamen de consilio et voto pariter ac episcopi requisiti sunt a Pontificia Commissione Antepraeparatoria Concilii. De eis canon 223 C.I.C. non loquitur, ideoque convocatio eorum esset vera innovatio, de qua non auderem opinionem exprimere.

Ad supremos moderatores religionum clericalium non exemptarum et ad alios censeo convocationem non esse extendendam.

Ad II. Deligantur peritiores simul et prudentiores, praesertim ex iis qui iam operam dant in Commissionibus Praeparatoriis et Secretariatibus. Numerus eorum non excedat necessitates Commissionum Patrum, quibus adiuvandis theologi et canonistae incumbent. Ipsi possent assignari singulis Commissionibus, attenta speciali praeparatione cuiusque.

Ad III. Praesides Commissionum a Romano Pontifice nominentur. Ad membra vero Commissionum quod attinet, in phase praeparatoria Concilii Vaticani I statuta erat forma, iam in Concilio Lateranensi V recepta, electionum mixtarum, ita ut duae tertiae partes membrorum eligerentur a Patribus, alia tertia pars deputaretur a Romano Pontifice; at Pius IX omnium electionem Patribus deferre maluit. Inde reperti sunt electi qui maiora suffragia retulerunt. Quaenam forma in proximo Concilio sit praeferenda, Summus Pontifex indicabit.

Ipse Pontifex statuet insuper numerum earundem Commissionum, proponente (ut factum est in Concilio Vaticano I) Commissione Praeparatoria Centrali. Commissiones distingui poterunt criterio rerum seu materiarum tractandarum et coincidere plus minusve cum coetibus praeparatoriis, nisi forte affinitas materiarum quamdam reductionem numericam suadeat.

Ad IV. In orationibus Patrum moderandis plena libertas loquendi concilietur quantum potest cum recto ordine, qui necessarius est ad con-

fusionem et prolixitates praecavendas. Patres facilem ad Commissiones accessum habeant, ut queant sive manifestare quae velint, sive orationes melius praeparare. Orationes sint scripto redactae, planae et potius breves. Limites temporis pro orationibus dicendis statuantur. Ad repetitiones vitandas optandum erit ut plures Patres, qui forte eadem dicturi sint, inter se consentiant, ita ut unus eorum loquatur etiam pro aliis.

Vota Patrum eodem modo exquiri poterunt quo in Concilio Vaticano I; at nihil impedit quominus mos traditionalis perficiatur etiam experimentis hodiernorum Coetuum seu Conventuum, praesertim internationalium, quatenus res componi possit cum indole et dignitate Concilii.

Ad V. Hac de re non scirem indicare normas absolutas. Notum est quod scribunt canonistae, quorum verba quaedam refero. Ait Chelodi: « ... decisiones autem, in sessionibus sollemnibus, per *vota maiora* feruntur et ne in dogmaticis quidem definitionibus requiritur unanime suffragium, ut ex ipsa rei natura patet. Nec quidquam prohibet quominus Romanus Pontifex accedat *minori* et saniori parti, quae ita praevalens fit quia in ea est Ecclesia, aut etiam simpliciter repudiet quod maiori parti placuit » (*Ius canonicum de personis,* Vicenza 1957, p. 378). Et Conte a Coronata: « ... ad habendam decisionem conciliarem non requiritur ut Episcoporum maior pars absoluta cum Romano Pontifice consentiat, sed sufficit ut consentiat pars maior in ea quantitate quae ad Ecclesiam universalem repraesentandam sufficiat, quod fieri potest etiam sine maioritate numerica absoluta... Profecto tamen non sufficeret ad decisionem conciliarem parvus numerus Patrum consensum praebentium: iudicium de universalitate Concilii ad R. Pontificem pertinet » (*Institutiones Iuris canonici,* I, Taurini 1928, p. 371). Immo Wernz scripserat: « ... minor pars Episcoporum potest esse *tanta,* ut iam *ex sese* aequali ratione imo *melius* repraesentet Ecclesiam universalem quam maior pars in Concilio dissidentium » (*Ius decretalium,* II, 1, Romae 1906, p. 710). Ex his liquet esse rem non facilem statuere quaenam pars suffragiorum requiratur pro ferendis decisionibus conciliaribus. Romanus Pontifex indicabit pro singulis casibus quibus res dubia maneat. Optandum erit ut pro iisdem decisionibus numero qualitas uniatur.

Ad VI. Si talia subsidia inveniantur et possint decenter adhiberi, ea non excluderem. Possent quoque distribui Patribus, saltem in Congregationibus Generalibus, textus orationum, ut aiunt, « ciclostilati », vel saltem earum compendia.

Ad VII. Quamvis opera stenographorum non videatur prorsus inutilis et adhuc in variis coetibus (ut in « Parlamenti ») adhibeatur, substitui ta-

men poterit magneticis machinis, servatis necessariis cautionibus ad defectus vitandos.

In magnis coetibus (ut in Congregationibus Generalibus) hae machinae sint plures et inter se independentes.

XXIV

R. P. D. ALFREDI CAVAGNA

Ad I. *Osservazioni e suggerimenti circa il can. 223:*

Al § 1:

— la partecipazione al Concilio potrebbe essere estesa a tutte le Famiglie Religiose Clericali di Diritto Pontificio;

Al § 2:

— estendere il diritto di voto a tutti i Vescovi Titolari;

— convocare con voto deliberativo i Segretari delle S. Congregazioni, i Nunzi e Delegati Apostolici, anche se non sono insigniti della dignità episcopale, i Rettori delle Università Cattoliche che siano sacerdoti;

Al § 3:

— invitare oltre i Teologi e Canonisti, anche gli esperti dei problemi pastorali relativi ai vari campi dell'apostolato moderno.

N. B.: A proposito di questo Canone si aggiungono alcune osservazioni molto marginali:

a) al Concilio Vaticano I sembra che fossero stati invitati anche i Vescovi dissidenti o eretici *validamente consacrati* (ad eccezione degli apostati), subordinatamente al loro ritorno alla Chiesa. Allora non aderirono col pretesto che la notizia giunse loro dopo che la stampa ne aveva già data comunicazione. Si potrebbe ristudiare il problema nel modo più prudente e opportuno.

b) Potrebbero anche essere invitati, unicamente come esperti in settori di cui hanno una esclusiva competenza, anche quei laici, appartenenti alle nostre Associazioni Cattoliche o Rettori laici delle Università Cattoliche, dei quali forse si potrebbe avere bisogno, per qualche nuova questione che affiorasse al Concilio e sulle quali sarebbe utile il loro consiglio.

c) Si potrebbe esaminare il problema se le Comunità Cristiane separate possano inviare osservatori a determinate *Sessioni del Concilio.*

Tali osservatori potrebbero essere eventualmente interrogati sopra questioni di comune interesse religioso, morale, sociale.

d) Converrebbe anche studiare se e in quale misura convenga invitare qualche osservatore delle Comunità Sionistiche, Islamiche e forse anche delle religioni orientali (Induismo, Sikhismo).

Ad II. I teologi, i canonisti e gli altri « esperti » di cui nelle precedenti osservazioni al numero 1) dovrebbero essere nominati dal Santo Padre, su proposta delle Commissioni Conciliari, di cui al punto seguente.

Ad III. Le Commissioni Conciliari (chiamate « Deputazioni » nel Concilio Ecumenico Vaticano I) potrebbero anche corrispondere alle Commissioni e ai Segretariati Preparatorii secondo il Motu Proprio *Superno Dei nutu*. L'esperienza però potrebbe anche suggerire che forse il lavoro di qualche Commissione si potrebbe meglio suddividere in nuove Commissioni. Sembra opportuno che queste Commissioni siano per la maggior parte composte da Vescovi Ordinari e solo eccezionalmente da Vescovi Titolari « ratione peculiaris competentiae ». Queste Commissioni potrebbero essere composte da Membri eletti dall'Episcopato di tutto il mondo in occasione delle prime Sessioni Conciliari, oppure meglio prima di esse per consultazione epistolare, attraverso per es. le Conferenze Episcopali Nazionali.

Ad IV. Nelle Sessioni Plenarie dovrebbe essere concessa la parola (e questa soltanto per uno spazio di tempo da determinare) ai Vescovi la cui « Oratio » sia stata richiesta da un numero di Vescovi da stabilirsi (per es. 50 Vescovi). È evidente che ogni Vescovo può trasmettere liberamente i suoi voti alle singole Commissioni Conciliari e chiedere anche al Presidente delle medesime di esporre il suo punto di vista.

Ad V. Dovrebbe essere stabilita una differenza tra le votazioni richieste per le conclusioni sottoposte alle Sessioni Plenarie delle Commissioni Conciliari (da adottarsi con una maggioranza almeno dei due terzi) e le votazioni richieste per le conclusioni delle Commissioni Conciliari, la cui approvazione dovrebbe avere una maggioranza molto superiore (per es. 90%).

Ad VI. Nelle riunioni delle Commissioni Conciliari la maturazione delle idee e dei concetti « pro bono et utilitate Ecclesiae » richiede la « traduzione simultanea » nelle lingue ben conosciute da tutti i Membri della Commissione. Tuttavia anche nelle Sessioni Plenarie del Concilio, nelle quali dovrebbe essere ammessa solo la lingua latina, forse sarebbe bene la traduzione nelle varie lingue che da non pochi degli stessi Vescovi sono meglio conosciute del latino.

Ad VII. La tecnica moderna e l'esperienza delle grandi Assemblee Internazionali permettono di suggerire:

— la registrazione magnetica degli interventi;
— la conseguente dattiloscrittura del nastro registrato, assai più sicura che la stenografia.

XXV

R.MI P. ANSELMI ALBAREDA

Praefecti Bibliothecae Apostolicae Vaticanae

Ad I. Mihi videtur convocandos esse praeter eos qui convocandi sunt iuxta can. 223, Episcopos coadiutores. Ipsis enim practice cura pastoralis Dioecesis commissa est. Cogitandum esset etiam de opportunitate convocandi Episcopos auxiliares.

Ad II. Theologi et Canonistae Concilii seligendi sunt criterio cognitae et probatae competentiae et animi sensibilitatis quoad ea quae agitanda sunt in Concilio. Propter hoc hos deberent indicare Conferentiae vel Commissiones sic dictae episcopales vel nationales vel regionales, quae sua natura aptae sunt ad specialistas declarandos propter habitualem praxim et conversationem cum eis.

Ad III. Videtur respondendum eodem modo quo ad 2.

Ad IV. Haec videtur quaestio maxima propter praevisum magnum numerum patrum participantium. Seligendus esset e gremio uniuscuiusque sectionis patrum sic dictus speaker. Hoc opportunum videtur ad delimitanda interventa ad ea tantum necessaria.

Ad V. Quoad quaestiones disciplinares videtur suffici consensus 2/3 votantium; quoad vero quaestiones theologicas requiratur consensus moraliter universalis.

Ad VI. Proponitur usus machinarum auricularium quae dicuntur, non ut patrum orationes e latina in linguas vernaculas (quae innumeres essent) reddant, sed ut eam patres audiant enunciatam modo eis consentaneo. Vere omnes Patres linguam latinam colere debent, at saepe locutio istius linguae non parum differt ab una provincia ad aliam, ita ut fere non comprehenditur v. gr. a gallico et aliis si dicitur ab anglosaxonis et vicissim. Sufficeret forsitan ut dictae machinae redderent simultaneam locutionem latinam trium linguarum seu italicae, gallicae et anglicae.

Ad VII. Machinae magneticae optime substituunt opus stenographorum, dummodo adhibeantur opportuno numero et secura efficentia.

XXVI

R.MI P. PETRI SALMON

Abbatis S. Hieronymi de Urbe

Ad I. *a*) Quoad Episcopos, ne eorum numerus nimius sit, convenientius videtur convocare, simul cum Episcopis residentialibus, tantum Episcopos titulares aliqua iurisdictione ordinaria pollentes; sufficit enim unamquamque Ecclesiam seu dioecesim ab unico repraesentari.

b) Quoad Superiores religiosos. Ex una parte, omnino inconveniens esset omnes superiores generales, religionum iuris pontificii nempe, convocare, cum nonnulli paucissimos alumnos regant et in Ecclesia minimam auctoritatem habeant. Sed, ex alia parte, cum hodie omnes ordines vel cogregationes religiosae, etiam laicales, plus minusve aequiparentur, non videtur cur repraesentatio in Concilio Oecumenico ad ordines monasticos et religiones clericales contrahi debeat.

Nonne delectum haberi posset consideratione habita ad numerum religiosorum et ad momentum ordinis vel congregationis in Ecclesia?

c) Convocari optime essent etiam consultores ab actis et adsessores S. Congregationum Romanarum.

d) Moveri etiam posset quaestio de convocandi rectoribus magnificis Universitatum vel Athenaeorum catholicorum, utique cum suffragio deliberativo. Isti etenim magis idonei sunt ut vocem in Concilio habeant quam nonnulli superiores parvarum congregationum religiosarum.

Ad II. Theologi et Canonistae deligendi sunt secundum materiam in Concilio tractandam. Eligantur per suffragia secreta, decem circiter in unaquaque commissione, ab omnibus membris et consultoribus eiusdem commissionis praeparatoriae.

Ad III. Commissiones inter Patres Concilii instituendae sint a praesidibus, approbante S. Pontifice. Ratio instituendi hac commissiones sequens erit: Primum omnium praesides membros commissionis alicuius centralis seligant, quae, post eius institutionem a S. Pontifice, suffragiis omnium Patrum membra diversarum commissionum proponat.

Ad IV. Orationum Patrum moderatores sint Praesides Concilii. Optimeque erit si oratores, in tempore opportuno, praesidem sessionis futurae certiores reddant de eorum intentione orationem efferendi et insimul saltem summarium vel ordinem orationis tradent. Apud praesides sit officium (segretariato) qui has orationes ordinet, quae semihoram numquam excedant.

Quantum ad suffragia exquirenda, cum maximus numerus Patrum sit, ratio moderna adhibeatur (machina electrica).

Ad V. Cum ad suffragia inierit, in rebus magni momenti (ut definitiones dogmaticae, condemnationes errorum, decreta immutantia gravem disciplinam et similia), sententia quae duas e tribus partibus retulerit suffragiorum censetur approbata (quae maior pars semper in precedentibus conciliis adhibita fuit). Aliter, pars quae plus quam medietatem votantium retulerit vicerit et voluntatem Concilii repraesentaverit. Nullum vero iudicium cum maioritate tantum relativa sit legitimum.

Ad VI. Subsidia proponenda sunt ut usus et intellectus linguae latinae expeditior evadat.

Ad VII. Si adsint magneticae machinae ad perscriptionem faciendam eorum quae in Concilio efferuntur, non opportuna videtur opera stenographorum.

XXVII

R.mi P. ALBERTI VACCARI, S. I.

Ad I. Praeter eos qui ipso iure ad Concilium convocandi sunt, expediet vocare viros in scientiis ecclesiasticis singulariter versatos et insigniter peritos, nempe Theologia, Iure Canonico et Sacra Scriptura. Ad Sacram Theologiam quod attinet, ceteris paribus anteferatur, vir qui utramque calleat, Theologiam scilicet dogmaticam seu speculativam, et Theologiam positivam, quae de sententiis agit Patrum Conciliorum, Theologorum, Scholarum, uno verbo, Traditionis. Item in Iure Canonico praeoptetur Doctor utriusque Iuris, ecclesiastici et civilis. Sacrae Scripturae bene periti eligendi erunt relative pauciores, et operosior videtur esse delectus. His autem omnibus votum solummodo consultivum concedendum est.

Ad II. De criterio quo eligendi sint Canonistae Concilii nihil habeo quod dicam, defectu experientiae. De Theologis deligendis mihi videtur criterium rei et tempori opportunum praeberi nobis in Encyclica S. P. Pii PP. XII *Humani generis* die 12 augusti 1950 data, quae versatur quidem maiori ex parte circa errores vel nimium liberas opinandi rationes in Theologia dogmatica vel Fundamentali, non pauca tamen habet quae ad S. Scripturam proprie pertinent. Itaque generale criterium poterit esse ut illi tantum admittantur scriptores vel professores qui pravas opinandi rationes a Pio XII improbatas vel numquam tenuerint, vel post dictam Encyclicam ab iis recesserint. Ad cultores S. Scripturae

speciatim pertinet, quod recentiori tempore serpere coeperunt inter catholicos laxiora quaedam criteria de interpretatione sacrorum Librorum, praesertim historicorum quod ad veritatem factorum pertinet, unde multa dubia nascuntur de factis et dictis ipsius Christi Domini. Erunt ergo excludendi qui eiusmodi placita voce aut scriptis divulgant, nisi forte ex illis unus et alter videatur admittendus, ut « audiatur et altera pars ».

Ad III. « A quonam et quibus rationibus instituendae sint Commissiones inter Patres Concilii » plane me fateor nescire.

Ad IV. Quoniam quaestiones in Concilio agitandae prius in Sessionibus Commissionum late discutientur et perpendentur, in Congregationibus generalibus (de his enim agi puto in quaestione « de orationibus Patrum Concilii moderandis ») censeo Patrum orationes *ad quartam horae partem* coarctandas esse. De eorum votis exquirendis agitur, ni fallor, in *Sessione publica* determinatae materiae, in qua promulgantur Constitutiones et decreta ad eam rem pertinentia. Ratio vero exquirendi vota nulla mihi videtur plenior, expeditior, securior, quam illa quae statuta est in Actis praesynodalibus Concilii Vaticani I, cuius textus, titulo « Methodus servanda in sessionibus Sacri Concilii Oecumenici » prostat in MANSI, MARTIN et PETIT, *Amplissima collectio Conciliorum,* tomo 50, pp. 244* (=1300) - 247* (=1303), nn. 78-81, cum declaratione quae legitur tomo 51, p. 425 C. Eadem documenta in *S. Conciliorum Recentiorum Collectio Lacensis* (Frib. Brisg. 1890) tom. VII, col. 708 et 246 c. A recentibus inventis e scientiarum physicarum progressu, praeter megaphonium, non puto aliud adiumentum peti posse, quo melior fiat optata suffragiorum exquisitio. Si tamen inveniatur, adoptetur.

Ad V. Maior suffragiorum pars « pro ferendis decisionibus conciliaribus requisita » esset, meo iudicio, duarum partium ex tribus, seu 66%, aut ad summum trium ex quattuor seu 75%.

Ad VI. Si quae subsidia inveniri possunt, quibus latinae linguae usus et intellectus expeditior evadat, certe proponenda sunt.

Ad VII. Ad prescribenda ea quae in Concilio a Patribus efferuntur, praeter magneticas machinas, quae maximum sunt nostrorum temporum adiumentum, opportunum erit, puto, retinere antiquum usum aliquot saltem stenographorum.

2 - SUMMARIUM VOTORUM CONSILIARIORUM[1]

I

PRAETER EOS QUI IURE AD CONCILIUM CONVOCANDI SUNT QUOSNAM ALIOS ET QUO IURE AD VOTUM CONVOCARE EXPEDIAT

A) De Episcopis Titularibus

1. *Omnes Episcopos titulares ad Concilium convocandos esse et quidem cum iure suffragii deliberativi* tenent: Coussa, Staffa, Principi, Dell'Acqua, Philippe, Brennan, Rossi, Paschini, Giusti, Cavagna.

2. *Ad Concilium convocandos esse tantum Episcopos titulares, quamdam iurisdictionem habentes,* tenent: Carpino, Samoré, Palazzini, Wynen, Albareda, Salmon: nempe

a) Carpino: Ordinarios Castrenses et Administratores Ap.

b) Samoré: Vicarios Ap., Administratores Ap., Coadiutores cum iure successionis.

c) Palazzini: Administratores et Vicarios Ap., Nuntios et Delegatos Ap.

d) Wynen: Vicarios Ap. et Vicarios Generales.

e) Albareda: Coadiutores et Auxiliares.

B) De extensione Canonis 223 C. I. C.

Convocationem extendendam esse putant:

1. *Ad Adsessores et Secretarios SS. CC. RR.*: Samoré, Philippe (c.i.s.d.),* Brennan (c.i.s.d.), Rossi (ad Praelatos Superiores, qui praesunt in Curia Romana SS. Congregationibus ac SS. Tribunalibus, c.i.s.c.), Cavagna (c.i.s.d.), Salmon.

2. *Ad Nuntios, Internuntios, Delegatos Apostolicos,* etsi dignitate episcopali carent: Samoré, Philippe (c.i.s.d.), Cavagna (c.i.s.d.).

---

[1] Hoc summarium a Secretaria Generali confectum est et, typis impressum, distributum est sodalibus et Consiliariis Commissionis Centralis. Vota Exc.morum et Rev.morum Consiliariorum summatim, per singula capita, exhibentur, indicato, ob brevitatem, nomine dumtaxat proponentis.

* c.i.s.d. = cum iure suffragii deliberativi.

c.i.s.c. = cum iure suffragii consultivi.

3. *Ad Praelatos, qui etsi dignitate episcopali carent, quamdam tamen iurisdictionem ordinariam exercent*: Da Costa Nuñes (ad Administratores Ap.), Dell'Acqua (c.i.s.d.), Brennan (ad Praefectos Ap., c.i.s.d.), Rossi (ad Praefectos et Administratores Ap., c.i.s.d.).

4. *Ad Supremos Moderatores Religiosos non exemptos*: ita tamen:

a) Ad Supremos Moderatores religionum iuris pontificii non exemptarum: Coussa (s.i.s.c.), Dell'Acqua, Cavagna, Brennan (c.i.s.c.).

b) Ad Supremos Moderatores quarundam maiorum Congregationum clericalium non exemptarum, consideratione habita earum membrorum numeri et operum: Da Costa Nuñes, Zerba (c.i.s.c.), Palazzini, Wynen (c.i.s.c.).

c) Ad Supremos Moderatores Societatum clericalium in communi viventium sine votis iuris pontificii non exemptarum: Coussa (c.i.s.c.).

d) Ad Supremos Moderatores Congregationum laicalium iuris pontificii: Coussa (ut assistant publicis Sessionibus sine ullo voto), Brennan.

e) Ad Supremos Superiores praecipuarum Societatum pro Missionibus: Paschini.

5. *Ad Membra et Consultores Commissionis Centralis Praeparatoriae,* etsi non sunt dignitate episcopali ornati: Tinello (c.i.s.c.).

6. *Ad Secretarios singularum Commissionum Praeparatoriarum*: Tinello (c.i.s.c.).

7. *Ad quosdam ex illis, qui in Commissionibus Praeparatoriis doctrina et opere excelluerunt*: Principi (c.i.s.c.).

8. *Ad Rectores Universitatum et Athenaeorum Cactholicorum*: Cavagna (dummodo sint sacerdotes: c.i.s.d), Salmon (c.i.s.d.).

9. *Ad laicos Superiores Actionis Catholicae,* ut assistant publicis Sessionibus sine ullo suffragio: Coussa.

10. *Ad repraesentantes ecclesiarum separatarum tamquam observatores*: Palazzini, Cavagna.

11. *Ad acatholicos, tamquam observatores*: Brennan, Rossi, Cavagna.

C) De stricta interpretatione Can. 223 C. I .C.

1. *Non expedire extendere can. 223 C. I. C.* putant: Staffa, Principi, Dante, Bartoccetti, Sfair, Romani, Canestri.

Rationes:

a) Iam numerus convocandorum ad normam can. 23 C. I. C. permagnus erit: Staffa, Bartoccetti.

b) Iam satis superque in anteactis Conciliis interventus aliorum cum voto deliberativo extensus est; et cavendum est a periculo habendi decisiones per praevalens suffragium eorum qui iure nativo non sedent: Canestri.

c) In dies Sacra Hierarchia etiam in dissitis regionibus instauratur, et in dies crescunt « religiones clericales exemptae ». Ex quo rite deducitur Ecclesia Universalis vere repraesentari ab his, quos canon 223 enumerat: Dante.

d) Membrorum numerum augere, idem esset ac ianuam aperire aliis petitionibus: Staffa.

2. *Non expedire convocare Supremos Moderatores religionum non exemptarum* putant: Philippe, Giusti.

Ratio: Tum quia nullam habent iurisdictionem proprie dictam in Ecclesia, tum quia numerus Patrum Concilii Vaticani II iam permagnus erit: Philippe.

II

QUO CRITERIO DELIGENDI SINT THEOLOGI ET CANONISTAE CONCILII

1. *Omnes Consiliarii explicite affirmant viros eligendos esse insignes virtute, doctrina, ex omnibus nationibus ex utroque clero.*

In particulari vero quaedam indicantur qualitates: nempe eligantur

a) Periti etiam in re pastorali: Cavagna.

b) Vere humiles, sapientes, maxime prudentes, qui « sentiant cum Ecclesia »: Wynen.

c) Sanae doctrinae, absque acceptione et favore inter nationes clerumque saecularem ac regularem: Canestri.

d) Quoad S. Theologiam, ceteris paribus, anteferatur qui calleat Theologiam speculativam et positivam. In Iure Canonico praeoptetur Doctor utriusque iuris. S. Scripturae bene periti eligantur relative pauciores et operosior sit delectus. De Theologis deligendis criterium praebetur in Enc. Pii XII *Humani generis,* quae praecipue versatur circa errores vel nimis liberas opinandi rationes. Generale criterium poterit esse ut illi tantum admittantur scriptores vel professores qui pravas opinandi rationes a Pio XII improbatas vel numquam tenuerint, vel post dictam Enciclycam ab iis recesserint. Ad cultores S. Scripturae speciatim pertinet quod recentiori tempore serpere coeperunt inter catholicos laxiora quaedam criteria de interpretatione SS. Librorum, praesertim historicorum quod ad veritatem factorum pertinet, unde multa dubia nascuntur de factis et dictis Christi. Erunt ergo excludendi qui eiusmodi placita voce aut scriptis divulgant, nisi forte ex illis unus et alter admittendus ut audiatur et altera pars: Vaccari.

e) Excludantur qui, etsi insignes, sententias parum tutas propugnant praesertim in re biblica et philosophica. Excludantur praeterea Canonistae qui causas nullitatis matrimonii defendunt, quia proni sunt ad theses, quae favent nullitati matrimonii canonici: Bartoccetti.

f) Eligantur viri qui theoretica doctrina et practica, scilicet experientia fulgeant: Staffa, Romani.

2. *Numerus*:

a) Non sit magnus: Coussa.

b) Nonnulli tantum sint: Staffa (pauci sint pro diversis Commissionibus), Palazzini.

c) Sit conspicuus: Bartoccetti.

d) Decem ex unaquaque Commissione Praeparatoria: Salmon.

e) Omnes commissiones praeparatoriae perdurare possunt etiam cum celebrabitur Concilium: Paschini.

f) Aequa proportio servetur inter personas cleri saecularis et personas cleri religiosi; et quoad religiosos, caveatur ne numerus membrorum cuiusdam religiosae familiae nimis excedat numerum alterius, spectatis ceterum copia membrorum atque praecipuo fine uniuscuiusque familiae: Zerba.

3. *Selectio facienda est*:

a) Ab ipso Romano Pontifice: Palazzini, Dante, Cavagna.

b) A Praesidentia Commissionis Centralis, quae erit etiam Praesidentia Concilii: Sfair.

c) Per suffragia secreta in unaquaque Commissione, ab omnibus membris et consultoribus eiusdem Commissionis Praeparatoriae: Salmon.

4. *Electio facienda est, proponentibus*:

a) Episcopis et Superioribus religiosis: Coussa.

b) Conferentiis episcopalibus: Albareda.

c) Commissionibus Conciliaribus: Cavagna.

d) Coetibus episcopalibus nationalibus, Capitulis generalibus religionum clericalium exemptarum, speciali sessione moderatorum Universitatum et Facultatum Pontificiarum: Dante.

5. *Electio facienda est*:

A. Ex Commissionibus Praeparatoriis

a) Decem ex unaquaque Commissione: Salmon.

b) Qui excelluerunt in laboribus praeparatoriis: Carpino, Principi, Philippe, Tinello, Giusti, Rossi.

c) Non exclusive autem: Bartoccetti.

B. Ex clarissimis Professoribus Universitatum et Athenaeorum Catholicorum: Samoré, Staffa, Principi, Zerba, Bartoccetti, Brennan, Canestri.

C. Ex Curia Romana: Staffa, Brennan.

D. Ex « Ecclesia silentii » quidam eligantur, qui in liberis regionibus resident: Coussa.

E. Ex Laicis Catholicis:

a) Periti Associationum catholicarum; Rectores Universitatum Catholicarum: Cavagna.

b) Insignes propter suam scientiam in iure vel in re politica; propter prudentem experientiam in operibus apostolatus; propter momentum in coetibus culturae: Brennan.

III

A QUONAM ET QUIBUS RATIONIBUS INSTITUENDAE SINT COMMISSIONES INTER PATRES CONCILII

1. *A quonam instituendae.*

a) A Romano Pontifice: Da Costa Nuñes, Coussa, Samoré, Dell'Acqua, Wynen (audito consilio Cardinalium, qui sunt Secretarii vel Praefecti SS. Congregationum), Palazzini, Dante, Brennan, Tinello, Rossi, Romani.

b) A Romano Pontifice vel a Praesidibus singularum Sessionum: Paschini.

c) A Praesidibus, approbante Romano Pontifice: Salmon.

d) A Commissione Centrali, approbante Summo Pontifice: Principi.

e) A Praeside Concilii: Sfair.

f) Commissio Centralis instituatur a Summo Pontifice: Salmon.

2. *Quanam ratione.*

A. *a*) Ad instar Commissionum Praeparatoriarum; Carpino (unumquodque argumentum exclusive et plene detur tractandum uni Commissioni), Dante, Brennan, Rossi.

b) Secundum res (*materie*) vel secundum nationes...: Bartoccetti.

c) Normae serventur traditae in Litt. Ap. Pii IX *Multiplices inter,* ad VII: Zerba.

B. Praesides singularum Commissionum:

a) Eligatur a Romano Pontifice: Staffa, Samorè, Dell'Acqua.

b) Iuxta normas Praelatorum praecedentiae: Principi.

c) Proponantur a Summo Pontifice et approbentur a membris Commissionum: Bartocetti.

C. Secretarii singularum Commissionum:

a) Eligantur a Summo Pontifice: Samoré.

b) Non sit ille qui eodem munere functus est in Commissione Praeparatoria: Staffa.

c) Eligantur a Cardinali Praeside: Staffa.

D. Membra eligenda sunt:

a) Attenta ipsorum peritia: omnes conveniunt.

b) Inter defensores oppositarum sententiarum: Paschini.

c) A Patribus Concilii, per schedulas secretas, in generali Congregatione: Staffa (post praesentationem Praesidis Commissionis), Dell'Acqua.

d) Membra Commissionis Centralis a Praesidibus; membra diversarum Commissionum, suffragiis omnium Patrum: Salmon.

e) Ex illis, qui excelluerunt in laboribus praeparatoriis Concilii: Principi, Brennan, Tinello.

f) Patres, qui fuerunt Membra vel Consultores Commissionum Prae-

paratoriarum, fiant membra respectivarum Commissionum Concilii; ceteri Patres assignentur in Commissionibus Concilii a Summo Pontifice: Philippe.

g) Quaedam membra a Summo Pontifice: omnes Patres possint se inscribere Commissionibus: Samoré.

h) Ex diversis nationibus: Coussa, Palazzini.

i) Secundum indicationes Conferentiarum Episcopalium: Coussa, Staffa, Brennan, Albareda, Cavagna.

l) Secundum indicationes Nuntiaturae Apostolicae cuiusque Nationis et Dicasteriorum Romanorum: Staffa.

3. *Numerus Commissionum.*

a) Determinandus a Romano Pontifice: Dell'Acqua, Brennan, Giusti.

b) Correspondeat numero Commissionum et Secretariatuum, quae instituta sunt ad Concilium apparandum: Philippe (mutatis mutandis), Cavagna (quaedam Comm., si necessarium sit, possent subdividi), Giusti (nisi affinitas materiarum quamdam reductionem numericam suadeat).

d) Wynen: Theologica, Religiosorum, Ecclesiarum Orientalium, Missionum, Apostolatus laicorum.

e) Canestri: De Episcopis, de Clero, de Orientalibus, de Religiosis, de Missionibus, de Seminariis et Universitatibus Studiorum, de Actione Catholica, de Codice revisendo.

f) Plures sint quam in Concilio Vaticano I, quia maior erit copia quaestionum: Zerba.

g) Augeatur numerus prae Commissionibus Praeparatoriis: Staffa.

4. *Numerus Membrorum.*

a) Determinandus a Romano Pontifice: Dell'Acqua.

b) Singulae Commissiones compositae plus minusve ex trecentum Patribus: Philippe.

c) Viginti quattuor pro unaquaque Commissione: Staffa.

IV

DE ORATIONIBUS PATRUM CONCILII MODERANDIS ET DE EORUM VOTIS EXQUIRENDIS

A) DE ORATIONIBUS MODERANDIS

1. *Nullum est definiendum tempus*: ad incommoda vitanda, praesto sit habilitas Praesidum: Paschini, Wynen (fere impossibile videtur tempus maximum statuere).

2. *Tempus est definiendum,* quibuslibet Patribus facultate libere dicendi servata: Staffa, Palazzini, Dante, Giusti, Cavagna.

a) per dimidium horae: Coussa, Brennan, Salmon;

b) per quindecim minuta: Samoré, Zerba, Rossi, Vaccari;

c) per decem minuta: Da Costa Nuñes (tantum in casibus particularibus);

d) per quinque minuta: Da Costa Nuñes;

e) per tempus breve: Palazzini, Bartoccetti, Canestri.

3. *In orationibus dicendis ordo instituatur* (a Praeside, vel a Secretario, vel a Commissione Centrali):

a) Qui sermonem habituri sunt, tempestivo antea tempore suum contionandi propositum cui competat patefaciant: Da Costa Nuñes, Coussa, Dell'Acqua, Palazzini, Salmon, Cavagna.

b) Praesidi vel peculiari coetui antea tradatur oratio vel eius summarium scripto: Da Costa Nuñes, Carpino, Staffa, Zerba, Palazzini, Philippe, Brennan, Tinello, Salmon, Cavagna.

c) Serventur canonicae praecedentiae normae: Dell'Acqua, Brennan.

d) Tantum Summus Pontifex, Praeses Concilii orationem habeat. Patres vero vota sua in scriptis communicent. Sic procedendum: Unaquaeque Commissio schemata scripta mittat ad singulos Patres, qui habent ius dandi sua vota, observationes et mutationes propositas. De his iudicium ferat Commissio Centralis, quae mittet proposita vota consideratione digna ad Commissionem specialem, ut illa examinet et, pro opportunitate, novum schema redigat et proponat Commissioni Centrali. Cum vero Commissio Centralis iudicaverit novum schema esse definitivum, illud proponat Conventui Generali Patrum, ut ipsi votum suum deliberativum dent: Philippe.

e) Cum Episcopi in Concilio iudices sint *sub Petro Capite,* sed *cum Petro Capite,* sub influxu Spiritus Sancti, disceptatio necessaria est ideoque ipsis facultas sit libere dicendi, utique ordine servato: Parente.

4. *Oratorum numerus definiendus*: Coussa, Dante, Brennan.

a) Similes orationes in unam coniungantur: Zerba, Tinello, Giusti.

b) Seligatur a gremio uniuscuiusque sectionis Patrum sic dictus *speaker*: Albareda.

c) In Sessionibus plenariis facultas dicendi orationem sit tantum Episcopis quorum oratio expetita sit a quodam definito numero (v. g. 50) Episcoporum: Cavagna.

d) In Sessionibus plenariis, quae ordinari deberent fere unice ad suffragia requirenda, admitti potest oratio alicuius Patris (*oratore ufficiale*), qui decreta illustret de quibus suffragium ferendum est, et in determinatis casibus admitti potest altera oratio relatoris, qui mentem exprimat minoris partis (*minoranza*): Samoré.

e) In Sessionibus generalibus, Praeses designet unum vel alterum, qui sententiam affirmativam tenent, et unum vel alterum, qui sententiam negativam tenent, aut etiam aliquem oratorem pro singulis nationibus vel pro multis parvis nationibus: Bartoccetti.

f) Si in numero oratorum inutilis deprehendatur excessus, tunc fas

sit, proponentibus saltem decem Patribus, suffragium exquirere quoad conclusionem disceptationis deveniatur: Canestri.

B) DE VOTIS EXQUIRENDIS

1. *De modo.*

a) Per *placet, non placet, placet iuxta modum*: Coussa, Dell'Acqua, Bartoccetti, Paschini, Wynen.

b) Per *alzata di mano, per alzata e seduta*: Principi.

c) Per machinam electricam seu per medium mechanicum: Da Costa Nuñes, Salmon, Vaccari.

d) Secundum morem traditionalem: Sfair, Giusti (perfectum hodiernis experimentis).

e) Servetur, congrua congruis referendo, Litt. Ap. *Multiplices inter*: Zerba, Palazzini, Vaccari.

2. *Publice*: Coussa, Principi, Dell'Acqua, Tinello, Paschini.

a) oretenus: Dell'Acqua (ea tamen lege ut copia fiat Patribus in scriptis quoque vota ferendi);

b) scripto: Brennan, Rossi.

3. *Secrete*: Zerba, Principi (tantum in quibusdam peculiaribus casibus), Bartoccetti (in Commissionibus et Congregationibus particularibus), Brennan (si id certus Patrum numerus postulet), Canestri.

4. *Publice vel secrete*: Samoré (prouti opportunitas vel momentum rei exiget; unus vel alter modus poterit imponi si a quodam definito numero Patrum requiratur).

5. Ut detur Patribus tempus orandi et meditandi super materias disputatas, votum non illico post disputationem exquiratur, sed aliqua Sessione subsequenti: Palazzini, Brennan.

V

DE MAIORE SUFFRAGIORUM PARTE PRO FERENDIS DECISIONIBUS CONCILIARIBUS REQUISITA

1. *Numquam maioritas tantum relativa*: Salmon.

2. *Per se sufficeret maioritas relativa*: Palazzini (nisi in quibusdam quaestionibus maioris momenti melius videatur ad aliam Sessionem rem remittere, ad profundius eam discutiendam); Dante (num requirenda sit maior pars absoluta vel alia pro quaestionibus maximi momenti, ipsum Concilium statuere posset).

3. *Si minori parti accedat votum Romani Pontificis, habetur sanior pars, de qua loquuntur iurisperiti*: Dell'Acqua, Rossi, Paschini.

4. *Maior pars*: Carpino, Sfair (nisi argumenti gravitas, iudicio Praesidentiae, aliud requirat), Paschini, Wynen (quodsi tamen maior pars in ali-

qua re esset valde parva relate ad partem minorem, consulendum esse videtur, ut definitiva decisio differatur, donec res melius sit explicata).

5. *In Congregatione generali tres quartae partes; in Commissione speciali duae tertiae partes*: Staffa.

6. *In Sessionibus plenariis duae ex tribus partibus; in Commissione conciliari maioritas longe superior, v. g.* 90%: Cavagna.

7. *In Sessionibus plenariis duae ex tribus partibus; in Commissionibus particularibus maioritas absoluta*: Bartoccetti.

8. *In discussionibus dogmaticis,* 75%; *in quaestionibus disciplinaribus et in ceteris,* 51%: Da Costa Nuñes.

9. *In rebus disciplinaribus duae ex tribus partibus; in quaestionibus theologicis consensus moraliter unanimis*: Albareda.

10. *Duae ex tribus partibus in rebus maioris momenti; in ceteris maioritas absoluta*: Coussa, Principi, Zerba, Salmon, Canestri.

11. *Duae ex tribus partibus*: Samoré, Philippe, Brennan, Romani, Tinello, Vaccari(aut ad summum trium partium ex quattuor, 75%).

VI

FIRMO QUOD LINGUA CONCILII LATINA ESSE DEBEAT AN SUBSIDIA PROPONENDA SINT UT IPSIUS USUS ET INTELLECTUS EXPEDITIOR EVADAT

1. *De subsidiis in genere.*

Subsidia moderna, si inveniri possint et decenter adhiberi, adhibeantur: Coussa, Carpino, Zerba, Giusti, Salmon, Vaccari.

2. *De linguis vernaculis.*

a) Quae a Patribus disseruntur, necessariis adhibitis cautionibus, aliquo nostrae aetatis e communioribus ad intellegendum magis perspicuis reddantur idiomate: Dell'Acqua.

b) Recurratur ad subsidium linguarum gallicae, anglicae, germanicae, hispanicae et italicae: Tinello, Canestri.

c) In Commissionibus, praeter linguam latinam, usus etiam concedatur quarundam linguarum vernacularum; attamen tunc Patres tradant saltem quoddam summarium scripto suae orationis: Samoré.

d) Tantum in aliquo casu extraordinario communicetur scriptis, lingua vulgari, quae in corde habeantur ad utilitatem Concilii: Paschini.

3. *De translatione simultanea.*

A. *Sententiam affirmativam tenet*: ita tamen:

a) Oratio introductoria, expositio materiae, canones etc. lingua latina exarentur. Attamen ut omnes Patres possint facilius loqui et discussiones intelligere, adhibeatur systema quod viget apud ONU: Principi.

b) Translationes simultaneae in linguas Patribus notas: Romani, Cavagna.

B. *Sententiam negativam tenent*: Samoré, Staffa, Palazzini, Wynen.

4. *De una lingua latina adhibenda.*

a) Tantum lingua latina adhibeatur: Staffa, Dante, Philippe, Sfair, Paschini.

Rationes: Argumenta in Concilio tractanda non sunt oeconomica, politica, stricte scientifica, circa quae usus linguae modernae opportunus sit.

Advertendum quoque est numerum harum linguarum crevisse, quapropter usus linguae traditionalis, qualis est lingua latina, necessarius est ad vitandas competitiones nationalistas.

b) Ad latinae linguae usum expeditiorem reddendum, adhibeatur lingua latina « ecclesiastica », omni affectatione classicae locutionis vitata, et parentur summaria schematum et disceptationum: Dante.

c) In Sessionibus plenariis tantum lingua latina adhibeatur; in Commissionibus, praeter linguam latinam, usus etiam concedatur quarundam linguarum vernacularum: Samoré.

d) Adhibeantur machinae auriculares, non ut Patrum orationes e latina in linguas vernaculas reddant, sed ut eas Patres audiant enuntiatas modo eis consentaneo, nam locutio, linguae latinae non parum differt in diversis provinciis ita ut fere non comprehendatur. Sufficeret forsan ut dictae machinae redderent simultaneam locutionem latinam trium linguarum seu italicae, gallicae et anglicae: Albareda.

e) Patres, qui latinam linguam non callent, adiuvari poterunt a quibusdam Secretariis vel interpretibus, qui eorum orationes, lingua vernacula exaratas, vertere possent in linguam latinam: Da Costa Nuñes, Staffa, Palazzini, Brennan, Sfair, Rossi, Wynen.

VII

DE MODIS PERSCRIBENDI EA QUAE IN CONCILIO A PATRIBUS EFFERUNTUR: AN PRAETER PERSCRIPTIONEM MAGNETICIS MACHINIS FACIENDAM, OPPORTUNA CENSEATUR OPERA STENOGRAPHORUM, QUI DICUNTUR

1. *Negative* respondent: Sfair, Paschini, Giusti, Cavagna, Albareda, Salmon.

Ratio: Machinae magneticae optime substituunt stenographorum opus, dummodo opportuno numero et secura efficientia adhibeantur, nempe servatis necessariis cautionibus ad defectus vitandos.

2. *Affirmative respondent*: Da Costa Nuñes, Coussa, Carpino, Samoré, Staffa, Principi, Dell'Acqua, Zerba, Palazzini, Philippe, Dante, Bartoccetti, Brennan, Rossi, Tinello, Romani, Wynen, Canestri, Vaccari.

Rationes:

a) ne quicquam ex actis excidat;

b) facilius deprehendi poterunt sive quae in usu verborum sive quae in sono pronuntiationis mendosa vel varia erunt;

c) machina magnetica aliqua laesione consistere aut vitiari potest;

d) per duplicis exemplaris collationem discrepantia, si quae oriantur, facilius componi poterunt.

Confirmatio: in modernis Parlamentis et Coetibus internationalibus, praeter « registrationem magneticam », stenographi adhibentur.

3 - PROCESSUS VERBALES CONGREGATIONUM

I

Die 12 iunii 1961, hora octava cum dimidio, Secretarius Generalis, Exc.mus Pericles Felici, Archiepiscopus tit. Samosatentis, una cum Officialibus Secretariae Commissionis Centralis se confert in Aulam Congregationum ad Palatium Apostolicum Vaticanum et omnia ad Commissionis Centralis Congregationum initium ex ordine disponit.

Hora decima, in Aula conveniunt sodales et consiliarii Commissionis Centralis. Omnes induunt habitum pianum, Adsunt 53 membra et 23 consiliarii, nempe:

A) *Sodales.* 31 S. R. E. Cardinales: Em.mi Micara, Pizzardo, Aloisi-Masella, Cicognani C., Gonçalves Cerejeira, Liénart, Tappouni, Agagianian, de Barros Câmara, Caggiano, Valeri, Ciriaci, Siri, Gracias, Cento, Cicognani A., Garibi y Rivera, Godfrey, Confalonieri, Döpfner, Marella, Traglia, Alfrink, Santos Rufino, Concha, Ottaviani, Di Iorio, Jullien, Larraona, Heard, Bea;

2 Patriarchae: Beat.mi Gori, Cheikho;

12 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, Silva Santiago, Campbell, McKeefry, Lefebvre, Alter, Graner, Hurley, Perrin, Bernard, O'Connor, Rakotomalala;

4 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr, Scharmach;

4 Superiores Generales: Rev.mi PP. Gut, Browne, Sépinski, Janssens.

B) *Consiliarii*: Da Costa Nuñes, Parente, Carpino, Coussa, Samoré, Staffa, Principi, Zerba, Palazzini, Philippe, Dante, Bartoccetti, Brennan, Sfair, Rossi, Tinello, Romani, Canestri, Giusti, Cavagna, Albareda, Salmon, Vaccari.

Hora decima cum dimidio ingreditur Aulam Summus Pontifex Ioannes XXIII: illum comitatur Secretarius Generalis, Exc.mus Pericles Felici. Post photographias quasdam effectas, Summus Pontifex, elata voce, orationem dicit: *Adsumus* ..., qua peracta, omnes sedent. Tunc Summus Pontifex congregatos alloquitur. Illos laeto animo salutat et omina promit pro ipsorum laboribus.

Deinde Commissionum Praeparatoriarum atque Secretariatuum Praesides invitat ut summatim de laboribus ab unoquoque coetu hucusque

peractis referant. Ex ordine dicunt Em.mi Ottaviani, Praeses Commissionis Theologicae, Marella, Praeses Commissionis de Episcopis et de dioeceseon regimine, Ciriaci, Praeses Commissionis de disciplina cleri et populi christiani, Valeri, Praeses Commissionis de Religiosis, Aloisi Masella, Praeses Commissionis de disciplina Sacramentorum, Cicognani G., Praeses Commissionis de Sacra Liturgia, Pizzardo, Praeses Commissionis de Studiis et Seminariis, Cicognani H., Praeses Commissionis de Ecclesiis Orientalibus.

Hora duodecima, omnes surgunt et Summus Pontifex orationem dicit: *Angelus Domini* ..., qua peracta, Patres iterum sedent et Em.mi Praesides Commissionum sermonem prosequuntur, nempe: Agagianian, Praeses Commissionis de Missionibus, Cento, Praeses Commissionis de apostolatu laicorum.

Cum Em.mus Tisserant, Praeses Commissionis Caeremonialis absit, eius scripta Exc.mus Felici, Secretarius Generalis, legit. Inde relationem quisque suam legunt Exc.mus O'Connor, Praeses Secretariatus de scriptis prelo edendis et spectatulis moderandis, Em.mus Bea, Praeses Secretariatus ad christianorum unitatem fovendam, Em.mus Di Iorio, Praeses Secretariatus de rebus oeconomicis et technicis.

Ultimus Exc.mus Felici de laboribus Secretariae Commissionis Centralis refert et orationi suae hora 12,51 finem imponit.

Summus Pontifex omnibus Relatoribus gratulatur et gratias Deo reddit de laboribus hucusque a Commissionibus et Secretariatibus peractis, denique auspicii verba trahit e Romano Breviario et Missali: ad memoriam redigit Sanctos Caelites, quos hisce diebus Sacra Liturgia nobis recolendos proponit, scilicet hesterna die S. Barnabam, hodierna S. Leonem III Summum Pontificem, una cum S. Ioanne a S. Facundo et Martyribus Basilide, Cyrino, Nestore et Nazario, crastina die S. Antonium Patavinum.

Hora tertiadecima Summus Pontifex benedictionem apostolicam omnibus impertit et primae Congregationi finem imponit.

II

Die 13 iunii 1961, hora nona cum dimidio, Commissionis Centralis sodales et consiliarii in Aula Congregationum ad Palatium Apostolicum Vaticanum conveniunt. Omnes induunt habitum pianum. Adsunt 54 membra et 15 consiliarii, nempe:

A) *Sodales* 32 S. R. E. Cardinales: Em.mi Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Cicognani C., Gonçalves Cerejeira, Liénart, Tappouni, Agagia-

nian, de Barros Câmara, Pla y Deniel, Caggiano, Valeri, Ciriaci, Siri, Gracias, Cento, Cicognani A., Garibi y Rivera, Godfrey, Confalonieri, Döpfner, Marella, Traglia, Alfrink, Santos Rufino, Concha, Ottaviani, Di Jorio, Jullien, Larraona, Heard, Bea;

2 Patriarchae: Beat.mi Gori, Cheikho;

12 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, Silva Santiago, Campbell, Mc Keefry, Lefebvre, Alter, Graner, Hurley, Perrin, Bernard, O'Connor, Rakotomalala;

4 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr, Scharmach;

4 Superiores Generales: Rev.mi PP. Gut, Browne, Sépinski, Janssens.

B) *Consiliarii*: Carpino, Coussa, Staffa, Zerba, Palazzini, Philippe, Dante, Bartoccetti, Sfair, Rossi, Tinello, Canestri, Giusti, Salmon, Vaccari.

Hora 9,41 ingreditur Aulam Summus Pontifex Ioannes XXIII: illum comitatur Secretarius Generalis, Exc.mus Pericles Felici. Omnes stant et Summus Pontifex orationem legit: *Adsumus* ..., qua peracta, omnes sedent.

Secretarius Generalis, elata voce, enuntiat primam quaestionem disceptandam: *Praeter eos qui iure ad Concilium convocandi sunt quosnam alios et quo iure ad votum convocare expediat.*

Summus Pontifex Ioannes XXIII invitat Em.mum Andream Card. Jullien ut de proposita quaestione referat.

Cum Em.mus Relator suae relationi finem imponit, Summus Pontifex Sodales invitat ut ex ordine votum suum proferant.

Hora undecima Summus Pontifex breviter adstantes alloquitur et ex Aula egreditur et Card. Micara coetus moderari incipit.

Hora duodecima cum dimidio, cum omnes votum protulerint, conventui finis imponitur.

III

Die 15 iunii 1961, hora octava cum dimidio, Secretarius Generalis, Exc.mus Pericles Felici, Archiepiscopus tit. Samosatensis, una cum officialibus Secretariae Commissionis Centralis se confert in Aulam Congregationum apud Palatium Apostolicum Vaticanum et invigilat ut omnia parata sint.

Hora nona cum dimidio, sodales et consiliarii Commissionis Centralis in Aulam conveniunt. Omnes induunt habitum pianum: adsunt 51 sodales et 15 consiliarii, nempe:

A) *Sodales*. 29 S. R. E. Cardinales: Em.mi Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Cicognani C., Gonçalves Cerejeira, Liénart, Tappouni, de Barros Câmara, Pla y Deniel, Caggiano, Valeri, Ciriaci, Siri, Cento, Cicognani A., Garibi y Rivera, Godfrey, Confalonieri, Döpfner, Marella, Alfrink, Santos Rufino, Concha, Ottaviani, Di Jorio, Jullien, Larraona, Heard, Bea;

2 Patriarchae: Beat.mi Gori, Cheikho;

12 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, Silva Santiago, Campbell, Mc Keefry, Lefebvre, Alter, Graner, Hurley, Perrin, Bernard, O'Connor, Rakotomalala;

4 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr, Scharmach;

4 Superiores Generales: Rev.mi PP. Gut, Browne, Sépinski, Janssens.

B) *Consiliarii*: Carpino, Coussa, Staffa, Zerba, Palazzini, Philippe, Dante, Bartoccetti, Brennan, Sfair, Rossi, Tinello, Canestri, Cavagna, Vaccari.

Conventui praeest Em.mus Micara, ex ordine senior, qui orationem dicit: *Adsumus* ..., qua peracta omnes sedent et Secretarius Generalis communicat quosdam Patres, qui absunt, misisse scripto vota sua.

Denique, antequam ad secundam quaestionem transeatur, rogat Consiliarios ut si quid animadvertendum habeant circa primam iam actam quaestionem, id continuo faciant: attamen nemo ex consiliariis habet aliquid addendum, ideoque transitus fit ad secundam quaestionem, quam Secretarius Generalis, elata voce, enuntiat: *Quo criterio deligendi sint Theologi et Canonistae Concilii.*

Em.mus Andreas Card. Jullien de proposita quaestione relationem habet, qua peracta sodales votum suum ex ordine proferunt.

Hora undecima Secretarius Generalis tertiam quaestionem proponit, nempe: *A quonam et quibus rationibus instituendae sit Commissiones inter Patres Concilii.*

Em.mus Gulielmus Card. Heard de ea relationem habet deinde sodales ex ordine votum proferunt.

Summus Pontifex Aulam ingreditur hora undecima cum dimidio. Omnes surgunt ac devote Sanctissimum salutant, qui in scabello suo sedet et invitat Em.mum Ottaviani ut in voto suo dicendo pergat.

Hora 11,45 Summus Pontifex breviter alloquitur praesentes, deinde orationem dicit: *Angelus* ..., qua peracta, benedictionem apostolicam impertit et finem conventui imponit.

IV

Die 16 iunii, hora nona cum dimidio, sodales et consiliarii Commissionis Centralis in Aulam Congregationum apud Palatium Apostolicum Vaticanum conveniunt.

Adsunt 49 sodales et 14 consiliarii, nempe:

A) *Sodales* 28 S. R. E. Cardinales: Em.mi Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Cicognani C., Gonçalves Cerejeira, Liénart, Tappouni, Copello, de Barros Câmara, Pla y Deniel, Caggiano, Valeri, Siri, Cento, Cicognani A., Garibi y Rivera, Godfrey, Confalonieri, Döpfner, Alfrink, Santos Rufino, Concha, Ottaviani, Di Jorio, Jullien, Larraona, Heard, Bea;

2 Patriarchae: Beat.mi Gori, Cheikho.

12 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, Silva Santiago, Campbell, McKeefry, Lefebvre, Alter, Graner, Hurley, Perrin, Bernard, O'Connor, Rakotomalala;

3 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Suhr, Scharmach;

4 Superiores Generales: Rev.mi PP. Gut, Browne, Sépinski, Janssens.

B) *Consiliarii.* Coussa, Staffa, Zerba, Palazzini, Philippe, Dante, Bartoccetti, Brennan, Sfair, Rossi, Tinello, Canestri, Cavagna, Salmon.

Em.mus Card. Clemens Micara, ex ordine senior, qui conventui praeest orationem: *Adsumus* ... dicit: deinde Secretarius Generalis, Exc.mus Pericles Felici enuntiat prosecutionem disceptationis de tertia quaestione. Votum suum dicunt Exc.mi Archiepiscopi, quorum primus est Silva Santiago: ceteri sequuntur ex ordine. Accedunt Exc.mi Episcopi et Rev.mi PP. Superiores, quorum ultimus est Janssens S. I.

Hora decima finis imponitur disceptationi de III quaestione et Secretarius Generalis rogat praesentes an aliquid habeant addendum: nemo vero loquitur, ideoque transitus fit ad quartam quaestionem, quam Secretarius Generalis elata voce proponit: *De orationibus Patrum Concilii moderandis et de eorum votis exquirendis.*

Relatione Arcadii Card. Larraona peracta, sodales vota ex ordine proferunt.

Hora undecima cum dimidio, Aulam ingreditur Summus Pontifex, quem comitatur Secretarius Generalis, Exc.mus Pericles Felici. Omnes surgunt et Sanctissimum devote salutant. Summus Pontifex sedet in suo scabello et statim disceptatio prosequitur.

Hora duodecima cum dimidio discussio de quarta quaestione finem habet. Summus Pontifex breviter praesentes alloquitur.

Oratione: *Angelus* ... dicta et benedictione apostolica impertita, Summus Pontifex conventui finem imponit.

V

Die 17 iunii 1961, hora nona cum dimidio, in Aulam Congregationum, apud Palatium Apostolicum Vaticanum, Commissionis Centralis membra et consiliarii conveniunt, qui habitum pianum induunt.

Adsunt 50 sodales et 16 consiliarii, nempe:

A) *Sodales.* 29 S. R. E. Cardinales: Em.mi Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Gonçalves Cerejeira, Liénart, Tappouni, Copello, de Barros Câmara, Pla y Deniel, Caggiano, Valeri, Ciriaci, Siri, Cento, Cicognani A., Garibi y Rivera, Godfrey, Confalonieri, Döpfner, Traglia, Alfrink, Santos Rufino, Concha, Ottaviani, Di Jorio, Jullien, Larraona, Heard, Bea;

2 Patriarchae: Beat.mi Gori, Cheikho;

12 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, Silva Santiago, Campbell, McKeefry, Lefebvre, Alter, Graner, Hurley, Perrin, Bernard, O'Connor, Rakotomalala;

3 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Suhr, Scharmach;

4 Superiores Generales: Rev.mi PP. Gut, Browne, Sépinski, Janssens.

B) *Consiliarii.* Carpino, Coussa, Staffa, Zerba, Palazzini, Philippe, Dante, Bartoccetti, Brennan, Sfair, Rossi, Tinello, Canestri, Giusti, Cavagna, Albareda.

Em.mus Clemens Card. Micara, qui conventui praeest utpote ex ordine senior, orationem dicit: *Adsumus* ...

Secretarius Generalis, Exc.mus Pericles Felici, quaedam adstantibus communicat:

1) Prima Commissionis Centralis Congregationum series, proxima feria II, die 19 iunii, complebitur et die subsequenti, scilicet feria III, Summus Pontifex coram se admittet, in Aula Consistorii, Commissionis Centralis sodales et consiliarios, qui harum congregationum laboribus interfuerunt, necnon ceterorum coetuum praeparatoriorum sodales et consultores, qui Romae degunt.

2) Chartulae viariae ad itinerum pretii deminutionem obtinendam iam paratae sunt et proxima feria II, die 19 iunii, sodalibus et consiliariis tradentur una cum folio, quod ipsarum usum declaret.

Denique Secretarius Generalis praesentes rogat an velint aliquid circa quaestionem quartam adhuc addere: nemo vero loquitur, ideoque ipse quaestionem quintam proponit, quae ita sonat: *De maiore suffragiorum parte pro ferendis decisionibus conciliaribus requisita.*

De ea refert Em.mus Arcadius Larraona. Deinde Sodales ex ordine vota sua proferunt.

Hora undecima cum dimidio, quinta quaestio disceptatione exhauritur. Secretarius Generalis, more solito, adstantes invitat an aliquid habeant de ea addendum et, cum omnes sileant, sextam quaestionem ipse proponit disceptandam, quae ita se habet: *Firmo quod lingua Concilii latina esse debeat, an subsidia proponenda sint, ut ipsius usus et intellectus expeditior evadat.*

De ea refert Em.mus Andreas Card. Jullien. Dum ipse orationem suam legit, hora 11,35, Summus Pontifex, quem Secretarius Generalis comitatur, in Aulam ingreditur et in suo scabello sedet.

Em.mus Relator hora 11,40 orationi suae finem imponit et sodales ex ordine vota sua proferre incipiunt.

Cum devenitur ad Em.mum Garibi y Rivera, Summus Pontifex votorum prolationem suspendit et praesentes breviter alloquitur.

Hora duodecima: oratione: *Angelus* ... dicta et benedictione apostolica impertita, Summus Pontifex quinto conventui finem imponit.

VI

Die 19 iunii, feria II, ultima fit congregatio ex prima serie. Hora nona cum dimidio, Commissionis Centralis sodales et consiliarii in Aulam Congregationum apud Palatium Apostolicum Vaticanum conveniunt. Adsunt 48 sodales et 15 consiliarii, nempe:

A) *Sodales.* 27 S. R. E. Cardinales: Em.mi Micara, Aloisi Masella, Cicognani C., Gonçalves Cerejeira, Liénart, Tappouni, Copello, de Barros Câmara, Pla y Deniel, Caggiano, Valeri, Ciriaci, Siri, Cento, Cicognani A., Garibi y Rivera, Confalonieri, Döpfner, Traglia, Alfrink, Santos Rufino, Concha, Di Jorio, Jullien, Larraona, Heard, Bea;

2 Patriarchae: Beat.mi Gori, Cheikho;

11 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, Silva Santiago, McKeefry, Lefebvre, Alter, Graner, Hurley, Perrin, Bernard, O'Connor, Rakotomalala;

4 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr, Scharmach;

4 Superiores Generales: Rev.mi PP. Gut, Browne, Sépinski, Janssens.

B) *Consiliarii.* Carpino, Coussa, Staffa, Zerba, Palazzini, Philippe, Dante, Bartoccetti, Brennan, Rossi, Tinello, Canestri, Giusti, Cavagna, Albareda.

Coetui praeest Cardinalis ex ordine senior, scilicet Em.mus Clemens Micara, qui orationem: *Adsumus* ... pie ac devote legit.

Secretarius Generalis, Exc.mus Pericles Felici, in mentem sodalium et consiliariorum redigit crastina die, feria tertia, hora undecima,

Romanum Pontificem coram se admissurum esse in Aula Consistorii sodales et consiliarios Commissionis Centralis et ceterorum coetuum praeparatoriorum Concilii Vaticani II.

Deinde quaedam addit de chartulae viariae usu, admonet enim praeter ipsas necessarias esse « credenziali », quas unusquisque sibi comparare potest apud Secretariatum de rebus oeconomicis.

Tandem omnes rogat ut sua vota scripto tradant Secretariae Commissionis Centralis.

Hora decima, disceptatio de quaestione sexta prosequitur. Em.mus Garibi y Rivera primus dicit votum suum: postmodum ex ordine ceteri sequuntur Cardinales, Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi, Superiores Generales.

Hora decima cum dimidio quaestio sexta disceptatione exhauritur et, cum nemo habeat aliquid addendum, statim transitus fit ad septimam quaestionem, quae ultima est et ita sonat: *De modis perscribendi ea quae in Concilio a Patribus efferuntur: an praeter perscriptionem magneticis machinis faciendam, opportuna censeatur opera stenographorum, qui dicuntur.*

Em.mus Relator, Gulielmus Card. Heard, breviter quaestioni propositae affirmative respondet.

Deinde sodales ex ordine vota sua proferunt.

Hora undecima quaestio septima disceptatione exhauritur. Em.mus Moderator, Card. Clemens Micara, orationem: *Agimus* ... dicit, qua finis Conventui imponitur.

Commissionis Centralis prima Congregationum serie expleta, Summus Pontifex XXIII, die 20 iunii 1961, coram se admittere dignatus est Sodales et Consiliarios, qui eiusdem Commissionis laboribus interfuerunt, necnon ceterorum coetuum praeparatoriorum plures Secretarios, Sodales, Consiliarios, Officiales, tunc Romae degentes, qui, habitu piano induti, statuta hora, in Aulam Consistorii apud Palatium Apostolicum Vaticanum conveniunt.

Hora undecima, Summus Pontifex Ioannes XXIII Consistorii Aulam ingreditur: illum comitatur Exc.mus Pericles Felici, Archiepiscopus tit. Samosatensis, Secretarius Generalis Concilio Vaticano II apparando.

Summus Pontifex in suo throno sedet et praesentes alloquitur. Qua allocutione peracta, praesentibus Apostolicam benedictionem impertit.

† PERICLES FELICI
Archiepiscopus tit. Samosatensis
Secretarius Generalis

4 - ALLOCUTIONES SUMMI PONTIFICIS IOANNIS XXIII

I

ALLOCUTIO DIEI 12 IUNII 1961, INITIO PRIMAE SESSIONIS PROLATA

Congregatos Vos, Venerabiles Fratres ac dilecti filii, in hac Palatii Apostolici aula laetissimo salutamus animo, ubi preces adhuc resonare videntur, quae in novendiali Pentecostes supplicatione ubique terrarum Nobiscum Spiritui Sancto admotae sunt, ut caelestium gratiarum in eos praesertim copiam effunderet, qui, Concilio Oecumenico Vaticano altero parando, sedulam operam navant.

Lectissimam coronam conspicientes vestram, in qua tot praestant ex omni terrarum orbis regione profecti viri — scilicet Venerabiles Fratres Nostri Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, Episcopi ac Praelati, Moderatores tum veterum tum recentiorum Religiosorum Ordinum, qui aeque de Ecclesia tam bene merentur — in prosperioris sane exitus eventusque spem adducimur.

Providentissimus Deus dedit Nobis, germinans tam cito, tam provide, illud conspicere semen, quod humili sed fidentissimo animo in corde sevimus Venerabilium Fratrum Cardinalium, cum eos die vicesimo quinto ianuarii anno millesimo nongentesimo quinquagesimo nono apud Basilicam Ostiensem arcessivimus, eisque primum de Synodo Romana, de Concilio Oecumenico, deque Iuris Canonici Codice ad nostri temporis necessitates aptando locuti sumus.

O vere, *a Domino factum est istud et est mirabile in oculis nostris.*[1]

Veniet, et cito, Iuris Canonici Codicis renovandi tempus. Sed iam annum Romanae Synodi Constitutiones vigent: earum volumen prae manibus est, idemque e longinquis quoque nationibus tanto requiritur studio, ut id denuo imprimi opus sit. Maxima demum, eaque comis et serena, est Concilii exspectatio, non modo a dilectis Filiis Nostris, sed

---

[1] *Ps.* 117, 23.

etiam ab his, qui extra Ecclesiae saepta degunt. Quod quidem haud mediocrem animi tranquillitatem parit et ad laborem prosequendum Nos confirmat.

Interea in quindecim tomos iam egregie collecta exstant cum Episcoporum et Praelatorum vota, tum monita Dicasteriorum Romanae Curiae, tum denique studiorum Universitatum sententiae. Ex hac copiosa materia, illa doctrinae disciplinaeque ecclesiasticae capita depromuntur, quae Commissiones studio subiciant. In hoc studium qua navitate, sedulitate et consilio Commissiones et Secretariatus, a Nobis instituti, incumbant, Nos Ipsi, cum coetibus quibusdam interessemus, explorare potuimus.

Nunc, benedicentes Domino, novum ardui itineris gradum conscendimus.

Commissio Centralis, quae ceteris amplior exstat et gravior, hodie suos aggreditur labores, postquam eiusdem Secretaria inde ab initio prompte expediteque operam praestitit.

Quilibet coetus eo uberiores fructus reddit, quo magis disposite ipsius labores perficiuntur. Hanc propter causam vos, Venerabiles Fratres et dilecti Filii, eas res nunc attente investigatis, quae convocationem, progressum et ordinem futurorum conciliarium conventuum respiciunt. Vestros hos primos coetus alii sane subsequentur, ut ea perpendantur schemata quae a singulis Commissionibus parata sunt.

Perdifficilis labor certe vos manet, in quo manifestum erit qua sapientia, qua doctrina et prudentia, quo demum rerum hominumque usu donaverit vos Dominus.

Vocati vos estis ut magis participes sitis Nostrae sollicitudinis in felicem deproperandum tanti operis exitum. Quamobrem voluimus, iam inde ab hoc primo coetu, verba vobis facere Nostramque impertiri benedictionem, quae divinum conciliet auxilium.

Cum vosmet circa Nos videamus, longius prospicimus in Ecclesiam universam, quae vos exhibet electos humilis Successoris Petri adiutores, quaeque sua vota et optata vobis fidenter committit. Hic igitur conventus magnas portendit spes, quae Nostro pariter ac vestro, id certum habemus, insident animo.

Re quidem vera Concilii est indelebilia vestigia in rebus Ecclesiae relinquere. Id prorsus factum est per iam celebrata Concilia, illa dicimus viginti veluti sidera, quorum lumine sancta splendet Ecclesia, quorum autem opera et efficacitate doctrinae integritas, morum sanctitas, fidelium pietas, ecclesiastica disciplina, missionalis impulsus magnis aucta sunt incrementis.

Editis Conciliorum Oecumenicorum decretis, veluti ex sacro quodam

germine, praeclara, variis temporibus, floruerunt incepta. Concilium Lateranense quartum, ut exemplum afferamus, rem Ecclesiae ita temperavit ut evangelii nuntius in eas iterum regiones ferretur in quas haeresis perniciem erroremque invexerat. Concilium Tridentinum, nostris propinquius temporibus, Nobis idcirco magis notum, instituta plurima exceperunt cum caritati fovendae, tum tuendae doctrinae, tum clericis ad sanctiorem vitam commonendis excitandisque.

Si facta et vices, quibus Concilia celebrata sunt, perspicue consideremus, animum Nostrum ad magnam spem erigi sentimus, uberes fructus ex hoc etiam Concilio iure merito exspectantes quos carpere copiosius poterunt, qui operam Nostram prosequentur.

Propter hanc causam supplices preces Divino Paraclito fundi in Festo Pentecostes mox celebrato decrevimus, neque desistemus Nostros e toto terrarum orbe filios ad precandum incitare, ut Dominus gratia sua hoc opus grande fecundet.

Nunc vero, ut labor iam tam egregie peractus a Commissionibus Praeparatoriis huic Centrali Commissioni plene manifestus sit, cupimus ut singularum Commissionum et Secretariatuum Praesides brevem sui operis afferant rationem.

Diebus qui sequentur, quaestiones expendentur de Concilio celebrando, quae vestro sapienti studio subiectae sunt.

Nobis gratissimum est coetibus hisce praeesse: at si contingat propter Nostra pastoralia officia eisdem adesse Nosmetipsos non posse, moderandae disceptationis officium committimus Em.mo Cardinali Praesidi Commissionis vel Secretariatus, in cuius ambitu est materia quae disceptanda est.

Cum autem quaestiones, quae in praesentibus horum dierum coetibus aguntur, ad unam spectent Commissionem Centralem, discussionem moderabitur, Nobis absentibus, Em.mus Cardinalis ordine senior.

Adsit Nobis suis gratiis Divinus Paraclitus, quem suppliciter exoravimus: Maria exaudiat, Advocata nostra: opituletur Sanctus Ioseph, Ecclesiae Patronus.

Post habitum coetum Summus Pontifex adstantes ita est allocutus:

Hic primus Conventus Supremae Commissionis Concilii Oecumenici postulabat profecto auspicalia verba, quae in exordio huius coetus Nobis adhibere placuit. Etenim, quo sollemniora fierent laborum initia, par erat quidem, Nos indicare quodammodo iter, ominari fausta, incitare studia.

Nunc autem trahimus verba auspicii e Romano Breviario et Missali.

Ad memoriam redigimus Sanctos Caelites, quos hisce diebus Sacra Liturgia nobis recolendos proponit; videlicet hesterna die S. Barnabam; hodierna S. Leonem III Summum Pontificem, una cum S. Ioanne a S. Facundo et Martyribus Basilide, Cyrino, Nabore et Nazario; crastina S. Antonium Patavinum.

Ex omnibus hisce Sanctis Caelitibus manat evangelicae hortationis monitum: *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.*[2]

Ac primum animus Noster ad S. Barnabam convertitur, comitem S. Pauli et postea S. Ioannis Marci in apostolatu actuoso et vivido, qui appellatur *filius consolationis,*[3] *vir bonus et plenus Spiritu Sancto.*[4]

Sequitur S. Leo III, Summus Pontifex, cuius liturgicum festum hodie celebratur, qui se Pontificem exhibuit piissimum, mitissimum, singulari in Deum religione, erga proximum caritate, prudentia in rebus gerendis, pauperum aegrorumque parentem, Ecclesiae defensorem, divini cultus promotorem. Eius nomen arto coniungitur nexu cum Caroli Magni rebus gestis, cui ipse Romani Imperii coronam detulit; idemque a Lateranensi sede per viginti annos pharus exstitit christianae religionis christianique cultus praeclarissima.

Una cum S. Leone III, sanctissima quoque Ioannis a S. Facundo memoria in Sacra Liturgia hodie recolitur; ipsi quoque supplices admovemus preces, ut propositis Concilii Oecumenici, patrocinio suo apud Deum, faveat atque obsecundet, quippe qui in terris « mirifica dissidentes componendi gratia decoratus » fuerit.

Eundem, coronae instar, circumstant Romani Martyres qui via Aurelia passi sunt, et quorum primo S. Leo III via Merulana antiquissimam basilicam, eius dicatam nomini, instauravit.

Cras S. Antonius Patavinus celebrabitur, cuius liturgicus cultus videtur quodammodo prosequi et sancire universalis pietatis obsequium, quod christiana plebs quasi poëma exquisitissimum et dulcissimum tribuit. Eius sane vita tota in alacri apostolatu exercendo fuit.

E deprecatione horum Sanctorum Caelitum sumimus auspicium prosperi exitus et eventus apparationis Concilii Oecumenici Nostri, cuius hodie magni ducenda praevia opera impenditur.

Propitiant caeleste auxilium verba quae in Sacra Liturgia iterum iterumque personant: *Nolite timere pusillus grex.*[5] *Capilli capitis vestri*

---

[2] *Luc.* 12, 32.
[3] *Act.* 4, 36.
[4] *Ibid.* 11, 24.
[5] *Luc.* 12, 32.

omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus pluris estis vos.[6]

Praesentis coetus haec peculiaris dos est, ut ad Ecclesiae triumphantis communionem mentes nostras erigat. Sancti caelites aeterna fruentes gloria et pace ad nos lumina sua convertunt, itinera nostra considerant atque laeti adspiciunt crescere et amplificari operam, quam ipsi incoharunt in terris.

Hoc oblectamento nobis esto in initio laborum, quibus vacamus, et faustum posteri temporis exhibeat auspicium.

Haec ominati, vobis universis, qui hic adestis, Apostolicam Benedictionem superni auxilii pignus peramanter impertimus.[7]

II

ALLOCUTIO DIEI 20 IUNII 1961, IN CONCLUSIONE PRIMAE SESSIONIS PROLATA

Venerabiles Fratres, dilecti filii!

Progredientes leniter dies, quasi horae matutinae nitidam afferentes lucem, nos omnes, quotquot Oecumenico apparando Concilio pro sua quisque parte sollertes vacamus, ad huiuscemodi spectabilis operis exitum, Deo opitulante, gradatim perducunt, ad quod in nomine Domini et caelestis gratiae quodam instructu, aggressi sumus.

Etenim singularum Commissionum, quas vocare consuevit, labores actuose feliciterque procedunt, ut Nos ipsi haud levi cum animi oblectamento saepe praesentes conspeximus. Ecce nunc Princeps Commissio, cui humilis Petri Successor et adest et praeest, ad finem ducta est praeviorum suorum conventuum, qui tam nobili forma ac ratione superioribus diebus inaugurati sunt.

Apta sententiarum perspicuitate summaque omnium consensione de iis praecipuis capitibus actum est, ad futurorum Concilii coetuum conformationem atque ordinationem spectantibus, eaque omnia illustrata et attento studio ponderata sunt, quae suum momentum patefacient, cum ulteriores metas attingent. E quibus quaestionibus hic memorare placet, quae presse et enucleate dicta sunt de viris ad Concilium vocan-

---

[6] *Luc.* 12, 7.

[7] *A.A.S.* 53 (1961), pp. 495-499.

dis, ut magnam doctrinae disciplinaeque summam pertractent, e qua ipsius Concilii felix dependebit eventus; de theologis iurisque peritis deligendis; de normis, quae disputationibus re et usu moderabuntur; de suffragiorum ratione. Quod autem ad latinam linguam attinet, ea officialis sit prorsus oportet; attamen, oblata occasione, si necessitas poscet, etiam vulgato sermone sententiae et cogitationes exprimi et colligi poterunt.

Haec omnia ad universae Ecclesiae utilitatem et delectationem respiciunt, et commune excitant studium.

Hoc sane pulchrum est, hoc ad cogitandum iucundissimum: omnia scilicet, quae hic tot per dies considerata sunt, res sunt totius Catholicae Ecclesiae, quae ad omnes pertinent, quos per terrarum orbem amantissimos habemus filios, eosque delectant, solantur, accendunt.

Non tantum vos hic estis, sed universa Ecclesia exsultantibus occupata laboribus hic adest; hic maternum eius palpitat cor, quod quaerit salutem laetitiamque singulorum hominum et omnium gentium, e cuius gremio vos, quasi electa progenies, ut omnium veluti partes ageretis, prodiistis.

Verum, hac alacrioris navitatis data occasione, silentio praeterire non possumus diuturnos labores, qui duos iam annos divite cum fructu progressi sunt: scilicet sacrorum Antistitum ex universo fere terrarum orbe collecta vota, Romanae Curiae expostulata consilia, a Catholicis studiorum Universitatibus sententias repetitas, quibus cleri populique christiani optata luculenter significabantur. Ex hac gravissimae molis et auctoritatis materia singularum Commissionum cura sumpsit exordium, ita ut vere dici possit, in Concilio Oecumenico apparando rationem eorum habitam esse, quae a sacerdotibus et laicis hac in re desiderarentur.

Nec minore solacio animus Noster, qui omnes christifideles paterno amore complectitur, affectus est — et quam suave Nobis contingit, id vobis familiari veluti colloquio exprimere! — cum animadvertimus maiore in dies studio laicorum ordines, et eorum maxime qui Sacrae Hierarchiae adiutricem operam navant, progredientes Commissionum labores prosequi, et, quod pluris est, ad aras ingeminare preces. Ad eos quoque ex hac Aula mens revolat Nostra, de hisce omnibus grata et gratulabunda, ab iisque petimus, ut inceptis laboribus eadem pietate eademque contentione favere pergant, neve omnino dubitent, quin ipsorum optata et consilia ea qua par est benevolentia a Nobis accipiantur.

Neque ephemeridum scriptores omittimus, qui magna semper humanitate et comitate, sed saepe non sine properatione, de Concilii actis

certiores fieri cupiunt. Dum ipsis de huiusmodi attenta sollicitudine gratias agimus, eos tamen ad secum recogitandum paterne hortamur, Oecumenicam Synodum quandam non esse Academiam nec popularium legumlatorum coetum, sed potius Sacrae Hierarchiae sollemnem congressionem, quae ad Ecclesiae vitam navitatemque atque ad commune animorum bonum respiciat. Id autem, ut omnibus patet, dum studium movet, modestam reverentiam prudentiamque expostulat singularem. Oecumenici Concilii apparatio prosequitur: et ubi primi eius apparebunt flores, non deficiet occasio palam faciendi clero et fidelibus, quin etiam et cunctarum gentium hominibus, tantum eventum attentis oculis prosequentibus, nuntia, quae generosorum animorum votis obsecundabunt.

Venerabiles Fratres Nostri et dilecti filii!

Quae verba Angelus quondam Eliae fecit, Nobis hodie hic etiam resonare videntur: *Surge, comede, grandis enim tibi restat via.*[1] Novi enim Nos manent labores, novae res gerendae. Cum autem Commissiones et Secretariatus, qui vocantur, commissa studia resumunt, viam Nostram, Dei ope unice confisi, persequimur, et eo quidem consilio, quod iam ab initio motum fecimus: ut scilicet Oecumenica indicta Synodus catholicorum operum vires generose exacuat, ut eae alacriore usque impulsione christiano populo eiusque necessitatibus inserviant.

Quae ut brevi oratione complectamur, Concilii rationes ad id spectant, ut cuncti cleri ordines nova sanctitate resplendeant; plebi Dei quam aptissime christianae doctrinae capita et praecepta tradantur; adulescentuli, novella veluti germina in melioris aevi spem succrescentes, ad recte vivendum bene instituantur; socialis apostolatus foveantur opera; atque animi missionale studium alant: illud inquimus studium, quo fratres et amicos omnibus et cum omnibus se demonstrent.

Cum noster horum dierum coetus iam ad exitum vertat, Nobis videtur nonnulla hortari, quae et rei congruentia et utilia esse putamus.

Utrumque clerum atque christianum populum universum compellamus, ut cum Romano Pontifice cohaerentes ardenter preces fundant, ut Sancta Ecclesia mirabili qua nunc pollet unitate mutuaque concordia semper refulgeat. Cum summi momenti sit huiusmodi coeptum, ad id perficiendum humani nisus humanaeque vires prope deficiunt. Quam ob rem inopiae nostrae virtus ex alto succurrat. Oportet omnino ut supplicationes votaque assidua Spiritus Sancti lucem et robur implorent.

---

[1] *3 Reg.* 19, 7.

Tum suscipiendis curis et laboribus, e caelestis gratiae instinctu et auxilio, salutaria consilia et sapientiae plenae suasiones advenient, efficaces operis exsecutiones deliberata consequentur.

Universae orbis terrarum gentes Oecumenici Concilii apparationem attentis oculis considerant; et praesertim cum hoc ad rem deducetur, singula quae illic decernentur hodiernis evulgandorum nuntiorum praesidiis diffundentur. Nihil Nobis tacendum, quod animorum emolumento prosit. Cum vero de gravibus negotiis agendum sit, in proponendo prudentia et simplicitas eloquii eluceant; ineptae curiositates facessant; acres contentiones amoveantur.

Serene, placide, rationum lucem afferens sermo procedat, male percepta dissipans, errores vi veritatis deturbans. Ad magis profuturum Ecclesiae universalia optata votaque vertantur, ita ut, quantum possit, ea in sancta devotione tranquille consistat.

Quid vero de fratribus nostris semper dilectis, sed ab Ecclesiae saeptis seiunctis? Quid de tam magna multitudine hominum, qui in fronte signum Christi non ferunt, nec tamen possunt non reputari creaturae Dei? Pro certo habetote animum Nostrum voces et officia eorum sincere aestimare. Etiam huius rei causa, Concilium speculativus coetus non est, sed potius corpus quoddam viventi vividaque natura, quod oculis conspicit, lacertis universum terrarum orbem amplectitur; domus, quae festivo cultu ornatur et vernis splendoribus vestitur; Ecclesia est, quae omnes homines ad sinum suum invitat.

Quibus dictis, Nobis temperare non possumus, quin vestram sollertiam iterum iterumque laudemus, quae ad spectabiles prorsus exitus labores vestros perduxit. Ac vobis omnibus animum addimus, ut tam praeclari operis inceptionem egregia, qua praestatis, alacritate prosequamini: alacritatem dicimus, cui ne aestiva quidem tempora modum imponent. Vobis omnibus adsit Deus, *qui operatur in vobis et velle et perficere pro bona voluntate.*[2]

Haec imo e pectore ominati, vobis universis, et inceptis ad quae mentes intenditis, laude meritoque divitibus, itemque spei quam alitis, caelestia auxilia precamur, et horum pignus Apostolicam Benedictionem peramanter impertimus.[3]

---

[2] *Phil.* 2, 13.

[3] *A.A.S.* 53 (1961), pp. 499-503.

5 – RELATIONES PRAESIDUM COMMISSIONUM PRAEPARATORIARUM

(Prima Congregatio: 12 iunii 1961)

I

EM.MI P. D. ALFREDI CARD. OTTAVIANI

Praesidis Pontificiae Commissionis Theologicae

Pontificia Commissio Theologica pro apparando Concilio Oecumenico Vaticano II primo coacta est die 27 octobris 1960: tunc quinque sub-commissiones constitutae sunt, quae aliae de aliis rebus studiis incumberent, Constitutionum Conciliarium schemata respectiva apparaturae.

Diebus vero a 13 ad 16 februarii 1961 habiti sunt Conventus Generales, undique convenientibus membris et consultoribus, ad metiendos singularum sub-commissionum tractatus et deducendas primas conclusiones; item ad statuenda criteria pro studiis prosequendis; memoria porro dignum est hac occasione adlaboranti Commissioni die 14 februarii interfuisse, maximo omnes honore gaudioque afficientem, Ipsum Summum Pontificem, Qui allocutus est de re praesenti.

Alacriter autem quinque sub-commissionibus impositum sibi munus exsequentibus, iam mense iulio proxime venturo constitutionum propositiones mittentur singulis membris et consultoribus extra Urbem degentibus, qui mense septembri sequenti per decem integros dies, Romae collecti, matutinis et vespertinis sessionibus iudicium suum de singulis proferent.

Prima sub-commissio, cuius est agere « de Ecclesia », hactenus 17 sessiones habuit, plures frequentioresque habitura usque ad mensem iulium: nam diversitas opinionum et quaestionum gravitas opus expeditu difficillimum fecerunt.

Enitetur autem ut quam primum integrum schema Constitutionis suae perficiat, ubi res erit de quaestionibus agitatis, utputa de vera indole missionis Ecclesiae, de Sacramento Episcopatus, de habitudine Episcoporum ad Summum Pontificem, de gradu laicorum in Ecclesia, de Oecumenismo, de rationibus inter Ecclesiam et Statum.

Secunda sub-commissio, delatam sibi materiam de Fontibus Revelationis, idest de S. Scriptura et Traditione, 12 sessionibus sat concorditer

digessit, ita ut schema Constitutionis suae Commissioni generali mense iulio perfectum sit traditura. Ubi praesertim sunt notandae quaestiones de vero sensu inspirationis deque inerrantia, de librorum sacrorum authentia, de generibus litterariis, de habitudine Veteris Testamenti ad Novum, de auctoribus humanis librorum Veteris Testamenti, de valore historico Evangeliorum deque factis et dictis Christi, de ipsa Traditione in sua relatione ad S. Scripturam.

Tertia sub-commissio, « de Deposito Fidei fideliter custodiendo », 14 coetus habuit et non ita progressa in studiis suis ut aliae invenitur, non quidem ob segnitiem in laborando, sed ob specialem difficultatem et arduitatem propositorum sibi thematum, quippe quae de arduissimis rebus sint, ut de evolutione cosmica et creatione, de recto progressu doctrinali, de originali peccato et monogenismo, de Eucharistia deque indole sacrificali Missae; de salute infantium sine Baptismo morientium, etc.

Speramus autem saltem potiorem Schematis partem Conventui Generali mensis septembris exhibitum iri.

Quartae sub-commissionis, « de re morali individuali et familiari », habiti sunt 13 conventus eiusque res optimo successu evenerunt, in tantum ut eius schema iam integre sit apparatum. Maximae autem in hac provincia quaestiones fuerunt de fundamento ordinis moralis, de conscientia christiana, de subiectivismo et relativismo ethico, de vero sensu peccati et de quibusdam relationibus inter coniuges.

Quinta sub-commissio, quae est « de ordine morali sociali », 6 tantum conventus inivit; sed ideo pauci fuerunt coetus et minor progressus in studiis quia expectandum erat in verbo Magistri tutius laxari posse rete, proxime nimirum edendis Encyclicis Litteris de Ordine sociali. Documento autem Pontificio publici iuris facto, sub-commissionis labor expeditior et celerrime progressurus praevidetur. Faxit Deus ut bonum semen quod hucusque agricolae a benignissimo Summo Magistro in messem suam doctrinalem missi iecerunt, fructum et sexagesimum et centesimum afferat.

II

EM.MI P. D. PAULI CARD. MARELLA
Praesidis Pontificiae Commissionis
de Episcopis et de Dioeceseon regimine

Beatissime Pater,

Pontificiae Commissioni « *De Episcopis et de Dioeceseon regimine* », cui benevolenti voluntate Vestra praesideo, quattuor commissae sunt quaestiones, quarum altera tria complectitur argumenta.

Mense septembri nuper elapso, Commissio nostra magna diligentia et alacritate opus aggressa est, et, quo celerius procederet, rationem studiorum sibi definivit.

E gremio Commissionis eliciti sunt constitutique peculiares Sodalium coetus seu « Subcommissiones », qui, in adsignatum sibi argumentum expendendum, operam conferrent, et sententiam suam, statuto die, scripto traderent. Pro unaquaque quaestione, unus delectus est Ponens, qui ex omnibus Membrorum et Consultorum votis generale quaestionis schema appararet, quod deinde, in peculiaribus vel particularibus coetibus et in generalibus Sessionibus examinari, emendari et demum, maioritate suffragiorum, adprobari debebat.

Decem hucusque habitae sunt Sessiones, quarum quattuor peculiares, tres praeparatoriae et tres Generales, quae quidem elapsis mensibus novembri, februario, et aprili celebratae sunt quaeque per hebdomadam fuerunt productae.

Sessionibus peculiaribus interfuerunt sodales Romae degentes, generalibus autem omnia Commissionis Membra necnon Consultores praesentes in Urbe, Cardinali Praeside moderante.

E positis quaestionibus, duae modo definitivo iam sunt pertractatae, scilicet: *De Dioeceseon partitione* et *de Emigrantibus.*

I) *De Dioeceseon partitione* principia generalia tradita sunt: praesertim de provinciis ecclesiasticis circumscribendis, de finibus immutandis, de dioeceseon erectione, suppressione, unione, dismembratione, divisione ac sedis translatione; de Abbatiis et Praelaturis nullius, de dioecesibus Apostolicae Sedi immediate subiectis, de dioecesibus personalibus praecipue ratione ritus erigendis. De his omnibus argumentis statuta sunt criteria sequenda et in primis proposita est constitutio « peculiaris ac permanentis Commissionis Episcoporum » in unaquaque natione, quae

de circumscriptionibus ecclesiasticis videat suaque vota promat Apostolicae Sedi subiicienda.

II) *De Emigrantibus* principia iuris naturalis et muneris pastoralis breviter proposita sunt; officia et iura Episcoporum loci emigrationis et immigrationis sunt recognita, statuta munia sive Commissionis Episcopalis in unaquaque natione constituendae, sive Delegati ad opera de emigratione; paroeciarum nationalium erectionis et suppressionis definitus modus, necnon paroeciarum mixtarum, territorialium scilicet et personalium, commendata constitutio.

Peculiares normae insuper datae sunt, pro emigrantibus ritus orientalis in Occidente, et ritus latini in Oriente; et normae practicae suggestae pro recta Sacramentorum administratione. Specialis ratio habita est progressivae integrationis advenarum in vitam christianam novae dioecesis.

De Emigratione quoque interna excussum est et praecipua officia parochorum loci emigrationis revocata sunt, inter quae commendata est actio socialis in bonum emigrantium.

De Apostolatu Maris seu de maritimorum cura nonnullae perpensae sunt quaestiones: de praeparatione, moderamine et actione pastorali cappellanorum maritimorum, de apostolatu laicorum inter nautas, de christiana institutione in scholis nauticis tradenda.

Apostolatum Coeli quod spectat, determinata sunt media quae aëronavigantibus vel aëroportuum et velivolorum administris auxilium praestent, ad fidem integre servandam ac bonos mores firmiter tuendos.

De rationibus Episcopos inter et Sacrae Curiae Romanae Congregationes in sessionibus sive particularibus sive generalibus egit Commissio et iam definitiva decreta apparantur post aquas excutienda.

Tractatae sunt quaestiones de Episcoporum facultatibus augendis, de privilegiis et indultis Episcopis a iure concedendis, de facultatibus quinquennalibus, de officio pastorali Romae condendo, de cooptandis Episcopis residentialibus e variis nationibus inter Consultores Sacrarum Congregationum, de definienda figura iuridica Coadiutoris et Auxiliaris Episcopi. Propositum est schema de Episcoporum coetu, seu Conferentia, in unaquaque natione constituendo.

Rationes Episcopos inter et parochos examinatae sunt et principium stabilitatis parochorum in suo ministerio statutum est, sepositis proinde « inamovibilitatis » principio et distinctione inter parochos « amovibiles » et « inamovibiles ».

Novae determinatae sunt normae in remotione et in translatione parochorum sequendae, necnon causae divisionis et dismembrationis paroeciarum.

Cum vero institutum « inamovibilitatis parochorum » videndum esset

cum Commissione de disciplina Cleri et populi christiani, consilia ab hac Commissione capta in sessione subcommissionis mixtae, mense aprili nuper elapso celebrata, excussa sunt et nonnullis cum emendationibus sunt probata, ita ut examini duarum Commissionum subiici possint ad commune exquirendum suffragium.

In determinandis *rationibus Episcopos inter et Religiosos,* singuli fere dicam adlaboraverunt Commissionis sodales, ita ut decretorum schema pluries fuerit recognitum, multoties emendatum et clariori ordine novissime dispositum. Multa iam definita sunt argumenta, quaedam tantum definienda manent.

De exemptione Religiosorum in ritu latino et ritibus orientalibus disceptatum est propositumque principium de subiectione Religiosorum Ordinario loci, *in iis quae curam animarum et opera apostolatus respiciunt.* Decreta parata sunt de religiosis latini ritus in Oriente degentibus; de obligatione Religiosorum parendi legibus ac decretis episcopalibus, de gerenda animarum cura in religiosorum ecclesiis, de munere paroeciali suscipiendo a religiosis sodalibus; de auxilio praestando in variis apostolatus operibus, in paroecialibus vel dioecesanis associationibus, in opificiis, nosocomiis et cetera; de iure Ordinarii loci visitandi scholas Religiosorum, de erigendis piis unionibus, tertiis ordinibus, confraternitatibus et cetera; de activitate et negotiis oeconomicis Religiosorum ab Episcopo inspiciendis, et de facultatibus et privilegiis Religiosorum, Episcopis etiam tribuendis.

Peculiares denique normae traditae sunt ad fovendas concorditer ac fructuose relationes mutuas Episcopos inter et Religiosos circa negotia quae universim ad apostolatum in natione, in provincia ecclesiastica aut dioecesi spectant.

Haec autem omnia quae a nostra Commissione proposita sunt consilia ac vota cum Commissione de Religiosis videnda sunt et componenda.

Praecipuae de animarum cura quaestiones adhuc definiendae sunt.

De huiusmodi enim argumento, quod summi momenti est, quin immo dicerem rerum omnium in Concilio Oecumenico agendarum princeps, pluries in sessionibus, sive particularibus sive generalibus, dissertum est et nonnulla sunt confecta et emendata schemata. Novissimum, ab omnibus Commissionis Membris et Consultoribus elaboratum schema, pastoralia Episcoporum munera quinque sub aspectibus illustrat, scilicet: de cooperatoribus Episcopi; de Episcopo magistro et doctore fidei; de Episcopo Pontifice, de Episcopo pastore et servo; de Episcopo sponsore Ecclesiae Novi Testamenti. Attamen cum arduae sint de animarum cura quaestiones, multaeque prudentiae magnique consilii res, cumque maxima, urgentia, et difficilia hodierni apostolatus problemata appareant, consti-

tuenda esse videtur peculiaris Commissio « *Pastoralis* », quae Commissionum omnium praeparatoriarum consilia, vota ac proposita de re pastorali diligenter examinet, sapienter componat apteque definiat.

Hoc autem Pontificiae Commissionis Centralis officium erit gravisque labor.

Nos vero, qui iamdiu pastoralium quaestionum studium concordi animo aggressi sumus, labores sedulo prosequemur, Deoque adiuvante Teque, Supremo Magistro ac Pastore inspirante et benedicente, expeditius opus nostrum perficiendum curabimus.

III

Em.mi P. D. PETRI Card. CIRIACI

Praesidis Pontificiae Commissionis de disciplina Cleri et populi christiani

Pontificiae Commissionis Praeparatoriae « De Disciplina Cleri et populi christiani » Membra, seu Sodales, et Consultores qui in Urbe degunt, conventum particularem mense octobri anni 1960 habuerunt, ut de normis generalibus statuendis ageretur, quae servari debeant in quaestionibus examinandis et definiendis eiusdem Commissionis studio positis a Pontificia Commissione Centrali Praeparatoria Concilii Vaticani II.

I - Subsequenti mense novembri omnes ferme Sodales et Consultores undique terrarum Romam petierunt, et postquam diebus decimatertia et decimaquarta in Patriarchali Basilica Vaticana Sacrae sollemni Liturgiae interfuerunt bizantino-slavico ritu peractae, necnon sollemni gravissimoque consessui habito in limine laborum qui ad proximum Oecumenicum Concilium parandum suscepti sunt, a die decimasexta ad diem duodevigesimam in aedibus Sacrae Congregationis Concilii duplicem quotidie conventum egerunt ad singulas quaestiones designandas, in propriae competentiae ambitu conclusas et commune Ecclesiae bonum spectantes, quarum studium accuratius pleniusque enucleandum peculiaribus Subcommissionibus committeretur, ut de iisdem postea expeditius et aptius in Sessionibus Generalibus pertractari possit. Hinc, undeviginti Subcommissiones constitutae sunt ad has, quae sequuntur, quaestiones penitus investigandas:

1. De distributione Cleri;
2. De inamovibilitate parochorum;
3. De obligationibus parochorum;

4. De provisione, unione, divisione paroeciarum;
5. De habitu et de tonsura clericali;
6. De clericorum vitae sanctitate;
7. De praeceptis ecclesiasticis;
8. De catechismo et de methodo institutionis catechisticae tradendae;
9. De organizatione catechetica;
10. De notione et provisione beneficiorum ecclesiasticorum;
11. De administratione bonorum temporalium;
12. De stipendiis Missarum; de reductione onerum Missarum; de piis ultimis voluntatibus;
13. De patrimonio historico et artistico ecclesiastico;
14. De confraternitatibus et de conditione iuridica associationum laicorum et clericorum;
15. De modo procedendi in processu administrativo;
16. De censuris earumque reservatione;
17. De praevidentia sociali clericorum;
18. De censura et prohibitione librorum;
19. De cura pastorali fidelium qui communismo inficiuntur.

Pro singulis praefatis quaestionibus singuli Relatores designati sunt, quibus non solum Membra suae cuiusque Subcommissionis, verum etiam ceteri Sodales et Consultores Commissionis sua consilia et monita tradent, ut eorundem ratio habeatur in relatione conficienda et in conclusionibus ponendis. Quae quidem relationes tempestive cum singulis Membris communicabuntur antequam ad Sessionem generalem conveniant, quo eruditior earum disceptatio fiat.

Praeterea statutum est ut Sessiones generales alternis mensibus congregentur, in quibus per integram hebdomadam bis in die coetus Membrorum Commissionis habeantur, quibus etiam Consultores interesse poterunt qui votum peculiare conscripserint de aliqua quaestione in respectiva Sessione pertractanda.

II - In Sessione generali mense ianuario anni 1961 a die 16 ad diem 20 habita, accuratum examen, referente Rev.mo D.no Petro Mattioli, institutum est quaestionis « De distributione cleri », et communi consilio plures conclusiones demum probatae sunt, ad Commissionem Centralem Praeparatoriam transmittendae.

Item, referente Rev.mo D.no Henrico Hoffmann, quaestio attente considerata est « De habitu et tonsura clericali », circa quam unanimi fere suffragio etiam conclusio probatur de non urgenda obligatione deferendae vestis talaris extra sacras functiones et publicos coetus, quibus clerici qua tales intersunt.

III - Mense martio anni 1961 a die 13 ad diem 18 tertia Sessio generalis habita est ad quaestiones perpendendas « De obligationibus parochorum » - « De clericorum vitae sanctitate » - « De patrimonio historico et artistico ecclesiastico » - « De censura et prohibitione librorum ».

Ad hanc postremam quaestionem quod attinet, die 13 maii in Subcommissione mixta, constituta ex quattuor Membris huius Commissionis de disciplina cleri et populi christiani et ex quattuor Membris Secretariatus de scriptis prelo edendis et de spectaculi moderandis conclusiones paratae fuerant, quae post accuratam disceptationem huius Commissionis rursum examinandae erunt a praefato Secretariatu cum plures innovationes eisdem factae sint.

Item, conclusiones de obligationibus parochorum et de clericorum vitae sanctitate in proxima Sessione generali definitive statuendae erunt, cum sat magna circa illas varietas sententiarum fuerit.

Referente Rev.mo Iosepho Grisar quaestio pertractata est de patrimonio historico et artistico ecclesiastico, et conclusiones definitivae communi consilio probatae sunt.

IV - In quarta Sessione generali, a die 15 ad diem 20 maii 1961 habita, conclusiones definite statutae sunt, referente Rev.mo D.no Aloysio Piovesana, « de clericorum vitae sanctitate », necnon, referente Rev.mo Carolo Lefebvre, conclusiones « de provisione, unione, divisione paroeciarum ». Conclusiones autem de praevia censura et prohibitione librorum, denuo ad aliud examen habendum in proxima Sessione generali delatae sunt, quia obscurae sunt normae a Secretariatu de scriptis prelo edendis et de spectaculis moderandis una simul propositae de omnibus mediis publicae communicationis socialis.

Pariter rursum disceptandae erunt conclusiones « De inamovibilitate parochorum », cum magnae mutationes ab hac Commissione inductae sint textui qui a Subcommissione mixta cum Membris Commissionis de Episcopis et de regimine dioeceseon probatus fuerat.

Quamplures conclusiones, referente Exc.mo Carolo De Provenchères, probatae sunt « De obligationibus parochorum », sed nonnulla quaedam adhuc discutienda erunt « de cura animarum », de qua plura pertractata sunt in consessu habito diei 20 maii in Aula Sacrarum Congregationum in Apostolico Palatio Vaticano, cui conventui per horam praeesse dignatus est Sanctissimus D. N. Ioannes Pp. XXIII.

Mense iulio, diebus 17-22, quinta Sessio generalis habebitur, in qua, praeter praefatas conclusiones definitive statuendas, quaestiones disceptabuntur: « De notione et provisione beneficiorum ecclesiasticorum », « De administratione bonorum temporalium », « De praevidentia sociali clericorum ».

In Sessionibus generalibus denique, hoc anno 1961 habendis mense octobri, diebus 2-7, et mense decembri, diebus 11-16, Commissio perget in pluribus aliis ex quaestionibus examinandis ab initio iam determinatis.

Si Commissio etiam postea suos labores eadem ratione qua hucusque prosequetur, censeri potest fore ut iidem ad finem pertingant mense iunio anni 1962.

IV

Em.mi P. D. VALERII Card. VALERI

Praesidis Pontificiae Commissionis de Religiosis

Activitas Pontificiae Commissionis de *Religiosis* praeparatoriae Concilii Oecumenici Vaticani II (quae vigintiquattuor — 24 — Membris et viginti et octo — 28 — Consultoribus constat), duplex momentum complectitur: unum *Praeparationis,* alterum *Studii.*

I. *Periodus praeparatoria.*

Inde a mense iulii anni 1960, Secretariatus Commissionis in id intendit ut varios Commissariorum et Consultorum labores pararet. Materiam satis amplam ope Commissionis antepraeparatoriae « particularis » Sacrae Congregationis de Religiosis digestam sedulo collegit, ordinavit atque una cum schematibus Pontificiae Commissionis Antepraeparatoriae Centralis apte disposuit ut haec omnia documenta studiosis inservire possent; quibus varios addidit textus sive a se exaratos sive ex aliis documentis excerptos.

Mense octobris exeunte et mense novembris ineunte, plures sessiones Commissionis habitae sunt. In hoc praeliminari stadio, curavit Commissio quaestiones tractandas quam aptissime ponere et opportunas edere animadversiones, approbata etiam *procedura* in laboribus explendis observanda. Cum Membra Commissionis nostrae maxima ex parte Romae commorentur, distinctione inter eorum coetum et alterum Consultorum servata, statutum est ut quaestiones inter Consultores pro *Studio* et *Voto* distribuerentur antequam discuterentur et definirentur in conventibus Commissariorum.

Quaestiones a Commissione pertractandae ad *tres categorias* reductae sunt.

1. *In prima categoria* sunt quaestiones *demandatae,* scilicet, a *Summo Pontifice* selectae, et Commissionis de Religiosis studio commissae, quae novem numerantur:

1. De vita religiosa renovanda et de spiritu religioso firmando necnon de disciplina in communitatibus fovenda.
2. De Constitutionibus, « Directoriis » et « Consuetudinariis » temporibus nostris melius aptandis.
3. De mediis ad incrementum institutionis religiosae Monialium et Sororum.
4. De novitiorum institutione nostris temporibus aptanda novoque incremento augenda.
5. De familiis religiosis unius eiusdemque Instituti, ad unitatem reducendis vel saltem in confoederationem copulandis.
6. De Institutis religiosis quae fines eosdem vel similes persequuntur in confoederationem uniendis.
7. De normis determinandis, quae Religiosos magis immitti sinant in apostolatus opera, sub Episcoporum regimine.
8. De instituto exemptionis Religiosorum.
9. De habitu religioso, sive virorum, sive mulierum, ut sit decens, simplex ac modestus, at temporum ac locorum adiunctis necnon necessitatibus ministerii accommodatus.

2. In *secunda categoria* ponuntur quaestiones *addititiae,* quas nempe Commissio utiliter addere, pro facultate qua pollet, aestimavit.

10. Constitutio doctrinalis, si Ss.mo Domino placuerit, de statibus perfectionis adquirendae.
11. De Institutis Saecularibus.
12. De accessione Fratrum laicorum docentium ad Sacerdotium.
13. De vocatione religiosa.
14. De precatione publica opportune amplianda in Institutis religiosis.
15. De votis sollemnibus et de Clausura Papali.

3. *Tertia categoria* quaestiones continet aliis Commissionibus praeparatoriis commissas, quae connexionem tamen habent specialem cum Institutis religiosis, propter eaque quaestiones *connexae* nuncupari possunt. Commissio de Religiosis expedire censuit, de istis etiam agere, sub hoc specifico respectu, a quo integrum earum studium praescindere nequit.

Quinque ex huiusmodi quaestionibus retentae sunt tractandae, aliis minoris momenti praetermissis vel dilatis.

16. De beneficiis religiosis; quae practice ad solum beneficium paroeciale quatenus Religiosis concessum reducuntur.
17. De Sacramento Poenitentiae in Institutis religiosis moderando.
18. De Sacramento Ordinis, quoad susceptionem Ordinum in Institutis religiosis.

19. De sacerdotibus qui defecerunt: quatenus de religiosis agatur.
20. De studiis in Institutis religiosis.

Die 14 mensis novembris 1960 omnes Consultores qui pro sollemni Audientia Sanctissimi Domini Nostri Papae Romae inveniebantur, convenerunt ut instructiones reciperent circa operam ab ipsis praestandam: quo conclusa est periodus praeparatoria activitatis Commissionis.

II. *Periodus studii proprie dicti.*

Ut supra innuitur, quaestiones praevio *studio* Consultorum commissae sunt ita ut pro unaquaque quaestione *tria* saltem haberentur *vota scripta.* Haec vota, quae sexaginta et quattuor (64) numerantur, magna cum diligentia confecta, haud sunt eiusdem meriti; sed adsunt quaedam magni valoris quae tractatus constituunt amplissimos (non desunt vota quadraginta et quinquaginta paginarum, unum octoginta paginarum) et vere eruditos, quibus subiecta materia, omni sub aspectu, historico, theologico, iuridico, cum vera peritia, investigatur et enucleatur.

Vota Consultorum, pro tempore quo ad Secretariatum perveniebant, exemplaribus mechanice multiplicata, Commissariis ante Conventus tempestive communicabantur. Pro unaquaque quaestione unus Commissarius munere *Ponentis* fungens, *votum syntheticum,* ex illis Consultorum et pro sua etiam personali peritia, conficiebat, curando *conclusiones praecisas* intra conventum Commissionis discutiendas proponere. Hoc syntheticum votum pariter exemplaribus mechanice multiplicatum transmittebatur Commissariis qui suas proprias animadversiones ad Secretariatum scripto mittere debebant ante diem discussionis; tunc ex his animadversionibus cum conclusionibus Ponentis conficiebatur *folium officii* quod textum praebebat discutiendum et definiendum in ipso Conventu Commissariorum.

Conventus Commissionis initium habuerunt die 1 februarii et sine interruptione hucusque continuaverunt, duo in hebdomada, qui in praesens numerantur triginta et quinque (35).

Hac ratione, omnes quaestiones praestitutae una excepta de studiis, iam resolutae sunt in Commissione. Inter varios Commissionis conventus ille speciali mentione est diei duodecimi (12) mensis aprilis, « de Apostolatu Religiosorum », coram *Sanctissimo* celebratus, qui paterno animo valde utilia monita impertiit atque omnibus auditoribus animum addidit ad labores inceptos strenue perficiendos.

Opera Commissionis hucusque peracta minime tamquam definitiva habetur. Oportet enim varias quaestiones, separatim pro suo cuique merito tractatas, inter se *coordinare* in *uno schemate integrali* cui titulus esset: « *De statibus perfectionis adquirendae* », sicuti in Concilio Tridentino

factum est in Sessione vigesima quinta (XXV) « De Regularibus et Monialibus ». In hoc opere coordinationis apparebit etiam necessitas materiam in pluribus *complendi,* sententias in melius *emendandi* et *expoliendi.* Quod opus haud leve, Secretariatus curabit parare ut Commissio post ferias aestivas illud ad finem perducere valeat.

Antequam huic relationi finem imponamus, liceat, cum gaudio quidem, referre de alacri et sapienti collaboratione omnium laboribus Commissionis operam navantibus, qui magna cum devotione erga Sanctam Sedem et filiali affectu versus Sanctitatem Vestram, ad opus sibi commissum, magna diligentia et abnegatione, sese accinxerunt et adhuc cum perseveranti zelo suum munus praestant.

V

Em.mi P. D. BENEDICTI Card. ALOISI MASELLA

Praesidis Pontificiae Commissionis de disciplina Sacramentorum

Beatissime Pater,

Pontificia Commissio Praeparatoria Concilii Vaticani de disciplina Sacramentorum, postquam nominata fuit, sine mora labores suos disponere curavit, ut studium, imprimis quaestionum a Sanctitate Tua eidem Commissioni positarum, alacriter institueret.

Prima nostra de iis argumentis investigatio, in sessione plenaria Commissionis diebus decima ad decimam septimam novembris elapsi anni, habita est. Iuxta facultatem a Sanctitate Tua concessam, aliae quaestiones, quae bono Ecclesiae profuturae videbantur, post maturam deliberationem, tunc additae sunt. In mea hac relatione omnes enumerabuntur; quid circa easdem vel egimus vel agimus vel acturi sumus breviter nunc enucleare licebit.

De ministro Confirmationis, ante praedictam sessionem « Positio » praeparata fuerat et singulis Commissionis Membris antecedenter missa.

Idcirco haud difficile nobis fuit, omnium de argumento sententias ore scriptoque prolatas absque mora colligere. Congruis pariter « Positionibus » efformatis, sive « de aetate confirmandorum » sive « de patrinis », Commissio eas crebro solideque examinare potuit.

Atque habitis scripto sententiis de omnibus quae discussa erant, *Schema* de Confirmatione redegit, quod in sessione plenaria celebrata die 3 martii huius anni, definitive approbavit. Illud *Schema* Excellentissimo Secretario Commissionis Centralis illico tradidimus.

Quaestiones *De Poenitentia,* amplissime illustratae sunt, per opportunas de singulis « Positiones » comparatas. In sessione plenaria diebus 27 februarii ad 4 martii habita, Commissio illas accurate perpendere potuit.

Vota a singulis Membris accepta sunt, atque *Schema* paratum fuit triplicem habens partem: *a*) de iurisdictione ad confessiones audiendas; *b*) de reservatione peccatorum; *c*) de potestate Conciliorum particularium in ordine ad iurisdictionem pro audiendis confessionibus. Quod *Schema* in sessione plenaria die 4 maii 1961 definitive approbatum. Excellentissimo Secretario Commissionis Centralis iam transmissum fuit.

A die autem 4 ad diem 11 maii Commissio in sessione plenaria per plures dies quaestionem *De restauratione Diaconatus* funditus examinavit.

Pro ea quoque apta « Positio » parata erat, in qua totum argumentum explicabatur sive studiis peculiaribus clarissimorum virorum, sive propositis Episcoporum et Praelatorum, sive consiliis et monitis Dicasteriorum Curiae Romanae, necnon votis quarundam Universitatum ac Facultatum ecclesiasticarum.

Diebus vero 29 et 30 maii, *De ordinibus minoribus,* scilicet: an et quatenus quoad praxim iuxta veterem morem sint restituendi, actum est.

Cum sententia Commissionis iam satis maturata videatur, et vota Membrorum exquisita fuerint de singulis, nunc *Schema* paratur de tota quaestione Diaconatus et Ordinum Minorum, quod, cum definitive approbatum fuerit, Commissioni Centrali mittetur.

Circa sacramentum Ordinis duas alias quaestiones Commissio studio submittit: de aetate, qua ordines maiores conferendi sint et de interstitiis producendis; atque de irregularitatibus iterum retractandis. Elucidationes harum quaestionum per opportuna Consultorum Vota iam sunt perfectae; proxime autem considerationi et sententiis singulorum Membrorum committentur ac tandem iudicio totius Commissionis, ut dein opportuna *Schemata* redigi possint.

De matrimonio sequentes quaestiones a Sanctitate Tua nostrae Commissioni propositae sunt: *a*) an et quomodo impedimentorum numerus minuendus sit; *b*) de processu matrimoniali ad expeditiorem formam reducendo.

Cum circa disciplinam sacramenti matrimonii hodie perplures agitentur quaestiones, de quibus in Consiliis et Votis Episcoporum et Praelatorum ad Commissionem Antepraeparatoriam missis, fusior sermo fit, cumque in Propositis et Monitis S. Congregationis de Sacramentis multa idem argumentum illustrent, Commissio nostra uberrimae segetis argumenta quaedam selegit, quae peculiare momentum habere videntur:

a) circa impedimenta matrimonialia, praeter quaestionem de iis reducendis, speciali modo pertractare cupit de impedimento impotentiae; *b*) circa formam celebrationis matrimonii sive ordinariam sive extraordinariam, difficultates quas hodierna disciplina exhibet, resolvere conabitur; *c*) circa consensum matrimonialem Commissio agendum esse autumavit de matrimonio sub conditione celebrato, de matrimonio vi aut metu vitiato, necnon de simulatione matrimonii. Restat ut gravem quaestionem de matrimoniis mixtis denuo examinemus, quoniam in Votis Episcoporum id enixe a Concilio Oecumenico postulatur.

Omnia ista argumenta adaequatam, ut patet, praeparationem exigunt. Praeparatio, quam agimus, consistit in studiis praesertim personarum vere peritarum, quarum Vota plerumque iam sunt exarata vel brevi completa fieri speramus. Sub-commissiones respectivae quaedam iam examinaverunt, atque pro discussione fere praeparaverunt. Proximo vero mense octobri, quando Commissio plenaria iterum sessiones habebit, partem hanc, vere momentosam, definire curabit atque in *Schemata* transferre.

Quinta sectio laborum nostrorum *De sacerdotibus qui defecerunt* pertractat. Nullus non videt gravitatem atque curam solito exactiorem, quam quaestio meretur. Plures sunt Consultores atque Membra Commissionis quae rem totam debito studio submittunt. Sane, omnes circumstantias miserabilem statum respicientes considerare atque perpendere oportet; quem in finem pleraque studia et Vota iam exarata sunt. Quorum conclusiones, Commissionis Membris discernendas trademus, ut ponderato animo de iis iudicium efformare valeant. Cum autem omnia rimata fuerint, propositiones a Commissione approbatae Secretario Generali Commissionis Centralis mittentur.

Solum mihi restat Sanctitatem Tuam certiorem reddere de intentione nostra labores alacriter prosequendi in bonum Ecclesiae, gratiae et benedictioni coelesti confisi.

VI

Em.mi P. D. CAIETANI Card. CICOGNANI

Praesidis Pontificiae Commissionis de Sacra Liturgia

Pontificia Commissio de Sacra Liturgia Praeparatoria Concilii Vaticani II condita est, uti ceterae Pontificiae Commissiones, die 5 mensis iunii anni elapsi, eaque 61 sodalibus, Membris scilicet et Consultoribus, constat, quorum 13 episcopali charactere ornati, 27 vero ex Clero saecu-

lari, 21 ex regulari Clero delecti sunt. Nationes autem in hoc coetu repraesentatae sunt 21, et ad omnes continentes terras pertinent.

Peragendi laboris huius Pontificiae Commissionis haec fuit ratio: primum, tractandarum rerum selectio; deinde Subcommissionum labores et activitas in quaestionibus enucleandis; denique totius peracti laboris compositio seu digestio ex parte eorum qui sunt ab Actis eiusdem Commissionis.

Prima periodus, i. e. de Quaestionibus seligendis:

Eo fine missus fuit omnibus Commissionis Membris elenchus duodecim Quaestionum, quae desumptae sunt sive ex fasciculo a Centrali Secretaria digesto, sive ex Quaestionibus quas Sacra Rituum Congregatio in antepraeparatoria sede exhibuerat; quibus insuper novae quaedam adiunctae sunt. Membris autem omnibus amplissima facta fuit facultas huiusmodi Quaestiones examinandi, aliasque, quae opportunae visae essent, proponendi.

Acceptis postmodum sodalium responsionibus, coadunata est Commissio die 12 mensis novembris anni 1960, quae *tredecim* sequentes *Quaestiones* definitive statuit tractandas:

1. De mysterio Liturgiae eiusque relatione cum intima vita Ecclesiae
2. De Missa
3. De concelebratione sacramentali
4. De Officio Divino
5. De Sacramentis et Sacramentalibus
6. De Calendario recognoscendo
7. De lingua Latina
8. De institutione liturgica
9. De fidelium participatione in sacra Liturgia
10. De Liturgiae aptatione ad ingenium et traditiones populorum
11. De sacra supellectile, vestibus et ornamentis liturgicis
12. De Musica sacra
13. De Arte sacra

Eodem in conventu, *13 Subcommissiones* constitutae sunt, tot scilicet quot Quaestiones erant pertractandae, quae Relatore, Secretario et aliquibus membris constant.

Insequenti die, acciti fuerunt etiam Consultores, una cum Membris Commissionis, in plenaria Sessione. Utrisque tunc exposita fuerunt: studiorum laborisque ratio, procedendi modus et normae servandae, et duo praesertim principia valde eis commendata sunt, nempe: 1) ut propositae

Quaestiones scientifica methodo pertractarentur, sub aspectu scilicet theologico, historico et iuridico, utique 2) in omnibus quam maxime vita pastoralis foveretur.

Secunda periodus:

Pontificiae huius sodales inde a die 15 mensis novembris anni 1960 muneri sibi commisso alacri animo incubuerunt. Interdum ipsis alii 30 « Consiliarii » adiecti sunt, ita ut in centum fere peritorum numerus quaestionibus liturgicis pertractandis succreverit.

Plenarii coetus, Membris et Consultoribus praesentibus, celebrati sunt mane et vespere a die 12 usque ad diem 22 mensis aprilis huius anni. Tunc Subcommissionum labores peracti accurato et diligenti examini fuerunt subiecti, ita ut singula fere verba singulaeque res discussa et cribrata fuerint.

Tertia periodus:

Praeparatorius labor, a die 22 elapsi mensis aprilis, in tertiam periodum ingressus est: extrema videlicet nunc manus Secretariae Commissionis accedit ad peractum laborem, eo fine, ut logicum et organicum cursum et formam ipse labor accipiat. Acta ita digesta omnibus et singulis ipsius Commissionis sodalibus transmitterentur hisce mensibus, ut iidem suas, si libeat, faciant animadversiones; idque non semel fiet, sed iterum atque iterum, iuxta opportunitatem. Deinde Idibus fortasse octobribus proxime venturis arcessentur Commissionis Membra et Episcopi sodales, postremam revisionem facturi omnium Constitutionum, quae denique ad Secretariam Commissionis Centralis mittentur.

Notandum autem maxime illud censeo, quod in hisce tanti ponderis Quaestionibus persolvendis, nullo non tempore, inter Commissionis sodales:

1) maxima enituit reverentia erga sacrum patrimonium liturgicum Ecclesiae;

2) summa quoque sodalibus fuit cura, ut sacerdotes magis magisque liturgico Ecclesiae spiritu imbuantur eumque melius cognoscant, ita ut eiusdem spiritus fiant magistri et duces fidelium;

3) apostolica etiam fuit in omnibus sollicitudo, ut Christifideles magis in dies participes evadant sacrorum rituum, idque sapienter tamen fiat — quod quidem in praxim deducere minime facile est — ita quidem, ut duo illa fundamentalia principia consocientur; primum, tuendi videlicet et servandi hierarchicum characterem sacrae Liturgiae, prout in Litteris Encyclicis *Mediator Dei* describitur; atque, secundum, extollendi

nimirum sacerdotale munus, cuius est Sacramenta Christifidelibus amplissime ministrare, cum haec sint propter homines;

4) in omnibus, denique, et super omnia emicuit in Commissionis sodalibus fervens erga Ecclesiam amor, fidelis deditio atque germanum erga supremum Magisterium Ecclesiae obsequium.

VII

Em.mi P. D. IOSEPHI Card. PIZZARDO

Praesidis Pontificiae Commissionis de Studiis et Seminariis

Beatissime Pater,

Pontificiae Commissionis de Studiis et Seminariis est, directae Concilii Oecumenici praeparationi inservire in iis quae spectant ad studia imprimis Ecclesiastica promovenda et sacrorum alumnorum formationem spiritualem, intellectualem, pastoralem ita recognoscendam ut ea spiritui Evangelii ac genuinae Ecclesiae traditioni apprime servetur conformis, ac simul nostri temporis necessitatibus, in quantum opus est, opportune adaptetur.

Omnium Sodalium Commissionis consiliis amplissime expetitis, themata speciali Relatorum studio concredita sunt; quorum vota in coetibus particularibus saepius congregatis et potissimum in tribus hucusque celebratis conventibus generalibus accurate examini sunt subiecta.

Ut necessariae brevitati consulam, hic tantummodo ipsa documenta iam elaborata, vel quae adhuc praeparantur, indicabo eorumque indolem ac fines paucissimis illustrabo verbis:

I. Ipsa documenta recensentur indicato maturationis vel elaborationis gradu:

A) Secunda lectione recognita et quoad substantiam approbata sunt haec schemata decretorum:

1. De studiorum ratione Seminariorum recognoscenda;
2. De studiorum ratione Universitatum et Facultatum ecclesiasticarum recognoscenda;
3. De fovendis vocationibus sacerdotalibus;
4. De linguae latinae cognitione et usu.

B) Prima lectione consideratum est schema decreti: De ratione docendi Sacram Scripturam.

C) Lineamenta fundamentalia determinata sunt sequentium schematum:

1. De Institutione spirituali et de Disciplina in Seminariis;
2. De alumnorum formatione pastorali promovenda;
3. De Scholis Catholicis;
4. De Universitatibus Catholicis particulari cura fovendis;
5. De Doctrina S. Thomae in philosophica et theologica institutione servanda.

II. Quorum documentorum indoles et finis pressis verbis sic illustrari possunt:

1. *De studiorum ratione Seminariorum recognoscenda*

Perspecta necessitate quod sacerdos sit « homo Dei » pro hominibus sui temporis, etiam eius in studiis institutio et traditis Ecclesiae principiis et temporum ac locorum exigentiis plene respondere debet. In schemate proinde haec notatu digna videntur:

a) Non exaratur ipsa ratio studiorum, sed proponuntur normae generales quibus essentialia ubique servanda in tuto collocantur, ac simul Episcoporum coetibus committitur munus leges universales diversis adaptandi conditionibus.

b) Studia media quod attinet, exigitur pro futuris sacerdotibus ea formatio intellectualis, qua congruum obtinetur commercium cum propriae Nationis et aetatis cultura; ipsis autem communicatur imprimis ea scientia quae futuris Ecclesiae ministris apprime est necessaria.

c) Disponitur ut omnis institutio in curriculo studiorum proprie ecclesiasticorum sit publica, a superioribus Ecclesiae auctoritatibus igitur curanda ac vigilanda, congruam expostulans alumnorum, magistrorum, subsidiorum copiam.

d) Inculcatur momentum eius formationis philosophicae qua solide doceantur essentialia; introductio in huius aetatis quaestiones et errores magis curetur atque in quaestionibus socialibus institutio diligentius initietur; una cum hac formatione rationali intensa S. Scripturae lectio promoveatur.

e) In curriculo theologico eae disciplinae distinctae enuntiantur, quae hodie particularem curam exigunt; inculcatur quantum ipsa in S. Theologia institutio ad alumnorum spiritualem vitam nutriendam conferre debeat atque quanti momenti sit harmonica omnium disciplinarum conspiratio.

2. *De ratione studiorum Facultatum Ecclesiasticarum recognoscenda*

Agnito praeclaro merito quod in superioribus studiis ecclesiasticis promovendis convenit Constitutioni Apostolicae « Deus scientiarum Dominus », quaedam post triginta annorum experientiam in melius reformanda proponuntur:

a) Momento institutionis fundamentalis religiose servato, melius provideatur necessariae in disciplinis sacris « specialisationi ». In Facultatibus ecclesiasticis igitur, potissimum in Philosophia et Theologia, cursus fundamentales distinguantur a curriculo specialisationis. Quae distinctio in Facultate theologica requiritur imprimis hunc in finem, ut futuris Theologiae dogmaticae et moralis Magistris ea concedatur formatio specialis, quae iam ex decennis praebetur professoribus Iuris Canonici, Sacrae Scripturae, historiae ecclesiasticae, archeologiae sacrae, et qua hodie parari incipit futuris magistris theologiae pastoralis, scientiae liturgicae, etc.

b) Efficacius promoveatur unitas organica
— inter omnes alicuius Facultatis disciplinas;
— inter singulas Facultates in Universitate ecclesiastica;
— inter Universitates ecclesiasticas in toto orbe existentes.

c) Remedia apta illis parentur defectibus quibus Universitates ecclesiasticae haud raro impediuntur ne perfectionem meliorum Universitatum Status attingant; id est melior habeatur ratio momenti quod in scientiis excolendis convenit adaequatae methodo; accuratior curetur praeparatio et selectio professorum; mediis et subsidiis necessariis generosius provideatur.

d) Universitates ecclesiasticae in aliis quoque disciplinis sacris et in disciplinis cum ipsis connexis promoveant iustam « specialisationem »; ampla ipsis concessa libertate disponendi de forma concreta huiusmodi institutionis, sive in Sectionibus in sinu Facultatum erectis, sive in Institutis vel Facultatibus propriis tradendae.

3. *Schema decreti « De vocationibus sacerdotalibus fovendis »*

Urgente vocationum necessitate ac penuria presse evocatis ac instanti praemisso monito ut ipsi vocati libere et generose Dei vocem sequantur, totius Ecclesiae impensissima exquiritur adiutrix opera in excitandis, tuendis, provehendis vocationibus. Indicatis praecipuis huius cooperationis mediis, iuxta experientiam S. Congregationis, arcta omnium virium consortio ac iuvamen generosum terris maxime sacerdotum ministerio egentibus praestandum expetuntur.

4. *Schema decreti « De linguae latinae cognitione et usu »*

Dignitate ac momento huius praeclarissimi instrumenti compendiose perstrictis, normae quaedam statuuntur quibus congrua sacrorum alumnorum in lingua latina institutio protegatur ac promoveatur.

5. *Schema decreti « De ratione docendi Sacram Scripturam »*

Ob momentum particulare quod institutioni in Sacris Litteris convenit pro alumnorum formatione spirituali ac theologica, quin etiam pro futuro eorum pastorali ministerio, de ratione docendi Sacram Scripturam tum in Seminariis tum in Facultatibus ecclesiasticis normae quaedam fundamentales revocantur; imprimis magistros quod attinet: sint scilicet pollentes doctrina, erga Ecclesiae Magisterium obsequio praestantes, in novis explicationibus proponendis ac discutiendis prudentia eximii, alumnos ad uberrimos ex divina lectione capiendos fructus efficaciter conducentes.

6. *Schema decreti « De Institutione spirituali ac de Disciplina in Seminariis »*

Quo in decreto plurima debere supponi evidens est, ita ut in luce ponantur tantum pauca quae habent particularem relationem ad exigentias temporis nostri, ad ipsius necessitates et ad gravia eius pericula. His limitibus positis agetur:

a) de Seminariorum fine et de principiis generalioribus in cleri formatione;

b) de moderatoribus et magistris particulari cura praeparandis;

c) de alumnorum accuratiore selectione et probatione;

d) de primatu institutionis spiritualis servando;

e) de externae disciplinae necessitate.

7. *Schema decreti « De alumnorum formatione pastorali promovenda »*

In hoc schemate in quo exarando consilia cum aliis pluribus Commissionibus collata sunt et adhuc conferuntur, a Sancta Oecumenica Synodo declaratur momentum praestantissimum institutionis pastoralis nostri temporis necessitatibus accomodatae atque media quaedam indicantur, quibus et actio pastoralis fecundior reddatur et animus sacerdotalis « in sanctitate et iustitia coram Deo » firmius sistatur. Distinguitur institutio pastoralis:

a) *in ipsis Seminariis*:

1) Ne futurus sacerdos sit mercenarius vel functionarius, « *anima pastoralis* » praeprimis efformari debet; quae quidem efformatio, minime ad unum alterumve annum restringenda, in *tota* Seminarii institutione intendi debet.

2) Formatio pastoralis specifica sit progressiva, alumnorum aetati et curriculo studiorum adaptata, secundum Exhortationis Pii XII *Menti Nostrae* monita; omnibus disciplinis sacris, imprimis autem Sacri textus explicatione, harmonice ad id directis ut formetur « homo Dei » et « homo apostolicus », particulari catecheticae et homileticae disciplinae momento plene servato, de hodiernis inventis technicis et artibus iudicandis et adhibendis in alumnis recta et clara formata conscientia; exercitationibus apostolicis gradatim intra fines a Superioribus determinatos sub sacerdotum ductu institutis.

b) *post Seminarium*:

1) Novensiles sacerdotes egent quam maxime diuturna, affectuosa et efficaci adsistentia, cum quoad actionem pastoralem, tum praecipue quoad propriam vitam spiritualem; quae adsistentia imprimis ac directe, in quantum fieri potest, ab ipso Episcopo praestanda est.

2) Annus pastoralis, post curriculum theologicum explendus, ad sacerdotum pastoralem institutionem complendam certo confert, sed non sufficit, aliis quoque mediis hic inde in Ecclesia iam probatis succurrendum erit.

8. *Schema decreti « De doctrina S. Thomae servanda »*

Inspectis instantissimis Summorum Pontificum monitis, praesertim inde a Leone XIII, de renovanda doctrina S. Thomae editis, decretum condendum considerat:

a) quaenam sit substantia documentorum Summorum Pontificum;

b) quaenam renovatio doctrinae thomisticae expostuletur;

c) mandatum alicui virorum peritissimorum coetui conferendum, ut redigatur corpus doctrinae thomisticae.

9. *Schema decreti « De Scholis Catholicis »*

Ecclesiae iure proprias scholas condendi et regendi vindicato contra errores modernos, imprimis laicismi, liberalismi, statalismi, materialismi, schema imprimis tractabit:

a) de mediis adhibendis ut omnes catholici bene noscant iura et

obligationes circa educationem et scholam, ii imprimis, qui actione sociali maiorem influxum in leges civiles ferendas exercere possunt;

b) de obligatione diligentissime curandi ut schola catholica reapse hoc nomen mereatur, et ut praeparatione magistrorum professionali, didactica ac paedagogica atque necessariorum subsidiorum copia opinionis publicae fervorem sibi conciliet, quo facilius aequas quoque a Statu praestationes accipiat;

c) de necessitate hodie maxime urgente promovendi scholarum catholicarum organisationem centralem, ita ut in singulis regionibus omnium virium conspiratio aptius coordinetur, fraterna utriusque Cleri collaboratio foveatur, indoles vero publica scholae catholicae efficacius vindicetur eiusque repraesentationi in coetibus internationalibus melius provideatur;

d) de obligatione catholicorum satagendi quoque ut etiam scholae Status spiritu christiano imbuantur.

10. *Schema decreti « De Universitatibus Catholicis »*

Schema condendi decreti haec praecipua continebit:

a) ut in omnibus mundi partibus quaedam dentur Universitates Catholicae vere praecellentes, assidua virium catholicarum coordinatio exigitur, qua tum Catholicae Universitates existentes promoveantur, tum loci aptiores eligantur ac subsidia parentur pro huiusmodi Universitatibus constituendis; cavendo tamen sedulo ne aucto numero earum vis et praestantia enervetur;

b) Gravissimum problema consideratur iuvenum studentium ex regionibus Asiae, Africae, Americae Meridionalis ad Europae vel Americae Septentrionalis Universitates venientium, attentis omne genus insidiis ab inimicis Ecclesiae his iuvenibus paratis;

c) In magnis urbibus universitariis ubi desunt catholicae Universitates, Centra Catholica erigantur, quibus non tantum adsistentia spiritualis praebeatur, sed intellectuale quoque studium promoveatur quaestionum quae relationem inter scientiam et Fidem habent, ita ut Universitatis Catholicae munus aliquatenus suppleant.

Conclusio

Ex decretis hic brevissime delineatis quaedam nondum perfecte conscribi potuerunt; cetera iam praeparata ulterius sunt emendanda vel certo expolienda. Quod proximo Conventu Generali mense octobris celebrando, Dei gratia adiuvante, eo felicius absolutum iri spero, quia Membra ac Consultores alacri et indefessa navitate atque amica operae consortione in assignato munere incumbere attestari gaudeo.

VIII

EM.MI P. D. HAMLETI I. CARD. CICOGNANI

Praesidis Pontificiae Commissionis de Ecclesiis Orientalibus

Studia Pont. Commissionis de Ecclesiis Orientalibus praeparatoriae Concilii Vaticani II initium habuerunt mensibus augusto et septembri 1960.

Commissio haec constat 26 Membris et 27 Consultoribus, ex variis ritibus delectis: sunt in ea repraesentati: aethiopes, syri, maronitae, malabarenses, malankarenses, chaldaei, armeni, graeci, melchitae, russi, rumeni, ucraini, alboruthenі, italo-albanenses et latini; septendecim ex eis sunt Episcopi; plures proveniunt ex Oriente, sive proximo sive longinquo; nonnulli vero sunt orientalistae seu rerum orientalium periti, praesertim e Pontificio Instituto pro Studiis Orientalibus.

Mense novembri actum fuit, in tribus sessionibus plenariis, de modo procedendi; *sex Sectiones* constitutae fuerunt ut facilior et expeditior sterneretur via studiorum, nempe: Sectio Theologica, Sectio Iuridica, Sectio Historica, Sectio Liturgica, Sectio Unionistica et Sectio Pastoralis; et insuper *Subcommissio* pro relationibus, fovendis et moderandis, cum Orientalibus non catholicis.

Illico compertum est huiusmodi Sectiones non parvae esse utilitatis, attentis praesertim diversitate et particularitate thematum, quae occurrunt in tanta varietate rituum; profecto hae particularitates non modicas ingerunt difficultates in labore Commissionis.

Mensibus decembri 1960 et ianuari 1961 membra Commissionis summopere incubuerunt in studia *disciplinae ecclesiasticae;* schemata paraverunt « de praeceptis generalibus Ecclesiae »; ac insuper plura vota seu scriptas dissertationes accurate exaraverunt.

Disceptationes resumptae fuerunt mense februario (diebus 20-27) de iisdem rebus, et septem sessiones plenariae celebratae sunt, et adprobati fuerunt: articuli quattuor de communicatione in sacris (quoad Sacramenta) cum dissidentibus Orientalibus; septem de diebus festis; novem de ieiuniis et abstinentiis; novem de Communione Paschali; articuli duo de decimis; et articuli tres de solemnitatibus nuptiarum.

Exinde, tempore scilicet intermedio antequam locum habuerit tertia series sessionum plenariarum dierum 17-27 aprilis — quae fuerunt duodecim — studia praeliminaria facta sunt pro aliis schematibus apparandis; hisce exactis, examinati et exhibiti sunt articuli 12 de ritibus in Ecclesia; septem de ministro Chrismatis seu Confirmationis; duo de forma

matrimoniorum mixtorum; quattuor de lingua liturgica; quinque de catechismo unico habendo et de institutione catechetica; quattuor de diaconatu permanenti; et quinque de habitu clericorum.

Huiusmodi discussiones alacri studio et revera nota magistrali nituerunt, et quamvis multi varia et diversa proponerent, omnes convenerunt in pacificam adprobationem thematum.

Dum plura ex huiusmodi subiectis iam ab antiquo in Ecclesia latina suam receperunt legislationem scriptam, non ita in Oriente, ubi persaepe magis obtinet traditio et consuetudo quam lex promulgata, et ipsae consuetudines discrepant in illa rituum diversitate.

Ad praesens, Commissio iam aggressa est examen quaestionum quae tractandae erunt in sessionibus mensis iunii currentis, a die 22 usque ad diem 30. Haec subiecta aliquo modo connectuntur cum quaestione principali « de Patriarchis orientalibus », et erunt: « de potestate vel facultatibus Episcoporum », « de Breviario », « de impedimentis matrimonialibus », « de exemptione religiosorum », « de communicatione in sacris extrasacramentali », « de ministro Poenitentiae (circa facultates)».

Concludere possumus cum hoc syntetico conspectu:

— Tredecim schemata sunt parata, distributa in 73 articulis qui considerari possunt definite adprobati.

— Enumerantur simul 120 studia, vota et schemata quae fuerunt edita et in gremio Commissionis ibique abunde discussa.

— Quaeque sectio habuit suas sessiones pro opportunitate et necessitate. Itidem de opportuna constitutione quarundam Sub-Commissionum mixtarum pertractatum est, et tempestive aliquid de hoc in actum deductum fuit.

— Libertas disserendi semper fuit sarta tecta, cum felici exitu laborum et animorum concordia.

— Fere in promptu est *catalogus quidam Hierarchiae dissidentium* orientalium totius orbis, et quidem nova *Statistica orbis catholici orientalis*.

— Circiter *duo millia schedarum* de rebus orientalibus apparata sunt ex votis et ex litteris transmissis a Praelatis et ab aliis qui rogati fuerunt de proponendis pro Concilio Oecumenico celebrando.

Quae omnia una cum documentis quae ad rem pertinent, Sanctitati Vestrae, per tramitem Commissionis Centralis humiliter subiiciam.

Maximae laudes — gaudeo hoc testari — tribuendae sunt omnibus et singulis Membris et Consultoribus Commissionis, qui in suo arduo labore exemplum revera fulgens dederunt sui amoris erga Matrem Ecclesiam et erga Vicarium Christi, semper solliciti in suis studiis de bono suarum gentium et de suprema lege, salute animarum.

IX

EM.MI P. D. GREGORII P. CARD. AGAGIANIAN

Praesidis Pontificiae Commissionis de Missionibus

Membra et consultores Pontificiae Commissionis de Missionibus prima vice convenerunt die 24 octobris anni 1960. Pro studio diversarum quaestionum, quae ad hanc Commissionem spectant, constitutae sunt quinque subcommissiones. Singulis subcommissionibus praeest Exc.mus ac Rev.mus D.nus David Mathew, Secretarius Pontificiae Commissionis de Missionibus; singulis subcommissionibus adscripta sunt nonnulla membra et consultores Pontificiae Commissionis, e quibus in singulis commissionibus unus fungitur munere secretarii.

— Primae subcommissioni demandatae sunt quaestiones « De Sacramentis et de S. Liturgia ».

— Secundae subcommissioni: « De regimine missionum et de reformatione Codicis ».

— Tertiae subcommissioni: « De disciplina Cleri et populi christiani ».

— Quartae subcommissioni: « De studiis clericorum et de religiosis ».

— Quintae denique subcommissioni: « De cooperatione missionali fidelium ».

Usque ad diem 31 mensis maii 1961 singulae subcommissiones bis fere in mense sessiones habuerunt.

Prima subcommissio habuit undeviginti sessiones;
Secunda subcommissio habuit quatuordecim sessiones;
Tertia subcommissio habuit decem et septem sessiones;
Quarta subcommissio habuit duodecim sessiones;
Quinta subcommissio habuit decem et tres sessiones.

Ad coordinandos labores et ad stabiliendam methodum procedendi, secretarii subcommissionum singulis mensibus convenerunt (novem habuerunt sessiones).

Duae habitae sunt sessiones commissionis mixtae de Missionibus et de S. Liturgia: diebus 31 ianuarii et 1 februarii anni 1961.

A die 17 aprilis usque ad diem 26 aprilis novem sessiones habitae sunt totius Commissionis; his sessionibus interfuerunt quoque membra, qui habitant extra Urbem.

Sessioni diei 22 aprilis anni 1961 praefuit ipse Romanus Pontifex.

In his sessionibus Commissionis plenariae discussio facta est de quaestionibus, quae a subcommissionibus iam examinatae fuerant et de quibus subcommissiones studia confecerant.

Sunt sequentes quaestiones:

I. De regimine dioecesium

A. *De relationibus Ordinariorum locorum cum Sancta Sede*:

1) De usu linguarum modernarum in commercio litterarum cum Curia Romana.
2) De diminuendis quaestionibus et causis ad Sanctam Sedem deferendis.
3) De internationalizatione Curiae Romanae.
4) De coordinatione activitatis Sacrarum Congregationum.
5) De visitatoribus Apostolicis permanentibus.
6) De facultatibus Episcoporum amplificandis.

B. *De regimine interno territoriorum dependentium a Sacra Congregatione de Propaganda Fide.*

1) De hierarchia episcopali erigenda in omnibus territoriis sub Sacra Congregatione de Propaganda Fide.
2) De visitatione dioecesis.
3) De Synodo dioecesana et de commissionibus synodalibus.
4) De Conciliis provincialibus et de commissionibus conciliaribus permanentibus.
5) De consultoribus dioecesanis.
6) De provisione Sede vacante et Sede impedita in missionibus.
7) De ordinandis tribunalibus in territoriis dependentibus a Sacra Congregatione de Propaganda Fide.

II. De disciplina Cleri et populi christiani

A. *De disciplina cleri.*

1) De aetate maxima pastorum animarum.
2) De cleri saecularis vita communi et honesta sustentatione.
3) De sacerdotibus apostaticis.
4) De diaconatu instaurando.
5) De titulis mere honorificis forte abolendis.

B. *De disciplina populi christiani.*

1) De ieiunio et abstinentia.
2) De observantia festorum et de operibus servilibus.
3) De communione paschali.

III. De Sacramentis et de S. Liturgia

A. *De Sacramentis.*

1) De facultate confirmationem conferendi in periculo mortis omnibus sacerdotibus concedenda.
2) De absolutione sacramentali, etiam extra mortis periculum, forma communi, sine praevia orali confessione a singulis peracta, impertienda.
3) De simplificatione impedimentorum matrimonialium .
4) De ieiunio Eucharistico praesertim in missionibus.

B. *De Sacra Liturgia.*

1) De liturgica aptatione in missionibus.
2) De Pontificalibus reservandis solis Episcopis.

IV. De studiis clericorum et de religiosis

A. *De studiis clericorum.*

1) De seminariis minoribus.
2) De seminariis maioribus.

B. *De religiosis.*

1) De competentia Sacrae Congregationis de Propaganda Fide in Instituta religiosa et missionalia.
2) De exemptione et auxilio religiosorum.

V. De cooperatione missionali fidelium

1) De debito missionali.
2) De nova ratione ordinandi Pontificalia Opera Missionalia apud Sacram Congregationem de Propaganda Fide.

A subcommissionibus denique iam examinatae sunt sequentes quaestiones:

I. *De reformatione Codicis Iuris Canonici*:

1) De iure missionali apte reficiendo.
2) De iure matrimoniali reficiendo.
3) De iure poenali reformando.
4) De facultatibus habitualibus in codicem inserendis.

II. *De regimine missionum*:

1) De duplici iurisdictione in nonnullis missionibus.
2) De consiliis peritorum instituendis apud Sacram Congregationem de Propaganda Fide.

III. *De Sacramentis*:

1) De facultate praedicandi et audiendi confessiones in tota Ecclesia Episcopis concedenda.
2) De delegatione potestatis dissolvendi vinculum coniugale in favorem fidei Episcopis concedenda.
3) De revisione disciplinae quoad indulgentias.

Studia peracta de his quaestionibus proponentur Commissioni plenariae, Deo favente, « post aquas » convocandae. In sessionibus Commissionis plenariae examinari poterunt quoque quaestiones aliae, quae tempestive praesententur.

X

Em.mi P. D. FERDINANDI Card. CENTO

Praesidis Pontificiae Commissionis de apostolatu laicorum

I. Commissio de Apostolatu Laicorum, ut ex ipso fasciculo cui titulus « Quaestiones Commissionibus Praeparatoriis Concilii Oecumenici Vaticani II positae », patet, de gravitate et arduitate laboris sibi commissi, plene conscia est, eo magis quod non suffragatur alicuius praecedentis Dicasterii Pontificii subsidiis.

Multiplices ac diversae formae quibus fideles Ecclesiae servitio dedicantur, propter dilatationem regni Dei et animarum salutem, diligenti studio perscrutari munus nostrum erat.

Numquam harum quaestionum summa disquisitioni competentis organi subiecta est. Commissio igitur minime poterat unam vel aliam earum

tantum tractare, sed universum problema, sub omnibus suis aspectibus, sollerter considerari debuit.

Materia ipsa caeterum sat mobilis est: circa eam differentiae de facto dantur iuxta nationum diversitatem; principia directiva, ab ipsa Hierarchia emanata, non sine aliqua nutatione secundum locorum ac temporum adiuncta variantur.

Viventem realitatem, prout in Ecclesia inde a decennis in praxi est, aggressi sumus; concretas situationes, praeeuntibus semper pontificiis ac episcopalibus documentis, consideravimus, unde generalia principia eruimus, leges enunciavimus, dictamina circa apostolatum proferre conati sumus.

II. Ad maiorem studiorum proficuitatem, prae oculis habentes ea quae in citato opusculo innuuntur, opportunum duximus tres Subcommissiones instituere: Primae ex ipsis, inquisitiones de generalibus notionibus circa apostolatum Laicorum, necnon de Actione Catholica in particulari, concreditae sunt; Secundae vero, de Actione Sociali; Tertiae denique, de Actione Caritativa.

Divisio haec distinctionem quamdam, in re fundatam, supponit, minime vero separationem; ipsamet, in laborum decursu, perutilis visa est, studia enim nostra perfectiora reddidit.

Subcommissiones hae, proprias conclusiones iamdudum invicem conferre coeperunt, quae omnes, ad unitatem in laboribus ipsis constanter obtinendam, singulis Membris ac Consultoribus transmittuntur.

III. Nunc, Pater Sanctissime, pauca referam de unaquaque Subcommissione.

Prima, quae, uti dixi, de Actione Catholica occupatur, quattuor capita digessit, nempe: de laicis in apostolatu Ecclesiae; de eorum cum Hierarchia relatione; de apostolatu a singulis exercendo; de laicis qui, modo peculiari, temporaliter vel permanenter, in servitium Ecclesiae addicuntur.

Plures ex his quaestionibus puncta doctrinalia pertingunt quae ad Commissionem theologicam spectant; nos vero ea nullimode funditus pertractavimus, sed tamquam fundamenta studiorum nostrorum illas solummodo notiones revocavimus quae traditionaliter ut recepta habentur ab omnibus.

Nonnulla adhuc argumenta investiganda supersunt in proximis sessionibus.

Secunda vero Subcommissio, iam primam partem, scilicet de Actione Sociali in genere, explevit, quae septem complectitur capita: de ordine temporali in sua natura evolvendo et christiano spiritu animando; de laicorum actione in christiana hac ordinis temporalis animatione; de relatione laicorum hac de re cum Hierarchia; de variis actionis socialis formis; de

laicis efformandis ad actionem socialem; de sacerdotibus praeparandis ad munus laicos edocendi in eorum sociali apostolatu; de perfectione tandem supernaturali etiam per activitates temporales augenda.

Altera autem pars circa quosdam speciales et urgentioris actualitatis campos versabitur.

Tertia denique Subcommissio, cui studium de Actione Caritativa incumbit, post praeambulum introductorium, de eius supernaturalitate egit et de eiusdem specifico obiecto: iam iam praesto sunt disceptationes de eius obligatione, de relatione iustitiam inter et activitatem caritativam, de caritate individuali, de caritate organizata in paroecia, in dioecesi, in ambitu nationali et internationali, de formatione tandem clericorum et laicorum ad exercitium actionis caritativae.

Dicere hoc non omittam nos saepe saepius consilia ac opiniones laicorum utriusque sexus non solum libenter accepisse sed et motu proprio exquisivisse, utpote in materia bene peritorum.

Humilem contributionem nostram Sanctitati Vestrae ac Sacrosancto Concilio subiciemus, ex cuius decretis laicorum apostolatus novum procul dubio nanciscetur incrementum et impulsum, ad Christi Regis saeculorum in mundo plenum triumphum.

XI

Em.mi P. D. EUGENII Card. TISSERANT

Praesidis Pontificiae Commissionis Caerimonialis

Huic Commissioni Caerimoniali praeparatoriae Concilii Vaticani II Summus Pontifex haec definienda commisit:

1. Peculiares Caerimonias aperiendo Concilio praemittendas, sive in Urbe sive extra Urbem;

2. Ordinem procedendi (quod quidem ad caerimonias attinet) in sollemni Concilii auspicatione et inter ipsum Concilium;

3. Ordinem praecedentiae inter Concilii Patres, theologos, iuris canonici peritos;

4. Peculiares Caerimonias in Concilii conclusione habendas.

Hucusque Commissio Caerimonialis duas distinctas habuit sessiones, diebus 7 et 20 martii, in quibus primam superius allatarum quaestionum perpendit, hoc est peculiares caerimonias aperiendo Concilio praemittendas, sed tantum quod attinet ad eius praeparationem remotam.

Huius enim magni eventus praeparatio est quae, nunc quidem, maximi

interest ad omnium christifidelium studium excitandum in habendum Concilium. Ad hoc autem consequendum Commissio Caerimonialis duo haec Supremae Commissioni proposuit:

I. Ut dies festus Pentecostes opportunitatem praeberet edicendi publicas praeces, quibus Spiritus Sancti gratia in Concilii opera imploraretur. Sic enim acatholicorum etiam animi bene efficerentur. Hac praeterea occasione Beatissimi Patris Documentum vulgandum esset — ut reapse factum est — quo Episcopi et christifideles omnes invitarentur ad novendiales preces solemniore ritu Spiritui Sancto fundendas. Simul vero dissertationum series habendae essent in studiorum Universitatibus, in Seminariis et Collegiis, atque etiam sacrae de eadem re conciones ad populum.

Idem dies festus Pentecostes sollemnius hoc anno in Urbe atque in Orbe, in templis omnibus Cathedralibus et Paroecialibus celebrandus foret. Quae sollemnia, eodem tempore in toto Orbe acta, optimam exhibitura essent catholicitatis et unitatis significationem.

II. Ut commentarii periodici, variis quidem linguis, publice ederentur ad Conciliorum momentum illustrandum, in quibus praeterea fuse tractarentur proximi Concilii Oecumenici proposita et lectores, quantum fieri posset, certiores fierent de praecipuis rebus in eo discutiendis.

Commissio Caerimonialis se iterum congregare statuit ad ea decernenda, quae ad vere proprieque dictam praeparationem proximam aperiendi habendique Concilii spectant. Peculiari studio curabuntur et praecedentiae et dispositio scamnorum et locorum ordines pro Patribus, qui frequentissimi intererunt Concilio.

Paratam se praeterea exhibet ad quasvis fortuitas necessitates et ad operam suam praestandam in omnibus, quae suae sint facultatis.

XII

Exc.mi P. D. MARTINI O'CONNOR

Praesidis Secretariatus de scriptis prelo edendis et de spectaculis moderandis

Munus Secretariatui de Scriptis Prelo edendis et de Spectaculis Moderandis concreditum, Concilii Oecumenici Vaticani II apparandi, sese protendit iuxta ipsa verba Litterarum Apostolicarum *Superno Dei nutu* ad quaestiones « quae, cum hodiernis vulgandarum sententiarum rationibus (ut sunt folia typis impressa, radiophoniae et televi-

sificae transmissiones, cinematographica spectacula, etc.) quoquomodo connectuntur » (*A. A. S.*, vol. LII, pag. 436).*

Quod quidem munus quaestionem novam, arduam ac gravem excitare videtur:

I. Nova quidem est, quia omnino nova sunt nonnulla subsidia seu media communicationis socialis sicut radiophonia, televisio, cinematographeum, discophonia et alia id genus; quod si in seipsa nova non sunt, sicut prelum, vim tamen ac formam novam diffusionis adepta sunt.

II. Praeterea agitur de quaestione sane ardua: licet enim non paucae normae ecclesiasticae in hac materia iam latae sint, suo tamen codice carent. Quod si ad adiuncta et circumstantias attendatur, non una est sententia neque communis modus eas interpretandi, qui in singulis nationibus saepe ac magnopere differt.

III. Agitur autem de quaestione gravi, propter eius amplitudinem ac propter vim captivatricem quae in diem gliscendo crescit, et crescendo in vitam humanam etiam sub aspectu spirituali et religioso dominatur.

Septendecim membra et viginti sex consultores Secretariatus ex viginti duabus nationibus ad quinque partes terrae pertinentibus ad hoc munus delecti, sunt inter viros ecclesiasticos peritissimos in hac rerum provincia.

Operae Secretariatus mense octobri anni praeteriti inceptae sunt: praeter crebros coetuum peculiarium conventus, Secretariatus ter hucusque in Sessiones Plenarias convenit, nempe: mense novembri, ianuario, aprili in quibus condicionem hodiernam totius orbis in campo technicarum hodiernarum diffusionis exploratam scrutati sumus.

Attentis conclusionibus huius examinis, opportunum visum est futuro Concilio Oecumenico solum quaestiones essentiales atque verae universalisque utilitatis proponere.

Propterea sequentem ordinem subiectae materiae, in tres partes divisum, scilicet: doctrinalem, pastoralem et practicam, amplexi sumus.

Prima pars doctrinalis, tria sequentia decretorum schemata comprehendit:

1) De iure Ecclesiae docendi et iudicandi de technicis diffusionis, deque iure eis utendi ad suos fines assequendos.

2) De morum principiis quibus regitur christiana conceptio earum rerum quae, iis technicis adhibitis, diffunduntur; peculiaris tractatio reservatur tribus specificis problematibus nostri temporis, quae sunt: sic

---

* Cf. etiam « Quaestiones Commissionibus Praeparatoriis Concilii Oecumenici Vaticani II positae », p. 24 (in hoc volumine, p. 415).

dicta « libertas diffusionis »; relatio inter artes et mores; praesentatio mali, scilicet quando id liceat.

3) De officiis unicuique ordini virorum propriis qui, data opera, ad efformandam opinionem publicam et ad efficienda subsidia communicationis socialis adlaborant.

Secunda pars pastoralis, agit de quaestionibus quae sunt communes omnibus technicis hodiernis diffusionis, et in quattuor decretorum schemata dispertitur:

1) De usu technicarum communicationis socialis, prout ad diffundendam veritatem et ad christianam educationem inserviunt.

2) De modis seu formis vigilantiae quam Ecclesia in haec media exercet. Huiusmodi autem schema decreti, a peculiari « intercommissione » exaratur, cooperante simul Commissione de Disciplina Cleri et populi christiani.

3) De organis quibus praefata vigilantia concreditur.

4) De opibus quae ad Ecclesiae actionem pastoralem suppeditandam requiruntur.

Tertia pars practica, respicit praescripta peculiaria quae ex praecipuis technicis diffusionis singillatim postulantur; quare haec pars dispertitur in decretorum schemata quae versantur circa prelum, circa spectacula theatralia, cinematographeum, radiophoniam, televisionem et reliqua huiusmodi.

Iuvat autem recolere difficultates quas in redigendis schematibus iam ab initio laborum, Secretariatus noster expertus est.

Si enim in rebus quae vulgo « audiovisuales » dicuntur nonnulla sollemnia documenta Magisterii inveniuntur (quae plerumque his ultimis decem annis publici iuris facta sunt, ex quo scilicet Pontificium Consilium de re Cinematographica, Radiophonica, Televisifica moderanda institutum est); ex alia vero parte nullum generale exstat documentum quod implexum regnum preli, foliorum rerumque non periodice edendarum (quae tam mirifice et magnopere increbuerunt) respiciat.

Floret hodie — ut ad res practicas descendam — ubique terrarum ingens ac multiplex catholicorum operositas, a viris ecclesiasticis vel laicis promota, sed saepe inordinata et incomposita; itaque tot virium dispersio nequit resistere iugi ac lubricae erosioni atque lapsui quibus doctrina et mores christiani impetuntur, atque alia omnia incoepta Ecclesiae subvertere minantur.

Quare huic Secretariatui visum est, Concilium, minutis ac particularibus legibus neglectis, ad ingruentia pericula avertenda et ad salu-

taria Ecclesiae incepta augenda in campo technicarum diffusionis, quam maxime contendere posse et eniti si haec tria subsidia moliatur:

A) Clara doctrinae principia edicere;

B) Organa seu Officia erigere vel augere quae operae catholicorum iuxta praefata principia apte fermentare possint;

C) Urgentiora problemata solvere quae ad singulas diffusionis technicas spectant.

His autem tribus postulatis respondent tres partes in quas — uti nuper diximus — tota disceptationis materia Secretariatus dispertita est et quae, uti ex corde spero, ante finem huius anni ad statutum finem deducetur.

Quod si Concilium Oecumenicum — ut submisse opinor — huic triplici expectationi nostrae aetatis respondebit, diuturnum ac validum auxilium afferetur catholicis inceptis in campo hodiernae diffusionis, atque faciliora reddentur opera salvifica Ecclesiae in quovis apostolatus genere.

Beatissime Pater, benedicite!

XIII

Em.mi P. D. AUGUSTINI Card. BEA

Praesidis Secretariatus ad unitatem Christianorum fovendam

1. Secretariatus ad promovendam unitatem Christianorum a Sanctitate Vestra primum institutus tam a catholicis quam etiam a non-catholicis quasi unanimi consensu gratissimo cum animo salutatus est, id quod etiam eo demonstratum est quod mox ingens numerus littera rum, votorum et articulorum ad Secretariatum pervenit, quibus desideria, propositiones, iudicia exprimebantur, ut a Secretariatu ad ipsum Concilium referrentur. Quare in Secretariatu, inde a mense novembri anni elapsi, institutae sunt « Subcommissiones » in quibus singulae quaestiones, in quantum consideratione dignae videbantur, a 3 vel 4 Membris et Consultoribus singularum rerum peritis, uno ex eis praeside et relatore, tractarentur, ut postea Sessioni plenariae Secretariatus ad disputandum proponerentur. Hae subcommissiones sunt novem: ex quorum obiectis etiam quaestiones tractandae et tractatae apparent: De ordine ad Ecclesiam catholicam baptizatorum non-catholicorum; De structura hierarchica Ecclesiae; De conversionibus individualibus et conversione communitatum apte promovendis; De sacerdotio omnium fidelium et de condicione laicorum in Ecclesia; De « Verbo

Dei » eiusque momento in liturgia, doctrina et vita Ecclesiae; De quaestionibus liturgicis; De matrimoniis mixtis; De aptiore modo orandi pro unitate christianorum; De problemate « oecumenico » generali eiusque momento pro Ecclesia catholica (maxime de relatione ad Consilium Mundiale Ecclesiarum cuius sedes Genevae est). Denique, cum etiam non pauci Iudaei desideria ac propositiones ad Concilium deferendas attulerint, Secretariatus noster, de speciali mandato, etiam de his rebus in particulari Sectione agere debet.

2. Prima Sessio plenaria facta est statim post inaugurationem laboris praeparatorii, diebus 14 et 15 novembris anni elapsi, altera diebus 6-9 februarii, tertia diebus 16-21 aprilis, et quinta loco apto et centrali extra Italiam habebitur in fine mensis augusti. Subcommissiones privatim inter se sive hic Romae, sive alibi egerunt.

3. Postquam singulae res in praecedentibus Sessionibus discussae et iudicatae sunt, in sessione mensis aprilis redactio definitiva sententiae Secretariatus facta est de quattuor quaestionibus: in suffragatione de quibus mirus omnium Membrorum consensus apparuit.

a) De christianorum acatholicorum ordine ad Ecclesiam;

b) De structura hierarchica Ecclesiae;

c) De sacerdotio omnium fidelium et de condicione laicorum in Ecclesia;

d) De quaestionibus liturgicis.

Reliquae quaestiones in Sessione mensis augusti definitive tractabuntur.

4. Quaestiones iam decisae, sicut pleraeque reliquae, agunt de materiis quae ex parte etiam ad alias Commissiones pertinent. A Secretariatu tractantur non secundum totum suum ambitum, sed ratione specialiter habita problematis Unionis et relationis ad non catholicos. Quae decisa sunt in Secretariatu, transmittuntur ad respectivas Commissiones, ut secundum normas a S. S. D. N. statutas de iis, in quantum necessarium videbitur, in Commissionibus mixtis agatur.

Priores tres ex quaestionibus supra nominatis iam ad Commissionem doctrinalem transmissae sunt, quarta ad Commissionem Liturgicam. Cum Commissione de Ecclesiis orientalibus quae permultas quaestiones nobiscum communes habet in continuis relationibus versamur, praesertim cum Subcommissione de Ecclesiis orientalibus *non*-catholicis.

5. Peculiari cura et diligentia tractata est in Secretariatu quaestio a pluribus partibus ad nos allata de « Observatoribus » non-catholicis ad Concilium admittendis. De ea actum est in Sessione Membrorum et Consultorum Romae commorantium die 15 decembris anni elapsi, dein fuse in Sessione plenaria mensis februarii, et demum schema definitivum

factum est post consultationes mensis aprilis. Haec ultima redactio conclusionum iam transmissa est ad Commissionem Centralem, ubi quaestio suo loco tractanda erit, sicut Em.mus Cardinalis Ponens de Quaestione prima notat (« rem spectare ad Secretariatum pro unione Christianorum). Res acta est cum Commissione de Ecclesiis Orientalibus.

6. Denique non videtur plane silendum de iis quae a Secretariatu facta sunt ad « opinionem publicam » instruendam de quaestione unitatis. Experientia enim docuit et docet plures tam catholicos quam non catholicos de natura, scopo et mediis unitatis promovendae parum recte sentire. Quare non pauci ex Membris et Consultoribus Secretariatus diversarum nationum et regionum articulis periodicorum et ephemeridum, sicut etiam colloquiis et conferentiis publicis in conventibus variorum coetuum, recta de unitate principia exponere et demonstrare student.

Et simul omnes ad preces fundendas iterum atque iterum exhortamur, ut tandem omnes baptizati conveniant ad « unum ovile et unum Pastorem ».

XIV

Em.mi P. D. ALBERTI Card. DI JORIO

Praesidis Secretariatus pro rebus oeconomicis

Plures habitae sunt sessiones Secretariatus pro rebus oeconomicis, quaedam « generales », aliae autem « particulares », illorum scilicet qui ad officium speciale advocati sunt, ex. gr. ad chartulas viarias, ad hospitia etc.

Argumenta praecipua pertractata:

1. Acceptorum et expensarum ratio praevisa (Bilancium praeventivum).

2. Acceptorum et expensarum ratio ann. consecuta (Bilancium consuntivum).

3. Erogationes (seu subministrationes) requirendae: ordinariae; extraordinariae.

4. Materialis constitutio officiorum Commissionum et Secretariatuum: loca; mobilia et machinae; honoraria seu stipendia officialium et aliorum; stipendia ordinaria (pro iis qui tantum ad hoc officium vocati sunt); stipendia extraordinaria (pro iis qui simul in Curia officium ge-

runt); expensae minutae (per viam brevem); expensae maioris momenti (per viam ordinariam ex data auctorizatione).

5. Itinera eorum qui advocantur: chartae viariae; imminutio praetii pro itineribus viae ferreae, pro itineribus marinis, pro itineribus aëreis; chartulae recognitionis; litterae credentiales; symbola seu tesserae (Secretariatus Concilii); conventiones cum Moderatoribus Rei publicae pro mediis viariis (Ministro dei Trasporti); conventiones cum quibusdam Societatibus marinis; litterae eruditoriae ad omnes — quibus interest — ad usum deduct. pretii chartae viariae.

6. Conventio cum Officio technico « Peregrinatio romana ad Petri sedem » pro diversoriis singulatim comparandis iis qui ad Concilium advocantur (praeter ea quae iam praesto sunt ex immediata dependentia S. Sedis).

7. Studia pro fortuita (eventuali) radiophonica simultanea translatione auriculari in varia idiomata orationum quae in aula conciliari habentur.

8. Studium pro electricis machinis ad suffragiorum computationem.

Notandum: omnia onera hucusque significata soluta sunt.

XV

Exc.mi P. D. PERICLIS FELICI

Archiepiscopi tit. Samosatensis, Secretarii Generalis

Beatissime Pater,

Cum Secretariae Generalis labor, hucusque peractus, iam satis universis Membris Commissionis Centralis cognitus sit, in eo describendo brevis esse desidero.

Praeter communem Secretariae operam, officium nostrum adlaboravit ad typis edenda, pro omnium Commissionum utilitate, acta et documenta periodi antepraeparatoriae. Inde edita sunt quattuor voluminibus, quindecim tomis dispertitis, tum acta Sanctitatis Tuae, tum Episcoporum et Praelatorum vota, tum monita Dicasteriorum Curiae Romanae, tum denique Universitatum studia: duobus potissimum tomis exhibitus est analyticus conspectus votorum Episcoporum.

Post paucos dies, uti speramus, prodibit volumen indicum, cum utillimis notis statisticis.

Edita volumina distributa sunt Em.mis Patribus Cardinalibus, Dicasteriis Curiae Romanae, et, numero congruenti, omnibus Commissio-

nibus et Secretariatibus. Ut autem membra vel consultores, Roma distantes, possent facilius eadem volumina consulere, ad praecipuas Nuntiaturas et Delegationes Apostolicas illa missa sunt: Nuntiaturas et Delegationes dicimus, in quarum ambitu haud pauca degerent Membra vel Consultores.

Praeterea Secretaria Generalis, ut sui muneris erat, necessarias fovit rationes cum Em.mis Praesidibus aliarum Commissionum et Secretariatuum et cum eorundem Rev.mis Secretariis, ut in primis iis deferrentur quae Sanctitas Tua pro recto et ordinato labore statuisset, dein ut communi labori adiumentum, ut potis esset, daretur.

Memorandum pariter est Nostram Secretariam, initis consiliis cum Em.mo Card. Secretario Status, invitasse suo tempore omnes Exc.mos Nuntios et Delegatos Apostolicos ut nos certiores facerent non solum de opportunis incoeptis Episcopatus intuitu Concilii Oecumenici, verum etiam de omnibus iis rebus quas diurnarii de eadem re edidissent. Plurima responsa iam pervenerunt, unde archivum nostrum ditius factum est.

Denique ut diurnariis totius mundi fieret satis, ut tamen natura et ratio Concilii Oecumenici patitur, et colloquia plurima statuta sunt, et quoddam officium est ad hoc instructum, quod pro necessitatibus amplius fieri poterit.

Haec, Beatissime Pater, brevi quidem sermone, Secretariae Centralis opera, humili quidem oboedientia praestita Tuis paternis monitis et consiliis, ut omnibus Commissionibus serviret, ad laudem et decus Ecclesiae.

6 - RELATIONES CARDINALIUM PONENTIUM SUPER QUAESTIONES DE CONCILIO CELEBRANDO

(Secunda Congregatio: 13 iunii 1961)

I

Praeter eos qui iure ad Concilium convocandi sunt, quosnam alios et quo iure ad votum convocare expediat.

EM.MI P. D. ANDREAE CARD. JULLIEN

Claritatis causa, super enuntiata quaestione ut concinne referam rogatus, sub tribus res exponam ideoque agam:

1. De statu quaestionis.
2. De votis a Rev.mis Consiliariis prolatis.
3. De humillima mea sententia.

1. *Status quaestionis.*

Antequam quisque *et alios* ad Concilium futurum vocandos inducat, prae oculis habeat oportet quinam *de iure* quotque *de facto* convocari iam debeant. Revera, lege qua utimur atque iuxta numeros in « Annuario Pontificio 1961 » relatos, convocandi erunt:

1) 84 Cardinales;

2) 1.892 Patriarchae, Primates, Archiepiscopi et Episcopi residentiales (demptis scilicet Cardinalibus); sed in quibusdam nationibus, persecutione vexatis, nonnullae sedes vacantes sunt;

3) 71 Abbates vel Praelati « nullius »;

4) 2 Abbates Primates;

5) 44 Abbates Superiores Congregationum monasticarum;

6) 76 Supremi Moderatores religionum clericalium exemptarum.

Semel tantum animadvertatur vero numeros ita relatos plurimos minimosque esse.

Iamvero, horum omnium summa iam attingit 2.169 circiter personas.

Cum tamen Codex Iuris Canonici (can. 223) edicat ad Concilium, voto quidem *deliberativo* pollentes, invitari posse etiam:

1) Moderatores aliarum religionum, quorum numerus ad 93 fertur (iuris scilicet Pontificii);

2) necnon, Episcopos titulares, qui computantur fere 907; haud inclusis nempe illis Abbatibus Praelatisque « nullius » qui sunt Episcopi titulares:
summa totalis, eorum nempe qui *debent* eorumque qui *possunt,* hodierno iure, ad Concilium vocari, clare deducitur 3.169.

Theologos ac Sacrorum Canonum peritos quidem praetereo, quia ipsi in Concilio voto tantummodo *consultivo* fruentur.

2. *De votis a Rev.mis Consiliariis prolatis.*

Rev.mi Consiliarii, si res summatim atque in compendium reducantur, in duas videntur abiisse sententias:

I^a^ Sententia eorum est qui suggerunt ne lex Codicis immutetur, sed definiatur ad mentem ipsius legis, theologicae necnon traditionis (post longas disceptationes in Concilio Vaticano I parando habitas): vocentur ideoque cum voto deliberativo cuncti Episcopi, titulares quoque, in communione cum Sede Apostolica.

Praeter legis statutum, ianua ne aperiatur; multi equidem invitandi iam sunt cum voto deliberativo ex iure acquisito seu concesso a Romano Pontifice. Ne igitur vocandorum ex iure acquisito numerus maior fiat quam vocandorum ex iure nativo.

II^a^ Sententia requirit ut ianua aperiatur, propter mutata tempora noviterque instituta. Ita, exempli gratia, si cum iure suffragii deliberativi vocantur Abbates supremique Moderatores religionum clericalium exemptarum, numero circiter 76 (inter quas etiam quaedam magni nominis umbra), nonne aequitas postulat ut indicantur quoque Moderatores aliarum religionum aut institutorum clericalium non exemptorum, numero circiter 93, quae certo certius de Ecclesiae bono quam maxime merentur?

Animadvertendum insuper, ratione muneris seu potestatis, cum voto deliberativo vocandos esse quoque Legatos Pontificis, de quibus in can. 267 § 1 et § 2, qui non sint Episcopi (fere 14 adnumerantur);

etiam Officiales Maiores Curiae Romanae, seu Secretarios vel Adsessores SS. CC., Secretarium Supremi Tribunalis Signaturae, Decanum S. R. Rotae, Substitutum Secretariae Status, qui in regendis seu moderandis rebus totius Ecclesiae scientia ac peritia pollent maiore quam multi Superiores religiosorum vel etiam Episcopi. Illis autem Officialibus qua de causa non adscribendi quoque altiores Romanae Curiae Praelati, uti ii qui « di Fiocchetto » nuncupantur, vel Protonotarii « de numero participantium », etc.?

Insuper, addantur Rev.mi Secretarii Commissionum praeparatoriarum, qui optime adlaboraverunt atque de quaestionibus solvendis in Concilio peritissimi sunt.

Ne praetermittantur, denique, Rectores Universitatum Catholicarum, Sacerdotes Moderatores generales in unaquaque natione Actionis Catholicae.

Tandem, quidam Consiliarii proponunt tamquam « observatores » invitandos repraesentantes ecclesiarum seu communitatum acatholicarum.

3. *Quibus praehabitis, humillimum meum votum proferam.*

Statim dicam de gravissima et difficillima quaestione
— an vocandi aut invitandi sint,
— et qua forma,
— et quo fine,
repraesentantes ecclesiarum seu communitatum acatholicorum, rem spectare ad Secretariatum pro unione Christianorum.

Rev.mi Consiliarii rogati sunt mentem suam ut aperirent de iis quos, posita Codicis lege, convocari ad Concilium expediat, praeter eos qui iuxta legem vocandi sunt.

Verum Commissio Centralis, cuius participem esse maximo honori mihi duco, praeter officium deferendi ad Romanum Pontificem conclusiones Commissionum Praeparatoriarum, « munus quoque (habet) proponendi normas, quae ad ordinem in Concilio servandum pertinent » (M. P. *Superno Dei nutu*); inter quas normas ea sane praeminet quae statuit quinam vocari ad Concilium debeant.[1]

Quocirca, omni quo par est obsequio, respondendum quaestioni censerem:

1) Vocentur S. R. E. Cardinales etsi non Episcopi. Ratio est quia Cardinales a Romano Pontifice eliguntur ad Eidem auxilium praestandum in totius Ecclesiae regimine, sede plena; et ad supplendum, sede vacante.

2) Vocentur cum voto deliberativo omnes et soli Episcopi, etsi nondum consecrati sed tantum electi, sive residentiales, sive titulares, quomodocumque ipsi appellantur, Patriarchae, Primates, Archiepiscopi, Episcopi.

Aliis verbis, ad Concilium invitentur ii cuncti at soli qui ius nativum ad id habent.

---

[1] « La prima operazione dello Spirito Santo nella Chiesa è la scelta e la elezione dei membri che la devono comporre »: S. S. IOANNES PP. XXIII, *De oecumenico Concilio celebrando,* 5 iunii 1960: *Acta et Doc.,* I, p. 105.

Ratio est: « *Concilium est Episcoporum* » (sub et cum Romano Pontifice), nam « *Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei* » (Act. XX, 28).[1]

Summatim ita essent:	84	Patres Cardinales;
	1.892	Episcopi residentiales;
	951	Episcopi titulares;
atque universitas Patrum:	2.927	convocandi.

Convenerunt ad Concilium Tridentinum: Sess. I, (1545), 30 circiter Patres; Sess. XXV, (ult., 1563), 255 Patres; ad Concilium Vaticanum I: 700 circ. Patres.

Sane Episcopis ita restituetur debita reverentia atque oboedientia, quae hisce diebus penes nonnullos immerito minuitur.

Abbates vero supremique Moderatores religionum quarumvis revera instituti sunt non ad regendam Ecclesiam, sed ad ei ministrandum, sub oboedientia prae primis Romano Pontifici tamquam Supremo Moderatori (can. 499 § 1), in paupertate et castitate.

Ita, Religiosi ut sic nullum ius nativum habent ad Concilium; ad Concilia Oecumenica vero non intervenerunt nisi iure concesso a Romano Pontifice, et, quod notetur, solummodo a Medio Aevo.

Verum Romanus Pontifex, si Ei placuerit, poterit convocare cum voto *consultivo* Abbates (animadvertatur ex 18 Abbatibus « nullius » iam 5 esse Episcopos) supremosque Moderatores religionum necnon societatum sine votis quae, puta, saltem certo numero sacerdotum constant, uti 5.000 aut 1.000. Eiusmodi convocatio congrueret et naturae religionum et meritis religiosorum. Praeterea adnotetur ex Religiosis iam plurimos esse Episcopos atque sane plures futuros Theologos aut Canonistas conciliares.

Ne obiciatur Episcopos cum voto deliberativo acturos esse de rebus ad Religiosos spectantibus, nam respondebo:

---

[1] Heic verba attendamus Ss.mi D. N. Ioannis Pp. XXIII: « Sulla fine di gennaio ... annunciavamo il progetto della celebrazione di un *Concilium Oecumenicum*, che dovrebbe convocare come a Pentecoste novella innanzi tutto tutti i Vescovi della Chiesa, aventi comunione con la Sede Apostolica » (Allocutio diei Pentecostes anno 1959: *Acta et doc. Conc. Oec. Vaticano II appar.*, Ser. I, vol. I, p. 24). Atque insuper: « Quae quidem suavissima spes iam Nos duxit vehementerque excitavit ad propositum illud publice enuntiandum, Oecumenicum videlicet cogendi Concilium, ad quod sacrorum Antistites, de gravibus religionis rebus tractaturi, ex universo terrarum orbe convenient ... » (Sollemnior Concilii Oecumenici nuntius, in Litt. Encycl. *Ad Petri Cathedram*, 29 iunii 1959, *op. cit.*, p. 34).

1) Si tractabitur de relationibus inter Episcopos et Religiosos, id fiet auditis ipsis Religiosis qui votum consultivum habebunt, ac insuper non disseretur de ipso exemptionis privilegio (cfr. Quaestiones Commissionibus ... positae, p. 9, n. 2, c: « Exemptionis privilegio servato ».[1]

2) De re disciplinari religiosos proprie spectante, agetur ubi Codex Iuris Canonici hodiernis necessitatibus accomodabitur.

Rursus Sanctissimus, prouti Ei videbitur, ad Concilium cum voto consultivo vocabit:

— Legatos Romani Pontificis ad normam can. 267 § 1, § 2, qui non sunt Episcopi (numero circiter 14);

— 13 Abbates « nullius » (quorum 5 sunt Episcopi), et 10 Praelatos « nullius » (43 sunt iam Episcopi titulares);

— Praefectos Apostolicos: 123 adnumerantur, quorum 83 in ordinario rerum statu inveniuntur, 40 vero non;

— Officiales Maiores Curiae Romanae;

— Secretarios Commissionum praeparatoriarum et Secretariatus pro Unione;

— Rectores Universitatum Catholicarum.

* * *

Postquam candide exposui votum, quod in Domino proferendum habui, superest iam ut gressum faciam ad graviores obiectiones forte opponendas. Sunt tres:

Prima obiectio: Commissionis Centralis competentia videtur esse de iure *condito* futuri Concilii necessitatibus aptando, non autem de novo iure *condendo*.

Jamvero, si Supremi Moderatores religionum clericalium exemptarum, qui a Codice (canone bis centesimo vicesimo tertio, paragrapho secunda, quarto) suffragii deliberativi ius obtinent in Concilio Oecumenico, ad ipsum eodem iure non vocarentur, Commissio Centralis illegitime quin et invalide novum ius conderet atque sui muneris limites prorsus excederet.

Respondeo: Motu Proprio « Superno Dei nutu », « Commissionis Centralis munus esto sequi ac, si necesse sit, in ordinem disponere singularum Commissionum labores, atque illarum conclusiones, rite perpensas, ad Nos deferre, ut res — edicit Sanctissimus — in Concilio Oecumenico tractandas Nosmetipsi statuamus ». — Insuper eaedem Litterae Apostolicae decernunt: « Commissioni Centrali munus quoque com-

---

[1] Cf. p. 409.

mittitur *proponendi normas, quae ad ordinem in Concilio servandum pertineant* » (n. 14).

Atqui, has normas spectare tantummodo internam Concilii disciplinam *gratis* fortasse quis asserit, neque peremptorie exinde deducitur « ordinem in Concilio servandum » haud respicere quaestionem de iis qui Concilii participes esse debeant.

Ceterum, ad Concilium convocatio exclusivum Summi Pontificis ius est (canone bis centesimo vicesimo secundo). Ubi vero Commissio Centralis de re quidquam proponit, ipsa legem condere haud praesumit, sed *votum tantummodo promit,* uti in casu, de vocandis cum suffragii deliberativi iure solum Episcopis.

Itaque, si Sanctissimo placuerit huic rogationi annuere, Ipse Summus Pontifex per hoc potestate fruetur vocandi quos vult ideoque legem canonicam mutandi, uti non raro etiam pro aliis rebus consuevit (haud novissimum exemplum habes in lege pro eligendo Summo Pontifice).

Secunda obiectio: Infrascripti relatio proferri videtur contra Theologicam doctrinam necnon rectam notionem potestatis Summi Pontificis.

Cum etenim, iuxta canonem centesimum decimum primum Codicis Iuris Canonici, Religio clericos uti subditos habere possit, eadem dioecesi aliquomodo aequiparatur, ac propterea Moderatores religiosi Episcopali iurisdictione partim fruuntur (can. 111).

Respondeo: Uti catholica doctrina Theologica tradit atque Codex sancivit, « *Episcopi sunt Apostolorum successores* » (canone ter centesimo undetricesimo), cum et sub auctoritate quidem Romani Pontificis. Atqui *successionem apostolicam character episcopalis* non vero iurisdictio confert.

Quin etiam *in potestate magisterii* « *singuli* episcopi eatenus succedunt apostolis, quatenus sunt magistri *authentici* doctrinae revelatae » (ZAPELENA, S. I., *De Ecclesia Christi,* pars II, 1940, p. 6); atque in nostro Codice canon millesimus ter centesimus vicesimus sextus: « Episcopi quoque, licet singuli vel etiam in Conciliis particularibus congregati infallibilitate docendi non polleant, fidelium tamen suis curis commissorum, sub auctoritate Romani Pontificis, *veri doctores seu magistri* sunt ».

Supremi Moderatores religionum, e contra, Apostolorum successores non sunt, sed tantummodo *partem* iurisdictionis et quidem *internam* pro suis familiis religiosis accipiunt.

Ceterum, ipsi Vicarii et Praefecti Apostolici, etsi habent et *iurisdictionem* et *territorium,* tamen ad Concilium non vocantur *saltem iure nativo*:

res vero neque admirationem movet neque dicitur esse contra doctrinam theologicam vel potestatem Romani Pontificis.

Tertia obiectio: Si Supremi Moderatores religionum clericalium exemptarum ad Concilium non vocentur, permulti Sacerdotes in eodem non repraesentantur.

Respondeo: Concilium profecto non Sacerdotum sed Episcoporum est. Revera, clerici religiosi si *officium publicum* in Ecclesia habeant ab Episcopis dependent, ita ut exemptio potius *internam* disciplinam et *sodalium* sanctificationem respicere videatur. — Neque demum praetereundum Religiosos omnes *eminenter* repraesentari a Summo Pontifice, Quo Praeside Concilium celebratur, Cuique veluti Supremo Superiori illi omnes subduntur (cfr. can. 499).

Sub fine tamen mei sermonis, peropportunum duco rationes afferre humillimae meae sententiae:

1) Necessitas imprimis urget ut Concilium futurum iuxta pristinam et nativam disciplinam celebretur, ita ut ipsum *Episcoporum* re*vera* sit;

2) Episcopis sollemni ac publica confirmatione *dignitas* et *auctoritas* restituantur, quae illis divina quidem institutione competunt quaeque hisce temporibus paene despici videntur;

3) Dum in Concilio Tridentino octo tantummodo Supremi Moderatores adfuerunt (cfr. BOUIX, *De Papa,* III, p. 397, post LABBE), in futuro Vaticano II praeter centum vocandi forent;

4) Denique ianua aperiri deberet, uti Consiliariorum vota apprime ostendunt, aliis plurimis quorum momentum in vita Ecclesiae haud minor dici debet.

(Tertia Congregatio: 15 iunii 1961)

II

Quo criterio deligendi sint Theologi et Canonistae Concilii

EM.MI P. D. ANREAE CARD. JULLIEN

Consiliarii omnes explicite affirmant viros eligendos esse insignes virtute, doctrina, ex omnibus nationibus, ex utroque clero, at haud nimis frequentes.

Quod planum omnino est. Insuper, generales illae qualitates singulis Consiliariis explicatur, uti iam tradit breve compendium in fasciculo typis edito a Secretario Generali Commissionis Centralis.

Cunctis vero propositis sedulo perspectis, haec pauca proferam.

A Summo Pontifice, aut ab eo vel ab iis quos Sanctissimus designare velit, eligantur Theologi et Canonistae inter illos Consultores et Membra Commissionum praeparatoriarum et Secretariatus pro Unione, qui non sunt vocati ad Concilium cum voto deliberativo. Eos singularum Commissionum et Secretariatus Em.mus Praeses, facto verbo cum Secretario, proponat, ita ut seligantur qui optimam praestiterint operam in parando Concilio. Sed quisque Commissioni cuidam iam addictus pro alia Commissione designari poterit, si ipse in hac meliorem adhuc operam navaturus merito praevideatur quam in illa.

Demptis igitur omnibus Archiepiscopis, Episcopis ceterisque qui ad Concilium uti *Patres* vocabuntur, videatur utrum satis futurus sit Theologorum et Canonistarum numerus, an potius compleri debeat.

Si compleatur oporteat, Praesides uti supra proponant eos de quibus optimam scientiae theologicae vel canonisticae opinionem acceperunt. Deinde Nuntii seu ceteri Legati Romani Pontificis, de quibus in can. 267, auditis Episcopis vel melius Episcoporum conventibus, nomina tradant eorum qui praestantissimum auxilium laturi praevideantur.

Aequissimum autem videretur convocandos esse ad Concilium qua theologos seu canonistas etiam quosdam Parochos, quorum scientia theologicae disciplinae ac peritia pastoralis publice comprobantur. Ratio est quia in Concilio de re pastorali sane multa agentur.

Regula vero sit ut qualitati haud tamen quantitati attendatur.

A laicis vota utique exquiri poterunt pro eorum peculiari scientia ac peritia.

Hic sane non agitur de Secretariatu Administrativo, in quo maior pars inter membra ex laicis sit oportet.

Denique, ii qui in Concilio voti deliberativi iure fruentur, poterunt singuli unum Theologum aut Canonistam, privatum quidem, secum habere, distinctum quoque a Theologis et Canonistis Concilii. Quod in Vaticano I concessum Patribus iam fuit. Postulatum tunc fuit ut consultores eligerentur clerici probatae vitae et sana doctrina praediti, quamvis Episcopi frui etiam possent Theologorum Pontificis opera; ceterum Patrum Theologi uti conciliares agniti sunt atque ius habuerunt adsistendi sollemnibus Concilii sessionibus (cfr. *Collectio Lacensis,* col. 1077, n. 101). Si vero hoc fieri potuit in Vaticano I, animadvertendum tamen est in futuro Concilio Vaticano II, propter longe maiorem Patrum numerum, istorum Theologos cunctos simul adesse in conventibus plenariis difficulter posse.

III

A quonam et quibus rationibus instituendae sint Commissiones inter Patres Concilii.

Em.mi P. D. GULIELMI T. Card. HEARD

Per litteras motu proprio datas die v iunii 1960 Summus Pontifex decem instituit Commissiones Praeparatorias quae studio et pervestigationi subiicerent consilia et vota Episcoporum et Universitatum necnon proposita et monita Sacrorum Dicasteriorum Curiae Romanae, et exinde circa res in Concilio tractandas schemata vel saltem conclusiones proponerent. Praesides et membra et consultores in praedictis Commissionibus ab ipso Summo Pontifice nominati sunt.

Insuper, numero decimo eiusdem Motu Proprio instituitur Commissio Centralis cuius munus est sequi ac, si necesse sit, in ordinem disponere singularum Commissionum labores atque illarum conclusiones, rite perpensas, ad Summum Pontificem deferre « ut res in Concilio Oecumenico tractando (ita ibi legitur) Nosmetipsi statuamus ». Unus putat consultor iuvare posse « ut conclusiones seu vota Commissionum praeparatoriarum cum futuris Patribus Concilii saltem iis de quibus in can. 223 § 1, tempestive communicentur ut consiliis collatis examen praevium quaestionum et obiectionum instituere valeant cuius exitum ad Commissionem Centralem transmittant pro elencho ultimo thematum elaborando », quod tamen, salvo meliore iudicio, videtur aliquantulum nimis, prae oculis habito ingenti numero episcoporum per totum orbem diffusorum et longis moris quae exinde haberentur; longe maior pars episcoporum nil haberet dicendum, et si quis aliquid addere quaerat, habebit remedium sufficiens in decursu Concilii vi can. 226.

Cum ergo Commissiones Praeparatoriae suos labores ad finem duxerint, ad statuendas materias in Concilio tractandas procedi poterit quod, ut dicitur in citato « Motu Proprio », ab ipso Summo Pontifice fieri debet, auditis quidem, si opus est, consiliis huius Commissionis Centralis vel Commissionis Cardinalium ad hoc nominandae.

Deinde ad instituendas Commissiones Conciliares procedendum est. At notandum est has Commissiones omnino distinctas esse a Commissionibus Praeparatoriis, cum e Patribus Concilii constitui debeant et Patres vere repraesentent. Non recte igitur dicitur eas eisdem viris

constitui posse ac Commissiones Praeparatoriae. Una autem voce dicunt Patres Consultores etiam has a Summo Pontifice constitui debere.

Ad materiam vero propriam quod attinet seu competentiam uniuscuiusque Commissionis assignandam, modo definitivo loqui non possumus usquedum schedulae rerum tractandarum determinentur; sed plus minusve eadem procul dubio erunt quae Commissionibus Praeparatoriis assignatae sunt, sicut et numerus, nisi quidem affinitas materiarum quandam reductionem numericam suadeat.

Certo melius videtur ut praesides Commissionum a Summo Pontifice nominentur et non ab ipsis membris eligantur. Sed quoad membra res non est adeo clara. Scribit unus consultor: « Speculative optandum est ut omnes Commissiones designarentur ab ipsis Patribus in aliqua sessione praeliminari, sed multis difficultatibus scateret suggestio, eo quod Patres cognoscere non possunt idoneitatem singulorum candidatorum pro singulis Commissionibus. Quapropter, praxim quod attinet duplex exstat via, aut ut Commissiones a Summo Pontifice nominentur (sicut Commissiones Praeparatoriae) aut ipsa Commissio Centralis praeparatoria de mandato Summi Pontificis paret Commissiones quae in sessione praeliminari Concilii possunt subici approbationi Patrum Concilii »; et alter haec habet: « Eligere praesidem Commissionis est Summi Pontificis uti revera factum est in Concilio Vaticano I (cfr. Litt. Apost. *Multiplices inter*: " Unicuique ex istis Congregationibus seu Deputationibus praeerit unus ex Venerabilibus Fratribus Nostris S. R. E. Cardinalibus nobis designandis "). Cardinalis Praesidis erit adsciscere tum Consultores Theologos tum Secretarium. Quid de membris? Nihil habent de hac re Litt. Apost. *Multiplices inter,* sed prae oculis habita agendi ratione Concilii Vaticani I, Membrorum seu Patrum Commissionum specialium electio relinquenda videtur Concilio. Attamen cum multum tempus tereretur si ipsa electio omnino Patribus Concilii relinqueretur, valde opportunum est Praesidibus uniuscuiusque Commissionis specialis ius praesentationis reservare. Isti post diligentem inquisitionem, quos magis aptos, natura et muneribus inspectis Commissionis cui praesident, eos suffragiis Concilii deferent ».

Nihilominus submisse censeo electionem plene Patribus relinquendam esse, et hoc quia legendo responsiones Episcoporum in voluminibus antepraeparatoriis editis, mihi visum est apud quosdam certam invidiam, ut ita dicam, existere contra Curiam Romanam quae voluisset nimis omnia sub propria manu tenere, et haberi sensum propriae dignitatis quasi exaggeratum apud aliquos. Si ita est, certe non bonam faciet impressionem episcopis si vix ubi Romam pervenerint elenchum recipiunt nominum in Curia Romana praeparatum quem approbare invi-

tantur; multo melius erit si iam ab initio sentiunt se partem vere activam in Concilio habere. Negari nequit in tali electione multum tempus teri, sed in circumstantiis videtur hoc patienter tolerari debere. Et re vera sic factum est in Concilio Vaticano I. In phasi enim praeparatoria statuta erat forma iam in Concilio Lateranensi V recepta, electionum mixtarum, ita ut duae tertiae partes membrorum eligerentur a Patribus, alia tertia pars deputaretur a Romano Pontifice; at Pius IX omnium electionem Patribus deferre maluit.

Attamen circumstantiae hodiernae eaedem non sunt ac tempore Concilii Vaticani I. In Concilio mox celebrando Episcopi Romae coadunati erunt ex valde dissitis regionibus et plures ex clero indigena orti, ideoque magni momenti est ut in membris electis debita conservetur proportio inter diversas nationes et culturas; nullius ergo vox negligatur. Ad lacunas igitur eventuales vitandas et ut debita proportio in tuto ponatur, forsan melius erit si Summus Pontifex sibi reservet nominationem tertiae partis.

Defectui cognitionis ex parte Patrum, de quo primus Consultor citatus, aliquod remedium haberi poterit si per epistolas conferentiae episcopales nationales vel regionales tempestive invitantur nomina proponere eorum apud suos quos putant ad munus magis aptos, quae postea ceteris Patribus communicari possunt antequam Romam veniant.

Quoad munus Commissionum, si praxim Concilii Vaticani I sequimur, haec notanda sunt. Munus non in eo est quod schemata ut supra statuta, unaquaeque pro sua competentia, novo examini praeliminari subiiciat, sed ad hoc tantum erigendae sunt ut, si casus ferat, i. e. si Patrum consensus in Congregatione Generali coadunatorum super schemata non inveniri constiterit, neque praeses valeat per iteratas Sessiones difficultates superare, cognitione praehabita eorum quae in Congregatione Generali acta sunt, consiliis, emendationibus, immutationibus viam sternat ad consensum Patrum obtinendum; tantum et quatenus insurgant graves difficultates nec sperari licet eas brevi fore superatas, schemata mittentur Commissioni ut sententiam suam proferat aptam ad obstacula amovenda.

Numerus membrorum uniuscuiusque Commissionis in Concilio Vaticano I fuit 24, neque ullam video rationem hunc numerum mutandi. Quo maior numerus membrorum, eo difficilius ad conclusionem pervenitur.

Quibus positis humillime propono:

1) Ut Commissiones Conciliares a Summo Pontifice instituantur qui et praesidem uniuscuiusque nominet;

2) Ut membra Commissionum eligantur a Patribus Concilii per schedulas secretas in generali congregatione quoad duas partes e tribus;

3) Ut tertia pars ab Ipso Summo Pontifice nominetur;

4) Ut numerus membrorum in unaquaque commissione sit 24;

5) Ut post visionem conclusionum a Commissionibus praeparatoriis propositarum provideatur de competentia uniuscuiusque Commissionis, et de numero earundem.

(Quarta Congregatio: 16 iunii 1961)

IV

De orationibus Patrum Concilii moderandis et de eorum votis exquirendis.

Em.mi P. D. ARCADII Card. LARRAONA

1. Quaestio quarta, quae nobis commissa fuit exponenda et breviter enucleanda, ita se habet: « *De Orationibus Patrum Concilii moderandis et de eorum votis exquirendis* ». Ut legenti patet statim, quaestio *bimembris* est, inde, ut ipsi respondeat, *bipartitus* sermo.

In prima parte « *De Orationibus Patrum Concilii moderandis* », in altera vero « *De eorum votis exquirendis* » agendum erit. Unicuique ex duabus partibus aliqua breviter praemittimus circa *sensum et ambitum* membri quaestionis exponendi, circa *criteria servanda in proponendis solutionibus,* circa *illa supponenda* quae aliqua declaratione egere, utilitatis saltem causa, videntur.

Pars prima

De orationibus Patrum Concilii moderandis

Per ordinem exponemus:

I. Praemittenda.

II. De moderandis Orationibus Patrum in Concilii Sessionibus:
In Sessionibus Generalibus;
In Sessionibus Publicis coram Ss.mo.

III. De moderandis Orationibus Patrum in Commissionibus seu Deputationibus.

I. *Praemittenda*

2. *Sensus et extensio vocum.* Tria sunt opportune declaranda, scilicet: quid significent et quosque in casu pateant verba in quaestione contenta: *Orationes - Patres Concilii - Moderatio.*

a) *Orationes.* Etsi verbum, sensu magis proprio et stricto, intelligendum videtur de *sollemnibus sermonibus* in Aula Conciliari seu in formalibus Concilii Sessionibus recitandis, tamen *in textu* propositae quaestionis, ut omnes ipsius practicos respectus complectamur et lineam sectemur praeclarorum Commissionis Consiliariorum qui vota exararunt, *late* ipsum duplici sensu accipimus.

1) Orationem intelligimus quamlibet rationem et formam publice utendi *voce conciliari,* quatenus haec speciatim usum facultatis in Concilio loquendi exprimit. Hinc, tam sermones, quam responsa, relationes, expositiones aliaque similia quaelibet comprehenduntur *Orationum* voce, et omnia ac singula respondentibus normis subiicere oportet.

2) *Concilii* nomine, non solum *totius Concilii* Congregationes seu Sessiones omnium Patrum formales veniunt (Generales, Publicae, coram Ss.mo), sed etiam Commissiones seu Deputationes venire in textu possunt, sive in regulis generalibus sive in illis quae pro eis in Concilii ambitu caventur.

b) *Concilii Patres.* Omnes, ut patet, intelligi in primis debent qui tales stricto sensu, cum voto deliberativo, sunt sive *ex iure* (can. 223 § 1), vise *ex invitatione et concessione* (C.I.C. can. 223 § 2, et § 1, 4°; C.I.O. can. 168 § 1 speciatim n. 4°: *De Ritibus orientalibus et de personis* etc.), sed Patribus *a fortiori,* quoad regulas observandas in facultate habita publice loquendi, aequiparantur tam Patres latiore sensu, seu cum voto consultivo si ipsum concedatur (can. 223 § 1, 4°; § 2), quam illi, qui absque voto et voce iuridicis, ad Concilium (can. 223 § 4) vel ad Commissiones seu Deputationes vocantur.

c) *Moderandis.* Hac voce, *sensu obiectivo sumpta,* illas omnes normas comprehendimus quae non solum *actum loquendi* immediate regulant, ex. gr. quoad tempus, dicendi ordinem aliaque, sed etiam illa omnia quae *exercitium facultatis loquendi* condicionibus subiiciunt, practice definiunt, iustis de causis limitant, vel in casu etiam denegant, imo vel auferunt. Praeterea, *sensu subiectivo,* moderatio complenda in pluribus est ab eo qui Sessioni, Commissioni praeest, cui satis amplam facultatem *discretionalem* (quam vocant) relinquere oportet ut, salvis normarum scopis, fortiter, suaviter, comiter, patienter, eleganter etiam, omnibus adhibitis qua Donum Consilii suggeret, discussionem denique ad bonum portum inter undarum fluctus, ut vel in Conciliis solet, diri-

gere valeat. Vix non omnia, bonis quidem cautisque normis adiutus, ab eo dependent.

3. *Principia - Criteria - Elementa* ex quibus normae hauriuntur seu conficiuntur.

a) *Principia.* Pro casibus in quibus adhuc normas certas pro Concilio Vaticano II non habemus, ad illas proponendas veluti ad *principia* et *fontes,* ad *leges praecedentes* recurrimus, speciatim pro Vaticano I latas. Sane, etsi ipsae vim strictam non haberent, tamen sive ex can. 6 (2°, 3°, 6°) sive etiam directo, non una de causa, magnam vim exercere dicendae sunt. Inter has leges, pro illis de quibus agimus, locum tenent primum Litterae Apostolicae *Multiplices inter* Pii PP. IX, d. 27 nov. 1869 (*Acta Pii IX,* vol. V, pp. 81-86; GASPARRI, *Fontes I. C.,* vol. III, pp. 31-36). Quae Summus Pontifex s. m. Pius IX in citatis Litteris, n. II: *De iure et modo proponendi,* circa *novas propositiones* praesentandas, et n. VII: *De Congregationibus Generalibus Patrum,* circa ordinariam veniam in Concilio loquendi impetrandam, quaeque commoditatis ergo in Appendice transcribimus, *fundamentum doctrinale* securum eorum quae proponuntur constituunt, quatenus Patrum *iura* afficere videntur. Ceterum, plures minores normas ut ex principio et fonte, ex his Litteris depromimus, ut ex citationibus patebit.

b) *Criteria.* Deficientibus definitis normis ad quaestiones ex omni parte illustrandas, *criteria* ad ipsas proponendas ex illis tribus desumimus quae, de mandato Ss.mi Domini Nostri, die 11 martii 1961 Commissionis Centralis Consiliariis indigitabantur, dum ab ipsis vota circa has nostras quaestiones exposcebantur. Exarari vota debebant « prae oculis habitis: *iuris canonici praescriptis; celebratorum Conciliorum Oecumenicorum, praesertim Vaticani I, vicibus et factis; atque rebus iam gestis Concilio Vaticano II apparando* ».

Aliqua breviter ad haec criteria animadverti possunt:

1) Relate ad Iuris Canonici Praescripta, duo obiter subnotamus: *primum,* nimis clarum esse quod, si agatur de vero iuris canonici praescripto quod Concilium Oecumenicum vel rem particularem in ipso tractandam et iure ordinatam tangat, hoc non est tantum prae oculis habendum, sed ut *ius hucusque vigens* allegandum. Ex adverso, plura satis utilia et opportuna prae oculis haberi merito possunt ex diversis iuris partibus, sive ex iure particulari, iurisprudentia, praxi doctrinaque ad ipsas, ut exemplis illustrabimus; *secundum,* dum praescripta iuris canonici prae oculis habere monemur pro Concilio Oecumenico, illa in singulis rebus intelligamus oportet tam iuris et Codicis Latini quam iuris et editi Codicis Orientalis, qui, post Codicem Latinum exaratum, ipsum in non paucis declarare, expolire, complere potuit.

2) Relate ad *vices* et *facta* Conciliorum, Vaticani I praesertim, et Tridentini, illa pretiosam et copiosam experientiam suggerunt ut ordinatio Concilii Vaticani II, si in aliquibus illorum magnorum sane Conciliorum interna ordinatio defecit, opportune perfici, compleri atque hodiernis adiunctis necessitatibus accommodari possit.

3) Denique, iure meritoque monemur et hortamur, ut prae oculis habeamus et memoria teneamus illa quae gesta iam sunt in Concilio Vaticano II apparando, ut linea fideliter servetur et omnia harmonice sibi constent.

Quod momento plenum erit ex. gr. in ordinandis Commissionibus Conciliaribus.

c) *Elementa et argumenta* ad normas proponendas, ex votis Exc.morum ac Rev.morum Consiliariorum Commissionis Centralis unice vel fere depromimus, in paucis si res ferre videretur, ea declarando vel complendo. Quae tam solide, fundate, practice, non raro etiam scite dicta fuerunt amice componere sategimus; nec difficile sane fuit, antiqua canonica regula semper duce: « Distingue - concordabis ».

II. *Regulae practicae de moderandis Orationibus, Sermonibus etc. Patrum in Congregationibus Concilii*

4. *Ordo in tractatione servandus.*

a) Agimus in primis de regulis practicis circa *res novas;* circa illas nempe res quae ad Schemata a Commissionibus exarata non facile reducuntur quaeque Ss.mo Domino vel directe vel per viam Commissionis praecipue Centralis ab aliquo Patre proponuntur ut sibi liceat ipsa per sese Concilio praesentare et coram defendere ac illustrare (infra litt. A).

b) Dein de regulis practicis erit agendum ad moderandas Orationes Patrum in diversis classibus Congregationum Conciliarium proprie dictarum (infra litt. B). Dum scribimus, quod sciamus, hae diversae classes Congregationum pro Concilio Oecumenico Vaticano II adhuc definitae non sunt; ideo illas accipimus quae in Litteris Ap. *Multiplices inter* proponebantur pro Concilio Vaticano I, scilicet: *Congregationes publicae coram Ss.mo* (n. VIII) et *Congregationes Generales Patrum* sive ad discussiones sive ad suffragationes (n. VII).

A) *De regulis practicis pro examinandis propositionibus rerum prorsus novarum* (supra, n. 4, *a*).

5. Omnia generatim quae in Litteris Apostolicis *Multiplices inter* circa has propositiones Concilio a Patribus particularibus directa prae-

scribuntur probanda et retinenda viderentur. Nonnullae ex particularioribus normis possunt absque damno vel declarari vel paulo limitari ac compleri, quod et facimus.

1) « Ius et munus proponendi negotia quae in Sancta Oecumenica Synodo tractanda *de facto* sunt, de iisque sententias rogandi non nisi ad Nos et ad Sedem Apostolicam pertinent ».

2) Propositis a Romano Pontifice quaestionibus Patres alias possunt addere, imo a Sancta Sede *hortantur* ut, quoties ad publicam utilitatem id conferre posse existiment, eas adhibeant, a Concilii tamen Praeside ante approbatas (can. 226; *Multiplices inter*).

3) Novae quaestiones deferri possunt Summo Pontifici vel directe vel per tramitem Commissionis Centralis aut specialis Commissionis tum Em.morum Cardinalium, tum Concilii Patrum a Summo Pontifice deputandae in sinu Commissionis Centralis.

4) Ne quaestio tempore vel modo non congruis proposita, conciliarum actionum ordini officere possit, statuitur:

a) ut scripto privatim et debita servata reservatione exhibeatur;

b) ut publicum rei christianae bonum vere respiciat non singularem dumtaxat unius vel alterius dioecesis utilitatem;

c) ut rationes simul contineat ob quas propositio utilis et opportuna censetur;

d) ut nihil praeseferat quod a constanti Ecclesiae sensu eiusque inviolabilibus traditionibus alienum sit.

5) Peculiaris Congregatio cui quaestiones examinandae commissae sint (cfr. supra reg. 3) diligenter expendet perpendetque an novae sint vel potius in aliis iam contineantur aut saltem ad eas reduci possint et an omnia comprobentur quae statuta sunt in praecedenti regula 4).

6) His omnibus accurate et absolute perpensis, Congregatio suum circa novarum propositionum admissionem vel exclusionem consilium Summi Pontificis iudicio submittet ut Ipse matura consideratione statuat utrum ad conciliarem deliberationem deferri debeant.

B) *Regulae practicae pro moderandis Orationibus, Sermonibus, Interventionibus Patrum in Congregationibus Conciliaribus proprie dictis* (Publicis et Generalibus).

Congregationes publicae coram Ss.mo

6. *Praenotanda ad regulas.* Generatim advertimus: aliqua ex iis quae in Congregatione seu Sessione publica coram Ss.mo, iuxta Litt. Ap. *Multiplices inter* fieri deberent, forsan melius in Congregatione Generali suffragationi destinata peragerentur. Post relationem generalem circa

iter et sortes Schematum ac Decretorum et circa exitum habitae iam suffragationis in Congregatione Generali, sermo Ss.mi Domini indeque lectio Decretorum e suggestu haberi posset, deinde definitiva suffragatio sollemnis, ac denique confirmatio.

7. *Regulae pro Sessione publica coram Ss.mo.*

1) In Sessione publica coram Ss.mo nemo verbo utitur, nisi Ss.mus aut ex Ipsius iussu atque designatione necnon illarum rerum quae recitanda seu dicenda sunt, expressa approbatione.

2) In Sessione coram Ss.mo ad Decreta Concilii confirmanda praescripta est recitatio e suggestu Decretorum quae probanda et confirmanda sunt.

3) Potest etiam non inutiliter praevideri *Relatio Generalis* a Secretario Generali Concilii vel Commissionis Centralis Praeside vel aliis, de *itinere Decretorum,* et de illis quae postquam ipsa in Sessione Generali probata fuerant, ad dubia pellenda quae forsan adhuc remanere poterant, peracta fuerunt.

4) Ss.mus definiet an Orationem habere praeferat ante Relationem Generalem (cf. 3) vel melius post ipsam.

5) Exitus suffragationis publice denuntietur sive a Praeside Commissionis Centralis, sive a Relatore, sive a Secretario.

6) Haec ordinaria Sessio publica coram Ss.mo potest illas extra ordinem pati mutationes quas Ss.mus statuat ex. gr. ob dilationem suffragationis vel Pontificiae confirmationis.

Congregationes Generales

8. *Praenotanda ad regulas.*

1) Congregationes *Generales* illas, ad normam Litt. Ap. *Multiplices inter* (n. VII) dicimus, in quibus omnes Concilii Patres, sub Legati Pontificii auctoritate, negotia ad Concilium pertinentia ipsique legitime ac rite proposita pertractant et, salva Summi Pontificis confirmatione (C.I.C. can. 227; C.I.O. can. 172), decidunt.

2) Congregationes Generales possunt esse tantum vel ad res ordinis *constitutivi* et *practici* Concilii decidendas, ex. gr. (in Litt. Ap. *Multiplices inter* n. VII) ad electiones Iudicum excusationum, Iudicum querelarum et controversiarum, membrorum deputationum etc., vel ad negotia et Schemata discutienda simulque suffragatione decidenda (l. c. n. VII), vel ad negotia, post novam in Deputatione ad quam res pertineat, discussionem, suffragatione absolvenda.

3) In Sessionibus Generalibus discussio certe vetari vel nimis

cohiberi non potest. Imo ipsam, sapientibus quidem circumscriptam limitibus, liberam dicere et proclamare debemus, salvis semper iuribus Romani Pontificis Eiusve Legati proponendi et dirigendi discussionem (cfr. supra n. 5, 1). Etiam si possibile, nimis esset odiosum vel speciem restrictionis libertatis praebere; tantummodo praeclaris omnino rationibus, sive ordinandi tam numerosi Conventus, sive tempori partiendi, sive certis periculis damnisve occurrendi, limitari debet. Authentica Conciliorum historia, usque ad Tridentinum et Vaticanum I discussiones plures fuisse abunde ostendit easque nimis, satisque etiam agitatas, nec semper utiles; tamen non ideo possumus Congregationes Generales fere *formales* ac, sensu recepto, *choreographicas* reddere, et Concilium in dioecesanam Synodum convertere eique quodammodo assimilare.

Sed non minus clarum et certum est, hac ordinata ac moderata libertate salva atque in tuto posita, omnia prudenter invenienda tentanda esse ut discussiones vix non omnes *prius* ac *praevie* in Commissionibus cum Patrum satisfactione fiant. Hinc amice Patres recipiendi sunt, plures illorum ad Commissiones vocandi, media ac subsidia ad quaestiones illustrandas, forsan in Aula seu Bibliotheca quae omnibus pateat, libenter singulis suppeditanda large erunt.

Hinc fiet amabilis atque ex rebus orta *autolimitatio libertatis.* Ille qui audacter vicem ac vocem in Sessione Generali invocat: postquam suum aliorumque omnium Patrum vota edita fuerunt, post Commissiones antepraeparatorias, praeparatorias, centralem, conciliares; post iteratas in Aula illustrationes et declarationes, clare scire, sentire debet sese levitatis, nec levitatis tantum, sed et audaciae ac praesumptionis notam inurere, vel ut ab aliis inuratur sese exponere nisi aliquid novum, solidum, momentosum habeat quod exponere sibi liceat.

His dictis ad regulas veniamus.

9. *Regulae pro moderandis Congregationibus Generalibus.*

1) *Programmatis praeparatio.* Ad facile et secure moderandas Congregationes Generales et ipsarum singularum Sessiones, admodum confert plena, accurata, diligens usque ad apices materiae uniuscuiusque Sessionis et ipsius programmatis praeparatio, ita ut, pro viribus, nihil temerariae « improvisationi » apertum relinquatur; ideo universae quaestiones omnium communi studio subiiciendae, sollicite, quantocius, sufficienti anticipatione, ante aliquot saltem dies, typis impressae distributae sint (*Multiplices inter,* n. VII).

2) *Obiectum discussionum.* Schemata legitime praeparata, ex regula, obiectum et limites discussionum constituere necessario debent. Si discussio ultra definitos limites imprudenter atque impraeparate ducatur, statim ad terminos a Praeside, vel a Relatore revocetur, quae-

stione incidentali, si casus ferat, competenti Commissioni seu alii Sessioni amandata (cfr. infra 9).

3) *Relator seu Ponens.* Ad singula Schemata illustranda nominabitur, approbante Romano Pontifice, Relator qui, ante discussionem Conciliarem, coram exponet obiectum et rationes Schematis.

4) *Oratores.*

a) Oratores qui ad Schemata generatim declaranda, expolienda, complenda vel ad aliquam momentosam quaestionem in ipsis illustrandam intervenire velint, veniam ab Officio Praesidentiae, tempore definito, scripto petant, clare subnotatis et orationis themate et loco Schematis ad quem oratio referatur. Praeterea *integram* propositionis explanationem tradere debent ut convenienter discussio atque danda quolibet sensu responsa praeparentur, et si casus ferat ipsa explanatio ac responsa typis mandari valeat atque inter Patres, initio saltem Sessionis, opportune distribui. Officium Praesidentiae, directo vel per Commissionem; informationes ac subsidia suppeditare potest, et si casus ferat, Oratorem ad praeviam in Commissionibus consultationem, informationem etc. invitare.

b) Officium Praesidentiae Commissionis Centralis elenchum illorum qui veniam loquendi impetrarunt et materiam circa quam agere desiderant conficiet. Si Oratorum numerus tempus excedat quod orationibus ex occasione praesentatis concedi in Sessione poterit, videat an discussionem alia in Sessione continuare oporteat.

Fieri etiam poterit reductio Oratorum in eadem materia ita ut unus, quin alium repraesentet formaliter ne factionibus faveatur, illa suae orationi addere valeat in quibus cum alio conveniat.

Possunt etiam a praedicto Officio illa communicari quae ab inscriptis, qui veniam dicendi obtinuerunt, exponenda sunt, ut libere quis voci renuntiare valeat, quod plane vel in ipsius Sessionis decursu licet.

c) Elenchus Oratorum, postquam omnia pro Sessione ordinata fuerunt, publici iuris fiat. In ipso, post Praesidentiae Officium ac Relatores, Oratores, singuli pro dignitatis gradu, praecedentiae ordine servato quem in Concilio obtinent, collocabuntur (*Multiplices inter,* n. VII).

d) In Sessionis Generalis decursu, nemo ad rem aliquam e *proposito* exponendam admittendus est, nisi prius (tempore iuxta casus et discussionum vices designato; cfr. *Multiplices inter*, l. c.: « saltem pridie ») veniam a Commissione Centrali ad vocem exercendam *scripto*, receptaque formula, petat, ea tamen quae libeant addendo. Formulae petitoriae illa alleget quae legere seu exponere intendit, sermone latino redacta (melius ex integro, sed quoad substantiam resque praecipuas sal-

tem) ut ipsi respondere liceat. Obtenta venia, Orator in programmate inscriptus, ordine definito, quae tradidit exponere Concilio iam valet.

e) In Sessionis decursu, vox quidem peti potest, sed *adiective* tantum, i. e. non ad nova sed intra ambitus discussionum ad ea scilicet quae iam proposita et discussa sunt declaranda, confirmanda, impugnanda si libet, postquam inscripti Oratores loquuti iam omnes fuerint (*Multiplices inter,* n. VII).

f) Qui vero iuxta superius dicta (litt. *d*) in Sessionis decursu loquendi facultatem obtinuerint, *post inscriptos omnes* loquentur, servato pariter inter ipsos praecedentiae ordine, nisi aliqui post alios vocem obtinuerint iam ad loquendum parati et accedentes.

5) *Tempus.*

a) Tempus Oratoribus ex regula definitum non nimis rigide intelligi debet; relinquatur Praesidi in singulis casibus discretionalis, quam vocant, facultas, ut ponderatis peculiaribus adiunctis sive rerum sive personarum, sive temporis iam transacti, sive Oratorum numeri qui adhuc veniam loquendi obtinuerunt et rationabiliter vicem expectant, Oratorem moneat et magis vel minus urgeat ad conclusionem.

b) Normae generales circa tempus concedendum, salva regula 5) *a*), hae fere esse possent:

— *Pro Relatoribus*: Definiatur singulis in casibus a Praeside cum Praesidentiae Officio quantum temporis singulis concedatur.

— *Pro Oratoribus*: Regulariter, ad loquendum inscriptis, a 5 ad 10 minuta concedantur; hoc tempus, ex speciali venia, petita et impetrata, usque ad 15 protrahi posset. Post tamen decem minuta etiam in his casibus, vitreum tintinnabulum suaviter agitatur, quo orator monetur ut, quo citius fieri possit, ad conclusionem venire satagat. Post 15 minuta signum finiendi Oratori clare datur, quod, si necessarium sit, fortius repetetur.

Posset in qualibet Sessione, prout res ferat, tempus aliquod interrogationibus seu interventionibus destinari. Qui in ipsis veniam loquendi impetrant a 5 ad 7 minuta non excedant. Cetera pro alia Sessione reserventur.

6) *Tempus inter discussionem et suffragationem.* Optimum non raro consilium videretur, si novae Sessioni suffragatio, veluti ex generali regula (quae in facilioribus seu clarioribus exceptionem pati naturaliter poterit), ita ut Patres res intimius penetrare, mature omnia ponderare, et ad Commissiones pro difficultatibus recurrere valeant. In Sessione suffragationi destinata, post ipsam absolutam, alius Schematis, capituli vel diversae materiae discussio incipere statim valebit.

7) *Remissio dubiorum ad Commissionem.* « Sin autem circa

Schema vel res quae discutiuntur oriantur difficultates, ut, sententiis in contraria conversis, via non suppetat qua in ipso conventu componi possint », tunc iterum cum omnibus hinc inde allegatis, Praesidis ac Praesidentiae iussu, consultis etiam si videatur Patribus, tota res ad Commissionem redeat (*Multiplices inter,* n. VII).

8) Absolutis discussionibus, ad suffragationem conciliarem, vel in eadem Sessione, vel, si opportunum videatur, in alia, ratione infra descripta procedatur. In Congregatione publica coram Ss.mo in re iam secure decisa, repetita coram suffragatione, ad confirmationem Decretorum procedi iam valet si ita Ss.mo placuerit.

III. *De moderandis Orationibus Patrum aliorumque in Commissionibus seu Deputationibus*

10. Pro moderandis discussionibus in Commissionibus Conciliaribus, illae normae servari *generatim* poterunt quae in Commissionibus Praeparatoriis utiliter servatae fuerunt. *Generatim* dicimus, quia cum res iam urgeant et materia elaborata diligenter fuerit, discussiones necessario magis rapide magisque practice esse debebunt, sive in Commissione Centrali sive in aliis.

11. Labor atque opus Commissionum in his praecipue esse debet: 1) In severissima selectione materiae Concilio reapse praesentandae, ne legibus obruatur Ecclesia et regiminis tum Episcopalis tum praesertim Pontificii iustae libertati et efficaciae attentetur; 2) In vigilanti, cauta, oculata formularum et clausularum castigatione; quia terribile dictu est et pro populis et pro futuris legislatoribus, nunc leges in rebus practicis condere quae per plures decades vel forsan per saecula perdurare poterunt; 3) In practica et sapienti Commissionum collaboratione, coordinatione, unificatione, prout a vita ipsa imponitur ex. gr. in regimine, in ministeriis, in studiis, ex parte et pro quaestionibus particularibus relicta, illa forsan pro ordinario regimine necessaria, sed, si quod opinari licet, nimis pro Concilio non raro divisa et abstracta Dicasteriorum competentia; 4) In admittendis dubiis, in informationibus dandis, subsidiis omne genus Patribus offerendis. Hi scire ac experiri debent se posse fiducialiter pro sui muneris fideli adimpletione, ad Commissiones recurrere, haeque deberent speciale Officium instruere pro hac iugi ac fructibus foecunda cum Patribus communicatione.

12. Speciatim haec Patribus assistentia sollicita et ampla esse debet post Schematum communicationem ante Sessiones Generales ad has praeparandas et ante Sessionem publicam coram Ss.mo.

Pars secunda

De Patrum votis exquirendis

Duo tantum breviter et practice tangemus:
I. Rationem ferendi suffragium.
II. Rationem ipsum exquirendi et recipiendi.

I. *De ratione ferendi suffragium*

13. Praecipua utilia quae in casu Commissionis nostrae interesse viderentur, ut credimus, fere sequentia esse possunt:

1) An votum in Concilio *orale* aut *scriptum* sit. An aliae formae (schedulae, ballotationes, per instrumenta mechanica, per motus manus (elevatio) vel corporis (elevatio, sessio), quando, quibus condicionibus adhiberi valeant et an ipsas exhibere expediat.

2) An votum *publicum* esse debeat; an *secretum* esse *valeat;* an voti secreto *favendum sit,* quibus condicionibus.

3) De suffragationis formulis et de ipsarum sensu.

14. 1) *Quoad votum orale et scriptum.*

a) In Litteris Apostolicis *Multiplices inter,* agendo de approbatione Decretorum in Congregationibus Generalibus (n. VII in fine), dicitur expresse: « *Suffragia oretenus a Patribus edentur, ita tamen ut ipsis integrum sit de scripto illa pronuntiare* ». Evidenter dum scripta forma admittebatur, secreto voti pro illo consulebatur qui suum suffragium manifestare nolebat (cfr. n. 2). In Vaticano I *pro Congregationibus Generalibus et quoad approbationes Decretorum,* aliae formae quam *prolatio oralis suffragii* (Placet - Non placet) et ipsius scriptio non admittebantur. Quod pariter ad Congregationes *publicas* coram Ss.mo extendebatur.

b) Admittebantur ex adverso et imponebantur *Schedulae secretae,* excluso suffragio orali pro electionibus faciendis, ex. gr. Iudicum excusationum et Iudicum querelarum: « Statuimus ut Ipsa Synodus per Schedulas quinque ex Concilii Patribus eligat in Iudices excusationum » et postea: « ut eadem Synodus pariter per Schedulas secretas quinque ex Patribus eligat in Iudices querelarum et controversiarum » (n. V).

c) *Quoad alias formas praeter oralem et scriptam generatim.* Possent absolute loquendo in casibus definitis, seu ad parva decidenda quae occurrere possunt, ex. gr. circa ordinem laborum, circa dies sessionibus assignandos et alia centum, in primis, aliquae ex formis usitatis sive in

Iure canonico (in Capitulis Canonicalibus, in Capitulis Religiosorum usque ad modernas non raro ad civiles ac sociales — in Congressibus — accedentes Congregationes Institutorum Saecularium), sive in *Iure civili* praecipue parlamentari adhiberi: (ex. gr. in Italia: « per alzata o seduta », « per divisione nell'Aula », « per appello nominale », « a scrutinio segreto »).

d) In particulari recipi possunt:

1°. *Forma ballotationis,* sive pallae (palline, dadi, tessere ecc. di colori diversi *e* l'iscrizione corrispondente, meglio per le tre ipotesi: *affermativa, negativa, di astensione*) deponantur *in capsa,* seu *arca* apud Praesidentiam, ut solent schedae electionis, sive melius, ad vitandam illam nimis longam fere trium millium personarum processionem, per *bursas* quibus per diversa loca circumeuntes designati Scrutatores pallas colligant et ad Praesidentiam ferant.

2°. *Formae per elevationem manus et elevationes et sessiones,* evidentior forma, sed fatendum est in magna multitudine suffragantium per immensam aulam non quadram, nec ad modum amphitheatri, sed longitudinalem, ut dicunt, comprobationem suffragiorum, nisi hae formae aliis compleantur, subdifficilem satisque implicatam evadere.

3°. *Forma scrutinii secreti* iam adest in forma ballotationis quoad negotia aliasque propositiones disiunctivas. Forma scrutinii secreti per Schedulas admissa iam fuit quoad electiones in Concilio faciendas, ex. gr. Iudicum excusationum et querelarum ut supra diximus (n. 1 *b*) et ad alios casus evidenter extendi absque difficultate posset.

4°. *Forma electro-mechanica* vel similis rationis *mechanica,* etsi adhuc communiter recepta non fuerit nec polytice nec socialiter, tamen recipi posset sive *ad suffragationem faciendam,* sive *ad complendam, communicandam, ob oculos ponendam,* dummodo condicionibus respondeat infra in 2° ubi de suffragio exquirendo et recipiendo sermo erit.

e) Ex adverso non viderentur opportunae nec Concilii dignitati respondentes:

— Suffragatio per *appellationem personalem* (appello nominale).

— Suffragatio per *divisionem in Aula* (divisione nell'Aula) quae prorsum saporem et colorem profanum (politicum) habet.

15. 2) *Circa secretum voti* in Concilio non immerito aliqua ex eo quaeri debent, quod videretur hucusque potius publicitati, indeque securitati ipsius, consultum fuisse, nec desunt rationes dubitandi ex quibus secreto voto potius facendum consulto censeri potest.

a) Quod suffragium ad Schemata, Decreta, canones in Sessionibus Generalibus probanda, *ex regula,* ad normam Litt. Ap. *Multiplices*

inter, debeat esse publicum, etsi per exceptionem valeat esse secretum, ex textu, supra iam recitato, clare constat: « Suffragia a Patribus oretenus edentur, ita tamen ut ipsis integrum sit etiam de scripto illa pronuntiare » (VII in fine). Quoad Sessiones publicas coram Ss.mo, suffragia non tantum *ex regula* publica sunt, sed nec exceptio admitti videtur, imo vel ipsa Sessionis forma et ratione, exclusa videretur.

En textus (n. VIII de Sessionibus publicis): « Tunc vero rogabuntur Patres: *an placeant canones et decreta perlecta;* ac statim procedent Scrutatores suffragiorum, iuxta methodum superius costitutam, ad suffragia singillatim et ordine excipienda, eaque accurate describant (cfr. supra n. VI: *De Officialibus Concilii*; n. 4 Scrutatores). Hac autem in re declaramus suffragia *pronuntiari* debere in haec *verba* « Placet » aut « Non placet »; ac simul edicimus minime fas esse a Sessione absentibus gravi de causa, suffragium suum scripto consignatum ad Concilium mittere ».

b) *Per exceptionem* votum secretum *admittitur* in Sessionibus Generalibus quoad approbationem Decretorum, Canonum, Schematum; *imponitur* autem quoad electiones faciendas Iudicum excusationum et querelarum (n. V).

c) Quaeri potest: An et quibus condicionibus secreto voti favendum sit, ita ut: a') admitti valeat etiam in Sessionibus publicis; ut b') ad alias quaslibet *electiones,* si quae in Concilio fieri oporteret, *extendi deberet* (supra *b*); ut c') votum secretum *impetrari* a Patribus valeat semper ac agatur de *rebus personalibus* vel *satis gravibus,* iuxta criteria in iure canonico passim recepta. Et quod facile concedi *possit* ac *debeat,* cum definitus numerus Patrum (ex. gr. 50) expostulet etiam non directo sed per Secretariam.

In primis notamus, *secretum voti* non parum momentum habere posse: *pro libertate suffragii,* quae defensione eget ac defensionem meretur ipsaque de facto fruitur, non solum in electionibus (can. 169, § 1, 2°; cfr. supra *b*), sed etiam, ad normas iuris generalis et particularis legitime probati in tot aliis casibus, ex. gr. in rebus iudicialibus, in admissionibus et dimissionibus, in debitis contrahendis, et ita porro.

Nunc venientes ad Concilium, non dubium momentum secretum habere potest ut Pater ab humanis rationibus in tam gravi ferendo suffragio liberetur, ex. gr. sensus indebitae fidelitatis, vel affectus erga proprias doctrinas vel praxes, erga amicos nationis, factionis, polyticae vel socialis inclinationis et tot huiusmodi quae, *ex historia* et pro vix non omnibus Conciliis, satis constat.

Sed non solum pro libertate suffragii, sed *pro bona fama et futura actione* pastorali Patrum. Quando publicum esse debet, vix possibile

est quod ipsum extra Concilium, post ipsum saltem, non sciatur. Nunc ergo, si supponamus aliquem Patrem in rebus vel fidei vel gravis doctrinae, fidei proximae, vota tulisse recto Ecclesiae sensui contraria etc. ... non facile dici aut existimari potest quosque sua bona fama, suum debitum exemplum; detrimentum coram suo populo, suis sacerdotibus ac religiosis capere valeat. Sani, prudentis et boni consilii videretur inde, si media offerentur ut haec, prout possibile sit, vitari valeant.

d) Dum suffragium *secretum* offertur et *securum* redditur, quod difficile non videretur, nullo modo officiendum est nec libertati et sinceritati discussionum, nec claritati ac securitati suffragiorum ut in ipsis fraudum, vel umbram, vitandi.

16. 3) *De suffragationis « formulis » et de ipsarum sensu.*

a) In Litt. Ap. *Multiplices inter,* agendo de Sessionibus publicis coram Ss.mo dicitur: « Hac autem in re declaramus suffragia pronuntiari debere in haec verba: " Placet " aut " Non placet " » (n. VIII). Excluderetur proinde tertia formula: « *Placet iuxta modum* », ab aliquibus proposita. Ut rem inspicienti patet statim, haec tertia formula: « Placet iuxta modum », est *affirmativa* quoad substantiam, etsi aliqua adsint quae, quin *destruant* affirmationem illam, relate ad non substantialia vel denique minora, limitent. Inde videretur, intimam mentem, in *disiunctiva* formula imponenda quae ceterum semper ex regula in utroque iure in decidendis negotiis, hanc esse: etsi aliquod in re minore dubium subsit, qui « placet iuxta modum », si possibile fuisset, suffrageretur, logice debet « placet » absolute suffragari, et hoc tantum nec aliud interest ad rei solemnem definitionem. Haec clara ac solida viderentur, et hoc supposito, admissio in Sessione publica formulae « *Placet iuxta modum* » etiam cum facultate accessus ad *placet* absolutum, inutilis, vel fere, reputari practice potest. Doctrina *hypothetice* momentum habere poterat, in casu scilicet, quod « Placet iuxta modum » admitteretur in Sessione Generali, de quo statim (*b*), et de ipso in itinere disceptationum, referretur in Sessione publica coram Ss.mo. In hoc casu, in definitiva suffragatione tacite patebit et naturalis erit transitus ad votum absolutum (affirmativum).

b) Possunt admitti tres formulae: « *Placet* », « *Non placet* », « *Placet iuxta modum* » in suffragationibus Sessionis Generalis? Pro illis non habemus decretoria verba, quae « Placet iuxta modum » in Sessionibus coram Ss.mo excluderent prorsus. Ut censemus, in hoc casu, formula « Placet iuxta modum » utilis esse potest sub duplici respectu: 1° in suffragatione *non formaliter* definitiva, quae demum illa tantum est quae in Sessione coram Ss.mo completur, haec formula, quae ceterum affirmativa est, fideliter sensum suffragantis exprimit favorabilem qui-

dem, sed cum reservationibus. Si *non pauci* hac formula suffragentur Patres, *semper* ex parte Officii Praesidentiae curandum diligenter est ut omnia experiantur, tententur, compleantur ut in Aula vel extra Aulam difficultatibus quae subsunt pro viribus satis fiat. Si autem *plures* essent qui formula « Placet iuxta modum » uterentur, serio cogitandum esset an hic casus ad illum reduci debeat de quo in Litt. Ap. *Multiplices inter* (n. VIII) sermo fit, quando scilicet Schema, Decretum, Canon in Commissionem redire debebit ut convenienter iam limata, correcta, completa sine reservatione, imo et a contrariis admitti nova quidem suffragatione possit (videtis textum n. VII in App.).

II. *De ratione exquirendi et recipiendi suffragium*

17. Breviter haec practica expedimus et oralibus discussionibus libenter plura minutiora amandamus.

1) *Quoad rationem exquirendi suffragia.*

a) Cum suffragia Concilii *numquam subsignanda sint,* et *raro necessario scribenda sunt* (scilicet, in illis raris electionibus de quibus supra egimus, n. V, Litt. Ap. *Multiplices inter*), sed typis impressa esse possunt, etiam quando sunt secreta, expedita est res voti praeparatio, si ipsum praeparare oportet.

b) Exquisitio a Patribus suffragiorum potest fieri per *Scrutatores cum Notariis* et de hac ratione Litt. Ap. *Multiplices inter* n. VI, sub n. 4: « Hi autem octo Scrutatores (quos prius Pontifex Ipse designat nominatim; cfr. quoad ius commune can. 171 § 1) in quattuor districta paria distributi, ita ad accipienda suffragia procedent, ut bina paria unum Conciliaris Aulae latus, totidemque alterum obeant, ac praeterea singula paria singulos ex Notariis secum habere debebunt dum in munere fungendo versantur ».

Aliqua animadvertimus: *primum,* vix notare oportet hos Scrutatores Notariosque, si amplius ita adhibeantur, augendos esse pro aucto numero Patrum (ter fere ducto); *secundum,* facillime hanc methodum in *secretam* suffragationem converti posse (ad normas iuris antiqui *non revocati,* dicere ad aures suffragium Scrutatori, qui iureiurando secreto officii adstringitur, est *secreta suffragatio*); *tertium,* ita facile est dicere oraliter « Placet », « Non placet », quam tradere Schedulam typis impressam ac respondentis coloris, aut tesseram cum inscriptione et colore voti respondente, quae in bursam, documenti causa, immittitur, dum coram Notarius votum signat, seu de suffragatione peracta fidem reddit.

c) Alii modi: *Electrice* ita ut tres unusquisque ex Patribus habeat in suo scrinio clauso malleolos (tasto) ex quorum pressione votum

in Schemate seu Tabula ad Praesidentiam datum suffragium appareat statim. Haec Tabula, dum suffragatio continuat, coperta esse expediet ad voti secretum, ut non valeat ullo modo aliqua ex Patrum lineis vel maligne nec fundate cuiusdam in partes inclinationis seu suspicionis insinuari. Signo ac suffragio recepto, deberet statim responsum dari ex accensione in Tabula, vel in scrinio secreto suffragantis, lampadis cum colore et inscriptione voti respondente.

Similes electricae formae (combinazione colle cuffie ecc.) a technicis quaeri possunt, ipsis criteria et necessitates clare exponendo.

18. 2) *Quoad rationem recipiendi suffragia.*

Pauca parvaque notamus, fere unice characteris practici.

a) Post recepta suffragia in Praesidentia scrutanda sunt. Quando non agitur de electionibus (etsi quoad has teneremur) non ligamur can. 171 de scrutinio peragendo. Tamen plus minus ex regulis satis minutis et strictis in can. refertis normam generatim sumere possumus.

b) Praecedentia in suffragio emittendo servanda, intelligitur de membris uniuscuiusque lineae, quia ceterum suffragatio simul in omnibus lineis fieri valet et utiliter debet.

c) Suffragia numeranda sunt coram in Praesidentia, vel ex se numerantur ex inscriptione in Tabula, si electrice fiat suffragatio. Si ex aliqua confusione non plene responderet numerus votantium suffragiorum numero, sed haec illum superarent, non est *absolute necessarium* suffragationem repetere, ut ex § 3 can. 171 praecipitur pro electione. Res relinqui posset Praesidentiae.

d) Non teneremur obligatione publicandi statim unum post aliud suffragia (ut pro electione in § 2 can. 171 praescribitur). Posset in fine suffragationis vel megaphono seu amplificatore, vel Tabula electrice illuminata ut res oculis fidelibus subiiciatur, vel utroque modo, exitus suffragationis communicari.

Et haec *scripto* sufficere forsan possunt.

(Quinta Congregatio: 17 iunii 1961)

V

De maiore suffragiorum parte pro ferendis decisionibus conciliaribus requisita.

EM.MI P. D. ARCADII CARD. LARRAONA

1. Agendum ergo est de definienda maiore suffragiorum parte, quae pro ferendis decisionibus conciliaribus, — sive stricte dictis (id est, totius Concilii), sive paulo latius acceptis (Commissionum Conciliarium scilicet) — in diversis rerum ac quaestionum generibus requirenda videretur.

Triplici articulo rem sub singulis respectibus illustrabimus.

In *primo* aliquas praevias trademus canonicas notiones, ad rem plene facientes, quae utiles imo quodammodo necessariae nobis visa sunt, ut dein expeditius procedere possemus et, vel umbram confusionis vitaremus.

In *secundo* de maiore parte suffragiorum quae in *totius Concilii,* proprie dictis, *Conciliaribus* Decisionibus requirenda est.

In *tertio* denique de maiore parte suffragiorum quae in Decisionibus *Commissionum Conciliarium* imponi seu admitti potest.

Art. I - PRAEMITTENDA UTILITATIS CAUSA

2. Ad tria, illa quae praemittenda censemus, per ordinem, ipsi quaestionis textui insistendo, commode reducimus.

1° Agimus nempe de *suffragatione,* de *suffragio,* de *suffragiorum classibus.*

2°. *De maiore suffragiorum parte* seu (ut recepto verbo in utroque iure, canonico et civili, et in utraque pariter doctrina, nec hac in re tantum, dici solet) de *maioritate,* ipsiusque rationibus seu modis.

3°. De diversis classibus decisionum conciliarium.

3. 1°. *De suffragatione, suffragio, suffragiorum classibus ad rem nostram.*

a) *De suffragatione.*

1) Ecclesia Catholica est « ex ipsa ordinatione divina » persona moralis collegialis (can. 100 § 1). Supremam Ecclesiae potestatem, modo extraordinario Concilium Oecumenicum, a Romano Pontifice convoca-

tum et legitime constitutum (can. 222 ss.), *collegiali ratione* exercet (can. 228).

2) Diversimode personae collegiales, sive ex iure communi sive ex iure proprio ac peculiari, actus suos per Superiores, per Officiales etc. legitime ponere, exercere valent, ita ut per ipsos, ita positos actus, iure exerceant, officia adimpleant, alios obligent, erga illos obligentur.

3) Tamen modus *veluti naturalis* quo persona collegialis agit, suam communem voluntatem exprimendo, *est suffragatio,* illorum suorum membrorum qui *iure suffragii* pollent, indeque personam repraesentant. Est modus *naturalis,* et quatenus persona collegialis autonomia fruitur, *fundamentalis,* a quo alii modi facile derivantur. Hinc nostri Codices, scilicet, Codex latinus (can. 101 § 1) et Orientalis (can. 29 § 1) inter actus personarum *collegialium,* hunc tantum recensent et sub respectu legislativo ordinant.

4) Etsi Concilium Oecumenicum, quod suprema pollet in universam Ecclesiam potestate (can. 228 § 1), nisi quoad illa quae legitimo iure pro ipso a Romano Pontifice fuerint constituta, *stricte loquendo* iure communi non teneretur et posset, prout opportunum duceret, sese ab eo liberum seu exemptum proclamare, tamen, ut *clare decet,* nisi hoc indubie *expresse vel tacite* dicat, intelligere debemus, ex regula, libere iure communi sese subiicere velle.

5) Quo supposito, in casu, generales normas circa actus collegiales, et *pro munere nostro,* illas speciali ratione quae suffragationes ordinant, Concilii suffragationibus ut *ius suppletorium* applicamus. Hae generales normae iuris communis pro suffragationibus a Collegiis faciendis, in can. 101 § 1, 1° *directo et praecipue* continentur. Etsi can. 105, nec de Collegiis nec de suffragationibus proprie dictis agat, sed de *actibus Superioris* qui ad agendum eget consilio vel consensu aliquarum personarum, quae nec cum ipso Superiore nec necessario inter sese, Collegium constituunt et ut tale agunt, tamen *analogice* ex can. 20, quatenus de *conventu* in can. 105 agitur, ex ipso aliqua theoretice et satis generali ratione deduci pro suffragationibus collegialibus possent.

6) Applicatio can. 101 § 1, 1° suffragationibus Concilii Oecumenici, est semper *suppletoria* de iure et de facto, scilicet, vim tantum exerit *quando et donec* deficimur iure peculiari pro Concilio constituto vel constituendo. Sane, can. 101 § 1 in primis verbis numeri 1°, de quo tantum agimus, haec clarissime statuit pro omnibus et singulis in ipso contentis, *quod est probe notandum,* applicanda: « Nisi aliud expresse, iure communi aut particulari, statutum fuerit » (cfr. etiam can. 29 § 1, 1° Cod. Orientalis).

b) *De suffragio et de suffragiorum classibus in Concilio.*

Recidendo quae non adeo necessaria viderentur, notamus:

1) In Concilio vota alba vel non data, etsi ad normam can. 101, *iuridice* non possint computari ad maioritatem aestimandam, cum haec tantum ex votis validis computetur, tamen in Concilio, quoad illa quae ipsius sunt propria, *moraliter* computari debent *sub respectu* theologico, ut aestimetur, an et quosque Ecclesia repraesentet. Hunc in finem requiritur illa *qualificata maioritas,* de qua postea.

2) In Concilio vota *secreta* non nisi in aliquibus electionibus *imponuntur* (« Multiplices inter », n. V). In aliis electionibus etiam *secreta* esse deberent, si ipsae *vere canonicae* declararentur, cum pro his suffragium *stricte secretum* esse praescribatur (can. 169 § 1, n. 2°), sed non est necessarium *designationes* seu *nominationes* minoris momenti, quae in Concilio occurrere possunt, ex. gr. alicuius parvae Commissionis vel personae etc., ad honorem canonicae electionis elevare.

Absolute loquendo, posset secretum imponi pro aliquibus designationibus, etsi non declararentur electiones canonicae (cfr. can. 105 n. 2 et est normale in designationibus quae per suffragationem in Consiliis religiosorum fiunt), sed, ut credimus, melius, si casus ferat, *facto verbo cum Ss.mo* imponeretur, nisi in facultatibus Praesidi concessis res fuerit praevisa.

Ut *ad quaestionem quartam* iam diximus, secreto voto, hoc sensu praecipue, favendum est, quod volenti suum suffragium *secreto* dari posse, et secretum remansurum, concedatur et sua voluntas practice secura reddatur, quod nullo negotio nemineque turbato, fieri valet, ut innuimus.

3) *Vota subsignata* in Concilio non praevidentur, vota vero *scripta* (non subsignata) necessaria vix esse possunt et semper ipsa vitare licebit (cfr. dicta ad quaestionem quartam).

4) *Vota disiunctiva* in electionibus canonicis evidenter admitti non valent (can. 169 § 1, 2°). Pro aliquibus *designationibus,* utiliter praevideri posset elenchus nominum cum facultate clare definita aliqua nomina addendi vel demendi.

4. 2° *De maiore suffragiorum parte seu de « Maioritate ».*

a) 1) Maioritas potest in primis *absoluta et relativa* esse.

Absoluta habetur, dicit uterque Codex (can. 101 § 1, 1° et can. 29 § 1, 1°) quando « *demptis suffragiis nullis* res placet (maioritas *affirmativa*) vel displicet (*negativa*) parti absolute *maiori* », id est, quae dimidium (medietatem) suffragiorum validorum superat, esto non *integro* suffragio, sed *dimidio* suffragii, ut in numeris *imparibus* accidere potest.

Hinc maioritas absoluta numeri paris *octo,* sunt quinque; sed numeri imparis *tres,* sunt *duo*; quinque, sunt tres; septem, sunt quattuor, et ita porro.

2) Poterit quidem, *iure particulari,* pro Concilio statui ad maioritatem absolutam integrum suffragium supra medietatem requiri, quod suffragium cum dimidio in numeris imparibus evadet. Et hoc quidem, inoffensis Codicibus nostris, latino et orientali, certe fiet cum tantum ipsi ius suppletorium, ut diximus, constituant. Nisi tamen hoc expresse et legitime edicatur, regula generalis suppletoria Codicum tenebit.

b) 1) *Maioritas relativa* habetur quando quaestio, vel personae eligendae, designandae, pro quibus suffragia feruntur, non obtinent maiorem omnium votorum partem, sed minorem, quae tamen ad illam absolutam maioritatem atque ad personas vel opiniones quae suffragia retulerunt *comparate,* maioritatem *prae aliis* seu *relative ad alios,* vel *ad alia, relativam* appellamus.

2) *Maioritas relativa* non admittitur in Concilio, nisi relate ad illa quae in ipso *communia* cum aliis Collegiis essent. Quoad haec nulla difficultate admitti potest, ut infra ad regulas dicimus.

c) Maioritas *qualificata seu exceptionalis.*

1) *Dupliciter* accipi potest: supra ius, quando ultra illud quod ius generatim praescribit exigitur *in casu* maioritas quae superat maioritatem absolutam, ex. gr. *duarum e tribus partibus,* vel imponitur *absoluta* quando ex iure (tertio scrutinio) sufficeret *relativa.*

Ex adverso maioritas qualificatur *infra ius,* quando ex. gr. in casibus in quibus ex iure in primo scrutinio requireretur maioritas absoluta (can. 101 § 1, 1°), exigitur iure particulari tantum *relativa* in primo iam, vel in secundo scrutinio, ex. gr. in electionibus Scrutatorum vel Secretarii alicuius Capituli etc. (frequenter).

2) Maioritas *qualificata supra ius,* generatim *duas e tribus* suffragiorum partes solet secum ferre. Potest tamen *ad tres e quattuor* partibus extendi, imo et quandoque exigi potest *unanimitas* suffragiorum vel *absoluta* vel *moralis* tantum. Casus unanimitatis absolutae habemus in iure hoc loco (can. 101, § 2; can. 29 § 2): « Quod autem omnes, ut singulos, tangit ab omnibus probari debet ». Casus unanimitatis *moralis,* quae in Concilio *speciale momentum habet* et prae oculis habita fuit ad regulas deinde proponendas (art. II, III), in iure ordinario (parum frequenti) potest accipi *latius et strictius* sive relate *ad numerum vocalium* (si hi plures sint, etsi unus vel alter deficiat, admittetur *moralis unanimitas*), sive etiam ad maiorem vel minorem rei (dispensationis ex. gr. in postulatione) difficultatem etc.

3) Maioritas *qualificata supra ius* (generatim duarum ex tribus

partibus) habetur in iure generali vel particulari pro *electionibus gravioribus* vel *ad vitam* (in Pontificis, Moderatorum Supremorum, Abbatum electione), pro *reelectionibus, pro negotiis gravissimi momenti.*

4) Maioritas *qualificata infra ius* (ex. gr. quod sufficiat primo vel secundo scrutinio maioritas relativa) frequens est in designationibus, electionibus, decisionibus parvi seu minoris momenti.

5. *3°. De diversis Decisionum Conciliarium classibus.*

a) Distinguimus in primis Decisiones a Concilio proprie dicto, integro, collegialiter congregato, ab illis quae fiunt in Deputationibus seu Congregationibus quae sunt Concilio adiectivae et ab una Patrum parte, non qua Concilium repraesentante, fiunt.

b) Speciatim, pro Concilii Sessionibus, momentum habet distinctio inter illas decisiones quae sunt Concilii *propriae* ac *peculiares,* de quibus expresse agimus, prout fidem vel disciplinam tangunt, et alias quae sunt Concilio generatim cum aliis Collegiis communes et respiciunt ipsius Collegii functiones, ordinationes, in minoribus constitutionem.

c) Haec distinctio (*b*), potest in aliquibus utiliter deputationibus seu Commissionibus applicari ut ad regulas dicimus.

Art. II - De maiore suffragiorum parte in decisionibus conciliaribus

6. Separatim agimus de decisionibus in Sessionibus *publicis coram Ss.mo* et in Congregationibus *Generalibus Patrum.* Quoad has vero, diversa decisionum genera distinguenda accurate erunt.

A) *De suffragiis in Sessionibus publicis* (*seu*) *coram Ss.mo.*

7. *Sessionum coram Ss.mo* (*publicarum*) ORDO ET RATIO.

a) In Sessionibus publicis coram Ss.mo, *ex regula,* ut supponimus, illa definitiva suffragatio per « Placet » aut « Non placet » ad normam Litt. Ap. *Multiplices inter* (n. VIII) fieri debet, post quam Ss.mus Decretorum Conciliarium confirmationem dare ultro *potest* ac solet. *Potest* consulto dicendum est, quia non tantum dare et concedere confirmationem potest et valet, sed illam differre vel denegare (c. 227).

b) In Litt. Ap. *Multiplices inter* (n. VIII), praesumendo et supponendo quod omnia fauste et pacifice processerunt, solemnis etiam formula confirmationis figitur ac statuitur: « *Decreta modo lecta placuerunt omnibus Patribus, nemine dissentiente* (vel si qui forte dissenserint) *tot numero exceptis; Nosque, sacro approbante Concilio, illa ita decernimus, statuimus atque sancimus, ut lecta sunt* ».

c) Subnotare obiective et candide possumus, haec (*a, b*) ordinata fuisse ante vices et aliqua facta Concilii Vaticani I. Post ipsa, prorsus inutile forsan non videretur, saltem ad res penitus declarandas et regulas pro omni possibili nec improbabili hypothesi stabiliendas vel criteria saltem figenda, speciem fingere de suffragatione, quavis ratione, nacta occasione, reactione, coram Ss.mo non plane favorabili, quae proinde incertam, non securam confirmationem redderent.

d) Inde opportunum etiam ducimus, *in regulis* receptam allegare doctrinam, theologice et canonice certam, quae in solida ac fundata litteratura theologica et canonica, etiam recentiore, continetur et in nostris Universitatibus et Pont. Athenaeis, Romae speciatim, traditur, circa Romani Pontificis iura. Nec favendum vel indulgendum esset irenismo cuidam audaci qui, esto bonis sine dubio intentionibus, neque recte, neque iuste, neque prudenter de his et de Concilio Vaticano I loquitur. Si factum non sit, forsitan inutile non esset, haec theologice et canonice praeparare et prompta ad manus pro Concilio habere.

e) Denique aliqua adduntur ad omnia vel a longe his nostris temporibus vitanda quae in Sessionibus publicis coram Ss.mo minorem dare mundo possunt aedificationem.

8. *Regulae circa suffragationem et maioritatem suffragiorum in Sessione publica coram Ss.mo.*

1) Quin aliqua nova nec quoad fontes et documenta, nec quoad argumenta, nec quoad auctoritates addere velimus, in primis, ut omnium dicendorum solidum fundamentum, doctrinam theologicam et canonicam certam atque receptam recolimus, circa *suffragationum numerum* atque circa *ipsorum maioritatem* ad necessariam *confirmationem* a Ss.mo Domino ut *Conciliarem* dandam. Dicimus, *ut conciliarem,* quia huc non pertinet de definitione *non* conciliari a parte Concilii, diversimode minore, expetita. Circa confirmationem ergo conciliarem ex parte Romani Pontificis et correlatas quaestiones ait clarissimus Wernz (Vidal) in ed. post Codicem 3ª (1943) sui classici Operis (II, *De Personis*, n. 460, pp. 535-536): « Quare indubitanter multo maior vel simpliciter maior pars suffragiorum, quibus consensus Rom. Pontificis accedit, ad decreta conciliaria sive in materia fidei sive in rebus disciplinaribus *plane sufficit.* Id enim eruitur ex ipsa natura cuiuscumque collegii, ubi certe maior pars suffragiorum *sufficit,* nisi specialis exceptio possit probari, de qua hac in re nullo iure cavetur. Porro constanti praxi et traditione Ecclesiae idem confirmatur. Neque dubium remanere potest, si quis attendat rationem illam fundamentalem, quod Romanus Pontifex et consentientes maior pars Episcoporum vere constituant *collegium Episcoporum* atque *universam praesentent Ecclesiam docentem et regentem,* corpus cum capite,

cui Christus Dominus suam promisit assistentiam, non parti corporis a capite separatae.

Denique spectato iure et attenta singulari natura Concilii Oecumenici, quod Concilio provinciali vel Capitulo ecclesiastico vel senatui cuidam non est simpliciter aequiparandum, ad legitimam decisionem etiam vere *conciliarem* sufficit, si Romani Pontificis consensus accedat minori et saniori parti Episcoporum. Nam imprimis *minor* et sanior pars Episcoporum non est confundenda cum *aliquot Episcopis,* quibuscum R. Pontifex publicare possit tantum decisionem mere pontificiam, non vere conciliarem. Etenim minor pars Episcoporum potest esse *tanta,* ut iam *ex sese* aequali ratione, immo *melius* repraesentet Ecclesiam universalem, quam maior pars Episcoporum in Concilio dissidentium, v. g. in Concilio Oecumenico cum maiore numero Episcoporum Africanorum et minore numero ex omnibus reliquis partibus Ecclesiae. At quod maximi momenti est, ibi tantum repraesentatur Ecclesia universalis, ubi est successor S. Petri; illic enim tantum reperitur legitimum collegium Episcoporum supremo pastori unitum, sive corpus cum suo capite. Quare necessitas quaedam absoluta consensus maioris partis Episcoporum nequit demonstrari. Multo minus admittenda est *obligatio* Romani Pontificis *sequendi* vota maiora Episcoporum, quoniam ipse canones, etiam a maiore parte Episcoporum in aliquo Concilio conditos, reprobare potest ».

2) Ex relatis in regula 1ª abunde iam patet, illa quae infra circa *maioritatem suffragiorum,* in Sessionibus Generalibus obtinendam proponuntur, ut res (dogmaticae, doctrinales, disciplinares) rite Sessioni publicae praesententur ex criteriis theologicis, iuxta sequentes normas recte esse intelligenda et accipienda.

a) *Necessitas et ratio maioritatis suffragiorum quae in Sessionibus generalibus praescribuntur.* Omnia illa circa maioritatem ipsiusque rationem quae pro Sessionibus generalibus praescribuntur, non tangunt neque ullo modo afficiunt *decisionum valorem et potestatem* quas Dominus Noster in Sessione publica assumere censeat cum illa Patrum parte et maioritate quam Ipse censuerit Ecclesiam *moraliter repraesentare.* Praescripta in hoc tendunt ut quo melius fieri potest Concilii abunde in diversis rebus et pro ipsarum gravitate et indole, *mens et voluntas Concilii* aestimetur, unde melius eluceat *convenientia, opportunitas, securitas* extrinseca confirmationis pontificiae. *Theologice* et *iuridice* minor sufficeret maioritas in Sessione generali, sed ut omnia suaviter fiant, consulto amplior maioritas, nec immerito, requiritur quam necessaria et sufficiens absolute esset, *dummodo tandem rem Ss.mi Augusto iudicio relinquatur.*

b) *Ratio et ordinatio suffragationis in Sessione generali.* Ea est ut de vero Concilii sensu ac de moraliter certo suffragationis in Sessione publica exitu securos nos reddat, nec insperatae diversae suffragationis coram Ss.mo, quae aedificans non esset, timorem vel incertitudinem relinquat. Ceterum, ex iam noto suffragationis in Sessione generali exitu, iudicare clare licebit an expediat Congregationem publicam differre, rem plenius illustrare, textus corrigere et ita porro, antequam ipsa prudenter convocari possit.

c) *Consequens ratio ordinandi in aliquibus minoribus Sessionem publicam.* Talis ea esse debet ut omnia in ipsa concurrant ad Patrum suffragium *liberum,* sed illi *fidele* quod in Sessione dederunt, et quo noto ac ponderato, Sessio publica convocata fuit. Imo, omnia favere debent ut Patrum suffragia, salva semper libertate, quoad fieri possit, veluti naturali ac prono alveo ad unanimitatem defluant et magis magisque accedant.

3) Triplici ratione, regula 2ª prae oculis habita, haec viderentur, pro Sessione publica *convocanda* et *ordinanda,* proponi apte posse:

a) Salvis Ss.mi Domini Nostri supremis potestate et iudicio circa tempus convocationis Sessionis publicae, non prius Praesidentiam ipsam proponere debere et de ea consulere Ss.mum prudenter posse, quam omnes suffragationes infra praescriptae in singulis rebus ad mentem et voluntatem Concilii adaequate exprimendam aestimabuntur completae favorabiliter fuisse. Alioquin, consulendum Ss.mo pro Sessionis publicae dilatione, novi ad Commissiones Schematis regressus, ipsius opportuna modificatio et alia huiusmodi.

b) Melius in Sessione publica, ad normam Litt. Ap. *Multiplices inter,* votum duplex, disiunctivum scilicet « *Placet* » aut « *Non placet* » admittitur. Ut Patres qui in Sessione Generali votum « *Placet iuxta modum* » dederunt non in peius (Non placet) sed in votum plene affirmativum (Placet) coram Ss.mo mutare merito et naturaliter valeant, quod pro viribus, nulla tamen, quovis colore aut gradu, morali vi ipsis illata, quaerendum est, convenientia intervalla inter Sessiones Generales et Publicas semper concedantur, difficultatibus ante Sessiones Publicas sive in Commissionibus sive quandoque forsan etiam in Aula, satisfiat et de omnibus Ss.mus Dominus informetur ut possit etiam, *si in Domino censeat,* vel difficultatum quae adhuc forsan remanent rationem habere in Sermone Sessionis publicae *vel* imo aliquam etiam rationabilem correctionem seu expolitionem Schematis Suo supremo interventu, suggerere seu permittere.

4) Sessio Publica coram Ss.mo ad hoc ordinatur ut, si omnia bene cesserint, Decreta iam in Sessione Generali, singillatim prout ad doctri-

nam vel ad disciplinam spectant, peculiari definita maioritate conciliariter *probata,* expressis *in Relatione Generali sincere et prudenter omnibus,* etiam reservationibus, si quae fuerint, coram Ss.mo, in textu *iam fixo,* perlegantur, ab Ipso, si libet, illustrari valeant, et denique suffragatione disiunctiva decidantur.

5) Etsi in ordinatione Sessionis Publicae coram Ss.mo nullo modo praevisa sit *Relatio* circa iter et vices Schematum in Congregationibus, haec Relatio clare, solide et apte redacta, posset utilis esse ad perfectam textus declarationem et etiam ad opportune exponendas ipsius, si quae forte fuerint, expolitiones.

6) Sessionem claudet formalis ac ritualis Ss.mi confirmatio.

B) *De suffragiorum maioritate in Sessionibus Generalibus Concilii.*

9. *Divisio negotiorum Concilii. - Ordo Regularum quae sequuntur.*

a) 1) Ut supra innuebamus (A, 5. *b*) inter negotia ad Concilii competentiam in Sessionibus generalibus spectantia, accurate distinguenda et separanda sunt: illa quae Concilio, quatenus est collegium, cum aliis collegiis, quoad substantiam communia esse possunt et illa quae sunt Concilio unice propria ac peculiaria.

2) Sunt Concilio cum aliis Collegiis *quoad substantiam communia* ex. gr. illa quae ad constitutionem et ultimam ordinationem Collegii pertinent ut designationes vel electiones pro aliquibus muneribus minoribus (cfr. Litt. Ap. *Multiplices inter* n. V); *ad suam expeditam functionem* exspectant ut remissiones quaestionis ad Commissiones, nominationes specialium Commissionum ad aliqua negotia vel ad recipiendum aliquem Legatum, dispositiones pro diebus, horis Sessionum et alia centum. Ex his aliqua relinquuntur Praesidentiae, sed *nullibi* omnia indicata soli Praesidentiae competunt, et pariter de Concilio dicendum est.

3) Sunt Concilii negotia peculiaria, ipsius exclusiva eidemque reservata, illa omnia quae ad exercitium suae in Ecclesia supremae, sub Romano Pontifice, potestatis pertinent (cfr. cc. 227, 228, §§ 1 et 2 etc.).

b) Evidenter quoad illa quae communia sunt, quatenus communia, possunt ex parte saltem aliquae pro suffragatione communes regulae adhiberi, sive ex can. 101, sive aliunde, quin teneamur necessario ad illas graviores regulas his communibus applicanda, quae pro peculiaribus iure meritoque constitui debent.

c) In primis *de communibus* agimus, *de peculiaribus* autem postea. Quoad *communes regulas praecipue,* de quibus in Consiliariorum votis sermo vix recurrit, potius indicationes Commissioni Centrali simpliciter

et humiliter exhibemus, quam materiam elaboratam. Post discussionem facile cuique erit haec, si admittantur, elaborare, ut dicunt, et expolire.

10. *Regulae pro illis quae communia sunt, suffragatione decidendis.*

1) *Forma suffragationis.* Pro illis omnibus communibus negotiis quae per suffragationem decidi valeant, si forma suffragationis non est alibi praescripta (ut ex. gr. sunt praescriptae *Schedae* et quidem *secretae* pro electionibus a Litt. Ap. *Multiplices inter* praevisis n. V), ipsa *generatim inter admissas* (occasione *quaestionis quartae,* ibique propositae) ex integro et quoad omnia (ex. gr. per Schedas, secretas vel non), auditis Praesidentiae sociis, a Praeside definietur.

2) *Forma propositionis negotii decidendi.* Negotium proponatur semper *scripto,* vel ad scriptum redigatur, et quidem *forma disiunctiva,* clare indicando pro quo disiunctionis membro votum affirmativum, pro quo autem *negativum* dandum est.

3) *Maioritas requisita ex regula generali. a*) Nisi aliud expresse iure communi vel particulari aut pro Concilio his normis vel aliunde certe praescriptum sit, id vim iuris obtinet quod, demptis suffragiis nullis et computatis inde in maioritate illi tantum qui suffragium validum emiserunt, placuit parti absolutae maiori sensu superius dicto (etiam dimidii suffragii) aut, post duo scrutinia inefficacia, parti relative maiori in tertio scrutinio.

b) Si suffragia aequalia post tertium scrutinium fuerint, Praeses sua auctoritate, extra suffragationem, audita Praesidentia, rem decidere valet. Si autem consulto nolit, *in casibus electionis,* seu *designationis,* electus seu designatus habebitur antiquior sacra Ordinatione (Codex Orientalis can. 29 § 1, 1°) et deinde aetate. In *quaestionibus* autem, paritas non decisa, in favorem *partis negativae* vertitur. (Id est, si aliquid acceptandum, concedendum proponebatur, non admittitur et res ut prius erant remanent).

c) Nomine Sacrae Ordinationis in Concilio intelligimus successive et ordine praecedentiae, recognitas in iure et in Concilio ordinationes, consecrationes (can. 950), et promotiones ad diversos gradus hierarchiae pertinentes.

11. Circa hanc regulam *in se consideratam,* et ad sequentem *correlatam,* non possumus quin aliqua animadvertamus.

Poteramus certe hanc regulam omittere, quae est expolita, sub pluribus respectibus, applicatio iuris communis Concilio, et ipsa relicta vel supposita, tantum sequentem regulam quartam proponere, *circa exceptiones* quae merito, tam magno et peculiari Collegio, concedi valent imo et debent.

His tamen rationibus ad non omittendam regulam generalem, ducti consulto sumus:

a) *Bonum* ordinis et fidelitatis *exemplum* a Concilio dandum. Etsi Concilium recedere iusta ex causa possit a iure communi, eo vel magis quod in casu ius est suppletorium, tamen hoc non generatim et ex regula, sed iusta ratione suffragante et intra ipsius limites, melius faciet.

b) Aderat praeterea vera *utilitas canonica* pro Concilio et quodammodo etiam generalis, in applicatione expressa can. 101 § 1, 1°, adhibito etiam Codice Orientali (can. 29 § 1, 1°) qui ipsum perficit et expolit, necnon solutis difficultatibus, quas doctrina et praxis, ipsius canonis exegesi et recto usui non raro praesentant. Est canon magni momenti pro personis collegialibus et in ipso plura elementa, veluti libera et soluta adsunt quae ultra limites normarum quae ibi dantur sese extendunt.

c) Ceterum addita regula 4ª circa exceptiones canonis hinc nullum damnum obvenit necessariae libertati Concilii, inde magis conscius, accuratus, et facilis erit usus canonis 101 § 1, 1° quando ipsius applicatio expediens videatur.

4) *Exceptiones a generalibus normis suffragationis* (can. 101 § 1, 1° C.I.C.; can. 29, § 1, 1° C.I.O.) *quae ad ius peculiare Concilii Oecumenici hac in re pertinent.*

Ad vitanda quousque fieri possint iterata scrutinia quae in Concilio Oecumenico ex membrorum multitudine aliisque adiunctis non levibus neque paucis incommodis obnoxia sunt:

a) *Pro quaestionibus communibus non gravis momenti* et pro *electionibus minoribus,* conceditur facultas Praesidi, audito Praesidentiae Officio, reducendi scrutinia ad duo, ita ut in secundo sufficiat maioritas relativa, cum libertate paritatem ad normam regulae 3ªᵉ, *b*) solvendi. Praeses vero, de consensu sui Officii, poterit statuere quod sufficiat maioritas relativa etiam in primo scrutinio, semper ac, datis indole et momento rei, aliisque adiunctis ponderatis, sufficienter uno scrutinio aequae eius solutioni provisum sit, applicata etiam in casu regula 3ª, *b*).

b) Ad faciliores et expeditiores reddendas electiones et designationes, admitti etiam potest praesentatio elenchorum cum variis nominibus, ex diversis nationibus et linguis, Commissioni Centrali, ut elenchum officialem statuat, supra quod suffragium fertur cum facultate aliqua nomina addendi, usque ad propositum elenchi numerum completum.

c) Conceditur Praesidi, audito iuris peritorum voto ac de consensu Commissionis Centralis, ut, servatis criteriis generalibus iuris ac

receptae praxis, valeat pro casibus non praevisis rationem suffragationis atque ipsis normas definire.

12. *Regulae pro illis suffragatione decidendis quae Concilii propria ac peculiaria sunt.* (9. *a,* 3).

1) Maioritas suffragiorum pro rebus ad doctrinam exspectantibus decidendis:

a) In Sessionibus Concilii generalibus, ad hoc ut *conciliaris propositio* circa res quae fidem ac doctrinam iure decisa legitima suffragatione censeatur ac proinde Ss.mo Domino ad confirmationem, salvis semper suis iuribus et normis quae Sessionem publicam ordinant, praesentari valeant ac debeant, *tres ex quattuor validorum suffragiorum partes saltem requiruntur.*

b) Valida suffragia *affirmativa* ad tres e quattuor partibus computandas illa intelliguntur, quae « Placet » absolute vel « Placet iuxta modum » ferunt. Suffragia *negativa* formula « *Non placet* » exprimuntur.

c) Si tamen suffragia « Placet iuxta modum » quartam partem vel fere numeri validorum suffragiorum attingerint, proponente Praeside, post aliquod tempus, quo durante rebus melius declaratis reservationes auferri valeant, propositio iterum suffragationi subiicietur, et utriusque suffragationis exitus Ss.mo brevi relatione ex officio communicabitur.

13. *Rationes singulorum quae regulae continent hae sunt*:

Ad *a*) 1° Concilium, ut Corpus ad proponendam fidei doctrinam pro formali dogmatica definitione competens, non immerito exigere potest, quatenus agitur de definitione *conciliari,* illam moralem unitatem in suffragatione quae *morali unitati* Ecclesiae respondeat sive *in iudicanda doctrina fidei,* sive *in iudicanda definitionis opportunitate.* Tres ex quattuor partibus suffragiorum saltem requirimus et non amplius, quia iam suffragatio *admodum qualificata.* Praeterea, quia res subiicienda est Romano Pontifici Qui suo voto supplet quod deficere potest et Cui licet, etiam cum minore parte quam praescripta (3/4) *conciliare* votum ut tale confirmare.

2° Integrum ius remanere debet Summo Pontifici, aestimandi an moralis certitudo de Ecclesiae favorabili iudicio in casu constet, et an requirenda sit maior suffragatio vel minor sufficere valeat. Ideo dicimus « salvis semper iuribus suis, et normis Sessionis publicae ».

Ad *b*) Admittimus votum « *Placet iuxta modum* », et quidem ut *affirmativum,* ut ex una parte melius veram voluntatem Concilii aestimemus et non cogamus illum cui res placet, etsi in modo aliquid displiceat, ad dandum contra suam mentem votum absolute negativum vel absolute affirmativum.

Ad *c*) In casu quod vota « Placet iuxta modum » numero conspicua

fuerunt (*quarta scilicet pars non maioritatis votorum sed omnium suffragiorum*), « vel fere » addimus ne limitem mathematicum huic non spernendo facto figamus, *reservationes* in his suffragiis contentae non viderentur parvipendendae sed discutiendae, ut, si possibile sit, *votum,* ut dicitur, *purificetur.* Nova suffragatio cum suo exitu Ss.mo subicienda est, ut omnia ex sese ponderare possit. Sane, in hac nova suffragatione sive sit favorabilis ita ut plura vota « Placet iuxta modum » conversa sint in « Placet » absolutum, sive materialiter non fuerit utilis, investiganti plura incerta remanere possunt. Omnibus perpensis, Ss.mus decidet maioritatem in casu mentem Ecclesiae exprimere.

2) *a*) In Sessionibus generalibus *quoad res disciplinares graviores,* quae normam novam veluti characteris constitutionalis et organici inducere viderentur, non minus quam *duae e tribus* suffragiorum partibus requiruntur.

b) Si vero ageretur de mutandis *disciplinae capitibus,* quae ad ipsius fulcra pertinere videntur vel mutationes graviter traditiones afficerent, *tres e quattuor* partibus suffragiorum exigendae essent.

c) In dubio Praeses, *vel,* consulta Commissione Centrali, rem Concilio decidendam praevia suffragatione proponat, *vel* iuxta casus ad Ss.mum referat.

3) Quoad res vero adiectivas, procedurales, minoris momenti sufficit *maioritas absoluta* suffragiorum. Si tamen ob adiuncta, res gravior videretur, Praeses, ut supra (reg. 2ª *c*), suffragationem qualificatam Concilio proponere posset.

Art. III - De suffragiis in Commissionibus Conciliaribus

14. 1) Quoad illa omnia communia quae expresse hic definita non sunt, Commissionibus Conciliaribus, congrua congruis referendo, illa applicabuntur quae pro Collegiis (can. 101, § 1, 1°) *pro Concilii Sessionibus* Generalibus et pro *Commissionibus Concilii praeparatoriis statuta fuerunt.*

2) Quoad maioritatem requisitam in suffragatione secreta circa res Concilio praesentandas, has proponimus regulas:

a) Si agatur de *Schematibus aut Decretis* quae ad fidem et doctrinam pertinent, illa tantum ex eis *formaliter* Concilio proponantur in quibus *tres saltem e quattuor partibus,* absolutis suffragiis (Placet, non placet) convenerint. Si tres e quattuor partibus non attingantur sed quidem *duae saltem e tribus,* Praesidi et Commissioni Centrali propositio ita probata transmittenda est cum relatione circa iter propositionis et

suffragationis exitus, ut, ad normam regulae 2^{ae} de Congregationibus Generalibus (*c*), quod ultra agendum sit decernere valeat.

b) Si agatur de Schematibus aut Decretis ad disciplinam spectantibus, ad normam regulae 2^{ae} de Sessionibus Generalibus *a*) et *b*) *duae e tribus* (*a*), vel *tres e quattuor* (*b*) suffragiorum partes requiruntur, ut propositio cum *voto formali Commissionis,* Concilio proponatur. Si requisitae suffragationes non attingantur applicetur etiam his casibus norma in *a*) tradita.

3) Pro solvendis difficultatibus a Concilio vel a Commissione Centrali alicui Commissioni propositis, si graves sint, *duae tertiae* suffragiorum partes exigantur ut solutio *nomine Commissionis* atque ex officio, Concilio seu Commissioni Centrali communicari valeat. Si haec maioritas duarum ex tribus partibus non obtineatur, Commissio Centralis, de facto non obtentae praescriptae maioritatis certior fiat, simulque de suffragatione quam proposita quaestio obtinuerit, ut ipsa providere valeat.

4) Pro solvendis quaestionibus ordinariis seu minus gravibus, pro rebus adiectivis et internis, nisi in casibus expresse exceptis qui qualificatam exigunt maioritatem, sufficit maioritas simplex, aptatis Commissionis normis supra pro Concilio in rebus communibus datis et Commissioni applicatis (Reg. 1^{a}).

VI

Firmo quod lingua Concilii latina esse debeat, an subsidia proponenda sint, ut ipsius usus et intellectus expeditior evadat.

Em.mi P. D. Andreae Card. Jullien

Status quaestionis

Communis sermonis difficultas iam in exorienti Ecclesia inter primas quaestiones sese obtulit, sed miraculo soluta fuit: « (Apostoli) coeperunt loqui variis linguis et audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes. Stupebant dicentes: quomodo nos audivimus unusquisque linguam nostram in qua nati sumus? » (*Act.* II, 4-8). Nos autem, Domino auxiliante, eam humanis mediis superare debemus.

A Consiliariis *duae* propositae sunt *solutiones*:

a) Iuxta alteram, rigidiorem quidem, una latina lingua adhibeatur oportet in futuro Concilio.

Ratio profertur quod sermo latinus, « propter potiorem principali-

tatem », lingua est Ecclesiae, quae hodiernis quoque temporibus valde urget ut, iam ineunte clericali institutione, cuncti clerici et sacerdotes ea imbuantur. Praeterea, latinus sermo maxime aptus videtur atque est ad rem theologicam vel disciplinarem enucleandam ac definiendam aut stabiliendam. Si quis igitur Pater Concilii latinam linguam non intelligat aut non loquatur, sibimet imputet.

b) Altera solutio suadet ne una sit lingua latina in Concilio: eam opinionem duo revera comprobant:

1° De facto, quaecumque horum est ratio de qua nunc iudicemus haud oportet, etiam inter Episcopos nonnulli erunt qui sermonem latinum non ita calleant ut in disceptationibus partem utilem habere possint.

2°. De facto insuper, etsi nonnulli latine loqui sat valent, ipsi tamen verba latina proferunt iuxta modum nativum, ita ut ab aliis, linguam latinam quoque callentibus, verba minime aut difficilius percipiantur atque intelligantur.

Quibus haud dubiis difficultatibus duo remedia a Consiliariis reperiuntur, ut usus et intellectus latinae linguae expeditior evadat:

1) Explanator sit penes unumquemque aut, iuxta adiuncta, penes plures eiusdem linguae vernaculae, qui adiuvet Patrem ut sese intelligibili latino sermone exprimat, aut ipse vertat in latinam linguam sententiam eiusdem Patris.

2) Utantur Patres mediis inventis technicis.

His itaque praehabitis, *meum humillimum votum* proferam.

Claritatis gratia, distinguam, *primum,* inter documenta et conventus; *secundo,* inter varios conventus.

1) Distinctio sit imprimis inter documenta et conventus. Cuncta documenta conciliaria sint latina lingua conscripta, *sive* agatur de documentis super quibus deliberatio instituetur: idque statuatur pro omnibus conventibus, cum praesumendum sit adfuturas esse commissiones vel etiam sub-commissiones primi gradus, ut ita dicam, et conventus plenarios ac denique conventus generales definitivos; *sive* agatur de emendationibus, additionibus etc., scripto proponendis in quovis conventu. Eaque sit lex absque certa exceptione irrefragabilis.

2) Distinguam insuper inter varios conventus.

I - Si agitur de commissione aut de sub-commissione in qua non adstant plus quam 30, vel ad summum 40 Patres diversarum gentium et diversorum sermonum, satis erit, experientia duce, ut adsint periti interpretes seu explanatores, sive socii, sive « minutanti », qui calleant unam alteramve linguam vernaculam simul et latinam, atque pro adiunctis eos adiuvent, qui aut animi sensus latine depromere difficulter va-

leant, aut latinum sermonem eius qui loquitur vel disputat intelligere non possint.

Animadvertatur insuper rem eo magis expedite fieri, si disceptatio sit de documentis latine quidem conscriptis, quae tamen unusquisque prae manibus iam pridem habuit quorumque plenum intellectum antea adeptus est.

II - Si agitur de commissione primi gradus in qua plus quam 40 socii adsunt, qui partem utilem in disceptationibus agere valent atque ex officio debent, adhibeatur oportet *translatio simultanea.* Heic vero, cum venia Eminentissimi Praesidis, italice loquar.

La traduzione simultanea è in uso presso tutti i congressi internazionali; l'impianto esiste all'Auditorio del Palazzo Pio XII, alla Domus Pacis e nella sede del Movimento del Mondo Migliore, ed ancora altrove. Essa non sarebbe troppo dispendiosa, dovendosi eventualmente installare in un numero ristretto di sale, poichè è da presumere che le commissioni preparatorie non si raduneranno in molte contemporaneamente. Si dovrebbe tuttavia approntare un impianto proporzionato ad un numero maggiore di partecipanti, ove diverse commissioni si radunassero insieme.

Del resto, gli impianti possono prendersi anche in affitto.

Il sistema con fili è più costoso del sistema a transistor, cioè a onde ultra corte: ma questo secondo sistema presenta, nel caso specifico del Concilio, il grave inconveniente che le onde ultra corte da un esperto possono captarsi anche fuori delle aule del Concilio stesso, così che si potrebbe all'esterno seguire agevolmente tutta la discussione.

Per la traduzione simultanea altra difficoltà deriverebbe dalla scelta delle lingue: ma, dietro l'esperienza di molti congressi internazionali, si deve dire che sono sufficienti le tre lingue più parlate nel mondo, e ciò al di sopra di ogni questione nazionalistica, ossia il francese, l'inglese, lo spagnolo e, nel caso, il latino. Sappiamo bene, per esempio, che i Vescovi tedeschi o dell'Oriente conoscono certamente una di queste tre lingue.

L'altra difficoltà, la maggiore forse, ma non per questo insolubile, sta nella scelta e nella pratica preparazione dei traduttori, i quali dovrebbero essere capaci di rendere immediatamente, nel nostro caso, il latino ed ancora altre due lingue nella loro propria lingua. Di tali traduttori, tuttavia, occorre preparare due o tre turni, trattandosi di lavoro estenuante e dovendosi essi dare il cambio ogni 15-20 minuti. D'altro canto, per quanto ci riguarda, la fatica della traduzione sarà forse meno difficile e penosa che in casi analoghi, poichè i traduttori potranno precedentemente studiare i documenti in latino sui quali verteranno le discussioni.

Che la traduzione simultanea debba accettarsi o meno per le commissioni di primo grado — e soltanto per queste, come dirò — è questione da definire in tempo, in modo che di conseguenza possa installarsi l'impianto e prepararsi un gruppo sufficiente di traduttori.

III - Si denique agitur de conventibus plenariis et de conventibus sollemnioribus generalibus, translatio simultanea

— *haud requiritur,* et

— *haud utilis* videtur.

Ratio est, sive quia in eiusmodi conventibus disceptatio fit de documentis latinis, quae cuncti Patres prae manibus iam antea habuerunt; sive quia disceptatio non fit turmatim inter plurimos; sed:

in conventibus plenariis secundi gradus relator rem exponit legens documentum iam inter Patres distributum; pariter unus aut plures contradictores, electi a Praeside ut nomine aliorum Patrum eiusdem sententiae loquantur, contradictores, inquam, iam exhibuerunt orationem suam, quam prae manibus Patres habebunt; hi votum dabunt per verba: *affirmative, negative, iuxta modum;* qui modus, latina lingua exaratus, praestituto tempore tradetur ad Praesidem ut transmittatur commissioni competenti, quae denique iuxta adiuncta reformabit textum iam propositum.

Quod si in eiusmodi commissionibus secundi gradus amplior admitteretur disceptatio oralis, certo certius requireretur translatio simultanea.

IV - In sessionibus definitivis nulla disceptatio fiet, sed Patres dabunt votum affirmativum vel negativum.

Ed è da augurarsi che la Commissione competente adotti il voto elettronico con controllo e sommatore, perchè il calcolo sia sicuro e velocissimo.

(Sexta Congregatio: 19 iunii 1961)

VII

De modis perscribendi ea quae in Concilio a Patribus efferuntur: An praeter perscriptionem magneticis machinis faciendam, opportuna censeatur opera stenographorum, qui dicuntur.

EM.MI P. D. GULIELMI T. CARD. HEARD

Huic quaestioni sex consultores dant responsionem negativam, affirmativam 20; et re quidem vera rationes ab his adductae et in folio iam distributo expositae, conclusivae esse videntur. Opera stenographorum specialem sibi meruit commendationem apud GRANDERATH, *Histoire du Concile du Vatican,* tome II, lib. I, cap. I, pp. 14-17.

Puto ergo operam stenographorum opportunam esse.

7 - VOTA SODALIUM SUPER QUAESTIONES DE CONCILIO CELEBRANDO

I

Em.mi P. D. CLEMENTIS Card. MICARA
Episcopi Veliterni

Ad I. Primum Quaesitum Commissioni Centrali Propositum Relatione Eminentissimi Cardinalis Ponentis attentissime perlecta haec, meo sensu, humiliter proponere praesumo:

1) Standum esse Canoni 223.

2) Praeter eos qui ad normam praedicti Canonis ad Concilium vocandi sunt, essent etiam vocandi, et quidem cum voto deliberativo, omnes Nuntii, Internuntii, Delegati Apostolici, qui quamvis caractere episcopali careant, praesunt tamen omnibus Episcopis tam residentialibus quam titularibus Locorum suae iurisdictionis.

3) Officiales Maiores Curiae Romanae qui certe magna gaudent experientia et in negotiis tractandis dexteritate.

Haec omnia sub altissimo iudicio SS. Domini Nostri.

Ad II. In voto Eminentissimi Ponentis. Theologi et Canonistae Concilii deligi poterunt inter Theologos et Canonistas qui sunt Membra seu Consultores Commissionis Praeparatoriae. Familiae Religiosae et Facultates Pontificiae praesentare poterunt aliqua nomina Theologorum et Canonistatrum inter quos Summus Pontifex eligere poterit quos, ad normam Canonis 223, ad Concilium vocare intendit.

Sint viri humiles, pii, probatae vitae, Ecclesiae addicti, in doctrina bene fundati et cum Ecclesia semper et in omnibus sentientes; sint, oportet, prorsus immunes ab erroribus a Pio XII (Encyclica *Humani Generis*) damnatis, quique pravis opinionibus numquam indulserunt.

Excludendi sunt qui laxiora criteria de interpretatione Librorum Sacrorum quomodocumque acceptarunt.

Sint numero convenienti, observatis debitis proportionibus inter Clerum saeculare et regulare.

Selectio fiat a viris a Summo Pontifice designatis, electio vero ab Ipso Summo Pontifice fiat.

Iuxta mentem Eminentissimi Ponentis eligi poterunt etiam aliqui Parochi qui tamen necessarias dotes habeant.

Nihil autem prohibet quominus Patres Concilii sibi eligant aliquem theologum aut canonistam inter illos qui electi fuerunt Consultores Commissionum Praeparatoriarum.

Ad III. Ad quaestionem tertiam quod attinet « A quonam nempe et quibus rationibus instituendae sint Commissiones inter Patres Concilii », propositis Eminentissimi Ponentis adhaerendum esse submisse censeo, id est:

1) ut Commissiones Conciliares a Summo Pontifice instituantur earumque Praesides ab Eodem nominentur;

2) ut Membra Commissionum, si non totaliter, saltem quoad duas partes e tribus a Patribus Concilii per libera et secreta suffragia eligantur;

3) ut residuus Membrorum numerus Summo Pontifici eligendus relinquatur ob rationes ab Eminentissimo Ponente allatas, praesertim quo tutius consulatur omnium nationum aequae proportioni;

4) ut post visas conclusiones a Commissionibus Praeparatoriis propositas, materia et competentia singularum Commissionum Conciliarium definiantur necnon earumdem congruus Membrorum numerus.

Idem ac Em.mus Ponens censeo non expedire ut conclusiones Commissionum Praeparatoriarum Patribus communicentur ad elenchum Concilii thematum conficiendum, cum sufficienter per Can. 226 provisum sit.

Ad IV. In voto Em.mi Ponentis. Iam in anteactis Conciliis difficultates nonnullae exortae sunt ex eo quod aliquando oratores plus aequo in sermonibus suis immorati sint. Hae difficultates ampliores exurgere poterunt in proximo Concilio, quod, ob ingentem Patrum numerum, praeteritos omnes coetus oecumenicos superabit. Exinde patet necessitas orationes quodammodo moderandi, in generalibus praesertim Sessionibus.

Sedulo tamen cavendum est ne talis necessaria disciplina nimis urgeatur ita ut quis possit suspicari de voluntate Patrum libertatem coarctandi atque de periculo reducendi conciliares sessiones in formales seu choreographicos conventus.

Em.mus Ponens optime animadvertit disceptationes, potius quam agantur in generalibus solemnioribus sessionibus, remittendas esse ad praevias Commissiones seu Deputationes, ita ut, rebus ordinate compositis, « fiat amabilis atque ex rebus orta *autolimitatio* » et quilibet ex Patribus persentiat, post oblatam sibi antea copiosam opportunitatem dicendi, non expedire coram omnibus loqui nisi ob proportionate graves causas.

Ceterum, circa regulas practicas pro moderandis orationibus, adsentio Em.mo Ponenti.

Sequentia tantummodo innuere sufficiat.

Ad brevitatem certo iuvat sententias scripto potius quam oretenus proferre, ut nonnullis Consultoribus placet, sed caute procedendum esse videtur ne quid detrimenti capiat perutilis opinionum comparatio et selectio, ex orali expositione aptius, saltem ordinario, profluens.

Circa *secretum* voti, cum valde conferat — uti patet — ad suffragiorum libertatem et sinceritatem, videtur ei magis esse favendum.

In ferendis vero et exquirendis suffragiis, praestat ut formae ex modernis thecnicis inventae (v. g. electromechanicae) minime, a priori, recusentur.

Omnes denique Patres — quod est in primis, quamvis postremo dicamus — memores esse debent se, in oecumenica synodo sub Petro et cum Petro congregatos, non sui imminutionem experiri sed potius tutelam, ex Christi promissione, qui pro Petro rogavit ne umquam fides deficeret et fratres ipse confirmaret (*Luca,* 22, 32).

Ad V. In voto Em.mi Ponentis atque omnibus ab Eo tanta eruditione ac sapientia propositis adhaereo.

Romani Pontificis, Beati Petri in primatu Successoris, « suprema et plena potestas iurisdictionis in universam Ecclesiam tum in rebus quae ad fidem et mores, tum in iis quae ad disciplinam et regimen Ecclesiae per totum orbem diffusae pertinent » (Can. 218 C.I.C.), huiusmodi potestas nullam, in rebus conciliaribus decidendis, limitationem patitur ex numero Patrum huic vel alteri sententiae suffragantium.

Praestat tamen ut res pro confirmatione et promulgatione Summo Pontifici proponendas plerumque Patrum commendet expressa voluntas.

Propterea, pro rebus gravioris momenti, quae scilicet, ad fidem doctrinamque pertinentia, Concilium pertractat tamquam exercens supremam, sub Romano Pontifice, potestatem requiratur oportet suffragiorum maioritas quam maxime qualificata, ut normae sententiaeque ab omnibus deinde servandae, ab universa fere Ecclesia videantur promanantes.

Sic revera — ut Summus Pontifex ominatus est — amplissimum Concilium « mirabile praebebit veritatis, unitatis, charitatisque spectaculum... mirandum unitatis spectaculum, quo Catholica Ecclesia una praestat atque refulget » (Enc. *Ad Petri Cathedram*).

Ad VI. In voto Em.mi Ponentis. Linguam Concilii latinam esse debere, extra controversiam ponitur: optime quidem. Valde expedit ut proxima oecumenica Synodus novum atque insigne coram omnibus extollat testimonium de latini sermonis praestantia et dignitate deque eiusdem immutabili aptitudine ad Ecclesiae vocem personandam.

« Etenim Ecclesia — ait Summus Pontifex Pius XI — ut quae et nationes omnes complexu suo contineat et usque ad consummationem saecu-

lorum sit permansura, et prorsus a sui gubernatione vulgus arceat, sermonem suapte natura requirit universalem, immutabilem, non vulgarem. Huiusmodi cum sit sermo latinus, divinitus provisum est ut is mirifico esset usui Ecclesiae docenti, idemque christifidelibus doctioribus ex omni gente magnum ministraret vinculum unitatis...; loquendi genus, pressum, locuples, numerosum, maiestatis plenum et dignitatis quod mire dixeris comparandum ad serviendum Romani Pontificatus gloriae ad quem ipsa Imperii sedes tamquam hereditate pervenerit » (Epist. Apost. *Officiorum omnium* ad Card. C. Bisleti, die 1 augusti 1922).

Et Pius XII, in Encyclica *Mediator Dei*: « Latinae linguae usus, ut apud magnam Ecclesiae partem viget, perspicuum est venustumque unitatis signum ac remedium efficax adversus quaslibet germanae doctrinae corruptelas » (*A.A.S.*, 39, 1947, p. 545).

Tot tantisque laudibus cumulatam, linguam latinam quam maxime commendamus.

At probe novimus — proh dolor! — « afflictam (hodie) latinae linguae sortem », ut conqueritur S. Congregatio de Seminariis et Studiorum Universitatibus in Epistula ad locorum Ordinarios die 27 octobris 1957 data (*A.A.S.*, 50, 1958, pp. 292-296).

Cui difficultati aliquatenus occurrendum esse putamus.

Una igitur cum Em.mo Ponente retineo:

Documenta omnia, sive ad Concilium pertinentia sive ab ipso emananda, latina sint.

In Commissionibus inferioris ordinis seu demissioris Patrum numeri possunt admitti, praeter latinum, alii quoque sermones, qui sunt magis usitati (ut gallicus, anglicus et hispanicus), explanatorum vel interpretum, si quando opus sit, adhibito auxilio.

In amplioribus Commissionibus, quae scilicet non minus quam quadraginta Patres complectantur, permitti potest, ut mos hodiernis diebus invaluit apud congressus internationales, simultanea translatio et captatio in potioribus linguis modernis, omni adhibita cautela ut verba fideliter et integre reddantur.

Denique, in conventibus generalibus seu solemnioribus, ubi latina documenta (iam antea et alibi, cooperantibus Patribus, exarata) exhibentur, declarantur et per suffragia iudicantur, sola latina vox resonet, maiestatis et unitatis perspicuum signum.

Ad VII. In voto Em.mi Ponentis. Scilicet, ad Concilii Patrum sermones perscribendos, praeter magneticarum machinarum subsidia, stenographorum quoque operam opportunam esse censeo.

II

EM.MI P. D. IOSEPHI CARD. PIZZARDO

Episcopi Albanensis

Ad I. Normas traditas a Codice I. Canonici neque extendendas neque restringendas puto: non restringendas, quia hoc esset odiosum, praesertim imminente Concilio; non extendendas, quia certum deesset criterium huius extensionis.

Propterea vocandos censeo, cum voto deliberativo:

1) Omnes Cardinales, etsi non sint Episcopi;

2) Omnes Episcopi, etiam titulares;

3) Abbates et Supremi Moderatores religiosorum de quibus in Can. 223, § 1 nn. 3-4. Ad summum his addi possunt, cum voto deliberativo, etsi episcopali dignitate careant, Adsessores et Secretarii Sacrarum Congregationum Romanae Curiae et Nuntii, Internuntii ac Delegati Apostolici, ob gravitatem muneris iisdem commissi et suae dignitatis tutelam. Hierarchia Missionum iam sufficienter repraesentata videtur per Episcopos et Vicarios Apostolicos. Supremi Moderatores religionum qui, iuxta Codicem, suffragio deliberativo non gaudent, frui poterunt, si Summo Pontifici placuerit, voto consultivo: *Concilium enim est Episcoporum* (questa è « constans saeculorum doctrina »: cf. p. e. *D. Bouix,* Tractatus de Papa, Parigi 1869, tom. III, pag. 398, nota).

Ad II. Animadvertendum est nomine theologorum hic comprehendi theologiae sensu lato cultores, id est scientiae biblicae, pastoralis, liturgicae, etc.

Quamvis eminentiora membra Commissionum vel Deputationum Praeparatoriarum et imprimis Secretarius, tamquam Membra vel Consultores Commissionum vel Deputationum Concilii eligi possint, Commissiones vel Deputationes Concilii a Commissionibus Praeparatoriis debent esse diversae — Commissiones enim Conciliares interrogandae erunt super difficultatibus ortis e schematibus a Commissionibus Praeparatoriis exhibitis: si Commissio proinde Concilii eadem aut fere erit ac Praeparatoria, quaestio dirimenda committetur illis quae eam enodare non valuerunt. Praeterea, si schema omnino reformandum erit — quod reapse accidere poterit — schema reformandum esset ab iis qui aliam tenuerunt et propugnarunt sententiam: ab ipsis proinde iudicium ferendum esset de proprio errore. Ob eamdem rationem praesertim Secretarius Commissionis vel Deputationis Conciliaris idem esse non debet ac Commissionis Praepara-

toriae. Nec Commissio seu Deputatio Conciliaris a Praeparatoria diversa secumferre videtur periculum opus ab altera recte perfectum evertendi, nam ambitus Commissionis seu Deputationis Conciliaris ad peculiaria puncta restringitur, a Congregatione Generali praefinita.

Ad III. Sicut in Concilio Vaticano I munus Commissionis seu Deputationis Conciliaris non idem esse debet ac Commissionis Praeparatoriae, sed in eo tantum ut, si casus ferat, id est, si Patrum consensus in Congregatione Generali super schema non inveniri constiterit, neque aliter difficultas superari potuerit, schema controversum Commissioni seu Deputationi Conciliari mittatur ad obstacula amovenda. — His praemissis, humiliter propono:

1) Prout in Concilio Vaticano I, Commissiones Conciliares a Summo Pontifice constituantur, qui et Praesidem uniuscuiusque eligat;

2) Membra Commissionum eligantur a Patribus Concilii per schedulas secretas in Congregatione Generali quoad duas partes e tribus;

3) Tertia pars ab Ipso Summo Pontifice nominetur;

4) Membra sint generatim 24 in unaquaque Commissione seu Deputatione;

5) De numero et competentia singularum Commissionum seu Deputationum videbitur post visionem schematum a Concilio examinandorum.

Ad IV. In votis est ut a *peculiari* coetu Commissionis Centralis Praeparatoriae Ordo servandus in Concilio iam ante Concilium redigatur et iussu Summi Pontificis promulgetur. Plures tamen e regulis servandae e Litteris Apost. *Multiplices inter* nn. VII-VIII erui possunt. Prout Eminentissimus Relator animadvertit, in Sessionibus Generalibus, et adhuc magis in Commissionibus seu Deputationibus discussio vetari vel nimis cohiberi non potest, etsi idoneis normis ordinanda sit. Plures harum normarum ab eodem Em.mo Relatore scite proponuntur. Nec admittendam puto illorum sententiam, qui proponunt, ad tempori parcendum, ut schemata ante Concilii convocationem mittantur omnibus Patribus vocandis, ut scripto animadversiones suas faciant ut ante Concilium examinentur. Cum tot sint Patres vocandi, timendum est ne iam ante Concilium schemata nota fiant et publicentur. Praeterea cavendum est ne Patres extra Urbem degentes timeant se Romam vocari ut schematibus iam paratis solummodo subscribant. Tandem recolendum est *Concilium* non idem esse ac simplicem *consultationem* et, historia duce, novimus aliquando, post orationem unius, opinionem adversam mutari integri collegii vel Concilii.

Tamquam forma ferendi suffragium praeferenda videtur *ballottatio,* nisi instrumentum electro-mechanicum habeatur, quo *secrete, tuto, celerius,* suffragia ferri et computari valeant.

Ad V. Historia Conciliorum, praesertim Tridentini et Vaticani I, voluntatem Patrum ostendit, etiam si ad hoc Sessiones prorogandae aut repetendae erant, obtinendi longe maiorem partem suffragiorum. Concilium enim *oecumenicum* esse debet non tantum ob praesentiam Patrum ex omni parte Ecclesiae convenientium, sed potissimum quia eius Decreta quid sentit Ecclesia referunt. Sane Concilium pari ratione aestimandum non est ac parlamentum regiminis democratici, nec umquam auditum fuit in Concilio, saltem quoad decreta doctrinam respicientia, maioritatem relativam sufficere.

Propterea: si agatur de doctrina fidei et morum, tres saltem e quatuor partibus suffragiorum requirendae videntur, iuxta votum Eminentissimi Relatoris; si agatur de re disciplinari duae tertiae partes suffragiorum; si vero quaestio respiciat rem internam Concilii vel ordinem in eo observandum, sufficit maioritas simplex.

Ut Patrum libertati rite consulatur, cavendum est ne iidem labore opprimatur aut nimis a suis dioecesibus diu abesse cogantur, ita ut fatigati aut solliciti de proprio grege, ad finem Concilii quomodocumque properent. Ad haec incommoda vitanda, videndum est num expediat post aliquot menses, seu post aliquot schematum examen, Concilium interrumpere illudque anno subsequenti continuare. Interim Patres ad sua remeare possunt et Decreta approbata et a Romano Pontifice confirmata publici iuris fieri.

Ad VI. Cum ad Ecclesiam Romanam necesse sit « omnem convenire Ecclesiam » (S. Iren.) et ideo Romani Pontifices adire debeant « potestate ordinaria et immediata tum omnes et singulas ecclesias, tum omnes et singulos pastores et fideles » (Can. 218 § 2), maxime convenit ut communicationis instrumentum habeatur *universale* et *immutabile,* non *vulgare,* ita ut proprium dici nequeat alicuius populi tantum. Hoc instrumentum a pluribus saeculis est lingua latina, cuius studium Romani Pontifices praeceperunt, ita ut clericus qui eandem ignoret in Ecclesia latina, hanc ignorantiam sibimetipsi imputare debet.

Patet inde quo iure latina lingua debeat esse, sicut fuit praeteritorum Conciliorum, unica lingua officialis Concilii Vaticani II, voluntate nempe Romanorum Pontificum qui hunc sermonem tamquam proprium et Ecclesiae usurparunt et saeculari Conciliorum traditione.

Cuncta igitur documenta Concilii sint latina lingua conscripta; in Sessionibus publicis et Congregationibus Generalibus orationes sint omnes in lingua latina; in Commissionibus seu deputationibus Praeses permittere potest usum linguae vulgaris propriae loquentis — praesertim si sit ritus orientalis — dummodo adsint interpretes vere periti

(consulenda videtur translatio sic dicta simultanea, de qua in voto Eminentissimi Ponentis).

Qui tamen sermone uti vult a latino diverso, summarium antea tradere teneatur in lingua latina.

Ad VII. Omnibus perpensis, praeter perscriptionem magneticis machinis faciendam, opportuna videtur praesentia stenographorum, ne quid acta Concilii detrimenti capiant.

III

Em.mi P. D. BENEDICTI Card. ALOISI MASELLA
Episcopi Praenestini

Ad I. Servato iure suffragii deliberativi iis, qui ex canone 223 § 1 Codicis Iuris Canonici id habent; sicut sunt: Abbates vel Praelati *nullius,* Abbas primas, Abbates Superiores Congregationum monasticarum, ac supremi Moderatores religionum clericalium exemptarum:

In reliquis iuxta Votum Eminentissimi Ponentis, ita tamen ut magis determinetur quinam ex Officialibus Maioribus Curiae Romanae convocari possint cum iure suffragii consultivi.

Ad II. In Voto Eminentissimi Ponentis. Quoad Theologos et Canonistas, quos, uti consiliarios privatos, Patres Concilii eligere sibi poterunt, si facultas eis concedatur, eorum praesentia in sessionibus plenariis stringenda videtur, ne numerus adstantium ultra modum accrescat.

Ad III. Iuxta propositiones Eminentissimi Ponentis, quoad numeros 1), 3), 5).

Quoad numerum 2), demisse censeo illum sic mutari posse:

Quoad duas e tribus partibus, omnes Patres Concilii ius habeant proponendi ad Praesides Commissionum nomina membrorum quae maluerint. Illi autem, audita Commissione Centrali, indicem seu elenchum conficient Patribus Concilii praesentandum et in Congregatione Generali per schedulas secretas approbandum.

Quoad numerum 4), hanc mutationem proponerem:

Ut numerus membrorum in unaquaque Commissione sit triginta et sex.

Ad IV. Pars prima: *De orationibus Patrum Concilii moderandis.* – Aestimo Regulas ab Eminentissimo Ponente sapienter compositas, pro moderandis orationibus Patrum Concilii aptas esse et quoad substantiam approbandas. Distinguere forsan oportebit inter Regulas, quae ordinem generalem in Concilio tenendum respiciunt, quaeque in Lit-

teris Apostolicis inseri poterunt, et Regulas quae ad pleniorem et expeditiorem negotiorum tractationem conferunt, ad Ordinationes nempe Concilii relinquendas. Priores ex principiis ab ipso Eminentissimo statutis facile deducuntur. Posteriores forsitan retractari poterunt a speciali quadam Commissione intra ambitum Commissionis Centralis ab ipso Summo Pontifice nominanda.

In specie placent quae Eminentissimus Ponens proponit circa Relatorem in Congregationibus Generalibus Concilii pro singulis Schematibus designandum, atque circa ordinem ab Oratoribus servandum. Placet etiam distinctio temporis concedendi Relatoribus, id est, singulis in casibus a Praeside determinandum, et Oratoribus, id est, ne decem aut ad summum quindecim momenta excedant. Quoad moram quamdam ponendam, saltem ex regula generali, inter discussionem et suffragationem Schematum, Voto adhaereo Eminentissimi Ponentis.

Pars secunda: *De Patrum Votis exquirendis et recipiendis.* – Quatuor sunt consideranda:

A) Quoad votum orale et scriptum distinguendum videtur:

1) pro approbatione Decretorum vel Canonum conciliarium in Congregationibus Generalibus servari poterit norma posita in Litteris Apostolicis *Multiplices inter,* num. VII in fine.

2) In electionibus faciendis schedulae secretae adhibeantur.

3) In minoribus rebus decidendis usus machinae electromechanicae opportunus videtur.

B) Quoad Votum secretum a regulis traditionalibus recedendum non esse existimo.

C) Quoad formulas suffragiorum:

1) in sessionibus publicis Concilii, duae tantum admittantur: *placet, non placet.*

2) In Congregationibus generalibus Patrum, formulae sint tres: *placet, non placet, placet iuxta modum.*

D) Quoad exquirenda et recipienda suffragia: animadversionibus Eminentissimi Ponentis adhaereo.

Ad V. A) *De suffragiis in Sessionibus publicis seu coram Sanctissimo.* – 1) Prae oculis habito exitu suffragationum in Congregationibus Generalibus, ipsius Summi Pontificis erit determinare quando Sessiones publicae celebrandae sint.

2) Decisiones conciliares habentur sive in materia fidei sive in rebus disciplinaribus, si Summus Pontifex accedit tum ad multo maiorem, tum ad simpliciter maiorem suffragiorum partem; quin etiam ad minorem et saniorem partem Episcoporum.

B) *De suffragiorum maioritate in Congregationibus Generalibus.*
1) In quaestionibus communibus generatim applicetur canon 101 Codicis Iuris Canonici.

2) In quaestionibus communibus non gravis momenti et in electionibus minoribus sufficere potest in primo scrutinio maioritas absoluta, in secundo maioritas relativa.

3) Ad proponendam Summo Pontifici decisionem circa fidem et doctrinam ut Ipse confirmare velit, salvis Suis iuribus, *tres e quattuor partes suffragiorum validorum* requirantur.

Circa res disciplinares graviores *duae e tribus partibus suffragiorum* requirantur, nisi ob peculiarem rei gravitatem et disciplinae ecclesiasticae novitatem *tres e quattuor partibus suffragiorum* exigendas esse videantur. Dubium ipsi Summo Pontifici solvendum deferatur.

4) In rebus quae minoris momenti aestimentur, maioritas absoluta simplex requiratur.

C) *De suffragiis in Commissionibus Conciliaribus.* – Eaedem normae, quae pro Congregationibus Generalibus nuper propositae sunt, congrua congruis referendo, teneri posse videntur. Quodsi Commissiones Conciliares requisitam maioritatem non obtinuerint, sed eidem valde proximam, totum negotium ad Praesidem Commissionis Centralis deferatur cum congrua Relatione.

In reliquis, Eminentissimi Ponentis suggestionibus atque propositis adhaerendum esse censeo.

Ad VI. Iuxta proposita ab Eminentissimo Ponente. Et quidem:

a) documenta omnia, i. e. textus, emendationes, additiones etc. quae proponantur, lingua latina conscripta esse debebunt.

b) In Congregationibus Generalibus et in Sessionibus publicis sola lingua latina adhibenda erit.

In Commissionibus autem, usus quarumdam linguarum magis communium admitti poterit. At translatio simultanea, si membra Commissionis numerum quadragesimum non superent, necessaria non est. Orationes autem, per peritos interpretes ex officio designatos, lingua latina saltem compendiose explanare oportebit. Si quando translatio simultanea utilis appareat, ea solum in quaestionibus disciplinaribus, non autem in discussione dogmatica adhibenda videtur.

Ad VII. In Voto Eminentissimi Cardinalis Ponentis.

IV

EM.MI P. D. CAIETANI CARD. CICOGNANI
Episcopi Tusculani

Ad I. Ego subscriberem voto Em.mi Card. Ponentis, quia reapse sunt Episcopi qui iure constituunt Ecclesiam docentem, nisi tamen huic principio obstaret canon 123 C.I.C. ubi praeter personas charactere episcopali ornatas, aliae quoque speciatim ad Ordines Religiosos pertinentes recensentur. Utique, Summus Pontifex, independenter a quacumque lege ecclesiastica, novum elenchum personarum ad Concilium Oecumenicum invitandarum statuere potest, praeter Episcopos, sed forte convenit ut observentur normae statutae a C.I.C., eo magis quod observatae fuerunt in Concilio Vaticano I; utique, Concilium Vaticanum II independens est a primo, sed tamen adest inter duo quaedam relatio circumstantialis. Ideoque haec est mea sententia: sequenda est eadem via, quam secutum fuit Concilium Vaticanum I, i. e. sequendum idem criterium. Attamen votum Em.mi Card. Ponentis prae oculis habendum erit, quinimmo maxime perpendendum quando sermo fiet de revisione seu reformatione (aggiornamento) C.I.C., quod tertium est argumentum programmatis quod sibi proposuit Sanctitas Sua, in regimine et pro gloria Ecclesiae: Romana Synodus, quae iam peracta fuit felicissimo exitu, Concilium Oecumenicum quod iam viam ingressum est et reformatio Iuris Canonici quae valde videtur necessaria.[1]

Ad II. In voto Em.mi Ponentis de plano est quod Theologi et Canonistae eligendi pro Concilio Oecumenico Vaticano II insignes debent esse:

1) virtute et doctrina;

2) seligendi ex omnibus Nationibus;

3) ex utroque clero;

4) haud numerosi esse debent, et regula selectionis sit, ut qualitati, non tantum quantitati attendatur;

5) eligantur ex Consultoribus qui iam operam suam praestaverunt Commissionibus Praeparatoriis, sed hoc non modo exclusivo neque taxativo, ita ut eligi possint nonnulli, qui etsi ob circumstantias quas dicam technicas et ob quasdam normas organisationis non fuerunt adnu-

[1] Votum quoad primam quaestionem transcriptum est ex taeniola magnetica.

merati inter Consultores Commissionum Praeparatoriarum, tamen gaudent maxima auctoritate pro sua scientia et experientia;

6) si novi Consultores sunt vocandi, notitiae de eorum doctrina et virtute exquirantur sive ex Nuntiis et Delegatis Apostolicis, sive et ex Metropolitis, auditis suis Suffraganeis;

7) omnes nominandi sunt a Summo Pontifice, aut ab iis quos Summus Pontifex designare ad hoc velit;

8) omnes cum voto consultivo.

Insuper conveniens mihi videtur permittere iis qui Concilio Oecumenico intersunt cum voto deliberativo quod unum seligant, aut seligere possint, Theologum aut Canonistam *privatum,* uti de cetero factum est in Concilio Oecumenico Vaticano Primo.

Hisce Theologis et Canonistis Privatis facultas detur *assistendi* solemnioribus Concilii sessionibus. Forte — uti notat Em.mus Ponens —, hoc difficillimum erit propter angustiam loci, sed tamen puto quod insistendum erit ut amplificetur spatium, quia interesse solemnioribus Concilii sessionibus erit maximum praemium quod illi desiderare poterunt, et cum benemeriti erunt de laboribus peragendis, saltem ita sperandum foret, hoc privilegium eis dandum erit.

Ad III. Una cum decem Praeparatoriis Commissionibus elapso anno institutis, quae schemata et conclusiones circa res in proxima oecumenica Synodo tractandas proponerent, Beatissimus Pater Ioannes XXIII *Centralem* quoque constituit *Commissionem,* cuius est singularum Commissionum labores et conclusiones rite a se perpensas Summo Pontifici exhibere, ut *Ipsemet,* prouti in Litteris proprio motu datis edicitur, res in eodem Concilio tractandas statuat.

Haud necessarium censeo labores et vota Commissionum Praeparatoriarum cum futuris Patribus Concilii communicari debere, — prout Consultor quidam proposuit —, antequam ultimus elenchus rerum tractandarum Ipsi Summo Pontifici ab hac nostra Centrali Commissione tradatur. Longe enim maior pars Patrum futuri Concilii suas iam miserunt Responsiones et Vota in sede antepraeparatoria, eaque prae oculis habita fuerunt a Commissionibus Praeparatoriis.

Antequam verba faciam de quaestione hodierna die nobis solvenda, scilicet: « *A quonam et quibus rationibus instituendae sint Commissiones inter Patres Concilii* », opportunum mihi videtur recolere quodnam sit *munus* harum Commissionum instituendarum. Praeter Commissiones Praeparatorias et Commissionem Centralem, aliae commissiones instituendae sunt, quae Conciliares dicam. Em.mus Cardinalis Theodorus Heard, hodiernae Quaestionis Ponens, perspicue et brevi calamo exposuit in suo Voto Commissiones erigendas esse *eo fine, ut, si*

graves aliquando insurgerent difficultates inter Concilii Patres in Congregatione Generali coadunatos, nec sperare liceret eas brevi fore superatas, etiam per iteratas Sessiones, tunc schemata rerum mittenda esse huic vel illi Commissioni conciliari, ut sententiam proferat aptam ad obstacula amovenda et sic Patribus sternere viam ad conclusionem quaestionum obtinendam.

Commissiones Conciliares distinctae esse debent a Commissionibus Praeparatoriis, utpote quae ex Concilii Patribus constent oportet, eosque vere repraesentent; easque a Summo Ipso Pontifice *instituendas* et ego censeo.

Competentiam quod spectat, unicuique Commissioni eadem sit plus minus, quae Commissionibus Praeparatoriis fuit propria; inde et earum *numerus* idem, nisi forte rerum tractandarum affinitas minorem numerum suaderit.

Praesides singularum Commissionum a Summo Pontifice censeo esse eligendos, ut in Concilio Vaticano I factum est.

Electio vero *Membrorum* Commissionum aliquatenus complexa videtur. Speculative utique optandum est ut omnes Commissiones designarentur ab ipsis Patribus in aliqua praeliminari sessione, sed observatur quod Patres non possunt idoneitatem singulorum candidatorum cognoscere; nec aptior videtur alia proposita via, ut nempe Commissio Centralis Praeparatoria seligat Membra et in sessione praeliminari approbationi Patrum subiciantur. Em.mus Cardinalis Ponens iure meritoque putat huiusmodi electionem *plene* relinquendam esse ipsis Patribus Concilii, ea ratione fultus, quod, hoc modo, Patres sentiant se habere in Concilio partem vere activam, etsi hic procedendi modus plus temporis requirat. Quod, de cetero, factum est et in Concilio Vaticano I.

Utique in Concilio Vaticano II numerus Patrum multiplicabitur et quidem magna proportione, sed in hisce quaestionibus enucleandis numerus, mea humillima sententia, non potest esse regula seu causa decisionis.

Attentis autem hodiernis circumstantiis, cum Ecclesia latissime est per totum terrarum orbem diffusa, sapienter propositum est ut Summo Pontifici reservetur nominatio seu *electio tertiae partis* membrorum, eo quidem fine, ut, in membris electis, debita proportio in tuto ponatur inter diversas Nationes et populos variae culturae.

Quo autem facilius reddatur opus selectionis virorum peritorum et idoneorum, Em.mus Ponens proponit recursum ad Conferentias episcopales nationales vel regionales, ut nomina exhibeant eorum apud suos, quos putant magis ad munus aptos, quae nomina postea ceteris Patribus communicentur antequam Urbem conveniant.

Numerus denique *Membrorum* cuiusque Commissionis idem videtur retinendus, qui in Concilio Vaticano I habitus fuit, videlicet *viginti et quatuor*.

His brevissime dictis, plene assentior Voto Em.mi Cardinalis Ponentis.

Ad IV. Hanc amplissimam quaestionem reducam ad regulas exponendas, quae in conventibus conciliaribus observandae erunt, ad primam partem quod attinet; et ad media, vota Patrum exquirendi, ad secundam quod spectat, sequens ordinem et confirmando propositiones quas Em.mus Ponens sua in relatione.

A) Circa *res novas,* quae scilicet ad Schemata a Commissionibus exarata non facile reducuntur, et quae ab aliquo Patre proponuntur Summo Pontifici, ut sibi liceat Concilio praesentare et coram defendere et illustrare, plene assentior Voto Em.mi Cardinalis Ponentis, ut nempe: 1) *scripto* proponantur, 2) publicum Ecclesiae bonum et utilitatem respiciant, 3) rationes afferantur ob quas propositae res censeantur utiles et opportunae, 4) nihil prae se ferant quod alienum sit a constanti Ecclesiae sensu eiusque inviolabili traditione.

De his rebus peculiaris Congregatio diligenter perpendet et deinde Summo Pontifici referat, qui decernet utrum ad Concilium deferri debeant necne.

B) *Regulae practicae pro moderandis orationibus* distinguendae sunt, prout agitur de Congregationibus conciliaribus publicis coram Sanctissimo, vel de Congregationibus generalibus.

1° *Coram Sanctissimo*

1) In sessione publica coram Ss.mo nemo verbo utitur, nisi S. Pontifex, aut ex Ipsius iussu et designatione facultas detur.

2) E suggestu fiat recitatio Decretorum quae probanda et confirmanda sunt.

3) Fieri potest *Relatio generalis* a Secretario Concilii de itinere Decretorum, et quidem *ante* Orationem Summi Pontificis.

4) Exitus suffragationis publice denuntietur a Secretario Concilii, vel ab alio designando.

5) Sessio publica coram Sanctissimo potest illas mutationes extra ordinem pati, quas S. Pontifex statuat, v. g. ob dilationem suffragationis vel confirmationis Pontificiae.

2° *Congregationes generales*

Regulae pro ipsis moderandis:

1) Ne « improvisationi » locus detur, Quaestiones distribuantur, typis impressae, ante aliquot dies.

2) Schemata praeparata *obiectum* et *limites* discussionum statuere debent. De cetero Praeses vel Relator revocare poterit ad terminos eos qui limites imprudenter seu impreparate transgressi fuerint.

3) Nominandus est, approbante Summo Pontifice, Relator seu Ponens ad illustranda singula Schemata.

4) De Oratoribus:

a) Si quis velit haec Schemata expolianda vel complenda, veniam scripto petat ab Officio Praesidentiae, tradens integram suam explanationem.

b) Conficiendus est elenchus illorum qui veniam loquendi impetrarunt, et materiae circa quam agere desiderant. Fieri quoque poterit reductio Oratorum, qui in eadem materia conveniunt.

c) Elenchus Oratorum, servato ordine dignitatis et praecedentiae, publici iuris fiat.

d) In decursu Sessionis generalis nemo admittatur ad exponendam aliquam rem *ex proposito,* nisi prius veniam a Commissione Centrali scripto petierit, saltem pridie, exhibendo (lingua latina) saltem substantiam et res praecipuas quaestionis de qua loqui intendat. Obtenta venia, Orator in programmate inscriptus, exponere valet in Concilio, sed post alios inscriptos.

e) In decursu Sessionis generalis, loquendi venia peti possit, sed *adiective* tantum, idest non ad nova exponenda sed intra ambitus discussionum, postquam inscripti Oratores locuti fuerint.

5) *Tempus* Oratoribus definitum, relinquatur discretioni Praesidis; censeo saltem dimidiam horam esse concedendam *Relatoribus* qui quaestionem aut thesim exponere debent.

Pro *Oratoribus* inscriptis: regulariter 10 minuta, data aliquando venia usque ad 15 minuta.

6) Tempus detur inter discussionem et suffragationem, ut Patres res intimius penetrare, mature omnia ponderare et ad Commissiones pro difficultatibus recurrere valeant.

7) Ortis difficultatibus, quae in ipsa Congregatione generali componi nequeunt, tota res ad Commissionem redeat.

8) In Congregatione publica coram Ss.mo in re iam secure decisa (repetita suffragatione coram?!), procedi potest ad confirmationem Decretorum, si ita Sanctissimo placuerit.

3° *De Patrum votis ferendis et exquirendis*

Ad secundam quaestionem, sc. circa modum ferendi et exquirendi Vota Patrum, paucissima dicam, cum amplissime haec quaestio pertractata sit ab Em.mo Ponente.

Votum seu suffragium esse potest *publicum* aut *secretum,* et ad votum secretum quod spectat, illud circumdetur oportet omnibus illis cautionibus, quae libertatem et sinceritatem voti in tuto ponent et foveant.

Media exquirendi suffragia multa sunt: *ballottatio* (quae inservit quoque ad secretum servandum), elevatio manus, schedulae diversi coloris, etc.; sed haec omnia media lentissima et valde incommoda sive ad suffragium dandum, sive ad suffragia enumeranda, et ideo ipsa inservire possunt quando agitur de conventibus ad numerum restrictum personarum, sed in nostro casu agitur de pluribus milibus personarum et ideo recurrendum est ad media electrica, quae hodie perfectissima sunt, et per ea habemus perspicuitatem, celeritatem et securitatem de numero votantium. Quinimmo, possumus habere etiam secretum si pulsatio sit contemporanea ex parte Patrum, et immediate, immo ictu oculorum, habebitur summa suffragiorum.

Ad V. Cum Catholica Ecclesia sit ex ipsa ordinatione divina persona moralis collegialis (can. 100, § 1), cumque supremam suam potestatem, modo extraordinario per Concilium Oecumenicum, a Romano Pontifice convocatum et legitime constitutum, exerceat, valde opportune Em.mus Ponens recoluit iuridicas notiones suffragationis, suffragii eiusque divisionis. In tot enim rebus decernendis, et aliquando gravibus, moralis unitas in suffragatione unitatem Ecclesiae exhibeat oportet.

Opportuna insuper est distinctio inter Decisiones Concilii ipsius, collegialiter congregati, et Decisiones deputationum seu congregationum quae ab una parte Patrum fiunt. Et etiam pro Sessionibus Concilii ipsius, qua talis, momentum habet distinctio inter Decisiones proprias et peculiares, quae fidem et disciplinam tangunt, et alias quae sunt Concilio communes cum aliis collegiis, puta functiones, ordinationes, et alia huiusmodi.

A) *De Suffragiis in Sessionibus coram Ss.mo.*

1) Fundamentum solidum circa suffragationem et maioritatem suffragiorum in sessione coram Ss.mo hoc est: doctrina theologica et canonica certa et recepta, quod ad legitimam decisionem etiam vere *conciliarem* sufficit, si Romani Pontificis consensus accedat minori et saniori parti Episcoporum, quam Ipse censuerit Ecclesiam *moraliter repraesentare* (prouti exponit Wernz-Vidal in suo classico opere *De Personis,* editione 3).

2) Sessio publica coram Ss.mo eousque differatur, donec suffragationes praevidentur favorabiles ad proportionem infra dicendam.

B) *De maioritate suffragiorum in Sessionibus Generalibus Concilii.*

I. Plene assentior Regulis ab Em.mo Ponente exaratis pro rebus,

quae communes sunt, quoad substantiam, cum aliis Collegiis (v. g. res quae ad constitutionem et ultimam ordinationem Concilii pertinent: designationes, electiones pro aliquibus muneribus minoribus).

II. Quoad regulas suffragationis pro rebus Concilii propriis et peculiaribus sequentia propono:

1) Pro rebus ad Fidem et doctrinam spectantibus, *tres ex quatuor* suffragiorum *partes* requiri possunt, salvis iuribus Summi Pontificis.

2) Si suffragia « Placet iuxta modum » quartam, vel fere quartam, partem attingerint, propositio iterum suffragationi subiciatur post aliquot tempus, quo durante, rebus melius declaratis, reservationes forsitan auferri possunt; et utriusque suffragationis exitus Sanctissimo communicetur.

3) Quoad *res disciplinares graviores,* duae ex tribus suffragiorum partibus requirantur.

4) Si agitur vero de mutandis *disciplinae capitibus,* quae traditionem graviter afficerent, exigendae videntur *tres e quatuor* partibus suffragiorum.

5) Quoad res vero adiectivas, procedurales, minoris momenti, sufficit maioritas absoluta suffragiorum (= unum supra medietatem).

C) *De suffragiis in Commissionibus conciliariis.*

1) Quoad res communes applicentur regulae quae pro Concilii Sessionibus generalibus et pro Commissionibus Praeparatoriis statutae fuerunt.

2) Quod attinet maioritatem suffragiorum requisitam circa res Concilio praesentandas, opportunae videntur eae ab Em.mo Ponente propositae, nempe:

a) Si agatur de *Schematibus* aut *Decretis* quae *ad fidem et doctrinam* pertinent, illa Concilio proponantur in quibus tres saltem e quatuor partibus suffragiorum conveniunt. Si vero hoc non attingatur, res ita probata transmittatur Praesidi et Commissioni Centrali, ut decernant quid agendum sit.

b) Si agatur de Schematibus et Decretis *ad disciplinam* spectantibus, duae e tribus suffragiorum partibus sufficere videntur.

c) Pro solvendis difficultatibus a Concilio vel a Commissione Centrali alicui Commissioni propositis, si graves sint, duae tertiae partes suffragiorum exigantur, ut solutio nomine Commissionis communicari possit Concilio.

d) Ad solvendas quaestiones ordinarias seu minus graves, sufficiat maioritas simplex, nisi agatur de casibus expresse exceptis, in quibus *qualificata* maioritas exigitur.

Ad VII. In voto Em.mi Card. Ponentis.

V

Em.mi P. D. EMMANUELIS Card. GONÇALVES CEREJEIRA
Patriarchae Lisbonensis

Ad I. In Voto Em.mi Cardinalis Ponentis.

Ad II. In Voto Em.mi Card. Ponentis, sed tamen mihi liceat humiliter addere convocandos forsan esse aliquos conciliarios benemerentes in Actione Catholica.

Ad III. In Voto Em.mi Card. Relatoris, sed tamen ad propositum 4) de numero membrorum in unaquaque commissione, cum numerus Patrum praevideatur multum superaturus esse Conc. Vatic. I, mihi dubium est.

Ad IV. In Voto Em.mi Card. Relatoris.

Ad V. In Voto Em.mi Card. Relatoris.

Ad VI. In Voto Em.mi Card. Ponentis generatim.

Sed tamen censeo permittendum esse usum principalium linguarum vernacularum in disceptationibus ad melius rem theologicam vel disciplinarem enucleandam ac definiendam in commissionibus aut subcommissionibus saltem primi gradus. Mihi videtur, humiliter dico, necessarium etiam ut signum universalitatis Ecclesiae et libertatis Patrum Concilii.

Ratio est: 1) de facto non omnes Patres apti sunt ad loquendum latino sermone, quod sibi imputari non licet, cum plurimi occasionem numquam habuerunt latine loqui discendi;

2) omnes Patres habent ius et quidem saltem officium suam sententiam exprimendi in Concilio, sed si semper deberent latine loqui, eorum practice privati erint;

3) si Curia Romana, cum lingua latina sit officialis, non semper ea utitur in ipsis documentis, cur non poterunt Patres Concilii vernaculo sermone dicere?

Ad VII. In Voto Em.mi Card. Ponentis.

VI

Em.mi P. D. ACHILLIS Card. LIÉNART
Episcopi Insulensis

Ad I. Mihi videtur quod ad Concilium convocare convenit cum voto deliberativo, praeter omnes Cardinales etsi non sint Episcopi et eos qui iure convocandi sunt, *omnes Episcopos* etsi nondum consecratos sed tantum electos, titulares simul ac residentiales, quia Episcoporum est regere Ecclesiam Dei et ideo ius nativum ad id habent.

Sed Episcopi sunt circiter tria millia, ideo ne numerus Patrum excedat, nullus alius convocari deberet cum voto deliberativo.

Attamen, si ei placuerit, Romanus Pontifex convocare poterit, cum voto consultivo: Abbates, Legatos Romani Pontificis, Abbates et Praelatos nullius qui non sunt episcopi, Supremos Moderatores religionum et societatum sine votis, Praefectos Apostolicos et alios quos Eminentissimus Cardinalis Ponens enumeravit, cuius voto plene assentio.

Auditis membrorum Commissionis Centralis votis, agnosco Praefectos Apostolicos, quamvis non episcopos, quia iurisdictionem habent super locum determinatum, saepe largiter extensum, episcopis assimilari posse, et ideo votis eorum qui iudicant Praefectos Apostolicos convocari posse cum voto deliberativo, assensum praebeo.

Ad II. Ad deligendos Theologos et Canonistas Concilii, consulentur in primis Praesides Commissionum Praeparatoriarum ut, inter Consultores aut Membra Commissionum et Secretariatus pro Unione designent eos, qui optimam praestiterint operam in parando Concilio.

Sed valde opportunum erit ut, alii sacerdotes scientia et virtute eximii, non solum magistri sed etiam parochi, qua Theologi et Canonistae, ex diversis nationibus electi, eis addentur. Ideo voto Em.mi Cardinalis Ponentis assentio, quo exoptat ut Nuntii et Legati Romani Pontificis, tales sacerdotes proponant, auditis Episcoporum conventibus.

A laicis vota utique exquiri poterunt pro eorum peculiari scientia ac peritia.

Demum, mihi videtur necessarium, et singuli Patres Concilii, unum Theologum aut Canonistam secum habendi ius obtineant.

Auditis membrorum Commissionis Centralis votis assentio his qui petunt ut Theologis et Canonistis Biblistae adiungantur; et his qui pe-

tunt quod nullus Theologus Canonista aut Biblista eligere possit, nisi de consensu Ordinarii sui.

Ad III. Quinque propositionibus Em.mi Cardinalis Ponentis subscribo.

Ad IV. I – Quoad primam partem quae « de orationibus Patrum Concilii moderandis » tractat, haec animadverto:

1) Certe agnoscenda est sermonis libertas omnibus Patribus, etiamsi de quaestione « nova », id est non praevisa in Schematibus Concilii, dummodo de re agatur quae ad bonum Ecclesiae universalis spectat.

Practice talis quaestio deferenda erit, scripto, ab Oratore. Commissioni Centrali Concilii cuius erit eam examinare et, venia Pontificis accepta, concedere.

2) In Congregationibus Generalibus ordinariis ius loquendi quo gaudent omnes Patres, disciplinae subiiciendum erit, quoad sermonum ordinem et quoad temporis loquendi mensuram.

Practice, pro quacumque Sessione programma stabiliendum erit, in quo tempus congruum relatoribus tribuatur et postea oratoribus inscriptis secundum ordinem a Praeside statutum. Pro oratoribus tempus oportebit ad circiter decem minuta reducere, ut prolixitas istius aliorum ius loquendi non impediat.

Oratoribus auditis, locum dare oportebit pro interrogationibus diversis quae ad quinque minuta videntur esse limitandae.

Sed ut congregationes generales alleventur valde optandum est quod Oratores Commissionibus Concilii quaestiones proponent, potiusquam Congregationibus generalibus.

3) In Commissionibus mihi videtur quod discussioni potiorem partem reservare oportebit quam Em.mus Cardinalis Ponens praevidit, quia labor Commissionibus Concilii demandatus differt a labore a Commissionibus Praeparatoriis exarato.

II – Quoad secundam partem « De Patrum votis exquirendis »:

1) Exceptis votis quae in Congregationibus Generalibus coram Ss.mo Pontifice debent esse publica, suffragia sint secreta, saltem pro rebus maximi momenti in Congregationibus Generalibus.

2) De ratione vota requirendi:

Melius erit ad media electrica recurrere.

Ad V. 1) In Congregationibus generalibus coram Ss.mo Pontifice assensum praebeo propositionibus Em.mi Cardinalis Ponentis; scilicet: quod suffragia emittantur modo disiunctivo per Placet aut Non Placet et quod sufficiat maioritas absoluta, reservatis tamen Summi Pontificis iuribus omnibus.

2) In aliis Congregationibus Generalibus:

Si agitur de Suffragiis « communibus », sufficit maioritas absoluta et si non obtinetur in primo et secundo scrutinio, maioritas relativa in tertio.

Si agitur de suffragiis « peculiaribus » in quaestionibus minoribus sufficit maioritas absoluta, aut in secundo scrutinio relativa; in quaestionibus doctrinam spectantibus requiratur maioritas ad tres e quatuor partibus suffragiorum, per placet aut placet iuxta modum, et per non placet expressorum; in quaestionibus de disciplina tractantibus requiratur in omni casu maioritas duarum e tribus suffragiorum partibus, potiusquam distinguantur tres categoriae.

3) In Commissionibus Concilii:

Regulae propositae pro suffragiis in Congregationibus generalibus, applicentur etiam in Commissionibus pro diversis quaestionum categoriis.

Auditis membrorum Commissionis Centralis votis, assentio voto Em.mi Cardinalis Ottaviani quo standum erit in omni casu ad maioritatem absolutam, quae sufficit ad exprimendam sententiam Patrum Concilii collegialiter unitorum; et etiam votis Em.mi Cardinalis Cicognani et Em.mi Cardinalis Alfrink qui petunt ut minoritas Episcoporum Graecorum non sit per maioritatem Episcoporum Latinorum dominata et ideo ut proportiones non sint mere mathematice computatae.

Ad VI. Certum est quod omnia documenta et acta Concilii in latina lingua conscripta esse debent.

Sed non video de quo iure pendet obligatio Patribus Concilii imposita sermocinandi latine in Commissionibus nec in Congregationibus.

Immo talis obligatio practice pugnat contra ius loquendi cuius gaudent Patres Concilii, quia multi sunt, inter quos et ego, qui, quamvis satis cognoscunt linguam latinam, tamen ea numquam utuntur in sermone. Ideo isti tacebunt, aut impediti erunt ne clare mentem suam exprimere possint.

Ergo: 1) Ut omnes Patres facultatem habeant sententias suas exprimere in discussionibus, sine timore vel difficultate, necessarium mihi videtur ut quisque ius habeat sermocinandi in lingua usuali sibi melius cognita.

2) Ut omnes intelligere possint oratorem, optandum est ut traductio simultanea in pluribus linguis instituatur, sicut in Adunationibus modernis internationalibus.

3) Ad minus, ut traductio simultanea in lingua latina instituatur.

Mihi addere liceat quod si latina lingua signum est unitatis Eccle-

siae Romanae, usus linguarum vernacularum in Concilio signum erit universalitatis Ecclesiae Romanae Catholicae.

Ad VII. In voto Em.mi Cardinalis Ponentis, quo ipse iudicat operam stenographorum opportunam esse.

VII

Em.mi P. D. IGNATII GABRIELIS Card. TAPPOUNI

Patriarchae Antiocheni Syrorum

Ad I. Standum videtur pro canone ducentesimo vigesimo tertio, stricte interpretando. Non expedit enim ut per eius extensionem, praevaleat numerus suffragiorum eorum qui iure nativo non gaudent.

Episcopis titularibus vocandis ad Concilium, suffragium omnino concedatur.

Ubi vero prudentia obstare non videtur, admitti possunt acatholici tamquam observatores.

Ad II. Theologi et Canonistae eligendi videntur de utroque clero; insignes: virtute, doctrina, et experientia; ex omnibus nationibus et ritibus. Propterea, seligendi, quando res postulat, vere periti etiam in iure particulari, praesertim ad quaestiones Ecclesias Orientales spectantes.

Si vero de argumentis peculiaribus agatur, respicientibus, verbi gratia, medicinam vel artem, sociologiam etc., viri de re periti admittantur.

Numerus sit congruus, secundum quantitatem et momentum quaestionum tractandarum.

Electio autem et selectio, ab Ipso Romano Pontifice fiat, vel saltem Ipso annuente.

Patribus vero Concilii, facultas concedatur suum quisque Theologum et canonistam habendi.

Ad III. Commissiones et earum Praesides instituantur a Romano Pontifice ad instar Commissionum Praeparatoriarum.

Secretarii vero Commissionum proponantur a singulis Praesidibus.

Numerus Commissionum correspondeat numero Commissionum et Secretariatuum quae iam instituta sunt ad Concilium parandum. Si vero affinitas argumentorum suadeat, Commissiones competentes inter se communicent, vel simul laborent.

Numerus membrorum non necessario sit aequalis pro unaquaque Commissione, sed determinandus videtur a quantitate et pondere materiae.

Ad IV. Tempus: Tempus consulatur breve, quin limites definiantur.

Ordo: Cum quisque Episcopus aequale habeat votum deliberativum, facultas ei sit libere loquendi, ordine inscriptionis servato.

Moderatio: Praeses autem, moderatione sua, inscriptos et argumenta reget, ipseque iudicet obiectum singularum sessionum, necnon, si fieri potest, textum orationum, Patribus opportuno tempore praecommunicare.

Modus: Per machinam electricam: placet, non placet, et placet iuxta modum.

Forma: Oretenus vel scripto; publice vel secreto; secundum opportunitatem vel momentum quaestionum, iudicio Praesidis. Praesidi denique facultas quoque concedenda videtur, in aliquibus casibus, votationem differre ut detur Patribus tempus quaestiones ipsas profundius penetrandi.

Ad V. Salvo iure decidendi Summi Pontificis. Distinctio facienda videtur inter:

A) res ad dogma pertinentes, pro quibus requirenda esset quasi unanimitas, et non minus quam octoginta super centum;

B) et res ad disciplinam pertinentes pro quibus,

a) si de quaestionibus maximi momenti, duae e tribus partibus,

b) in caeteris, maioritas absoluta.

Ad VI. Subsidia moderna adhibeantur. Firmo quod lingua latina sit officialis, necessitas tamen videtur recurrendi ad subsidium linguarum vernacularum, illarum saltem quae in audientiis Summi Pontificis habitualiter adhibentur, nempe: italicae, gallicae, anglicae, germanicae et hispanicae.

Videtur etiam necessitas recurrendi ad systema translationis eiusdem temporis, ut in organisationibus internationalibus nostrae aetatis.

Ad VII. Affirmative: quia systemata inter se complentur, et ita quaevis discrepantia componi potest.

VIII

Em.mi P. D. GREGORII PETRI AGAGIANIAN [1]

Ad I. Praeter eos qui iure ad Concilium convocandi sunt, firmo manente can. 223 C.I.C., mihi videtur expedire ut convocentur Episcopi titulares omnes et quidem cum suffragio deliberativo.

---

[1] Em.mus Card. Gregorius P. Agagianian tantum primae et secundae Congregationi interfuit.

Eorum convocatio cum suffragio deliberativo in ipso Codice iam praevidetur; dicitur enim in canone 223 § 2 « etiam Episcopi titulares vocati ad Concilium suffragium obtinent deliberativum, nisi aliud in convocatione expresse caveatur ».

Multi Episcopi titulares munera habent non minoris momenti quam Episcopi residentiales (Officiales Curiae Romanae, Legati S. Sedis, Vicarii Apostolici, Auxiliarii in magnis dioecesibus, etc.) Habent consecrationem episcopalem quae specialem dat gratiam ad regendam Ecclesiam et sunt certo, quodam sensu, successores Apostolorum. Etiam ad Concilium Tridentinum vocati sunt Episcopi, qui nullam habebant potestatem iurisdictionis et ad Concilium Vaticanum I vocati sunt Episcopi titulares omnes.

Convocatio Episcoporum, vellem addere, ne sit peremptoria ita ut adsit possibilitas remanendi in sede v. g. pro Episcopis qui in iis regionibus versantur ubi quidem dioecesim relinquere possint, sed ubi non certo possint redire, sic Episcopi in India, Indonesia et alibi, qui non sunt nativi. Pro aliis regionibus, ubi conditiones politicae sunt valde incertae, in Africa Centrali, Vietnam, Corea, opportunum erit si saltem nonnulli Episcopi in sede remaneant.

Praefecti Apostolici, pariter cum suffragio deliberativo, et quidem ob rationes sequentes: canon 294 § 1 sic sonat: « Vicarii et Praefecti Apostolici iisdem iuribus et facultatibus in suo territorio gaudent, quae in propriis dioecesibus competunt Episcopis residentialibus, nisi quid Apostolica Sedes reservaverit ». Si in omnibus de iure aequiparantur Praefecti Apostolici Episcopis, sicut Episcopi ad Concilium vocentur; quidem non habent Consecrationem episcopalem, sed etiam Episcopi residentiales electi nondum consecrati ad Concilium vocantur, eorum munus omnino idem est ac Praelatorum nullius qui saepe non sunt Episcopi consecrati et qui tamen de iure ad Concilium vocantur. Sunt operarii primae horae qui optime cognoscunt speciales et difficile conditiones Ecclesiae in fieri.

Pro ceteris punctis accedo ad votum Em.mi Card. Ponentis.[1]

---

[1] Votum transcriptum est ex taeniola magnetica.

IX

EM.MI P. D. IACOBI CARD. DE BARROS CÂMARA
Archiepiscopi S. Sebastiani Fluminis Ianuarii

Ad I. Respondendo, censeo sicut Em.mus Card. Aloisi-Masella et ob easdem rationes ab ipso allatas.

Ad II. Respondeo: 1) Ne multiplicetur numerus personarum, consultores in re theologica et iure canonico vere periti eligantur intra coetus eorum qui iam, alio titulo, ad aliquam commissionem pertinent.

Etiam quoad parochos, nam omnes episcopi residentiales, etiamsi personaliter parochi munere functi non sint, in administratione pastorali periti esse debent. Ideo sufficiens erit praesentia tot episcoporum, ita ut non sint vocandi etiam parochi.

2) Consultores deligendi sunt inter eos qui reapse sentiant cum Ecclesia, et in re liturgica nihil innoventur, priusquam Curia Romana consentiat.

Ad III. 1) In voto Em.mi Cardinalis Ponentis: Patres eligant duas tertias partes membrorum Commissionum. Tertia autem pars designetur a Summo Pontifice, ut compensatio habeatur, si fieri oporteat, et emendatio, quoad idoneitatem candidatorum et debitam proportionem inter repraesentantes variarum nationum, rituum, Familiarum Religiosarum et similia.

2) Numerus membrorum nondum determinetur, quia hoc pendet, ex natura sua, a variis circumstantiis.

Ad IV. 1) Quoad primam partem, id est, de orationibus moderandis nihil addendum puto, nisi fortasse hoc: quando aliquod argumentum iam emissum est ab aliquo Patre, non repetendum est ab aliis. Sufficit votum dare; et non omnia repetere. Ratio huius advertentiae haec est: experientia docet multoties aliquos velle sua scripta legere in sessionibus, tantum quia ipsi scripserunt. Et minime attendunt utrum eadem res iam dicta sit, necne. Talis repetitio solum ad terendum tempus inservit.

2) Tempus loquendi. Generatim 5 minuta. Vitanda est prolixitas. Praesidi autem sit amplius concedere, si res ferat.

3) Ad meditandum et orandum tempus sufficiens intercedat inter discussionem et suffragationem.

4) Pars altera – De Patrum votis exquirendis. Magis mihi placet methodus qua expeditius et securius et magis secreto exquiratur Patrum

votum. Ratio est, quia si aliquis timidus, oretenus proferre debuerit « placet » vel « non placet », vel alio modo se manifestandi, forsitan animum non haberet, saltem in initio, ad iudicium suum clare emittendum. Exemplum habemus in Concilio Tridentino: coram Em.mis Cardinalibus, archiepiscopi debebant respondere si Eminentissimi indigerent reformatione, an non. Admirati sunt plurimi, quando archiepiscopus Bracarensis animum habuit dicendi, quod anteriores non habuerunt, his verbis: « Eminentissimi ac Excellentissimi Domini Cardinales indigent eminentissima ac excellentissima reformatione ». Postea alii eum secuti sunt in voto. Et facta est reformatio. Sed initio nemo protulit votum ad illam reformationem, etsi evidenter necessariam.

5) Formulae ad respondendum: Placet — Non placet — Placet iuxta modum — Abstineo.

6) Modus recipiendi et computandi suffragia: Mechanicus seu electricus.

Ad V. Omnino adhaereo iis omnibus quae ab Em.mo Relatore proposita sunt. Equidem speciatim insistendum est in eo quod libertas proferendi opiniones nunquam vulneret caritatem, ut commendat Sanctus Augustinus, loquendo de relatione inter veritatem et caritatem: ubi deest caritas etiam veritas abest.

Regula ergo sit: salva semper libertate, aedificatio mutua, praesertim in sessionibus publicis. Ergo, quando res nondum bene et mature perspectae sunt, magis expedit differre in aliam Congregationem, ne quaestiones ingratae oriantur coram omnibus, immo et coram SS. Domino, qui non potest minus quam aegre ferre.

In suffragia computando, etiam attentio fiat ad episcopos orientales, numero minore in comparatione episcoporum occidentalium. Adhaereo insuper notationibus ab Em.mis Cardinalibus Ottaviani et Bea factis.

Ad VI. Censeo linguam latinam adhibendam esse in Concilio Vaticano II, ob rationes allatas ab Em.mo Cardinale Relatore. Quoad media moderna transmittendi sermones aliis linguis, videndum est si interpretes periti et fideles inveniantur, quia personaliter perspexi in Congressu Catechetico-Missionario Eichstätt celebrato anno elapso, deficientiam magnam ex parte interpretum, ita ut saepe impossibile mihi fuit expositiones oratorum sequi.

Ad VII. Utique, adhibendi sunt stenographi, sed saltem duo vel tres in unaquaque sessione, ne aliquid omittatur vel deformetur a stenographis, ob imperitiam seu difficultatem in audiendo.

X

Em.mi P. D. HENRICI Card. PLA Y DENIEL

Archiepiscopi Toletani

Ad I. Censeo: 1) Convocandos esse ad Concilium omnes qui iuxta canonem 223 § 1 convocandi sunt, quin possint praetermitti non episcopi antequam hic canon Codicis Iuris Canonici reformetur.

2) Praeter eos qui iuxta § 1 praedicti canonis sunt convocandi, cum Concilia sint revera episcoporum, cum voto deliberativo non sunt convocandi nisi episcopi titulares; et hi non sunt cogendi ad Concilio interessendum quando sint auxiliares vel coadiutores episcoporum residentialium et episcopi proprii assistant.

3) Audiantur cum voto consultivo et ut observatores possint Concilio assistere omnes alii quibus Em.mus Card. Jullien, Ponens in hac quaestione, proponit concedi votum consultivum ante Concilium.

Ad II. Respondeo : Deligendi sunt Theologi et Canonistae praestantiores virtute, doctrina, prudentia et rerum agendarum peritia in praxi comprobata. Optandum et curandum videtur ut sint ex clero saeculari et religioso, ex diversis regionibus et nationibus. Excludendi qui in re dogmatica non sint in solida doctrina securi, et in re canonica, qui nimis sententiis personalibus adhaereant vel nimis epicheia utantur. Utiliter audirentur hac in re Suprema S. Officii Congregatio, sicuti Congregatio De Seminariis et Studiorum Universitatibus, necnon Coetus seu Commissiones Nationales Episcoporum.

Ad III. Respondeo: Conclusionibus Em.mi Ponentis subscribo, hac tantum mutatione in conclusione quarta facta: « Ut numerus membrorum in unaquaque commissione sit 36 ». (Ob auctum Patrum numerum).

Ad IV. 1) Cum Codex Iuris Canonici in capite « De Concilio Oecumenico » can. 226 edicat: « Propositis a Romano Pontifice questionibus Patrês possunt alias addere, a Concilii tamen praeside antea probatas », cuilibet Patri Concilii fas sit novas proponere quaestiones in congregatione generali, non iam in sessionibus publicis coram Sanctissimo; sed haec propositio scripto exhibeatur Commissioni Generali constituendae, cuius officium sit de his novis propositionibus iudicium ferre, an sint admittendae nec ne, uni Concilii Praesidi reservata admissione vel reiectione propositionis novae quaestionis. Si admittatur propositio novae quaestionis, Patri proponenti ius conferatur ore propugnandi sche-

ma suae propositionis decem minutis. Aliis Patribus, qui circa novam rem propositam loqui desiderent, sive ad illam defendendam sive ad impugnandam, ius sit suam mentem quinque minutis aperiendi, sed Praeses curabit ut iuri loquendi renuntient illi Patres qui nihil addendum habeant dictis iam ab aliquo Patre.

2) Veri sermones, seu orationes solemnes paucissimae habeantur. Tantum illae quae a Romano Pontifice utiles iudicentur in sessionibus publicis coram Sanctissimo, ab ipso et materia et persona concionante designatis. Istae orationes ne protrahantur ultra quindecim minuta.

3) De Patrum votis exquirendis, sic censeo. Vota emittantur per verba « placet », « non placet », « abstineo » et quidem per schedulas in bursam secreto mittendas. Vere scio aperte et non secreto suffragia quoad decreta (aliter in personarum electionibus) prolata esse in Concilio Vaticano I et in Conciliis praecedentibus; sed mutata sunt tempora et publicitas hodierna ephemeridum et radiophoniae mihi videtur magnum periculum afferre, si suffragia publice emittantur. Facile enim publica commentaria essent quoad suffragia Patrum, ostendendo diversa criteria inter illos. In ultimo conclavi pro electione Romani Pontificis, quamvis secretissima fuerunt Cardinalium suffragia, non defuerunt ephemerides, quae diversis in nationibus, omnino sine fundamento et cum falsitate, attamen audacter finxerunt se scire in quolibet scrutinio quodnam suffragium quemlibet Cardinalem emisisse. Si suffragia in proximo Concilio essent publica, impossibile fore commentaria imprudentia vitare, quae quidem fortasse etiam non deerunt si secreto emittuntur suffragia, sed quae levitas et audacia ephemeridum patens omnibus cordatis fieret, si secreto suffragia emissa fuissent.

Ad V. Sic censeo: salvo semper iure Summi Pontificis decretum conciliare (etiam dogmaticum) ferendi cum minore parte suffragiorum Patrum Concilii, videtur expedire:

1) Ut non detur decretum dogmaticum nisi cum tribus ex quatuor partibus suffragiorum Patrum, quae quidem unanimem suffragationem constituunt, sicut proponit Em.mus Ponens.

2) Pro decretis vero disciplinam respicientibus, sufficiant duae ex tribus partibus suffragiorum.

3) In rebus minoribus Concilii ordinandis, sufficiat maioritas requisita in can. 101 § 1 n. 1 circa actus personarum moralium collegialium.

Expedit ut in sessionibus publicis coram Ss.mo non proponantur quaestiones quae in sessionibus generalibus suffragationes supra dictas non obtinuerint.

Ad VI. Subscribo conclusionibus Em.mi Cardinalis Ponentis.

Ad VII. Censeo respondendum cum Em.mo Ponente: affirmative, seu etiam opera stenographorum uti debet in Concilio.

XI

Em.mi P. D. ANTONII Card. CAGGIANO

Archiepiscopi Bonaërensis

Ad I. « Rev.mi Conciliarii munus habuerunt mentem suam aperiendi de iis quos, posita Codicis lege, convocari ad Concilium expediat, praeter eos qui iuxta legem vocandi sunt.

Verum Commissio Centralis, praeter officium deferendi ad Romanum Pontificem conclusiones Commissionum Praeparatoriarum, " munus quoque habet proponendi normas, quae ad ordinem in Concilio servandum pertinent " (Motu Proprio *Superno Dei nutu*); inter quas normas ea sane praeminet quae statuit quinam vocari ad Concilium debeant ».[1]

Quapropter salvis semper iure et voluntate Summi Pontificis retinendi et etiam ampliandi numerum convocandorum ad Concilium, cum iure suffragii deliberativi, a can. 223 statutum, omni quo decet obsequio, respondendum sic iudico: sententiam tenens Em.mi ac Rev.mi Relatoris iisdem suis rationibus innixus:

1) Vocentur S. R. E. omnes Cardinales etsi non Episcopi; ipsi namque a Romano Pontifice eliguntur ad Eidem auxilium praestandum in totius Ecclesiae regimine, sede plena; et ad supplendum, sede vacante.

2) Vocentur cum voto deliberativo omnes et soli Episcopi; etsi nondum consecrati sed tantum electi, sive residentiales, sive titulares, quomodocumque ipsi appellantur, Patriarchae, Primates, Archiepiscopi, Episcopi.

Aliis verbis, ad Concilium invitentur cum voto deliberativo ii cuncti at soli qui ius nativum ad id habent.

Ratio est: « Concilium est Episcoporum » (sub et cum Romano Pontifice), nam « Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei »: *Act.* XX, 28.

Convocatio autem cum voto consultivo, non solum Abbatum et Supremorum Moderatorum religionum clericalium exemptarum sed et aliarum religionum aut institutorum clericalium non exemptorum et

[1] Ex relatione Em.mi P. D. Andreae Card. Jullien, Ponentis: p. 171.

naturae religionum et meritis religiosorum congruit. Quos omnes Sanctissimi Patris erit cum voto consultivo, prout Ei videbitur, ad Concilium convocare.

Rursus Summus Pontifex, ad Concilium cum voto consultivo vocare potest: Legatos Romani Pontificis ad normam can. 267 § 1, § 2, qui non sunt Episcopi; Abbates « nullius » et Praelatos « nullius »; Praefectos Apostolicos; Officiales Maiores Curiae Romanae; Secretarios Commissionum Praeparatoriarum et Secretariatus pro Unione; Rectores Universitatum Catholicarum.

Addendum insuper videtur quod si ad Concilium Tridentinum, Sessione XXV et ultima, 255 Patres, et ad Concilium Vaticanum I 700 circiter Patres convenerunt, nunc ad Concilium quidem Vaticanum II numerus Patrum Episcoporum convocandus erit 2.927.

Ad II. Plenam conformitatem cum conclusionibus et propositionibus relationis Em.mi ac Rev.mi Expositoris D. Andreae Card. Jullien exprimere placet.

Ad III. Conclusionibus Em.mi Relatoris adhaerens, propono:

1) Ut Commissiones Conciliares a Summo Pontifice instituantur qui et praesidem uniuscuiusque nominet;

2) Ut membra Commissionum eligantur a Patribus Concilii per schedulas secretas in generali congregatione quoad duas partes e tribus;

3) Ut tertia pars ab Ipso Summo Pontifice nominetur;

4) Ut numerus membrorum in unaquaque commissione sit 24;

5) Ut post visionem conclusionum a Commissionibus praeparatoriis propositarum provideatur de competentia uniuscuiusque Commissionis, et de numero earundem.

Ad IV. Relatio Em.mi Relatoris sapienter et clare exposita non solum placuit sed efficaciter mentes illustravit.

Quapropter eius conclusionibus adhaereo, desiderium tamen exprimens de convenientia includendi, in Regulamento qui de ordinandis Concilii actibus norma erit, maximam partem conclusionum ab ipso prolatarum.

Ad V. Pro voto Em.mi Relatoris, conclusionibus expositis adhaerens.

Ad VI. Lingua latina sit lingua officialis Concilii, tamen non excludendo alias linguas Patrum qui velint clare et libere exprimere suam propriam sententiam, quod non possent nisi ipsis detur libertas sese exprimendi vernacula lingua.

Firmiter retinendum esse censeo documenta officialia Concilii omnia semper latine redigenda esse.

Observationes Em.mi Cardinalis Liénart et Em.mi Cardinalis Bea uti meas etiam propono.

Ad VII. Conclusionibus Em.mi Relatoris adhaereo, opera stenographorum etiam adhibenda esse iudicans.

XII

Em.mi P. D. VALERII Card. VALERI

Ad I. Respondeo: *a*) Vicarios Apostolicos et Praefectos Apostolicos propter importantiam eorum apostolatus in Missionibus, et Generatim illos Episcopos Titulares qui quamdam iurisdictionem exercent.

b) Adsessores et Secretarios SS. CC. RR. necnon Officiales Maiores Curiae Romanae (c. v. d.).

c) Nuntios, Internuntios et Delegatos Apostolicos (c. v. d.).

d) Supremos Moderatores quarumdam maiorum Congregationum, vel Societatum clericalium in communi viventium sine votis publicis, iuris pontificii non exemptarum, ut puta eas quae plus quam tria milia sacerdotum (3.000) habent (c. v. c.).

e) Secretarios singularum Commissionum Praeparatoriarum cum voto consultivo.

f) Supremos Moderatores quarumdam Congregationum laicalium *sine ullo voto*.

g) Aliquos saltem Rectores Universitatum Catholicarum (c. v. c.).

h) Tamquam *observatores* aliquos laicos eminentiores in iure vel in apostolatu Actionis Catholicae. Item aliquos repraesentantes ecclesiarum separatarum.

Obiicitur numerum eorum qui ad Concilium ex iure vocandi sunt iam magnum esse, sed 1) restrictionibus propositis (ad *d*) numerus parum augeretur, 2) putandum est non omnes quibus ius competit venire posse ad Concilium ut puta aetatis, infirmitatis, persecutionis causa etc.

Ad II. Eligantur vere periti, sanae doctrinae, ex omnibus nationibus et ritis, inter personas cleri saecularis et cleri religiosi, proponentibus Episcopis vel Superioribus religiosis.

In consideratione teneantur praesertim qui in Commissionibus Praeparatoriis excelluerunt ingenio et studio quaestionum.

Si qui sint autem theologi et canonistae vere periti « Ecclesiae silentii » qui in liberis regionibus vivant, opportune vocentur.

Ad III. Tamquam regula generalis puto attendendum sit ad ea quae in Concilio Vaticano I disposita fuerunt, opportunis modificationibus, si casus ferat, adiectis.

Itaque Commissiones Conciliares, quae necessario a Commissioni-

bus Praeparatoriis distinctae esse debent, in ipso limine Concilii instituendae videntur et fortasse numero maiores quam in Concilio Vaticano I fuerunt, propter novas exhortas quaestiones.

Praesides earum a Summo Pontifice eligantur. Unusquisque Praeses poterit sibi tum Secretarium tum aliquos Consultores adsciscere. Membra Commissionis, adnuente Summo Pontifice, Patribus Concilii praesententur pro approbatione.

Ut facilius et securius etiam res expediatur, posset tamen Summus Pontifex sibi nominationem tertiae partis membrorum uniuscuiusque Commissionis reservare.

Ad IV. Videtur distinguendum esse: In Congregationibus vel Sessionibus particularibus in quo Patres parvo numero, saltem relative, conveniunt, ampla detur facultas discutiendi, sub disciplina Praesidis tamen.

In Congregationibus Generalibus orationes sive quoad numerum sive quoad tempus reducendae sunt. Itaque expedire videretur ut Praesidentia Generalis Congregationis « aliquo modo » numerum oratorum praefiniat et ipsis quindecim minuta concedat ad summum, ut thesis in suo duplici aspectu positivo et negativo enucleetur. Non prohibeantur tamen Patres proprias opiniones et animadversiones scripto ad Praesidentiam mittere posse.

Votum in Congregationibus vel Sessionibus particularibus sit secretum. In Congregationibus Generalibus et in Sessione Publica coram Summo Pontifice sit publicum per « Placet » et « Non placet » vel « Abstineo ».

Ad V. Quamvis ad legitimam decisionem, etiam vere conciliarem, sufficiat si consensus Romani Pontificis accedat ad minorem et saniorem partem Episcoporum, tamen omni nisu contendendum est ut in scrutinio definitivo (Sessiones Publicae) Decreta seu Canones, longe maiori parte suffragiorum fulciantur. Quod sive de Decretis in re dogmatica sive de Decretis in re disciplinari valere putamus ut in utrisque eluceat consensus unanimis vel quasi unanimis sanctae Matris Ecclesiae. In praxi tres quartae partes suffragiorum exoptandae essent.

Si tamen agatur de rebus minoris momenti, praesertim in Sessionibus particularibus, maioritas absoluta sufficere videtur.

De cetero Em.mus Relator magna cura et doctrina omnes fere casus possibiles enucleavit, suam sententiam declarando cui plene adhaereo.

Ad VI. Ad meliorem intelligentiam linguae latinae fiat usus linguae sic dictae scholasticae et non classicae.

Ad difficultates vero pro aliquibus Patribus praecavendas, utile videretur si Patres orationes et enunciationem Decretorum lingua latina

utique audirent sed inflexionibus particularibus suae gentis, quod ex. gr. valere posset pro Angliis et Gallis. Id fieri posset per machinas auriculares.

Concedi posset tamen ut in Commissionibus Particularibus numquam vero in Commissionibus Generalibus et eo minus in Sessione Publica coram Summo Pontifice Patres lingua sua utantur. Tali in casu deberent summarium suae orationis, lingua latina exaratum, Praesidentiae tradere.

Ad VII. Puto ambobus mediis utendum esse sicuti fit in Parlamentis et aliis similibus Coetibus.

XIII

Em.mi P. D. PETRI Card. CIRIACI

Ad I. In respectivo voto Eminentissimi Ponentis Cardinalis Jullien, ea mente tamen ut eius conclusiones proponantur, pro ratihabitione, Patribus Concilii, cum et sub Romano Pontifice coadunatis.

Ad II. In respectivo voto Eminentissimi Ponentis Cardinalis Jullien, praesertim in eo quod Theologi et Canonistae Concilii eminere debent doctrina et virtute. Non tantum, dein, permitti sed potius consuli debet ut singuli Patres secum adducant Theologum vel Canonistam.

Ad III. Criterium debet esse natura Concilii Oecumenici, quae est essentialiter unitaria: ipsum sunt enim Episcopi cum et sub Romano Pontifice coadunati. Hinc, quidquid ad Commissiones spectat, debet fieri a Concilio, cum approbatione, explicita vel implicita, Summi Pontificis.

Ad IV. In voto Eminentissimi Ponentis Cardinalis Larraona, ea tamen mente ut eius conclusiones proponantur, pro approbatione vel saltem ratihabitione, Patribus Concilii.

Ad V. In voto Eminentissimi Ponentis Cardinalis Larraona, cum mente ut supra.

Ad VI. Limitari debemus ad declarandum linguam officialem Concilii esse latinam. Ex hoc clare intelligitur etiam linguas viventes esse admissas, pro quibus opportunos parari oportebit mechanismos. Declarare in specie quaenam sint linguae admissae est valde delicatum, praesertim hodiernis temporibus.

Ad VII. Opportunae censentur et perscriptio magneticis machinis facienda et opera stenographorum, uti hodie ubique fit in similibus circumstantiis.

XIV

Em.mi P. D. IOSEPHI Card. SIRI
Archiepiscopi Ianuensis

Ad I. In voto Em.mi Cardinalis ponentis. Et quidem:

a) praeter eos, de quibus in canone 223 et qui, attento iure condito, debent ad Concilium vocari, censeo omnes Episcopos titulares esse convocandos et quidem cum voto deliberativo.

Ratio est quia, quamvis actu fidelem populum proprium non regant, tamen ratione episcopalis characteris ordinem ad plenum episcopale ministerium unquam amittunt. Praeterea plures ex illis aliquo titulo et quodammodo de facto episcopale ministerium exercent.

b) Censeo can. 223 esse nec restringendum nec extendendum.

Concilium fundatur iure divino et purior est resolutio quae, iure positivo ecclesiastico condito, magis sequitur statuta iuris divini.

c) Non excludo alios posse convocari cum voto tantum consultivo. Sed, si hoc fit, attendendum est competentiam esse Concilio utilem, non vero quantitatem.

d) Opportunum duco aliquos e fratribus separatis invitare uti « observatores », re tamen apte perpensa et apte ordinata iuxta placita peculiaris Secretariatus.

Ad II. In voto Em.mi Cardinalis Ponentis.

Ad III. In voto Em.mi Cardinalis Ponentis.

Ad IV. In voto Em.mi Cardinalis Ponentis.

Ad V. In voto Em.mi Cardinalis Ponentis.

Ad VI. In voto Em.mi Cardinalis Ponentis.

Censeo tamen non esse spernendam difficultatem de qua egit Em.mus Cardinalis Liénart.

Ad VII. In voto Em.mi Cardinalis Ponentis.

XV

Em.mi P. D. FERNANDI Card. CENTO

Ad I. 1) Submisse reor omnes convocandos esse, et quidem cum voto deliberativo qui in can. 223, § 1, 1°, 2°, 3°, 4° enumerantur. Nimis durum mihi videretur aliquos ex eis excludere, qui ius, ut ita dicam, a lege quaesitum iam possident.

Similiter, cum voto deliberativo, censeo convocandos esse omnes Episcopos Titulares, utpote ex hoc ipso magistros in Israel, necnon Nuntios, Delegatos et Internuntios Apostolicos — licet hi careant episcopali caractere —, et hoc quia personam Pontificis gerunt; omnes tandemque Ordinarios, uti Praefectos Apostolicos, quamquam episcopi non sint.

Curandum semper erit ut decisiones conciliares sumantur per praevalens suffragium eorum qui sedent iure nativo, nempe episcoporum.

2) Cum voto consultivo, iuxta Em.mi Ponentis votum, invitare decet:

a) Officiales Maiores Curiae Romanae;

b) Secretarios Commissionum Praeparatoriarum Concilii Oecumenici Vaticani II et Secretariatus « Pro Unione »;

c) Moderatores Supremi Institutorum Perfectionis, etiam non exemptorum, qui saltem mille habeant sacerdotes;

d) Rectores Universitatum Catholicarum, si sint sacerdotes.

3) Sine voto, ut observatores, invitari possent laici Praesidentes Nationales Actionis Catholicae, Rectores laici Universitatum Catholicarum, necnon Directores maximorum diariorum catholicorum.

4) Itidem, uti observatores admitti possent repraesentantes aliarum confessionum christianarum, speciatim si ipsimet hoc decenter petierint.

Ad II. 1) In eodem sensu abundans Eminentissimi Cardinalis Ponentis, necnon quorundam Consiliariorum, reor invitandos esse, et quidem, sicut can. 223 statuit, cum suffragio tantum consultivo, theologos ac sacrorum canonum peritos, virtute simul ac doctrina insignes, qui de gravibus problematibus hodie supra humanam societatem incumbentibus, apprime sapiant: eligantur ipsi ex omni genere et natione, ex variis ritibus ac ex utroque clero, ratione habita aequae proportionis.

Adsint etiam inter eos qui pastorali disciplina eminent, quae nostris hisce temporibus tanti ponderis est.

2) Quoad modum eos seligendi, hoc, meo humili iudicio, esse posset: Singulae Commissiones Praeparatoriae Sacrosancti Concilii Oecumenici, in suo generali consessu, determinatum numerum seligant ex suis sodalibus qui excelluerunt in laboribus iam exantlatis.

Ne autem electio haec exclusiva sit, Nuntii et Delegati Apostolici petant Conferentiis episcopalibus singularum nationum candidatos aliquos ad hoc idem munus.

Concedatur insuper Universitatibus Pontificiis ius eligendi membrum unum.

Horum nomina submittantur speciali Commissioni a Romano Pontifice eligenda, quae tandem, omnibus candidatis ad trutinam revocatis, summam eorum, ab ipsa, si casus ferat, auctam vel minutam — ratione tamen ut de *Ecclesia silentii* aliqui eligantur in liberis regionibus commorantes — eiusdem Sanctissimi definitivo iudicio submittat.

3) Nihil impedit insuper, in determinatis quaestionibus, quominus experti laici consulantur, qui probata scientia circa illas polleant et Ecclesiae filios devotos ac servitores solertes sese praebuerint.

4) Opportunum tandem erit ut singulis Patribus fas sit unum habere theologum cuius luminibus in dubiis uti possint.

Ad III. Iure exclusivo, variae Commissiones Sacrosancti Concilii a Romano Pontifice instituendae sunt, sicut et eorum Praesides ab Eo seligendi.

2) Quoad numerum Commissionum, praesumendum videtur tot eas futuras esse quot nunc sunt Commissiones Praeparatoriae.

At practice determinatio huius numeri pendebit ex materiis qua Sanctissimus in Concilio discutiendas definiet.

3) Sodales singularum Commissionum a Patribus nominari expediet, salva eorum tertia parte cuius electionem sibi opportune Summus Pontifex reservaret.

4) Quoad tandem Sodalium numerum uniuscuiusque Commissionis, ipse Pater Sanctus melius poterit eum designare. Praeferendus esset numerus dispar, ne periculum adsit ut si, exempli gratia, sit 24, circa obiectum votationis exitus habeatur: 12 *pro* et 12 *contra*.

Ad IV. 1) Plausum ac gratulationem meretur Eminentissimus Ponens quod hac de re tractationem quamdam elaboraverit, ad communem nostram illustrationem.

Apprime sensata atque opportuna mihi videntur sua dictamina, digna prorsus quae in actum deducantur.

2) Necesse certe erit aliquod tempus oratoribus praefinire. Nihilominus relinquatur Praesidibus Commissionum vel Sessionum discretionalis quaedam facultas, praesertim in casibus particularibus, semper prae oculis habendo, iuxta Excellentissimi Domini Parente effatum: « Episcopos iudices esse *sub* Petro Capite, sed *cum* Petro Capite », ideoque fas illis tribuendum libere dicendi.

3) Optima propositio erit in coetibus plenariis, ad suffragia exquirenda ordinatis, unum oratorem admittere qui decreta lucide patefaciat de quibus agitur, fideliter resumendo disputationes quae circa illa habitae sunt.

4) Quando possibile sit, speciatim cum de gravi re quaestio fiat, di-

sputatione peracta, in sessione subsequenti votum exquiratur ad animi serenitatem facilius assequendam.

Ad V. 1) In voto Eminentissimi Cardinalis Ponentis, qui tam lucide iura Summi Pontificis quoad Concilium Oecumenicum explanavit, totamque materiam huius capitis accurate distribuit et studuit.

Non dubito quin eius summa includatur in opusculo quem E.mus Cardinalis Ottaviani edendum proposuit.

2) Placeret si Praesidibus Commissionum et Subcommissionum quaedam concederetur elasticitas — sit venia verbo — statuendi, in rebus minoris momenti, quod maioritatis genus necessarium sit, ad disputationes facilius dirigendas et citius concludendas.

Ad VI. In voto sentio Eminentissimi Cardinalis Ponentis. 1) Latinum idioma, quod tantum ad, *de orbe, urbem* faciendam, officiale esse debet in futuro Concilio Oecumenico.

Submisse propono ut, praeter eventuales versiones in linguis italica, gallica, anglica, germanica, hispanica, lusitana et slavica, etiam in lingua graeca fiant: eloquens manifestatio hoc esset verae oecumenicitatis Concilii, atque fratres nostros, sic dictos Orthodoxos, optime afficeret, sicut evenit in Pontificalibus Missis Summi Pontificis, ubi lectio Epistulae et Evangelii etiam in lingua graeca fit.

2) Circa media mechanica auricularia adhibenda, quidquid munus faciliora efficere potest ac in re introducatur, sicut in aliis conventibus iam probatum est.

Redundabit hoc non solum ad Patrum utilitatem sed et ad demonstrandum Sanctam Romanam Ecclesiam scientiae ac technicae modernae inventus libentissimo animo in usum recipere.

Ad VII. Voto adhaereo Eminentissimi Cardinalis Ponentis ac maioritatis Consiliariorum, peropportunum retinens hac in re *nova et vetera media* simul adhibenda esse.

XVI

Em.mi P. D. HAMLETI I. Card. CICOGNANI

Ad I. *Iure vocandi sunt cum voto deliberativo*: a) *Cardinales* qui « Senatum Romani Pontificis constituunt eidemque in regenda Ecclesia praecipui consiliarii et adiutores assistunt » (can. 230);

b) *et omnes Episcopi,* etiamsi tantum electi, quocumque nomine veniant, Patriarchae, Primates, Metropolitae, Archiepiscopi, Episcopi, sive residentiales, sive titulares, Vicarii Apostolici.

Concilium profecto pertinet ad regimen et moderamen Ecclesiae, et

« Patres Conciliorum » intelliguntur Episcopi, « iudices fidei », quos « Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei » (Act. XX, 28), et quorum collegium successit collegio Apostolorum.

Numerus Episcoporum multum crevit a tempore Concilii Vaticani I; summa seu universitas Patrum Concilii cum voto deliberativo uti supra erit fere trium millium (Cardinales 84, Episcopi residentiales 1892, Episcopi titulares 951 = 2927).

Iuxta can. 223 sunt vocandi cum voto deliberativo etiam: « Abbates vel Praelati nullius »; et « Abbas Primas, Abbates Superiores Congregationum monasticarum, ac supremi Moderatores religionum clericalium exemptarum ».

Audax nunc videri potest, et quodammodo offensivum aut ius laedens, contraire disposito huius canonis Codicis qui pro prima vice, occasione proximi Concilii Oecumenici in actum seu in applicationem practicam deduceretur.

Certo considerandum videtur quod nostris temporibus nonnullae religiones non exemptae numero et praestantia non parum excellunt, ita ut non bene intelligatur ratio huius discriminis. (In revisione Codicis Iuris Canonici, haec pars can. 223 iterum perpendenda esset).

Interim omnibus perpensis, videtur nihil esse immutandum quoad Abbates Superiores Congregationum monasticarum et Supremos Moderatores religionum clericalium exemptarum.

Si vero placuerit extendere idem ius Moderatoribus Supremi aliarum religionum, aliqua coarctatio esset statuenda pro iis religionibus quae numerum sodalium nimis restrictum tantum habeant.

Insuper, cum summopere Adsessores et Secretarii Sacrarum RR. Congregationum et Legati Romani Pontificis adiuvent in regimine Ecclesiae, puto item eos esse vocandos ad Concilium, cum voto deliberativo. Revera plures ex eis ad dignitatem episcopalem elati fuerunt.

Cum voto consultivo admittendi erunt: Praefecti Apostolici (charactere episcopali non insigniti); Abbates et Praelati « nullius » qui charactere episcopali carent; (utile videretur dare votum deliberativum etiam Praefectis Apostolicis, qui magnam de missionibus experientiam callent; sed iam adsunt cum hoc voto Vicarii Apostolici, omnes Episcopi titulares et laborantes in terris missionum); insuper Secretarii Pont. Commissionum praeparatoriarum et Secretariatus pro Unione. Rectores Universitatum Catholicarum, si sint sacerdotes.

Vicarii Capitulares dioecesium vacantium non sunt convocandi, uti iam deliberatum fuit in Concilio Vaticano I.

Ad II. Prostat omnino et est in voto communi, quod viri ad hoc eligantur doctrina et virtute praestantes atque Ecclesiae sincere devoti;

sint ex utroque clero; et aliquot ex Ecclesia Orientali; non nimis numerosi sed, per quantum possibile, proveniant undequaque gentium; tali modo ipsi sibi clament pro merito aestimationem, et universaliter sint accepti.

Deligendi videntur: 1) *Ex Commissionibus Praeparatoriarum*: qui iam suae scientiae ac prudentiae argumenta dederunt, consultis illarum Commissionum Cardinalibus Praesidibus et Secretariis.

2) *Ex Universitatibus ecclesiasticis et Institutis Catholicis Urbis et Orbis,* semper praeaudito singulorum Ordinario. (Legati Summi Pontificis utiles indicationes et auxilium dare poterunt ad hunc finem).

3) *Ex Consultoribus Sacrarum Congregationum* Curiae Romanae.

4) Nonnulli, pauci vero, *parochi,* uti est in votis, etsi animadvertendum est quod plures Episcopi Auxiliares funguntur munere parochi, et plurimi Episcopi functi sunt hoc officio, et reapse adhuc funguntur.

De fama plurimorum satis sciri potest tum ex eorum libris et opera litteraria, tum ex iudicio peritorum, sed semper et inprimis exquiratur iudicium Episcopi aut Superioris religiosi.

Nominari deberent Theologi et Canonistae Concilii — et addantur Sacrae Scripturae Doctores ac rerum orientalium periti — per tramitem Commissionis Centralis, cuius Praeses est Summus Pontifex.

Non videtur impediendum ut Patres Concilii habeant, si ita eis placuerit, suum seu privatum Theologum aut Canonistam, uti concessum fuit in Concilio Vaticano I. Huiusmodi Theologi aut Canonistae privatim munere suo fungentur, nec « Conciliares » appellandi erunt, sed tantum privati consiliarii, eisque deferendum erit iuramentum iuxta normas generales Concilii.

Ad III. In voto Em.mi Cardinalis Relatoris (Card. Heard).

1. Commissiones Conciliares instituendas earumque Praesides nominandos censeo *a Summo Pontifice.* Auxilium et notitias ad hoc praestare poterit praesertim Commissio Centralis et Cardinales Praesides Commissionum Praeparatoriarum. Agitur nempe de eligendis ex Episcopis « Patres » qui vere « periti » sint *theoretice* et *practice* et quidem repraesentent *oecumenicitatem,* quo meliori poterit modo, et cum solertia et praestantia doctrinae in labores incumbant in sua quisque Commissione.

Informationes utiles et necessariae *de idoneitate* subiectorum hauriri poterunt: ex Praesidibus Conventuum Episcoporum singularum nationum; ex SS. Congregationibus Romanis (potissimum Consistoriali, Propaganda, Orientali, pro sua quisque competentia); et ex Praesidibus Commissionum Praeparatoriarum et Secretariatuum, qui iam noscunt Episcopos in illis adscriptos.

2. *Numerus Commissionum.* Transmissis Commissioni Centrali documentis paratis in Commissionibus Praeparatoriis, Commissio Centralis certior evadit de rebus seu materiis in Concilio tractandis. Inde facilius erit recte rem perpendere et decernere de numero Commissionum Conciliarium instituendarum; satis enim patebit ex thematibus propositis.

In Concilio Vaticano I, Commissiones, de quibus agitur, quinque fuerunt, « Deputationes » dictae. Tamen hodie subiecta tractanda numerosiora videntur — experientia teste Commissionum Praeparatoriarum —; nemo ergo mirari poterit si Commissiones Conciliares decem circiter instituentur (Dogmatica, de regimine dioecesano, Religiosorum, de Ecclesiis Orientalibus, de Missionibus, de apostolatu laicorum, etc.).

3. *Numerus Membrorum.* Singulae Commissiones Conciliares in Concilio Vaticano I 24 Episcopis constabant, uno ex Cardinalibus munere Praesidis fungente. Videtur tamen aliquantisper augendum esse hunc numerum, sive ut nationes plures in eis repraesententur, sive quia Patres in Concilio Vaticano II numerosiores erunt quam in Concilio Vaticano I. Vitandum est tamen ut redundandi numero coalescant Commissiones (inter triginta et quinquaginta, etiam diverso numero, iuxta materias tractandas).

Multum iuvabit si in singulis Commissionibus Praeses adsciscat sibi ex ipsis membris *Consilium Directivum,* ut totus labor recte et coordinate procedat, *intus* et *in correlatione ad caeteras Commissiones.*

Insuper maximae utilitatis erunt *Subcommissiones,* instituendae intra ambitum uniuscuiusque Commissionis, pro studio peculiarium quaestionum. Ad hoc aliqui ex Patribus seligi poterunt a Praeside, concordantibus Membris eiusdem Commissionis, quinimo eis adprobantibus. Subcommissiones vocari possint proprius « Deputationes ».

Unaquaelibet Commissio, ope viri ab actis seu Secretarii, et aliis adiuvantibus — seu Theologo, Canonista, Peritis — schemata definitiva componet et sessionibus generalibus Concilii, per tramitem Commissionis Centralis, subiiciet.

Ne autem Patres inopinati sint circa schemata discutienda, utile, et illis pergratum, erit quod definitiva earum compilatio eis praebeatur aliquo tempore ante easdem sessiones.

Ad IV. Praesides Commissionum grati erunt Em.mo Card. Relatori pro tot et tam minutis normis propositis, de re tam momentosa. Congrue proponit ut exemplar Litterarum Ap. Pii IX « Multiplices inter » tempestive detur singulis Patribus, quippe quae hae Litterae viam sternunt pro pluribus rebus, difficultates solvent et ordini servando consulunt.

Omnia, aut fere, ad bonam trutinam deducta sunt; ergo: *In voto,* cum his humilibus animadversionibus.

Traditionalis est, et necessaria videtur, disceptatio in Conciliis; oratores conciliares in honore habiti sunt, et eorum orationes dant suam historicam *notam* Conciliis. Huiusmodi consuetudo ergo est servanda, et libertas loquendi non arctanda. Quaedam limitationes tamen *ex seipsis* commendantur, attenta magnitudine consessus Concilii Oecumenici, ubi necessitas urget non terendi tempus. Distinguatur tamen:

1) *In Subcommissionibus,* cum de numero restrictiori Patrum constet, prolixitati indulgere non videtur obstare.

2) *In Commissionibus*: Orationes nimis protractae taedium et confusionem ingerunt. Plura de cetero exponi possunt *decem circiter minutis,* eo vel magis quod subiecta tractanda sunt iam *nota* Patribus, et scripto potius quam *verbis* ipsi valent suam mentem aperire.

Multum proderunt ad devitanda incongruentia *comitas* et *dexteritas* Praesidum — sint suaves et sint firmi — atque *spiritus cooperationis* singulorum.

Modis qui aptiores reputantur, remedia adhibeantur ut difficultates minuantur: et haec praesertim:

— Nemo praesumat loqui ex tempore, seu improviso.

— Numquam permittatur repetere seu idem subiectum iterum tractare.

3) *In sessionibus plenariis*: Permittendum videtur ut *quidam* brevem orationem habeant de subiecto tractando; et de eodem antea notificentur Patres, saltem per schema vel synopsim.

Oratores communicent cum Praeside aut cum Secretario Commissionis de sua oratione; loquantur *ordine praestabilito.* Non permittatur ut declinent in alias digressiones. Quando plures se offerant, Praeses aut ipsi Patres iudicent num sit satis ut unus tantum pro omnibus sermocinetur.

4) Demum pro celebratione Sessionis initialis et *Sessionum finalium* coram Summo Pontifice bene intelligitur quod sit procedendum cum solemnitate praestituta. Quae supra indigitata sunt ad ordinem servandum, a fortiori obtinent in tam augusto consessu. Forsan *solus Summus Pontifex* loquetur et praeterea forte aderunt *pauci* oratores, tempestive selecti.

Pro suffragiis exquirendis ad peritos remittitur an instaurandum sit systema electricum, an alio modo sit procedendum.

Quando suffragia danda sint secrete (can. 169) in rebus gravioribus, bene sciatur ab omnibus; et omni cura servetur et tectum habeatur

secretum ad devitandos abusus tam faciles nostris diebus, dum agitur de sacro et summo eventu Ecclesiae universalis.

Ad V. Acceptis iis quae sapienter exposuit E.mus Relator — cum voto ut haberi possint prae manibus perdurante Concilio — liceat mihi indigitare tantum modo generali normam tenendam.

Cum decisiones Conciliares maximi momenti sint habendae congruum videtur quod in omnibus sit requirenda saltem maioritas absoluta (intelligimus: Patrum praesentium). Attamen, attenta solemnitate consessus, distinguendum esse puto:

1) In quaestionibus *de fide et moribus* requirantur ad minus tres ex quattuor partibus. In rebus potissimi momenti duae ex tribus.

2) In quaestionibus *disciplinaribus* (ordinariis) requiratur *maioritas absoluta.*

3) Norma data a can. 101, § 1 Codicis Iuris Canonici circa actus personarum moralium collegialium, quae applicationem admittit etiam maioritati relativae, certe stat, et applicanda forte erit in rebus minoris ponderis, uti si contingat, ex gr. quemdam eligere ad aliquid agendum, aut aliud huius generis, sub directione Praesidis eiusque Consilii.

Timores quidam prodierunt, ne Ecclesiae orientales damna pati queant quo pertinet ad suas traditiones, aut periculo cuiusdam latinizationis sese exponere, *ex ipso modo suffragia ferendi,* attento numero Patrum latini ritus longe superiore (circiter 2000, dum Episcopi rituum orientalium numerum 150 non attingunt).

Huic tamen timori obviam itur, tantum animadvertendo quod Patres Concilii bene noscunt Sedis Apostolicae mentem hac de re, quam iam Innocentius III aperuit in Concilio Oecumenico Lateranensi IV, anni 1215, in Cap. VI « Licet » de Baptismo: « Licet Graecos in diebus nostris ad oboedientiam Sedis Apostolicae revertentes fovere et honorare velimus *mores ac ritus eorum*, in quantum cum Domino possumus sustinendo; in his tamen, illis deferre nec volumus nec debemus, quae periculum generat animarum, et ecclesiasticae derogant honestati ». (*Mansi,* t. XXII, 888-890).

Post Innocentium III abundant documenta Pontificia eadem declarantia. Aliena certe est mens Patrum ab inductione onerum novorum aut a mutatione disciplinae orientalis. Et hoc habeatur sacrum.

Procul dubio Praesules orientalium communitatum non catholicarum intenti erunt in Concilium eiusque decisiones.

Pontificia Commissio de Ecclesiis Orientalibus suam operam eximiam dare continuat in iis proponendis quae bono illarum Ecclesiarum conducunt, iuxta traditiones.

Ad VI. *Lingua latina* sit lingua officialis.

Subsidia vero quae *aptiora* practice videntur, *certe* adhibenda sunt, ut usus et intellectus linguae latinae expeditior evadat.

Firmum habeatur quod documenta Concilii exarata sint *lingua latina,* item *latine* omnia quae enunciata in sessionibus postremis Concilii, quando scilicet conclusiones adquisitae Patribus proponuntur officialiter, ut suum dent votum.

Animadvertendum tamen est quod nonnulli Episcopi rituum orientalium raro aut numquam lingua latina utuntur, et quidem quod plurimi ritus latine practice coarctant usum linguae latinae ad liturgiam et ad nonnullas preces; dum permagni interest quod Concilium integre *Romanum* — reapse oecumenicum — sit; non quod sit *integre latinum.*

In sessionibus praeparatoriis, cuiuscumque gradus, dum scripta et documenta in examen revocanda *latine conscribentur* et Patribus ita distribuentur ante eorum discussionem et *disceptatio latine proponenda est* et *prosequenda.* Attamen, si quis hoc petat, permittatur usus linguae vernaculae, praesertim gallicae et anglicae, et quidem hispanae et italicae; nec excludenda videtur germanica.

In auxilium ut latini intellectus expeditior evadat, adhiberi possunt *Secretarii* vel *Interpretes, Explanatores* seu *Translatores;* et quidem inventa *technica* quae nunc in usu apud conventus internationales.

Translationem simultaneam applicari est possibile, si experti adhibentur; et *periti* inveniri possunt inter sacerdotes et religiosos.

Vota finalia dentur per verba traditionalia: « *Placet* » et « *Non placet* ».

Ad VII. Affirmative respondendum puto, in voto Cardinalis Ponentis et viginti, ex viginti sex, Consultorum.

Revera: 1) Identidem, et saepe inopinato, machinae magneticae obviae sunt laesionibus et defectibus.

2) Plurimum profuerunt stenographi in Concilio Vaticano I, et historici promeritas laudes eis tribuunt.

In memorato Concilio 23 stenographi adfuerunt (quinque ex eis munere revisionis seu « controllo » fungebantur), accurate distributi, sub directione cuiusdam periti, ex variis linguis seu gentibus selecti; — et bene plures ex Pont. Collegiis Urbis —.

Possibile reddiderunt Patribus sua verba opportune revisere et ea adamussim perficere ipsis sessionibus perdurantibus.

Insuper, Concilio exacto, valde inservierunt ad Acta Concilii fideliter redigenda. In Archivis plura ex eorum servantur.

XVII

Em.mi P. D. IOSEPHI Card. GARIBI Y RIVERA
Archiepiscopi Guadalajarensis

Ad I. In § 1 can. 223 clare enumerantur qui vocandi sunt cum iure suffragii deliberativi.

In § 2 loquitur de Episcopis titularibus qui possunt cum tali iure suffragii vocari. Sed omnes vocandi sunt? In mente Codicis non videtur quod ita sit, alias de omnibus diceretur quod de enumeratis in § 1, ergo aliqua distinctio facienda.

Multi Episcopi titulares vel mere parochi sunt vel nullam iurisdictionem exercent et sic non videtur cur ad Concilium vocentur.

E contra, multi veram iurisdictionem habent vel res ecclesiasticas magni momenti cognoscunt in laboribus Sacrarum Congregationum. Sic opportunum vocari videntur:

a) Ordinarii Castrenses;
b) Vicarii vel Praefecti Apostolici;
c) Adsessores vel a Secretis SS. Congregationum;
d) Administratores Apostolici Dioecesium;
e) Nuntii vel Internuntii et Delegati Apostolici.

Reliqui titulares Episcopi non videntur vocari.

Convocari cum voto tantum consultivo videntur:

a) Adsessores vel a Secretis SS. Congregationum non Episcopi;
b) Administratores et Praefecti Apostolici non Episcopi;
c) Nuntii, Internuntii vel Delegati Apostolici non Episcopi;
d) Supremi Moderatores Religionum non clericalium vel clericalium non exemptarum si saltem 1000 subiectorum habeant;
e) Sacerdotes Rectores Universitatum Catholicarum.

Ad II. Iudicio, sicuti Eminentissimus Ponens asserit, quod viri insignes et virtute et doctrina eligantur. Sed magni momenti notandum video quod aliquis praeclarissimus pater, in expositione suae sententiae dicit, scilicet: « quod generale criterium poterit esse ut illi tantum admittantur scriptores vel professores qui pravas opinandi rationes a Ss.mo P. Pio XII improbatas (in Encycl. *Humani generis*) vel numquam tenuerint vel post dictam Encyclicam ab ipsis recesserint. Ad cultores S. Scripturae speciatim pertinet, quod recentiori tempore serpere coeperunt inter catholicos laxiora quaedam criteria de interpretatione S. Librorum praesertim historicorum quod ad veritatem factorum pertinet, ubi multa dubia nascuntur de factis et de dictis ipsius Christi Domini:

erunt ergo excludendi qui eiusdem placita aut scriptis divulgant... ».[1]

Uno verbo, qui cum Ecclesia sentiant.

Ad III. Adhaereo primae propositioni Eminentissimi Cardinalis ponentis.

Quoad secundam, eo quod Patres Concilii non cognoscunt eligendos, opportunum videretur quod propositio Em.mi Relatoris sic incipiat: « Praeses Commissionis nomina eorum qui ad Commissiones efformandas apti videantur proponat et membra » etc. prout in propositione Em.mi Ponentis habetur.

Adquiesco tertiae propositioni Em.mi Ponentis.

In fine quartae propositionis solummodo adderem: facta autem facultate unicuique Commissioni alia membra designandi ad munus suum adimplendum si necessarium iudicaverit.

Accepto quintam propositionem Eminentissimi Ponentis.

Ad IV. Votum emitto pro regulis ab Em.mo Ponente in prima parte suae expositionis.

Quoad secundam partem existimo quod vota oralia et publica debent esse ordinarie, sed Patres in casibus particularibus vota secreta postulare possunt vel ipse praeses ratione subiectae materiae hoc decretare poterit.

Formulae autem prout Eminentissimus Relator asserit.

Ad V. Accepto regulas ab Em.mo Cardinale Ponente in Art. II suae expositionis.

Quoad regulas in Art. III expositas aliquam difficultatem habeo.

In expositione Eminentissimi Relatoris III Quaestionis dicitur: « Ad materiam vero propriam quod attinet seu competentiam uniuscuiusque Commissionis assignandam modo definitivo loqui non possumus usque dum schedulae rerum tractandarum determinentur... ». In Art. autem III Eminentissimi Ponentis videtur quod Commissionibus Conciliariis tribuitur proponere schemata seu decreta tum de rebus dogmaticis tum ad disciplinam spectantia. Credebam quod parare talia schemata seu decreta Commissiones Praeparatoriae Concilii curabant; si ita esset, non video quomodo Commissiones Conciliares denuo examinare debeant et approbare schemata et decreta iam confecta.

Ad VI. Subscribo propositionem Eminentissimi Domini Cardinalis Relatoris, solummodo adderem quod etiam aliqua lingua orientali uteretur, ad beneplacitum orientalium, veluti lingua graeca.

Ad VII. Omnino subscribo sententiam Eminentissimi D. Cardinalis Relatoris.

---

[1] Cf. P. Vaccari, pp. 102-103.

XVIII

Em.mi P. D. GULIELMI Card. GODFREY

Archiepiscopi Westmonasteriensis [1]

Ad I. Non expedit extendere can. 223 C.I.C.

De Episcopis Titularibus. – Quantum spectat ad Episcopos Titulares, convocandi sunt tantum Episcopi Titulares qui quamdam iurisdictionem habent, v. g. Vicarii Generales, et quidem cum voto deliberativo.

Ratio est quia numerus convocandorum iam esset permagnus et praescriptio can. 223 iam providet pro vera repraesentatione Ecclesiae Universalis.

Can. 223 C.I.C. stricte interpretari debet, secus periculum esset praesentationis innumerabilium petitionum pro admissione, necnon pro iure ad suffragium deliberativum.

Ad II. Ex utroque clero et ex variis nationibus.

Excludantur ii qui sive verbis sive scriptis parum concordes se ostenderunt cum Encyclicis et instructionibus pontificiis, habita ratione praesertim de clara expositione mentis Ecclesiae in Enc. Pii XII (fel. rec.) *Humani Generis.*

Excludendi etiam ii qui in re liturgica faveant, in praxi, novitatibus adhuc non concessis a Sancta Sede.

In summa, excludendi Consiliarii mentis nimis liberalis in explicandis Ecclesiae doctrinis theologiae sive dogmaticae sive moralis: et modo speciali in re matrimoniali.

Iam in Commissionibus Praeparatoriis evidens esse debet qui viri insignes sint et digni ut eligantur.

Selectio. – Ab ipso Pontifice debet fieri qui ex Commissionibus Praeparatoriis habebit informationem sat plenam de meritis eorum qui partem habuerunt in discussionibus. Coetus Episcopales et Capitula generalia religionum clericalium exemptarum necnon moderatores Universitatum et Facultatum Pontificiarum nomina proponere possent.

Ad III. *A quonam et quibus rationibus*:

a) A Romano Pontifice.

b) Ad instar Commissionum Praeparatoriarum.

Unaquaeque Commissio habere debet tractandum unum argumen-

---

[1] Em.mus P. D. Gulielmus Card. Godfrey sextae Congregationi non interfuit.

tum quod ei exclusive traditur, ad evitandam confusionem et multiplicationem entium sine necessitate.

c) Eligat Praesides Romanus Pontifex et ipse eligat secretarios et determinet tum numerum Commissionum quum membrorum.

In caeteris subscribo opinionibus Em.mi Cardinalis Ponentis.

Ad IV. *a*) *Tempus definiri debet.* Orator loquatur non ultra quindecim minuta. Satis erit.

Ceterum qui sermonem habere velint, possint tradere orationem summatim in scripto, tempestivo et determinato tempore, ante sessionem.

b) *Praeses designet oratores,* at in mente habens opiniones affirmativas et negativas eo modo ut varia argumenta clare intelligantur.

c) *De votis exquirendis.* Per placet, non placet, vel abstineo.

Oretenus, vel in scriptis si Patres desiderant, vel publice vel secreto secundum materiam tractandam.

Quoad cetera, grato animo pro labore exantlato adhaereo opinionibus Em.mi Cardinalis Ponentis.

Ad V. Pro quaestionibus minoris momenti sufficeret maioritas relativa accedente voto Romani Pontificis.

In aliis quaestionibus maioris momenti duae ex tribus partibus videntur sufficere (2/3).

In quaestionibus maximi momenti (de quo iudicet ipsum Concilium) tres partes ex quattuor (75%) sufficere deberent, sed definitiva decisio differatur post discussionem, donec res ulterius et melius explicata fuerit.

Quoad cetera adhaereo conclusionibus Em.mi Cardinalis Relatoris.

Ad VI. Adhibeantur subsidia moderna quantum possibile.

De linguis vernaculis. – Linguae vernaculae non sunt opportunae quia materia de qua agetur in Concilio non facile exponi potest in lingua moderna.

Necessarium esset uti lingua latina sed sine affectatione locutionis classicae et in forma potius simplici qualis adhibetur in scholis ecclesiasticis et in libris textus in seminariis.

Nihil obstat quominus in Commissionibus aliae linguae possint adhiberi, si necessitas ferat.

Suppono autem in Commissionibus linguam latinam esse regulariter in usu. Noto, quoad subsidia moderna, quod modus loquendi latine non est idem in variis nationibus, ideoque concedatur usus machinarum auricularium ut Patres audiant bene et distincte.

Ad hoc magni momenti est ut oratores bene enuntient et parum celeriter loquantur.

Certi Patres, uti patet, non callent latinam linguam, quare adiuvari possunt mediis interpretibus qui orationes vertent in linguam latinam.

Ad VII. Tutius videtur uti etiam stenographis ad evitandos errores. Desiderandum sane quod quae machinis electricis referuntur confirmari deberent. Ita per duplicis exemplaris collationem vitari possit erronea interpretatio eorum quae Patres dixerunt.

XIX

EM.MI P. D. CAROLI CARD. CONFALONIERI

Ad I. Haec mea humilis sententia. Numerus Concilio Participantium, hodie, difficultatem saltem magnam non parit.

Quoad votum deliberativum: Episcoporum est, una cum Summo Pontifice, Eoque praeeunte, praesidente ac moderante, ius nativum ad Concilium Oecumenicum. Propterea Episcopi cuncti invitentur, imprimis Residentiales, ut patet, sed insuper Titulares, quia etsi in ipsis potestas iurisdictionis (sive magisterii sive regiminis) quoad exercitium quodammodo sileat, tamen in vertice sunt Hierarchiae Ordinis (cfr. can. 108 § 3), Apostolorum sunt successores (cfr. can. 329 § 1), quibus Christus Dominus dixit: « Ite, praedicate, docentes... etc. », quosque Spiritus Sanctus « posuit regere Ecclesiam Dei ».

Insimul, cum voto deliberativo, invitentur, prout nunc disponit C.I.C. (cfr. can. 223 § 1): S. R. E. Cardinales etsi non Episcopi; Abbates et Praelati Nullius; Abbas Primas, Abbates Superiores Congregationum monasticarum, ac Supremi Moderatores religionum clericalium exemptarum, quibus omnibus Ecclesia, saeculorum decursu, maiorem vel minorem potestatem iurisdictionis, externae vel internae, attribuit.

Quoad votum consultivum: Invitentur: Legati Romani Pontificis qui non sint Episcopi; Praefecti Apostolici (notandum quod Vicarii Apostolici et nonnulli Praefecti Apostolici iam sunt Episcopi; insuper quod Episcopus Missionum proprie est Summus Pontifex); Praelati habentes iurisdictionem propriam; Praelati Superiores praecipuorum Dicasteriorum Romanae Curiae; Secretarii Commissionum praeparatoriarum et Secretariatuum; Rectores Universitatum et Facultatum Ecclesiasticarum; et insuper Supremi Moderatores aliarum religionum aut Institutorum clericalium non exemptorum. Ob simplex votum consultivum isti Religiosi ne obiiciant contra Episcopos: amore ducantur, non timore; et, fidem profitentes in Spiritus Sancti adsistentia, ipsos ut Patres habeant in bonum plebis Dei sollicite intendentes.

Quod ad Theologos et Sacrorum Canonum peritos videbimus in quaestione secunda.

Ut simplices observatores, sine voto: Admittantur, cum delectu: Moderatores Supremi Congregationum non clericalium, et aliqui saltem e Congregationibus Iuris Dioecesani; Moderatores Maiores Actionis Catholicae, Adsociationum, seu, in genere, viri praecipui Apostolatus Laicorum; insuper Repraesentantes Ecclesiarum seu Communitatum Acatholicarum, et etiam aliarum Religionum qui, ad suiipsius aedificationem et profectum, modeste ac reverenter id petant.

Ad II. In Voto Eminentissimi Ponentis: ominans insuper ut inter Theologos et Canonistas, cum voto consultivo Concilio admittendos, adnumerentur, opportuna cum prudentia, viri sive clerici sive laici vere periti in scientiis illis « profanis », quae hodiernis praesertim temporibus necessitudinem vel magnam relationem habent cum Theologia et Iure proprie dictis; eisque selectis imprimis ex Catholicis Universitatibus ac Institutis et Academiis Pontificiis, maxime ex Academia Scientiarum; ratione etiam habita de viris in re Actionis Catholicae et Laicorum Apostolatus praestantissimis.

Ad III. In voto Eminentissimi Ponentis: tamen convenientiam exprimens aliquantulum augendi numerum membrorum, proportione habita, etsi non absoluta, cum numero et origine Patrum, qui Concilio Vaticano primo interfuerunt, et cum tractandarum disciplinarum, nostro tempore, auctis adspectibus; membra insuper — nominibus opportune iam propositis — a Concilio nominentur, Summo Pontifice seu Praeside adprobante.

Ad IV. Haec, post amplam ab Eminentissimo Ponente propositam quaestionem, submissa mea sententia:

De Orationibus moderandis: In generalibus et ordinariis Patrum Conventibus disceptatio necessaria est; sed, dato numero participantium, singuli Patres — ad interloquendum a Praeside iure admissi — non amplius loquantur per quinque minuta (sufficientia omnino ad thema bene explanandum, si concinne et sapide praeparetur); si quis loquatur nomine saltem decem Confratrum (qui antea sunt Praesidi scripto notificandi) per decem minuta loqui possit; si nomine saltem triginta Patrum, quindecim minuta ei concedantur.

Rogentur Patres ut — pro omnium et proprio commodo — orationes similes in unam coniungant, et Oratorem officialem pro ipsis seligant.

Praesidi sit facultas etiam interrumpendi Oratorem, qui, praemonitus, illegitime protrahat tempus.

Ordo dicendi instituatur a Praeside, iuxta petitionum praeceden-

tiam; sed oratores tempestive petitionem scriptam eidem Praesidi faciant; simulque schema seu summarium tradant.

In Commissionibus seu Deputationibus ratio generatim servetur ut in Commissionibus praeparatoriis; de cetero ipsi Patres videant.

De Votis exquirendis: Adhibeatur *formula* per verba: « placet - non placet - placet iuxta modum ».

Scripto vota tradantur; et hoc ad evitandas confusiones et contestationes, quae facillime, alio adhibito modo, exoriri possunt.

Generatim *secreta* sint vota, ad omnimodam libertatem tuendam.

Ne tempus teratur, vota *colligantur* per Officiales numero sufficientes, Patribus in suis sedibus manentibus.

Non illico vota exquirantur post disputationem, sed in aliqua subsequenti Sessione, ut tempus orandi et meditandi Patribus relinquatur.

Ad V. In praeclaro voto, quoad substantiam, Eminentissimi Ponentis. Existimo enim Concilii Oecumenici acta omnino perspicua esse debere, ideoque aliquando et qualificatam maioritatem requiri. Quapropter in generalibus et ordinariis Concilii Sessionibus: *a*) circa res fidem et graviores novasque disciplinae dispositiones spectantes, saltem tres ex quattuor partibus suffragiorum requirantur; *b*) circa res disciplinares alicuius momenti, duae ex tribus partibus suffragiorum; *c*) circa ordinarias res disciplinares, maioritas absoluta sufficiat; *d*) circa res organizationis, processus, ordinationis internae et similia, sive Concilii sive Commissionum, observetur ius commune (can. 101 etc.) tum de absoluta cum de relativa maioritate.

Quidquid euphemistice dicant libri et auctores, facta non verba si spectemus, quando Summus Pontifex rem definiat cum minoris partis Concilii suffragatione, submisse puto tunc decisionem esse papalem (utique validam et pervalidam ratione Primatus), non vero conciliarem.

Episcopi insuper (salvis tamen omnino exigentiis Ecclesiarum Orientalium ac Rituum propriis) non sunt aestimandi ratione originis et loci, sed prouti revera sunt, ut Episcopi simpliciter Catholici, Ecclesiam Catholicam ubique repraesentantes.

Peto ut Normae votationis in praeviso « Regulamento » clare includantur.

Ad VI. Claro ac sufficienti voto Eminentissimi Ponentis adhaereo: quoad linguam latinam ut officialem et ordinariam in Concilio adhibendam; facta possibilitate et aliis linguis pro necessitate aliquando et cum moderamine utendi; ratione tamen habita de interpretibus et technicis inventis.

Ad VII. In voto Eminentissimi Ponentis, ad praecavenda damna ex machinarum interruptione seu laesione faciliter exorientia.

XX

EM.MI P. D. IULII CARD. DÖPFNER
Episcopi Berolinensis

Ad I. Generatim dicendum est, numerum convocandorum — iam de se permagnum — sine vera necessitate non esse augendum. Norma generalis sit illud antiquum axioma: « Concilia esse Episcoporum », et quidem Episcoporum sensu undequaque perfecto ita ut simul ordine episcopali et iurisdictione instructi sint.

1. *Episcopi Titulares* ii solummodo convocandi sunt, qui quadam iurisdictione gaudent, i. e. Vicarii Apostolici, Administratores Apostolici, Coadiutores cum iure successionis; et quidem omnes cum voto deliberativo. Iis adiungendi sunt Nuntii et Delegati Apostolici. Si autem pro Episcopo impedito sec. c. 224 eius Auxiliaris ut procurator adsit, utatur voto deliberativo.

2. *Limites C.I.C. 223* extendendi esse videntur ad Adsessores et Secretarios SS. CC. RR. necnon ad Secretarios Commissionum et Secretariatuum Praeparatoriorum, et quidem — nisi sunt Episcopi — cum voto consultivo.

3. Proposito Eminentissimi Ponentis participationem in Concilio cum voto deliberativo restringendam esse ad eos solos, qui ius nativum ad id habent, nempe ad Episcopos, assentior ex causis ab ipso allatis. Sed adiungendum est convocationem Episcoporum mere titularium in discussione ante Vaticanum I mota ut privilegium iudicatam esse, etsi propter potestatem ordinis non est mere privilegium. Proinde in Vaticano II — praesertim respecto ingenti numero Episcoporum residentialium — hoc privilegium Episcoporum mere titularium non esse instaurandum videtur.

4. Repraesentantes ecclesiarum separatarum et christianorum acatholicorum (sine voto, uti patet) invitandi esse censentur secundum modum intra Secretariatum pro unione christianorum diligentissime deliberandum.

Ad II. Praemittere mihi liceat me plane assumere vota Eminentissimi Ponentis.

1. *De Qualitate seligendorum.* Per se patet, theologos et canonistas seligendos insignes debere esse virtute, doctrina, sensu vere catholico, atque ex omnibus nationibus et utroque clero iusta proportione esse sumendos. Requiruntur prae primis, uti liquet, in theologia dogmatica, theologia morali, atque in iure canonico periti.

Insuper speciali mentione digna censeo sequentia:

a) Vere sufficiens numerus adsit *exegetarum,* qui in methodis et viis hodiernis optime sunt versati, simul autem sanum iudicium cum solido sensu catholico coniugunt. Et ratio quidem est haec: Ex una parte periculum innovationum perniciosarum negari nequit, ex altera autem parte non minor est obligatio, ut illae plurimae et multiformes indagationes et discussiones in vastissimo campo scientiarum biblicarum cordato animo fructificentur ad Scripturam Sacram melius explicandam.

Deinde in apertis est, hodie theologiam de Verbo Dei et pariter de praedicatione Verbi Dei maximi esse momenti. Denique sperandum est, fore ut enixa studia huius generis christianis separatis viam reditus ad Ecclesiam Catholicam faciliorem reddant.

b) Nonnulli praeterea vocandi sunt experti *in theologia pastorali.* Propter indolem pastoralem, quam futurum Concilium obtinebit, rectum iudicium de conditionibus hominum nunc temporis viventium, et methodus correspondens in operibus pastoralibus, fundata in principiis theologicis, maxime desideratur.

c) Experti in philosophia et theologia, qui *ideologiam communismi* reapse norunt, advocentur, quia Concilium disceptationem cum doctrina communismi vix praetermittere potest.

2. *De modo seligendi.*

a) Theologi et canonistae Concilii nominentur a Summo Pontifice.

b) In electione prae primis ii respiciantur, qui excelluerunt in laboribus Commissionum praeparatoriarum, quae autem selectio praesertim propter causas supra nominatas non sit exclusiva.

c) Sumantur ex iis, qui a conferentiis et coetibus episcopalibus nationalibus, a curiis generalitiis religionum clericalium commendantur. Respiciendi sunt pro tali electione, praeter Universitates et Facultates ecclesiasticas, etiam professores facultatum theologicarum in Universitatibus publicis a Sancta Sede approbatarum.

d) Proponantur Summo Pontifici a Commissionibus Conciliaribus.

e) Patres Concilii liberi sint in eligendo quodam idoneo theologo, qui eos aptis consiliis in opere conciliari adiuvet.

3. *De Laicis peritis vocandis.* Dolendum est, quod in praeparatoriis Commissionibus opus consultivum laicorum non magis et apertius adhibitum est. Intra (et extra) Ecclesiam magnopere attenditur, ut in Concilio huius horae historiae, quae conditionem theologicam et munus laicorum perspicacius perpendit et altius aestimat, laici periti — servata structura hierarchica Ecclesiae — ad cooperandum vocentur. Hinc iuxta diversitatem materiae in Concilio tractandae, e. gr. in quaestionibus at-

tingentibus et theologiam et scientias naturales, res sociales, apostolatum laicorum et similia, laici periti, digni, vere catholici, munere consultorum fungantur.

Ad III. 1) *Commissiones singulae Concilii* quarum munus iuxta declarata e Cardinali Ponente circumscribere velim, instituantur a Summo Pontifice, proponente Commissione Centrali Praeparatoria vel etiam, si durante Concilio occurrat necessitas, proponente Commissione Centrali definitiva. Institutio fiat omnino iuxta materiam in Concilio proponendam. Ex natura rei quidem Commissiones Concilii ipsius Commissionibus Praeparatoriis similes erunt, sed minime eis correspondere debent. Prae primis consulendum erit competentiae distinctae pro unaquaque materia ac proin ad faciliorem rerum tractationem potius augendus est numerus Commissionum quam restringendus.

2. *Membra singularum Commissionum* eligenda esse videntur iuxta modum ab Eminentissimo Relatore propositum. Assentior etiam rationibus ibi allatis.

Proinde membra Commissionum eligantur a Patribus Concilii per schedulas secretas in generali congregatione quoad duas partes ex tribus. Tertia autem pars ab Ipso Summo Pontifice nominatur.

Patet illos Patres, qui in correspondentibus vel similibus Commissionibus Praeparatoriis bene laboraverunt, notatu dignos esse in tali electione propter eorum scientiam in materiis iam praeparatis.

Confirmare velim verba sequentia Ponentis: « Defectui cognitionis ex parte Patrum... aliquod remedium haberi poterit, si per epistolas conferentiae episcopales nationales vel regionales tempestive invitantur nomina proponere eorum apud suos quos putant ad munus magis aptos, quae postea ceteris Patribus communicari possunt antequam Romam veniant ».

Numerus membrorum Commissionum singularum ne excedat 24.

3. *Praesides* singularum Commissionum nominentur a Summo Pontifice, uti factum est in Vaticano I.

4. Secretarius uniuscuiusque Commissionis, qui sit maxime aptus ex consultoribus huius Commissionis, proponatur a praeside auditis membris Commissionum et approbetur a Summo Pontifice. Sed hic secretarius non sit ille, qui eodem munere in Commissione Praeparatoria correspondenti iam functus est, ne sit forsan animo et iudicio praeventus.

Ad IV. A) *De orationibus moderandis.* – Huic quaestioni nonnullae animadversiones praemittantur: Cum numerus Patrum in Concilio Vaticano II tantus sit, impossibile est, singula schemata ab initio secundum modum in historia conciliorum solitum, i. e. orationibus et discussio-

nibus oralibus perficere. Iam in Concilio Vaticano I haec difficultas aderat. Ideo adnotationes Patrum quam maxime scripto faciendae sunt *ante* Concilium et *durante* Concilio. Id fieri potest et fiat, quin ullo modo libertas proferendi sententias proprias diminuatur.

Ante Concilium sic procedendum videtur. Schemata, quae Summus Pontifex post deliberationem in Commissione Centrali Praeparatoria factam Concilio proponenda esse decreverit, singulis Patribus et etiam Conferentiis Episcoporum variarum nationum vel regionum transmittantur. Tempus utile ad maturam considerationem et iudicium efformandum concedendum esset. Quicumque autem tale Schema acceperit, tenetur infra tempus praefinitum sensum manifestare. Sic in conspectu ponitur, quae puncta omnino omitti possint, quaenam ante initium Concilii ulteriorem praecisionem postulent, quaenam denique in Concilio disceptari debeant.

Etiam *in Concilio* primus passus in emendandis schematibus scripto faciendus esse videtur. Si nempe Schema prima vice Concilio proponitur, Patres suas adnotationes breviter scripto dent, quae in respectiva Commissione sedulo examini subiciuntur et ad totalem mutationem vel partialem emendationem adhibentur. In Congregatione Generali, quae tempore opportuno statuenda est, relator ex tali Commissione Patres ad amussim certos faciet et de propositis emendationibus et de opere Commissionis.

Hoc demum momento totius processus orationes fructuosae et utiles esse videntur.

His igitur praemissis, haec pauca ad primam partem quaestionis dicam:

1) *In orationibus annuntiandis* ordo instituatur hoc fere modo: Praesidi vel peculiari coetui (e. g. commissioni parvae de discussione moderanda) antea tradatur oratio vel eius summarium scripto. Orator indicet, utrum de schemate ut toto an de aliqua parte loqui velit. Competentibus facultas esto commendandi oratoribus, ut argumenta similia in unicam orationem coniungant.

2) *Tempus orationum* in discussione de schemate ut toto ad summum et exceptionaliter dimidiam horam durare potest. Argumenta, quae partem aliquam schematis attingunt, breviter exponantur, ita ut generatim quindecim vel decem minuta (vel potius minus) sufficere possint.

3) Non videtur opportunum, a priori *numerum orationum* limitare. Attamen, si in numero oratorum inutilis deprehendatur excessus, tunc fas erit, proponentibus saltem decem patribus, suffragium exquirere, quo ad conclusionem disceptationis deveniatur.

4) Si in aliqua quaestione disceptationes oriuntur, quae difficulter superari queant, forsan pro hoc casu parva commissio constituatur ex iis

Patribus, qui sententias oppositas defendunt. Hi tunc suas opiniones discutiant et conentur, ut communem, ab utraque factione acceptam, solutionem inveniant. Denique in Congregatione Generali de via et exitu discussionis relatio detur.

B) *De votis exquirendis.*

1) Vota definitiva in Sessionibus dentur modo naturali e. g. « per alzata di mano ». In suffragiis Sessionem Publicam praeparantibus et praesertim in suffragiis minoris momenti, e. g. si agatur de ordine agendorum, vota dentur « per machinam electricam ».

2) In supra dictis votis definitivis decisio Patrum detur per « placet » vel « non placet », in quo votum « placet iuxta modum » subsumitur.

3) Vota generatim dentur publice; sed si a quodam numero Patrum definito vel definiendo requiratur, dentur vota secrete.

Ceteroquin in relatione Cardinalis Ponentis multa utilissima afferuntur pro nostra quaestione. Attamen suadere liceat, ut modus procedendi sit facilis et perspicuus.

Ad V. Assentior conclusionibus in voto acutissimo Eminentissimi Ponentis evolutis.

Ad VI. Assentiens generatim voto Eminentissimi Ponentis haec adiungere velim:

1) Inter linguas modernas pro translatione simultanea admissas sint etiam, ut iam nonnulli Patres proposuerunt, lingua Germanica et aliqua lingua orientalis.

2) Consulendum esse videtur, ut etiam in conventibus Generalibus — saltem pro congrua parte sedium — translatio in dictis linguis modernis simultanea instituatur, ita ut omnes sine exceptione Patres dictis et lectis intellectu pleno sequi possint.

Ad VII. Respondendum est: affirmative propter rationes ab Eminentissimo Relatore allatas.

XXI

EM.MI P. D. PAULI CARD. MARELLA [1]

Ad I. Censeo: 1) Convocandos esse omnes Episcopos titulares c. i. s. d., qui tamen non tenentur participare eodem modo quo residentiales, ad normam can. 224 § 1 C.I.C.

---

[1] Em.mus P. D. Paulus Card. Marella interfuit tantum primae, secundae et tertiae Congregationi.

2) Convocationem extendendam esse ad sequentes Praelatos, etsi dignitate Episcopali carent:

a) Ad Adsessores et Secretarios SS. CC. RR. c. i. s. d.

b) Ad Praelatos qui veniunt sub appellatione « Ordinarii loci », exceptis Vicariis generalibus, c. i. s. d.

c) Ad Nuntios, Internuntios et Delegatos Apostolicos, utique sine charactere episcopali c. i. s. d.

d) Ad membra et Consultores Commissionis Centralis c. i. s. c.

e) Ad Secretarios singularum Commissionum Praep. c. i. s. c.

f) Ad Rectores Universitatum Catholicarum, dummodo sint sacerdotes c. i. s. c.

Ad II. 1) Sint viri insignes virtute, doctrina, ex omnibus nationibus, ex utroque clero.

2) Numerus sit sufficiens et proportionatus variis « specializationibus » in disciplinis theologicis et Canonicis, ex. g. in re dogmatica, morali, pastorali, biblica, historica, in iure de religiosis, iure missionario etc. ...

3) Aequa proportio servetur inter personas cleri saecularis et personas cleri religiosi. Quad religiosos autem caveatur ne numerus membrorum cuiusdam religiosae familiae nimis excedat numerum alterius.

4) Omnes Commissiones praeparatoriae perdurare debent etiam durante Concilio, mutato tamen officio et titulo, v. g. « Secretariatus », scil. pro interpretationibus, explicationibus, pro Archivo etc. etc. ...

5) Selectio Theologorum facienda est a Commissione Centrali Praep. de consilio Praesidum singularum Commissionum Praep.

Ad III. 1) A Commissione Centrali Praep. de consilio Praesidum singularum Commissionum Praep. et ad instar earumdem.

2) Praesides Commissionum inter Patres Concilii eligantur a Summo Pontifice.

3) Secretarii eligantur ab eodem Summo Pontifice, proponente Praeside Commissionum.

4) Membra eligantur ex diversis nationibus, attenta eorum peritia et competentia.

5) Quoad numerum, sequatur criterium diversarum Commissionum Praep., ita tamen ut numerus reducatur, componendo simul in unam Commissionem illas quarum materiae inter se interferentes aptius in unum redigi possunt: ex. gr. de Episcopis, de disciplina Cleri et de apostolatu laicorum.

6) Numerus membrorum a Summo Pontifice determinandus est, ad instar numeri Membrorum Commissionum Praep.

Ad IV. 1) Cum Episcopi in Concilio iudices sint sub Petro sed cum

Petro Capite, sub influxu Spiritus Sancti, disceptatio necessaria est, proinde ipsis facultas sit libere dicendi, utique servato ordine, iuxta normam canonicae praecedentiae.

2) Qui sermonem habituri sunt, tempestivo antea tempore, suum contionandi propositum Secretario Generali Concilii patefaciant: eidem tradant textus orationis, atque cum eo concordent tempus contionandi.

3) In discussionibus ordinariis, seligatur in unaquaque Commissione unus relator qui mentem suae Commissionis patefaciat, salvo semper iure pro singulis Patribus petendi a Praeside facultatem loquendi.

4) In rebus in quibus facile praevideri potest unanimitas vel quasi unanimitas, votum feratur collective, seu surgendo vel manum attollendo.

5) Quoad eas in quibus discussio suggerit numerationem votorum exactam, tunc votum feratur per instrumentum mechanicum.

Ad V. 1) Per se, maioritas absoluta sufficiens erit ad considerandam probatam quamvis propositionem.

2) Iudicio autem Summi Pontificis relinquendum erit iudicare utrum maioritas obtenta de facto sufficiens habeatur ad inserendam propositionem de qua agitur in definitiva Constitutione Conciliari.

3) Aliter Summus Pontifex poterit commendare ut nova studia fiant, sive in ipso Concilio, sive postea extra Concilium, semper tamen attento principio quod Pontificis adprobatio quoque momento est decisiva.

Ad VI. 1) In sessionibus plenariis tantum lingua latina adhibeatur: in commissionibus praeter linguam latinam usus etiam concedatur quarumdam linguarum vernacularum.

2) Machinae auriculares adhibeantur qui in tres vel quattuor linguas vernaculas reddant non omnes orationes Patrum, eorumque interventiones, sed tantum, momento opportuno, textus concordatos et canones antequam votum exquiratur.

Ad VII. Affirmative. — Praeter machinas magneticas, adhibeantur etiam stenographi.

XXII

Em.mi P. D. ALOISII TRAGLIA [1]

Ad I. Quaeritur a nobis an praeter eos qui iure ad Concilium vocandi sunt quosnam alios et quo iure ad votum vocare expediat. De iis nempe agitur qui ad Concilium vocandi sunt voto deliberativo, nam de iis qui voto consultivo admittendi sunt nulla potest esse difficultas, ex his quaestionis terminis patet non agi de coangustanda sed potius de proferenda Codicis lege et ideo in can. 223 statuta sunt servanda.

Praeterea cuncti Episcopi etiam tantum titulares, etsi vocari non debeant, convenienter tamen vocantur cum voto deliberativo. His accensendi sunt Praefecti Apostolici qui in suo territorio eisdem iuribus et facultatibus gaudent quae in propriis dioecesibus competunt Episcopis; Superiores Religiosi in Codice indicati et ii tantum vocari debent cum voto deliberativo. Cavendum enim est ne qui e concessione Pontificia ad Concilium vocantur numero praestent ac superent quos iure nativo sunt vocandi; quapropter standum est praescriptis can. 223: vocentur insuper cum voto deliberativo omnes Episcopi et Praefecti Apostolici.

Ad V. Evidens est non requiri absolute maiorem suffragiorum partem, quia ibi est Ecclesia, ubi est Petrus.

At cum agatur de Concilio Oecumenico prudens et peropportunum videtur ut quaestiones in Concilio definiantur maiore suffragiorum parte; quae maior pars diversimode requiritur sive ratione argumenti sive ratione publici consessus. In Sessionibus generalibus publicis mihi videntur requirendae tres ex quattuor partibus suffragiorum ad ostendendam concordiam Patrum. Ideoque ad Congregationem generalem gradus ne fiat nisi prius apparuerit Patrum concordia. In aliis sessionibus, si agatur de modo procedendi, sufficiat maioritas absoluta. In quaestionibus disciplinaribus duae tertiae partes sufficiant. In re dogmatica tres ex quattuor partibus requirantur. Quoad cetera plene adhaereo Relatoris voto, exoptans ut regulae de maioritate votorum computanda sint paucae, clarae, atque ad rem idoneae et in unum redactae ut omnibus praesto sint.

Ad VI. Sum in voto Em.mi Relatoris de sermone latino adhibendo in documentis, et in plenariis vel sollemnioribus sessionibus. Quoad sessiones minoris ordinis, melius esset, meo humili iudicio, loqui tantum

---

[1] Em.mus Card. Aloisius Traglia tertiae et quartae Congregationi non interfuit.

latine, adhibita, quatenus opus sit, simultanea translatione. Alii sermones non possunt haberi, quia plures essent linguae ob earum nobilitatem admittendae, quae cum omnes recipi non possint, aliae vix sine iniuria excluderentur.

Ad VII. In voto Em.mi Cardinalis Ponentis.[1]

XXIII

Em.mi P. D. BERNARDI IOANNIS Card. ALFRINK
Archiepiscopi Ultraiectensis

Ad I. Concilium cum sit coetus episcoporum Ecclesiae, *omnes* qui dignitatem episcopalem possident, invitentur iure nativo cum voto deliberativo.

Episcopis aequiparentur Em.mi Cardinales, et etiam Praefecti Apostolici quia gregem suum repraesentant.

2) De cetero Sanctus Pater invitet quos vult cum voto consultivo, sed numerus ne extendatur supra modum.

3) Sanctus Pater videat si vocare expediat etiam quosdam laicos.

4) Invitentur etiam « observatores » Ecclesiarum acatholicarum.

Ad II. 1) Eligantur, ut patet, Theologi et Canonistae insignes virtute et sana doctrina, ex omni natione, ut universalitas Ecclesiae repraesentetur, ex utroque clero.

2) Eligantur praesertim Theologi, inter quos et Biblistae, et pauci Canonistae. In isto mundo hodierno — mea humili opinione — sat grave est periculum, si Ecclesia regi videatur a Canonistis. Etiam periculosum est Ecclesiae, si quaestiones theologicae et biblicae diiudicentur a Canonistis.

3) Eligantur Theologi et Canonistae non sine consilio hierarchiae localis. Ergo non designentur a solis Nuntiis vel Legatis Pontificiis.

Ad III. Relationi Em.mi Cardinalis Ponentis adhaereo — solummodo numerus membrorum Commissionum determinetur secundum circumstantias.

Ad IV. Placuit quae Em.mus Card. Ponens fuse et abundanter de sermonibus moderandis et de suffragiis exquirendis exposuit.

Quoad quaestionem an in sessionibus generalibus formula « Placet secundum modum » sit adhibenda, respondendum puto trinam

---

[1] Vota transcripta sunt ex taeniola magnetica.

formulam (Placet — non placet — Placet secundum modum) iuste et utiliter adhiberi.

De cetero curandum erit ne suffragiorum exquisitio nimis protrahatur.

Ad V. Valde placent quae Em.mus Cardinalis Ponens de maiore suffragiorum parte exposuit.

Maioritas quae in votis episcoporum exquiritur mihi videtur valde difficulter definiri posse.

Etenim illa tantum votorum copia ut vere maioritas considerari potest, quae realiter et vere universalitatem Ecclesiae repraesentat. Ideoque vota emissa non sunt tantum numeranda sed et ponderanda, sicut Em.mus Cardinalis egregie exposuit.

Ideoque non a priori mathematice et iuridice definiri potest quae pars votorum materialis istam universalitatem Ecclesiae repraesentet, etsi regulae quaedam generales necessariae videntur. In singulis casibus Sanctissimus Dominus videbit, si maioritas materialis revera universalitatem Ecclesiae repraesentet, et etiam si locus sit minoritati materiali onus quoddam imponere.

Citare liceat haec verba Concilii Hierosolymitani ex Actibus Apostolorum: « Visum est Spiritui Sancto, et nobis *nihil ultra* imponere vobis oneris *quam haec necessaria* » (*Act. Ap.* 15, 28). Nobis omnibus patet hoc officium gravissimum, ideoque cum omnibus nostris rogare volumus Spiritum Sanctum ut Sanctissimum Dominum, cui cum omni Ecclesia ex corde fiduciam sinceram exhibemus, sua luce illustret et adjuvet.

Ad VI. De linguis in Concilio Oecumenico Vaticano II loquendis — de qua materia Em.mus Cardinalis Ponens apte et egregie exposuit — liceat quasdam cogitationes afferre.

Concilium Oecumenicum convocatur ex una parte ut Ecclesia Universalis per totum mundum dispersa, Romae unita, audiat vocem Ecclesiae Romanae — et quidem audiat reverenter cum illa reverentia qua caput et mater omnium Ecclesiarum meretur.

Ex altera autem parte — et hoc non est minoris momenti — Concilium convocatur ut vox omnium Ecclesiarum, quae Romano Pontifici coniunctae sunt, Romae audiatur — et quidem audiatur mente aperta in caritate fraterna.

Nullam vocem prohibere licet, si tamen cum reverentia se audire facit. — Nulla vox aliam impediat.

Admirabilis manifestatio unitatis, pacis et caritatis, quam omnes de Concilio Oecumenico Vaticano II speramus, tunc tantum realis erit, si — salvis Romani Pontificis iuribus, quae non tantum Romae, sed et

extra Urbem generatim docentur et venerantur, — omnes Ecclesiae partes suam vocem libere et facile cum qua par est reverentia in Concilio audiri faciunt.

Quare episcopus quisque qui ad Concilium Romam petit, convictionem habeat vocem suam libenter accipi et ideo in Concilio occasionem inveniat facile loquendi i. e. in quantum fieri potest sine linguae difficultatibus.

Ideoque — firmo quod lingua Concilii latina esse debet et salvis quae Em.mus Cardinalis Ponens sapienter exposuit — rogare auderem ut Secretariatus Generalis Concilii studens bene omnia media apta, praesertim moderna technica — videat ut unusquisque episcopus, saltem in conventibus commissionum et subcommissionum, si vult, sua lingua nativa uti possit, quae postea a translatoribus peritis in linguam latinam aut etiam in alias linguas vertatur.

Ad VII. In voto Em.mi Card. Ponentis.

XXIV

Em.mi P. D. RUFINI J. Card. SANTOS

Archiepiscopi Manilensis

Ad I. Humiliter subscribo opinioni iam praeclare expositae ab Eminentissimo Cardinali Ponente; cum observationibus et voto Em.mi Cardinalis Agagianian.

Ad II. In voto Em.mi Cardinalis Ponentis; et quidem, ut Theologi et Canonistae Concilii seligendi sunt viri insignes, eminentes in virtute humilitatis et prudentiae, sanae doctrinae, pro diversis Nationibus, *vel saltem Regionibus,* ex utroque Clero, etiam parochiali.

Eorum selectio fiat ab Ipso Romano Pontifice ex illis a Commissione Centrali propositis, per tramitem:

a) Commissionum Conciliarium;

b) Coetuum Episcopalium seu Conferentiarum Episcoporum uniuscuiusque Ditionis; et

c) Superiorum Religiosorum.

Congruus sit numerus, secundum necessitatem unius vel alterius Commissionis: notandum sane, Singuli Patrum Conciliarium poterunt, etsi privatim, secum habere suum proprium Theologum et Canonistam.

Ad III. In voto Em.mi Cardinalis Ponentis:

A) Commissiones inter Patres Concilii instituendae sunt a Romano Pontifice.

B) Hae Commissiones distinctae esse debent a Commissionibus Praeparatoriis; etsi, ad eas efformandas fortasse sequi potest Schedula rerum, quae ab Ipsis Commissionibus Praeparatoriis iam pertractatae fuerunt.

Praesides harum Commissionum item ab Ipso Sanctissimo eligi debent: et singuli, quoad Consultores et Secretarium nominandos, consulentur.

Tandem, electio membrorum (duarum tertiarum partium) relinquatur Patribus, prae oculis habita proportione diversarum Nationum; et quidem, ad hoc obtineatur votum Conferentiarum Episcopalium Nationis vel Regionis.

C) Servetur idem numerus ac in Commissionibus Praeparatoriis et Secretariatibus.

D) 25 sit numerus membrorum pro unaquaque Commissione, cum Ipso Praeside.

Ad IV. In toto humiliter subscribo expositionibus et voto Em.mi Cardinalis Ponentis.

Ad V. In toto adhaereo expositis et voto Em.mi Cardinalis Ponentis.

Ad VI. In voto Em.mi Cardinalis Ponentis: et quidem, lingua adhibeatur latina in Sessionibus Generalibus, et speciatim coram Sanctissimo. Iuvabit multum quod vulgo «translatio simultanea» vocatur.

In Sessionibus vero Commissionum, permittatur usus etiam linguarum vernacularum.

Ad VII. Affirmative est respondendum.

XXV

Em.mi P. D. ALOISII Card. CONCHA

Archiepiscopi Bogotensis

Ad I. Meo iudicio standum est statutis a canone 223. Sanctissimus tamen convocare quoscumque potest consultores, nempe theologos et canonistas, cum voto consultivo, ut in praefato canone statuitur.

Omnes titulares Episcopos convocandos existimo et quidem cum suffragio deliberativo.

Acatholici admitti possunt, si id Sanctissimo videbitur, tamquam observatores.

Ad II. Plene expositis ab Eminentissimo Relatore assentior, quibus nihil addendum opinor.

Ad III. Ad votum accedo Eminentissimi Relatoris.

Ad IV. Quae ab Eminentissimo Ponente exposita sunt, erudita quidem et apta videntur.

Attamen humiliter mihi suggerendum videtur conveniens esse ut regulae propositae ab Eminentisimo Ponente in scriptis condensatae consignentur et etiam praelo dentur ante Concilium, ita ut quod vulgo dicitur *regolamento* habeatur.

Illud fieri poterit a Summo Pontifice quo modo ei aptior videatur.

Ad V. Adhaereo iis quae luculenter sunt exposita ab Eminentissimo Cardinali Ponente.

Optandum tamen mihi videtur ut ea omnia ad regulas praecisas redigantur in aliquo documento Pontificio, et quidem ante Concilium, forma quae Sanctissimo aptior videbitur.

Ad VI. Documenta officialia Concilii exarari debent lingua latina.

Sed Patribus Concilii facultas fieri debet sese exprimendi lingua nativa. Non enim omnes, etiamsi linguam latinam plene sciant, sententiam suam in ea facile et enucleate enuntiare valent.

Versio simultanea adhiberi poterit.

Ad VII. Non videtur facile statuere quibus mediis acta Concilii perscribi possint ac debeant, tantus siquidem in iisdem factus est progressus ut forte res omnis expertis committi videatur solvenda.

XXVI

Em.mi P. D. ALFREDI Card. OTTAVIANI [1]

Ad I. A) *De Episcopis Titularibus.* – Omnes qui charactere episcopali pollent convocandi sunt:

1) quia omnes sacerdotio sunt pares et aeque successores Apostolorum vocari possunt, si ad potestatem ordinis attendamus;

2) can. 223 etiam Titularium Episcoporum convocationem admittit;

3) difficillimum erit discriminare seu discernere quinam vel non convocandi sint, quandoque exclusio posset esse etiam offensiva. Ipsa diversitas opinionum Consultorum qui in varias abierunt sententias ostendit quam difficile sit criteria statuere pro inclusione vel exclusione quorundam Episcoporum Titularium;

4) ceterum maioritas Consultorum praetulit convocationem omnium Episcoporum Titularium;

---

[1] Em.mus P. D. Alfredus Card. Ottaviani sextae Congregationi non interfuit.

5) nec timendum est nimium evadere posse Episcoporum Titularium numerum: multi abesse debebunt vel ob aegritudinem, vel ob aetatem, vel ob penuriam mediorum, vel si sint Auxiliares, ob necessitates pastorales durante absentia Ordinarii loci.

B) *De extensione can. 223 C.I.C.*

1) Ex variis, ne dicamus confusis, Consiliariorum argumentis cogitur nos inexplicabilibus tricis esse illiciendos nisi claram omnino et definitissimam assumamus regulam, vigentis quidem iuris canonici instituto suffultam; dicerem igitur invitandos esse illos solummodo qui etsi non sunt Episcopi, nomine tamen Ordinarii loci veniunt: comprehenduntur hac ratione Praefecti Apostolici et Administratores Apostolici charactere episcopali carentes. Quoad Adsessores et Secretarios Dicasteriorum Romanorum: invitandos non censeo Officiales maiores Tribunalium et Officiorum, quippe qui opus impendant suum in provinciis ex se alienis ab universali Ecclesiae regimine.

2) Quoad Superiores Ordinum et Congregationum standum est can. 223. Quae obiecta sunt incommoda et inconcinna, de numero videlicet et proportione subditorum eorum, iam exstabant tempore redacti Codicis: nec tamen de his habita est ratio: et patet quare ita factum sit: nam distinctio difficilior et odiosa evaderet, et periculum subesset multiplicandae « gentis », et multis qui numeri et momenti praerogativam praetendunt iniuriam irrogaretur. Caeterum nonnulli ex Superioribus Maioribus Congregationum multis membris constantium invitari poterunt ex alio capite: ut puta theologi et canonistae.

Videtur invitationem extendendam esse etiam ad Secretarios Commissionum et Secretariatuum, qui adlaboraverunt ad apparandum Concilium. Caeterum quoad strictam interpretationem can. 223, consentio cum rationibus adductis ab iis Consultoribus qui regulam strictam commendant.

Ad II. Tamquam criterium generale dixerim esse sequendum illud quod Summus Pontifex duxit in selectione membrorum et Consultorum Commissionum Praeparatoriarum:

1) quia supponendum est ipsos habere qualitates doctrinales, morales et spirituales requisitas iuxta vota Consultorum Commissionis Centralis;

2) quia experientia ab ipsis acquisita in laboribus praeparatoriis idoneos eos reddit prae ceteris qui Concilio apparando nondum adlaboraverunt;

3) quia Praesides et Secretarii Commissionum Praeparatoriarum valorem seligendorum metiri potuerunt durantibus laboribus praeparatoriis. Igitur primum omnium audiendi sunt Praesides et Secretarii Com-

missionum Praeparatoriarum, qui ex membris vel consultoribus earundem Commissionum proponant eos qui in laboribus praeparatoriis doctrina, sollertia, et socialitate antecellebant. Quod si aliqui seligendi sint extra numerum horum membrorum vel consultorum, maxima ratio habeatur eorum quae R.mus P. Vaccari profert de adhaesione principiis Litt. Enc. *Humani Generis,* et sanae exegesi biblicae. (Quod vero spectat ad Commissiones praeparatorias, eaedem non dissolvantur, sed maneant ut sunt, mutato nomine et functione: scilicet tamquam organa consultiva a quibus sive Concilium sive singula membra Concilii sententias exquirere possint).

Quoad verum numerum et selectionem eligantur non multi et saltem numero sufficientes ad ingentem laborem Consultationum quae erunt necessariae durantibus laboribus Concilii.

Personis selectis ex Commissionibus praeparatoriis adiungendi erunt Rectores Universitatum catholicarum stricto sensu sumptarum (debet esse diploma pontificium erectionis in Universitatem et non solummodo in Athenaeum, secus multiplicaremus numerum rectorum religiosorum). Omnino autem excludendi sunt laici: ii quidem si quid proponere vel petere censuerint, id praesentare poterunt mediante proprio Episcopo, vel Secretario Commissionis pro apostolatu laicorum.

Ad III. *a*) Commissiones seligendae erunt a Summo Pontifice, audito consilio Commissionis Centralis, quae iam quadam universalitate et speciali prestigio gaudet.

Istis Commissionibus, quae cum « Deputationibus » constitutis in Concilio Vaticano I aequiparari possunt, facultas fiet constituendi subcommissiones; cum autem perdurantibus conciliariis disputationibus emergere poterit necessitas vel opportunitas constituendi specialem Commissionem ad particulare quoddam negotium dumtaxat (v. g. de sacerdotibus lapsis, vel de diaconis), fas erit Patribus Concilii petere a Summo Pontifice constitutionem huiusmodi specialis Commissionis;

b) numero pauciores sint quam actuales Commissiones praeparatoriae, quia ad unitatem redigendae sunt Commissiones quae de rebus mixtis agunt, v. g. Concilii, Consistorialis et Apostolatus laicorum: nihil autem prohibet quominus amplior laborum divisio peragatur per subcommissiones.

Praesides eligantur a Summo Pontifice, Secretarii vero ab ipsis Commissionibus.

Ad IV. *a*) Libera fiat facultas dicendi et concionandi in Commissionibus;

b) Commissionum autem membra seligant Relatorem, qui illustret ea quae pro suffragiis ferendis proponantur; haec quidem proposita

debent tempestive distribui typis edita singulis Patribus, quibus facultas erit etiam in scriptis suas animadversiones proponere;

c) praesentibus autem sessioni generali facultas fiat tantummodo interpellandi per duo vel tria minuta, sive ad explicationes exquirendas, sive ad difficultates proponendas;

d) auditis interpellationibus singulorum, Relator iterum concionem habeat ad explicationes solvendas; iis expletis, transitus fiat vel ad suffragium ferendum, vel ad schema iterum remittendum Commissioni ut corrigatur.

Quoad votationes: Quoniam suppono schemata proposita non in globo seu in sua totalitate Patrum suffragiis submitti, sed per commata seu paragraphos, hae distinctiones faciendae erunt:

a) in iis in quibus praevidetur unanimitas vel quasi unanimitas, fiat votatio collectiva brachium dexterum extollendo vel surgendo a subsellis;

b) in iis in quibus discussio praecedens ostendit esse quasdam dissensiones, sed non valde diffusas, votum excipiatur per singulorum expressionem verbis datam « placet », « non placet ».

c) ad petendum suffragium secretum ope machinarum dandum (palline bianche o nere, etc.) requiratur subscriptio saltem 50 Patrum.

Ad V. Quoad maioritatem sufficit maioritas absoluta qualiscumque ipsa sit, firmo tamen iure Summi Pontificis concedendi vel minus suam definitivam adprobationem, vi cuius res adnumeretur inter Concilii statuta definita ac probata. Prae oculis autem certe habendum erit in rebus dogmaticis, quae irreformabiles sunt, maximam consensionem habendam esse, quae Summus Pontifex suffultus luculentius ostendere possit talem esse mentem Ecclesiae quae coincidit cum mente Summi Pontificis; in rebus vero disciplinaribus, quae mutabiles et reformabiles decursu temporis poterunt esse, minorem quoque consentionem esse sufficientem. Hoc modo discussiones et cavillationes circa percentuales vitabuntur.

Ad VI. Conciones Praesidis Concilii itemque Relatorum Commissionum singulorum debent praevie typis edi et distribui Patribus; iis autem facultas fiat eas melius intelligendi per versiones in praecipuas linguas ope microphonii auricularis.

Ad VII. De registratione eorum quae dicuntur omnino videtur necessarius usus tum magnetophonii tum stenographorum.

ADDENDA

Ad II. Theologi et canonistae seligantur ex commissionibus praeparatoriis, quia praeter doctrinam iam habent experientiam discussionum praehabitarum.

Ad III. Quoad Commissiones:

1) Sint distinctae omnino a Commissionibus praeparatoriis, quae possunt remanere tamquam organa consultiva.

2) Sint numero pauciores, coadunando ea quae permixta sunt.

3) Harum Praesides nominentur a Summo Pontifice, membra vero a Commissione Centrali, quae sat distincta est a Curia Romana, et constituta est ex membris variarum Nationum.

Antecedens praeparatio Commissionum expeditiores reddet labores Concilii, prae oculis habendo quantum temporis terendum esset in votationibus, scrutiniis, proclamationibus, etc., electorum. Praeterea constitutio Commissionum vitare potest incommoda quae sequentur ex insufficienti cognitione personarum seligendarum, vel etiam ex collusione membrorum nationis quae numero praevalet ob multitudinem Episcoporum.

De maioritate vel minoritate votorum.

In genere sum in Voto Ponentis; in memoriam autem revoco illa quae iam dixeram in Voto meo generali, scilicet: « Quoad maioritatem sufficit maioritas absoluta qualiscumque ipsa sit, firmo tamen iure Summi Pontificis concedendi vel minus suam definitivam adprobationem... Prae oculis autem certe habendum erit in rebus dogmaticis, quae irreformabiles sunt, maximam consensionem habendam esse, qua Summus Pontifex suffultus luculentius ostendere possit talem esse mentem Ecclesiae quae concidit cum mente Summi Pontificis; in rebus vero disciplinaribus, quae mutabiles et reformabiles decursu temporis poterunt esse, minorem quoque consensionem esse sufficientem. Hoc modo discussiones et cavillationes circa percentuales vitabuntur.

XXVII

EM.MI P. D. ALBERTI CARD. DI IORIO

Ad I. Serventur quae in canone 223 C.I.C. praescripta sunt, hac tamen adnotatione:

Vocentur Episcopi etiam Titulares et quidem cum voto deliberativo ii tantum qui iurisdictionem iure ordinario, foro externo, erga fideles

exercent. Pro opportunitate etiam alii singulatim vocari possunt cum voto consultivo at definito numero, ne ex copiosa multitudine maxima confusio exoriatur.

Ad II. Theologi et Canonistae Concilii (quorum numerus pro necessitatibus erit decernendus) deligantur, sub auctoritate Romani Pontificis, inter eos qui, sive in docendo, sive in libris vel aliis scriptis edendis, praecellunt catholicitate, soliditate et claritate doctrinae, ex utroque clero, nullo excepto ritu (qua ratione fieri possit) et praecipue ex catholicis universitatibus et athenaeis vel studiis, quae iam clara fama excellunt.

Ad III. Summus Pontifex, audita Commissione centrali, decernit quaenam sint Commissiones instituendae et quibus Patribus aliisque membris constare debeant.

Rationes quibus instituendae sint iam adsignatae videntur in ipsis Commissionibus praeparatoriis, quae ita sunt ex singulis obiectis seu argumentis pertractandis.

Attamen possunt etiam institui, sive immediate sive decursu temporis, prouti necessitas postulat, et aliae Commissiones pro peculiari argumento.

In Commissionibus instituendis eorumque membris eligendis, specialis ratio habeatur de Ecclesiae catholicitate seu universalitate.

In particulari quoad electionem membrorum et praesidis Commissionum accedo ad ea quae ab Eminentissimo Cardinali Ponente proposita sunt sub numeris 1), 2) et 3).

Ad IV. In sessionibus generalibus tempus maximum ad normam definiatur (ex. gr. quadrans horae) quo orationes adstringantur sub forma tamen exhortationis obligantis.

In conventibus particularibus fas sit Praesidi, attenta gravitate et extensione materiae, seu ratione obiecti disceptationis, tempus moderandi ea tamen ratione ne longius et inutiliter evadant.

Argumenta disceptanda prius scripto singulis membris communicentur.

In orationibus dicendis, serventur canonicae praecedentiae normae.

Ad Patrum vota requirenda, argumenta simplici et clara forma proponantur.

Vota scripto dentur a Patribus, assueta forma: placet, non placet, placet iuxta modum.

Quae videntur servari etiam si computatio — praecipue ad errores praecavendos — insimul machina electrica fiat.

Ad V. In rebus maioris momenti attendatur, per quandam analogiam ad ea quae praescripta sunt in electione Romani Pontificis: duae tertiae partes.

Pro minoribus (quae distinctio fiet vel a iure communi vel a Commissione centrali, adprobante Summo Pontifice): maior pars.

Statuendus tamen in primis videtur, ad validitatem consilii, numerus legalis suffragiorum.

Ad VI. Videntur quaedam subsidia proponi possent ut argumenta facilius ab omnibus intelligantur.

1) Schemata argumentorum et praecipue decretorum typis bilinguis — secundum Nationes — edantur et opportuno tempore Conciliariis mittantur.

2) Eodem modo fiat officiale summarium disceptationis habitae in sessione et Patribus mittatur ante votum.

3) In sessionibus praesto sint actuarii (seu stenographi) et officiales deputati ad idiomata, qui opus dent pro opportunitate.

4) Tandem aliquid de novissimis instrumentis electricis pro simultanea auriculari translatione sermonum in varias linguas.

Duplex est systema transmissionis:

a) forma normalis et tutior: per conductiones electricas seu per filum (ad modum telephonii);

b) vel per inductionem magneticam, quae dicitur transistor (ad modum radiophoniae).

Haec altera forma — secundum peritiores — minus apta videtur, sive quia usus minus facilis evadit, sive quia inventa longitudine undae, qua transmissio fit, captari potest vel in confusionem induci.

Apud nos exstat complexus huiusmodi transmissionis, sub priori et tutiori forma iam dicta, in Palatio Pio, aula magna, quae dicitur « Auditorium ». Sufficiens est ad transmissionem in quinque idiomata pro tercentis auditoribus in sellis adstantibus. Apparatum tamen ne videatur quodammodo simplex.

Constat variis elementis: quaedam habenda sunt inamovibilia, alia sunt movibilia.

Ad prima pertinent: cabinae traductorum (unaquaeque pro lingua, seu quinque, quae esse debent in conspectu aulae); cabina directoris transmissionis; ductus electrici, qui currunt sub stratu seu pavimento aulae.

Elementa movibilia: calauticae electricae (v. cuffie) ad recipienda sonum et vocem directe per aures.

Notandum: Aula in qua fieret fortuita collocatio stationis transmissionis tantummodo vicissim uti potest a Commissionibus.

Aliud elementum essentiale, seu primi ordinis, sunt traductores qui difficillime inveniuntur et tantum per dimidiam oram, pro unaquaque vice suum laborem explere valent.

Haec omnia prae oculis habenda erunt in casu positionis in actu,

in Aedibus Vaticanis, huiusmodi apparati, qui comparari potest ad summam c. novem decies centena millia libellarum (L. 9.000.000) dempta tertia parte, si uti velimus calauticis electricis Auditorii.

Ad VII. Opportuna censetur opera actuariorum, qui stenographi appellantur, praeter relationem magnetophoni, hisce rationibus:

simul utraque methodus adoptatur etiam in modernis civium conventibus;

facilis collatio et errorum deprehensio.

XXVIII

Em.mi P. D. ANDREAE Card. JULLIEN

Ad III. – 1. *In voto Ponentis,* ut Commissiones Conciliares a Summo Pontifice instituantur, Qui et Praesidem uniuscuiusque nominet.

2. *De numero Commissionum.* – Humillimo meo iudicio, quaestio de numero Commissionum instituendarum aliam secumfert prius definiendam: *quaenam scilicet res in futuro Concilio tractari debeant.*

Historia etenim magistra, Concilia in Ecclesia semper coadunata fuere pro peculiaribus adiunctis atque pro peculiaribus gravissimis rebus doctrinam vel Ecclesiae mores spectantibus. En igitur *fundamentalis et urgentissima* quaestio definite nunc constabilienda ac solvenda: *Quid Patres in futuro Concilio Vaticano II discutiendum ac definiendum habebunt?*

Quapropter, uti respondet Em.mus Relator ad 5°, *pro nunc seponi debere videtur* quaestio de numero Commissionum.

N. B.: Cum tandem aliquando seligi debeant quaestiones Concilio deferendae ex iis praecipue quae in Commissionibus praeparatoriis actae sint, animadvertendum censerem quod si, inter innumeras ac veluti encyclopedicas, ut ita dicam salva reverentia, res a Commissionibus ipsis praeparatoriis iam elaboratas, nonnullae in Concilio tractandae non erunt, hae tamen quam maxime utiles futurae sunt pro Codicis refusione, atque ita tantus labor non erit cassus.

3. *De Commissionum Membris.* – *Membra* proprie dicta distinguantur a *Consiliariis.* – Membra vero sint *e Patribus Concilii,* ex iis scilicet qui etiam votum consultivum in Concilio habebunt; Consiliarii, e contra, e Theologis vel Canonistis Concilii sumantur ideoque eadem ratione eligantur.

4. *De ratione eligendi Membra.* – Si electio etiam magna ex parte Patribus relinquatur, duplex difficultas sese praebet:

a) numerus Patrum eorumque provenientia e dissitis regionibus haud sinit inter eos cognitionem ad invicem;

b) exindeque nimium temporis impendi debet.

Itaque, Membra et Consiliarii a Summo Pontifice designentur; magis consonum attamen *Oecumenico* Concilio videtur quod Patres singularum Commissionum ita eligantur ut in unaquaque Ecclesiae catholicitas refulgeat.

Quapropter exquirantur indicationes nominum et peculiaris peritiae personarum, sive a Conferentiis Episcopalibus, sive a Legatis Pontificis, sive a Dicasteriis Romanis, sive denique ab ipsis Praesidibus vel Secretariis Commissionum praeparatoriarum.

Si Patres, obiicitur, a Romano Pontifice designentur, per hoc videtur eis adimi quaedam libertas. — Sed, respondeo, haud obliviscendum libertatem definitive decidendi Patribus minime tolli.

5. *De Membrorum numero.* – Membrorum numerus rationem habeat oportet sive catholicitatis repraesentandae, sive laboris perficiendi. Sed insuper, eo minor erit numerus Commissionum eo maior sit Membrorum numerus, atque eo maior erit numerus Commissionum eo minor erit Membrorum numerus uniuscuiusque Commissionis.

Ad IV. De regulis sic dictis practicis omnino consentio cum Em.mo Relatore, ita ut regulae ab eo scriptae sint fundamentum Regulamenti Concilii. De moderandis orationibus, instat Em.mus Relator de severa selectione materiae Concilio reapse praesentandae. Ita heri instabamus quoque de urgente necessitate determinandi obiectum Concilii Vaticani II. De secreto suffragio affirmative respondendum esse censeo. Scribantur vero responsiones, seu tradantur per schedulas scriptas. De rebus enim tanti momenti diffidentiam quamdam haberem de novis modis technicis; attamen si iuxta votum peritorum systema electhronicum sit certum, idest suffragium sit secretum et velox calculus sit quoque securus, videatur.

Ad V. In voto Em.mi Ponentis, ita ut regulae, sapienter nunc propositae, attentis rectis animadversionibus passim allatis (puta de graduatione), sint proxime redigendae in forma veluti codicis normarum a Concilio iure exsequendarum.

Ad VII. In voto Em.mi Ponentis, sed in praxi tempestive immo quam primum seligantur e diversis nationibus atque exercitentur futuri stenographi, sive studentes sive religiosi.[1]

---

[1] Vota ad IV-V-VII quaestionem transcripta sunt ex taeniola magnetica.

XXIX

Em.mi P. D. ARCADII Card. LARRAONA

Ad I. – I. *In primis,* ut e textu quaestionis non exeamus et fidem servemus criteriis generalibus ad vota apparanda datis, inter quae hoc adest, quod prae oculis habeantur res iam gestae pro Concilio praeparando, — *supponimus omnes illos qui ad Concilium iure vigenti, ad normam can. 223, § 1, 1°–4° convocandi sunt* et venire debent (can. 224 § 1) seu *mittere Procuratorem* ut impedimentum probent si venire non valeant, *in suo iure securos tutosque esse relinquendos.*

II. Hoc probe supposito, en nostra responsa propositae quaestioni: « *Quosnam alios et quo iure ad votum convocare expedit* ». In responsis dandis omnia accurate perpendere sategimus *quae ad haec* Em.mus ac Rev.mus Ponens diligenter et practice collegit atque illustravit.

1) Agitur semper in quaestione, ad normam can. 223 § 1, 4° et § 2, *non* de iure generali novo in hac re condendo, sed de concessione voti pro hoc Concilio concedendo. Nimis tamen patet hanc concessionem momentum habere posse, et pro paribus concessionibus in aliis futuris Conciliis faciendis et etiam pro iure novo adornando, perficiendo, complendo.

2) Pro *voto deliberativo concedendo* et relative *obtinendo,* « *intentionem* » seu rationem quodammodo seu *hypothetice* habent in iure vigenti, *tantum* duae personarum ecclesiasticarum classes, scilicet, *ordine Codicis servato*: 1) ex can. 223 § 1, 4°, *Superiores Generales Religionum Clericalium non exemptarum*; 2) ex § 2 eiusdem canonis *Episcopi titulares omnes,* cum lex nullo modo distinguat.

Etsi fundamentum *ex textu iuris* atque etiam ex ratione iuridica, tam *generali* quam *analogica,* concessio magis urgeret, ut in notula ad Votum illustro, pro concessione voti deliberativi tam *Superioribus Generalibus Religionum Clericalium* ex can. 111 § 1, 585 et 198 § 1 recte interpretato, quam *Episcopis titularibus,* tamen pluribus rationibus actus et votis plurium ex Em.mis ac Rev.mis nostris Consiliaribus faciens satis haec proponerem.

A) Invitentur *ad Concilium cum voto deliberativo* omnes *Episcopi titulares absque ulla distinctione.* Sane, cum distinctio nullatenus in iure indicetur, vix non odiosa videretur.

B) Invitentur ad Concilium cum *voto vero consultivo* ad normam iuris (quod scilicet audiri debeat cfr. can. 105, 1°, 2°) non tantum cum illo *improprie dicto* de quo can. 223 § 3 agendo de theologis ac iurispe-

ritis, *Superiores Generales Religionum Clericalium iuris Pontificii, non plene exemptarum ad normam iuris* (can. 488, 2°).

Si tamen Commissioni Centrali placeret, concessio *voti deliberativi* praedictis Superioribus Religionum Clericalium non exemptarum et ipse adhaereo libenter, *dummodo propositio recte* canonice definiatur.

3) Nullum alium, praeter *Episcopos titulares,* cum voto deliberativo invitandum ad Concilium censerem, cum quolibet argumento iuridico proprio deficiamur et ius prorsus novum per saltum introducere videremur. De *iure proprie dicto et consulto condendo,* aliqua quae proponuntur discussione digna esse possunt.

4) Pro illis quidem non omnibus sed sane pluribus pro quibus nostri Em.mi ac Rev.mi Consiliarii convocationem proponunt inter Concilii membra, si Commissioni Centrali placet, faverem tantum pro hoc Concilio concessioni *voti consultivi.*

In particulari, *votum consultivum* proprie dictum iuridicum concederem:

1°. *Adsessoribus, Secretariis iisque aequiparatis* Dicasteriorum Romanae Curiae non Episcopis.

2°. *Nuntiis, Internuntiis, Delegatis Apostolicis* non Episcopis.

3°. *Praefectis Apostolicis* et *Administratoribus Apostolicis* non Episcopis.

4°. Posset etiam forsan concedi convocatio cum voto consultivo non tantum in Commissionibus Conciliaribus sed etiam in Aula, sive *Consiliariis omnibus Commissionis Centralis,* sive etiam *Secretariis Commissionum* quae *praeparatoriae* dicuntur.

5) Nihil vetat quominus Commissio Centralis proponere valeat concessiones personales *convocationis et voti consultivi.* Deberent tamen, ut modeste crederem, satis rarae et evidenter iustae esse.

6) De invitationibus diversis quae proponuntur cum vota non tangant, nisi fallor, ad hanc quaestionem non pertinent.

7) De theologis et iurisperitis aliisque peritis in Quaestione II sermo fit et ceterum ad hanc quaestionem non pertinet de ipsis agere, quia *nullum votum* iuridicum nec *consultivum* habent (etsi non feliciter can. 223 de ipso agat), sed tantum *sententiam* rogati proponunt.

Ad II. 1) Sequendo fideliter sive votum Em.mi Cardinalis Ponentis, sive illa nostrorum Consiliariorum, sub formula, « *quo criterio* », omnia complectimur quae ad electionem et selectionem *practice* pertinent: scilicet, a) *dotes ac qualitates deligendorum;* b) *criteria* ad selectionem faciendam; c) *fontes* unde proponenda nomina hauriri possunt; b) electionis *formam et processum.*

2) Sub nomine « *theologorum et canonistarum* », de quibus antono-

mastice canon 223, § 3 loquitur, non solum, *his in disciplinis,* cultores particulares subordinatarum partium quae Concilii speciatim intersunt intelligimus, ut ecce *Theologiae moralis, Theologiae pastoralis, Sacrae Scripturae, Liturgiae, rei Sociologicae* ac *in sphaera iuris*: *cultores iuris civilis, internationalis* aut particularis, sed generatim Technicos omnes, quos vocant, in rebus ac disciplinis ad Concilium quoque adspectu sed vere *habitualiter* seu generali quadam ratione spectantibus. In rebus particularibus singularia vota cuilibet sub secreto committi possunt.

3) Quoad qualitates deligendorum, a) *sub respectu negativo,* non sunt parvipendendi aliqui defectus qui selectionem, non obstantibus vel optimis qualitatibus, necessario impedirent, ut ecce: non plena securitas ac soliditas in doctrina; temeritas et audacia in opinionibus proferendis, defendendis; imprudentia et superbia; mens nimis abstracta quae facile somnia fingit; minor disciplinae ac sanctitatis ecclesiasticae sincera aestimatio seu bonae famae defectus; in partes personarum seu factionum inclinatio seu non dubium nec prorsum rectum interesse in aliquibus proponendis et a Concilio obtinendis; b) *dotes* quae ex adverso *requirendae* sunt et in candidatis magni faciendae, evidenter hae dignae sunt quae numerentur: doctrina solida, secura, ampla, non solum theoretica sed practica in criterium et vitam conversa, quae ceterum recte comprobata fuerit sive in docendo, sive in functis muneribus, sive in libris seu generatim publicationibus in vulgus editis; c) addi merito possunt diligentia, capacitas, quam vocant, et facilitas laboris, mens clara, aperta, non obstinata sed ductilis ac sincera; linguarum recentiorum et antiquarum cognitio et peritia etc.

4) *Criteria electionis*:

a) Eligantur numero ad Concilium et ad Commissiones sufficienti, sed potius restricto.

b) Non figerem pro omnibus Commissionibus eundem, certum ac definitum numerum.

c) Prae oculis habendum est plures ex illis qui forsan *votum iuridicum consultivum* in Concilio obtinebunt, sub ratione doctrinae voto praecipue donari, ipsosque alti ac recogniti valoris Magistros, Doctores, Scriptores, Technicos etc. esse.

d) Fontes ex quibus candidatorum nomina hauriri possunt hi praecipue numerantur:

1°. Ex Curiae *Officialibus et Consultoribus.* Optime facta fuit separatio inter Curiam ac Commissionem Antepraeparatoriam et Commissiones Concilii Praeparatorias, nunc ad Concilium prudenter ex utroque fonte nomina peti possunt et ut petantur expedit ut ceterum iam pro

Centrali Commissioni factum est. Sunt in Curia numero non pauci viri tam doctrina quam in praxi eximii quibus cum fructu uti et licebit et, nisi fallor, expediet.

2°. *Ex Membris et Consultoribus Commissionum Praeparatoriarum,* ita tamen ut hae nullo modo convertantur in Conciliares sed fideliter lineam sectemur. Hinc, neque omnes, neque veluti in corpus, neque necessario ad correlatas Commissiones vocentur. Aequitas affici possit et non uno modo libertati discussionum offici.

3°. Prae oculis habitis Candidatorum dotibus, hi Theologi, Iurisperiti, Technici seligantur ex utroque Clero; ex diversis Religionibus, Societatibus, Institutis; ex diversis nationibus, gentibus, linguis.

5) *Methodus electionis*:

1°. Accurate distinguenda est *nominatio formalis,* quae semper Domino Nostro reservatur, ab *officiosa propositione,* quae, ut videretur, speciali Commissioni esset relinquenda et ab *indicationibus et informationibus.*

2°. Si Commissio quae officiose nomina Sanctissimo proponere debet, in sinu Commissionis Centralis constituatur, *quod necessarium non est,* forsan prudenter aliis elementis compleretur ex. gr. ex Patribus Concilii, ex Secretaria Status, etc. petitis.

3°. *Indicationes et informationes* Commissio, iuxta criteria ipsi data, petat et requirat, ita tamen ut hae non habeant *sensum iuridicum* (quae necessario sunt petendae et iniuria cuiquae inferatur si Commissio abstineat ab hoc vel illo informationis fonte cum sese sentiat sufficienter informata) sed sensum practicum, utilitatem, opportunitatem respicientem.

Ad III. – 1. In voto Eminentissimi Ponentis, illis omnibus completo et expolito quae Eminentissimi Patres atque Excellentissimi Praesules practice et sapienter addiderunt.

Ex his omnibus quaestioni 3^{ae} satis superque responsum fuit ita ut *pro nunc* non obscure illis provisum sit quae directe quaerebantur.

Obscura ex adverso illa fere omnia remanet quae spectant:

1) ad munera *pressius* et *clare* definienda Commissionis Centralis;

2) ad ipsius Commissionis Centralis internam pro singulis muneribus ordinationem et organisationem in *subcommissionibus* et *sectionibus;*

3) ad rationem et relationem inter Commissiones *Praeparatorias* et Commissionem *Centralem,* inter hanc et illas ac Commissiones *Conciliares.*

2. Nisi fallimur quaestio 3^{a} his omnibus evolvenda esset ut suum verum scopum consequatur et linea praeparationis Concilii in suo triplici

stadio (antepraeparatorio - centrali - immediato) usque ad Concilium *inviolata* servetur et *clara* evadat. Post haec omnia quaestio retractanda esset ut res ex integro definita remaneret.

QUAESTIO III

A quo et quibus rationibus instituendae sint Commissiones inter Patres Concilii

3. Ut pro nostris modicis viribus, aliquam rei accuratae definitioni lucem afferamus per ordinem agimus:

I - De Officiis et muneribus Commissionis Centralis.

II - De ulteriori organizatione Commissionis Centralis.

III - De relationibus Commissionis Centralis ad Commissiones praeparatorias atque ad Commissiones Conciliares.

Fatendum materiam quam evolvendam suscipimus non una ratione arduam esse.

I

OFFICIA ET MUNERA COMMISSIONIS CENTRALIS

4. Textus *Motu proprio* « Superno Dei nutu » (5-VI-1960) ita haec officia et munera delineat n. 14: « Commissionis Centralis munus esto: *sequi ac,* si necesse est, *in ordine disponere singularum Commissionum labores,* atque *illarum conclusiones rite perpensas, ad Nos deferre* ut res in Concilio Oecumenico tractandas Nosmetipsi statuamus. Commissioni Centrali munus quoque committitur *proponendi normas quae ad ordinem in Concilio servandum pertineant* ».

5. A) *Primum munus* quod Commissioni Centrali committitur et imponitur est *sequi* singularum Commissionum labores.

Ut coniici potest duplici ratione respondere potest haec imposita obligatio *sequendi* labores Commissionum: Ut *hinc* Commissio Centralis urgere possit Commissionum labores et prudenter de ipsis consulere, ut ex. gr. haec vel illa omittantur vel citius expediantur quae non ita Concilii Oecumenici intersint; ut *inde* proprios labores ordinare valeat.

B) *a*) *Secundum munus* Commissionis Centralis sese refert *ad elaborationem et ordinationem* materiae singularum Commissionum, ita ut ipsa immediate pro Concilio praeparetur. Haec *elaboratio diversa complectitur* et plus vel minus late patebit prout necessitas exigat in materia uniuscuiusque Commissionis. Hinc nihil est pertimescendum quoad illa omnia quae ex integro ad Concilium transire certo sive quoad substantiam, sive quoad formulas, sive quoad ordinem possunt.

b) In particulari, Commissio Centralis, dum sereno oculo Commissionum Praeparatoriarum materiam, etiam adhibitis novis personis non minus competentibus, sive ex Em.is Cardinalibus, sive ex Patribus Conciliaribus, sive ex Sacris Congregationibus, (qui omnes in Commissionibus praeparatoriis vel vix vel nullo modo intervenerunt), ad trutinam revocat, haec necessario complere debet:

1° *Selectionem* materiae Concilio reapse praesentandae.

2° *Revisionem* non solum *materiae* in ordine ad Concilium, sed praecipue *formularum et clausularum* ipsius, omnino necessariam pro legislatione absque termino et absque organo permanenti et respondenti (Concilio).

3° *Ordinationem materiae* modo et ratione Concilio accommodatis.

C) *Tertium munus* Commissionis Centralis ita in Motu proprio « Superno Dei nutu » describitur: « Commissioni Centrali munus quoque committitur proponendi normas quae ad ordinem in Concilio servandum pertineant ».

6. *Relicto primo munere,* i. e. sequi Commissionum singularum labores, (A) quod etsi *satis practicum* sit et posset constituere primum ac necessarium punctum contactus inter Commissionem Centralem et Praeparatorias, sive ad urgendos labores, sive ad declarationes recipiendas, sive ad documenta transmittenda Commissioni Centrali et Commissionibus Conciliariis et ita porro, tamen quia non offert difficultates doctrinales vel iuridicas, *ad secundum* gradum faciamus.

7. *Secundum munus* Commissionis Centralis (B) tria complectitur et de singulis per ordine est agendum.

1° *Quoad « selectionem » materiae quae de facto est Concilio praesentanda.*

a) In primis notandum est, *possibile non esse,* et etiam si possibile esset *nullo modo expedire,* omnia quae sive Patres proposuerunt sive Commissiones Praeparatoriae discutiunt, Concilio praesentare.

Sane: 1) Talis est *materiae amplitudo,* quae abunde superat et possibilitatem laboris Concilii et tolerabilis ipsius durationis.

2) *Indolis materiae* quae saepe saepius nullo modo ad Concilium spectat, *sive* quia sunt res nimis particulares quae non tolerant regimen ubique commune, *sive* quia nimis sunt technicae quae non respondent *nec* formae mentis *nec* possibilitati discussionis trium millium Patrum. Plura ex his amandanda sunt prorsus Codici, imo aliqua nec Codici inserviunt sed destinari debent thesauro iurisprudentiae singulorum Dicasteriorum, in quibus constituere possunt elementa satis utilia et practica ad criteria pro quaestionibus decidendis. Hinc nullo modo labor Commissionum inutilis fuit.

3) *Limites et ratio competentiae* non patiuntur, plura ex illis quae in Commissionibus tractata fuerunt Concilio praesentari ex. gr. illa omnia quae tangunt ordinationem particularem et technicam Curiae Romanae. Haec

absolute pertinent Romano Pontifici, qui suam Curiam ordinat, prout Ipsi in Domino videtur. Optime possunt admitti aliqua vota generalia circa aliquos adspectus Curiae quae totius Ecclesiae interesse viderentur, ut sic dicta magis intensa Curiae internationalizatio, sed non Curiae ultima technica organizatio quae fundamentaliter in Codice fiet, ut in vigenti Codice factum est. Insuper, accurate illa debent singula omitti quae exercitium liberum, expeditum, plenum Primatus Pontificii impedire seu coarctare quoquomodo possent. Et idem dicito de libero exercitio potestatis episcopalis.

b) Addendum est quod *attenta duratione* fere illimitata legislationis conciliaris, ita ut saltem ipsius finis praevideri non valeat et per saecula immutata remanere de facto possit, et *attento etiam* quod haec legislatio careat organo permanenti quod ipsius indoli collegiali respondeat et de ea curam gerat ut abroget, interpretetur, accommodet, compleat, nisi ipsa ad generalia criteria sese limitet, omnia particularia excludendo quae facile mutantur et difficulter possunt ad integram Ecclesiam applicari, convertitur in legislationem absolutam plus minus opprimentem neque vitae currentis necessitatibus respondentem. Hodie vix concipi potest legislatio aliquantulum concreta et definita quae *per quinquaginta annos* immutata neque revisa permaneat. Verum est Romanum Pontificem posse leges conciliares sicut pontificias tangere, interpretari, accommodare, sed non minus verum practice est quod minore libertate faciet, quia sunt conciliares.

2° *Quoad «revisionem» materiae pro Concilio selectae.*

a) Fixis criteriis ad selectionem materiae quae Concilio rationabiliter et sine periculo *intromissionis, limitationis potestatis ordinariae, nimiae determinationis,* transmitti potest, ipsa revidenda est et Concilio accommodanda.

b) Etsi hoc moderate fiat et sincera veneratione erga Commissiones praeparatorias, non potest non fieri, speciatim in rebus ad disciplinam spectantibus. Vix coniici potest quot *formulae cautiores* fieri debebunt, quot *clausulae* corrigendae erunt ut legislatio *prudens, accurata, practica* evadere denique possit. Qui legislationis et speciatim codificationis practicus sit, ponderare poterit quousque haec vera sint.

3° *Quoad « ordinationem » materiae selectae* (1°) *ac revisae* (2°) *modo et ratione Concilio accommodatis.*

a) Ait textus M. Pr. « ac si necesse sit in ordinem disponere singularum Commissionum labores ». Sane, nullo modo *nec necessarium, nec utile* est, imo ex adverso *admodum periculosum* esse posset, Commissiones *Conciliares omnes,* respondere debere *Commissionibus Praeparatoriis.*

Consulto diximus *omnes,* quia sunt aliquae quae, sive *ex materia ipsa* (quae in se circumscripta ita adaequate est ut vix cum aliis relationes habeat, ex. gr. Liturgia), sive *ex adspectu* quo materiam respicit (ex. gr., doctrinali), ex quo autonomiam substantivam habent.

Ex adverso, pro aliis Commissionibus plures difficultates orirentur ex separatione in Concilio facta plurium rerum quae, etsi in competentia hodie pertineant diversis Sacris Congregationibus, tamen, quidquid sit de ordinatione competentiae in novo Codice, *in Concilio* et *pro qualibet hypothesi* melius uniuntur. Hinc, vitatur ordinatio legislationis partialis respondens menti tantum unius Sacrae Congregationis et non aliarum, in rebus pluribus Sacris Congregationibus communibus, et ex adverso ordinatio communibus consiliis facta non tantum non contradicet, sed rationabili unificationi favere etiam poterit.

b) Exempla allegare licet. Quae *ad studia ecclesiastica* et *formationem sacerdotalem* pertinent, *quoad clerum saecularem* et *in territoriis iuris communis,* spectant ad S. C. de Seminariis. Quoad clerum *saecularem in territoriis missionum* et *quoad clerum religiosum,* sunt competentes S. C. de Religiosis (tertia pars cleri) et S. C. de Propaganda Fide, necnon S. C. pro Ecclesia Orientali quoad omnes Orientales. Ut illa quae communia in his rebus merito esse possunt aequo et sapienti animo definiri valerent, Commissio seu Subcommissio ex elementis quattuor Congregationum et ex Episcopis ac Religiosis necessario constare deberet. Alioquin, facilis prophetia: in peccato poenitentia, legislatio vana.

— Studia *Universitaria* ab studiis clericalibus separari prorsus debent et sub ipsis merito comprehenderentur non tantum Facultates canonicae, sed etiam Universitates civiles quae, etsi civiles sint, ab aliquo Ente ecclesiastico vel religioso geruntur.

— *Ministerium docendi* in iure vigenti sub diversis respectibus diversis SS. Congregationibus de iure et de facto pertinet. Relicta pro Codice, cui ipsa spectat, quaestione an expediat et qua ratione et quosque sub una vel alia Congregatione hoc ita momentosum ministerium unificari, in Concilio, quatenus in Concilio de hac re sit agendum, schema redigendum seu revisendum est a Commissione vel Subcommissione in qua diversae SS. Congregationes et relativa elementa repraesententur.

— Quoad Commissionem de *Episcopis* et de *Dioecesium regimine,* ipsi ut Subcommissio seu Subsectio uniretur *disciplina cleri.* Non sine aliqua violentia *in praxi regiminis* separatur Clerus superior a Clero inferiori: Duces ab exercitu. Prius haec non erant separata, sed unita in Sacra Congregatione Episcoporum et Regularium et nunc, agendo de vita ecclesiastica non abstracte et iuridice sed concrete et practice, ut censeo, in *Commissionibus Conciliaribus, non praeiudicata competentia iuridica,* merito unirentur. Quod pariter valet, et iam factum est, quoad quaestiones vitae religiosae quae Episcoporum intersunt.

— Pariter disciplina populi christiani quoad illa omnia quae ad Associationes et Apostolatum pertinent iure meritoque uniretur, esto sub diversis Subcommissionibus, cum Apostolatu Laicorum. Etsi diversis Apostolatibus Laicorum sapientem et sufficientem autonomiam concedamus, multa suadent unitatem inter ipsos rumpendam non esse, sed omnes spiritu vere superna-

turali et ecclesiastico imbuendos esse et fraterna inter ipsos collaboratione quae non uno cum fructu promoveri potest.

— Commissio Theologica iam de facto complectitur illa quae ad Commissionem biblicam pertinebant.

— Alia exempla allegari facile possunt, sed dicta sufficiant.

8. *Tertium munus* Commissionis Centralis (C) « proponendi normas quae ad ordinem in Concilio servandum pertineant » practice diversimode ad praxim reduci potest, scilicet:

a) *Modo completo* et *iam omnibus numeris absoluto,* redigendo *Ordinem* seu *Rationem procedendi* in Concilio (il « Regolamento Conciliare »). Hunc in finem poterit nominari aliqua nunc *parva Commissio Patrum et Consiliariorum Commissionis Centralis* ut ipsi, *adiuti a Secretariatu Generali,* Schema redigant Commissioni Centrali postea subiiciendum ac denique SS.mo pro approbatione exhibendum. Huic parvae Commissioni elementa suppeditanda essent quae ad Ordinem concurrere debent ex. gr. ex Commissione Caerimoniali, ex Secretaria Status, ex Commissione Centrali (Vota), ex Secretariatu Generali et si quid pertineat ex Commissionibus Praeparatoriis.

b) *Rationibus autem seu modis partialibus* ex elaboratione diversorum elementorum de quibus ex. gr. statim loquendum est in nn. II, (De ulteriori organizatione Commissionis Centralis) et III, (De relationibus Commissionis Centralis ad Commissiones Praeparatorias atque ad Commissiones Conciliares). Si non omnia, *plura* ex his ad *Ordinem procedendi* transire possent, semel ac expolita et approbata fuerint.

II

DE ULTERIORI ORGANIZATIONE COMMISSIONIS CENTRALIS

9. a) In prima coadunatione Commissionis Centralis non de ipsa Commissione Centrali, nisi obiter, sed de Concilio sermo factus est. In particulari, in quaestione 3ª et in dictis ad ipsam, plura sapienter et practice proposita fuere *circa Commissiones Conciliares.* Nunc de ipsis non agimus sed *de organizatione Commissionis Centralis* in ordine ad sua munera quae descripsimus (sub I) adimplenda.

b) Ulterior organizatio Commissionis Centralis haec praecipue complecti posset:

1° Forsan aliquae sobriae normae dari seu addi potuissent ut coadunationes generales magis practicae evaderent, aliqualis discussio in ipsis esset possibilis et ita porro. Sed in his non insistimus.

2° Maioris et urgentioris momenti est ordinatio Commissionis Centralis *in ordine ad laborem permanentem* circa munera ipsi commissa. Necessario Commissiones (Sectiones, Subcommissiones) in ea constituendae sunt, quibus diversa munera Commissionis Centralis committantur.

c) Inter Commissiones et Subcommissiones (permanentes) quae praevideri

possunt in Commissione Centrali, aliquae *Tertium ipsius munus* respiciunt, scilicet, praeparationem normarum pro ordinando directe et immediate ipso Concilio. Aliae ex adverso ad *Primum* et *Secundum* ex muneribus Commissioni Centrali concreditis sese referunt, scilicet, ad materiae elaborationem, selectionem, revisionem quam Commissiones Praeparatoriae Commissioni Centrali transmittere debent ut inde approbationi SS.mi subiiciatur et Commissionibus Conciliaribus communicetur.

10. Sub respectu *Tertii muneris,* duae viderentur Subcommissiones in Centrali Commissione distinguendae: *Subcommissio pro redigendis Ordine ac Ratione Concilii* et *Officium Praesidentiae.* Quin intimam constitutionem nec Subcomissionis pro redigendo Ordine Concilii nec Officii Praesidentiae, quae SS.mo prorsus reservatur, tangamus directo, aliquae animadversiones forsan utiles esse poterunt, *sive* ad definitionem indolis et characteris horum Officiorum seu Subcommissionum, attento viciniore iure comparato civili et canonico, quod elementa non spernenda nobis suppeditare potest, sive ad harmoniam fovendam inter illa quae hucusque sapienter et feliciter constituta fuerunt et nova quae ad operis summam iam constitutis addenda sunt.

11. Supra aliqua innuimus circa Subcommissionem pro « *Ordine et ratione procedendi Concilii* » redigendis. Huiusmodi *ordo,* ut credimus, in primis maximum momentum habere poterit ut Concilium in omnibus, ab initio usque ad finem, ordinate, consulto, securo ac tranquillo cursu procedat, quin aliquid casui, inconsultis inspirationibus, tumultuosis motibus relinquatur. Ordo nunc *pro hoc Concilio* redactus, fundamentum constituere poterit generalis *Ordinis Concilii Oecumenici,* qui sicut legislatio specialis pro Electione Romani Pontificis, inter Appendices Codicis non inepte nec infructuose collocaretur. Haec legislatio sapienter et prudenter collecta, expolita et limata, minus periculosa et incerta Concilia Oecumenica redderet, ut semper fuerunt et faxit Deus quod et nunc et in futurum non sint.

12. Quidquid de his *insinuationibus* cogitari valeat, quia firmiter credimus obiective ipsas dignas esse quae exponantur et evolvantur, eas ordinate colligimus et illustramus.

Tangunt: Schema Ordinis generalis Concilii; constitutionem Subcommissionis ad ipsum praeparandum; iter ad approbationem Ordinis sequendum; Subcommissio ut pars Officii technici Praesidentiae Concilii ad omnia quae tangunt Concilii evolutionem.

13. Schema « *Ordinis Generalis* »:

a) Continere debet clare ordinata et concinne ad formam canonum seu articulorum redacta, omnia quae spectant ad Concilii *convocationem, constitutionem* et *ordinationem,* ad Concilii *competentiam,* ad Concilii *procedendi rationem* (funzionamento), ad *confirmationem, promulgationem, acta* et *finem.* Ita ut omnes prae manibus haberent et probe scirent omnia quae facta sunt, fiunt, fieri debent.

b) *Ordo Generalis,* ut parva peculiaris Codificatio, illorum omnium quae praescribuntur fontes allegare debet. Hinc schema compleri debet et expoliri

postquam omnia ad Concilium pertinentia definita fuerint. Simul cum Ordine, ut Appendix, Sylloges Documentorum publicari posset.

c) Schema, ut innuimus, a) quattuor partibus constare posset:

1ª De Concilii convocatione, constitutione, et ordinatione.

2ª De Concilii ratione et competentia.

3ª De ratione procedendi Concilii.

4ª De Concilii confirmatione, absolutione, actis, promulgatione.

14. Breviter illa expedimus quae n. 12 innuebamus circa Ordinem Generalem Concilii redigendum et iter percurrendum ad ipsius ordinatam atque aequam approbationem.

a) *Ad redactionem* vigilanter et cauto faciendam, utiliter nominaretur parva Subcommissio Commissionis Centralis quae aliquot, numero paucis Cardinalibus (tribus vel quinque ad summum) constaret atque aliquibus Praelatis et Consiliariis technicis et ad munus speciatim aptis. Hi, adiuvante Secretario et Secretariatu Generali, primum Schema redigere possent forsan pro Sessione mensis Octobris. Hoc Schema, ante praesentationem Commissioni Centrali faciendam, subiiciendum esset illis omnibus qui aliquam materiam specialem redactioni subministrarunt, v. gr. Praesidi et Secretario etc. Commissionis Caeremonialis vel Secretariatus Oeconomici, vel qui interesse habent ut Praesides Commissionum.

b) *Iter ad approbationem* Ordinis Generalis, postquam iam complete redactus sit (a)), plus minus tale esse debebit:

1) Schema a Subcommissione adornatum et a Secretariatu praeparatum ac reproductum, examini Commissionis Centralis subiiciendum esset, ita ut omnia et singula membra (Patres et Consiliarii) animadversiones et specimen correctionum scripto praesentare obligarentur.

2) Ad tempus non terendum, posset in Sessionibus ipsis a Ponente seu ab alio qui facilitatem habeat loquendi, propositis obiectionibus responderi et correptiones proponere a Subcommissione acceptatas, ut si fieri possit statim limatio seu expolitio decidatur et rite probetur.

3) Approbatione in una vel duabus Commissionis Centralis Sessionibus (autumnali ex. gr. et verna) obtenta, Ordo subiiciendus esset Conferentiis Episcopalibus, quae pro eorum criterio cum Episcopis Ordinem communicare possent.

4) Habitis in trimestri responsis, circa dimidium anni 1962 redactio definitiva fieri posset a Commissione Centrali revidenda et approbanda et SS.mo inde subiicienda.

c) Si revera Ordo Generalis sapiens, prudens, completus, generatim omnibus placens et amabilis denique obtineatur, pignus in ipso habebimus ordinati et fructuosi Concilii.

15. *a*) *Ad tertium munus* (supra I, C) Commissionis Centralis, in hypothesi quod Ipsa, post inceptum Concilium, Officium Praesidentiae adsistat, praeter Subcommissionem pro Ordine interpretando, applicando, complendo, alia adesse deberet pro adsistentia in rebus quae tractantur; ut ad manus

semper Praesidentia habeat viros in coetus ordinatos qui in singulis materiis iudicium certum ferre valeant, qui ex occasione in disputationibus intervenire possint, qui securam Praesidentiam reddant.

b) Elementa horum coetuum seu Subcommissionum desumenda essent ex diversis Subcommissionibus Commissionis Centralis; ex Commissionibus Conciliaribus; ex membris aliquibus securis et competentibus Episcopatus diversarum linguarum qui fungi possent officio intermediarii (contactus: liaison) cum Episcopis non quidem de iure sed de facto; ex membris aliquorum Dicasteriorum ex. gr. ex Secretaria Status.

c) Si Legati Pontificii in Concilio plures essent (3-5-7) optimum foret non tantum quod in ipsis *Occidens* et *Oriens* sed etiam praecipue *linguae* repraesentarentur et insuper quod, prout possibile esset, etiam competentia technica pro diversis ipsius adspectibus.

d) Praeter haec, Officium Praesidentiae speciatim suos technicos habere ad manus semper debet in omnibus quaestionibus vere et solide peritos.

III

DE RELATIONIBUS COMMISSIONIS CENTRALIS AD COMMISSIONES PRAEPARATORIAS ET AD COMMISSIONES CONCILIARES

A – *Ad Commissiones Praeparatorias*

16. Quaenam in hac paragraho supponantur:

a) Sequendo lineam *et* Documentorum quae hucusque publicata fuerunt *et* illorum quae peracta sunt, supponimus;

1° Commissiones Praeparatorias ante Concilium, simul ac ipsae munere functae sunt, cessare debere, sicut Antepraeparatoria ante Praeparatorias cessavit. Haec cessatio in primis *formalis* esse debet, ita ut cesset *structura* Commissionis Praeparatoriae et nova Conciliaris incipiat quae, ut statim dicimus, *diversa* satis a priore esse debebit. Erit etiam *materialis* cessatio relate ad membra quibus constare Commissiones Conciliares necesse est; scilicet: poterunt forsan per veram et non frequentem exceptionem aliqua membra Commissionum Praeparatoriarum in una vel in alia Commissione, ut technici, eligi, sed pauci esse debent, dum ex adverso magna seu maior pars debet ex patribus Concilii componi;

2° Technici et membra Commissionum Conciliarium etiam supponimus quod possunt sumi et convenienter sumuntur: 1) ex Consiliariis Commissionis Centralis; 2) ex vere technicis SS. Congregationum: sane quod est notandum, nulla pretiosa ratione excluderentur technici SS. Congregationum dummodo numerus esset proportionatus; 3) ex aliquibus paucis membris Commissionum Praeparatoriarum, quae prae aliis in labore eminuerunt, dummodo aequanimis criterii sint, nec obstinati in propriis opinionibus defendendis ita

ut libertas Patrum detrimentum capere possit in Commissionibus Conciliaribus.

3° Supponimus denique Commissionem Centralem ut Ipsa suis muneribus satisfaciat nec relinquat Commissionibus Conciliaribus selectionem materiae et primam technicam revisionem formularum, *in Subcommissiones seu Coetus dividendam necessario esse,* pro diversis Commissionibus Praeparatoriis. Hic labor fieri debet necessario, fieri autem debet ante Concilium et in documentis supponuntur a Commissione Centrali faciendum esse. Plura movebuntur contra ipsum, ut iam non obscure in prima Coadunatione Commissionis Centralis insinuatum fuit.

b) Subcommissiones Commissionis Centralis ad examinanda Schemata Commissionum Praeparatoriarum ut videtur:

1° Debent esse Commissiones *Cardinalium,* in quibus, ut in Commissione Centrali et in Plenariis semper fit, *praeest antiquior.* Diversorum Schematum seu partium, diversi Ponentes esse possunt, sive Patres sive Consiliarii. His Commissionibus praeter Em.mos Patres (3-5-7) etiam *Consiliarii* accensendi sunt, speciatim in materia technici ut Assessores et Secretarii.

2° *Praefecti,* quia Praesides fuerunt in Commissionibus Praeparatoriis magis logice non deberent his Commissionibus pertinere, sed quia omni exceptione maiores et quia ipsi utiliter informationes et explicationes dare poterunt, adscribi etiam, si opportunum ducatur, valebunt et ceterum semper et libere consulentur.

3° Expediret ut antequam hoc necessarium opus inciperetur, criteria figerentur, sive circa materiae selectionem, sive etiam circa prudentem formularum et votum adhibitionem.

17. *Commissio Centralis ipsiusque Subcommissiones relate ad Commissiones Praeparatorias.*

a) Si quid opinari licet, Subcommissiones Commissionis Centralis, Commissionibus Praeparatoriis respondentes, possent *statim* vel *satis cito* (post Sessionem autumnalem saltem) nominari, ut liceret *sequi,* iuxta M. Pr. *Superno Dei nutu* (5 iunii 1960, n. 14) in ultima periodo earum labores, his finibus: ut iam ab ipsis recipiant illam partem laboris quae absoluta est, cum relativis documentis et informationibus; ut Secretarius Subcommissionis contactum habeat cum Commissione Praeparatoria et praecipuis ipsarum membris; ut urgeat absolutionem laborum.

b) Non expedit ut in Subcommissionibus Commissionis Centralis quae debent seligere materiam ad Concilium et formulas ac clausulas revidere admittantur membra Commissionum Praeparatoriarum, nisi per raram et ponderatam exceptionem. Ex adverso praeter *Consiliarios* Commissionis Centralis relativae Congregationis, possent admitti *aliqui pauci technici* ipsius S. Congregationis, servato adamussim parallelismo inter Commissiones Antepraeparatoriam et Praeparatorias. In Commissionibus Conciliaribus ex adverso, cauto et ponderate aliqua membra technica tam ex Commissionibus Praepa-

ratoriis quam Antepraeparatoria utiliter nominarentur. Si hi sani et moderati criterii sunt, et praeponderare nolunt, eorum praesentia utilissima esse poterit, non solum ad res illustrandas sed etiam ad fovendas optimas inter Episcopatum et Curiam relationes, et etiam ad huius (Curiae) legitimam satisfactionem.

c) *In selectione et revisione* faciendis, blande et amice procedendum est, utendo iugiter *crisi* seu critica quam constructivam vocant, et in dubiis semper Commissiones interpellando. Quoad illa, quae ex receptis criteriis, ad Concilium directo proponi non possunt, haec sunt in mente habenda: 1) quandoque iam praeparata, quae directo conciliaria non sunt, retinenda erunt pro casibus in quibus in Concilio vel in Commissionibus Conciliaribus aliquod elementum necessarium vel utile reputari posset, vel ex praevisione quod ex Patrum desiderio res quomodolibet retractanda sit; 2) aliqua ex praesentatis *Commissioni Codicis adparandi,* quae convenientissime statim quoad primum ipsius nucleum nominaretur, mitti possent, etiam addito Subcommissionis aequo iudicio: 3) alia denique S. Congregationi vel Dicasterio Commissioni respondenti, remittenda essent, ut pretiosa ad iurisprudentiam elementa.

d) Dolendum sane esset, quod *stadium* Subcommissionum Commissionis Centralis ad opus Commissionum Praeparatoriarum ad normam M. Pr. « Superno Dei nutu », iudicandum, revidendum, Concilio immediate disponendum, vel *supprimeretur,* vel *cum labore Secretariatus Generalis confunderetur.* Tunc haec diversa pericula clare imminerent:

1um Quod *Commissiones Praeparatoriae* practice saltem converterentur in *Conciliares;* sed hoc in primis non faveret *nec libertati harum* quae opprimerentur a membris Commissionum Praeparatoriarum, *nec limpidae et aequae serenitati* discussionum, quia pars Commissionis a priori defenderet quod Commissioni Praeparatoriae placebit, nec denique *technicitati* et *practicitati simul,* quia pro formula fieret discussio.

2um Quod in Commissionibus Conciliaribus, currente Concilio, quod prius a Subcommissionibus Commissionis Centralis quoad materiae selectionem et formularum accuratiorem revisionem peractum non est, nullo modo peragi poterit.

3um Quod clara, practica, ac protectrix linea *triplicis stadii* pro Concilii praeparatione prudenter et sapienter ducta et hucusque servata, *rupta* et *relicta esset. Scilicet,* quoad materiae *selectionem,* quoad materiae *revisionem,* quoad materiae *ordinationem,* a Commissionibus Praeparatoriis gradus fieret vel saltus ad Conciliares suppresso stadio (synthetico) Commissionis Centralis in quo non tantum ingrediuntur Cardinales Praefecti ut in Praeparatoriis, sed plures alii ex Curia et ex toto Orbe, in quo non excluduntur Secretarii et Curiales ut in Praeparatoriis, sed ut Conciliares ingrediuntur.

B – *Ad Commissiones Conciliares*

18. In M. pr. « *Superno Dei nutu* » non dicitur an *Commissio Centralis* postquam sequuta sit laborem Commissionum Praeparatoriarum, postquam selegit, revidit, ordinavit materiam ab ipsis elaboratam, postquam denique normas paravit ad Concilii ordinationem (Ordo servandus), cessare ante Concilium debeat. In utraque hypothesi, quod scilicet cesset, vel quod uno vel alio modo remaneat, definiendae sunt relationes ipsius *sive ad Commissionec Conciliares* quae ex Centrali materiam selectam, revisam, ordinatam recipiunt, *sive etiam ad ipsum Concilium.*

a) Incipiendo ab hoc ultimo adspectu haec breviter notamus:

1) Forsan magis logice *Commissio Centralis* sicut Antepraeparatoria obvenientibus Praeparatoriis, sicut Praeparatoriae ante Centralem, ita ipsa ante Concilium cessare deberet.

2) Ceterum *machinosa Commissio Centralis* posset quidem adiuvare *Officium Praesidentiae Concilii,* sed male vel minus apte componeretur cum ipso Concilio. Esset Concilium minus amplum et veluti Senatus in medio Congressus seu Camerae Deputatorum. Ferri vix posset.

3) Ex adverso, loco Commissionis Centralis et veluti ipsius continuatio seu substitutio, poterit constitui *Officium Praesidentiae,* quod Legatis praesto sit, sive quoad adspectum Concilii *formalem* (Commissione o Comitato del Regolamento), sive quoad adspectum *quaestionum* (Consiglio tecnico che possa fare anche da Comitato d'allacciamento colle Commissioni Conciliari).

b) Quoad *Commissiones Conciliares,* Subcommissiones Commissionis Centralis, vel integra Commissio Centralis iuxta casus, ex muneribus sibi commissis, haec viderentur perficere debere:

1) Decidere et SS.mo subiicere quaestiones correlatas ad definitionem *numeri* et *materiae* commissionum Conciliarium, ut supra innuimus. Res momento plena, etsi dolendum sit quod facilis non appareat, speciatim si publice discutienda sit.

2) Singulis Commissionibus Conciliaribus — quae iam ante Concilium quoad elementa saltem fundamentalia, postea in Concilio complenda, opportune constituendae essent — omnia quae a Commissionibus praeparatoriis receperunt et elaborationem materiae ab ipsis peractae, tradere debent cum omnibus necessariis ac opportunis informationibus.

3) Optimum videretur Officium quoddam mixtum sub Praesidentia Concilii constituere, ut medio Secretariatu Generali, aliqui, qui diversas Subcommissiones Commissionis Centralis repraesentent, illis iam nominatis membris singularum Commissionum Conciliarium, omnia tradant communicent ac de singulis informent.

Ad VI. In voto Eminentissimi Ponentis, illis omnibus completo quae tam prudenter et practice ab Eminentissimis Patribus adnotata et addita fuerunt.

In particulari: 1) Sermo latinus adhibendus, sit sermo latinus *ecclesiasticus,* ita ut absque ulla venia et difficultate illis omnibus uti liceat vocibus quae sunt in doctrina, in iurisprudentia, in praxi receptae. Sit sermo latinus correctus, sed *planus, nostrae formae mentis respondens,* ac *protector* ita ut absque offensione addamus in neologismis seu in vocibus minus claris verbum vulgare (seu in vulgo dicitur...).

2) Documenta latina lingua, et quidem digna, redigantur, quin tamen inde vitentur nec vetentur in *canonibus, decretis, schematibus* voces technicae in scientia ecclesiastica. — Sicut in Tridentino non raro accidit, nolumus nos difficultatibus praepediri ob linguam nimis classicam et frequenter minus claram quae tot dedit quaestionibus ansam. Nisi fallor in pignus considerationis et amoris erga Ecclesiam Orientalem forsan debet iam praevideri versio *officialis orientalis* (graeca).

3) Quoad Commissiones in voto Consultoris et aliorum qui plura sapienter addiderunt. Salvo principio, quod ex pluribus salvari debet, omnia admittere possumus quae facilitati loquendi faveant. Nihil magis nobis carum quam omnia audire vivo sermone dicta quae ita utilia esse poterunt.

4) Quoad Sessiones Plenarias pariter in voto Consultoris.

5) Inter linguas modernas, praeter alias iam nominatas, germanica et aliqua inter orientales recenseantur et admittantur.

Ad VII. In voto Eminentissimi Ponentis.

XXX

EM.MI P. D. GULIELMI T. CARD. HEARD

Ad I. In votis. Conclusiones Em.mi Relatoris accipio, et quidem ob rationes adductas. Vellem sane numerum vocatorum ad Concilium cum voto deliberativo ad minimum possibile reducere ob numerum ingentem eorum qui iure nativo gaudent. Attamen puto episcopos titulares omitti non posse, et de hoc mihi persuasus sum post lectionem relationis, in voluminibus impressis, Universitatis Mediolanensis, « de episcopatu » (vol. IV, p. 684) ubi demonstratur, iuxta multos, episcopos etiam titulares ius habere nativum ad vocationem, ubi argumenta certe spernenda non sunt. Puto igitur etiam eos ad Concilium vocare opportunum esse.

Quoad vocationem acatholicorum recolendae sunt Litterae Pii IX ad Card. Manning diei IV septembris 1869, ubi legitur: « ... Sive ergo qui te interrogavit sententiam consideret, quam de infallibilitate iudicii sui in definitione rerum spectantium fidem et mores tenet Ecclesia, sive

quae Nos de non revocando in dubium Petri primatu et magisterio scripsimus: intelliget illico, nulli damnatorum errorum patrocinio locum esse posse in Concilio, nec Nos acatholicos invitare potuisse ad disceptandum » (Coll. Lacensis VII, doc. 183 [CXXXII] col. 1144).

Et iterum die XXX octobris eiusdem anni: « Nec unquam certe silentium illis indicere voluimus qui, prava institutione decepti putantesque se recte sentire, dissensum suum a Nobis validis inniti argumentis arbitrentur, quae propterea a sapientibus prudentibusque serio expendi desiderent. Licet enim id fieri nequeat in Concilio, viri tamen divinarum rerum periti a Nobis designandi ipsis non deerunt quibus mentem suam aperire possint omniaque rationum momenta sententiae suae fidenter exponere, ut ex ipso disceptationis solo veritatis assequendae studio institutae, conflictu, uberiori luce perfundi valeant, qua ad illam perducantur ».

Ad II. In votis Em.mi Relatoris.

Cum iam habeatur magnus numerus peritorum in re theologica et in re canonica a Summo Pontifice nominatorum in decursu periodi praeparatoriae, et quidem ex omni natione, et ex clero tum saeculari tum religioso, opportunum erit ut Ipse, audito Praeside uniuscuiusque Commissionis Praeparatoriae, eos in munus theologi et canonistae conciliarii seligat qui se in opere praeparatorio aptiores monstrarunt.

Data peritia quam habent Episcopi vitae pastoralis, dubitandum an sit vocandus etiam aliquis parochus.

Liceat etiam eis qui in Concilio votum habent deliberativum, secum habere suum proprium consultorem, sive theologum sive canonistam, qui tamen nullum habeant votum.

Ad IV. Quaestio de moderandis orationibus Patrum certe difficultate non caret. Nam ex una parte semper demonstrari debet libertas Patrum in loquendo, ex alia vero parte vitanda est omnis prolixitas.

Ad breviores orationes habendas iuvabit:

1) quod lingua latina fieri debent;

2) quod saltem pridie Congregationis fiat petitio ad orationem faciendam et simul exhibeatur exemplar latine scriptum orationis vel integrum vel saltem schematicum;

3) si exinde patet plures Patres idem dicturos esse, facile illis suadebitur ut unus pro ceteris loquatur.

Tempus praefinire est iam certa coactio contra libertatem Patrum. Si autem necessarium est, non sit nimis breve (saltem 10 minuta) et largiore modo a praeside interpretetur. E contra si quis a proposito argumento deviet et extra id quod discutitur versetur, rigidiore modo tractetur et aut ad punctum discussionis redeat, aut taceat.

Puto ex diligentissimo studio Em.mi Relatoris modus agendi regulam pro Congregationibus Conciliariis optime componi posse.

Quoad modum exquirendi vota cum Em.mo Relatore consentio.

Auspicandum autem est ut possibilis sit usus systematis mechanici.

Ad V. De maioritate requirenda.

1) Quoad Congregationem Plenariam res dependet a Summo Pontifice et verbis Em.mi Relatoris adhaereo, ubi scribit: « Necessitas quaedam absoluta consensus maioris partis Episcoporum nequit demonstrari. Multo minus admittenda est obligatio R. P. sequendi vota maiora Episcoporum.

Votum autem Patrum disiunctivum esse debet: « Placet vel non placet ».

2) Quoad Congregationes Generales censeo praesidem non debere permittere ut res S. P. proponatur pro eventuali sessione plenaria, nisi habeatur maioritas trium partium e quattuor in rebus theologicis, duarum partium e tribus in rebus disciplinaribus.

3) In ceteris conventibus utpote natura sua subsidiariis, puto sufficere maioritatem absolutam.

In ceteris plene adhaereo regulis ab Em.mo Relatore propositis.

Ad VI. Consentio cum Em.mo Relatore, eo quod usus exclusivus linguae latinae in tuto ponitur in Congregationibus Generalibus et Plenariis, quae solae sunt vere conciliares. Ceteri autem congressus et commissiones sunt natura sua subsidiarii et ibi oportet maiorem concedere latitudinem ita ut ii qui lingua latina non utuntur, aliquo modo partem suam in discussione habere possint. Nec sufficit quod pater sermonem suum vernacula lingua scribat quam postea a secretario versam, in latina lingua coram congressu legat. Nam sic se sentiret nimis constrictum. Opus igitur erit ut adsint interpretes pro linguis maioris usus, et sic pater, saltem per interpretem, partem veram et vivam in discussione habere poterit.

De subsidiis mechanicis nihil scio. Tamen quoad translationem simultaneam videtur valde dubitandum an possibile sit formare coetum peritorum sufficientem numero et peritia, ad hoc opus perficiendum. Ad hoc enim quis debet esse non solum peritissimus in linguis, sed etiam per longum tempus in exercitatione systematis paratus. Facile sane non est simultanee unam linguam in alteram vertere.

XXXI

Em.mi P. D. AUGUSTINI Card. BEA

Ad I. Omnibus rite perpensis haec dicenda videntur:

1) Cum suffragio deliberativo convocentur (praeter omnes Em.mos Cardinales):

a) *Omnes* Episcopi qui propria iurisdictione pollent, sive sint residentiales sive titulares; ergo etiam Administratores Apostolici, Vicarii Apostolici, Legati Pontificis, dummodo dignitate episcopali ornentur. Iisdem aequiparandi videntur *Praefecti Apostolici* in regionibus Missionum.

De reliquis *Episcopis titularibus* iure dubitari potest. Etsi consecrationem episcopalem habeant et sic quodam sensu successores Apostolorum sint, tamen Ius Canonicum eos non plane aequiparat Episcopis qui iurisdictione pollent. Secundum can. 223 § 2 C.I.C. convocari possunt, tamen non debent, nec excluditur eos tantum cum suffragio consultivo admitti.

Quae cum ita sint, nihil videtur mutandum in iure hucusque vigente.

b) Quoad personas can. 223 § 1, 3° et 4° nominatas nihil mutetur; ergo convocentur cum suffragio deliberativo.

2) Quantum ad convocandos cum suffragio *consultivo* sum in voto Em.mi Cardinalis Ponentis.

Tamen valde opportunum censuerim cum voto *consultivo* convocari etiam Supremos Moderatores religionum (sive Ordinum sive Congregationum) clericalium Iuris pontificii, etiam non exemptarum, et etiam Societatum sine votis (eodem modo determinatarum), sed has omnes tum solum, si numerus sacerdotum saltem ad 1000 pertingat.

Hae enim religiones magnum momentum habent in vita apostolica Ecclesiae et magna experientia utuntur.

b) Alias autem categorias, ut v. g. Nuntios et Delegatos Pontificios non Episcopos, Rectores Universitatum et Athenaeorum, Moderatores superiores Actionis Catholicae et sim. non censuerim esse convocandos, ne numerus eorum qui ad Sessiones Concilii admittuntur, excessivus fiat. Ita eo tutius procedi potest qui iidem fere omnes (sicut etiam Episcopi titulares) Votum suum dederunt ad Concilium praeparandum; ergo iam aliquo modo in Concilium influxum exercuerunt (Cfr. Acta et Documenta).

Sic salvo meliore iudicio.

Ad II. Quoad substantiam sum in voto Em.mi Card. Ponentis. Aliqua notare liceat:

1) Cum sermo est de theologis et canonistis, maximi momenti esse videtur, vocem « theologi » sumi sensu suo latissimo, ita ut comprehendat omnes ramos studii theologici qui hodie tractantur. Maxime autem cogito de *biblistis*. Ut ex elencho quaestionum elucet, quae in commissionibus Praeparatoriis tractatae sunt, inter eas non paucae sunt quae de re biblica tractant. Hae autem quaestiones hodie summi momenti sunt, sed simul etiam magnae difficultatis, et ab iis tantum cum fructu tractari possunt qui solidam formationem scripturisticam habent et problemata hodierna plane cognoscunt. Quare valde desiderandum est, ut in Commissionibus Concilii sufficiens numerus Membrorum adsit qui rei biblicae et condicionis hodiernae rerum biblicarum apprime periti sunt.

2) Valde optandum est, ut ad Commissiones vocetur etiam conveniens numerus Theologorum et Canonistarum ex iis qui extra Urbem degunt.

3) De iis qui in Commissionibus Praeparatoriis adlaboraverunt, proponendis agere poterit aliqua adunatio Praesidum harum Commissionum, ut elenchus eorum conficiatur qui se magis aptos et paratos monstraverint.

4) De vocandis ab extra Nuntii et Delegati singularum nationum cum Conferentiis Episcoporum agant neque ullum proponant qui non modo praedicto ab Episcopis approbatus sit. De Religiosis proponendis eodem modo agatur cum Supremis Religionum Moderatoribus.

5) Commissio Centralis Praeparatoria poterit elenchum conficere eorum qui hoc modo propositi sunt, in quo illi contineantur qui in variis materiis magis versati censeantur. Hic elenchus Summo Pontifici proponatur qui ex propositis eos eligat et nominet quos Ipse voluerit.

6) « Laici » non quidem ut membra proprie dicta ad Commissiones vocentur, sed singulis Commissionibus adiungantur ut « periti » laici quidam qui rerum tractandarum maxime expertes sunt.

Ad III. Ut etiam ex hodierna disputatione apparet, haec quaestio nondum definitive decidi potest, cum multa dependeant ab iis quae in sequentibus Sessionibus de generali ordinatione Concilii tractabuntur.

Interim haec dici posse videntur:

1) Hae Commissiones omnino distinctae sunt a Commissionibus Praeparatoriis, cum ex ipsis Patribus Concilii componantur. Possunt quidem aliqui ex PP. Concilii, qui iam Membra Commissionum Praeparatoriarum fuerunt, assumi, sed longe maior pars ex aliis consistet.

2) Numerus Commissionum (quae in Conc. Vat. I fuerunt tantum quinque) dependet a diversis materiis in Concilio tractandis, et ex munere Commissionibus assignando. Sed certe plures quam quinque esse debebunt.

3) Commissionum Praesides nominantur a Summo Pontifice, item Secretarii, audito respectivo Praeside.

4) Membra: ut ab Em.mo Card. Ponente proponitur, tertia pars membrorum nominetur a Summo Pontifice. Reliquae duae partes nominandae videntur, a PP. Concilii, id quod fieri posset hoc modo: Praehabitis convenientibus informationibus, maxime a Conferentiis Episcoporum (per tramitem Nuntiorum vel Delegatorum) Commissio Centralis Praeparatoria conficiat elenchum, distributis nominibus per singulas Commissiones, pro cuiusque aptitudine et praeparatione. Patres autem Concilii, voto secreto, eligunt eos quos censuerint, aut ex his qui sic propositi fuerint aut ex aliis qui ipsis aptiores visi fuerint.

5) Numerus PP. singularum Commissionum ne in antecessum definiatur (24, 36, etc.), sed dependens sit a materiis in Commissionibus tractandis, ab earum natura, numero, difficultate. Numerus tamen non sit nimis magnus.

6) *Munus* Commissionum non videtur restringendum ad casus in quibus PP. Concilii dissentiunt nec dissensus alio modo componi possit. Ut in Concilio Vaticano I factum est, Commissiones praeparent etiam quoad formam et modum, ea quae Patribus in Commissionibus Generalibus proponenda erunt. Quae a diversis Commissionibus Praeparatoriis tractata sunt, si de eodem argumento tractant, in una communi propositione comprehendantur, ne eaedem res pluries et diversis locis tractentur. Hoc tamen munus dependet etiam a munere quod Commissioni Centrali Concilii fortasse eligendae attribuetur.

De his et similibus quaestionibus definitive decidi poterit tum tantum, cum tota ordinatio (« organisatio ») Concilii definitive statuta erit.

Ad IV. In omnibus fere adhaereo dictis quae in Voto Em.mi Cardinalis Ponentis dicuntur cum tanta cura et peritia.

Ad singula liceat pauca adnotare:

A) *De orationibus moderandis.* – Distinctio inter 3 genera Congregationum fundamentalis est.

a) De Sessionibus coram SS. nihil notandum. Quaeri tamen poterit num liceat Patribus, qui negativum votum dare intendunt, a Sessione abesse, ut factum est in Conc. Vat. I in Sessione de infallibilitate (533 Patres ex circa 700 praesentes!), non sine scandalo fidelium.

b) De Sessionibus Generalibus, quae sunt pars principalis Concilii: 1) maxime insistendum est in plena libertate et iure discussionis Patrum, sed ex altera parte etiam curandum ne Concilium nimis pro-

trahatur. Etsi res in Commissionibus praeviis bene tractatae sunt, tamen nova discussio erit necessaria, cum pauci tantum ex PP. illis Commissionibus interfuerint. Omnia tamen pendent ab accurata praeparatione antea facta.

2) Programma Sessionis et Relatio Ponentis mature omnibus proponatur. Si Relator ipse non agit de difficultatibus conveniens erit nominare « Correlatorem » qui pro « minoritate » referat (difficultates et obiectiones etc.). Uterque Relator determinatur ab ipsa Commissione.

3) De Oratoribus ut in Relatione.

4) Tempus loquendi: maximi momenti erit, ne Orator extra argumentum vagetur. Quare Praeses potius severus sit.

Utiliter in fine discussionis occasio interrogandi et explicandi dabitur, sed singulis paucis tantum minutis.

5) Utilissimum erit statuere tempus inter discussionem et suffragationem, ut PP. de rebus denuo reflectere et orare possint.

6) Optima sunt quae de munere Commissionum dicuntur. Omnibus plene subscribo, maxime etiam de « Officio accipiendi interrogationes Patrum ».

Si haec statuentur et libertati Patrum et brevitati Concilii bene provisum erit.

B) *De Votis exquirendis.* – 1) Methodi quae in minoribus conventibus adhibentur, in Congregatione 3 milium PP. non sufficiunt. In hac re igitur discendum est a « parlamentis » aliisque magnis Congressibus.

In Sessionibus Generalibus methodus *unice* possibilis erit applicatio machinae electricae, qua et celeritati, securitati et, si casus fert, etiam secreto providebitur. Videndum erit, num haec methodus etiam in electionibus adhiberi possit, an ibi res fiat per « scrutatores ».

In ceteris omnibus in Voto Em.mi Ponentis sum.

Ad V. In omnibus adhaereo propositis ab Em.mo Cardinale Ponente. Quae proposita egregie conferent, ut Concilium praebere possit « mirabile veritatis, unitatis caritatisque spectaculum », sicut B.mus Pater desiderat.

Magni momenti videntur esse ea quae dicuntur *de libertate et suprema potestate Summi Pontificis* in Concilio. Periculum est — et non paucae publicationes hoc ostendunt — ne Concilium aequiparetur « parlamento democratico » aut etiam Congressui Generali Consilii Oecumenici Ecclesiarum (« World Council of Churches », Ginevra). Quare fortasse non inutile erit, haec iam *ante* Concilium ab aliquo Canonista iuridice et historice bene exponi, prudenter quidem, sed accurate et in periodicis maioribus catholicis divulgari.

De Orientalibus omnino consentio cum Em.mo Cardinali Hamleto Cicognani.

Maxime placet fieri ante Concilium accuratum « regulamentum » in quo omnia quae sunt maioris momenti, clare et concise exponantur.

Ad VI. 1) In hac quaestione non est procedendum ex aliquo principio, ceteroquin valde discutibili, linguam latinam esse linguam Ecclesiae « propter potiorem principalitatem ». Ecclesia enim principalis Romana graece locuta est usque ad saeculum II; definitiva latinisatio linguae liturgicae facta est tantum secunda parte saeculi IV; saec. VII, cum Graeci numerosi essent Romae, liturgia iterum facta est bilinguis. Sed quidquid est de hac quaestione, in nostra re procedendum est a *factis*: facta autem sunt haec:

a) in multis regionibus lingua latina in scholis mediis parum curatur; est aliqua magna natio in qua scholae mediae in quibus ex officio lingua latina docetur, sunt duo per centum. Qui ex his scholis ad studia philosophica et theologica accedunt, raro linguam latinam plus quam stricte sufficienter callebunt;

b) in multis regionibus, praesertim Missionum, Sancta Sedes, approbantibus Summis Pontificibus, multas concessiones dedit pro applicanda lingua vulgari in ipsa liturgia; ergo etiam ibi notitia linguae latinae non magna erit;

c) tandem sunt sacerdotes rituum orientalium qui linguam latinam omnino non callent.

2) Ex altera parte omnes qui iure ad Concilium vocantur, *ius nativum* habent, ut res ita fiat ut ipsi quoque schemata latina intelligere, disputationes sequi et in eis intervenire, cum plena cognitione causae votum suum dare possint. Mera *praesentia materialis* non satisfaceret eorum iuri.

Huic iuri ex parte nostra correspondet stricta *obligatio* procurandi, ut omnia intelligant, discussiones sequi possint, ex plena scientia votum dent. Qui diceret: « sibimet ascribat, si linguam latinam non intelligat aut non loquatur », eis negat ius essentiale et inviolabile quod habent.

3) Qua ratione nostrae obligationi melius satisfacere possimus, non auserim dicere. Res videtur agenda cum peritis technicis et consulenda experientia. Id unum liceat notare: « interpretes » non poterunt esse *quilibet,* sed poterunt adhiberi tantum ii qui satis bene theologiam et terminologiam theologicam, tam latinam quam propriam ipsorum linguae, calleant, ne periculum sit adulterandi ea quae in schematibus aut discussionibus dicta sunt.

Sic salvo meliore iudicio.

Ad VII. In voto Em.mi Ponentis. Utrumque systema adhibendum

erit, maxime ut statim statui possit, ex relationibus stenographicis, quid quisque dixerit.

Stenographi tamen accurate praeparandi erunt!

Fortasse sumi poterunt ex Collegiis Nationalibus Urbis?

XXXII

Beat.mi. P. D. ALBERTI GORI

Patriarchae Hierosolymitani Latinorum

Ad I. *a*) Legatos S. Sedis, Nuntios, Internuntios, Delegatos Apostolicos ob eorum experientiam et cognitionem hominum et rerum.

b) Episcopos Titulares sive sint in missionibus sive in Curia Romana, et quidem cum voto deliberativo uti praecedentes sub littera a).

c) Moderatores Supremos (cum voto consultivo) quarundam Congregationum non exemptarum quae laborem et activitatem magni momenti explent in territoriis Missionum.

Ad II. Deligantur Theologi et Canonistae qui cum Ecclesia sentiant, qui sint doctrina conspicui, humiles et prudentes, praesertim inter eos qui in Commissionibus praeparatoriis excelluerunt. Et si numerus compleri oporteat, nomina praesentare poterunt sive Collationes Episcopales, sive Rectores Universitatum, sive Moderatores Supremi Ordinum et Congregationum Religiosorum.

Numerus vero membrorum non sit nimis elevatus, nec excludantur quidam laici.

Ad III. 1) Commissiones Conciliares constituantur a Romano Pontifice; ab eodem Summo Pontifice nominentur Praeses et Secretarius earundem Commissionum.

2) Membra eligenda sunt a Patribus Concilii sive quoad totalitatem, sive reservando tertiam partem S. Pontifici, prout Sanctissimo placuerit.

3) Membra seligi possunt sive inter eos qui eminuerunt in laboribus praeparatoriis sive aliter, prae oculis tamen habendo diversitatem nationum et rituum necnon Missiones et apostolatum laicorum.

4) Competentia vero et numerus membrorum uniuscuiusque Commissionis determinari non potest nisi postquam Commissiones praeparatoriae suas conclusiones proposuerint.

Optandum tamen est ut numerus membrorum uniuscuiusque Commissionis sit limitatus, quo expeditior labor evadat.

Ad IV. In sessionibus Commissionum loquendi et discutiendi plena libertas concedenda est, semper tamen sub moderamine et directione Praesidis Commissionis.

In sessionibus autem plenariis orationes reducendae sunt:

a) *quoad tempus*: non plus quam 10 vel 15 minuta.

b) *quoad numerum*: opportunum videtur unum oratorem pro unaquaque sectione Patrum, nisi praeferatur systema scriptorum systemati orationum. Orator autem debet semper remittere copiam orationis dicendae, et quidem valde prius, Praesidi Commissionis.

Vota autem exquiri poterunt modo publico vel secreto prouti opportunius videbitur. Sed unus vel alter modus imponi poterit si hoc a definito numero Patrum requiratur.

Ad V. In hac quaestione Eminentissimus Relator valde clarus fuit et libenter adhaereo illius propositioni, nempe:

a) in rebus fidei et morum requirendae sunt quattuor ex quinque aut non minus quam tres e quattuor partibus suffragiorum.

b) quoad ceteras decisiones: maioritas absoluta.

c) quando adest S. Pontifex uti sanior habenda pars cui votum Illius accedit.

Ad VI. Quoad linguam adhibendam in Concilio, ut Eminentissimus Relator dixit, distinguendum est inter documenta et conventus.

Documenta super quibus deliberatio instituetur, lingua latina redacta esse debent.

Item in conventibus seu sessionibus plenariis lingua latina adhibenda est.

In Commissionibus et sub-commissionibus, praeter linguam latinam opportunum videtur admittere quasdam linguas vernaculas.

Quo facilius autem Patres loqui et discussiones intelligere valeant, expedire videtur admittere translationes simultaneas.

Ad VII. Quoad perscriptionem eorum quae a Patribus efferuntur in Concilio opportunum videtur adhibere magnetophona una cum stenographis ad vitandas quascumque discrepantias quae oriri possent.

XXXIII

BEAT.MI P. D. PAULI II CHEIKHO
Patriarchae Babylonensis Chaldaeorum

Ad I. Sententia Em.mi Cardinalis Ponentis illustrat omnia secundum canones ecclesiasticos; est etiam sententia practica. Quare eam plane admitto, adiungendo haec:

1) Cardinales aut episcopi qui propter difficultates politicas non possunt intervenire Concilio, mittant eorum repraesentantes, etsi caracterem episcopalem non habentes.

2) Aliquid fieri debet circa episcopos dissidentes. Quaestio est valde delicata. Sufficiet eos convocare, non ad Concilium proprie dictum, sed post Concilium, ad tractandum de quaestionibus circa unionem.

Ad II. Subscribo sententiae Em.mi Cardinalis Ponentis.

Ad III. Teneo votum Em.mi Cardinalis Ponentis, ei addendo quod institutio sub-commissionum, a Summo Pontifice facienda, valde utilis est.

Ad IV. Adhaereo sententiae Em.mi Cardinalis Ponentis, haec tamen addendo:

1) Optandum est ut ante Concilii convocationem, designentur Patres Concilii, qui ex invitatione et concessione votum deliberativum habent.

2) Humillime rogo ut quaestio de Unione non omittatur, hoc enim respicit bonum totius Ecclesiae. Humillime etiam rogo ut instituatur aliqua Commissio quae unice pro unione laboret, mediis spiritualibus et temporalibus adhibendis.

Ad V. Adhaereo sententiae Em.mi Cardinalis Ponentis, addita tamen iusta consideratione Em.mi Cardinalis Hamleti Cicognani, circa disciplinam Ecclesiae Orientalis.

Ad VI. Subscribo voto Em.mi Cardinalis Ponentis quod lingua ufficialis Concilii debeat esse latina. Attamen necesse est ut unicuique loquenti in Concilio, detur libertas adhibendi aliam linguam ut bene possit suam mentem exhibere.

Ad VII. In voto Em.mi Cardinalis Ponentis.

XXXIV

Exc.mi D. ALFREDI SILVA SANTIAGO
Archiepiscopi Ss. Conceptionis

Ad I. Circa quaestionem primam de qua hic agitur, id est « Praeter eos qui iure ad Concilium convocandi sunt, quosnam alios et quo iure ad votum convocare expediat » attentissime legi vota Consiliariorum et Relationem Eminentissimi Cardinalis Ponentis, et humillime omnino sentio cum Relatione propter rationes theologicas et canonicas allatas in textu ipsius Relationis.

Hac de causa:

Primo loco puto ut invitentur ad Concilium Vaticanum Secundum, *voto deliberativo* ii cuncti et soli qui ius nativum ad id habent, id est: Eminentissimi Cardinales etsi non episcopi et Episcopi titulares et residentiales omnes.

Secundo loco, ut invitentur solummodo cum *voto consultivo* ii omnes et soli de quibus agitur in Relatione Eminentissimi Cardinalis Ponentis, sed praesertim Officiales Maiores Curiae Romanae, Secretarii Commissionum Praeparatoriarum et Secretarius Pro Unione Christianorum, et Rectores Universitatum Catholicarum etsi non Episcopi, dummodo sint sacerdotes et agatur de Universitatibus re et nomine.

Nihil amplius brevitatis gratia.

Ad II. 1) *Primo loco* et quoad eorum qualitates personales: eligendos esse insignes virtute, doctrina theoretica ac practica, ex omnibus nationibus, ex utroque clero, dummodo revera sentiant cum Ecclesia et excludantur qui, quamvis insignes, sententias parum tutas propugnaverunt aut adhuc propugnant in re philosophica, theologica aut biblica. Isti, proh dolor! magnam quidem confusionem creaverunt, in pluribus nationibus, inter sacerdotes et laicos catholicos et certe non in bonum et pacem Ecclesiae Christi.

2) *Secundo loco* et quoad eorum numerum:

nonnulli tantum sint.

3) *Tertio loco* et quoad eorum selectionem:

facienda est unice a Praesidentia Commissionis Centralis Praeparatoriae Concilii.

4) *Quarto loco* et quoad eorum electionem:

ex una parte eligantur qui magis excelluerunt in laboribus praeparatoriis Concilii et ex altera parte ex aliquibus clarissimis professoribus

Universitatum Catholicarum qui non sint vocati ad Concilium cum voto deliberativo.

5) Denique libentissime subscribo opinionem Eminentissimi Cardinalis Ponentis iuxta quam « aequissimum autem videretur convocandos esse ad Concilium qua theologos seu canonistas etiam quosdam Parochos, quorum scientia theologicae disciplinae ac peritia pastoralis publice comprobantur » quia in Concilio de re pastorali sane multa agentur. Satis.

Ad III. Liceat mihi dicere plane sentire « in genere » cum relatione Eminentissimi Cardinalis Ponentis, sed « in concreto » sic cogito:

1) Ut singulae Commissiones Conciliares a Summo Pontifice instituantur, Qui et Praesides uniuscuiusque Commissionis nominet.

2) Patres qui fuerunt Membra vel Consultores Commissionum Praeparatoriarum fiant Membra respectivarum Commissionum Concilii « iure proprio » ut ita dicam.

3) Ut tertia pars Patrum ab Ipso Summo Pontifice nominetur.

4) Ut coetera Membra Commissionum aut Patres eligantur a Patribus Concilii per votum secretum in Generali Congregatione quoad duas partes e tribus.

5) Ut omnes Patres possint se inscribere Commissionibus etsi non sint proprie loquendo Membra Commissionis.

6) Ut numerus Membrorum determinandus sit a Romano Pontifice, sed plures sint quam in Concilio Vaticano I, quia maius est et numerus Patrum huius Concilii Vaticani II et copia quaestionum.

7) « Ut post visionem conclusionum a Commissionibus praeparatoriis propositarum provideatur de competentia uniuscuiusque Commissionis, et de numero earundem », ut ait Eminentissimus Cardinalis Ponens in hac delicatissima quaestione.

Ad IV. A) *De orationibus moderandis*. – Quoad hanc partem sicut quoad secundam partem huius quaestionis (de votis exquirendis) adhaereo omnino votis seu conclusionibus praeclarissimae Relationis Eminentissimi Cardinalis Ponentis, sed forte cum quibusdam exceptionibus uti ex sequentibus breviter dictis, patebunt.

1) Tempus loquendi, mihi videtur, est definiendum: per quindecim minuta modo generali et per dimidiam horam in specialissimis casibus.

2) In orationibus dicendis ordo instituatur a Praeside vel a Commissione Centrali. Sed, Praesidi vel peculiari coetui tradatur oratio vel eius summarium scripto, uti sapienter legitur in votis plurimorum Consiliariorum super quaestiones in Concilio celebrando.

3) Oratorum numerus definiendus ita ut:

a) in « Sessionibus Plenariis » ut cogitat quidam Consiliarius (Ex-

cellentissimus ac Rev.mus Dominus Samorè): « admitti potest oratio alicuius Patris qui illustret decreta de quibus suffragium faciendum est, et in determinatis casibus admitti potest altera oratio qui mentem exprimat minoris partis ».

Dico « in determinatis casibus » hoc est, in quaestionibus maioris momenti secundum iudicium Praesidis vel secundum Patrum numerum v. gr. 50.

b) In aliis sessionibus, id est, in Commissionibus et Congregationibus particularibus quilibet Pater facultatem libere dicendi habeat. Sed, Praesides designent unum qui sententiam affirmativam teneat et alterum qui sententiam negativam habeat ad maiorem ordinem et profectum Sessionis. « Si in numero oratorum inutilis deprehendatur excessus (ut recte cogitat unus ex Consiliariis v. gr. Canestri) tunc fas sit, proponentibus saltem decem Patribus, suffragium exquirere quo ad conclusionem disceptationis deveniatur ».

B) *De votis exquirendis.* – 1) *De modo*: – Per placet – non placet – placet iuxta modum. In ultimo casu iuxta explicationem allatam in Relatione ab Eminentissimo Cardinali Ponente.

2) *Publice vel Secrete* prout opportunitas vel momentum rei exigat, sed unus vel alter modus poterit imponi si a quodam definito numero Patrum requiratur in scriptis.

Denique adhaereo omnino propositioni Eminentissimi Cardinalis Ottaviani, iuxta quem leges seu regulae Sessionum Concilii dari debent ab aliqua Commissione a Summo Pontifice designata.

Nihil amplius.

Ad V. *a*) Circa suffragationem et maioritatem suffragiorum in Sessionibus publicis coram Ss.mo; *b*) circa suffragiorum maioritatem in Sessionibus Generalibus Patrum et secundum divisionem rerum Concilii, nempe, aut pro illis quae communia sunt vel illis quae Concilii specifice peculiaria sunt, et denique; *c*) circa suffragia in Commissionibus conciliaribus, assentio omnibus quae in sua accuratissima Relatione ab Em.mo Cardinali Ponente exponuntur ac proponuntur.

Ac proinde « in concreto » puto quod si agatur de parte requisita suffragiorum pro ferendis decisionibus conciliaribus, ni fallor, modo seu regula generali, haec tenenda sunt:

a) Maioritas simplex pro quaestionibus ordinariis minus gravibus.

b) Consensus moraliter unanimis, ac proinde, tres saltem e quattuor partibus pro schematibus aut Decretis quae ad fidem et ad quaestiones theologicas spectant.

c) Duae ex tribus partibus, vel tres quartae partes, si agatur de

schematibus aut Decretis in rebus disciplinaribus ut sic propositis Concilio proferri possit cum voto formali Commissionis.

d) Denique, quae e tribus partibus suffragiorum pro solvendis difficultatibus a Concilio vel a Commissione Centrali alicui Commissioni propositis.

His dictis, adhaereo etiam et quidem omnino prudentissimis propositionibus Eminentissimorum Cardinalium Ottaviani et Bea quoad necessitatem, tempestivo tempore et pro bono pacis, ut omnes qui Concilio interesse debent, cum suffragio deliberativo vel consultivo, satis cognoscant res in eo tractandas. Sic, facilius evitari poterit excessus discussionum.

Nihil amplius.

Ad VI. Humiliter votum meum est affirmativum vel negativum iuxta sequentes distinctiones, scilicet:

a) In « Schematibus » et in propositis quaestionibus scriptis a Patribus, et in Sessionibus plenariis, et magis in Decretis Concilii, tantum lingua latina adhibeatur. Sed adhibeatur lingua latina « ecclesiastica » ut frequenter dicitur.

b) In Commissionibus seu in Congregationibus, praeter linguam latinam, usus etiam permittatur linguarum vernacularum, praesertim, hispanicae, lusitanae, italicae, gallicae, anglicae et germanicae. Sed ut legitur in votis Consiliariorum: « Tunc Patres tradant saltem quoddam summarium scripto suae orationis » (ut ait Exc.mus et Rev.mus Samorè).

c) Si de translatione simultanea agatur, sententiam affirmativam teneo, iuxta opinionem et distinctiones Eminentissimi Cardinalis Ponentis vel iuxta id quod legitur in votis Consiliariorum, scilicet, « subsidia moderna, si inveniri possint et decenter adhiberi, adhibeantur ».

d) Denique si linguae vernaculae et translationes simultaneae non admittantur, vota plurimorum Consiliariorum mihi videtur omnino admittenda, scilicet:

« Patres, qui latinam linguam non callent, adiuvari poterunt a quibusdam Secretariis vel interpretibus, qui eorum orationes, lingua vernacula exaratas, vertere possent in linguam latinam ». Da Costa Nuñes, Staffa, Palazzini, Brennan, Sfair, Rossi, Wynen.

Ad VII. Cum opinione Eminentissimi Cardinalis Ponentis et cum votis affirmativis Consiliariorum, puto operam stenographorum opportunam esse ac proinde utinam in Concilio adhibeatur.

XXXV

Exc.mi P. D. ALFONSI CAMPBELL

Archiepiscopi Glasguensis

Ad I. Consentio in omnibus voto Em.mi Ponentis et hoc propter rationes ab eo allatas.

Ad II. Subscribo totaliter voto Em.mi Ponentis.

Ad III. Votum do in favorem quinque propositionum ab Em.mo Ponente factarum.

Ad IV. Placent omnia ab Em.mo Ponente exposita, ideoque voto eius adhaereo.

Ad V. Adhaereo totaliter voto Em.mi Ponentis.[1]

XXXVI

Exc.mi P. D. PETRI McKEEFRY

Archiepiscopi Vellingtonensis

Ad I. Mihi videtur standum esse taxativae enumerationi eorum qui convocari debent ad Concilium ad normam c. 223, p. 1, 2, 3, excludendo omnes alios. Et has rationes adduco:

a) Materia huius canonis bene nota est: inde a momento quo Summus Pontifex mentem suam de convocando Concilio patefecit, valde discussa fuit; proinde nemo spem habere debet quod ad Concilium convocetur.

b) Admissis aliquibus, praeter eos qui iure convocari debent, surgit quaestio de limite ponendo; quod factum causa invidiae vel saltem acide ferendi potest esse. Sed hoc maxime vitandum est, praesertim cum Summus Pontifex exoptet ut Concilium Oecumenicum medium promovendi maiorem unitatem in Ecclesia sit.

c) Ad adiuvandos Patres Concilii, in quaestione tertia praevidentur Commissiones instituendae, quae formari possunt e membris Commissionum Praeparatoriarum, ad quas aliqui, qui a canone excluduntur, assumi possunt.

d) Summus Pontifex potestatem habet alios praeter eos qui iure

---

[1] Vota transcripta sunt ex taeniola magnetica.

convocari debent, ad Concilium convocare. Quapropter si Ipse censet necessarium vel utile esse alios convocare, hoc poterit facere ut Concilium meliorem exitum sortiatur.

Ad II. Theologi et Canonistae qui virtute, doctrina, prudentia et praxi pastorali excellunt deligendi sunt.

Deligendi sunt ex unaquaque Commissione Praeparatoria non plus decem a Summo Pontifice, audito Praeside cuiuscumque Commissionis Praeparatoriae.

In deligendis membris aequa proportio inter personas cleri saecularis et personas cleri religiosi servetur.

Ad III. A Summo Pontifice ad modum Commissionum Praeparatoriarum. Praeterea membra istarum Commissionum convenit assumere de membris Commissionum Praeparatoriarum, cum ipsi iam familiares sint cum rebus in Concilio tractandis.

Ut res in Concilio expedite tractari possint, Commissiones ad exemplar Congregationum et Officiorum Curiae Romanae institui possint quae nomine Summi Pontificis iurisdictionem in Ecclesia exerceant.

Ad IV. Commissiones, quas n. 3 supponit, debent omnem materiam funditus examinare et cum voto consultivo Patribus Concilii proponere ut ipsi votum deliberativum ferant.

Proponens et Opponens deligi possunt ab unaquaque Commissione qui summarium et exitum discussionum in scripto Patribus Concilii submittere debent.

Proponens et Opponens non plus quam decem minuta loqui debent; Patribus Concilii concedatur quinque minuta loquendi, et si hoc non sufficiat, tunc in scripto suas opiniones inter Patres Concilii ante sessiones circulare facere possunt.

Propter magnum numerum Patrum qui Concilio interesse expectantur, modus vota colligendi adhibeatur qui minimum spatium temporis ad hoc exigit.

Ad V. In re pure dogmatica unanimitas votorum Patrum requiratur, in aliis duo e tribus partibus. In casu quod unanimitas obtineri non possit, res deberet denuo pro ulteriore discussione remitti; quod si non sit possibile ut unanimitas obtineatur, tunc Summus Pontifex debet decidere.

Ad VI. In sessionibus plenariis lingua latina adhibenda est, sed quaedam summaria in linguis communioribus Europae desideranda erint.
Optatur ut numerus sufficiens secretariorum Patribus detur, uti mos est in conventibus internationalibus nostri temporis, ita ut istis uti possint Patres qui forsitan usum loquendi linguam iam amiserunt.

Ad VII. Utroque modo perscribendi utendum est: machinis magne-

ticis utendum est cum opus stenographorum forsitan difficile evadat propter diversum modum loquendi linguam latinam a diversis Patribus. Opus stenographorum requiritur eo quod machinae magneticae defectivae possunt evadere perdurantibus locutionibus Patrum.

Usus amborum mediorum providebit ut acta Concilii completa evadant.

XXXVII

Exc.mi P. D. MARCELLI LEFEBVRE

Archiepiscopi Dakarensis

Ad I. Standum est principio: « vocentur cum voto deliberativo cuncti Episcopi, titulares quoque, in communione cum Sede Apostolica ».

Concilium oecumenicum est Episcoporum coetus cum Petro et sub Petro.

Praeterea cum voto consultivo vocentur:

— Abbates non episcopi

— Praefecti apostolici

— Moderatores superiores congregationum exemptarum et non exemptarum quarum numerus membrorum superet mille

— Legati apostolici etsi non episcopi

— Rectores Universitatum Catholicarum

— Secretarii Congregationum Romanarum.

Ad II. 1) Quoad dotes theologorum et canonistarum Concilii, patet, ut explicite dixerunt Consiliarii, quod in primis debent habere sensum Ecclesiae, adhaerere corde, ore et opere doctrinae a Summis Pontificibus explanatae in omnibus documentis ab Ipsis prolatis.

Eo magis hoc principium affirmari debet, quod valde mirati sumus, humili sensu meo, legendo in elencho Commissionum Praeparatoriarum nomina aliquorum theologorum quorum doctrina non videtur pollere qualitatibus requisitis a Consiliariis.

2) Quoad numerum. Ab Ipso Romano Pontifice determinetur.

3) Quoad modum electionis:

Eligantur a Romano Pontifice. Verumtamen proponantur nomina hoc modo:

Dimidia pars, a praesidibus Commissionum praeparatoriarum quae pars maxime erit ex degentibus Romae.

Altera pars a Commissione Centrali et haec pars erit ex regionibus extra Urbem. Coetus nationalis episcoporum, cum Rectoribus Uni-

versitatum Pontificalium, ubi habentur, nomina theologorum et canonistarum proponunt Commissioni Centrali, quae in primis examinat et approbat, deinde submittit assensui et electioni a Romano Pontifice faciendae.

Ad III. Assentio omnibus conclusionibus Eminentissimi Cardinalis Ponentis.

Attamen ad 2-am conclusionem — Cum Patres nesciunt membra idonea, nomina proponentur a Commissione Centrali praeparatoria.

Ad conclusionem: Numerus membrorum Commissionum a Romano Pontifice determinetur pro exigentiis materiae.

Ad IV. Consentio voto Eminentissimi Cardinalis Ponentis quoad primam partem;

Ad secundam partem quod attinet, id est de votis exquirendis, aliqua mihi videntur dicenda:

Ipse Praeses iudicet utrum votum debeat esse secretum aut publicum.

In sessionibus publicis coram Summo Pontifice suffragium sit solummodo « Placet » aut « Non Placet ».

In sessionibus generalibus addatur « Placet iuxta modum ».

Quoad modum recipiendi suffragia:

Adhibeatur signum electricum pro suffragio publico: Lampades diversorum colorum quae omnibus visibiles sunt et quae ponuntur iuxta loca ubi sedent Patres.

Adhibeatur schedula scripta pro suffragio secreto; ad celeritatem scrutinii sit unus scrutator pro centum Patribus.

Ad V. Certe adhaereo doctrinae expositae ab Eminentissimo Cardinali Ponente.

Quae dicta sunt ab Eminentissimis Cardinalibus Ottaviani et Bea valde placent et mihi videtur quod summarium conclusionum et considerationum huius Commissionis in his diebus expositarum deberet mitti ad omnes episcopos.

Ad VI. Consentio voto Em.mi Cardinalis Ponentis quoad usum linguae latinae in scriptis.

Sed in quantum spectat locutionem sic mihi videtur, meo humillimo sensu, faciendum propositum:

Difficultas certa viget multo magis in locutione quam in auditu et intellectu linguae latinae.

Unde videtur quod maximi momenti est dare facultatem omnibus oratoribus loquendi in suis linguis vernaculis, quoniam, ut clare dixerunt Em.mus Cardinalis Ponens et Em.mus Cardinalis Liénart, multi laborant difficultate explanandi mentem suam in lingua latina.

Et solutio videtur facilis et non dispendiosa.

Quando oratores loquuntur in lingua vernacula, utentur instrumento « micro », et translator loquitur in sola lingua latina quae diffusa est in aula per diffusores sicut habemus in hac aula.

Et hoc deberet, mihi videtur, fieri in omnibus conventibus, in quibus oratores exponunt suam opinionem. Etiam quando aliquis laborat difficultate in pronuntiatione clara et distincta in lingua latina.

Ad VII. Conclusionibus Em.mi Cardinalis Ponentis subscribo.

XXXVIII

Exc.mi P. D. CAROLI IOSEPHI ALTER

Archiepiscopi Cincinnatensis

Ad I. 1) Convocandi sunt non solum episcopi ordinarii, sed etiam omnes episcopi titulares, nulla exceptione facta; et quidem cum iure suffragii deliberativi, sicuti in Concilio Vaticano I.

2) De extensione canonis 223 C.I.C. Convocatio ad Concilium extendenda est tantum, autem cum iure suffragii *consultivi,* ad quosdam alios, nempe:

a) Ad Praefectos Apostolicos, etiamsi dignitate episcopali carent;

b) Ad Adsessores et Secretarios SS. CC. RR. etiamsi dignitate episcopali carent;

c) Ad Supremos Moderatores Religionum iuris pontificii non exemptarum clericalium; et a fortiori ad Abbates Primates et ad Supremos Moderatores Religionum Exemptarum; ita tamen ut priores Religiones supradictae saltem mille membra enumerent;

d) Ad membra et consultores omnium commissionum praeparatoriarum etiamsi dignitate episcopali carent;

e) Ad Rectores clericales Universitatum et Athenaeorum Catholicorum iuris pontificii.

Notetur quoad laicos: Laici Superiores Actionis Catholicae, licet ad participandum non invitentur, tamen quaestiones et observationes suas Concilio antea in scriptis submittere poterint, sine autem ullo privilegio adsistendi vel suffragium aut votum ferendi.

Ad II. 1) Praeter eos qui sunt periti et insignes in theologia speculativa et in iure canonico, seligendi sunt etiam alii qui in scientia Sacrae Scripturae sunt periti et insignes; isti debent esse valde prudentes ne per excessum vel per defectum in periculum falsae interpretationis ducerentur.

2) Insuper « generale criterium poterit esse ut illi tantum admittantur scriptores vel professores qui pravas opinandi rationes a Pio XII improbatas vel numquam tenuerint, vel post dictam Encyclicam ab iis recesserint. Ad cultores S. Scripturae speciatim pertinet quod recentiore tempore serpere coeperunt laxiora quaedam criteria de interpretatione Ss. Librorum, praesertim historicorum [immo Novi Testamenti] quod ad veritatem factorum pertinet, unde multa dubia nascuntur de factis et dictis » Christi (cfr. Vaccari). Ita etiam ipse censeo.

3) Desiderandum est quod unicuique Patri Concilii venia concedatur suum privatum theologum habere.

4) Quoad numerum: non sit magnus e. g. non excedat centum pro omnibus commissionibus et fere aequa proportione cleri saecularis et cleri religiosi.

5) Selectio determinanda est ab ipso Romano Pontifice motu proprio vel per delegatos a Seipso designatos, qui etiam nomina selecta Rom. Pont. submittere debent ad ea confirmanda.

Ad III. 1) A Romano Pontifice commissiones instituendae sunt.

2) Ad instar commissionum praeparatoriarum; secus videtur esse periculum quod opera iam perfecta duplicentur et deliberationes perlongentur interminabiliter;

3) Membra distincta sint ab iis quae in commissionibus praeparatoriis munere functi sunt, saltem in parte; seligenda sunt ex variis nationibus, linguis et ritibus;

4) Specialis Commissio ad hoc constitui potest a Romano Pontifice, quae Commissio Membra selegerit ex nominibus a Conferentiis Episcopalibus Nationalibus per epistolas antea submissis;

5) Numerus Commissionum correspondeat singulis Commissionibus (et Secretariatibus) quae institutae sunt ad Concilium apparandum. Si necessitas vel magna utilitas urgeat aliae commissiones institui possunt a Romano Pontifice motu proprio vel Patribus Concilii urgentibus;

6) Numerus membrorum non sit excessivus, ne disceptatio sit prolixa et nimis prolungata: non excedat numerum membrorum fere viginti quinque. Numerus insuper determinandus est a Romano Pontifice, ita tamen, si possibile sit et ipsi placet, ut nationes maiores repraesentationem habeant.

Ad IV. 1) Tempus definiendum est orationibus, ita tamen ut quibuslibet Patribus facultas dicendi servata sit.

2) Nisi a Cardinali Praeside permissio praevia obtenta sit nulla oratio perdurare oportet plus quam decem minuta.

3) In orationibus ordo instituatur a Praeside secundum normas cano-

nicas praecedentiae. Qui sermonem habituri sunt, tempestivo antea tempore suum contionandi propositum cui competat patefaciant. Insuper unaquaeque oratio tradatur in scriptis Praesidi, vel coetui peculiari ad hoc ab eodem instituto.

4) Oratorum numerus sit definiendus a Praeside nisi Commissio Centralis aliter in speciali casu postulet. Numerus oratorum non excedat sex vel octo in sessionibus particularibus. In sessionibus plenariis Praeses designet unum vel alterum qui sententiam affirmativam tenent et unum vel alterum qui sententiam negativam tenent; attamen si pars negativa sit exigua non audiatur in oratione. « Sessiones enim plenariae ordinari debent fere unice ad suffragia requirenda ».

5) De votis exquirendis:

a) De modo: Per placet, non placet, placet iuxta modum, individualiter et secrete in rebus maioris momenti: Praeside iudicante in re.

b) Per elevationem manus aut surgendo vel sedendo in rebus minoris momenti.

c) In sessionibus commissionum et in congregationibus particularibus vota melius ferenda sunt secrete ad omnem respectum personae praecavendum; ita saltem quando agatur de rebus dogmaticis vel de aliis rebus maioris momenti, praesertim in rebus disciplinae fundamentalis permutandis.

d) In sessionibus publicis coram Ss.mo oretenus et simpliciter per placet vel non placet.

Ad V. 1) Subscribo humillime expositioni quaestionis satis complicatae, tamen sapienter et comprehensive a Cardinali Ponente factae; summatim autem opinor quod duae ex tribus partibus ordinarie requirendae sint.

2) In rebus maximi momenti, Patribus Concilii iudicantibus in re, tres ex quattuor partibus requirendae sunt, praesertim ad meliorem fructum obtinendum in decretis exsequendis.

Ad VI. 1) Censeo quod subsidia moderna adhibenda sint si certum erit de eorum utilitate. Experientia autem docet quod systema traductionis simultaneae multas difficultates creat. Quaeritur an sit methodus apta et secura.

2) Necesse videtur linguam vernaculam quamdam adhibendam esse ad usum saltem quorundam Orientalium etiamque aliorum qui facilitatem intelligendi linguam latinam in dissitis regionibus non callent.

3) Valde utilis erit si linguae quaedam vernaculae e. g. lingua anglica, gallica, hispanica — quae linguae apud plures Catholicas regiones in usu sunt — adhiberi possint in commissionibus particularibus.

4) Quando lingua vernacula adhibetur, tunc translatio in linguam

latinam per interpretem peritum paratur. Orationes si dentur in lingua vernacula, debent in scriptis lingua latina Patribus Concilii antea reddere per interpretem officialem.

5) Patres qui linguam latinam non callent adiuvari poterunt interpretibus a Praeside nominatis.

Ad VII. Rationes allatae ad usum utrumque adhibendum magna validitate gaudent, quia saepius sive in usu verborum, sive in sono pronuntiationis multo differunt nationes. Machina magnetica aliqua laesione vitiari potest vel vis electrica deficere potest. Insuper si discrepantiae detegentur, facilius erit ut per collationem duplicis exemplaris eas componi poterint.

N. B. Omnia supradicta humillime propono salvo meliore iudicio aliorum Patrum.

XXXIX

Exc.mi P. D. LAURENTII LEONIS GRANER
Archiepiscopi Dacchensis

Ad I. 1) Mihi videtur quod omnes Episcopi titulares ad Concilium vocari debent et quidem cum iure suffragii deliberativi.

2) Censeo insuper convocationem extendendam esse ad omnes Praelatos qui iurisdictionem ordinariam exerceant et eos voto deliberativo gaudere debere, v. g. ad Praefectos et Administratores Apostolicos; necnon et ad Assessores et Secretarios SS. CC. RR. ac SS. Tribunalium: necnon et ad Nuntios, Internuntios, et Delegatos Apostolicos, etsi dignitate episcopali carent.

3) Quia Supremos Moderatores religionum iuris pontificii non exemptarum in perpluribus casibus subditos numerosos in omnibus operibus Apostolatus et in fere omnibus regionibus mundi dirigunt, puto hos etiam debere ad Concilium invitari ab ipso Romano Pontifice, sed solum cum iure suffragii consultivi, saltem si Institutum mille vel plures membra amplectitur. Quod item dicendum est de Supremis Moderatoribus Societatum clericalium in communi viventium sine votis iuris pontificii non exemptarum, sed sine iure suffragii deliberativi.

Ad II. 1) Theologi et Canonistae seligantur qui insignes sunt virtute et doctrina; ex omnibus nationibus (in quantum fieri potest) et ex utroque clero. Illae regiones quae « Missionariae » nuncupantur, ne negligantur.

2) Sint numero pauci, sed sufficientes.

3) Selectio fiat ab ipso Romano Pontifice.

4) Electio facienda est, proponentibus Episcopis et Superioribus religiosis.

5) Ex omnibus qui digni sunt, non omissis, utique, illis qui partem habent in Commissionibus Praeparatoriis; qui in Curia Romana servitium praestant; qui « Ecclesiae silentii » adscripti in liberis regionibus resident.

6) Ex laicis catholicis: pauci tamquam observatores.

Ad III. Quoad tertium quaesitum, nempe « A quonam, etc. ... », consentio in omnibus cum voto Em.mi Cardinalis Ponentis, hoc unico puncto excepto: Quaeque fuissent rationes ob quas viginti quattuor membra nominata sunt pro omnibus Commissionibus Concilii Vaticani Primi, valde dubitandum est has rationes eandem vim habere nunc temporis in determinandis mediis magis aptis ad solvenda problemata a praesenti concilio tractanda.

Concors ergo essem potius cum opinione illa, iam ab aliis membris huius Commissionis expressa, quod numerus membrorum variarum Commissionum stabiliri potest et debet postea, secundum naturam et quantitatem rerum disputandarum.

Cur vero numerus semper viginti quatuor debet esse? Potest certe numerus magis aptus esse, sed potest etiam non esse. Humilis mea sententia esset ergo quod decisio definitiva facienda non est antequam omnia data necessaria ad talem decisionem habeantur.

Ad IV. 1) Ut habeatur illa libertas quae conveniens et necessaria est ad plenum successum Concilii, tempus sufficiens (v. g. dimidium horae) concedendum est oratoribus tum in Commissionibus cum in sessionibus plenariis. Tamen, pro rationibus sat obviis, tempus variare potest inter quinque minuta et dimidium horae.

2) Vota dari debent per placet, non placet, abstineo, et quidem publice, nisi in quibusdam peculiaribus casibus, quando secrete dari possint, si id certus Patrum numerus postulet. Videtur omnino desiderabile quod, ut detur tempus orandi et meditandi super materias disputatas, votum non illico post disputationem exquiratur, sed aliqua sessione subsequenti. Et prorsus utile videretur, si fieri posset, vota dare vel registrare per machinam electricam seu aliquod medium mechanicum.

Ad reliqua consentio cum voto Eminentissimi Cardinalis Ponentis.

Ad V. 1) In rebus maioris momenti, ubi agitur de decisionibus in materia dogmatica, duae ex tribus partibus requiri debentur.

2) In rebus minoris momenti, maioritas absoluta.

3) Ad reliqua omnino consentio cum voto Eminentissimi Cardinalis Ponentis.

Ad VI. Eminentissimus Relator conspectum comprehensivum et realisticum problematis nobis tradidit, simul cum solutionibus eiusdem. Et cum eius voto omnino concors sum.

Opus est admittere quod existit problema linguisticum et quidem magnum, propter varias rationes sat obvias. Iam a momento indictionis huius Concilii a Sanctissimo Domino Nostro, fere ubique in mundo a multis quaerebatur quaenam futura esset lingua Concilii. Longam discussionem hac de re in « Osservatore Romano » notavimus.

Nunc, ut Em.mus Cardinalis Bea animadvertit, multa iudicia adversa (vulgo « critiche ») contra Concilium et eius laborem inevitabiliter ferentur. Maximi momenti est, ergo, et pars prudentiae amovere inde ab initio, in quantum possibile est, causas iustas talium iudiciorum seu « critiche ».

Clarum est, uti Em.mus Relator illustravit, quod sola lingua latina adhiberi debet in documentis et in sessionibus generalibus. Ut in his ultimis omnia bene intelligantur, conveniens prorsus est, illud consilium iam prolatum, quod copiae orationum vel saltem summarii earundem ante sessionem distribuantur.

Tunc in sessionibus minoribus, i. e. variarum Commissionum conciliarium, traductiones seu versiones simultaneae offerentur in principalibus linguis modernis, inter quas gallica, germanica, hispanica et anglica nominatae sunt. Item aderint interpretes et secretarii qui orationes in lingua vulgari exaratas in latinam vertere poterint, vel etiam pro ipsis patribus loqui, si casus ferat.

Mea humili sententia, error fatalis esset si Commissio negligeret qualecumque medium possibile quo non solum Patres Rituum Orientalium — quos in mentem nobis Em.mus Cardinalis Cicognani revocavit — sed etiam multi alii Patres poterint melius intelligere res tractatas et facilius sese exprimere, et sic vere participes fieri laboris Concilii.

Ad VII. Affirmative responderem, et quidem propter rationes easdem quae a Consiliariis proferuntur.

XL

Exc.mi P. D. DIONYSII E. HURLEY
Archiepiscopi Durbaniani

Ad I. Votum ita in sessione Commissionis Centralis emisi: Votum Em.mi Cardinalis Ponentis subscribo, exceptione autem pro Praefectis Apostolicis facta.

Vocentur cum voto deliberativo:

1) S. R. E. Cardinales etsi non episcopi.

2) Omnes episcopi, etsi nondum consecrati sed tantum electi, sive residentiales, sive titulares.

3) Praefecti Apostolici.

Vocentur, si Sanctissimo placuerit, cum voto consultivo, abbates, supremique moderatores religionum necnon societatum sine votis quae saltem 1000 sacerdotes amplectuntur, legati Romani Pontificis qui non sunt episcopi, abbates et praelati nullius, officiales maiores Curiae Romanae, secretarii Commissionum Praeparatoriarum et Secretariatus pro Unione; et rectores veri nominis universitatum catholicarum si sunt sacerdotes.

Audito autem argumento de auctoritate qua in Ecclesia praediti sunt plures praelati sine charactere episcopali necnon moderatores religionum clericalium et societatum sine votis, votum meum nunc darem ut suffragium deliberativum concedatur legatis Romani Pontificis, abbatibus et praelatis nullius qui non sunt episcopi et supremis moderatoribus religionum et societatum sine votis quae mille sacerdotes amplectuntur.

Ad II. 1) Cum non definiatur quid nomine theologi intelligatur, vocabulo sensu arctiore utor, nempe de docto in scientia theologica stricte dicta, sive dogmatica sive morali, non autem de perito in sacra scriptura vel aliis disciplinis ecclesiasticis. Quapropter inde ab initio votum emitto quod in Concilium vocentur non solum theologi et canonistae sed etiam periti in sacra scriptura, in patrologia, in historia, in missiologia, in actione catholica, in re catechetica et liturgica necnon et in philosophia. Nostris temporibus sat velox fit evolutio in methodo doctrinam sacram praesentandi. Maior hodie est insistentia in conspectu historico doctrinae inde a primis adumbrationibus in Vetere Testamento per revelationem Christi Domini in Novo Testamento, Patrum elucubrationes, Magisterii documenta, Scholasticorum systematicam tractationem usque in hodiernam praesentationem methodis magis positivis et scientificis atque

necessitatibus modernae catecheseos, renovationis liturgicae et actionis catholicae affectam. Concilium debet linguam saeculi vigesimi loqui. Modus enim quo in Concilio doctrina profertur influxum magnum exercebit in scientias sacras in universitatibus et seminariis edocendas. Non nimis pertimescendi sunt illi qui quemdam progressum in modo praesentandi scientiam sacram advocant; nam Ecclesia detrimento patitur non solum ab haereticis sed etiam ab illis qui timent adaptationes facere quando faciendae sunt. Caeterum aderit et Spiritus Sanctus.

2) Quapropter propono viginti esse eligendos viros pro sacra scriptura, pro theologia speculativa et pro iure canonico et decem pro unaquaque alia disciplina super enumerata.

Erunt ita:

Pro sacra scriptura – 20
Pro theologia speculativa – 20
Pro iure canonico – 20
Pro theologia morali – 10
Pro patrologia – 10
Pro historia – 10
Pro catechetica – 10
Pro actione catholica – 10 (inter quos et laici)
Pro liturgia – 10
Pro missiologia – 10
Pro philosophia – 10
Omnes simul 140.

Quando de catechetica, de liturgia, de actione catholica et de missiologia agitur praeferentur qui in vita practica pastorali experientiam adepti sunt.

3) Quoad selectionem horum peritorum, votum meum est quod nomina proponantur secundum priores categorias et a Commissionibus Praeparatoriis et a Conferentiis Episcopalibus, selectio autem ultima, Summo Pontifici proponenda, a Commissione Centrali per suffragia secreta fiat, postquam illa Commissio Centralis breve aliquod curriculum vitae et elenchum meritorum uniuscuiusque candidati prae oculis habeat.

Ad III. Ut iam dictum est ab aliquibus Em.mis Cardinalibus, quaestio de Commissionibus haud facile solvi potest antequam clarior evadat totius Concilii ordinatio. Veniam igitur peto dum pauca verba de generaliore ordinatione Concilii voto meo de commissionibus instituendis praetermitto.

Pro faciliore et pleniore discussione materiae Concilii mihi videtur

proponendum quod Patres omnes dividantur in numerum aliquem coetuum minorum secundum linguas divisorum. Si necesse est, duo vel tres possunt esse coetus pro aliqua lingua qua permulti patres utuntur, veluti gallica, hispanica et anglica.

Unumquodque caput seu titulus erit tribus vicibus per statutum tempus in omnibus his coetibus discutiendum. Ad unitatem autem ex diversis tendentiis et opinionibus faciendam creentur:

1) Corpus cursorum seu narratorum (gallice « rapporteurs ») ex peritis constitutum.

2) Commissiones Patrum pro diversis materiis, titulis seu capitibus.

Officium erit cursorum diversitates opinionum definire et ordinare post unamquamque sessionem.

Officium erit Commissionum Patrum schemata emendata praeparare pro sessione sequenti quae de eadem materia aget et in fine pro sessione plenaria solemni in qua res definietur in quantum Concilium eam definire valeat.

Unaquaeque Commissio viginti patribus consistat ex variis coetibus linguisticis et quinque vel sex cursoribus, i. e. consultoribus peritis. Compositio commissionum evidenter fieri non debet nisi iuribus omnium coetuum linguisticorum consideratis.

Nomina membrorum Commissionum proponentur Summo Pontifici a Commissione Centrali auditis votis conferentiarum episcopalium et commissionum praeparatoriarum.

Ad IV. 1) De Orationibus. – Opinionem Em.mi Cardinalis Döpfner sustineo, nempe quod schemata praeparata omnibus Patribus et Conferentiis Episcopalibus tempestive ante Concilium mittantur ut cognitionem sumant de rebus considerandis et animadversiones suas praeparent.

Quoad Concilium ipsum, in responsione ad Quaestionem III, ordinationem quamdam Concilii proposui secundum quam:

1) Totum corpus Patrum Concilii in coetus minores dividatur secundum linguas communius usitatas.

2) Unumquodque caput materiae tribus vicibus per statutum tempus ab omnibus coetibus agitetur.

3) Inter has discussiones diversitates opinionum a cursoribus (rapporteurs) ordinentur et schemata emendata a commissionibus praeparentur ad hoc ut post tres bonas et plenas discussiones in coetibus linguisticis schema bene ponderatum et consideratum et coagitatum (sed non supereffluens) paratum sit pro congregatione generali seu plenaria.

Ad ordinationem orationum quod attinet votum meum est:

1) Quod in commissionibus nulla limitatio imponatur nisi quae a praeside fieri debeat ad finem attingendum.

2) Quod in coetibus linguisticis limitetur ad quindecim minuta unaquaeque oratio, et unusquisque qui loqui vult debeat nomen suum et puncta principaliora orationis suae secretario coetus die saltem priori tradere.

3) Quod pro congregationibus generalibus pauci seligantur oratores a praeside et sua commissione suprema consultiva eo fine ut variae opiniones potiores pro ultima vice considerationi Patrum proponentur antequam ad suffragia deveniatur.

2) *De votis exquirendis.* – In rebus minoris momenti ut ordinatio dierum, sessionum etc., suffragia fiant per elevationes et sessiones et, si exitus non sit clarus, per machinam electricam.

In omnibus aliis casibus suffragia fiant secreto per machinam electricam vel per schedulas.

Formulae sint: Placet, Placet iuxta modum, Non placet, Abstineo.

Ad V. Grati animi omnino esse debemus pro optimo labore Em.mi Cardinalis Ponentis qui totam quaestionem de maioritate suffragiorum in diversis stadiis et momentis Concilii ita clare exposuit.

Tamen, ut heri dictum est ab Em.mo Cardinali Ottaviani quando de Commissionibus instituendis agebatur, circa omnia puncta particularia difficile est ad aliquem consensum pervenire nisi haec puncta particularia ab aliquo coetu minore studio subiiciantur, v. g. ab aliqua subcommissione huius Commissionis Centralis.

Vellem igitur proponere quod pro consideratione harum quaestionum talis subcommissio creetur ad numerum viginti vel viginti quinque, constans Patribus Purpuratis Curialibus atque residentialibus Episcopis (sive Cardinalibus sive non) ex omnibus maioribus mundi partibus. Propono etiam quod decisiones subcommissionis huic Commissioni Centrali submittantur ratificandae aut emendandae ad hoc ut de illis votum revera collegialiter exprimere possit (pulchre quidem hodie notio collegialitatis nobis exposita est) et non solum sicut nunc per modum voti personalis. Tale votum collegialiter datum magnum adiutorium Summo Pontifici erit, quamvis, ut omnes intelligimus, ei adhaerere non requiratur.

Quantum ad suffragia in congregationibus generalibus de rebus fidei et de disciplina voto Em.mi Ponentis adhaereo.

Ad VI. Una cum quaestione de usu linguarum in Concilio considerandum puto esse problema de magno numero Patrum qui Concilio aderint. In mea humili opinione impossibile est disputationem veram, liberam et utilem ordinare quando intersunt 3.000 personarum. Coadunatio talis numeri personarum formalis seu ritualis tantum esse potest, sed minime ad quaestiones per liberam discussionem dirimendas efficax.

Sessio plenaria omnium Patrum teneri deberet tantum pro ultima consideratione alicuius schematis quando tuto praevideri poterit rem esse dirimendam.

Pro vera et utili discussione praevia, mihi videtur (ut iam bis et forsitan ad nauseam dixi) totum corpus Patrum in coetus minores dividendum, ita ut unusquisque coetus non plus quam ducentos Patres amplectatur. Coordinatio disceptationum inter varios coetus fieri potest mediantibus « rapporteurs » et commissionibus conciliariis, si unaquaeque quaestio certis vicibus, statutis temporibus et debitis interpositis interstitiis tractetur atque schemata emendata et argumentorum digesta lingua latina typis imprimantur et Patribus tempestive offerantur.

Si divisio fit in coetus minores, fiat secundum linguas magis usitatas ad hoc ut Patres omnes de variis quaestionibus commode disputare valeant. Nec dicatur haec divisio nationalismo favere. Illi enim qui linguam anglicam callent ad multiplices nationes pertinent, in Europa, America, Asia et Africa; et idem plus minusve dici potest de illis qui linguam hispanicam, gallicam et lusitanicam loquuntur.

Si divisio in coetus linguisticos non placet habeantur media technica pro translatione simultanea certarum linguarum magis communium, quarum usus permittatur in omnibus Concilii sessionibus, publicis coram Pontifice congregationibus exceptis.

Ad VII. Votum Cardinalis Ponentis subscribo: praeter perscriptionem magneticis machinis faciendam adhibeatur opera stenographorum.

XLI

Exc.mi P. D. MAURITII PERRIN

Archiepiscopi Carthaginiensis

Ad I. Praeter eos qui convocantur ad Concilium vi canonis 223 § 1, episcopi titulares convocandi sunt ratione ordinis episcopalis et aliqui presbyteri ratione iurisdictionis ordinariae.

a) Omnes episcopi titulares, meo sensu, convocandi sunt et quidem cum suffragio deliberativo (can. 223 § 2). Etenim vel laborant in Curia Romana, vel curam animarum habent in regionibus missionum, vel auxilium praestant episcopis residentialibus (fere omnes vicarii generales sunt).

b) Etiam omnes praefecti apostolici convocentur cum suffragio deli-

berativo, ratione iurisdictionis ordinariae, et supremi moderatores clericalium religionum quarum multi sodales in missionibus laborant, ob amplissima beneficia Ecclesiae data.

c) Etiam convocentur, cum suffragio consultivo, supremi moderatores societatum clericalium non exemptarum, quae habent plus quam 2000 sacerdotes, consideratione habita earum membrorum numeri et operum.

d) Placet etiam ut privilegio fruantur adsistendi publicis sessionibus (sine ullo suffragio) superiores generales religionum non exemptarum et aliarum societatum clericalium iuris pontificii supremique moderatores congregationum laicalium, quando eorum membra numerosa sunt, propter opus quod impendunt in bono Ecclesiae et Societatis.

e) Placet etiam ut privilegio polleant adsistendi publicis sessionibus, sine ullo suffragio, laici praesides consociationum internationalium Actionis Catholicae, quia apostolatu hierarchico participant, in aestimatione eorum apostolicae activitatis.

Ad II. Assentio voto Eminentissimi Cardinalis ponentis super qualitatibus et dotis theologorum et canonistarum futuri Concilii.

Eligantur Theologi, Canonistae et Sacrae Scripturae periti a Summo Pontifice aut ab eo vel ab iis quos Sanctissimus designare velit.

Canonistae eligantur possidentes perfectam scientiam iuris canonici iurisque civilis christianarum regionum et, si possibile est, novarum nationum. Optatur ut aliqui cognoscant leges consuetudinesque internationalis societatis quae paulatim aedificatur.

Convenit, meo sensu, ut etiam eligantur consultores laici, doctrina et honestate praestantes, pro aliquibus disciplinis (v. gr. arte medicali, apostolatu laicorum, familiarum associationibus, cinema, radio etc.), in quibus maxime praestant.

Ad III. Assensum praebeo voto Eminentissimi Cardinalis Ponentis; tantummodo ad secundum numerum aliquod adderem:

Ut Membra Commissionum eligantur a Patribus Concilii per schedulas secretas in generali congregatione quoad duas partes e tribus, Praeside uniuscuiusque commissionis nomina proponente. Praeses inquiret apud Coetuum nationalium Praesides, Dicasteria Romana et Nuntios Apostolicos et quos magis idoneos aestimant, eos suffragiis Concilii deferet.

Ad IV. Ad orationes Patrum Concilii moderandas, optatur ut Concilium cautissime scripto praeparetur. Schema et propositiones commissionum particularium mandentur scripto unicuique Patri, qui animadversiones suas scripto remittet post discussiones, si voluerit, cum Commissionum membris et aliis Patribus.

In congressionibus generalibus optatur ut relator, a Commissione particulari electus, habeat licentiam exponendi Commissionis sententiam et mentem tamdiu quam desiderat.

Unusquisque Pater, mandatus a centum Patribus, horam integram habebit ad exhibendas et discutiendas propositiones proprias et eorum qui in iisdem consentiant.

Reliqui Patres habebunt ius propriam opinionem scripto mittendi et brevissimas animadversiones in Congregatione Generali proferendi.

Denique, post Congregationem Generalem, antequam ad vota exquirenda procedatur, aliqui dies habeantur inter quos Patres suam conscientiam coram Deo parare possint.

Ad vota exquirenda: per placet — non placet — placet iuxta modum aut abstineo.

Voto secreto adhaereo, suffragiis collatis per machinam electronicam, si secura est.

Adhaereo propositioni Eminentissimi Cardinalis Ottaviani.

Ad V. Adhaereo votis Eminentissimi Cardinalis Ponentis super maioritate requisita, tam in sessionibus Concilii generalibus, quam in commissionibus conciliaribus.

Ad VI. Latinus sermo est et debet remanere Conciliorum lingua. Sed aequum est dare unicuique Concilii Patri facultatem manifestandi apertissime suam mentem et explanandi diligentius suum suffragium de rebus disputatis et definiendis.

Plerique episcopi, meo sensu, linguam latinam legendo recte intelligere possunt sed difficilius audiendo quia frequentem eius usum non habent. Insuper saepe locutio istius linguae multum differt ab una provincia ad aliam ita ut fere non comprehendatur. Multo difficilius erit aliquibus Patribus, loquendo latine, exprimere omnes substilitates suarum idearum.

Itaque adhaereo voto Eminentissimi Cardinalis Ponentis et animadversionibus Eminentissimorum Cardinalium Liénart et Bea.

Ad VII. Magneticae machinae maximum adiumentum erunt ad perscribendum quae in Concilio a Patribus dicentur. Sed quia hae machinae aliquo defectu consistere vel vitiari possunt, peropportunum mihi videtur stenographos paratos esse.

Itaque adhaereo voto Eminentissimi Cardinalis Ponentis.

XLII

Exc.mi P. D. MICHAELIS BERNARD

Archiepiscopi Brazzapolitani

Ad I. 1) Vocentur S. R. E. Cardinales etsi non Episcopi.

2) Vocentur *cum voto deliberativo* omnes et soli Episcopi etsi nondum consecrati sed tantum electi, sive residentiales, sive titulares quomodocumque ipsi appellantur, Patriarchae, Primates, Archiepiscopi, Episcopi.

Vocentur et cum voto deliberativo, Vicarii et Praefecti Apostolici non episcopi.

3) Vocentur *cum voto consultivo*:

— Legati Romani Pontificis qui non sunt Episcopi,

— Abbates et Praelati nullius,

— Officiales Maiores Curiae Romanae,

— Secretarii Commissionum praeparatoriarum et Secretarius pro unione,

— Rectores Universitatum catholicarum,

— Abbates, Supremique Moderatores religionum clericalium exemptarum,

— Supremi Moderatores religionum clericalium non exemptarum et Societatum sine votis quae saltem constant numero mille (1000) sacerdotum.

Ad II. Ad secundam quaestionem censeo:

1) Theologos et canonistas Concilii eligendos esse a Summo Pontifice inter illos consultores et membra Commissionum praeparatoriarum et Secretariatus pro unione, qui iam non sunt vocati ad Concilium cum voto deliberativo.

Eos Praeses singularum Commissionum proponat.

2) Si eorum numerus compleri debeat, Nuntii, seu Delegati Apostolici, auditis Episcoporum conventibus, nomina tradant eorum qui praestantissimum auxilium laturi praevideantur.

3) Dimidia pars theologorum eligatur ex degentibus in Urbe, altera ex degentibus in aliis nationibus.

4) Censeo etiam convocandos esse quosdam parochos et quosdam Moderatores generales Actionis Catholicae, quorum scientia theologicae disciplinae ac peritia pastoralis publice comprobantur.

5) Demum censeo quosdam laicos vocandos esse pro eorum scien-

tia vel peritia v. g. in quaestionibus apostolatus laicorum, Actionis catholicae, mediorum modernorum elocutionis.

Ad III. Subscribo sententiae Eminentissimi Ponentis, sed, quoad secundam conclusionem pro electione membrorum Commissionum, propono:

1) ut audiantur Praesides Conferentiarum Episcopalium qui candidatos aptos proponere possint;

2) postea ut Commissio Centralis Praeparatoria, de mandato Summi Pontificis, praeparet indices membrorum seu consultorum quos Patres, initio Concilii, possint confirmare aut mutare.

Ad IV. Adhaereo voto Eminentissimi Ponentis.

Circa primam partem quaestionis, scilicet « de orationibus Patrum Concilii moderandis » subscribo sententiae Eminentissimi Ponentis; insisto tamen ut novae quaestiones, non tractantes de schematibus propositis in sessione publica, proponi non possint nisi aegre et per tramitem Commissionis Centralis, dummodo bonum commune respiciant.

Circa secundam partem, scilicet « de votis Patrum exquirendis » mihi videtur quod votum secretum frequentius sit adhibendum quam votum publicum; attamen, de opportunitate voti secreti Praeses iudicet. Vota secreta per schedulas exprimentur quae colligantur a multis notariis.

Ad V. Voto Eminentissimi Cardinalis Ponentis adhaereo.

Sed, quoad maioritatem requirendam in Sessione publica coram Sanctissimo, mihi videtur (dummodo res iudicio Summi Pontificis relinquatur) pro omnibus quaestionibus maioritatem qualificatam, scilicet saltem trium partium e quattuor, esse necessariam.

Tali maioritate, quae aequiparari potest unanimitati morali, miratio imo scandalum populi vitari poterit.

Ad VI. Audito libenter voto Eminentissimi Cardinalis Liénart et voto Eminentissimi Cardinalis Bea, sextae quaestioni sic respondeo:

1) Cuncta documenta conciliaria sint latina lingua conscripta.

2) In sessionibus publicis coram Sanctissimo lingua latina utantur Patres.

3) In sessionibus generalibus et in Commissionibus adhibeatur translatio simultanea in linguis gallica, anglica, hispanica et germanica.

Ad VII. Adhaereo voto Eminentissimi Cardinalis Ponentis.

XLIII

EXC.MI P. D. IOANNIS M. O' CONNOR

Archiepiscopi Tit. Laodiceni in Syria

Ad I. 1°) Cum Concilii Oecumenici Vaticani II praecipuus finis sit « ... ut *sacrorum Antistites* de gravibus religionis rebus tractaturi, ex universo terrarum orbe » conveniant,[1] opportunum esse videtur ut, praeter Eminentissimos Patres purpuratos, solum Episcopi consecrati[2] cum *voce deliberativa* arcessantur.

Cum *voce vero consultiva* invitari possent omnes alii Praelati qui charactere Episcopali carent, ut sunt e. g.:

a) Praefecti atque Administratores Apostolici;

b) Abbates ac Praelati nullius;

c) Abbates aliique omnium Religionum clericalium iuris Pontificii Supremi Moderatores;

d) Legati Apostolici;

e) Secretarii Sacrarum Congregationum necnon capita Officiorum S. Sedis.

2°) Si Summus Pontifex inopportunum censeat vigentem ad hoc legislationem immutare, submisse inclinor versus strictam interpretationem can. 223.

Ad II. – I) *De criteriis electionis*. Criteria sunto:

a) sana doctrina, iuxta magisterium Ecclesiae et praecipue ad mentem Litterarum Encyclicarum « Humani generis »;

b) laus in docendo in universitatibus, in iudicando in tribunalibus, in ministerio pastorali exercendo;

c) sint praeterea satis numerosi ut possint bene varias experientias totius orbis catholici atque diversas legitimasque doctrinae opiniones referre.

II) *De methodo electionis*:

a) electio facienda esse videtur a Summo Pontifice (cui ius exclu-

---

[1] Sollemnior Concilii Oecumenici nuntius Ioannis Papae XXIII, cfr. *Acta et Documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando,* Series I, vol. I, Romae MCMLX, pag. 34.

[2] « ... celebrazione di un Concilium Oecumenicum che dovrebbe convocare come a Pentecoste novella innanzitutto tutti i Vescovi della Chiesa aventi comunione con la Sede Apostolica » (Allocutio Ioannis Papae XXIII diei Pentecostes anno MCMLIX, *ibid.,* pag. 24).

sivum est ad Concilium arcessendi et invitandi) proponentibus Commissionibus et Secretariatibus Praeparatoriis;

b) sedente Concilio, Patrum Commissiones ius habeant proponendi alios theologos, canonistas aliosque viros in materia pastorali vere peritos.

Ad III. 1°) *Commissiones seu Deputationes inter Patres Concilii* ita a Summo Pontifice instituendae sunt, ut unicuique Commissioni vel Secretariatui Praeparatorio Commissio seu Deputatio Patrum Concilii respondeat, idque curandum esse videtur ne opera praeparatoria detrimentum capiant, neve ab imis reficiantur.

2°) Omnes viri in Commissionem seu Deputationem Patrum Concilii asciti, his sequentibus modis eligendi esse proponuntur:

a) Praeses a Summo Pontifice nominatur;

b) Secretarius, suadente Praeside, a Summo Pontifice deligitur;

c) Membra seu sodales eliguntur: tres quartae partes, suffragio secreto, a Patribus Concilii; una vero pars a Summo Pontifice, audito Praeside.

3°) *Numerus* Componentium singularum Commissionum tam sufficienter magnus esse deberet ut Commissiones varias opinionum utilitates in Concilio procurent ac tueantur; tamen numerus non nimis elatus sit ne labores et operas efficaces impediat, scilicet intra numerum viginti et triginta virorum. Qui numerus definitivus a Summo Pontifice pro singulis Commissionibus statuendus esse videtur.

Ad IV. 1°) Ut Concilium suum finem adipisci possit, singulis Concilii Patribus opportunitatem alloquendi iuxta sapientiam a Deo ipsis concessam, tribuendam esse, atque suam sententiam et mentem de quaestionibus disceptandis promendi censeo. Ut autem tot virorum interpellantium rectus ordo statuatur, oportebit varios Patrum interventus distinguere:

a) interpellationes interlocutoriae coram sedente Commissione seu Deputatione, in qua suum quisque Concilii Pater ius alloquendi a Praeside requirere potest, temporis intervallo pro singulis quaestionibus statuto;

b) interpellationes interlocutoriae in Congregatione Generali opportune limitandae ac reservandae esse videntur:

— Patribus purpuratis;

— Relatoribus Commissionum seu Deputationum Patrum;

— Oratoribus quorum interpellatio saltem a XXV Patribus Concilii scripto requiratur.

2°) Suffragiorum computatio fiat subsidio quodam mechanico vel

electronico, tribus tantum responsis adhibitis: « placet », « non placet », « placet iuxta modum ». Ante suffragium in Congregatione Generali Patribus Concilii conveniens tempus precibus et meditationi dicandum concedatur.

Ad V. 1° In Congregatione generali maior pars exquirenda, potiore titulo gaudere debet ut auctoritatem atque pondus decisionum luculentius ostendat. Quae quidem maior pars sufficienter a tribus quartis partibus praesentium connotatur in sanciendis propositionibus per Commissiones seu Deputationes in Congregationem Generalem deductis; vota vero seu propositiones ab aliis oratoribus quattuor quintis partibus egebunt.

2°) In Commissionibus seu Deputationibus ad maiorem partem suffragiorum obtinendam duae tertiae partes sufficere videntur.

Ad VI. 1°) Cum res agatur de Concilio Oecumenico, non vero de Concilio Ecclesiae Occidentalis, necesse erit, linguae latinae usu servato, alium vel alios sermones officiales (v. g. linguam graecam) admittere, etiamsi in praxi hae linguae usum obtingant per exceptionem.

2°) Omnia subsidia quae, salva Concilii Oecumenici maiestate, idearum mutuum commercium ac mutuam caritatem intelligentiamque fovere possunt, adhibenda esse videntur. Quare:

a) in omnibus Concilii sessionibus « simultanea » translatio habeatur;

b) praeter linguas officiales Concilii, aliae quoque linguae quae usu inter populos vigente « linguae internationales » appellantur, admittantur; hae autem linguae sunt anglica, gallica et hispanica.

Ad VII. 1°) Usus in hac rerum provincia sequendus esse videtur qui in hodiernis Coetibus Reipublicae moderandae adhibetur, ubi praeter annotationem magneticae stenographi in usum veniunt.

2°) Annotationes magneticae seu perscriptiones apud Officium Radiophoniae Vaticanae fieri possent; quod debite cum sede causarum disceptandarum electrice copuletur.

XLIV

Exc.mi P. D. HIERONYMI RAKOTOMALALA
Archiepiscopi Tananarivensis

Ad I. Subscribo sententiae Em.mi Cardinalis Ponentis.

Ad II. Utique Theologi et Canonistae qui eligendi sunt, debent esse viri insignes virtute, doctrina, peritia in re pastorali. Mihi vero videtur quod eorum electio relinquenda erit libero arbitrio uniuscuiusque

Commissionis Conciliaris a Praeside tamen Concilii, scilicet a Summo Pontifice, approbanda.

Ad III. In voto Eminentissimi Cardinalis Relatoris, addendo tamen quod Commissio Centralis a Romano Pontifice instituatur, quae duae partes membrorum eligat.

Ad IV. Adhaereo conclusionibus Eminentissimi Cardinalis Relatoris, adhibitis votis Cardinalium Ottaviani et Bea.

Ad V. Adhaereo voto Eminentissimi Relatoris. Placent etiam quae dicta sunt a Card. Ottaviani et Bea.

Ad VI. Adhaereo voto Eminentissimi Cardinalis Ponentis.

Ad VII. Affirmative.

XLV

Exc.mi P. D. ALFONSI VERWIMP

Episcopi Kisantuensis

Ad I. A) Omnes Episcopi, etiam Titulares, sunt convocandi et quidem cum iure suffragii deliberativi.

Rationes:

1) Eo modo Ecclesia Universalis vere repraesentatur.

2) Numerus Patrum non fit nimis magnus.

3) Plerique Reverendissimi Consiliarii hanc sententiam admittunt et dant rationes, contra relative paucos qui putant convocandos esse tantum Episcopos Titulares quandam iurisdictionem habentes.

B) *De extensione canonis 223.*

Adnumerantur undecim categoriae personarum quae, praeter ius, a Reverendissimis Consiliariis proponuntur convocandae ad Concilium.

Sed unaquaeque categoria personarum pauca suffragia acquirit.

Pro his diversis categoriis personarum stricta interpretatio Canonis 223 admittenda videtur.

Ad II. Selectio facienda est ab Ipso Romano Pontifice ex iis qui proponuntur a Coetibus episcopalibus nationalibus et a Superioribus Generalibus pro religiosis.

Praeterea Episcopi possunt sibi eligere theologum et canonistam pro consultationibus extra Concilium faciendis.

Ad III. 1) A quonam? A Romano Pontifice.

2) Quanam ratione:

Praesides eligantur a Summo Pontifice.

Secretarii eligantur ab Em.mo Cardinali Praeside.

Membra: Tertia pars membrorum nominetur a Summo Pontifice. Post praesentationem factam ab Em.mo Praeside Commissionis, Patres Concilii, per schedulas secretas alios eligant.

3) Numerus Commissionum: determinetur a Summo Pontifice.

Aliqui Rev.mi Consiliarii rite putant numerum posse esse eundem ac numerum commissionum praeparatoriarum, vel maiorem si commissio aliqua subdividi debeat, vel minorem si affinitas materiarum quandam reductionem suadeat.

Numerus membrorum: viginti quattuor.

Ad IV. Libertas loquendi concedenda videtur. Ut tamen res practice fieri possint, Patres, qui suam opinionem communicare volunt, eam breviter scriptam Em.mo Praesidi communicare debent. Si sententiae plurimorum Patrum eaedem sunt circa determinatam quaestionem, unus ex consentientibus, nomine aliorum, sententiam proferat.

Tempus dicendi definiendum esse videtur: v. gr. 10 minuta.

Attamen pro gravitate quaestionis praeses maiorem partem temporis dare potest.

Ad V. Vota exquirantur per « Placet — Non placet — Placet iuxta modum ». Si possibile est per machinam electricam exprimantur.

Vota generaliter exprimuntur publice. Si certus numerus Patrum id postulat pro determinatis quaestionibus vota secrete exprimere opportunum videtur.

Vota non sequantur illico deliberationem. Relinquatur tempus orandi et meditandi.

De maiore parte: In rebus moralibus et disciplinaribus gravioribus, praesertim novis, requiritur unanimitas moralis, saltem tres ex quattuor partibus.

In caeteris maioritas absoluta.

Votum Summi Pontificis habeatur semper « sanior pars ».

Ad VI. Lingua latina est lingua Concilii.

In quantum fieri potest Patres Concilii illa lingua utantur, non solum in scriptis sed etiam in elocutionibus.

Si patres linguam latinam non callent, possunt exprimere opinionem lingua vernacula a multis cognita: gallica, anglica, germanica, italica. Illi Patres possunt adiuvari a quibusdam secretariis vel interpretibus qui eorum orationes in linguam latinam vertere possint.

Media moderna traductionis, si possibile est, etiam adhibeantur.

Ad VII. Omnino consentio cum his quae ab Eminentissimo Ponente sunt dicta.

XLVI

Exc.mi P. D. ANGELI JELMINI

Episcopi tit. Thermensis, Administratoris Ap. Luganensis

Ad I. Plene subscribo Em.mi Card. Ponentis votum, quia validis mihi videtur suffragari rationibus, tam ex parte theologiae et iuris canonici quam ex parte historiae ac Ecclesiae regiminis traditionum.

Quocirca ad Concilium vocentur, cum voto deliberativo ii cuncti et soli qui ius nativum ad id habent.

Summus Pontifex, prouti Ei videbitur, ad Concilium cum voto consultivo vocabit: Legatos Romani Pontificis, Abbates « nullius », Praelatos « nullius », Praefectos Apostolicos, Officiales maiores Curiae Romanae, secretarios Commissionum praeparatoriarum et secretariatus pro Unione, Rectores Universitatum Catholicarum et — adiungam — aliquos laicos Actionis Catholicae, bona fama suffultos ac sana doctrina praeditos. — Satis.

Ad II. Consiliarii unanimiter affirmant deligendos esse viros insignes virtute, doctrina, ex omnibus nationibus, ex utroque clero, debita facta proportione. Sane consentiendum est, sed optima ac probata scientia theologorum et canonistarum non sufficit sine fide supra firmam petram fundata et sine probatissima disciplina.

Permultum heri et hodie locutum est et loquitur contra modernas hereses, v. g. contra rationalismum et liberalismum, contra materialismum et marxismum, sed valde timendus est sensus qui dicitur criticus, et imo ipercriticus.

Sancta Mater Ecclesia non unius temporis est sed perennis: ideoque indulgendum non esse puto contra fautores hodierni serpentis criticismi, ex quo permulta nascuntur et divulgantur dubia contra fidem ipsam ac revelationem: dubia quae populo nostro permultum afferunt damnum.

Quapropter libentissime consentio cum consiliario qui super hanc quaestionem scripsit: Ante omnia prospiciendum est ut deligendi theologi et canonistae praediti sint illa qualitate quae vocatur « sentire cum Ecclesia », qui non solum peritiores sint theoretica scientia sed etiam practica experientia pastorali ac vera et firma disciplina polleant.

Bene dictum est ab Em.mo Cardinali Ponente: « qualitati attendatur potius quam quantitati » et quam libenter audivimus in hac aula etiam alium Em.mum dicentem: attendite ne adveniat quod scriptum est: multiplicasti peritos sed non magnificasti laetitiam.

Censeo etiam optimum esse criterium eligendi quos ut consiliarios laboraverunt et laborant in Concilio apparando.

Libenter consentio (de cetero) in omnibus cum Em.mo Cardinali Ponente.

Ad III. Cum omnibus quinque propositionibus Em.mi Card. Ponentis consentio.

Ad IV. *a*) De orationibus moderandis.

In singulis Commissionibus nullum esse definiendum tempus puto, sed concedendam Patribus facultatem liberi dicendi ut quam maxime exacte exprimere possint cogitationes suas ad rem. Ad hanc autem brevitatem acquirendam oporteret ut orator dicat orationem suam scriptam, et scriptum tradat etiam suffragium suum.

In sessionibus plenariis coram Ss.mo ubi permulti adsunt participantes, orator quam brevis debet esse: non ei permittatur ultra quindecim minuta loqui.

b) De Votis exquirendis.

Commendari valde potest (ad brevitatem et quidem facilitatem), systema luminosum seu electricum quod luminibus diversi coloris manifestet utrum votum affirmativum vel negativum sit.

Ad V. Distinguo: Si agatur de doctrinali decisione circa materias graves et fundamentales quae ad universam pertingant Ecclesiam puto 2/3 votorum necessaria esse.

Si de rebus minus gravibus agatur: ex. gr. de rebus quae attinent ad materiam disciplinarem censeo dimidiam partem votorum plus unum sufficere ad quaestionem dirimendam.

Ad VI. Utique censeo proponenda esse omnia subsidia quae apta sint ad linguae officialis latinae intellectum omnibus expeditiorem faciendum.

Ad VII. In voto Em.mi Cardinalis Ponentis.

XLVII

Exc.mi P. D. THEODORI SUHR

Episcopi Hafniensis

Ad I. 1) Omnes Episcopi titulares quamdam iurisdictionem habentes et etiam Praefecti Apostolici.

2) Adsessores et Secretarii SS. CC. RR.

3) Nuntii, Internuntii, Delegati Apostolici.

4) Supremi moderatores religionum iuris pontificii non exemptarum, consideratione habita earum membrorum numeri (3.000?).

5) Rectores Universitatum Catholicarum.

Omnes cum iure suffragii deliberativi.

Ad II. Adhaereo relationi Em.mi Card. Ponentis et voto Em.mi Cardinalis Döpfner.

Ad III. Adhaereo relationi Em.mi Card. Ponentis.

Ad IV. Adhaereo voto Em.mi Cardinalis Ponentis.

Quamvis numerus eorum qui Concilio intersunt valde magnus sit, peropportunae videntur orationes Patrum, sed orationes ad quartam horae partem coarctentur.

Ad suffragia exquirenda ratio moderna adhibeatur. Formulae sint: Placet, non placet, placet iuxta modum.

Ad V. Adhaereo voto Em.mi Card. Ponentis.

Ad VI. In Sessionibus plenariis tantum lingua latina adhibeatur. In Commissionibus, praeter linguam latinam, usus etiam concedatur quarundam linguarum vernacularum.

Adhibeantur subsidia moderna et translatio simultanea.

Ad VII. In voto Em.mi Ponentis.

XLVIII

Exc.mi P. D. LEONIS ISIDORI SCHARMACH

Episcopi tit. Mostenensis, Vicarii Ap. Rabaulensis

Ad I. Ad ea penitus assequenda quae a futuro Concilio expectare licet, utiliter cum iure suffragii deliberativi vocari posse videntur, praeter alios ad id iure recensitos:

1) Episcopi titulares, qui quamvis potestate iurisdictionis non polleant, doctrina, prudentia ac rerum gerendarum experientia praestant.

2) Vicarii Apostolici: ipsi siquidem iisdem iuribus et facultatibus in suo territorio gaudent, quae in propriis dioecesibus competunt Episcopis residentialibus (Can. 294 § 1).

3) Existimo insuper, invitandos esse ad Concilium non solum Supremos Moderatores religionum clericalium exemptarum — sed simpliciter omnes Superiores Generales Institutorum vel Congregationum religiosarum clericalium, dummodo numerus maior sacerdotum ad illas pertineat: cum voto consultivo.

Ad II. Cum theologi et canonistae, qui iam sunt membra vel consultores Commissionum Praeparatoriarum, sint in magno numero et qui-

dem selecti inter viros praeclariores in singulis disciplinis, expedit ut inter illos deligantur Theologi et Canonistae ipsius Concilii.

Nam si Theologi et Canonistae Concilii eligerentur extra numerum Membrorum et Consultorum Commissionum Praeparatoriarum, timendum esset ne illi non cognoscerent evolutionem laborum earum Commissionum, nempe statum quaestionum, discussiones argumentorum, sensum terminorum schematum.

2) Cum tamen numerus complexivus Membrorum et Consultorum Commissionum Praeparatoriarum iam permagnus sit, non omnes assumendi sunt ut Theologi et Canonistae Concilii, sed illi soli, qui in dictis Commissionibus maxime praeclaruerunt, sive magnis partibus susceptis, sive sua eminenti scientia et prudentia.

3) In Concilio Vaticano I singulis Patribus concessum est sibi eligere unum Theologum vel Canonistam « inter pios ecclesiasticos probatae vitae et sana doctrina praeditos ».

Die 23 Maii 1869 concessum est a Commissione Directrice ut Patres possent eligere suum Theologum vel Canonistam inter « Theologos Pontificios », id est inter illos CII Consultores, sive Commissionis Centralis sive Commissionum Praeparatoriarum.

In Concilio Vaticano II reiteranda est facultas pro unoquoque Patre sibi eligendi aliquem Theologum vel Canonistam distinctum a Theologis et Canonistis Conciliaribus (scilicet inter illos qui ex Membris et Consultoribus Commissionum Praeparatoriarum ad hoc electi fuerint).

Ad III. Cum agatur de re magni momenti, censeo ab uno Summo Pontifice, audito consilio Patrum Purpuratorum qui sunt Secretarii vel Praefecti Sacrarum Congregationum Romanarum, instituendas esse Commissiones inter Patres Concilii.

Quoniam vero talia entia sine necessitate multiplicanda non sunt, censeo sufficere ut instituantur hae Commissiones speciales:

a) Commissio Theologica;
b) Commissio Religiosorum;
c) Commissio Ecclesiarum Orientalium;
d) Commissio Missionum;
e) Commissio Apostolatus Laicorum.

1) Commissiones Praeparatoriae et Secretariatus vertendi sunt in tot Commissiones ipsius Concilii, mutatis mutandis.

2) Patres Concilii qui erant Membra vel Consultores Commissionum Praeparatoriarum fiant Membra respectivarum Commissionum Concilii.

3) Ceteri Patres, sive Cardinales, sive Episcopi et alii, assignentur in Commissionibus Concilii, unoquoque pro sua idonea scientia ac prudentia.

Haec autem distributio Patrum in singulis Commissionibus fiat a Sanctissimo, audito voto Exc.mi Secretarii Generalis Concilii.

Ad IV. Orationes Patrum in Congregationibus Generalibus essent reducendae sive quoad numerum sive quoad tempus, uti evenire animadvertimus in publicis legumlatorum coetibus sive nationalibus sive internationalibus. Ideoque maxime expedire videtur quod Concilium congregationi Generali praepositum, vel semel pro semper, vel occasione singulorum Decretorum examinandorum, prout consultius iudicabitur, numerum oratorum praefiniat; quin vero reliqui Patres prohibeantur iure propriam opinionem scripto mittendi et iuxta praecedentiam brevissimas animadversiones in Congregatione generali proferendi.

Ad V. Consentio totaliter voto Em.mi Cardinalis Ponentis.

Ad VI. Cum relationes ac interventus Patrum latina lingua et scripto consignari debeant, sufficiens erit, ut Patres, qui linguam latinam parum calleant, particulares sibi adsciscant secretarios pro translationibus sive relationum sive interventuum.

Nisi ipsa Secretaria Generalis Concilii Oecumenici providere velit ut relationes atque interventus in praecipuas linguas vulgares transferantur.

Insuper cum locutio linguae latinae non parum differat in diversis provinciis ita ut fere non comprehendatur, valde optandum est ut Ecclesia statuat regulas uniformes locutionis pro omnibus provinciis adhibendas.

Ad VII. Quamvis relationes et interventus antea scripto exhiberi debeant, attamen semper utile erit, praeter perscriptionem magneticis machinis faciendam, uti etiam stenographorum opera, qui dicuntur.

XLIX

Rev.mi P. D. BENNONIS GUT

Abbatis Primatis Ordinis S. Benedicti

Ad I. Mihi videtur opportunum convocare etiam Episcopos Titulares et quidem omnes cum iure suffragii deliberativi iuxta tenorem can. 223 § 2 his ex rationibus:

1) (historica): iam in aliis Conciliis, praesertim in Vaticano I, convocati erant;

2) (dogmatica): Episcopi Titulares per consecrationem episcopalem pertinent ad Collegium Apostolorum.

De cetero autem strictam interpretationem can. 223 § 1 commendo,

quia mihi persuasum est legislatorem solidis rationibus textum uti iacet confecisse, et longam et venerabilem traditionem sanxisse.

Praeterea: talis quaestio et disputatio hodie, imminente Concilio, non parvam perturbationem excitare posset.

Ad II. Necessarium omnino, mihi videtur, sessionibus conciliaribus adesse — ad normam can. 223 § 3 — theologos et canonistas necnon, quod magni momenti est, biblistas.

Attamen in determinando numero prae oculis habeatur peculiare munus ipsorum in sede Concilii. Adsunt enim Congregationibus conciliaribus tantum, ut Patribus consilium dent, quando a Patribus id requiritur. His sub condicionibus numerus theologorum et canonistarum non sit permagnus.

Quoad selectionem peragendam: constat ex ipsa rei gravitate viros *eligendos* esse vere insignes ex utroque clero et ex omnibus nationibus, vere praestantes clara virtute, eminenti et tutiori doctrina, sano iudicio et devota submissione erga Sanctam Sedem.

Selectio perficiatur a Romano Pontifice — supposito consilio Praesidum commissionum et Secretariorum, qui proponere possunt membra et consultores qui in laboribus praeparatoriis Concilii Vaticani II excelluerunt, nam tot insignes theologi et canonistae iam adlaborabant in commissionibus praeparatoriis.

Inter theologos et canonistas eligendos opportunum videtur eligere praeprimis etiam commissionum Secretarios qui sub moderamine Praesidum operam navabant in laboribus praeparatoriis Concilii Vaticani II.

Ad III. Plene subscribo votis Em.mi Cardinalis Ponentis nempe:

1) Ut Commissiones Conciliares a Summo Pontifice instituantur qui et Praesidem uniuscuiusque nominet.

2) Ut membra Commissionum eligantur a Patribus Concilii per schedulas secretas in generali congregatione quoad duas partes e tribus.

3) Ut tertia pars ab Ipso Summo Pontifice nominetur.

4) Augerem numerum, inspectis tot Patribus Concilio assistentibus (circa 3.000) de 24 ad 36 pro unaquaque commissione.

5) Ut, post visionem conclusionum a Commissionibus praeparatoriis, propositarum, provideatur de competentia uniuscuiusque Commissionis et de numero earundem.

Ad IV. A) *De orationibus moderandis.*

Duo principia prae oculis habenda sunt et stabilienda:

1) Ex ipsa Concilii natura et rei gravitate et momento constat: omnibus Patribus conciliaribus facultatem dandam esse *libere aperiendi mentem suam.*

2) Attamen ob permagnum numerum Patrum Conciliarium et ad

incommoda vitanda quae oriri possint, pariter necessarium erit, ut ordo stabiliatur in orationibus Patrum moderandis. Ad hoc consequendum suggeritur, ut unusquisque Pater, qui orationem facere desiderat, nomen suum det Praesidi vel Secretariatui Concilii et argumentum suum summatim in scriptis consignet, ita ut possibile erit:

a) *ordinem instituere* in orationibus;

b) *tempus definire, si necessarium videtur;*

c) orationes, quae in unum argumentum conveniunt, ab uno tantum Patre referuntur.

B) *De votis proferendis.*

Consideratione habita votorum permagni numeri, oportet medium statuere, quod tutius et celerius vota exprimere et numerare valeat, adhibita etiam quadam *machina electrica,* immo adhibitis omnibus mediis modernis possibilibus (qua de re utiliter et prudenter requiratur consilium quorumdam peritorum et specialistarum in hac re).

Conveniens videtur, *ut votatio fiat publice,* in quo casu forse convenit, ut totus coetus Patrum dividatur in turmas 100 membrorum, quorum vota facilius et securius a scrutatore numerantur.

Si autem a quodam numero Patrum *votatio secreta* desideratur ob circumstantias speciales et rationes peculiares, convenienter hoc concedatur.

Ad V. Hac in re, attenta opinionum maxima varietate, mihi videtur distinguendum esse:

1) Si agitur de *electionibus* vel nominationibus tantum, maioritas relativa potest sufficere, cum agatur de personis iam qualificatis et omni exceptione maioribus.

2) Si agitur de *rebus disciplinaribus* requiruntur duae partes ex tribus (67%).

3) Si agitur de *quaestionibus dogmaticis,* sic dictus « consensus moraliter unanimis » requirere videtur saltem quattuor partes ex quinque (80%).

Ad VI. Sine dubio: lingua officialis Concilii sit lingua latina in veste simplici, clare et lente prolata.

Attamen facultas detur eis, qui non possunt vel non sunt consueti lingua latina loqui, ut possint aperire mentem suam in lingua vernacula. Ad hoc proponitur:

1) Ut talis Pater Concilii praeparet orationem suam in scriptis (summatim) in lingua vernacula et eam tradet Secretariatui Concilii, qui Secretariatus orationem statim trasferat in linguam latinam, ut omnibus Patribus distribuatur.

2) Constituantur diversi *interpretes* qualificati qui discussionibus

adsint et vel ea, quae « Pater conscriptus » in lingua vernacula profert, statim breviter resumat in lingua latina... vel etiam « ispirante Patre conscripto » eius ideas statim in lingua latina proponat.

3) Prudenter supponitur: Patres Romae congregatos ex dissitis regionibus etiam *extra sessiones inter se convenire* (sive eiusdem regionis sive linguae sive eiusdem argumenti), ut in discussione fraterna et fertili argumenta quaedam in lingua « moderna » disputent, quorum conclusiones ab *uno* — eorum « rappresentante » (Speaker) in lingua latina *in Congressu* pleno proponuntur.

Ad VII. Plene subscribendum mihi videtur voto Em.mi Cardinalis Ponentis, nempe quod praeter machinas magneticas etiam et simul adhibeantur stenographi, (adhibitis cautelis necessariis) ob rationes allatas evincentes.

L

Rev.mi P. D. MICHAELIS BROWNE

Magistri Generalis Ordinis Praedicatorum

Ad I. Quoad primum propositum ab Em.mo Relatore i. e. de convocatione S. R. E. Cardinalium, sum, ut evidens est, in voto Relatoris.

Quoad secundum propositum, quaedam distinctiones videntur opportunae, imo necessariae.

a) Imprimis ex ipso iure ut patet, vocandi sunt Episcopi residentiales, etsi adhuc non consecrati, et quidem cum voce deliberativa.

b) Vocandi tamen sunt Abbates et Praelati Nullius, et quidem, quoque, cum voce deliberativa, ut can. 223 statuitur.

c) Item vocandi sunt omnes illi Praelati Religiosorum de quibus in eodem can. n. 4, et quidem, quoque, cum voce deliberativa.

d) Item convenit quoque, ut existimo, ut convocentur Praefecti Apostolici Missionum etsi non Episcopi, saltem cum voce consultiva.

Observationes supradicta respicientes.

1) Inconveniens existimo ut in aliquo elemento substantiali, Concilio Oecumenico nunc imminente recedatur a Iure condito can. 223. Ita autem esset si auferatur vox deliberativa a Supremis Moderatoribus Religiosorum vel ab Abbatibus vel Praelatis *nullius*.

2) Ex eodem iure condito, et non cassato, praedicti omnes ius quoddam quaesitum possident.

3) Em.mus Relator videtur nimis premere illud quod vocat *ius nativum* Episcoporum qua talium. De tali iure, stricte loquendo, non con-

stat respectu Episcoporum mere titularium. De exclusione eiusdem iuris, sub ratione saltem fundamentali seu aptitudinali, respectu Abbatum et Praelatorum *nullius* sicut respectu Supremorum Moderatorum Religiosorum non constat. Imo contrarium constat ex facto dispositionis can. 223 eos respicientis. In re tantae gravitatis supponendum est axioma valere: *Quod Ecclesia facit rite facit.* Argumentum ab Em.mo Relatore allatum, quod, scilicet, Abbates et supremi Moderatores religionum instituti sunt non ad regendam Ecclesiam sed ad ei ministrandum, claudicat ex eo quod saltem plures eorum *gubernant* magnum numerum subditorum, quorum praecipua pars sunt sacerdotes, qui utique Ecclesiae inserviunt in omni genere ministerii, et quidem in universo mundo. Ante Medium Aevum supremi Moderatores Religionum non vocabantur ad Concilia Oecumenica, sed, illis temporibus, non existebant Ordines et Congregationes Religiosae modo universali constitutae et articulatae, sicut postea, et nunc quoque, inveniuntur.

4) Ratio proprie theologica ob quam Romano Pontifici integrum est vocare ad Concilium Oecumenicum, et quidem cum voce deliberativa, Praelatos sive saeculares sive regulares qui non sunt Episcopi, petenda est ab intima natura talis Congressus. Iure quidem distinctio fit inter eos qui ad Concilium vocantur cum voce deliberativa, i. e. Patres Concilii, et alios qui ad illud vocantur cum voce consultiva tantum, sicut theologi et canonistae. Theologi et canonistae consulunt Patres. Patres deliberant et Romano Pontifici definitive proponunt deliberata, sed haec definitiva propositio deliberatorum in ultima analysi et suapte natura, etsi summi in se valoris et auctoritatis, manet adhuc *suo modo* consultiva respectu Romani Pontificis. Unde can. 227 determinate enunciat: « Concilii decreta vim definitivam obligandi non habent nisi a Romano Pontifice fuerint confirmata et eis iussu promulgata ». Nil igitur impedit quominus Romanus Pontifex vocet ad Concilium, et quidem cum voce deliberativa, quosdam Praelatos, episcopali charactere non insignitos, qui in rebus maioris momenti quosdam Ecclesiae subditos regunt et pascunt.

5) Dato magno numero eorum qui ex dispositione can. 223 § 1 vocantur ad Concilium, quamdam habui propensionem ad votum emittendum ut Episcopi Titulares, mere ut tales, non vocarentur. Sed Episcopi titulares sunt, quidam Officiales Maiores Curiae Romanae, quidam Legati Sedis Apostolicae in variis mundi nationibus, quidam Vicarii Apostolici in Missionibus, quidam Coadiutores Episcoporum residentialium, quidam Auxiliares Episcoporum residentialium, quidam Episcopi, ut ita dicam, honoris causa, quidam Episcopi dimissionarii qui olim dioeceses vel Vicariatus apostolicos regebant. Opportunum videtur ut Epi-

scopi trium priorum ordinum ad Concilium vocentur, sed timendae, forte, essent murmurationes si Episcopi titulares servitio Sanctae Sedis addicti vocarentur, aliis quibusdam neglectis. Unde melius videtur omnes vocare. Difficultas oriens ex magno numero Patrum manebit plus minusve eadem pro casu praesentiae trium millium Patrum sicut pro casu praesentiae duorum millium.

Dato quod ponitur specialis quaestio circa delectum theologorum et canonistarum nihil impraesentiarum dicendum videtur quoad praescriptum can. 223 § 3.

Manet tamen quaestio: an, aliqua ratione seu forma, vocandi sint ad Concilium Episcopi « orthodoxi » dicti Ecclesiarum Orientalium, necnon repraesentantes quidam Ecclesiarum Protestantium?

Mea humili opinione Episcopi Orientales, « orthodoxi » dicti, utiliter invitari possunt, sine voce tamen sive deliberativa sive consultiva, sed ut hospites.

Idem fere dicerem de repraesentantibus Ecclesiarum Protestantium, attento tamen consilio Secretariatus Pontificii pro Unione Dissidentium quoad delectum et numerum istorum repraesentantium.

Ad II. Generali ratione sum in voto Em.mi Relatoris.

Unde imprimis supradicti Theologi et Canonistae eligi possunt ex iis qui operam praestiterunt optimam in parando Concilio.

Tamen, ut puto, electio ad membra coetuum eorum qui parabant Concilium non esset totaliter restringenda, cum quidam theologi valde insignes in iis coetibus partes non habuerint.

Curandum esset ut inter theologos Concilii adsint aliqui periti in disciplinis theologicis quae speciales vocantur, ut sunt Exegesis Biblica, Patrologia, Archaeologia Sacra, Historia Ecclesiastica, inclusa historia Ecclesiarum Orientalium, Liturgia Sacra, Quaestiones Sociales.

Nil impedit quominus inter istos viros doctos adsint quoque periti in Theologia Pastorali et Missionum. Imo hoc valde esset optandum.

Theologi et Canonistae Concilii essent designandi a Romano Pontifice, seu ab iis quibus Ipse istud munus committere vellet.

Integrum potest singulis Concilii Patribus manere ut secum ducant Theologum vel Canonistam proprium.

Ad III. Quoad primum propositum ab Em.mo Cardinali Relatore sum in voto Eiusdem.

Quoad secundum et tertium propositum, dubium quoddam habeo cum, ut videtur, ita sequeretur antithesis quaedam in sinu Commissionum, in quantum quaedam membra considerari possent ut Pontificis, quaedam vero alia ut Patrum Conciliarium. Putarem rem relinqui posse electioni ipsorum Patrum post hortationem Summi Pontificis ut meliores

eligant. Ita sequeretur praxis observata in Concilio Vaticano I. Ad cautelam posset exigi ut electi a Patribus confirmarentur a Romano Pontifice. Sed accederem ad votum Em.mi Relatoris in hac re.

Quoad quartum propositum sum in voto Em.mi Relatoris. Ita quoque inhaeretur praxi observata in Concilio Vaticano I. Sed accederem ad numerum 36 membrorum.

Quoad quintum sum in voto eiusdem Em.mi Relatoris.

Cum sine dubio necesse sit quasdam Commissiones speciales subordinatas decursu Concilii instituere componendas ex theologis et Iuris Canonici peritis ad studium problematum particularium quae forte occurrent, forsitan bonum esset vocare Commissiones ipsorum Patrum nomine *Deputationes,* sicut in Concilio Vaticano I, reservato nomine communi *Commissiones* coetibus eorum qui non sunt Patres Concilii.

Ad IV. Quoad utramque partem sum in Voto Em.mi Relatoris.

Ad totam rem melius adhuc expediendam forte consulendum esset ut materia huius praeclari Voti adhuc videatur in coetu restricto Patrum hac in re peculiarem competentiam habentium, ad *Regolamento* Concilii faciendum, attento usu admisso in Concilio Vaticano I, Voto Em.mi Relatoris, et Votis Patrum in praesenti consessu emissis, sicut in eodem proposuit Em.mus Cardinalis Ottaviani.

Ad V. Ad partem positis iis quae ab Em.mo Relatore tam docte et tam sapienter exposita sunt in Art. I suae Relationis et in Art. II A, venio ad proposita in Art. II B. (pp. 204-208) et quidem specialiter ad contenta sub nn. 12-13 (pp. 207-208). In iis desumo quae sequuntur:

a) Ut, in materia fidei et doctrinae, aliquid proponatur Romano Pontifici pro confirmatione, tres ex quattuor validorum suffragiorum partes saltem requiruntur. In voto Em.mi Relatoris.

b) In rebus disciplinaribus gravibus requiritur ut saltem duae tertiae partes votorum validorum faveant. In voto Em.mi Relatoris.

c) In rebus disciplinaribus gravissimis requiritur, quoque, ut adsint tres ex quatuor partes faventes propositioni deliberatae. Item in voto Em.mi Relatoris.

d) In dubio de relativa gravitate, Praeses Concilii sequatur normam ab Em.mo Relatore propositam i. e. vel consulat Commissionem Centralem vel rem ad Ss.mum referat.

e) In rebus minoribus sufficit maioritas absoluta. In voto Em.mi Relatoris.

f) Quoad suffragia requisita in Commissionibus seu Deputationibus potest stari in Voto Em.mi Relatoris ut exposito in Art. III § 2 *a*) et *b*) (p. 208-209) et §§ 3 et 4 (p. 209).

Ad VI. 1) Cuncta documenta conciliaria sint lingua latina conscripta ut Em.mus Relator proponit (p. 210).

2) Absolute loquendo, ut Em.mus Relator exponit, problema de linguis aliis a lingua latina non adest sive pro conventibus plenariis communibus sive pro conventibus plenariis coram Sanctissimo (p. 210-211), dummodo tamen semper caveatur ut contradictores in conventibus plenariis iam exhibuerint orationem eorum quam prae manibus Patres habebunt.

3) Pro Sessionibus Commissionum, sive Patrum sive theologorum et canonistarum, inclinor ad opinandum ut sufficiat praesentia aliquorum sacerdotum in singulis sessionibus qui bene callentes linguam latinam, calleant quoque linguam gallicam, anglicam et hispanicam, ita ut Patres in eorum eventuali necessitate adiuvent. Attentis tamen quam maxime necessitatibus Orientalium quoad linguam graecam et forte arabicam. Ita saltem pro Commissionibus in quo numerus participantium non excedit 40.

4) Si aderunt Commissiones numero maiores potest recurri ad systema translationis simultaneae quod tunc esset praeparandum.

Ad VII. Affirmative respondeo, seu in Voto Em.mi Relatoris.

LI

Rev.mi P. D. AUGUSTINI SÉPINSKI

Ministri Generalis Ordinis Fratrum Minorum

Ad I. Quaestionibus propositis de Concilio celebrando coram Domino perpensis et omnibus adiunctis ad rem facientibus prae oculis habitis, honori mihi duco humilem meam sententiam quoad singulas ita proferre: 1) Integre observentur normae can. 223 § 1, seu convocentur cum iure suffragii deliberativi omnes Patres de quibus in praefato canone § 1, nn. 1-4. Non enim exstat sufficiens causa, saltem mea humili sententia, cur a iuris communis praescriptis hac in re recedatur.

2) Convocentur insuper, si Summo Pontifici placuerit, cum iure voti deliberativi:

a) Omnes Episcopi titulares;

b) Secretarii et Adsessores Sacrarum Congregationum Romanarum (necnon Praelati Superiores qui praesunt Tribunalibus et Officiis Curiae Romanae) etsi episcopali dignitate careant;

c) Nuntii, Internuntii, et Delegati Apostolici qui non sint Episcopi;

d) Supremi Moderatores Congregationum Clericalium non exempta-

rum quae numerum 3.000 sacerdotum saltem attingant. Huiusmodi enim religiones sacerdotum aequant maiores orbis dioeceses, ideoque consentaneum videtur ut per suos Moderatores in Concilio repraesententur, utique cum iure voti deliberativi vel saltem cum iure voti consultivi.

3) Convocentur denique, si Summo Pontifici placuerit, cum iure voti consultivi, Rectores Universitatum et Athenaeorum catholicorum.

Animadversiones: Qui sub N. 2° litteris b) et c) recensentur, pro gravitate officii sibi commissi pro suaque consuetudine agendi de negotiis Ecclesiae maximi momenti, dexteritate et experientia pollere censentur proptereaque non mediocri auxilio Concilio esse possunt.

Supremi Moderatores, de quibus sub n. 2° littera d), ratione magnitudinis familiae religiosae cui praesunt, item censentur afferre posse lumen suae experientiae suaeque cognitionis problematum ecclesiasticorum maioris momenti.

Patet demum Rectores Universitatum et Athenaeorum catholicorum (n. 3°) quaestionibus doctrinalibus pertractandis et solvendis valide cooperari posse.

Ad II. Placet relatio Em.mi Domini Ponentis quoad omnes et singulas partes. Addere audeo Theologos et Canonistas sumendos esse ex utroque clero, auditis Episcopis et Moderatoribus generalibus Ordinum et Congregationum, ex diversis ritibus, ex diversis nationibus, ex diversis universitatibus Urbis et Orbis atque ex diversis scholis, aequa et iusta proportione in omnibus servata.

Ad III. Placent generatim propositiones ab Em.mo Domino Cardinali Ponente in fine relationis positae. Addere audeo quasdam mutationes.

1) Ut Commissiones Conciliares a Summo Pontifice instituantur qui et Praesidem uniuscuiusque nominet; praeses vero seligat Secretarium, qui a Summo Pontifice, si Ei placuerit, confirmetur.

2) Quoad secundam propositionem animadvertendum censeo difficile evadere ut bona fiat delectio et aequa servetur proportio inter varias nationes et ritus, si membra Commissionum eligantur a Patribus Conciliaribus. Proponere mihi liceat ut tempore opportuno a Commissione Centrali praeaparatoria sat magnus constituatur elenchus membrorum ex quibus futuri Praesides una cum Secretariis seligere possint numerum sufficientem membrorum propriae Commissionis. Ut vero haec selectio definitiva evadat, egeret ratihabitione a Summo Pontifice facta.

3) Ut tertia pars ab Ipso Summo Pontifice nominetur.

4) Ut numerus membrorum in unaquaque Commissione non sit inferior 20 et non superet 30.

5) Ut post visionem conclusionum a Commissionibus praeparatoriis

propositarum provideatur de competentia uniuscuiusque Commissionis, et de numero earundem.

Ad IV. Em.mi Domini Cardinalis Ponentis relationi penitus assentior, praesertim quoad regulas practice servandas propositas. Liceat tamen pauca submisse proponere:

De orationibus moderandis.

1) Quoad *tempus*: concedantur ordinarie 10 momenta, nisi Praeses propter specialia adiuncta, longius temporis spatium concedendum censuerit.

2) Quoad *ordinem*: Praesidi vel peculiari coetui antea oratio in scriptis exhibeatur.

3) Quoad *numerum oratorum*: in Sessionibus generalibus, pro rebus arduis Praeses designet oratorem selectum ex illis qui sententiam affirmativam tenent; itemque pro sententia negativa exponenda atque defendenda, iuxta morem qui in Concilio Vaticano I viguit.

De votis exquirendis.

1) Exprimantur vota per machinam electricam seu per medium mechanicum, ut secretius, rapidius et securius ad exitum perveniantur.

2) Detur Patribus tempus meditandi super magni momenti materias disputatas; quare votum non illico post discussionem exquiratur, sed aliqua subsequenti sessione.

3) Vota dentur per « placet », « non placet », « abstineo ».

Ad V. Em.mi Domini Cardinalis Ponentis relationi tota mente assentior. Sicut iam dictum est ad relationem eiusdem Em.mi Ponentis quoad IV Quaestionem, elementa huius novae relationis possent a Commissione ad hoc legitime instituta colligi, ut Concilii Patribus tamquam « vademecum » praesto sint.

A) Quoad sectionem A articuli II huius relationis, i. e. « De suffragiis in Sessionibus publicis coram Ss.mo », omnibus et singulis partibus adhaereo.

B) Quoad sectionem B eiusdem articuli, i. e. « De suffragiorum maioritate in Sessionibus generalibus Concilii », maxime opportunum duco:

1) Circa res quae ad *fidem, doctrinam et mores* attinent, tres saltem e quattuor validorum suffragiorum partes (75%) esse requirendas.

2) Circa innovanda *disciplinae* capita, quae graviter traditiones afficerent, etiam suffragationem plane *qualificatam* exigendam esse, i. e. tres e quattuor partibus suffragiorum (75%).

3) Circa alias *res disciplinares graviores* non minus quam duas e tribus suffragiorum partibus esse requirendas (66%).

4) Pro rebus minoris momenti sufficere maioritatem absolutam suffragiorum.

C) Quoad regulas propositas ad moderanda suffragia in Commissionibus conciliaribus requisita, penitus sententiae Em.mi Ponentis adsentio.

Ad VI. In voto Em.mi Cardinalis Ponentis: 1) Adhibenda est lingua latina:

a) ad documenta conciliaria conficienda;

b) ad quaestiones cuiusvis generis in conventibus generalibus tractandas et discutiendas. Addere velim: ad latinae linguae intelligentiam expeditiorem reddendam oratores utantur lingua latina « ecclesiastica », quavis affectatione classicae locutionis vitata.

2) Permittatur, annuente Moderatore, usus principaliorum linguarum vernacularum in conventibus particularibus commissionum et subcommissionum, adhibitis interpretibus vere peritis.

3) Permittatur denique, in conventibus commissionum et sub-commissionum, translatio simultanea in usitatiores linguas vernaculas, adhibitis machinis auricularibus.

Ad VII. In Voto Eminentissimi Cardinalis Ponentis.

LII

Rev.mi P. D. IOANNIS B. JANSSENS
Praepositi Generalis Societatis Iesu

Ad I. Expedire videtur ut integre servetur can. 223. Utendo tamen facultate quam ipse canon praebet:

§ 1. 4°: mutatis adiunctis, invitandi quoque videntur supremi Moderatores nonnullorum Institutorum forte non exemptorum, sed quae commendantur et numero membrorum et momento operum quae eis commissa sunt in Ecclesia.

Nec excludendae Societates in communi viventes sine votis, immo nec Instituta Saecularia, dummodo similibus meritis et numero sociorum clarescant.

Nec apparet quare non iis etiam, sicut Religionibus antiquioribus, suffragium deliberativum concedatur.

§ 2: invitentur omnes Episcopi titulares, ne odiosa inter eos discrimina admittere necesse sit.

§ 3: inter peritos annumerandi officiales maiores Romanae Curiae, quippe qui experientia negotiorum Ecclesiae praestent.

Utrum expediat invitare ut observatores Episcopos cum Sede Apo-

stolica non unitos vel quosdam ex eis; immo protestantes, videant peritiores.

Quod ad relationem Em.mi Cardinalis ponentis, omnino assentior conclusionibus R. Patris Mich. Browne, O. P.

Ad II. Ex iis sint qui securitati doctrinae iungant scientiam difficultatum hodiernarum; aliis verbis sequantur criteria a s. m. Pio XII tum in Encyclica « Humani Generis », tum in aliis actis bene multis proposita.

Sint inter eos quidam e peritioribus in Theologia positiva et historia ecclesiastica; quidam quoque qui evolutionem doctrinae et disciplinae apud Orientales bene calleant.

Ad III. Auditis tot et tanti ponderis sententiis, non sine haesitatione aliquam difficultatem proponere ausim. Certe, theoretice praestat ut Commissiones eligantur a Patribus Concilii; commoda patent. Verum in concreto considerandum est quid sit Commissiones plures constitui a numeroso coetu electorum. Facili computatione haec eruuntur:

Si supponas 7 Commissiones sufficere, qui, quantum capere potui, est fere minimus numerus, haec habes:

Pro 7 Commissionibus, singulae 24 membrorum, a Patribus quos ad 2.500 aestimabimus (non omnes enim venire poterunt ob necessitates dioecesium aliasve causas) emittenda sunt suffragia 420.000, quae dein computanda et dividenda; quantum temporis ad hoc insumendum erit?

Si Commissiones 7 plura habent membra, uti propositum est, ut puta singulae 40, emittenda sunt $7 \times 40 \times 2.500 = 700.000$ suffragiorum.

Si 10 sint Commissiones, cum 24 membris: $10 \times 24 \times 2.500 = 600.000$ suffragiorum; si autem 40 membris constant, $10 \times 40 \times 2.500 = 1.0000.000$ suffragiorum.

Operae praetium fuerit inquirere quantum temporis Concilium Vaticanum primum insumpserit in constituendis Commissionibus.

Minuitur difficultas, quamquam non penitus supprimitur, si Commissiones antea paratae, ab iis quos Summus Pontifex ad hoc designaverit, approbandae tantum offerantur Patribus.

Videtur vitandum ne insumpto longo tempore in rebus Concilio praeviis, cogantur aliqui Patres eo citius recedere ob necessitates dioecesium, dum tractantur iam res maioris momenti.

Si autem haec difficultas spernenda videatur, assentior conclusionibus Eminentissimi Cardinalis Ponentis.

Ad IV. Quoad orationes moderandas, consentio cum conclusionibus Em.mi Cardinalis Ponentis.

Vitandum est quidquid Concilium ad longius tempus protraheret, nisi sit utilitas proportionata et ordinis altioris. Si vel per 15 minuta horae loquantur 100 Patres, insumuntur 25 horae i. e. si sessiones per 3 horas producuntur, plus quam 8 dies; si per 5, 5 dies.

Refrenanda certe erit quorumdam nativa eloquentia; et praesertim curandum ne quae iam dicta sunt aliis verbis repetantur.

Quod ad suffragia Patrum exquirenda et computanda, omnia fiant modo mechanico seu electrico. Qui modus aptari potest tum suffragiis publice proferendis, tum etiam secretae suffragationi. Certitudinem praebet infallibilem.

His paucis rebus notatis, de cetero accedo ad conclusiones Em.mi Cardinalis Ponentis.

Ad V. Adhaereo voto Em.mi Cardinalis Ponentis, atque sententiae Em.morum Cardinalium Hamleti Cicognani, Alfrink et Augustini Bea.

In rebus doctrinalibus, exigatur moralis unanimitas, ne locus praebeatur post Concilium maioribus difficultatibus.

In rebus disciplinaribus gravioribus, requirantur tres partes, seu 75%, ne eadem atque uniformis disciplina in rebus omnibus ubique imponatur, sine respectu legitimorum et saepe antiquorum et venerandorum usuum localium. Valde enim diversa est proportio Episcoporum e variis Nationibus, ita ut non absit periculum ne una duaeve Nationes modum proprium agendi imponere velint Nationibus ubi ille minime convenit nec acceptus erit.

Uti patet, semper intactum manet ius Summi Pontificis per se et sine ulla appellatione statuendi, tam in re doctrinali quam in disciplinari.

Ad VI. Adhaereo Voto Em.mi Cardinalis Ponentis.

Haec subsidia necessaria videntur ob modum valde diversum pronuntiandi linguam latinam, qui vitari non potest.

Peculiaris ratio habeatur eorum qui ob diversum ritum, ut puta in India meridionali, quamquam olim didicerunt linguam latinam, nullam opportunitatem habuerunt illam colendi.

Videtur proinde versio simultanea in paucas magis usitatas linguas commendanda.

Ad VII. Utantur machinis magneticis, numero sufficientibus et a peritis regendis. Praebent certitudinem infallibilem.

Superflua videtur praesentia stenographorum. Si unquam « vis electrica » deficit, tota sessio interrumpenda est, quia et « alto parlanti » deficient. Ceterum difficile non foret habere unde deficienti currenti statim suppleatur, uti fit v. g. in chirurgicis clinicis.

8 – VOTA SODALIUM QUI PRIMAE SESSIONI NON INTERFUERUNT

I

EM.MI P. D. EUGENII CARD. TISSERANT
Episcopi Ostiensis ac Portuensis et S. Rufinae

Ad I. A) *De Episcopis Titularibus* – Ritengo opportuno che siano convocati tutti i Vescovi Titolari, dando loro voto deliberativo, et quidem ratione Sacramenti Ordinis.

B) *De extensione Canonis 223 C.I.C.* – 1) No, in quanto vi sono già i Cardinali Capi-Dicastero.

2) No.

3) No, perchè sono pochi, con giurisdizione temporanea o su circoscrizioni ecclesiastiche di minore importanza.

4) Negative, perchè le Congregazioni non esenti sono rappresentate dal Vescovo da cui dipendono.

5-6-7) No, per il principio che gli appartenenti alle Commissioni preparatorie non debbono poi essere gli stessi a dare il voto deliberativo.

8) Si possono ammettere, ma solo come teologi o canonisti, a norma del § 3 del Can. 223.

9) Non lo ritengo opportuno.

10-11) Bisognerebbe definire la qualità di osservatore; a quali sessioni potrebbero assistere. In tal senso si prenda una decisione unica, in sede teologica e tale che non apra la porta a polemiche disturbatrici.

C) *De stricta interpretatione Canonis 223 C.I.C.* – Eccettuate le questioni riguardanti i Religiosi e gli Acattolici, sono contrario all'estensione del Canone 223, non per ragione di numero, bensì di qualità. Si suppone che, una volta invitati tutti i Vescovi, essi vengano al Concilio ben preparati, dopo aver consultato i loro migliori collaboratori in Diocesi o negli Uffici loro affidati.

Ad II. 1) La scelta non si faccia tra i dotti soltanto, ma tra quelli che, oltre alla dottrina, posseggano pratica di ministero pastorale.

2) Accedo per un numero ristretto, molto selezionato.

3-4) Si affidi la scelta alle stesse Commissioni preparatorie le quali oltre alla cernita della materia, farebbero anche quella delle persone più competenti per loro diretta conoscenza.

5) Si scelgano i migliori elementi di tutte le categorie accennate in questo paragrafo, esclusi i laici.

Ad III. 1) Le Commissioni devono essere istituite direttamente dal Sommo Pontefice.

2) *a*) Devono essere istituite secondo le varie materie e riservando la trattazione di ciascuno ben definito argomento ad una sola apposita Commissione, evitando che più Commissioni deliberino sullo stesso argomento talvolta in forma contraddittoria.

b) I Presidenti devono essere nominati dal Sommo Pontefice.

c) I Segretari, dal Presidente di ciascuna Commissione.

d) Dovrebbero essere le Conferenze Episcopali delle varie Nazioni, in quanto le meglio informate, a proporre i nominativi di chi scegliere a membri delle Commissioni.

3) Il numero delle Commissioni venga determinato dal Sommo Pontefice secondo i vari argomenti suggeriti dall'attuale assetto della Chiesa e con particolare riguardo alla continua evoluzione dei popoli.

4) Sentiti i Presidenti, spetterà al Sommo Pontefice determinare il numero dei membri, secondo la natura degli argomenti da trattare.

Ad IV. A) *De orationibus moderandis* – 1) I Padri devono poter parlare tutti indistintamente, ma non senza un ragionevole limite di tempo.

2) Si assegni a ciascuno in antecedenza il tempo strettamente necessario secondo la natura dell'argomento da trattare.

3) I Padri dovrebbero mostrare in precedenza il testo scritto del loro intervento al Presidente, il quale, senza esprimere giudizio sul contenuto, potrà chiederne eventualmente l'abbreviazione.

4) Nessuna limitazione di numero, eccetto il caso di interventi dello stesso oggetto.

B) *De votis exquirendis* – 1) Il voto si dia oretenus, per placet, non placet, placet iuxta modum.

2-3-4) Si dia sempre pubblicamente.

5) Accedo al voto che consiglia di differire la votazione alla seduta seguente quando si tratta di materia molto discussa.

Ad V. Per l'approvazione di qualsiasi decisione conciliare si richieda la maggioranza di due terzi dei presenti.

Teologicamente è esatto che su tutto debba prevalere il voto del Sommo Pontefice; però, una volta convocato il Concilio, conviene che il Sommo Pontefice tenga sempre conto della maggioranza.

Ad VI. 1) Approvo l'impiego di moderni sussidi.

2) Nelle discussioni si possono adoperare anche le lingue vernacole.

3) Approvo la proposta di usare il sistema vigente nelle Assemblee dell' O.N.U.

4) Consento a che i Padri in difficoltà con il latino si avvalgano dell'aiuto di segretari o interpreti.

Ad VII. Per maggiore sicurezza è conveniente usare ambedue i sistemi, che all'occorrenza potranno essere messi opportunamente a confronto.

II

Em.mi P. D. IOSEPHI ERNESTI Card. VAN ROEY
Archiepiscopi Mechliniensis

Ad I. Ne Concilium assistentia nimis numerosa gravetur, ii soli episcopi titulares convocentur qui Episcopis residentialibus aequiparandi sunt, nempe Vicarii apostolici, administratores apostolici et coadiutores cum iure successionis. Supremi moderatores religionum clericalium non exemptarum non admittantur nisi religio in diversis orbis partibus sparsa sit.

Ad II. Ii theologi et canonistae eligantur qui proponuntur a conferentiis episcopalibus nationalibus. Praesertim retineantur qui excelluerunt in commissionibus Concilii praeparatoriis.

Ad III. Distributio materiae servetur eadem ac in commissionibus praeparatoriis. Summus Pontifex retineat Patres qui excelluerunt in his comitiis praeparatoriis et adiungat alios qui ex suis responsis ad schemata ut valde periti in quadam materia revera apparent.

Ad IV. Praesidi Commissionis competentis tradatur tempestive summarium scriptum, si quis Pater censeat aliquid adnotandum esse ad schemata distributa. In sessionibus plenariis, in quibus suffragia emittuntur, decretum illustratur ab unico oratore et, si oppositio appareat notabilis ex summariis receptis, impugnatur ab altero. Votum positivum emittitur deponendo mitram.

Ad V. In quaestionibus dogmaticis consensus moraliter unanimis; in quaestionibus disciplinaribus maioris momenti (v. g. coelibatus) idem consensus; in ceteris duae ex tribus partibus.

Ad VI. In sessionibus plenariis tantum lingua latina adhibeatur.

In commissionibus usus etiam concedatur quarundam linguarum vernacularum; attamen tunc Patres tradant saltem summarium latinum.

Ad VII. Praeter registrationem magneticam, stenographi adhibeantur.

III

Em.mi P. D. IACOBI ALOISII Card. COPELLO
S. R. E. Cancellarii

Ad I. Praeter illos qui ad normam can. 223, § 1 vocandi sunt ad Concilium, opportunum esse videtur convocare etiam episcopos titulares, cum voto deliberativo, Adsessores et Segretarios SS. Congregationum Romanarum, Nuntios, Internuntios et Delegatos Apostolicos etiam si non sint episcopi, Vicarios et Praefectos Apostolicos.

Ad II. Theologi et Canonistae qui sunt Membra et Consultores Commissionum Praeparatoriarum sunt selecti in singulis disciplinis et ex omni Natione; expedit ergo ut inter illos deligantur Theologi et Canonistae ipsius Concilii.

Ad III. Ad Summum Pontificem pertinet eligere Praesides Commissionum (Litt. Ap. *Inter multiplices*). Cardinalis Praesidis erit eligere Secretarium. Quoad Patres Commissionum videtur sic fieri posse: Cardinalis Praesidis uniuscuiusque Commissionis erit, post diligentem inquisitionem, deferre suffragiis Concilii magis aptos, muneribus inspectis Commissionum Patrum.

Ad IV. Omnium et singulorum Patrum est ius loquendi. Tamen in Congregationibus generalibus videntur esse reducendae interventiones, sive quoad numerum, sive quoad tempus. Maxime expedire videtur quod Consilium Congregationi generali praepositum numerum oratorum praefiniat. Reliqui Patres in scriptis sua vota communicent.

Ad V. Si agatur de decisione doctrinali quae fundamentalis habeatur, duae ex tribus partibus requirantur.

Si de minus gravibus, maioritas unius post medietatem.

Ad VI. Lingua Concilii latina esse debet. Sed cum non omnes Patres expeditum latinae linguae usum fortasse habeant, putarem quod subsidia proponenda sint.

Ad VII. Censeo operam stenographorum opportunam esse, quia machina magnetica consistere potest.

Salvo meliore iudicio.

IV

EM.MI P. D. NORMANNI THOMAE CARD. GILROY
Archiepiscopi Sydneyensis

Ad I. Puto praescripta canonis 223 C. I. C. non extendenda esse. Ratio huius opinionis desumitur ex eo quod multitudo eorum qui iure ad Concilium convocandi sunt tanta est et ita dispersa in toto orbe terrarum, ut universalem Ecclesiam docentem moraliter repraesentet.

Ad II. Praestantissimi Theologi et Canonistae, qui aequaliter pro prudentia et perfecta cum mente Ecclesiae harmonia praeclari sunt, tum e clero saeculari tum e clero regulari aequali numero deligendi sunt. Eorum autem numerus, opinor, restringendus est.

Ad III. *a*) Ab Ipso Romano Pontifice.

b) Iisdem rationibus quibus commissiones praeparatoriae institutae sunt.

Ad IV. *a*) De orationibus moderandis: Puto regulariter statuendam esse ad summum dimidiam horae partem. Attamen in casibus particularibus, pro prudentia Praesidis, tempus aliquantulum protrahi potest.

b) De votis exquirendis: Regulariter Patres elevatione manus vota indicare debent. Si tamen in casibus particularibus maior pars Patrum id velit, vota in scriptis indicari possunt. Omnino autem evitanda est mora quae hac de re locum habuit in primo concilio Vaticano.

Ad V. Si Ipse Romanus Pontifex votum ponit, illa sententia cui Pontifex favet ex rei natura nullam maioritatem requirit. Aliis autem in casibus saltem tres quartae suffragantium partes sententiae favere debent ut haec vim obtineat.

Ad VI. *a*) Omnia media moderna sunt adhibenda, uti, exempli gratia, media quae adhibentur apud congressum deputatorum omnium gentium, qui vulgo vocantur « United Nations Organization ».

b) Linguae principales Europeae in omnibus sessionibus Concilii admittendae sunt.

Ad VII. Stenographi saltem ad manum esse debent, ne machinae magneticae deficiant.

V

EM.MI P. D. THEODOSII CARD. DE GOUVEIA
Archiepiscopi de Lourenço Marques

Ad I. Responsum: teneatur can. 223 C.I.C.

Ratio: Iam numerus convocandorum ad normam can. 223 permagnus erit. Praeterea, tantummodo qui iurisdictione in Ecclesia pollent ius habent eam gubernandi et decisiones circa doctrinam et disciplinam ecclesiasticam sumendi. Alii sunt consiliarii, qui convocari poterunt ad Commissiones.

Ad II. Responsum: 1) Eligantur viri insignes virtute, doctrina, ex omnibus nationibus, ex utroque clero. Tamen non excludantur canonistae qui causas nullitatis matrimonii defendunt aut favent. Hanc magnam quaestionem nostris temporibus tam agitatam investigare expedit in bonum animarum. 2) Non sit magnus numerus: quinque pro unaquaque commissione mihi videntur sufficere. 3) Selectio fiat a Praeside Commissionis Centralis, probante Romano Pontifice. 4) Seligantur ex insignioribus in Commissionibus praeparatoriis.

Ad III. Responsum – 1) A quonam instituendae: a Praesidibus Singularum Sessionum, approbante Romano Pontifice.

2) Quanam ratione. – A) Secundum res tractandas (materias tractandas); B) Praesides singularum Commissionum eligantur a Romano Pontifice; C) Secretarii singularum Commissionum eligantur a Summo Pontifice; D) De membris eligendis. Viri vere periti in materiis tractandis eligantur a Patribus Concilii, per schedulas secretas, et ex omnibus nationibus.

3) Numerus Commissionum – Theologica, Canonica, Ecclesiarum Orientalium, Missionum, Religiosorum et Apostolatus laicorum.

4) Numerus membrorum – Viginti et quinque pro unaquaque Commissione.

Ad IV. A) De orationibus moderandis – Non ultra quindecim minuta, nisi in casibus exceptionalibus, a Patribus Concilii approbantibus. Ordo autem in orationibus dicendis instituatur a Praeside et antea tradatur oratio vel summa, scripto data, Praesidi Commissionis.

B) De votis exquirendis. Per placet, non placet, placet iuxta modum. Publice dentur. Concedatur tamen Patribus tempus meditandi circa materias disputatas, ita ut votum non illico post disputationem exquiratur, sed aliqua Sessione interposita.

Ad V. Duae ex tribus partibus in rebus maioris momenti; in ceteris maioritas absoluta.

Ad VI. 1) De subsidiis in genere – Si inveniri possint et decenter adhiberi, adhibeantur. 2) De linguis vernaculis – A) In sessionibus plenariis tantum lingua latina adhibeatur; sed magis magisque conveniret ut machinae auriculares redderent simultaneam locutionem latinam tribus linguis: italica, gallica et anglica.

B) In Commissionibus, praeter linguam latinam usus etiam concedatur quarundam linguarum vernacularum, videtur expediri.

Ad VII. Responsum: Affirmative.

Rationes: *a*) Ne quidquam ex actis excidat; *b*) Facilius deprehendi poterunt sive quae in usu verborum sive quae in sono pronuntiationis mendosa vel varia erunt; *c*) Machina magnetica aliqua laesione consistere aut vitiari potest; *d*) Per duplicis exemplaris collationem discrepantia, si quae oriatur, facilius componi poterit.

VI

Em.mi P. D. IOSEPHI Card. FRINGS
Archiepiscopi Coloniensis

Ad I. A) *De Episcopis titularibus.* – Sequor sententiam 2 *b*): ad Concilium convocandos esse tantum Episcopos titulares, quamdam iurisdictionem habentes, nempe Vicarios Apostolicos, Administratores Apostolicos, Coadiutores cum iure successionis, in hoc sensu, quod habeant etiam ius suffragii deliberativi.

B) *De extensione can. 223 C.I.C.* – Censeo convocationem extendendam esse ad Adsessores et Secretarios SS. CC. RR. et ad Secretarios singularum Commissionum et Secretariatuum Praeparatoriorum cum iure suffragii consultivi; ad repraesentantes ecclesiarum separatarum et ad acatholicos, tamquam observatores sine ullo voto (cfr. 1, 6, 10, 11).

C) *De stricta interpretatione can. 223 C.I.C.* – Positive, exceptis sub B dictis.

Ad II. 1) Omnia quae sub I proponuntur, probantur.

2. Sequor sententiam *a*): numerus non sit magnus.

3) Selectio Theologorum et Canonistarum Concilii facienda est a Summo Pontifice (*a*).

4) Electio facienda est proponentibus: *Coetibus episcopalibus nationalibus,* Capitulis generalibus religionum clericalium exemptarum,

speciali sessione moderatorum Universitatum et Facultatum Pontificiarum (*d*).

5) Electio facienda est:

A) ex iis, qui excelluerunt in laboribus praeparatoriis (*b*), non exclusive autem (*c*), et

B) ex clarissimis Professoribus Universitatum et Athenaeorum Catholicorum et Facultatum theologicarum in Universitatibus publicis a Sancta Sede approbatarum.

C) Negative.

D) Negative.

E) Periti ex Laicis Catholicis.

Ad III. 1) Commissiones inter Patres Concilii instituendae sunt a Commissione Centrali, approbante Summo Pontifice (*d*).

2) A) Commissiones instituendae sunt secundum res (cf. *b*).

B) Praesides singularum Commissionum proponantur a membris Commissionum, approbante Summo Pontifice.

C) Secretarii singularum Commissionum eligantur a Cardinali Praeside (*c*), sed in unaquaque Commissione non sit ille, qui eodem munere functus est in Commissione correspondenti Praeparatoria (*b*).

D) Membra singularum Commissionum eligenda sunt attenta ipsorum peritia (*a*) proponente Commissione Centrali, sed non exclusive, per schedulas secretas in Generali Congregatione.

Membra Commissionis Centralis eligantur ex una parte a Summo Pontifice, ex altera parte a Concilio suffragiis secretis in Congregatione Generali, approbante Summo Pontifice.

3) Numerus et materiae Commissionum correspondeant sententiae *e*), sed addatur Commissio Theologica, et loco Commissionum de Episcopis et de Clero instituatur Commissio de omnibus quaestionibus, quae ad curam animarum pertinent.

4) Numerus membrorum in singulis Commissionibus ne superet triginta.

Ad IV. A) *De orationibus moderandis.*

1) Negative.

2) Tempus est definiendum ad summum per dimidium horae (cfr. *a*).

3) In orationibus dicendis ordo instituatur hoc modo: Qui sermonem habituri sunt, tempestivo antea tempore suum contionandi propositum cui competat patefaciant (*a*).

Praesidi vel peculiari coetui antea tradatur oratio vel eius summarium scripto (*b*).

Detur Patribus facultas corrigendi subito in Congregationibus Generalibus affirmationes falsas de factis.

c) Negative.

d) Negative.

4) Nondum videtur opportunum, numerum oratorum definire, sed affirmo sententiam *f*): Si in numero oratorum inutilis deprehendatur excessus, tunc fas sit, proponentibus saltem decem Patribus, suffragium exquirere quo ad conclusionem disceptationis deveniatur.

In ultima Congregatione Generali ante Sessionem habenda admittatur oratio alicuius Patris, qui decreta illustret, de quibus suffragium ferendum est, et altera, qui mentem exprimat minoris partis (cfr. *d*).

B) *De votis exquirendis.* – Vota exquirantur publice « per alzata di mano » (cfr. 1 *b*), vel secrete, prouti opportunitas vel momentum rei exiget; unus vel alter modus poterit imponi si a quodam definito numero Patrum requiratur (4).

Ad V. Propositio mea est:

Distinguatur maioritas in Commissionibus expetenda et maioritas in Congregationibus Generalibus.

In Commissionibus requirantur duae ex tribus partibus.

In Congregationibus Generalibus:

a) in rebus disciplinae requirantur duae tertiae partes;

b) in rebus doctrinae maioritas quasi unanimis.

Ad VI. 1) Subsidia moderna, si inveniri possint et decenter adhiberi, adhibeantur.

2) Firmo quod lingua Concilii latina esse debeat, recurratur ad subsidium linguarum gallicae, anglicae, germanicae, hispanicae et italicae (*b*).

3) Oratio introductoria, expositio materiae, canones etc. lingua latina exarentur. Attamen ut omnes Patres possint facilius loqui et discussiones intelligere, adhibeatur systema quod viget apud ONU (A *a*).

4) Vide supra.

Ad VII. Respondeo affirmative.

VII

Em.mi P. D. THOMAE Card. TIEN

Archiepiscopi Pechimensis et Administratoris Apostolici Taipehensis

Ad I. Praeter personas in Codice Iuris Canonici designatas, mihi videtur conveniens ut omnes hi invitentur, qui, licet non gaudeant charactere episcopali, eodem munere pastorali funguntur ac Episcopi residentiales, ut puta Administratores Apostolici, Vicarii Apostolici, Praefecti Apostolici, Episcopi Castrenses et Delegati Pontificii. Quoad Epi-

scopos Coadiutores et Auxiliares, invitari possint, ut locum teneant proprii Ordinarii, si propter aegritudinem vel aliam rationabilem causam hic impediatur ne per seipsum attendat.

Motivum huiusmodi extensionis suggerendae defluit ex sollicitudine mea ut omnia territoria efficaciter repraesententur, etiam illa Missionum. Haec ultima enim non raro adeo distant a centro, et obviam fiunt problematibus adeo diversis ab iis quae communiter occurrunt, ut difficile sit iis qui non in ipso loco versantur sibi iudicium adaequatum efformare.

Si obiicitur hoc proposito numerum Patrum Concilio adstantium ultra mensuram esse augendum, suggero ut numerus participantium non sit maior duobus Delegatis ex unaquaque provincia vel regione ecclesiastica, qui ab iis quorum interest eligentur.

Ad II. In seligendis theologis et canonistis, mihi videtur convenire ut non ii tantum vocentur qui eminentia technica praestant, sed etiam ii qui experentia practica et cognitione problematum apostolatus moderni valent.

Ad III. Commissiones Concilii institui debent a Summo Pontifice, praeeunte commendatione Commissionis Centralis.

Quoad numerum Commissionum et numerum participantium, responsio pendet a materiis in Concilio tractandis et ab idoneitate personarum quae vocabuntur ut in Commissionibus sedeant.

Ad IV. Conveniens existimo ut Patribus Concilii adstantibus ampla relinquatur libertas interveniendi, sive in commissionibus, sive in sessionibus plenariis. Circa has ultimas tamen, ut vitentur incommoda, suggero ut Patres scripto conscribant suum interventum et, tempore sessionis, tantummodo legant breve summarium.

Circa modum exprimendi vota, existimo sufficere illa verba: *placet, non placet, placet iuxta modum,* publice et oretenus expressa; iis casibus particularibus exceptis, quando exigi poterit ut vota scripto et secreto exprimantur.

Ad V. Ut approbata reputetur aliqua decisio, mihi videtur in quaestionibus ordinariis sufficere si faveat absolute maior numerus suffragiorum eorum qui adsunt. De rebus disciplinaribus et dogmaticis, necnon de ceteris rebus maioris momenti, potius est exigere numerum faventium suffragiorum qui duas tertias partes adaequet.

Ad VI. Firmiter adhaerendo huic principio quod lingua officialis Concilii debet esse lingua latina, non mihi videtur conveniens ut a priori excludantur ea media technica moderna quibus facilior efficitur intellectio rerum discussarum. Suggero igitur ut, si non placeat recurrere ad translationem simultaneam, Patribus Concilii dentur scripto

translationes orationum maioris momenti, necnon declarationum in votis ferendis, quae particulari nota dignae erunt. Linguae quae ad illas translationes usu venire poterunt, sunt anglica, germanica, gallica, hispanica, italica.

Ad VII. Quoad modum scripto consignandi ea quae in Concilio a Patribus proferuntur, opportunum esse censeo ut praeter magneticam perscriptionem adhibeatur opera stenographorum.

VIII

Em.mi P. D. IOANNIS Card. D'ALTON
Archiepiscopi Armachani

Ad I. Praeter eos qui iure canonis 223 C.I.C. convocandi sunt, meo iudicio convocari debent, cum voto deliberativo, omnes et singuli Episcopi titulares.

Etenim: *a*) Concilium Oecumenicum est ante omnia coadunatio, sub Romano Pontifice, *omnium Episcoporum* in Ecclesia.

b) Haec est traditio Ecclesiae, tum in Concilio Tridentino tum in Concilio Vaticano I confirmata.

c) Hoc respondit litterae et menti canonis 223 C.I.C.

d) Attendendum est etiam ad impressionem Concilii in opinionem publicam mundi. Si nonnulli Episcopi non convocantur et nonnulli non-Episcopi convocantur, character episcopale Concilii aliquatenus obscuratur et impressio in opinionem publicam mundi minuitur. Concilium debet esse *et videri* coadunatio omnium Episcoporum in Ecclesia sub Supremo Pastore.

Ad II. Theologi et Canonistae, omnium nationum et utriusque cleri, deligendi sunt ab ipso Romano Pontifice ex insignibus professoribus Universitatum et Athenaeorum Catholicorum necnon ex Officialibus Curiae Romanae.

Etenim: *a*) Necesse est habere Theologos et Canonistas vere doctos et tutos et tales generatim sunt ii qui docent in Universitatibus et Athenaeis Catholicis.

b) Summi momenti est, praesertim in rebus disciplinaribus ut experientiae particulari variarum nationum coniugatur experientia, plus quam mille annorum, Curiae Romanae in legislatione et administratione universali.

Ad III. Commissiones inter Patres Concilii instituendae sunt ab

ipso Romano Pontifice post habitum consilium Patrum Concilii de elenchis membrorum propositis.

Etenim: *a*) Hoc modo, meo iudicio, melius possunt reconciliari ea quae dicta sunt ab uno consultore (« Patres cognoscere non possunt idoneitatem singulorum candidatorum pro singulis Commissionibus ») cum eis quae dicta sunt ab Em.mo Relatore de hac re (« Multo melius erit si iam ab initio (Patres) sentiunt se partem vere activam in Concilio habere »).

b) Numerus et competentia Commissionum correspondeat, plus minusve, numero et competentiae Commissionum Praeparatoriarum.

c) Unicuique Patri detur facultas habendi Theologum vel Canonistam privatum qui potest esse unus ex Theologis vel Canonistis Concilii.

Ad IV. Tempus orationum in Sessionibus generalibus definiendum est ad decem minuta. Selectio oratorum ex eis qui volunt loqui, si necessaria videtur, fiat a Praeside, post receptos textus scriptos orationum. Vota in Sessionibus coram Sanctissimo sint oretenus per « Placet » vel « Non placet »; in Sessionibus generalibus sint generatim scripta et secreta.

Etenim: *a*) Antequam ad sessionem generalem pervenietur iam materia sat ample disceptata erit et Patribus sat cognita. Quilibet ergo poterit suam sententiam particularem exprimere infra decem minuta, imo generatim expositio clarior erit ex iniuncta brevitate.

b) Definitio numeri oratorum, quamvis minus optabilis, fere certo necessaria erit. Selectio oratorum debet fieri non a Commissione quae schema proposuit sed a Praeside.

Ad V. In ipso Concilio maioritas requisita sit semper eadem et quidem ea quae in iure canonico generatim requiritur pro rebus maximi momenti, nempe duae tertiae partes. In Commissionibus vero satis sit maioritas absoluta.

Etenim: *a*) Maioritas requisita sit semper eadem quia impossibile est lineam sat praecisam facere inter res dogmaticas, res disciplinares, res magni vel parvi momenti, et cetera, et summi momenti est quod nullum dubium exstet utrum maioritas requisita in casu particulari obtenta fuerit vel non.

b) Duae tertiae partes requiruntur pro electione Romani Pontificis et hoc praebet normam tutam pro Concilio.

Ad VI. In ipso Concilio subsidia proponentur tantum in casibus exceptionalibus. Translatio simultanea, attenta copia documentorum scriptorum, generatim, meo iudicio, necessaria non erit. Tamen si ali-

quis Pater postulet subsidium, sive quoad usum sive quoad intellectum linguae latinae, eius preces benigne excipiantur.

Ad VII. Opera stenographorum opportuna videtur ob rationes allatas ab Em.mo Cardinali Relatore et a clarissimis Consultoribus.

IX

Em.mi P. D. PAULI AEMILII Card. LÉGER

Archiepiscopi Marianopolitani

Ad I A) *De Episcopis titularibus.* Il serait opportun que l'on convoqua au Concile, avec voix délibérative, les Evêques titulaires suivants:

— les coadjuteurs avec future succession;

— les administrateurs apostoliques ad nutum Sanctae Sedis;

— les Vicaires apostoliques;

— les Nonces, Internonces et Délégués apostoliques.

Que l'on convoqua également les Evêques de Rit Oriental à qui sont confiées des charges équivalentes.

La présence de ces Evêques serait d'un apport original: ils représentent, pour la plupart, des lieux d'Eglise qui, autrement, ne seraient pas représentés. On ne peut cependant en dire autant des Evêques titulaires qui sont Vicaires généraux puisque les Evêques résidentiels seront eux-mêmes au Concile. De plus, la présence des Evêques titulaires vicaires généraux grossirait une assemblée déjà très nombreuse et, de ce fait, difficile à organiser.

B) *De extensione canonis 223 C.I.C.*

a) *Avec voix délibérative*: Nous croyons opportun que soient invités au Concile, avec voix délibérative, les Supérieurs généraux des religions cléricales, exemptes ou non, et des sociétés cléricales de vie commune de droit pontifical, *dont le nombre de sujet dépasse 1000* (il y en aurait environ trente).

L'exemption dont jouissent actuellement certaines religions se fondant sur des motifs purement historiques, on ne voit pas pourquoi, aujourd'hui, des religions ne seraient pas invitées pour la seule raison qu'elles ne sont pas exemptes.

b) *Avec voix consultative*: Nous croyons opportun que soient invités au Concile, avec voix consultative, les Supérieurs généraux de religions laïques de droit pontifical *dont le nombre de sujets dépasse 2000* (il y en aurait 5). Ces Supérieurs exercent un certain pouvoir dans

l'Eglise et leurs sujets sont chargés, dans de larges secteurs de toute l'Eglise, de grandes responsabilités.

c) *Sans voix, mais comme invités*: Nous croyons opportun que soient convoqués au Concile, mais simplement à titre d'invités:

1) Des *laïcs représentant des institutions internationales* catholiques comme l'Académie Pontificale des Sciences, le Secrétariat des congrès mondiaux de l'Apostolat des laïcs, etc. Ces institutions exercent, de nos jours dans l'Eglise et en dehors de l'Eglise, une influence qui, en certains milieux, peut être décisive et leur représentation au Concile témoignera de la place importante que tient le laïcat dans l'Eglise.

2) *Quelques observateurs d'églises séparées.* Ils pourraient être invités, pour éviter au Saint-Siège un choix difficile et délicat, par l'intermédiaire du Conseil mondial des Eglises. L'utilisation de cet intermédiaire ne serait pas, cela va de soi, une reconnaissance « de iure » de cet organisme. Nous croyons que la présence de tels observateurs serait de nature à améliorer les relations des Eglises séparées à l'égard de l'Eglise catholique et à favoriser leur rapprochement.

3) Puisque les grandes *religions non-chrétiennes* sont déjà présentes dans le corps diplomatique près le Saint-Siège, quelques observateurs de ces grandes religions ne pourraient-ils pas être invités aux séances du Concile?

Ad II. Nous suggérons que l'on invite au Concile des experts de toutes les sciences religieuses et des sciences qui leur sont connexes. Que ces experts soient remarquables par la science et la vertu, qu'ils proviennent des deux clergés et même, si le cas se présente, du laïcat, en un mot qu'ils représentent vraiment tout l'univers catholique.

Que le critère de *sûreté doctrinale* soit appliqué en tenant compte, à l'intérieur des positions de l'Eglise, de la possibilité d'un très large éventail d'opinions. Que la nécessité du sérieux et de la profondeur des études à poursuivre fasse recourir à des hommes qui ont une vaste connaissance de la tradition de l'Eglise. Qu'on recoure à des hommes qui, dans l'esprit de la tradition, se sont penchés avec lucidité sur les problèmes modernes.

Nous suggérons que chaque Commission préparatoire établisse une liste d'un nombre déterminé d'experts (les membres et consulteurs de ces Commissions n'étant pas nécessairement exclus). Que cette liste soit soumise à la commission centrale qui pourra rayer ou ajouter certains noms. Que la liste ainsi modifiée soit retournée à la Commission concernée qui, par vote secret, élira un nombre déterminé d'experts. Cette nouvelle liste soumise définitivement à la Commission Centrale devra être approuvée par le Saint-Père.

Ad III. Nous suggérons que les Pères du Concile soient partagés en autant de commissions qu'il y a de commissions préparatoires, quitte cependant à ajouter d'autres commissions si la matière des travaux de certaines commissions préparatoires est trop vaste.

Chacune de ces commissions serait *divisée en sous-commissions* de pas plus de vingt-cinq membres.

Les sous-commissions auraient toutes, à l'intérieur d'une même commission, le même objet de travail. La division en sous-commissions se ferait selon les différences linguistiques.

Cette façon d'organiser les travaux des Pères assurerait une plus grande efficacité puisque, dans ces sous-commissions, les Pères pourraient s'exprimer dans des groupes restreints et dans une langue où ils sauraient mieux nuancer leur pensée. Ces différences linguistiques ne signifient pas une coalition de blocs de pays. Mais aujourd'hui, la plupart des Pères du Concile, soit de l'Afrique, de l'Asie ou de l'Amérique, parlent l'une ou l'autre des langues vivantes.

Ad IV. *De orationibus*: Nous suggérons qu'en sous-commissions, on n'impose pas de limite de temps aux interventions des Pères du Concile.

Au niveau des Commissions, qu'un temps bref soit déterminé pour permettre aux secrétaires des sous-commissions de lire leurs rapports et aux Pères de faire, si nécessaire, de nouvelles interventions; ces nouvelles interventions devraient faire l'objet d'une inscription préalable déterminant le sujet de l'intervention.

Aux réunions plénières du Concile, que l'on exige également une inscription préalable indiquant l'objet de l'intervention; on pourrait également exiger que ces interventions soient préparées par écrit.

De votis: Pour ce qui est du vote, que l'on procède par « Placet », « Non placet », « Placet iuxta modum ».

Il serait avantageux, pour la rapidité du vote, étant donné le nombre des participants, d'utiliser des machines électroniques qui inscriraient, sur une fiche, chacun des votes des Pères du Concile. Ce qui permettrait de faire vite, exactement, discrètement et d'obtenir une compilation détaillé qui serait mise à la disposition des Pères. Autrement il faudrait une armés de secrétaires pour compter les bras levés ou les abstentionnistes, et comment recueillir le vote du « placet iuxta modum »? Ces machines électroniques existent déjà et sont employées dans les grandes assemblées de congrès mondiaux.

Ad V. En ce qui concerne le nombre de suffrages requis pour l'adoption d'une motion présentée, voici quel est notre sentiment:

a) *en sous-commission – – 50%* des suffrages permettrait de présenter une motion à la Commission;

b) cette motion, étudiée en Commission, exigerait, *pour être présentée aux Pères, un suffrage de 60%.*

c) *en assemblée plénière des Pères,* c'est-à-dire en ce qui concerne le Concile lui-même:

1) en matière disciplinaire: 60%.

2) en matière dogmatique: 75%.

Ad VI. En ce qui concerne la langue à employer au Concile, voici nos suggestions:

1) *en sous-commissions*: toutes les langues peuvent être utilisées, mais puisque nous avons parlé précédemment de sous-commissions formées selon la linguistique, il semble que le problème soit réglé;

2) *en Commission*: nous désirerions une traduction simultanée: latin, italien, français, anglais, allemand, espagnol. Il est important, en effet, que tous les Pères puissent comprendre les problèmes exposés. Or, le latin parlé avec l'accent particulier et la syntaxe de chacune des nationalités, peut être lui-même inintelligible à ceux qui connaissent bien le latin;

3) et c'est pour la même raison que nous voudrions que ces mêmes dispositions fussent prises en assemblée conciliaire;

Encore ici, il serait facile de consulter des experts en organisation de congrès internationaux.

Ad VII. De quelle façon faut-il enregistrer toutes les discussions qui auront lieu dans les commissions ou au Concile, cela dépend un peu du caractère des questions traitées et également de l'intention du Saint-Père et des Pères du Concile.

Il faudrait évidemment une armée de sténographes habiles et connaissant les langues pour pouvoir prendre ces textes et les confier ensuite aux typographes du Vatican. Quant à nous, nous croyons que la sténographie demeure encore le meilleur moyen d'enregistrer intelligemment des textes qui auront certainement à être étudiés, corrigés, avant de recevoir une approbation définitive.

X

EM.MI P. D. VALERIANI CARD. GRACIAS
Archiepiscopi Bombayensis

Ad I. Equidem praesens aderam cum Card. Jullien retulit de iis qui ad Concilium Vaticanum vocandi erunt: tunc verbis significavi me, salvo meliori iudicio Summi Pontificis, omnino assentiri tum eius Voto tum conclusionibus per Votum deliberativum eorum qui ad Concilium ius habent, et per Votum consultivum aliorum quos Summus Pontifex invitet. Nec obliviscendum est non solum Episcopos sed etiam religiosos et alios amplum tempus habuisse ut ad Commissionem Praeparatoriam informationes, opiniones et suggestiones mitterent. Praeterea Concilium primo et principaliter est Concilium Episcoporum.

Ad II. Quoad criterium adhibendum in electione Theologorum et Canonistarum rursus opinor eorum electionem relinquendam esse Summo Pontifici, qui consulere poterit Praefectos Commissionum Praeparatoriarum, atque etiam Nuntios, et alios qui, praesertim in territoriis missionum, auctoritate polleant. Maxime conducet si inter hos sint aliqui Parochi magna rerum experientia et intelligentia praediti. Et omnibus qui Concilio cum Voto deliberativo aderunt ius detur habendi secum unum Theologum et unum Canonistam.

Ad III. Quomodo Commissiones ex Patribus Concilii constituendae sint:

a) Praefecti singularum Commissionum a S. Pontifice nominentur.

b) Quoad membra: Siquidem necesse est ut Episcopi sentiant se activam partem habere in Concilio, iudico duas tertias partes membrorum eligendas esse a Patribus Concilii et tertiam a Summo Pontifice, quamvis hoc aliquam temporis iacturam involvat. Patres convenientem notitiam habere poterunt de aptitudinibus membrorum si Commissiones Nationales Episcoporum consulent.

Consentio igitur cum Card. Heard quoad conclusiones a numero 1 ad 5 positas.

Ad IV et V. Quaestiones 4 et 5 per longum et latum a Card. Larraona explicatae et discussae sunt, qui strenue vel minimas res pervestigavit. Nobis, tamen, aliter educatis quam in Europae vel Americae, etiam Meridionalis, nationibus mos est, magis placet alia methodus cui assueti sumus, multo expeditior quam illa quam « Relator » exposuit. Videlicet, totum fere mihi pendere videtur ex persona praesidis, qui, si vere capax

sit, sciet oratores in officio continere, discussionem ducere, quae sit opinio multitudinis sentire, etc. Suum erit ita res componere ut et debita libertas detur et tamen tempus inutiliter non teratur. Hic in territoriis missionum huius rei experientiam habuimus, licet coetus non adeo ampli sint ac ille qui ad Concilium Vaticanum congregabitur. Tamen experientia doctus, ut dixi, credo fore ut valde admodum pendeat ex persona illius qui sessionibus tum generalibus tum particularibus praeerit.

Ad VI et VII. Quoad quaestiones 6 et 7 consentio cum animadversionibus Card. Jullien et Card. Heard.

Hucusque sententia mea, quam post accuratam considerationem animadversionum quae ad nos missae sunt, expressi. Expedire iudico, praeterea, ut proximae sessioni Commissionis Centralis quam plurima possint membra intersint, ita ut in deliberationibus vox Universalis Ecclesiae vere audiatur. Quo fiet ut labor huius Concilii facilior et fructuosior reddatur.

XI

Em.mi P. D. ALOISII I. Card. MUENCH

Ad I. Convocandi sunt: 1) cum iure suffragii deliberativi, *omnes Episcopi titulares*.

2) cum iure suffragii consultivi:

a) omnes Supremi Moderatores religionum iuris pontificii non-exemptarum;

b) omnes Supremi Moderatores maiorum Congregationum clericalium non-exemptarum.

Invitandi sunt ut observatores:

1) Laici Superiores Actionis Catholicae;

2) Repraesentantes ecclesiarum acatholicarum.

Ad II. Firmo praescripto can. 223, § 3, et servata proportione inter nationes clerumque saecularem ac regularem, theologi et canonistae deligendi sunt:

— ex membris et consultoribus qui iam operam dederunt et excelluerunt in Commissionibus Praeparatoriis;

— ex clarissimis Professoribus Universitatum et Athenaeorum Catholicorum tum in Urbe tum extra Urbem.

Ad III. Romanus Pontifex instituat Commissiones inter Patres Concilii, stabiliens unicuique numerum membrorum et nominans earum Praesides.

Numerus Commissionum correspondeat numero Commissionum et Secretariatuum iam laboribus praeparatoriis statuto.

Membra harum Commissionum eligenda sunt ex illis qui fuerunt membra in correspondenti Commissione praeparatoria et secundum indicationes Conferentiarum Episcopalium.

Ad IV. Patribus Concilii concedatur maxima dicendi libertas. Numerus oratorum, igitur, non definiendus.

Tempus, autem, cuilibet Patri concessum definiendum est secundum momentum rei de qua agitur.

Vota Patrum per modum mechanicum exquiri debent, servata tamen possibilitate et opportunitate modi secreti, si id a Patribus postuletur.

Ad V. Duae ex tribus partibus suffragiorum in omnibus rebus.

Ad VI. Adhibeantur subsidia moderna, quidem, si possibile sit, translatio simultanea. Si talia non opportuna videntur, adsint secretarii et interpretes.

Maxime providendum est ne Patres Concilii, latinam linguam non callentes, in silentium coerceantur.

Ad VII. Ad quaestionem propositam, responsio *affirmativa.*

XII

EM.MI P. D. PETRI TATSUO CARD. DOI

Archiepiscopi Tokiensis

Ad I. A) *De Episcopis titularibus.* – Omnes Episcopos titulares ad Concilium convocandos esse et quidem cum iure suffragii deliberativi.

B) *De extensione canonis 223 C.I.C.* – Convocationem extendendam esse censemus:

1) Ad Adsessores et Secretarios SS. CC. RR. (c. i. s. d.).

2) Ad Nuntios, Internuntios, Delegatos Apostolicos (c. i. s. d.).

3) Ad Praelatos, qui etsi dignitate episcopali carent, quamdam tamen iurisdictionem ordinariam exercent, ad Praefectos Apostolicos (c.i.s.d).

4) Ad Supremos Moderatores Religiosos non exemptos:

a) ad Supremos Moderatores quarundam maiorum Congregationum clericalium non exemptarum consideratione habita earum membrorum numeri et operum (c. i. s. c.).

c) Ad Supremos Superiores praecipuarum Societatum pro Missionibus (c. i. s. c.).

5) Ad Membra et Consultores Commissionis Centralis Praeparatoriae (c. i. s. c.).

6) Ad Secretarios singularum Commissionum Praep. (c. i. s. c.).

7) Ad quosdam ex illis qui in Commissionibus Praeparatoriis doctrina et opere excelluerunt (c. i. s. c.).

8) Ad Rectores Universitatum et Athenaeorum Cath. (c. i. s. d.).

9) Ad laicos Superiores Actionis Catholicae ut assistant publicis Sessionibus sine ullo suffragio.

10) Ad repraesentantes ecclesiarum separatarum tanquam observatores.

Ad II. 1) Eligantur viri qui sint insignes virtute et doctrina, ex omnibus nationibus et ex utroque clero. In particulari optatur ut Theologi et Canonistae Concilii:

a) sint periti etiam in re pastorali;

b) sanae doctrinae, absque acceptione et favore inter nationes clerumque saecularem et regularem;

c) excludantur qui, etsi insignes, sententias parum tutas propugnant praesertim in re biblica et philosophica;

d) sint viri qui theoretica doctrina et practica scilicet experientia fulgeant.

2) Numerus Theologorum et Canonistarum Concilii:

a) non sit magnus;

b) aequa proportio servetur inter personas cleri saecularis et personas cleri religiosi; et quoad religiosos, caveatur ne numerus membrorum cuiusdam religiosae familiae nimis excedat numerum alterius, spectatis ceterum copia membrorum atque praecipuo fine uniuscuiusque familiae.

3) Selectio facienda est ab Ipso Romano Pontifice.

4) Electio facienda est proponentibus coetibus episcopalibus nationalibus, Capitulis generalibus religionum clericalium exemptarum, speciali sessione Moderatorum Universitatum et Facultatum Pontificiarum.

5) Electio facienda est:

a) ex iis qui excelluerunt in laboribus praeparatoriis Commissionum Praeparatoriarum;

b) ex clarissimis Professoribus Universitatum et Athenaeorum Catholicorum;

c) ex Curia Romana.

Ad III. 1) Instituendae sunt a Romano Pontifice, audito consilio Cardinalium qui sunt Secretarii vel Praefecti SS. Congregationum.

2) Ratio:

a) ad instar Commissionum Praeparatoriarum;

b) Praesides singularum Commissionum eligantur a Romano Pontifice;

c) Secretarii singularum Commissionum eligantur a Romano Pontifice.

d) Patres, qui fuerunt Membra vel Consultores Commissionum Praeparatoriarum, fiant Membra respectivarum Commissionum Concilii; ceteri Patres assignentur in Commissionibus Concilii a Summo Pontifice.

3) Numerus Commissionum:

a) determinandus est a Romano Pontifice;

b) plures sint quam in Concilio Vaticano I, quia maior erit copia quaestionum.

4) Numerus Membrorum Commissionum:

determinandus est a Romano Pontifice.

Ad IV. A) *De orationibus moderandis.* – 1) Tempus est definiendum per quindecim minuta.

2) In orationibus dicendis *ordo* instituatur:

a) qui sermonem habituri sunt tempestivo antea tempore suum contionandi propositum cui competat patefaciant;

b) Praesidi vel peculiari coetui antea tradatur oratio vel eius summarium scripto.

3) Oratorum numerus definiendus est:

in sessionibus plenariis quae ordinari deberent fere unice ad suffragia requirenda, admitti potest oratio alicuius Patris, qui decreta illustret de quibus suffragium ferendum est, et in determinatis casibus admitti potest altera oratio relatoris, qui mentem exprimat minoris partis.

B) *De votis exquirendis.*

1) De modo: per machinam electricam seu per medium mechanicum.

2) Publice vel secrete, prouti opportunitas vel momentum rei exiget.

3) Ut detur Patribus tempus orandi et meditandi super materias disputatas, votum non illico post disputationem exquiratur, sed aliqua sessione subsequenti.

Ad V. 1) Si minori parti accedat votum Romani Pontificis, habetur sanior pars de qua loquuntur iurisperiti.

2) Duae ex tribus partibus in rebus maioris momenti; in ceteris maioritas absoluta.

Ad VI. 1) Subsidia moderna decenter adhibeantur.

2) In Commissionibus, praeter linguam latinam usus etiam concedatur quarundam linguarum vernacularum; attamen tunc Patres tradant saltem quoddam summarium scripto suae orationis.

3) Lingua latina exarentur. Attamen, adhibeatur systema quod viget apud ONU.

4) *a*) ad latinae linguae usum expeditiorem reddendum adhibeatur lingua latina « ecclesiastica », omni affectatione classicae locutionis vitata, et parentur summaria schematum et disceptationum.

b) In Sessionibus plenariis tantum lingua latina adhibeatur; in Commissionibus, praeter linguam latinam, usus etiam concedatur quarundam linguarum vernacularum v. g. italicae, gallicae, anglicae.

c) Patres, qui latinam linguam non callent, adiuvari poterunt a quibusdam Secretariis vel interpretibus qui eorum orationes, lingua vernacula exarata, vertere possent in linguam latinam.

Ad VII. « De stenographis »: Affirmative.

XIII

Beat.mi P. D. MAXIMI IV SAIGH
Patriarchae Antiocheni Melchitarum

Ad I. Le Concile œcuménique est une assemblée générale de tous les Evêques de l'Eglise Catholique, en communion entre eux et avec le Siège Romain, sous la présidence de l'Evêque de Rome. C'est, en d'autres termes, la réunion solennelle des successeurs des Apôtres, sous la présidence du successeur de Pierre.

Cette notion, traditionnelle en Orient et conforme à la pratique des premiers conciles œcuméniques, postule les conséquences pratiques suivantes:

1) Sont membres *de droit* du Concile œcuménique tous les Evêques catholiques, qu'ils soient résidentiels ou titulaires. La consécration épiscopale, en effet, *et elle seule,* les établit successeurs des Apôtres. A ce titre, ils ont tous *voix délibérative.*

2) Conséquemment aussi, aucun prêtre ou autre clerc ne peuvent être membres de droit du Concile œcuménique, quelle que soit par ailleurs leur valeur personnelle ou la haute charge qu'ils occupent dans l'Eglise. En effet, d'une part ce n'est pas le rang ecclésiastique, ou la science ou le pouvoir ecclésiastique, qui confèrent la qualité de successeurs des Apôtres, mais la *consécration épiscopale.* D'autre part il ne convient pas que l'Eglise change, en cela, la tradition constante et universelle des huit premiers siècles au moins de son histoire sur un point intimement lié avec *les fondements de la constitution de l'Eglise.*

Il y eut toujours en effet dans l'Eglise, aux premiers siècles comme aujourd'hui, des moines et des prêtres qui, en raison de leur éminente doctrine théologique ou de leur exceptionnelle activité apostolique, exer-

çaient pratiquement une plus grande influence sur les destinées de l'Eglise que bon nombre d'Evêques. Cela néanmoins n'a pas paru aux Pères de l'Eglise una raison suffisante pour que ces moines ou ces prêtres siègent comme membres *de droit* dans les Conciles œcuméniques.

Conséquemment, avec ce principe, aucun clerc non revêtu de la dignité épiscopale, fût-il-même Cardinal ou Nonce ou Délégué Apostolique, ne pourrait être admis comme membre du Concile. Il est clair cependant que ces hauts dignitaires de l'Eglise doivent pouvoir être convoqués et jouir de voix délibérative au Concile. Aussi suggérons-nous que tous ces dignitaires soient désormais revêtus du caractère épiscopal. C'est ce caractère épiscopal, et lui seul, qui confère dans l'Eglise la qualité de successeurs des Apôtres, et constitue conséquemment le fondement de toute préséance, et non pas l'importance de la charge qu'on occupe. Il nous semble que l'Eglise doit tenir fermement ce critère de la tradition apostolique.

3) Mais il est bon et même nécessaire qu'il y ait des moines et des prêtres, non seulement dans les commissions préparatoires au Concile, mais aussi comme conseillers du Concile au cours de sa célébration. Il y a là des forces vives que l'Eglise doit utiliser; mais ils ne peuvent avoir que *voix consultative*.

4) Par contre, la tradition antique de l'Eglise a admis à siéger au concile œcuménique des clercs dépourvus du caractère épiscopal, mais seulement comme représentants du Pontife Romain (légats a latere) des Patriarches et autres Evêques légitimement absents. A ces représentants, la tradition antique a reconnu une voix délibérative, parce qu'ils étaient censés exprimer l'opinion de leur mandataire. Aujourd'hui, en raison de l'ampleur des matières traitées et de la facilité des communications, il peut paraître opportun ou bien de ne pas admettre des représentants (sauf pour le Pontife Romain), ou de ne leur accorder que le droit de présence et de signature des actes au nom de leur mandataire (can. 224, § 2).

Ad II. Il convient de donner la préférence à tous ceux qui, n'étant pas revêtus du caractère épiscopal, ne peuvent pas, selon nous, être membres de droit du Concile, mais qui doivent ou peuvent être avantageusement les conseillers. Nous citerions en particulier:

1) *Conseillers de droit*:

a) les Evêques désignés, mais non encore consacrés;

b) les assesseurs et les secrétaires des Congrégations et autres dicastères de la Curie Romaine;

c) les représentants du Pontife Romain non revêtus du carac-

tère épiscopal; de même tous les Prélats qui exercent une juridiction ordinaire dans l'Eglise sans être Evêques;

d) les Abbés et Prélats *nullius,* les Abbés Primats, les Abbés supérieurs des Congrégations monastiques et les Supérieurs Généraux des religions ou sociétés cléricales ou non cléricales, qu'elles soient exemptes ou non.

2) *Conseillers facultatifs* (à choisir par la Commission Centrale):

a) le Secrétaire et quelques membres des Commissions préparatoires au Concile;

b) les recteurs d'Université catholiques et les doyens des Facultés;

c) les présidents et les aumôniers nationaux de l'Action Catholique et autres grandes institutions apostoliques, désignés par la conférence des Evêques de chaque pays.

3) *Observateurs officiels*:

a) les Eglises orthodoxes d'Orient, qui ont gardé plus fidèlement la succession apostolique, la foi traditionnelle et tous les sacrements, seront particulièrement invitées à envoyer chacune, si elle veut, un observateur officiel qui pourra assister aux réunions plénières et à qui seront remis les actes et documents officiels du Concile;

b) même les autres Eglises non catholiques peuvent être invitées à envoyer des observateurs officiels.

Ad III. 1) *A quonam instituendae*: L'institution des Commissions parmi les Pères du Concile doit être réservée, nous semble-t-il, à celui qui le préside.

2) *Quanam ratione*:

a) Même nombre de Commissions et mêmes compétences en général que pour les Commissions et secrétariats préparatoires au Concile.

b) Les présidents des Commissions seront élus par les membres des Commissions respectives.

c) De même pour les secrétaires des Commissions.

d) Les membres des différentes Commissions seront élus par les Pères du Concile, dans une réunion plénière, et à la majorité relative des suffrages. Pour assurer la continuité du travail, les Pères du Concile qui ont été membres dans une Commission préparatoire, seront de droit membres de la même Commission conciliaire. Les autres membres seront choisis d'après des listes de candidats dressées par les conférences épiscopales de chaque pays.

3) *Numerus Commissionum*: Il nous semble que ce nombre pourrait être le même que celui des Commissions et secrétariats préparatoires.

4) *Numerus membrorum*: une cinquantaine de membres pour chaque Commission, afin de ne pas alourdir le travail. Ces 50 membres seront ceux qui auront obtenu le plus grand nombre de voix dans la votation générale indiquée plus haut au nombre 2) *d*.

Ad IV. 1) *De orationibus moderandis*:

a) *Nullum est definiendum tempus*, mais les Pères seront invités à être aussi brefs que possible.

b) *In orationibus dicendis ordo instituatur*: Les discussions doivent se faire surtout dans les Commissions. Chaque Commission envoie à chacun des Pères du Concile un schéma, auquel chacun peut proposer par écrit des amendements. Le schéma, éventuellement amendé, sera discuté en commission. Dans ce but, chaque Père peut demander de prendre part aux discussions de la Commission, même s'il n'en est pas membre. Si, en plus, un ou plusieurs Pères veulent prendre la parole au moment du vote, en réunion plénière, cela doit leur être accordé. Seule une motion, proposée par dix Pères et approuvée à la majorité des voix, peut demander d'arrêter les discussions et de passer au vote.

2) *De votis exquirendis*:

a) *De modo*: Nous préconisons l'emploi d'instruments mécaniques ou électroniques, et cela pour deux raisons principales: 1° on gagne un temps considérable; 2° le scrutin demeure ainsi secret et anonyme, donc plus libre.

b) Cependant, l'assemblée peut requérir, à la majorité des voix, un vote public nominal.

Ad V. Bien que l'unanimité ou une très grande majorité soit souhaitable, la majorité absolue suffit et est seule requise dans les affaires ordinaires. Eventuellement, pour des définitions dogmatiques ou de très graves innovations disciplinaires, il faudrait les 75% ou même les 80% des voix. A ce propos, nous renouvelons ici notre souhait qu'on ne procède pas dans ce Concile à de nouvelles définitions dogmatiques qui élargiraient, sans nécessité, le fossé entre l'Eglise Catholique et les autres Eglises.

Ad VI. 1) Il est vrai que le latin est aujourd'hui la langue ecclésiastique et surtout liturgique de l'Eglise *latine*. Mais il est faux de dire que le latin est la langue de l'*Eglise*, entendant par là *l'Eglise catholique et universelle*. Cette confusion entre Eglise et Eglise latine est très regrettable.

2) Comme le Concile œcuménique ne représente pas seulement l'Eglise latine, mais toute l'Eglise, il n'est pas juste de considérer comme seule langue du Concile ce qui est la langue de l'une seulement — quoique la principale — des Eglises qui le forment.

3) D'ailleurs, historiquement, le latin n'a pas toujours été la langue des Conciles œcuméniques, du moins pas la seule langue. Aussi ne doit-on pas faire de l'usage exclusif du latin au Concile une question de principe sacré, qui impliquerait, s'il était poussé jusqu'au bout, une négation de la catholicité effective de l'Eglise. La question est seulement d'ordre pratique. En d'autres termes: il s'agit de savoir quelle langue il convient d'employer pour que les Pères puissent parler et se faire comprendre. Ce n'est pas une question de principe intangible, ni une question de prestige. C'est une question de commodité. Même pour exprimer les vérités révélées, d'autres langues que le latin ont jadis servi et peuvent encore servir. L'Eglise romaine s'est servie du grec durant les trois premiers siècles.Il faut surtout éviter de faire du latin une sorte de dogme intangible.

4) Dans toutes les questions que nous avons à traiter, ou les décisions que nous avons à prendre, il nous faut toujours tenir compte de l'impression que cela peut produire sur les chrétiens non encore unis au Saint Siège Romain. Nous ne sommes pas directement un « concile de l'union », mais nous sommes un « concile préparatoire de l'union ».

Ne prenons donc pas des attitudes ou des décisions de principe qui les rebutent, les éloignent davantage. Ils sont parfaitement capables de comprendre les facilités ou les nécessités pratiques dans l'usage des langues, mais ils auraient parfaitement raison de se plaindre si on voulait leur imposer comme un principe ecclésiastique l'usage de la langue latine.

5) Ceci dit, nous reconnaissons volontiers que la langue *la plus pratique* pour le Concile est aujourd'hui, tout bien considéré, la langue latine. Les Actes du Concile et tous autres documents officiels seront rédigés en latin.

6) Pour ce qui concerne les interventions des Pères en commission ou en session plénière, le latin sera d'ordinaire la langue la plus indiquée. Mais on doit prévoir nécessairement des installations, comme celles qui sont en usage aujourd'hui dans les congrès internationaux, permettant aux Pères de s'exprimer dans l'une des 5 ou 6 langues les plus connues de l'univers, avec traduction simultanée en latin et dans les autres langues. Nous proposerions les langues suivantes: français, anglais, italien, allemand, espagnol, portugais. Il est rare qu'une personne cultivée, comme le sont tous les Pères du Concile, ne puisse pas comprendre et parler facilement l'une ou l'autre de ces langues. Et ainsi, les Pères ne sont pas réduits au rôle de spectateurs et d'auditeurs de discours plus ou moins préparés d'avance, *avec avantage excessif pour les latinistes sur*

les pasteurs d'âmes et autres théologiens qui n'ont pas toujours l'habitude du latin.

Ad VI. Il nous semble que l'enregistrement magnétique, transcrit ensuite et imprimé, offre toutes les garanties nécessaires de fidélité, sans qu'il soit nécessaire de recourir à la sténographie. Naturellement, il faut prendre les mesures nécessaires pour que l'enregistrement ne soit pas déficient.

Salvo meliore iudicio.

XIV

Beat.mi P. D. PAULI PETRI MEOUCHI

Patriarchae Antiocheni Maronitarum

Ad I. Mi pare che l'estensione del can. 223 si debba limitare al n. 2° del paragrafo 1 per convocare al Concilio *tutti* i Vescovi titolari. L'estensione è dovuta alla loro dignità di vescovi e successori degli Apostoli (cfr. Atti 20, 28 e 1 Cor. 12, 28), nonchè al *fatto* che essi esercitano, quasi sempre, una giurisdizione (vicaria o delegata) nella Chiesa di Cristo. La limitazione invece è richiesta per evitare un eccessivo numero di Conciliari, che renderà difficile lo svolgimento del dibattito e delle votazioni nelle sessioni plenarie.

Quanto alle altre persone, indicate da alcuni Consiglieri per essere membri del Concilio, esse potranno dare il loro contributo se verranno ammesse ad un voto consultivo come i teologi e i canonisti.

I rappresentanti di Chiese separate, eventualmente chiamati o comunque presenti al Concilio, potranno avere contatti diretti col Segretariato creato a questo fine, e si lascerà all'alto giudizio della Presidenza Generale di decidere sulla opportunità di ammetterli quali semplici spettatori, ad alcune sessioni conciliari.

Ad II. Sotto il nome di teologi e canonisti credo opportuno comprendere i competenti di alcune scienze affini alla teologia e diritto per dare largo posto alla attività pastorale e all'apostolato laico. Bisognerà però evitare che il numero dei teologi e canonisti sia troppo grande, per evitare la confusione.

La loro scelta verrà fatta tenendo conto della diversità di Riti e di nazioni, e avendo preferenza per quelli che avranno dato prova di capacità e di moderatezza nei lavori preparatori del Concilio.

La loro nomina sarà riservata al Sommo Pontefice, dietro proposta del Segretariato Centrale, il quale potrà raccogliere suggerimenti ed

informazioni da parte dei Segretariati delle Commissioni preparatorie, dei Rappresentanti della S. Sede, dei Vescovi, dei Rettori delle Università ecc.

Ad III. La designazione delle Commissioni sarà riservata al Sommo Pontefice, ma converrà molto proclamarle nell'Assemblea dei Conciliari in una sessione preliminare. Se verranno fatte osservazioni sulla composizione di tali Commissioni, spetterà al Sommo Pontefice di giudicare sulla fondatezza o meno di quelle osservazioni.

Nella scelta delle persone si terrà conto della competenza in materia, con speciale riguardo ai Riti, alle regioni, e ai ceti di persone, maggiormente interessati alle materie da trattare. Una preferenza si avrà per quelli che avranno partecipato con successo alle Commissioni preparatorie.

Ogni Commissione sarà composta da 25 a 50 membri, e una sola persona non potrà essere membro di più di una Commissione. Una sola Commissione avrà la piena trattazione di un argomento per evitare una incompletezza di conclusioni.

Ad IV. Data la differenza nella natura dei lavori e nel numero dei partecipanti, credo opportuno di distinguere qui le Commissioni dall'Assemblea Generale nella maniera seguente:

A) Nelle Commissioni *si elaborano e si formulano* gli schemi o progetti di risoluzioni da *un numero limitato* di competenti; quindi si dovrà dare una più larga libertà d'intervento, e si lascerà alla prudenza del Presidente della Commissione di moderare il dibattito.

B) Nell'Assemblea Generale invece abbiamo progetti da presentare alla votazione di un numero molto elevato di Conciliari; donde la necessità di ridurre il numero degli oratori e la durata del loro intervento.

Per sè si potrebbe esigere la presentazione degli oratori presso il Segretariato Generale, il quale ne potrà designare alcuni per una data materia, fissando la durata di 15 minuti per ogni oratore. Ma mi pare più spedito per le Sessioni Plenarie, e più espressivo per le diverse opinioni, adottare il modo seguente:

1) Dopo l'approvazione di un progetto nelle Commissioni particolari, tanto la maggioranza che l'ha approvato quanto la minoranza che ha sostenuto l'opinione opposta elegeranno, alla maggioranza relativa dei voti, un relatore proprio che esporrà e sosterrà, davanti all'Assemblea Generale, il punto di vista del suo proprio gruppo, prima che si proceda alla votazione generale.

2) Qualche tempo prima della Sessione plenaria, si comunicherà ai singoli Conciliari lo schema dei progetti da sottoporre alla votazione,

con i nomi dei due relatori (favorevole e contrario) eletti in seno alla Commissione.

3) Ogni Conciliare potrà formulare le sue eventuali osservazioni e comunicarle al relatore che gli pare condividere le sue idee. Questi raccoglierà tutte le osservazioni comunicategli, se ne farà interprete davanti l'Assemblea, e se ne servirà per appoggiare il punto di vista del suo gruppo.

Per evitare i discorsi prolissi e poco consistenti, ogni relatore dovrà preparare per scritto ciò che intende dire; e solo le riflessioni che sorgono « seduta stante » potranno essere dette d'improvviso.

I suffragi saranno pubblici ed espressi colla formula: Placet - Non placet.

Ad V. Nelle Commissioni, la maggioranza assoluta (51%) sarà sempre sufficiente. Nelle Sessioni plenarie, si potrà pure applicare la stessa regola a meno che, per alcune questioni più gravi, la Presidenza Generale domandi una maggioranza più grande.

Ad VI. Alcuni Conciliari non saranno in grado di comprendere facilmente la lingua latina; moltissimi ancora, pur potendola capire, troveranno enorme difficoltà ad esprimere in essa le proprie idee. Donde la necessità di ricorrere ad alcuni sussidi (interpreti e permesso di esprimersi in una delle lingue moderne più diffuse), per rendere più agevole e più utile la partecipazione di tutti al Concilio Ecumenico.

Ad VII. Nelle Commissioni ci si limiterà all'opera degli stenografi. Nelle Sessioni plenarie invece, sarà conveniente disporre di registratori e di stenografi contemporaneamente.

XV

Exc.mi P. D. PATRITII F. RYAN

Archiepiscopi Portus Hispaniae

Ad I. Praeter eos qui indicati sunt in canone 223 § I/1°, 2°, 3°, 4°, censeo convocandos, cum suffragio deliberativo, Episcopos Titulares qui habent iurisdictionem pastoralem.

Ad II. Theologi et Canonistae Concilii debent eligi ex Membris vel Consultoribus Commissionum Praeparatoriarum, ex iis, scilicet, qui inter labores Commissionum manifestaverunt scientiam notabilem. Electio posset effici a Membris Commissionum secundum numerum a Summo Pontifice taxatum et confirmationem accipere ab Ipso Sanctissimo.

Ad III. Commissiones Concilii debent institutionem habere a Summo Pontifice accepto voto Consilii Centralis Praeparatorii. Numerus debet correspondentiam habere numero Commissionum Praeparatoriarum. Numerus Membrorum debet taxari a Summo Pontifice, audito Praeside Commissionis Centralis.

Ad IV. Ante Sessiones, tempore opportuno ac sufficienti, conclusiones singularum Commissionum debent distribui Patribus Concilii. Qui voluerint loqui in Sessionibus debent deponere schema orationis penes Praesidem ita ut vana repetitio argumentorum evitetur, unico oratore loquente pro suis asseclis. In sessionibus plenariis solus Summus Pontifex, post expositam materiam per quemdam relatorem a Sanctissimo nominatum, debet orationem habere. Quoad vota exquirenda. Ad temporis perditionem et mentium confusionem evitandas, vota debent consignari scripto, in schedulis officialibus, et data Praesidi Commissionis Centralis scrutantur Secretarii ab ipso Praeside designati.

Ad V. Pro ferendis decisionibus Conciliaribus requiri debent duae partes ex tribus suffragiorum.

Ad VI: Lingua Latina exclusive debet adhiberi. Translationes sic dictae simultaneae raro sunt exactae ita ut confusionem, non claritatem, afferant: exitus omnino evitandus in discussionibus Concilii.

Ad VII. Praeter perscriptionem magneticis machinis faciendam esset certe opportunum stenographos adhibere.

XVI

Exc.mi P. D. ALOISII CHÁVEZ Y GONZÁLEZ

Archiepiscopi S. Salvatoris in America

Ad I. Praeter eos qui in canone 223 enumerantur, mihi videtur convocari posse cum voto deliberativo:

Episcopos titulares qui actu iurisdictionem exercent, ut bene notat Exc.mus P. D. Antonius Samorè.[1]

Etiam Supremos Moderatores Congregationum non exemptarum vel in commune viventium sine votis, quae sive numero membrorum sive importantia apostolatus socialis quem adimplent maxime ad cognitionem rerum et personarum conferre possunt.

Ad II. Eligi debent ex utroque clero, dummodo vere conspicui sint.

---

[1] Cf. p. 40.

Si vero inter professores Universitatum vel Athenaeorum seligantur, sint non tantum doctrina sed etiam experientia praediti.

Ad III. Quia in efformatione Commissionum considerari debet argumentum tractandum et praesertim capacitas membrorum, quae tantum Romano Pontifici — per organa v. gr. Congregationis Consistorialis, Nuntiorum, etc. — nota est. Ipse Romanus Pontifex potest eas convenienter efformare.

Ad IV. Distinctiones et criteria proposita ab Exc.mo P. D. Antonio Samorè mihi videntur secura et exacta; ideoque censeo ipsa adhiberi posse.

Ad V. Praeter lumina quae ab historia Conciliorum, praesertim Vaticani I, peti debent, mihi videtur normas a C.I.C. propositas sufficientes esse.

Ad VI. Ea subsidia quae maxime conferre possunt ad claram reddendam auditionem et ad fidelem fixationem dictorum a Patribus, adhibenda sunt.

Quamvis lingua propria Concilii latina est in iis adiunctis de quibus loquuntur Tinello et Canestri, conveniens est usus linguarum vernacularum: anglica, gallica, hispanica, germanica.

Ad VII. Affirmative. Quamvis non subaestimandas censeo rationes ab Exc.mo P. D. Angelo Dell'Acqua expositas.

XVII

Exc.mi P. D. OCTAVII A. BERAS

Archiepiscopi Tit. Euchaiteni
Administratoris Ap. sede plena S. Dominici

Ad I. Praeter eos adnumeratos in can. 223, convocandos esse censemus:

1) *cum iure suffragii deliberativi*:

Omnes episcopos titulares;

Ratio: quia vel munera principalia in Ecclesia nomine et auctoritate Summi Pontificis funguntur, vel pondus aliquod in dioecesibus regendis sustinent. Omnes, tandem, successores sunt Apostolorum.

2) *cum iure suffragii consultivi*:

a) omnes legatos pontificios qui charactere episcopali non pollent;

b) omnes adsessores et secretarios SS. RR. CC.;

c) praelatos qui etsi charactere episcopali carent quandam iurisdi-

ctionem exercent, ut sunt Administratores Apostolici, Praefecti Apostolici ...;

d) omnes supremos moderatores religionum clericalium non exemptarum;

e) membra et consultores Commissionis Centralis Praeparatoriae Concilii;

f) Rectores Universitatum et Athenaeorum ecclesiasticorum dummodo sint sacerdotes.

Ratio: quia hi omnes experientia egregia gaudent in problematibus et negotiis sive Ecclesiae Universae, aut regionum ubi Ecclesia speciali conditione degit (missiones, nationes ubi catholici minor pars sunt) sive quia ob institutiones et opera pastoralia per fere omnes nationes diffusa, quae moderant, illuminationem gravis momenti afferre possunt.

3) *Convocandos ut assistant publicis sessionibus absque ullo voto*:

a) omnes supremos moderatores religionum clericalium iure pontificio carentium;

b) omnes supremos moderatores congregationum religiosarum laicalium;

c) laicos superiores selectos sive Actionis Catholicae sive Directionis Permanentis Conventuum Internationalium pro Apostolatu Laicorum ut repraesentantes omnium laicalium consociationum piarum;

d) repraesentantes selectos ecclesiarum separatarum tamquam observatores;

e) rectores laicos Universitatum et Athenaeorum catholicorum.

Ratio: Quia, cum occasio assistendi ad Concilium iis offeratur, magnum emolumentum eveniret sive perspicuis coetibus Ecclesiae sive desiderio Summi Pontificis pro unitate omnium christianorum.

Ad II. Siquidem Commissiones Praeparatoriae habent theologos et canonistas selectos, ex his pro Concilio deligantur, sive iidem sive restrictior numerus.

Ratio: Cum iam pro talium nominatione optimo criterio ductum sit melius et securius est illos servare.

Ad III. 1) A Summo Pontifice qui sive a Commissione Centrali Praeparatoria sive aliunde informationem acquirere potest. Unde Illius est saltem creare commissiones et eorum praesides deligere.

2) Instituendae sunt commissiones ratione materiae. Unaquaeque commissio materiam iam digestam seu elaboratam praesentare debet. Intra diversas commissiones Praeses subcommissiones constituere potest sive ad materiam celerius pertractandam sive ad problemata difficiliora solvenda.

Ad IV. 1) In Sessionibus plenariis oratores, episcopi tantum, non

ultra 15 momenta expositiones suas protrahant, et quidem argumentum orationis prius Praesidentiae Concilii tradant.

Item in sessionibus plenariis opportuna videtur oratio alicuius Patris qui illustret concise, etiam sententias contrarias explanando, ea de quibus deliberandum est.

In sessionibus commissionum ab iis regulis prescindi potest, firma manente opportunitate oratoris illuminantis materiam de qua agitur et cum sententiae contrariae exstiterint deligatur simul pro talibus etiam orator.

2) In sessionibus plenariis et in commissionibus vota sunt publice vel secreto emittenda, prout materia, sub iudicio Praesidentiae, expostulet.
Vota proferantur per « alzata di mano » vel, cum sub secreto, scripto.

Ad V. In materiis disciplinae sufficeret maior pars relativa.

In theologicis quaestionibus cum apud commissiones agitantur satis videntur duae tertiae partes suffragiorum. In sessionibus plenariis exquirendus est consensus moraliter unanimis (90%).

Prae oculis habendum est cum Sanctissimus in sessionibus plenariis in re discussa suam mentem patefecerit, hoc ut definitivum tenendum esse, nisi Summus Pontifex manifestaverit sese tantum intendere in rem clarefaciendam concurrere.

Ad VI. Lingua latina, sed ut in scholis sonat, adhibeatur in orationibus et argumentationibus sessionum plenariarum. At simul versio linguis: italica, hispanica, gallica, anglica et aliqua apud Orientem proximum magis diffusa, praebeatur.

In sessionibus commissionum adhibendi sunt interpretes ut qui ita praeferant, propria lingua omnino expedite sonet.

Ad VII. Affirmative.

XVIII

Exc.mi P. D. THOMAE COORAY

Archiepiscopi Columbensis in Ceylon

Ad I. A) *Cum suffragio deliberativo*:

1) Omnes episcopali dignitate insigniti, etiam Episcopi titulares, prout Apostolorum successores, ratione Ordinis.

2) Ii omnes qui, vices episcoporum gerentes, iurisdictione ordinaria pollent, etiamsi Consecratione carent: i. e. Vicarii Apostolici, Administratores Apostolici, Praefecti Apostolici.

3) Nuntii, Internuntii, Delegati Apostolici, etsi dignitate episcopali carent, utpote Romani Pontificis vices in variis regionibus gerentes.

E contra quantum ad ceteros numerus potius restringendus est quam augendus, quum coetus episcoporum, progressu temporis, sit valde auctus.

Forsitan aliqua reductio fieri potest si loco Moderatorum supremorum religionum clericalium exemptarum haud numero praestantium, sodales earumdem, qui iam iure Consecrationis Episcopalis convocati fuerint, sententiam dicant ac suffragia ferant nomine tam proprio quam proprii Instituti Religiosi.

B) *Cum suffragio tantum consultivo*:

Omnes alii quorum praesentia laboribus Concilii quocumque modo prodesse censetur: v. g. Supremi Moderatores Congregationum religiosarum clericalium non-exemptarum, Theologi, Canonistae, alii periti speciatim Adsessores et Secretarii SS. CC. RR., membra Commissionum Praeparatoriarum Concilii Vaticani II. etc.

Ad II. 1) Unicuique Episcopo liceat proprium theologum familiarem secum adducere qui ius habeat Aulam Sessionum ingrediendi ad titulum « speculatoris » ac praesto sit proprio Episcopo etiam in actu sessionis.

2) A. De cetero « Collegium » aliquod peritorum Scripturae Sacrae Sacrae Theologiae ac Iuris Canonici constituatur a « Comitio delectus » (Comitato di Sceglimento), a Summo Pontifice praevie nominato.

In « Collegio Peritorum » sat numeroso constituendo, prae aliis seligantur sequentes:

a) Ii qui in Commissionibus Praeparatoriis iam laboraverunt.

b) Periti a Coetu Episcoporum uniuscuiusque regionis praesentati.

c) Praesentati a respectivis Nuntii, Internuntiis vel Delegatis Apostolicis.

d) Praesentati ab Universitatibus Studiorum Catholicis.

N. B. Labor selectionis expeditior gratiorque reddetur si periti, qui sub litteris « b », « c », « d » supra recensentur, de communi consensu Coetus Episcopalis, Legati ac Universitatum uniuscuiusque regionis semel ac simul praesententur in elencho ad Secretarium Generalem transmittendo.

B) « Collegio Peritorum » constituto, « Comitium Delectus » ex ipso sumet idoneos ad constituendum « Circulum seu Consultorium Coetum » pro unaquaque Deputatione seu « Commissione » de qua infra sub quaestione 3. In sodalibus seligendis horum « Circulorum », ratio habeatur peculiaris ambitus uniuscuiusque « Commissionis ».

Ad III. A) A Summo Pontifice, mediante « Comitio » aliquo ab Ipso nominato, *instituantur* Commissiones sat numerosae et unicuique

earum ita circumscribatur ambitus ut discussio rerum expeditissima reddatur.

B) In unaquaque Commissione *instruenda* seu in coadunandis membris ac sodalibus ipsius, sequentia observentur:

a) Ipsam Commissionem, sensu stricto sumptam, constituant solummodo « Patres » seu qui delecti sint ex iis qui in Concilio Generali suffragio deliberativo gaudent.

Porro, hi numero sint pauci ad negotia expedite tractanda, quae omnia a solo horum Patrum suffragio deliberativo dirimi debeant.

N. B. In Concilio Vaticano I, unaquaeque Commissio ex 24 Patribus constabat.

b) Liberum sit omnibus Patribus Concilii Generalis, quamvis ad Commissiones haud adscripti, sessionibus harum Commissionum interesse, libere in rerum discussione partes habere; at a ferendo suffragio deliberativo abstineant.

N. B. Ad hunc effectum unicuique Patrum mature praebeatur elenchus Commissionum in quo locus ac tempus conventuum indicetur.

c) Secundario ac cum suffragio consultivo tantum, Commissioni annumerari possunt alii clerici.

d) Unicuique Commissioni (ut iam dictum est supra 2 B) attribuatur « Circulus Consultorius » peritorum Scripturae Sacrae, Sacrae Theologiae ac Iuris Canonici quorum lumina a Patribus exquiri possint.

His adiungi possunt, etiam ut Directores Circuli, aliqui qui quamvis suffragio deliberativo gaudeant in Concilio Generali, haud assumpti fuerint ad ipsum corpus Commissionis constituendum (iuxta 3 B a, supra).

e) Circulo Consultorio annumerari possunt, si res ita ferat, etiam laici periti; vel Praesidi Commissionis, orta necessitate, liceat hos inducere ex elencho approbato.

C) In ipso initio Concilii, in Generali Congregatione, Ipso Summo Pontifice Praeside, omnes Commissiones constitutae approbentur.

Ad IV. Tamquam principium generale habeatur Concilium Oecumenicum sub influxu Ipsius Spiritus Sancti dirigi. Porro, « Spiritus ubi vult spirat ». Haud perinde mathematice praefiniendae sunt orationes Patrum sive quoad numerum, sive quoad seriem vel durationem. Ex altera parte, ut omnia ordinatim ac expedite fiant, quaedam regulae sunt statuendae. Sequentes proponuntur:

A) De expositione ac discussione rerum: *a*) *in sinu Commissionis*: Ut supra dictum est (ad 3 B. b), liberum sit cuicumque Patrum, qui voluerit, sententiam suam exprimere. Ipsi Praesidi incumbit, summa tamen

cum modestia ac prudentia, seriem oratorum ac orationum prolixitatem moderare ad bonum commune et ad exitum consequendum.

b) *in gremio Congregationis generalis*:

1) Mature ante unamquamque sessionem (immo, si possibile sit, initio ipsius Concilii Oecumenici) unicuique participanti libellus praebeatur, schemata propositionum pro unoquoque die exhibens.

2) De unaquaque propositione sermonem coram Congregatione habeant tres oratores ex gremio Commissionis Praeparatoriae (cui res examinanda tradita fuit) desumpti seu a Praeside illius Commissionis mature designati. Horum trium oratorum,

primus: rem exponat seu « Statum quaestionis » definiat,

secundus: argumenta quae favent exponat.

tertius: argumenta « contra » seu obiectiones dicat.

3) Deinde quaestio seu res sine discussione tradatur dirimenda competenti Deputationi seu Commissioni particulari (de qua supra sub Q. 3). Ut ibidem dictum est, qui inter Patres velit, suo tempore ad Sessionem huius Commissionis pergat ac partes in discussione habeat. Hoc modo ex una parte locus datur liberae discussioni, dum ex altera parte evitatur nimia prolixitas in sessionibus Generalibus.

4) Quaestione dirempta, conclusio Commissionis scripto communicatur omnibus Patribus in proxima Generali Congregatione proponenda. Interea, ii qui volunt in hac Congregatione verbum facere debent licentiam petere ab aliquo Comitio ad hoc a Summo Pontifice nominato ac simul textum orationis suae scripto praesentare. Ab hoc Comitio praefinietur numerus oratorum ac prolixitas orationum.

Perinde nonnisi per exceptionem fiet ut aliquis improviso ac ex tempore loquatur. Attamen, etiam talibus exceptionibus providendum erit; nam fieri potest ut ex ipsa discussione lumen aliquod oriatur in mente alicuius sedentis, neque extinguendus est Spiritus, terminos imponendo illuminationi divinae (*I. Cor.* XIV, 30, 40).

B) *De suffragiis colligendis, computandis*: Optandum est ut inter discussionem de qua supra (Q. IV. b. 4) et suffragiorum exceptionem mora sufficiens intercedat qua utantur Patres ad decisionem propriam cogitatione ac oratione efformandam. Proinde, in subsequenti tantum Congregatione sententia definitiva exquiratur illorum qui suffragio gaudent deliberativo. Et quidem, hoc modo:

a) Propositiones quae tamquam conclusiones oriuntur e discussione in Congregatione Generali, in forma « curiali » rediguntur a speciali Comitio ad hoc a Summo Pontifice nominato.

b) Propositiones istae tabulatim exhibentur in schedula typis im-

pressa; ita tamen ut contra unamquamque propositionem quadra aliqua appareat vacua ad excipiendam sententiam ferentis suffragium.

c) Suffragia ferantur terminis consuetis (i. e. Placet - Non Placet); attamen, ad usum expeditiorem (tum suffragantium tum scrutatorum) signa adhiberi possunt ad haec verba exprimenda. Scilicet, ad « Placet » significandum ponatur signum affiirmativum seu cruciforme (X). Ad « Non placet » vero significandum, signum ponatur negativum seu linea tranversaria tantum (—).

Si vero aliquis Patrum velit sententiam suam referre conditionate vel ipsam suspendere, tunc opus erit ut hoc in schedula exprimat ipsis verbis: « Iuxta modum » vel « consulendum ».

N. B. Demonstratio graphica schedulae inscriptae:

Placet	. . . .	X
Non Placet	. . . .	—
Placet iuxta modum	. . . .	iuxta modum
Consulendum	. . . .	consulendum

d) Unicuique Patrum qui ius habent ad suffragium deliberativum schedula mature traditur ac dies indicitur in quo reddenda est, quadris inscriptis.

e) Die indicto, in initio Congregationis Generalis schedulae in urnis colligentur a Ministris speciatim nominatis.

f) Computatio suffragiorum fiet a Scrutatoribus iuramento ad secretum servandum ac munus fideliter implendum adstrictis.

g) Ad finem Sessionis Generalis annuntietur exitus suffragiorum.

h) Ubi plus quam una tertia pars (1/3) ex Patribus suffragium hoc modo nempe vel « iuxta modum » vel « consulendum » dederit, res denuo ad Commissionem propriam est referenda, atque totus processus repetendus.

N. B. Dispendia morae vitabuntur si ordo supradictus servetur. Contra systema mechanicum sive luminum sive signorum vi electrica transmissorum notentur sequentia:

1) Confusio oriri potest circa colores luminum praesertim apud Patres provectioris aetatis, cum consequenti errore in computatione suffragiorum.

2) Vis electrica ad haec signa activanda deficere potest inopinate, e casu.

3) Eadem vis electrica deficere potest vel ad conturbationem signorum ac colorum adduci per actionem (vi radiologica) ex parte quorumdam quibus interest labores Concilii impedire ac (si possint) cassos reddere.

Ad V. Regulariter in omnibus casibus saltem duae tertiae partes (2/3) requirantur ad unanimitatem moralem decisionis.

a) In rebus quidem ad Fidem vel Mores pertinentibus. Secus, praeter quam in ipso Capite seu in Summo Pontifice qui decisionem confirmat ac propria auctoritate roborat, mens Ecclesiae Universalis minus quam par est resplendebit.

b) In rebus vero ad Disciplinam etc.

Secus decisiones aegre a pluribus ferentur ac contra exsecutionem ipsarum renitetur.

c) Vix occurrit dicere sententiam ipsius Summi Pontificis in omnibus casibus rem dirimere.

Ad VI. a) *In sinu Commissionum*: Ut decet etiam in his quasi familiaribus sessionibus solemnissimi Conventus Ecclesiae Catholicae, lingua privilegiata, officialis ac « usualis » debet esse latina, sed illa quam « ecclesiasticam » seu « scholasticam » vocant.

Nihilominus, iuxta occurrentiam, quacumque lingua moderna uti liceat (praesertim ab « Orientalibus ») dummodo sat provideatur (per traductores iuratos) pro communi captu sententiarum quae proferuntur. Recursus etiam haberi potest ad simultaneam transmissionem plurium linguarum (per apparatum phoneticum auricularem).

b) *In gremio Congregationum Generalium.* In solemnioribus his sessionibus unica utatur lingua latina. Quamobrem, praesto sit « Corpus » peritorum linguae latinae qui Patribus extemplo succurrere possint in sententiis (sive scriptis sive viva voce prolatis) latino sermone redigendis. In casibus vero urgentioribus, arbitrio Praesidis diiudicandis, (sicut verbi gratia, in casu subitanei ac vividi luminis, pro cuius occurrentiae semper providendum est) liceat quacumque lingua loqui, dummodo adsit qui sermonem interpretetur (cfr. *I Cor.* XII-XIV).

Immo in his rarissimis casibus, versio latina typis impressa subinde praebeatur unicuique Patrum.

N. B. Per usum linguae latinae, evitentur contentiones (haud rarae his diebus quando aemulationes politicae inter nationes praevalent), circa primatum inter varias linguas, v. g. si uti potest lingua gallica, vel anglica, quare non etiam lingua vel Hindi (India) vel Serica (China) etc.

Ad VII. Ad dignitatem Concilii pertinet, immo ad fines practicos (maioris documentorum claritatis, ipsorumque usus facilioris), confert, ut, ad perscribendas Patrum in Congregatione Generali orationes, periti humani (quos stenographos seu tachygraphos vocant) potius adhibeantur quam machinae (magneticae) automaticae. Etenim, tales machinae subsunt (ut saepe diximus) deficientiae vis electricae, irritationi inimicae per actio-

nem radiologicam. Insuper, ita mechanice sonum impressum retinent ut defectus declamationis, pronuntiationis etc. plus aequo reproducant.

Nihilominus, machinae magneticae adhiberi possunt utiliter tamquam subsidia ipsorum peritorum (steno-tachi-dachtylo-graphorum) ut isti propriam perscriptionem subinde perficere vel corrigere possint collatam ac comparatam cum perscriptione magnetica.

XIX

Exc.mi P. D. IOANNIS LANDÁZURI RICKETTS

Archiepiscopi Limani

Ad I. A) *De Episcopis Titularibus*:

1) Ad Concilium puto convocandos esse Episcopos Titulares quandam iurisdictionem habentes, nempe: Vicarios Apostolicos, Praefectos Apostolicos et Administratores Apostolicos.

2) Ratione sui muneris et laboris in apparando Concilio expedit ut convocentur cum suffragio deliberativo Archiepiscopi et Episcopi Titulares qui iam sunt membra vel consultores Commissionum Centralis et Praeparatoriarum.

B) *De extensione Canonis 223 C.I.C.*:

Convocationem extendendam esse iudico:

1) Ad Adsessores et Secretarios Sacrarum Congregationum Romanarum cum iure suffragii deliberativi (c. i. s. d.).

2) Ad Nuntios, Internuntios, Delegatos Apostolicos, etsi dignitate episcopali careant (c. i. s. d.).

3) Ad Praelatos qui etsi dignitate episcopali careant quandam iurisdictionem ordinariam exercent (c. i. s. d.).

4) Ad Supremos Moderatores quarundam maiorum Congregationum clericalium non exemptarum consideratione habita earum membrorum numeri et operum (c. i. s. c.).

5) Ad membra et consultores Commissionis Centralis Praeparatoriae etsi non sunt episcopali dignitate ornati necnon ad quosdam ex illis qui in Commissionibus Praeparatoriis doctrina et opere excelluerunt (hi omnes c. i. s. c.).

6) Ad Rectores Universitatum et Athenaeorum Catholicorum, dummodo saltem sint sacerdotes (c. i. s. c.).

C) *De stricta interpretatione can. 223 C.I.C.*:

Praeter illos de quo supra non expedit extendere nimis can. 223 C.I.C.

Ad II. Perplacet quod omnes consiliarii eligendi sint tantummodo illi qui insignes sunt virtute, doctrina ex omnibus nationibus ex utroque clero. Selectio facienda est ab ipso Romano Pontifice.

Ad III. 1) A quonam instituendae: Ab ipso Romano Pontifice.

2) Quibusnam rationibus:

a) Ad instar Commissionum Praeparatoriarum

b) Praesides et Secretarii singularum Commissionum eligantur a Romano Pontifice

c) Membra Commissionum eligantur hoc modo:

Patres qui fuerunt Membra vel Consultores Commissionum Praeparatoriarum fiant membra respectivarum Commissionum Concilii; ceteri vero Patres possunt sese libere inscribere Commissionibus caute tamen ut non liceat inscribi nisi in una Commissione.

3) Numerus Commissionum correspondeat, mutatis mutandis, numero Commissionum et Secretariatuum quae instituta sunt ad Concilium apparandum.

4) Numerus membrorum relinquatur voluntati Patrum Concilii, id est, pendeat a libera voluntate sese inscribendi in aliqua Commissione.

Ad IV. A) *De orationibus moderandis*:

1) Tempus est definiendum, id est, concedantur Patribus ordinarie ad summum quindecim minuta.

2) In orationibus dicendis ordo instituatur a peculiari coetu cui antea tradatur oratio scripto.

3) His dictis intelligatur pro sessionibus Commissionum nam in sessionibus plenariis unicus sit orator, designandus a Praeside, orator decreta illustret de quibus suffragium ferendum est et in determinatis casibus admitti potest etiam alius orator qui mentem exprimat minoris partis.

B) *De votis exquirendis*:

De modo: Definiendum est a Praeside Concilii iuxta casus an exprimi votum debeat scripto vel oretenus, publice vel secrete.

Ad V. Maior suffragiorum pars in sessionibus plenariis esset, meo iudicio, trium ex quattuor partibus (75%), et in commissionibus consiliaribus vel particularibus, duarum partium ex tribus (66%).

Si minori parti accedat votum Romani Pontificis habetur sanior pars de qua loquuntur auctores.

Ad VI. 1) Subsidia moderna si inveniri possint et decenter adhiberi, adhibeantur.

2) In commissionibus praeter linguam latinam usus etiam concedatur quarundam linguarum vernacularum; attamen tunc Patres tradant saltem quoddam summarium latine scripto suae orationis.

3) De translatione simultanea: Hoc magis onerosum esset et alia ex parte innecessarium in sessionibus, caute tamen ut Patres recipiant orationem in scripto antequam orator sermonem suum effundat.

4) De una lingua latina adhibenda: Iam dictum est: in sessionibus plenariis tantum lingua latina adhibeatur; in commissionibus vero praeter linguam latinam usus etiam concedatur quarundam linguarum vernacularum.

Ad VII. Affirmative: nam hoc etiam fit in Parlamentis et in conventis internationalibus.

XX

Exc.mi P. D. FRANCISCI POIRIER

Archiepiscopi Portus Principis

Ad I. Congruum videtur ut vocentur tantum Episcopi titulares, quamdam iurisdictionem habentes, praesertim si simul sint in terris missionum cum ampla iurisdictione Vicarii Apostolici vel in aliqua dioecesi Vicarii Generales.

Puto non expedire extendere can. 223 C.I.C. pro diversis rationibus a Staffa et Canestri expositis.

Attamen, nihil mihi videtur opponendum iis qui putant repraesentantes ecclesiarum separatarum et acatholicorum admittendos in Concilio tamquam observatores « ad unionem optatam fovendam ».

Ad II. 1) Sint periti in re pastorali, humiles, sapientes, prudentes, « sentientes cum Ecclesia », sanae doctrinae. Eligantur absque acceptione et favore inter nationes ex utroque clero viri qui theorica doctrina et practica experientia fulgeant.

2) Nonnulli tantum sint (pauci pro diversis Commissionibus) ad mentem Palazzini.

3) Selectio facienda est:

a) Praesidentia Commissionis Centralis quae erit etiam praesidentia Concilii.

4) Electio facienda est proponentibus Coetibus episcopalibus nationalibus, Capitulis Generalibus Religionum clericalium exemptarum, speciali sessione moderatorum Universitatum et Facultatum Pontificarum.

5) Electio facienda est:

a) Ex Commissionibus Praeparatoriis qui excelluerunt in laboribus praeparatoriis.

b) Ex clarissimis Professoribus Universitatum et Athenaeorum Catholicorum.

Ad III. 1) A quonam instituendae?

R. A Romano Pontifice.

2) Quanam ratione?

R. Ad instar Commissionum Praeparatoriarum. (Unumquodque argumentum exclusive et plene detur tractandum uni Commissioni).

Ad IV. A) *De orationibus moderandis*. – 1) Tempus est definiendum: per quindecim minuta.

2) In orationibus dicendis ordo instituatur.

— Praesidi vel peculiari coetui antea tradatur oratio vel eius summarium scripto.

3) Oratorum numerus definiendus.

— In sessionibus plenariis, quae ordinari deberent fere unice ad suffragia requirenda admitti potest oratio alicuius Patris qui decreta illustret de quibus suffragium ferendum est, et in determinatis casibus admitti potest altera oratio relatoris qui mentem exprimat minoris partis, sicuti peropportune suadet *Samorè*.

Detur etiam Patribus tempus orandi, consultandi et meditandi super materias disputatas, antequam votum suum emittant.

B) *De votis exquirendis*. Per « placet — non placet — placet iuxta modum » — publice vel secrete — prouti opportunitas vel momentum rei exiget: unus vel alter modus poterit imponi si a quodam definito numero Patrum requiratur.

Ad V. In sessionibus plenariis, duae ex tribus partibus; in Commissione conciliari maioritas longe superior, v. g. 90%.

Ad VI. In Commissionibus, praeter linguam latinam, usus etiam concedatur quarumdam linguarum vernacularum. Attamen, tunc Patres tradant saltem quoddam summarium scripto suae orationis.

Ad VII. Affirmative.

XXI

Exc.mi P. D. PAULI BERNIER

Archiepiscopi Gaspesiensis

Ad I. Omnes Episcopi etiam mere titulares, et quidem cum iure suffragii deliberativi.

Ad II. Criterio virtutis, scientiae et rerum gerendarum experientiae et quidem ex omnibus nationibus et ex utroque clero, dioecesano scilicet et religioso.

Ad III. A Romano Pontifice, et iuxta divisionem Commissionum Praeparatoriarum.

Ad IV. Praefigatur tempus maximum scilicet decem minutorum, et textus scriptus remittatur Secretario Generali Concilii.

Ad V. Requiratur pars absolute maior.

Ad VI. Ea omnia subsidia proponenda et acceptanda mihi videntur, quae et usum linguae latinae et eius intellectum expeditiorem faciant.

Ad VII. Affirmative, ut mihi videtur: nonnumquam enim usus et pronuntiatio linguae latinae a regione ad regionem differt, et ita quidem ut a Patribus difficulter intelligantur.

XXII

Exc.mi P. D. BERNARDI YAGO

Archiepiscopi Abidjanensis

Ad I. A) Il ne semble pas nécessaire que soient convoqués les Vicaires généraux, les Evêques Coadjuteurs et Auxiliaires dont l'ordinaire doit être présent au Concile.

B) *a*) Par contre il est souhaitable que soient convoqués avec voix consultative les Sécrétaires des SS. CC. RR. à cause de leurs connaissances spéciales de la marche de l'Eglise, et les Nonces, Internonces et Délégués Apostoliques, à cause des aspects politiques de certaines questions qui pourraient être abordées.

b) Il convient, vu la place faite à bon droit dans l'Eglise d'aujourd'hui aux laïcs, que ceux-ci soient invités comme observateurs, avec pouvoir de faire connaître par écrit, au Sécrétaire Général du Concile, si besoin est, leur opinion sur certaines questions pour lesquelles ils sont

compétents de par leur profession ou leur rôle dans l'Action Catholique.

c) Les représentants des Eglises séparées, les Acatholiques pourraient être invités au même titre que les laïcs.

Ad II. Il convient que les Théologiens et les Canonistes soient pris tout d'abord parmi ceux qui ont été dans les commissions préparatoires. A ceux-ci il faut joindre des Théologiens et Canonistes provenant des différentes nations choisis dans une liste présentée par l'assemblée nationale des Evêques.

Il serait souhaitable que les Canonistes qui défendent les causes de nullité de mariage ne soient pas absolument exclus. Le droit canonique actuel conçu pour des pays de vraie chrétienté place les chrétiens de nos territoires en marche vers le Christianisme dans des difficultés très graves.

Il serait aussi souhaitable que chaque Père du Concile puisse choisir son propre canoniste.

Ad III. A) La répartition des Pères du Concile dans les différentes Commissions doit être faite par les Présidents des Commissions préparatoires et la Commission Centrale. La raison est que les Présidents des Commissions préparatoires ont eu l'occasion de remarquer les membres les plus compétents. Les membres de la Commission centrale étant de nations très diverses pourraient apporter d'autres noms ou des renseignements complémentaires.

B) *a*) La répartition des Pères dans les Commissions sera faite selon leur compétence dans telle ou telle matière.

b) Les Présidents, les Sécrétaires et des membres d'office devront être désignés par les Présidents des Commissions et la Commission Centrale avec l'approbation du Souverain Pontife. Les Sécrétaires seront différents de ceux de la Commission préparatoire.

c) Les autres membres se repartiront dans l'une des trois Commissions de leur choix, dans l'ordre de préférence. La Commission centrale fixe le nombre des membres de chaque Commission. Elle veillera à ce que les différentes nationalités soient représentées au sein de chaque Commission.

C) Le nombre des Commissions est fonction de la matière retenue par la Commission Centrale. Néanmoins il est désirable que sur les Missions, les Séminaires, l'Action catholique et la révision du Code, il y ait une Commission.

Ad IV. A) 1) Il faut limiter le temps des discours à 15 ou 20 minutes, le texte du discours devant préalablement être présenté à la

Commission centrale pour qu'un résumé soit communiqué à chacun des Pères.

2) Il peut être permis aux Pères dont le discours présente un réel intérêt de dépasser le temps fixé.

3) Les vœux et les observations des Pères seront mis par écrit et réunis par la Commission Centrale qui en soumettra la synthèse à la délibération des Pères.

4) Il va de soi que les discours qui se répètent doivent être résumés en un seul.

Dans les Sessions plénières il serait bon que quelqu'un fasse connaître l'opinion de la minorité.

B) Les votes seront secrets et ne devront pas suivre immédiatement les débats pour laisser aux Pères le temps de la réflexion.

Ad V. La décision définitive appartenant au Souverain Pontife, il suffit d'une majorité relative. Néanmoins pour les questions qui revêtent une gravité spéciale, si la majorité absolute n'est pas obtenue, il serait sage d'approfondir la question dans une autre session. avant la décision définitive.

Ad VI. A mon humble avis, la traduction simultanée des exposés et des débats doit être faite selon le mode en vigueur à l'O. N. U. Ceci permettrait une compréhension claire et rapide et des interventions sans complexe. L'accent et la prononciation propres à chaque nation rendent la latin parlé peu intelligibile, sans compter que la plupart des Pères qui doivent décider des choses si importantes ont perdu l'usage du latin.

Ad VII. Dans une affaire d'une si grande importance il faut se munir de toutes les garanties nécessaires. Il est à souhaiter qu'avec les sténographes soient utilisés les magnétophones.

XXIII

Exc.mi P. D. PETRI MARTINI NGÔ-DINH-THŨC

Archiepiscopi Huéensis

Ad I. *Principia responsionis*: 1) Ex iure divino et ordinario: Omnes episcopi habentes actualem iurisdictionem in territorio determinato.

2) Ex iure positivo: Ex canone 223 - 1, 3, 4 in I paragrapho et ex II paragrapho et III paragrapho.

3) Codex videtur cavere ne numerus eorum qui ex iure positivo vocantur nimis augeatur, inde distinguit inter eos qui tantum gaudent suffragio consultivo.

Proinde ex analogia concludere liceat expedire ut convocentur:

Responsio: A) 1) Ii qui *iurisdictionem actualem territorialem* habent nempe, sive episcopi sive non: Episcopi titulares cum munere vicarii apostolici, administratores, praefecti etc. et quidem ex analogia cum episcopis residentialibus.

2) qui participant iurisdictionem territorialem v. g.: episcopi coadiutores.

3) qui iurisdictionem quasi episcopalem habent ut episcopi ordinarii castrenses.

4) coeteri qui Sanctam Sedem repraesentant cum amplissimis facultatibus uti nuntii, internuntii, delegati apostolici.

Omnes isti cum i. s. d.

B) *Uti periti* ex analogia cum peritis ex canone 223 § 3.

Praelati superiores in Curia Romana cum c. i. s. c.

C) Ex analogia cum can. 223 § 1 ad 4 propter iurisdictionem in multis personis cum i. s. c. nempe:

Supremi Moderatores Religionum Clericalium iuris Pontificii;

Supremi Moderatores Religionum Laicalium maximi momenti;

Supremi Moderatores Societatum magni momenti pro missionibus.

D) *Uti periti* Membra et consultores Commissionis Centralis pro praeparatione Concilii Vaticani. Secretarii singularum Commissionum praeparatoriarum. Rectores Universitatum catholicarum magni momenti. Omnes c. i. s. c.

Ad II. Manifestum est eligendos esse viros insignes virtute, scientia et doctrina orthodoxa in omnibus ramis scientiae ecclesiasticae.

Selectio a Summo Pontifice facienda post praesentationem ab organis ecclesiasticis idoneis, v. g. Conferentiae episcopales nationales, Curia Romana.

Viri isti possunt esse laici. Omnes tamen c. i. s. c.

Ad III. A Summo Pontifice solo vel a Patribus Concilii cum consensu Summi Pontificis.

Quanam ratione? Ad instar Commissionum Praeparatoriarum, ad Summum Pontificem etiam spectat designatio Praesidum Commissionum et secretariorum, post praesentationem factam a membris Commissionum.

Ad IV. 1) Tempus est definiendum, per 15 minuta nisi momentum materiae tractandae exigat longiorem morationem.

2) Oratorum numerus est definiendus.

De votis requirendis:

Secundum morem traditionalem — Publice.

Ad V. Maioritas relativa sufficit, nisi momentum rei exigat maioritatem absolutam, de qua re statuat Concilium.

Ad VI. Tantum lingua latina adhibenda est.

Ad VII. Utique.

XXIV

Exc.mi P. D. ALBERTI SOEGIJAPRANATA

Archiepiscopi Semarangensis

Ad I. A) *De Episcopis titularibus.* 1) Cum decreta conciliaria statuantur ab Episcopis ut Pastoribus alicuius territorii vel partis Ecclesiae una cum et assentiente Summo Pontifice, illos puto tantum pleno iure suffragii deliberativi ad Concilium convocandos esse.

2) Episcopi titulares quoque qui sunt Ordinarii habentes iurisdictionem immediate ab Apostolica Sede derivatam, ut Vicarii Apostolici, Vicarii Castrenses, qui sunt igitur revera Pastores gregum suarum, ut Episcopi residentiales ad Concilium cum iure suffragii deliberativi convocari debent.

Etiam Episcopi auxiliares, impedito Ordinario loci.

3) Quoad supremos Moderatores religionum clericalium exemptarum iam provisum est in Codice. Alii non exempti Episcopo suo subordinati sunt sicut laici, in Concilio iam per Episcopum suum repraesentantur. Quam ob rem in Concilium convocentur non oportet. Theologi ac sacrorum canonum periti ad Concilium forte invitari possunt, suffragium tamen non habent nisi consultivum.

B) *De extensione Canonis 223 C.I.C.* 1) Canonem 223 non extendendum puto, nisi ad Episcopos titulares, qui iurisdictione ordinaria gaudent et ad Auxiliares impedito Episcopo proprio (cf. ad A sub 2).

Quibus propositis numerus convocandorum, ut mihi videtur, erit sat permagnus.

2) Ut observatores admitti possunt schismatici, repraesentantes Ecclesiarum separatarum et acatholici salva tamen omnino libertate loquendi; curandum etiam est, ut observatores psychice et spiritualiter magis lucrum faciant quam damnum patiantur.

Cavendum mihi videtur esse, ne ipsum Concilium Oecumenicum speciem praebeat parlamenti cuiusdam democratici, ubi omnes partes aequo iure audiri et representari debeant. Universalitas Ecclesiae et tendentiae in ea viventes progrediendi et renovandi sat repraesentantur ab ipsis Episcopis, qui una cum Summo Pontifice in Concilium congregati, Spiritu Sancto duce, apti sunt ad regimen Ecclesiae idoneum praestandum his quoque temporibus.

Ad II. 1) Eligendi sunt, ut mihi videtur, theologi periti, tamen puritate simplicitateque cordis praediti, amatores veritatum obiectivarum, respicientes opiniones aliorum eosque quantum fieri possit conantes intelligere et bene explicare, in docendis scientiis sacris quaerentes non quae sua sunt sed quae Iesu Christi, piam et ferventem devotionem erga Ecclesiam praebentes.

2) Ne convocentur ii qui nimis subiective, personaliter et cum sentimento opiniones proponunt, sive traditionales sive modernas.

Bonum est, ut opinor, quod etiam moderniores tendentiae repraesentantur, ut probentur et optima teneantur.

3) Convocandi sunt quoque nonulli theologi, canonistae, liturgistae, missiologi et sociologi, qui omnes in theologia bene sunt versati et iam diu docent vel docuerunt universitatibus regionum missionalium, praesertim ex Asia et Africa, ubi complures antiquae religiones ethnicae magnum influxum habent in mentalitatibus moribusque incolarum, et ethnici moderni exteri suam doctrinam perversam de rebus socialibus, oeconomicis, politicis, moralibus et pseudo-religiosis strenue omnimodis propagant abutendo nationalismo excitato.

Necesse est, ut in regionibus missionalibus paulatim constituatur theologia, quae sit indigenis excultis accomodata, qui nec doctrinam schismaticam nec protestantismum noverunt nisi una cum catholicismo, sed quibus pernoti sunt Fetisjismus, Animismus, Synthoismus, Budhismus, Hinduismus, Visnuismus, Ciwaismus, Mohammadanismus etc., insuper rationalismus, liberalismus, materialismus, socialismus, relativismus, subiectivismus, sensismus, indifferentismus, laicismus etc.

Idem dicendum est de catechismo culturis, moribus consuetudinibusque indigenarum servandis perficiendisque accommodato.

4) Electio facienda est ex Commissionibus praeparatoriis, sed non exclusive.

5) Numerus est sufficiens, si diversae tendentiae diversaque desiderata aequivalenter repraesententur.

Ibi omnes convocari possunt cum suffragio consultivo.

6) Adiutores sive clerici sive laici addi possunt, qui tamen extra muros Concilii munere consultoris Episcopis fungentur in quaestionibus specialibus.

Ad III. Praenotandum: Cum conceptus de materiis tractandis et de Commissionibus instituendis ante Concilium iam praeparentur, omnia mihi videntur brevi tempore a Concilio approbari posse. Sic etiam de omnibus quaestionibus technicis.

1) A quonam commissiones inter Patres Concilii instituendae?

Ab ipso Concilio, approbante Romano Pontifice, auditis propositis a Praesidibus singularum sessionum, instituantur.

2) Quaenam ratio.

Instituantur secundum diversas materias. Sint universales, ut etiam opponentes in eis audiantur. Numerus membrorum correspondeat requisitis rerum tractandarum.

Ad IV. A) *De orationibus Patrum.* 1) Tantum Summus Pontifex, Praeses Concilii, Praesides Commissionum Concilii, et theologi designati, habeant liberam facultatem loquendi.

2) Ceteri Patres Concilii opiniones suas, quae alicuius momenti videntur, prius in scriptis communicent. Quam ob rem Commissio quaedam redactionis instituatur, quae compendia cuiuslibet opinionis componat, ea seligat simile similibus colligens. Proin si adsint qui sermonem habere velint, eis concedatur ad maximum horae pars quarta; quod tempus tamen mutari potest pro opportunitate et momento rerum et secundum experientiam post aliquas sessiones acquisitam.

B) *De Votis.* 1) *Modo mechanico*: In definitionibus autem dogmaticis principalioribus praeferendus est modus *per vivam vocem*.

2) *Publice* si agitur de definitionibus dogmaticis.

3) *Secrete* si sermo est de quaestionibus personalibus vel de aliis rebus, prout opportunitas et momentum rerum exiget.

4) De quaestionibus dogmaticis maioris momenti concedatur Patribus tempus sufficiens orandi et cogitandi ante votum dandum.

Ad V. De maiore suffragiorum parte pro referendis decisionibus conciliaribus requisita.

1) In genere maioritas quantum fieri potest requirenda et magni facienda, ne nimis multi contra proprium sensum consensum dare cogantur.

2) Decisiones ferantur a Romano Pontifice consentiente Concilio, non praeter Concilium vel contra Concilium.

3) In genere requiri praestaret duae ex tribus partibus in quaestionibus maioris momenti et si quaestio non urget.

4) In decisionibus minoris momenti sufficiat maioritas absoluta vel relativa.

5) In Commissionibus Conciliaribus vero debet haberi fere unanimitas, si aliquid proponatur in nomine Commissionis.

Si placet cum mentione nominum eorum qui non consentiunt.

Ad VI. Praeferenda est lingua latina, ut lingua ecclesiastica, non excluso tamen usu linguarum modernarum, scilicet gallicae, anglicae, germanicae etc. In quo casu debet adesse instrumentum translationis.

Ad VII. Ope machinae mechanicae sed, saltem in rebus maioris momenti, etiam cum subsidio stenographorum.

SESSIO SECUNDA

DOCUMENTA SESSIONIS SECUNDAE

LITTERAE EXC.MI P. D. SECRETARII GENERALIS

I

Litterae quibus Exc.mus Secretarius Generalis, de mandato Summi Pontificis, quaestiones, a Commissionibus Praeparatoriis pertractandas, ad ipsarum Praesides defert.

111/Com/60 — 9 luglio 1960

Eminenza Reverendissima,

Compio il venerato incarico di comunicare all'Eminenza Vostra Reverendissima l'elenco degli argomenti che il Santo Padre si è degnato di assegnare allo studio delle singole Commissioni Preparatorie del Concilio Ecumenico Vaticano II, sulla base delle indicazioni degli Ecc.mi Presuli e secondo le proposte dei SS. Dicasteri della Curia Romana.

È vivo desiderio della Santità Sua che detti argomenti vengano studiati nell'ambito della competenza di ciascuna Commissione, pur non escludendosi che su materie miste vedano particolari Sotto-Commissioni formate di comune accordo tra le Commissioni interessate.

Il Santo Padre desidera altresì che oltre a quelli indicati, le Commissioni studino quegli altri argomenti che da un esame approfondito possano dimostrarsi, a giudizio delle Commissioni, di particolarissimo interesse per il bene della Chiesa.

Chino al bacio della S. Porpora ho l'onore di confermarmi con sensi di profondo ossequio

di Vostra Eminenza Reverendissima
devotissimo

✠ PERICLE FELICI
Segretario Generale

QUAESTIONES

COMMISSIONIBUS PRAEPARATORIIS CONCILII OECUMENICI VATICANI II POSITAE

Ss.mus D. N. Ioannes Pp. XXIII, in audientia die 2 iulii 1960 infrascripto impertita, dignatus est studio Commissionum Concilio Oecumenico Vaticano II apparando committere quaestiones, quae sequuntur: facta tamen facultate Commissionibus singulis, aliis quoque quaestionibus studendi, quae, ipsarum iudicio et in proprio competentiae ambitu, Ecclesiae bono prodesse videantur.

Romae, die 2 iulii 1960.

PERICLES FELICI
secr. gen.

COMMISSIO THEOLOGICA

1. *De fontibus revelationis*

Iuxta ea, quae a Summis Pontificibus recentius edita sunt, exponatur doctrina catholica de Sacra Scriptura (i. e. de sacrorum librorum historicitate; de obsequio, quo Exegetae erga Traditionem sacram et Magisterium ecclesiasticum tenentur): novi de hac re errores damnentur: simulque congruentes edantur normae, quibus Exegetae in Sacris Litteris iuxta sensum Ecclesiae interpretandis ducantur.

2. *De Ecclesia Catholica*

Constitutio de Ecclesia Catholica, a Concilio Vaticano I edita, compleatur et perficiatur, praesertim quoad:

a) Corpus Christi mysticum
b) Episcopatum
c) Laicatum.

3. *De ordine supernaturali praesertim in re morali*

Doctrina catholica integre exponatur, praecipuis erroribus hodiernis reprobatis, nempe naturalismo, materialismo, communismo, laicismo.

4. *De matrimonio*

Novissimis Summorum Pontificum documentis attentis, doctrina catholica de matrimonio enucleetur atque pervagantes naturalismi errores reprobentur.

5. *De doctrina sociali*

Doctrinae catholicae de re sociali concinna expositio edatur.

COMMISSIO DE EPISCOPIS ET DE DIOECESEON REGIMINE

1. *De dioeceseon partitione*

Ratio determinetur qua dioeceseon fines recognosci possint ita ut, Concilio expleto, earum partitio apte disponatur sub moderamine S. Congregationis Consistorialis vel alicuius Coetus ab ea dependentis.

2. *De Episcoporum potestate*

Determinentur rationes:

a) Episcopos inter et SS. Curiae Romanae Congregationes. Videatur quaenam facultates pro dioeceseon regimine Episcopis stabiliter tribui possint.

b) Episcopos inter et parochos. Institutum inamovibilitatis parochorum recognoscatur ita ut Episcopis, pro bono animarum, maior tribuatur agendi facultas.

c) Episcopos inter et Religiosos. Exemptionis privilegio servato, curetur ut Religiosi magis, sub Episcoporum moderamine, in apostolatus opera incumbant et amplior cooperatio vigeat inter clerum dioecesanum et religiosos.

3. *Praecipuae de animarum cura quaestiones*

Maxime hodiernis necessitatibus attendatur. Praeter ceteras, haec quoque perpendatur quaestio: de opportunitate instituendi in urbibus, frequentibus populo, paroecias personales quae dicuntur.

4. *De emigrantibus*

Media apta expendantur, quae emigrantibus auxilium praestent ad fidem moresque integre servandos.

COMMISSIO DE DISCIPLINA CLERI ET POPULI CHRISTIANI

1. *De distributione cleri*

Rationes assignentur, quae clero aptius distribuendo faveant.

2. *De inamovibilitate parochorum*

Hoc institutum videatur cum Commissione de Episcopis et de dioeceseon regimine.

3. *De habitu clericali*

An et quomodo, iuxta diversas regiones, sit immutandus.

4. *De praeceptis ecclesiasticis*

Examini subiciatur, ut nostris diebus magis aptetur, lex de die festivo, de ieiunio et abstinentia, de confessione et communione paschali.

5. *De catechetica institutione*

a) Novus edatur catechismus, praecipua etiam continens elementa S. Liturgiae, Historiae ecclesiasticae, necnon doctrinae socialis.

b) Catechesi pro adultis novum incrementum afferatur.

6. *De beneficiis ecclesiasticis*

An, quatenus et quibus criteriis institutum beneficiale immutandum sit.

7. *De confraternitatibus*

Earum conformatio et statuta ita recognoscantur ut hodiernis necessitatibus efficacius atque aptius respondeant.

COMMISSIO DE RELIGIOSIS

1. *De vita religiosa renovanda*

a) Constitutiones, « Directoria », « Consuetudinaria » nostris temporibus melius aptentur.

b) Media suggerantur ad incrementum institutionis religiosae Monialium et Sororum.

c) Novitiorum institutio nostris temporibus aptetur novoque incremento augeatur.

d) Spiritus religiosus firmetur atque disciplina praesertim in parvis communitatibus foveatur.

2. *De unione vel foederatione Institutorum religiosorum*

a) Ad unitatem reducantur vel saltem in confoederationem copulentur familiae religiosae unius eiusdemque Instituti.

b) In confoederationem uniantur Instituta Religiosa, quae fines eosdem vel similes persequuntur.

3. *De privilegio exemptionis*

Normae determinentur, quae Religiosos magis immitti sinant in apostolatus opera, sub Episcoporum regimine.

(Institutum exemptionis videatur una cum Commissione de Episcopis et dioeceseon regimine).

4. *De habitu religioso*

Habitus religiosus, sive virorum, sive mulierum, sit decens, simplex ac modestus, at temporum ac locorum adiunctis necnon necessitatibus ministerii accommodatus.

COMMISSIO DE SACRAMENTIS

1. *De confirmatione*

Casus determinentur, in quibus facultas administrandi hoc sacramentum concedatur sacerdotibus, qui sacro ministerio incumbant.

2. *De poenitentia*

Casus determinentur, in quibus extendere expediat iurisdictionem ad confessiones sacramentales audiendas.

De peccatis reservatis quaestio perpendatur.

3. *De ordine*

Disceptetur an et quomodo expediat veterem praxim instaurare quoad ordines minores et diaconatum.

De aetate, qua ordines maiores conferendi sint, et de interstitiis producendis.

4. *De matrimonio*

An et quomodo impedimentorum numerus minuendus sit et processus matrimonialis ad expeditiorem formam reducendus.

5. *De sacerdotibus qui defecerunt*

Sacerdotum, qui defecerunt, infelix vita expendatur et, quod fieri potest, aeternae ipsorum saluti consulatur.

COMMISSIO DE SACRA LITURGIA

1. *De calendario recognoscendo*

Apta criteria hac de re proponantur.

2. *De Missa*

Rationes edantur de textibus et rubricis recognoscendis.

3. *De Sacris Ritibus*

De reducendis ad simpliciorem formam Missa Pontificali, ecclesiae consecratione, campanarum benedictione etc.

4. *De Sacramentis*

Baptismi, confirmationis, extremae unctionis, matrimonii ritus ita recognoscantur, ut magis significent ea quae efficiunt.

5. *De Breviario*

Aptetur Breviarium sacri ministerii necnon spiritualibus cleri necessitatibus.

6. *De lingua liturgica*

Diligenter perpendatur an expediat linguam vulgarem in quibusdam Missae et Sacramentorum administrationis partibus permittere.

7. *De vestibus liturgicis ad simpliciorem formam reducendis*

COMMISSIO DE STUDIIS ET SEMINARIIS

1. *De vocationibus ecclesiasticis*

De vocationis ecclesiasticae natura.

Rationes assignentur ad vocationes ecclesiasticas in pueris et adulescentibus fovendas.

2. *De studiis*

Studiorum ratio seminariorum cuiusvis gradus et ordinis recognoscatur. Praesertim attendatur ad integritatem doctrinae tradendae pleno cum obsequio erga Ecclesiae Magisterium et ad rationem docendi S. Scripturam.

3. *De disciplina*

Praecipuis de hac re erroribus reiectis, qui speciosis nominibus et rationibus «autonomiam» quandam proclamant, aptiores ad clericos instituendos modi, iuxta Ecclesiae doctrinam, determinentur.

4. *Institutio spiritualis*

Spiritualis clericorum institutio iuxta temporum necessitates augeatur.

5. *Institutio pastoralis*

Theologiae pastoralis studium foveatur una cum aptis et crebrioribus exercitationibus practicis.

6. *De scholis catholicis*

Huiusmodi argumentum ex integro pertractetur:
a) de iure Ecclesiae scholas erigendi cuiusvis gradus et ordinis;
b) de iure parentum eligendi scholas pro filiis;
c) de officio Reipublicae sumptus ad rem necessarios suppeditandi.
In huiusmodi scholis alumnorum institutio sive religiosa sive scientifica enixe curetur.

COMMISSIO DE ECCLESIIS ORIENTALIBUS

Commissio examini subiicere potest quaestiones:
a) de transitu ad alium ritum;
b) de communicatione in sacris cum christianis orientalibus non catholicis;
c) de modo reconciliandi Orientales dissidentes;
d) insuper praecipuas quaestiones disciplinares, quae pro ceteris Commissionibus indicatae sunt, relate tamen ad Ecclesias Orientales.

COMMISSIO DE MISSIONIBUS

1. *De debito missionali*

Determinentur et promoveantur illa opera, quibus catholici « debiti missionalis » pressius conscii evadant, illudque fidelius adimpleant.

2. *De vocationibus missionariis*

Normae aptiores edantur ad promovendas fovendasque vocationes missionarias.

3. *De missionariis*

a) Missionariorum institutio spiritualis et scientifica augeatur: atque « universalitatis spiritus » quam maxime foveatur.

b) Missionariorum, qui ad diversas familias pertinent, labores in ordinem, pro maiore animarum bono, disponantur.

4. *De clero indigena*

Quibus bonis rationibus clerus indigena augeri possit.

Quorsum in rem catholicam inducantur ea quae ex civili singulorum populorum cultu bona acceptandaque videantur.

Traditiones gentium, quae fidei moribusque catholicis non adversantur, quo obsequio excipiendae sint.

5. *De rationibus inter dioeceses et missiones*

Modis rationibusque studeatur, quibus dioeceses, clero opibusque ditiores, missionibus aequius subveniant.

COMMISSIO DE APOSTOLATU LAICORUM

1. *De apostolatu laicorum*

a) Ambitus et fines determinentur huius apostolatus: nec non erga Sacram Hierarchiam subiectio.

b) Quibus aptioribus rationibus apostolatus laicorum hodiernis necessitatibus respondeat.

2. *De actione catholica*

1) Notio, ambitus et subiectio erga S. Hierarchiam pressius determinentur.

2) Eius constitutio ita recognoscatur ut nostris temporibus congruentius aptetur.

3) Determinentur rationes inter actionem catholicam et caeteras Consociationes (Congregationes Mariales, Pias Uniones, Uniones professionales, etc.).

3. *De consociationibus*

Studeatur ut vigentium consociationum auctuositas, nostris hisce diebus, propositis finibus magis respondeat (Actio caritativa et socialis).

SECRETARIATUS DE SCRIPTIS PRELO EDENDIS ET DE SPECTACULIS MODERANDIS

1.

Proponatur et illustretur Ecclesiae doctrina de scriptis prelo edendis et de spectaculis moderandis.

2.

Illa incoepta et opera promoveantur quibus catholicorum conscientia ita efformetur, ut in huiusmodi institutionis mediis adhibendis, principia catholica ii perpetuo observent.

3.

Omnium catholicorum artificum (« specialisti, produttori, artisti, tecnici, gestori », etc.) recta conamina in ordinem ponantur, ut ea quae efficiuntur et eduntur fidei moribusque congruant.

4.

Rationes declarentur, quibus media huiusmodi, apostolatus operibus apte serviant.

II

Ad Commissionum Praeparatoriarum Praesides, normae servandae pro studio materiarum mixtarum significantur.

Prot. N. 526-539/Com/60

E Civitate Vaticana, die 19-12-1960

Eminenza Rev.ma,

Nelle *Quaestiones Commissionibus Praeparatoriis Concilii Oecumenici Vaticani II positae* è determinato che alcune questioni debbano essere studiate da più Commissioni e non è escluso che, a concorde giudizio dei rispettivi Presidenti, anche qualche altra questione mista possa essere studiata insieme dalle Commissioni interessate.

Essendo state richieste, a tale scopo, norme precise, il Santo Padre Si è compiaciuto di stabilire le Norme, di cui mi do premura comunicare a Vostra Eminenza Reverendissima il testo, in un certo numero di esemplari.

Bacio la Sacra Porpora e, con sensi di profondo ossequio, mi confermo

della Eminenza Vostra Rev.ma
dev.mo obbl.mo

✠ PERICLE FELICI
Segretario Generale

NORMAE SERVANDAE PRO STUDIO MATERIARUM MIXTARUM

1) Materiae mixtae a Commissionibus competentibus, in unam coactis, studio et examini subicientur.

2) Pro laboribus praeparatoriis, Subcommissio mixta constituetur, cuius membra erunt, praeter Secretarios, tria membra uniuscuiusque Commissionis competentis, a Cardinalibus Praesidibus electa.

3) Coetibus praeparatoriis praeerit Secretarius hierarchice superior: munere autem actuarii fungetur membrum a Subcommissione electum.

4) Subcommissio uti poterit studiis et votis Consultorum Commissionum, quibus coalescit, et, in peculiaribus casibus, aliorum quoque virorum peritorum, imposito tamen iuramento.

5) Secretarii Commissionum Cardinales Praesides de laboribus praeparatoriis certiores facient.

6) Laboribus praeparatoriis expletis, Subcommissio suas conclusiones examinandas probandasque subiciat Commissionibus competentibus, in unam

coactis: cui praeerit Cardinalis Praeses senior. Munere autem secretarii fungetur Secretarius hierarchice superior.

7) Quae fuerint probata, ad Commissionem Centralem deferentur.

Ss. D. N. IOANNES PP. XXIII, in audientia die 16 decembris 1960 infrascripto impertita, dignatus est praesentes Normas statuere servarique mandavit.

Romae, die 16 decembris 1960.

✠ PERICLES FELICI
Secretarius Generalis

III

Litterae quibus Commissionum Praeparatoriarum Praesides rogantur ut studia (si quae supersunt) in secunda Commissionis Centralis Sessione examini subicienda, ad Secretariam Generalem mittant.

Prot. N. 1203-1217/Com/61

E Civitate Vaticana, die 23 giugno 1961

Eminenza Reverendissima,

È vivo desiderio del Santo Padre che nel prossimo Ottobre si tenga la seconda Sessione Plenaria della Pontificia Commissione Centrale Preparatoria del Concilio Ecumenico Vaticano II.

Questa Segreteria Centrale ha già preso in attento esame tutto il materiale che è stato elaborato e trasmesso da codesta Pontificia Commissione, presieduta dall'Eminenza Vostra Reverendissima, al fine di preparare il programma delle questioni da sottoporre alla Commissione Centrale nella sua seconda seduta. Affinchè tale programma risulti completo e aggiornato, sarei a pregare l'Eminenza Vostra di voler cortesemente disporre — qualora vi fosse altro materiale già pronto per la Commissione Centrale — che venga inviato a questo Ufficio entro la fine di Luglio.

Ciò darà modo a questa Segreteria di redigere l'ordine del giorno per la prossima seduta di studio della Commissione Centrale, avendo presenti gli ultimi risultati dei lavori preparatori delle varie Commissioni.

Ringrazio fin d'ora vivamente l'Eminenza Vostra, mentre chino al bacio della Sacra Porpora, con i sensi del più profondo ossequio, ho l'onore di confermarmi

dell'Eminenza Vostra Reverendissima
dev.mo obbl.mo

✠ PERICLE FELICI
Segretario Generale

IV

Litterae ad Exc.mos PP. DD. Consiliarios Franciscum Carpino, Gabrielem A. Coussa, Antonium Samoré datae, quibus iidem rogantur depromere votum suum super quaestionem « De observatoribus non catholicis in Concilio Vaticano II ».

Prot. N. 1284/Com/61

13 luglio 1961

Eccellenza Reverendissima,

Per venerato incarico del Santo Padre ho l'onore di inviare all'Eccellenza Vostra Reverendissima copia della Relazione: « De Observatoribus non catholicis in Concilio Vaticano II »,[1] trasmessa a questa Segreteria Generale dal competente Secretariato per l'unione dei Cristiani, perchè sia iscritta nell'ordine del giorno della prossima sessione autunnale della Commissione Centrale.

La natura dell'argomento consiglia un attento esame ed uno studio approfondito, per la preparazione della relativa posizione.

A tal fine prego l'Eccellenza Vostra di voler cortesemente esprimere in merito il Suo saggio ed illuminato parere.

Data l'urgenza della cosa, Vostra Eccellenza vorrà scusarmi se vengo a chieder il Suo prezioso contributo di studio in questo periodo, che è il meno adatto al lavoro.

Mi è gradita l'occasione per confermarmi con sensi di devoto ossequio

dell'Eccellenza Vostra Reverendissima
dev.mo

✠ PERICLE FELICI
Segretario Generale

---

[1] Cf. textum pp. 449-458.

V

Ad Sodales Commissionis Centralis notificatio.

Em.mi, Exc.mi, Rev.mi Domini Commissionis Centralis Sodales, seu Membra, in coetibus plenariis, qui celebrabuntur in Aedibus Vaticanis, a die 7 novembris 1961, proposita ab Eminentissimo Cardinali Ponente seu Relatore quaestione:

An, quomodo et quo titulo invitandi sint non catholici ad Concilium Oecumenicum Vaticanum secundum

alius ex alio, iuxta praecedentiae ordinem, votum dabunt suum, quod dein scripto tradent Secretario Commissionis Centralis.

Romae, die 1 septembris 1961.

de mandato Ss.mi D. N. Ioannis Pp. XXIII
Commissionis Centralis Praesidis

✠ Pericles Felici
Archiepiscopus tit. Samosatensis
Secretarius

VI — a

Litterae ad Em.mos Cardinales Sodales Commissionis Centralis, in Urbe degentes, datae, quibus indicitur secunda Sessio eiusdem Commissionis.

Prot. N. 299

E Civitate Vaticana, die 8 septembris 1961

Eminentissime Domine,

Officio mihi est notum facere Eminentiae Tuae Reverendissimae Ss.mum D. N. Ioannem Pp. XXIII, Commissionis Centralis Praesidem, coetus plenarios eiusdem Commissionis convocasse in proximum mensem novembrem.

Coetus, quibus intererunt Sodales seu Membra Commissionis Centralis, initium habebunt die 7 novembris et per circiter hebdomadam prosequentur.

Haec Secretaria curabit mittere quamprimum ad Eminentiam Tuam

tractandarum quaestionum « positiones », Kalendarium sessionum et normas, quibus disceptatio de propositis quaestionibus habebitur.

In sessionibus Sodales habitu piano induentur.

Oram Sacrae Purpurae deosculans, profundae venerationis sensus Eminentiae Tuae depromo meque profiteor

Eminentiae Tuae Rev.mae
add.mum in Domino

✠ Periclem Felici
Secretarium Generalem

VI — b

Litterae ad Em.mos Cardinales Sodales Commissionis Centralis, extra Urbem degentes, datae, quibus indicitur secunda Sessio eiusdem Commissionis.

Prot. N. 310/Centr./61

E Civitate Vaticana, die 8 septembris 1961

Eminentissime Domine,

Officio mihi est notum facere Eminentiae Tuae Reverendissimae Ss.mum D. N. Ioannem PP. XXIII, Commissionis Centralis Praesidem, coetus plenarios eiusdem Commissionis convocasse in proximum mensem novembrem.

Coetus, quibus intererunt Sodales seu Membra Commissionis Centralis, initium habebunt die 7 novembris et per circiter hebdomadam prosequentur.

Haec Secretaria curabit mittere quamprimum ad Eminentiam Tuam tractandarum quaestionum « positiones », Kalendarium sessionum et normas, quibus disceptatio de propositis quaestionibus habebitur.

In sessionibus Sodales habitu piano induentur.

Haec dum Eminentiae Tuae communico, rogo enixe Eminentiam Tuam ut huic Secretariae in tempore pandere velis diem adventus Tui et romanae commorationis locum.

Oram Sacrae Purpurae deosculans, profundae venerationis sensus Eminentiae Tuae depromo meque profiteor

Eminentiae Tuae Rev.mae
add.mum in Domino

✠ Periclem Felici
Secretarium Generalem

VI — c

Litterae ad Beat.mos Patriarchas Sodales Commissionis Centralis, quibus indicitur secunda Sessio eiusdem Commissionis.

Prot. N. 351/Centr./61

E Civitate Vaticana, die 8 septembris 1961

Beatissime Domine,

Officio mihi est notum facere Beatitudini Tuae Ss.mum D. N. Ioannem XXIII, Commissionis Centralis Praesidem, coetus plenarios eiusdem Commissionis convocasse in proximum mensem novembrem.

Coetus, quibus intererunt Sodales seu Membra Commissionis Centralis, initium habebunt die 7 novembris et per circiter hebdomadam prosequentur.

Haec Secretaria curabit mittere quamprimum ad Beatitudinem Tuam tractandarum quaestionum « positiones », Kalendarium sessionum et normas, quibus disceptatio de propositis quaestionibus habebitur.

In sessionibus Sodales habitu piano induentur.

Haec dum Beatitudini Tuae communico, rogo enixe Beatitudinem Tuam ut huic Secretariae in tempore pandere velis diem adventus Tui et romanae commorationis locum: dicas pariter utrum, nisi Romae iam degas, habitationem nobis seligendam committas.

Impensos devotionis sensus Beatitudini Tuae depromo meque profiteor

Beatitudini Tuae
add.mum in Domino

✠ PERICLEM FELICI
Secretarium Generalem

VI — d

Litterae ad Exc.mos Archiepiscopos et Episcopos Sodales Commissionis Centralis datae, quibus indicitur secunda Sessio eiusdem Commissionis.

Prot. N. 355/Centr./61

E Civitate Vaticana, die 8 septembris 1961

Excellentissime Domine,

Officio mihi est notum facere Excellentiae Tuae Reverendissimae Ss.mum D. N. Ioannem Pp. XXIII, Commissionis Centralis Praesidem, coetus plenarios eiusdem Commissionis convocasse in proximum mensem novembrem.

Coetus, quibus intererunt Sodales seu Membra Commissionis Centralis, initium habebunt die 7 novembris et per circiter hebdomadam prosequentur.

Haec Secretaria curabit mittere quamprimum ad Excellentiam Tuam tractandarum quaestionum « positiones », Kalendarium sessionum et normas, quibus disceptatio de propositis quaestionibus habebitur.

In sessionibus Sodales habitu piano induentur.

Haec dum Excellentiae Tuae communico, rogo enixe Excellentiam Tuam ut huic Secretariae in tempore pandere velis diem adventus Tui et romanae commorationis locum: dicas pariter utrum, nisi Romae iam degas, habitationem nobis seligendam committas.

Impensos devotionis sensus Excellentiae Tuae depromo meque profiteor

Excellentiae Tuae Rev.mae
add.mum in Domino

✠ Periclem Felici
Secretarium Generalem

VI — e

Litterae ad Rev.mos Patres Sacrorum Ordinum Superiores Generales, Sodales Commissionis Centralis, datae, quibus indicitur secunda Sessio eiusdem Commissionis.

Prot. N. 388/Centr./61

E Civitate Vaticana, die 8 septembris 1961

Reverendissime Pater,

Officio mihi est notum facere Paternitati Tuae Reverendissimae Ss.mum D. N. Ioannem Pp. XXIII, Commissionis Centralis Praesidem, coetus plenarios eiusdem Commissionis convocasse in proximum mensem novembrem.

Coetus, quibus intererunt Sodales seu Membra Commissionis Centralis, initium habebunt die 7 novembris et per circiter hebdomadam prosequentur.

Haec Secretaria curabit mittere quamprimum ad Paternitatem Tuam tractandarum quaestionum « positiones », Kalendarium sessionum et normas, quibus disceptatio de propositis quaestionibus habebitur.

Impensos devotionis sensus Paternitati Tuae depromo meque profiteor

Paternitati Tuae Rev.mae
add.mum in Domino

✠ PERICLEM FELICI
Secretarium Generalem

VII

NORMAE

SEQUENDAE A COMMISSIONE CENTRALI PRO EXAMINANDIS SCHEMATIBUS A COMMISSIONIBUS VEL SECRETARIATIBUS PROPOSITIS

1. In exponendis schematibus Constitutionum seu Decretorum a Commissionibus vel Secretariatibus propositis, Commissio Centralis id dumtaxat debet statuere: utrum schemata talia sint vel talibus rationibus innitantur ut Summi Pontificis iudicio submitti possint, ad normam n. 14 Motu Proprio *Superno Dei Nutu.*

2) Si in aliqua quaestione Commissiones mixtae in idem schema non consenserint, eadem quaestio peculiaris subcommissionis studio subicietur, antequam ad coetus plenarios deferatur.

3) Coetibus plenariis Commissionis Centralis praeerit Summus Pontifex, Eoque absente, Cardinalis ordine senior; discussionem vero moderabitur Cardinalis Praeses Commissionis vel Secretariatus, in cuius competentiae ambitu est materia pertractanda: idemque Em.mus Pater de quaestione disceptanda referet.

4) Coetibus aderit etiam Secretarius Commissionis vel Secretariatus cuius interest.

5) Ordo disceptationis hic est. Proposito per Praesidem argumento, Secretarius Generalis perlegit schema discutiendum, quod dein Cardinalis Ponens seu Relator exponit, explicat, enucleat. Absoluta relatione Cardinalis Ponentis, ex ordine praecedentiae disceptabunt Sodales, vel etiam Consiliarii, qui pridie Secretario Generali intentionem disceptandi manifestaverint. Posthac, si nullus alius disceptare petierit, transitus fit ad suffragium ferendum.

6) Suffragia feruntur per *Placet, Non Placet, Placet iuxta modum.* Enuntiatum viva voce suffragium singuli Sodales seu Membra scribent in folio, per Secretarium distributo, quod dein eidem Secretario tradent.

7) Illud schema probatum habebitur (eo quidem sensu quod Summo Pontifici proponi poterit, iuxta n. 1) quod duas tertias partes suffragiorum tulerit nisi pro singulis schematibus aliam maioritatem Summo Pontifici statuere placuerit.

8) Suffragium *Placet iuxta modum* pro suffragio affirmativo habetur: quod si talia suffragia quartam partem validorum suffragiorum attigerint, neque, rebus melius declaratis, reservationes auferri potue-

rint, utriusque suffragationis exitus Sanctissimo Domino brevi relatione communicabitur.

9) Schema, quod a Commissione Centrali probatum non fuerit (iuxta n. 7, 1), si res ferat, remittetur ex officio Commissioni vel Secretariatui a quo datum fuerit una cum animadversionibus Commissionis Centralis, ut illud iterum excutiat, emendet, immutet, ac dein Commissioni Centrali iterum examinandum tradat.

SS. D. N. IOANNES PP. XXIII, in Audientia die 16 septembris 1961 infrascripto impertita, praesentes Normas statuere dignatus est easque servari mandavit.

Romae, die 16 septembris 1961.

✠ PERICLES FELICI
Archiepiscopus tit. Samosatensis
Secretarius Generalis

VIII

NOTIFICATIO

A die 7 ad diem 18 mensis novembris a. 1961 (exceptis Dominica et feria IV), h. 9,30, in Aedibus Vaticanis (Sala delle Congregazioni) habebuntur coetus plenarii Commissionis Centralis Praeparatoriae Concilii Vaticani II, quibus praeerit SS. D. N. IOANNES PAPA XXIII.

Post discussionem quaestionum de non catholicis invitandis ad Concilium Oecumenicum Vaticanum II, disceptatio fiet de schematibus propositis a Commissionibus Praeparatoriis, huic Notificationi alligatis.[1]

Disceptatio fiet iuxta normas a Sanctissimo Domino statutas.

Omnes, qui coetibus intererunt, habitu piano induentur.

De mandato SS. D. N. IOANNIS PAPAE XXIII Commissionis Centralis Praesidis.

Romae, die 18 septembris 1961.

✠ PERICLES FELICI
Archiepiscopus tit. Samosatensis
Secretarius

---

[1] Die 19 septembris 1961 haec *notificatio* missa est cum octo schematibus: De non-catholicis invitandis ad Concilium Oecumenicum Vaticanum II — De distributione cleri — De clericorum vitae sanctitate — De habitu et tonsura clericali — De paroeciarum provisione, unione, divisione — De obligationibus parochorum — De officiis et beneficiis ecclesiasticis deque bonorum ecclesiasticorum administratione — De patrimonio historico et artistico ecclesiastico.

IX

Cetera duo schemata Sodalibus et Consiliariis mittuntur.

Prot. N. 519/Centr./61

E Civitate Vaticana, die 11 octobris 1961

Mittuntur schemata quaestionum theologicarum, de quibus disceptabitur in proxima sessione mensis novembris 1961:

a) Formula nova Professionis fidei.

b) Constitutio de fontibus Revelationis.

✠ PERICLES FELICI
Secretarius Generalis

X

E Civitate Vaticana, die 6 novembris 1961

ORDO QUAESTIONUM

DE QUIBUS DISCEPTABITUR IN SESSIONE MENSIS NOVEMBRIS 1961

1) De non-catholicis invitandis ad Concilium Oecumenicum Vaticanum II (Card. Bea).
2) Formula nova professionis fidei (Card. Ottaviani).
3) De fontibus Revelationis (Card. Ottaviani).
4) De distributione cleri (Card. Ciriaci).
5) De clericorum vitae sanctitate (Card. Ciriaci).
6) De habitu et tonsura clericali (Card. Ciriaci).
7) De paroeciarum provisione, unione, divisione (Card. Ciriaci).
8) De obligationibus parochorum (Card. Ciriaci).
9) De officiis et beneficiis ecclesiasticis deque bonorum ecclesiasticorum administratione (Card. Ciriaci).
10) De patrimonio historico et artistico ecclesiastico (Card. Ciriaci).

ACTA SESSIONIS SECUNDAE

1 - VOTA EXC.MORUM CONSILIARIORUM SUPER QUAESTIONES DE OBSERVATORIBUS NON CATHOLICIS IN CONCILIO VATICANO II

I

Exc.mi P. D. FRANCISCI CARPINO

Archiepiscopi tit. Serdicensis
Adsessoris S. Congr. Consistorialis

In merito alla presenza dei rappresentanti dei « fratelli separati » al prossimo Concilio Ecumenico Vaticano II, si pone un duplice dubbio:

I – Se tale presenza debba realizzarsi per un invito del Santo Padre, ed a chi tale invito debba dirigersi;

II – In quale veste dovranno partecipare i detti rappresentanti, a quali delle varie fasi della celebrazione del Concilio potranno partecipare, quale la loro attività.

Ad I. È noto che il Papa Pio IX, l'8 settembre 1868, con la Lettera Apostolica *Arcano Divinae Providentiae consilio,* indirizzata « a tutti i Vescovi delle Chiese di rito orientale non aventi comunione con la Sede Apostolica », rivolgeva loro l'invito: « ut ad generalem Synodum convenire velitis, quemadmodum maiores vestri convenerunt ad Concilium Lugdunense II... et ad Florentinum Concilium ».

In data, poi, 13 settembre 1868, lo stesso S. Padre Pio IX, con la Lettera Apostolica *Iam vos omnes noveritis,* indirizzata « a tutti i Protestanti ed agli altri acattolici », dava loro notizia del prossimo Concilio, ma solo allo scopo di esortarli « ut ad unicum Christi ovile redire festinent ».

Da questi precedenti storici si conclude all'opportunità che il Santo Padre, con particolare documento pontificio, rivolga l'invito alle Chiese Orientali per mandare al prossimo Concilio i propri rappresentanti.

Ugualmente opportuno si ritiene, data la maturazione di nuovi atteggiamenti presso i Protestanti, che analogo invito, ma con diverso documento e con diverso tono, venga rivolto alle Chiese Protestanti.

Gli inviti avranno gli stessi destinatari che ebbero già nelle Lettere Apostoliche di Pio IX. Saranno poi gli organi supremi di autorità di intesa o di coordinamento, cui fanno capo le Chiese Orientali o le Conferenze Protestanti, a scegliere i propri rappresentanti da inviare al Concilio: Vescovi, pastori, teologi.

Ad II. È comune parere che rappresentanti dei « fratelli separati » potranno intervenire al Concilio come « osservatori ».

Precisamente per tale qualità:

1) È opportuno che intervengano alla Sessioni Solenni. È infatti in tali Sessioni che si verifica quanto così di frequente ha vagheggiato il S. Padre sull'efficacia del Concilio per invitare i « fratelli separati » all'unione: « Il Concilio ecumenico, mentre darà un magnifico spettacolo di unione, di unità, di concordia della Chiesa santa di Dio, città posta sul monte, per sua natura sarà un invito ai fratelli separati, che si fregiano del nome di cristiani, affinchè possano ritornare all'universale ovile, la cui guida e custodia Cristo affidò al beatissimo Pietro, con irremovibile manifestazione della Sua volontà ».

2) Non è opportuno che intervengano alle Sessioni preparatorie o di soli Vescovi o di Vescovi assieme ai teologi: nè come spettatori, nè come interlocutori.

« *Non come spettatori* »: tali Sessioni, infatti, hanno il carattere di studio e di discussione, e naturalmente in esse si rivelano accentuate diversità e forti contrasti di pareri, di sentenze, di posizioni. Tutto ciò tuttavia potrebbe influire negativamente sull'animo degli osservatori, o sprovveduti o non del tutto ben disposti, sembrando sminuire quella testimonianza di verità e di unità che il Concilio deve dare, e che deve costituire il « soave invito » a cercare e raggiungere l'unione.

« *Non come interlocutori* »: mancando, infatti, nei vari interlocutori il presupposto delle identità di credenza su determinate fondamentali verità di fede, l'eventuale discussione procederebbe da mentalità diverse, ed anzi, per molti punti, opposte; e pertanto non potrebbe portare a fecondi risultati.

Inoltre, una presenza attiva degli « osservatori » alle dette Sessioni conciliari potrebbe confermare la persuasione, abbastanza diffusa nel mondo protestante, che l'unità della Chiesa possa essere frutto di patteggiamenti o di compromessi.

3) È molto opportuno che, fuori del Concilio, per iniziativa del

Segretariato per l'unione dei Cristiani, gli « osservatori » vengano interessati a determinate discussioni o chiarificazioni su materie attinenti al Concilio.

A tal fine il Segretariato potrebbe, secondo le diverse competenze dottrinali, promuovere incontri e discussioni con gli osservatori. Esse dovrebbero tendere a dissipare sospetti o malintesi, a superare incomprensioni o diffidenze, al fine di rendere più comprensibile e più accettabile ai fratelli separati la dottrina e la disciplina della Chiesa.

II

Exc.mi P. D. GABRIELIS ACACII COUSSA

Archiepiscopi tit. Hierapolitani in Syria
Adsessoris S. Congr. pro Ecclesia Orientali

Q. 1. Se si debbono invitare osservatori delle Comunità dissidenti e protestanti ad assistere alle adunanze del Concilio.

R. *Affirmative.* E la carità e lo zelo apostolico paiono consigliare ciò. È una preziosissima e rara occasione per far conoscere in forma autorevole la dottrina della Chiesa e mostrarne l'autentico volto tanto agli uni quanto agli altri. Come ha detto saggiamente il compianto Card. Tardini « nulla si ha da nascondere »; e nulla si ha da temere: la Chiesa è colonna di verità e quanto potrebbe — ciò che oggidì non credo verosimile — aver luogo di umane deficienze nei consessi, difficilmente potrà superare quanto è narrato negli Atti di alcuni Concili Ecumenici e nella storia della Chiesa.

È da ringraziare il Signore che « tam Orthodoxi quam Protestantes (sive anglicani sive lutherani sive calvinistae) cum cautelis quidem sed manifeste ac positive desiderium pandunt contactus instaurandi cum Ecclesia Catholica, quo labores Concilii Vaticani observare possint ».

N. B. – Osservatori cioè rappresentanti qualificati delle singole Comunità non cattoliche e non semplici giornalisti e simili.

Q. 2. Quali qualità debbono avere gli osservatori.

R. Non fisserei veruna qualità o condizione nell'invito. Dignità da parte delle Comunità non cattoliche vorrà che esse siano convenientemente rappresentate. Dati poi gli elementi favorevoli contenuti nel Foglio di Ufficio, oggetto dello studio nostro, non si ha da temere che

qualche Comunità mandi persone che l'autorità competente del Concilio non possa ammettere. Ciò però non impedisce che questa autorità si riservi un *agrément* o un *nulla osta.*

Difficilmente le Chiese dissidenti manderanno Vescovi e ciò per ovvie ragioni; se ne mandassero, sarebbe tanto di guadagnato: ci si vedrebbe un riguardo alla Chiesa Cattolica; le altre Comunità, non avendo sacerdozio, sarà questione di parole, che nel caso non avrebbe veruna importanza.

Quanto al *numero* degli osservatori, una diecina di persone, non oltre, potrebbero bastare per ogni Comunità.

Q. 3. A quali Sessioni verranno ammessi gli osservatori?

R. Salvo eccezioni, a tutte le Sessioni, tanto quelle generali pubbliche con o senza i teologi quanto a quelle delle singole commissioni da formarsi in seno al Concilio. La ragione è sempre la medesima: cioè inculcare, con i fatti, nella mente di questi osservatori — e attraverso loro in quelle dei loro mandanti — che la Chiesa Cattolica è lieta di farsi conoscere pienamente da loro ed è felice se questa conoscenza li porterà ad avere continui rapporti con essa, nel fine sempre di favorire l'avvicinamento e la sospirata loro unione alla Chiesa Cattolica.

Ho detto « salvo eccezioni », e cioè che i Presidenti delle singole commissioni debbono essere in grado di non invitare nessun osservatore ad alcune — penso rare — sessioni delle loro rispettive commissioni, di carattere piuttosto preliminare nelle quali si avrebbe ancora da concretizzare i soggetti da discutere e da orientarsi. Cosa che si prevede ben rara dati tutti i precedenti della Commissione Preparatoria. Inoltre, non negherei ai singoli osservatori di mettersi a contatto con chi volessero dei componenti le singole commissioni ai fini di ottenere dilucidazioni e chiarimenti.

Q. 4. Quali Comunità non cattoliche saranno invitate?

R. Le principali Chiese o Comunità dissidenti (Patriarcati, Arcivescovati e Chiese autocefale); per le Comunità protestanti, mi rimetto all'elenco che riporta il Foglio d'Ufficio p. 8, n. IV.[1]

Q. 5. Se il Segretariato possa essere autorizzato *sin da ora* a promuovere adunanze particolari (estraconciliari) ed avere contatti con le Comunità non cattoliche e con persone da esse indicate.

R. Anche qui non metterei alcun limite salvo quello suggerito dalla prudenza, onde non si nuoccia al progresso delle conversioni con il pretesto di attesa del risultato dei contatti.

---

[1] Cf. textum pp. 454-455, n. IV.

Mi pare da approvarsi la *generalis regula* e cioè « disputationes vel negotiationes vel pactiones cum non catholicis nullatenus ineundae sunt, sed tantummodo exploranda est mens eorum ac dispositio circa res maioris momenti, quae relationes Ecclesiae ad christianos separatos implicant » (v. cit. Foglio, p. 8).[1]

III

Exc.mi P. D. ANTONII SAMORÉ

Archiepiscopi tit. Ternobeni
A secretis S. Congr. pro Extraordinariis Ecclesiae Negotiis

1) Rilevo innanzi tutto che vi è una certa concordanza sulla convenienza di tenere, in qualche modo, al corrente le confessioni non cattoliche circa alcuni aspetti dei lavori conciliari.

2) Per dar seguito a quanto, a tale riguardo, è stato già autorevolmente detto e per venire incontro alle aspettative ripetutamente manifestate da parte non cattolica, potrebbe essere rivolto un *invito generale e generico* ai non cattolici perchè seguano, se lo vogliono, i lavori del Vaticano II. Il quale — si potrebbe tornare a ripeterlo — pur essendo un avvenimento interno della Chiesa Cattolica, tende anche allo scopo di mettere nuovamente in luce, per tutti gli uomini di buona volontà, la missione della Chiesa, sempre rispondente alle esigenze della società moderna.

3) *Accanto e contemporaneamente* a quest'invito generale, converrà, a mio modesto avviso, rivolgere un *invito personale* ai Patriarchi delle Chiese orientali non cattoliche perchè designino persone interessate a seguire per loro conto i lavori del Concilio.

4) Sia nell'invito generale che in quello personale, sarei del parere di evitare la parola « osservatori », avendo ormai essa assunto un significato ben preciso, con diritti cioè e doveri, nelle conferenze o convegni internazionali.

5) L'invito generale, di cui al N. 2), potrebbe essere fatto pervenire *opportuno modo* — e, cioè, incaricando qualche persona di recapitarlo e di studiarlo — ad alcune confessioni cristiane (Anglicani e Vecchi Cattolici), lasciando invece alle altre di averne notizia dalla stampa.

---

[1] Cf. textum p. 454.

6) Per quanto si riferisce alla natura dei lavori conciliari da far seguire dai non cattolici, la cosa è — mi pare — di ancor più grave delicatezza. Direi, in genere, di concedere ad essi di potersi tenere al corrente di quegli argomenti che, più che la disciplina e il regime interno della Chiesa, riguardano la sua costituzione e i problemi connessi con la sua attività nel mondo d'oggi. Ma su questo punto, si potrà essere più precisi — penso — solo nell'imminenza del Concilio.

Come regola generale potrebbe però valere fin d'ora quella di affidare al Segretariato per l'Unione dei Cristiani il compito di consigliare ed indirizzare i protestanti presenti a Roma durante il Concilio, come è detto a pag. 7, n. 4 [1] della Relazione annessa alla pregiata lettera dell'Eccellenza Vostra: « In ambitu Secretariatus ... praesto erit occasio cum relativa facilitate notitias et explicationes accipiendi sive quoad doctrinam, sive in re iuridica, morali practica et pastorali. Ad hunc scopum in ambitu Secretariatus adunari possint..., hinc inde statuto tempore, ut illis quaestiones intellectu difficiliores explicentur, attamen sine proprie dicta discussione ».

La Commissione per la Chiesa Orientale, in una speciale Sezione ad hoc, da crearsi ove già non esista, potrebbe aver cura di quanti seguissero le assise conciliari per incarico dei Patriarchi dissidenti.

---

[1] Cf. textum p. 454, n. IV.

2 - PROCESSUS VERBALES CONGREGATIONUM

I

Die 7 novembris 1961, hora nona, Secretarius Generalis, Exc.mus Pericles Felici, Archiepiscopus tit. Samosatensis, una cum Officialibus Secretariae Commissionis Centralis, se confert in Aulam Congregationum ad Palatium Apostolicum, et invigilat ut omnia parata sint.

Paulo ante conventum, Rev.mus D. Willebrands, Secretarius Secretariatus pro Unione Christianorum, folia distribuit quae continent: « Conclusiones ad quaestiones *De non Catholicis invitandis* ».

Hora 9,30 Membra et Consiliarii Commissionis Centralis se conferunt in Aulam. Omnes induunt habitum pianum. Adsunt 75 Membra et 19 Consiliarii, nempe:

A) MEMBRA: 44 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Ferretto, Liénart, Tappouni, Copello, Agagianian, Gilroy, de Gouveia, Pla y Deniel, Frings, Caggiano, Tinchensin, Valeri, de la Torre, D'Alton, McIntyre, Léger, Gracias, Cento, Cicognani A., Garibi y Rivera, Godfrey, Confalonieri, Richaud, Döpfner, Marella, Testa, Muench, Meyer, Doi, Alfrink, Santos, Quintero, Concha, Ottaviani, Di Jorio, Roberti, Jullien, Larraona, Heard, Bea.

2 Patriarchae: Beat.mi Gori, Cheikho.

21 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Ujčič, Chávez y González, Silva Santiago, Antezana y Rojas, Campbell, Beras, Cooray, McKeefry, Lefebvre, Hurley, Landázuri Richetts, Perrin, Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Yago, Rakotomalala, Ngô-dinh-Thûc.

4 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr, Scharmach.

4 Superiores Generales: Rev.mi Gut, Browne, Sépinski, Janssens.

B) CONSILIARII: Exc.mi Parente, Carpino, Samoré, Staffa, Principi, Zerba, Palazzini, Philippe, Dante, Bartoccetti, Brennan, Rossi, Tinello, Romani, Camagni, Giusti, Cavagna, Albareda, Salmon.

Adsunt etiam Exc.mus Gawlina, Secretarius Commissionis de Episcopis et dioecesium regimine, et Rev.mus D. Willebrands, Secretarius Secretariatus pro Unione Christianorum.

Hora nona cum dimidio, Summus Pontifex Ioannes XXIII Aulam ingreditur. Illum comitatur Secretarius Generalis, Exc.mus Pericles

Felici. Romanus Pontifex, elata voce, orationem dicit: « Adsumus ... », qua peracta, omnes sedent dum Summus Pontifex congregatos alloquitur. Postquam Summus Pontifex Suam dixit Orationem, mandatum dedit Exc.mo Secretario Generali ut haec nuntiaret:

« Commissionis Centralis labor amodo ita disponetur, ut, demandato universae Commissioni munere examinandi singula adumbrata exemplaria a variis Commissionibus proposita, quibusdam Sub-Commissionibus officium incumbat peculiares quaestiones expendendi. Constituuntur igitur tres Sub-Commissiones. Prima quidem, prae oculis habitis canonicis legibus atque iis omnibus sententiis, quae haec Centralis Commissio in superioribus coetibus protulit, adlaborabit ut normae condantur, quibus Concilium ipsum celebrandum regetur.

Altera Sub-Commissio studebit materiis mixtis, ut nempe ad unitatem redigantur adumbrata exemplaria de eadem vel fere eadem materia, quae Commissiones ad hanc Centralem protulerint.

Tertia denique Sub-Commissio providebit emendandis schematibus perpensis scilicet a Sodalibus huius Commissionis Centralis propositis emendationibus.

Praeter has Sub-Commissiones, quibus, si res ferat, aliae adici poterunt, constituitur, in ipsius Centralis Commissionis ambitu, Commissio, quae vocari poterit *technico-organizativa,* et munus habebit ea omnia expendendi atque apparandi quae ad technicam rerum temperationem, celebrando Concilio necessariarum, spectant. Huiusmodi Commissio, cuius momentum neminem fugit, peculiaribus organis technicis operam suam explebit consilioque utetur virorum, qui in re hac vere periti appareant.

Ita profecto de mandato Summi Pontificis Sub-Commissiones et Commissio, de quibus diximus, constituuntur:

Sub-Commissionis de normis condendis:

Praeses: Franciscus S. R. E. Card. Roberti.

Socii seu Sodales: S. R. E. Cardinales Iacobus de Barros Câmara, Andreas Jullien, Arcadius Larraona, Guillelmus Theodorus Heard.

A secretis: Vincentius Carbone.

Sub-Commissionis de materiis mixtis:

Praeses: Eugenius S. R. E. Card. Tisserant.

Socii seu Sodales S. R. E. Cardinales Iosephus Ferretto, Achilles Liénart, Ignatius Gabriel Tappouni, Aloisius Muench.

A secretis: Laurus Governatori.

Sub-Commissionis de emendandis schematibus:

Praeses: Carolus S. R. E. Card. Confalonieri.

Socii seu Sodales: S. R. E. Cardinales Clemens Micara, Iacobus Aloisius Copello, Iosephus Siri, Paulus Aemilius Léger.

A secretis: Vincentius Fagiolo.

Commissionis de rebus technicis:

Praeses: Gustavus S. R. E. Card. Testa.

Socii seu Sodales: S. R. E. Cardinales Franciscus Spellman, Fernandus Quiroga y Palacios, Ioannes Baptista Montini, Paulus Maria Richaud, Iulius Döpfner, Paulus Marella, Aloisius Traglia, Albertus Di Iorio.

A Secretis: Exc.mus Dominus Pericles Felici, Commissionis Centralis Secretarius Generalis.

Sub-Secretarii: Rev.mi Sergius Guerri, Augustinus Casaroli, Hyginus Cardinale ».

Deinde Secretarius Generalis admonuit: « In cuiusque sodalis loco extat exemplar manuscripti Rev.mi Patris Déhon, quod refert vices Concilii Vaticani I, cuius ipse fuit amanuensis seu stenographus. Dum apparatur editio critica huius operis, gratum est Secretariae Generali exemplar manuscripti Patribus offerre, quod ipsis maximae erit utilitatis.

Post discussionem thematis propositi, si Praesidi placuerit, habetur sessionis aliquod intervallum, in quo Sodales et Consiliarii possunt aliquam requiem habere et, si volunt, thermopotionem sumere in conclavi propinquo.

Nunc, cum venia Beatissimi Patris, potest incipi discussio thematis propositi. Thema, pro hac die propositum, est: *An, quomodo et quo titulo invitandi sunt non-catholici ad Concilium Oecumenicum Vaticanum II.*

Referet Em.mus D. Card. Bea et postquam Cardinalis Bea locutus est, quod attinet ad orthodoxos verba adiciet Em.mus Card. Hamletus Ioannes Cicognani ».

Hora 10 incipit relatio Card. Bea « De non-catholicis invitandis ad Concilium Oecumenicum Vaticanum II »: mentem suam exponit et quattuor praecipuas conclusiones adducit.

De eodem argumento, relate ad Ecclesias Orientales separatas, disserit Em.mus Card. Hamletus Cicognani.

Postea Summus Pontifex ex Aula egreditur et Coetui praeest Card. Eugenius Tisserant, Decanus S. Collegii.

Ex ordine Patres, mentem suam manifestant.

Hora 11 Coetus suspenditur et Patres invitantur ad aliquam potionem sumendam.

Hora 11,15 conventus renovatur. Praeses animadvertit: « Patres

rogantur ut respondeant tantum: Placet - Non placet - Placet iuxta modum ».

Card. Ottaviani se abstinet a voto quia res non sunt clare expositae et discrepantiae adsunt inter relationem Em.mi Card. Bea et animadversiones Em.mi Card. Hamleti Cicognani.

Hora 12,20 Praeses orationem dicit: « Angelus Domini... » et primae Sessioni finem imponit.

II

Die 9 novembris 1961, hora nona cum dimidio, Commissionis Centralis Membra et Consiliarii in Aulam Congregationum ad Palatium Apostolicum conveniunt. Omnes induunt habitum pianum.

Adsunt 79 Membra et 15 Consiliarii, nempe:

A) Membra: 47 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Ferretto, Liénart, Tappouni, Copello, Agagianian, McGuigan, Gilroy, de Gouveia, Pla y Deniel, Frings, Caggiano, Valeri, Ciriaci, de la Torre, Siri, d'Alton, McIntyre, Léger, Gracias, Cento, Cicognani A., Garibi y Rivera, Godfrey, Confalonieri, Richaud, König, Döpfner, Marella, Testa, Muench, Meyer, Doi, Alfrink, Santos Quintero, Concha, Ottaviani, Di Iorio, Roberti, Jullien, Larraona, Heard, Bea.

2 Patriarchae: Beat.mi Gori, Cheikho.

22 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Ujčič, Ryan, Chávez y González, Silva Santiago, Antezana y Rojas, Campbell, Beras, Cooray, McKeefry, Lefebvre, Hurley, Landázuri Ricketts, Perrin, Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Yago, Rakotomalala, Ngô-dinh-Thûc.

4 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr, Scharmach.

4 Superiores Generales: Rev.mi Gut, Browne, Sépinski, Janssens.

B) Consiliarii: Exc.mi Staffa, Principi, Zerba, Palazzini, Philippe, Dante, Bartoccetti, Rossi, Tinello, Romani, Camagni, Giusti, Cavagna, Albareda, Salmon.

Adest Rev.mus P. Sebastianus Tromp, S. I., Secretarius Commissionis Theologicae.

Praeses, Card. Tisserant, orationem legit « Adsumus ».

Antequam discussio de primo schemate incipiatur, Secretarius Generalis legit normas sequendas a Commissione Centrali pro examinandis schematibus a Commissionibus et Secretariatibus propositis.[1]

Praeses rogat Card. Ottaviani ut referat « De formula nova Profes-

---

[1] Cf. textum pp. 424-425.

sionis Fidei ». Relatione peracta, animadversiones proponuntur a Cardinalibus Tisserant, Liénart, Döpfner, Ferretto, Gracias, Frings, Caggiano, Jullien et ab Archiepiscopis O'Connor et Hurley.

Card. Ottaviani breviter respondit observationibus propositis et aliqua adiungit ad quaestionem illustrandam.

Post breve temporis intervallum, omnes Patres, ex ordine, votum suum proferunt.

Hora 11,25 Card. Ottaviani breviter illustrat schema Constitutionis « De Fontibus Revelationis ».

Deinde Secretarius Commissionis Theologicae, P. Tromp S. I., de mandato Card. Ottaviani, refert de redactione schematis.

Card. Ottaviani alias addit explanationes.

Praeses, antequam finem Sessioni imponat, rogat eos qui in disceptatione intervenire cupiant, ut de re Secretarium Generalem certiorem faciant ante conventum, qui locum habebit crastina die hora 9,30.

III

Die 10 novembris 1961, hora nona cum dimidio, Membra et Consiliarii Commissionis Centralis in Aulam Congregationum apud Palatium Apostolicum Vaticanum conveniunt. Adsunt 77 Membra et 16 Consiliarii, nempe:

A) Membra: 45 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Ferretto, Liénart, Tappouni, Copello, Agagianian, McGuigan, Gilroy, de Gouveia, Pla y Deniel, Frings, Caggiano, Valeri, Ciriaci, de la Torre, Siri, McIntyre, Léger, Gracias, Cento, Garibi y Rivera, Godfrey, Confalonieri, Richaud, König, Döpfner, Marella, Testa, Muench, Meyer, Doi, Alfrink, Santos, Quintero, Concha, Ottaviani, Di Jorio, Roberti, Jullien, Larraona, Heard, Bea.

2 Patriarchae: Beat.mi Gori, Cheikho.

22 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Ujčič, Ryan, Chávez y González, Silva Santiago, Antezana y Rojas, Campbell, Beras, Cooray, McKeefry, Lefebvre, Hurley, Landázuri Ricketts, Perrin, Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Yago, Rakotomalala, Ngô-dinh-Thûc.

4 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr, Scharmach.

4 Superiores Generales: Rev.mi Gut, Browne, Sépinski, Janssens.

B) Consiliarii: Exc.mi Carpino, Staffa, Zerba, Palazzini, Philippe, Dante, Bartoccetti, Brennan, Rossi, Tinello, Romani, Camagni, Giusti, Cavagna, Albareda, Salmon.

Conventui praeest Em.mus Tisserant, qui orationem « Adsumus » legit.

Loquuntur Em.mi Cardinales König, Döpfner, Gracias, Larraona, Bea.

Card. Ottaviani immediate respondet observationibus expositis praesertim a Card. Bea et inter eos habetur ampla dissertatio.

Discussio prosequitur et loquuntur Archiepiscopus Hurley, Abbas Salmon, et Card. Alfrink. Card. Ottaviani denuo respondet argumentis propositis.

Hora 11,20 membra vota ex ordine proferunt. Votatione peracta, Card. Ottaviani omnibus gratias agit et res componere secundum desiderata promittit.

Hora 11,50 incipit relatio Card. Ciriaci « De distributione Cleri ».

Hora 12 Praeses coetui finem imponit et Patres rogat ut Secretario Generali tradant suum votum scripto statim post disceptationem peractam uniuscuiusque schematis.

IV

Die 11 novembris 1961, hora nona cum dimidio, Membra et Consiliarii Commissionis Centralis in Aulam Congregationum, apud Palatium Apostolicum Vaticanum, conveniunt. Adsunt 74 Membra et 16 Consiliarii, nempe:

A) Membra: 42 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Ferretto, Liénart, Copello, McGuigan, Gilroy, de Gouveia, Pla y Deniel, Caggiano, Valeri, Ciriaci, de la Torre, Siri, D'Alton, McIntyre, Léger, Gracias, Cento, Cicognani A., Garibi y Rivera, Godfrey, Confalonieri, Richaud, König, Marella, Testa, Muench, Meyer, Doi, Santos, Quintero, Concha, Ottaviani, Di Jorio, Roberti, Jullien, Larraona, Heard, Bea.

2 Patriarchae: Beat.mi Gori, Cheikho.

22 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Ujčič, Ryan, Chávez y González, Silva Santiago, Antezana y Rojas, Campbell, Beras, Cooray, McKeefry, Lefebvre, Hurley, Landázuri Ricketts, Perrin, Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Yago, Rakotomalala, Ngô-dinh-Thûc.

4 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr, Scharmach.

4 Superiores Generales: Rev.mi Gut, Browne, Sépinski, Janssens.

B) Consiliarii: Exc.mi Carpino, Staffa, Principi, Zerba, Philippe,

Dante, Bartoccetti, Brennan, Rossi, Tinello, Romani, Camagni, Giusti, Cavagna, Albareda, Salmon.

Em.mus Card. Tisserant, Decanus S. Collegii, qui conventui praeest, orationem « Adsumus » dicit et praesentes rogat ut qui votum dent « Placet iuxta modum » scripto explicent quid per « iuxta modum » intelligant.

Deinde Em.mo Relatori, Card. Ciriaci, quaestionem praesentat utrum sacerdoti, ad servitium dioeceseos ordinato, liceat destinationem extra dioecesim ordinationis recusare.

Incipit disceptatio et loquuntur ex ordine: Pizzardo, Ferretto, Siri, Gracias, Richaud, Santos, Jullien, Larraona, Lefebvre, Hurley, Landázuri Ricketts, Ngô-dinh-Thûc, Browne, Confalonieri, Godfrey, Marella.

Hora 10,55 coetus interrumpitur per quartam horae partem.

Hora 11,10 suffragia feruntur.

Hora 11,45 Em.mus Card. Ciriaci, de mandato Praesidis, novum schema exponit « De clericorum vitae sanctitate », de quo disceptatio fiet in proximo coetu, qui locum habebit feria II, hora 9,30.

V

Die 13 novembris 1961, hora nona cum dimidio, in Aulam Congregationum, apud Palatium Apostolicum Vaticanum, Commissionis Centralis Membra et Consiliarii conveniunt. Adsunt 74 Membra et 14 Consiliarii, nempe:

A) Membra: 42 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Micara, Pizzardo, Ferretto, Liénart, Copello, Agagianian, McGuigan, Gilroy, de Gouveia, Pla y Deniel, Caggiano, Tienchensin, Valeri, Ciriaci, de la Torre, Siri, D'Alton, Léger, Gracias, Cento, Garibi y Rivera, Godfrey, Confalonieri, Richaud, König, Marella, Testa, Muench, Meyer, Traglia, Doi, Alfrink, Santos, Quintero, Concha, Ottaviani, Di Jorio, Jullien, Larraona, Heard, Bea.

2 Patriarchae: Beat.mi Gori, Cheikho.

22 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Ujčič, Ryan, Chávez y González, Silva Santiago, Antezana y Rojas, Campbell, Beras, Cooray, McKeefry, Lefebvre, Hurley, Landázuri Ricketts, Perrin, Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Yago, Rakotomalala, Ngô-dinh-Thûc.

4 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr, Scharmach.

4 Superiores generales: Rev.mi Gut, Browne, Sépinski, Janssens.

B) Consiliarii: Exc.mi Staffa, Zerba, Palazzini, Philippe, Dante, Bartoccetti, Brennan, Rossi, Tinello, Camagni, Giusti, Cavagna, Albareda, Salmon.

Em.mus Tisserant, qui conventui praeest, orationem dicit « Adsumus » et deinde incipit disceptatio. Loquuntur « De clericorum vitae sanctitate »: Em.mi Tisserant, Pizzardo, Liénart, Cento, Godfrey, Confalonieri, König, Alfrink, Santos, Jullien, Larraona, et Exc.mi Felici, Cooray, Šeper, Ngô-dinh-Tûhc.

Hora 10,35 Membra ex ordine vota sua proferunt.

Hora 11,10 coetus interrumpitur per quartam horae partem.

Hora 11,35 Praeses rogat Em.mum Card. Ciriaci ut referat de schemate « De habitu et tonsura clericali »; qua relatione peracta incipit disceptatio.

Loquuntur Em.mi Cardd. Tisserant, Ferretto, Valeri, Pla y Deniel, Gracias, Godfrey, Richaud, Santos, Confalonieri, Ottaviani, Jullien et Exc.mi Silva Santiago, Cooray.

Praeses disponit ut animadversiones Exc.mi Angeli Dell'Acqua, Substituti Secretariae Status, legantur; quod Secretarius Generalis exsequitur.

Hora 12,35 Praeses finem imponit. Vota colligentur crastina die, hora 9,30.

VI

Die 14 novembris 1961, hora 9,30 in Aulam Congregationum, apud Palatium Apostolicum Vaticanum, Commissionis Centralis Membra et Consiliarii conveniunt. Adsunt 72 Membra et 15 Consiliarii, nempe:

A) Membra: 41 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Ferretto, Liénart, Copello, Agagianian, McGuigan, Gilroy, de Gouveia, Pla y Deniel, Frings, Caggiano, Valeri, Ciriaci, de la Torre, Siri, Léger, Gracias, Cento, Garibi y Rivera, Godfrey, Confalonieri, Richaud, König, Marella, Muench, Meyer, Traglia, Doi, Alfrink, Santos, Quintero, Concha, Ottaviani, Di Jorio, Roberti, Jullien, Larraona, Heard.

2 Patriarchae: Exc.mi Gori, Cheikho.

22 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Ujčič, Ryan, Chávez y González, Silva Santiago, Antezana y Rojas, Campbell, Beras, Cooray, McKeefry, Lefebvre, Hurley, Landázuri Ricketts, Perrin, Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Yago, Rakotomalala, Ngô-dinh-Thûc.

4 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr, Scharmach.

3 Superiores Generales: Rev.mi Gut, Browne, Sépinski.

B) Consiliarii: Carpino, Staffa, Zerba, Palazzini, Dante, Bartoccetti, Brennan, Rossi, Tinello, Romani, Camagni, Giusti, Cavagna, Albareda, Salmon.

Em.mus Praeses Card. Tisserant precem dicit « Adsumus », deinde enuntiat prosecutionem disceptationis « De habitu et tonsura clericali ». Loquuntur Card. Siri et Archiepiscopus Landázuri Ricketts.

Hora 9,40 dantur vota. Membra ex ordine vota sua proferunt.

Hora 10,20 Em.mus Relator, Card. Ciriaci, refert « De paroeciarum provisione, unione et divisione ».

Horae 10,40 coetus interrumpitur per quartam horae partem.

Hora 10,55 coetus resumitur et incipit disceptatio de schemate proposito. Loquuntur: Em.mi König, Gracias, Cento, Alfrink, Exc.mus Hurley, P. Browne.

Hora 11,10 dantur vota de schemate « De paroeciarum provisione, unione et divisione ».

Hora 11,25 Em.mus Relator Card. Ciriaci refert de schemate « De parochorum obligationibus » et hora 11,32 incipit disceptatio. Loquuntur Em.mi Gracias et Garibi y Rivera.

Hora 11,40 vota colliguntur.

Hora 12 Praeses coetui finem imponit prece « Angelus Domini ».

VII

Die 16 novembris 1961, hora 9,30 in Aulam Congregationum, apud Palatium Apostolicum Vaticanum, Commissionis Centralis Membra et Consiliarii conveniunt. Adsunt 71 Membra et 15 Consiliarii.

A) Membra: 40 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Ferretto, Liénart, Copello, McGuigan, Gilroy, de Gouveia, Pla y Deniel, Frings, Caggiano, Tienchensin, Valeri, Ciriaci, de la Torre, Siri, D'Alton, Léger, Gracias, Cento, Garibi y Rivera, Godfrey, Confalonieri, Richaud, König, Marella, Testa, Muench, Meyer, Doi, Alfrink, Quintero, Concha, Di Jorio, Roberti, Jullien, Larraona, Heard.

2 Patriarchae: Beat.mi Gori, Cheikho.

21 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Ujčič, Ryan, Chávez y González, Silva Santiago, Antezana y Rojas, Beras, Cooray, McKeefry, Lefebvre, Hurley, Landázuri Ricketts, Perrin, Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Yago, Rakotomalala, Ngô-dinh-Thûc.

4 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr, Scharmach.

4 Superiores Generales: Rev.mi Gut, Browne, Sépinski, Janssens.

B) CONSILIARII: Carpino, Staffa, Zerba, Palazzini, Dante, Bartoccetti, Brennan, Rossi, Tinello, Romani, Camagni, Giusti, Cavagna, Albareda, Salmon.

Em.mus Praeses, Card. Tisserant, precem legit « Adsumus », deinde Em.mus Relator, Card. Ciriaci, refert « De officiis et beneficiis ecclesiasticis ». Expositione peracta, hora 9,30 incipit disceptatio. Loquuntur Em.mi Ferretto, Pla y Deniel, Frings et Léger.

Hora 10 Praeses petit an Patribus placeat die subsequenti coetum fieri post meridiem hora 17. Quidam respondent *placet*. Card. Pizzardo animadvertit eadem hora iam statutum esse alium conventum. Exc.mus Silva Santiago pariter notum facit eadem hora Episcopos Americae Latinae conventum habituros esse. Ideoque nihil immutatur.

Disceptatio prosequitur et loquuntur Em.mi Gracias, Meyer, Alfrink, Larraona, Confalonieri.

Hora 10,45 vota colliguntur.

Post brevem coetus interruptionem, hora 11,20 Card. Ciriaci refert de schemate « De patrimonio historico et artistico ecclesiastico ».

Hora 11,33 incipit disceptatio. Loquuntur Em.mi Tisserant, Ferretto, Léger, Larraona, Exc.mus Silva Santiago, Rev.mi Giusti, Albareda.

Hora 12,03 dantur vota.

Hora 12,20 Praeses enuntiat proximam sessionem habituram esse mense ianuarii die 15. Omnes invitantur ut cras hora 9 conveniant ad Summi Pontificis Allocutionem audiendam.

3 - ALLOCUTIONES SUMMI PONTIFICIS IOANNIS XXIII

I

ALLOCUTIO DIEI 7 NOVEMBRIS 1961 INITIO SECUNDAE SESSIONIS PROLATA

Venerabiles Fratres ac dilecti Filii,

Feliciter Nobis hodie contingit, post sollemnem celebrationem in Patriarchali Basilica Vaticana peractam — qua populi cuiusvis sermonis et generis, Summo Pontifici honorem tribuentes, ad amorem Iesu Christi, Divini Ecclesiae auctoris, sunt attracti — secundae plenariae sessioni Coetus praecipui, seu « Commissionis Centralis » Concilio Oecumenico apparando praeesse.

Deo igitur auxiliante perspecturi sumus adumbrata decretorum exemplaria, quae a Commissionibus et Secretariatibus sunt exarata. Si vero opus usque adhuc patratum, quod cotidiana et sollicita cura sumus persecuti, complectimur animo, pro certo habemus fore, ut fructus uberes et Ecclesiae vitae perutiles inde capiantur.

Ipsa iam exspectatio eorum, quae per proximos hos dies estis acturi, spem inicit bonam, siquidem in eo est, ut Commissiones et Secretariatus, ad Concilium apparandum instituta, prosperos exitus assequantur laborum, quibus patienter sese dediderunt. Nonnulla enim adumbrata exemplaria iam sunt composita, alia brevi perscribentur. Oportebit ergo has sessiones saepius cogi, quemadmodum mense Iunio hoc anno fecimus, cum ita Vobis detur facultas sententiam vestram, qua estis doctrina rerumque usu, aperiendi et cum ceteris communicandi.

Munus, multae sane prudentiae, vestrum est, ut omnia agenda vobiscum consideretis, et de adumbratis exemplaribus cognoscatis, quo-

rum pars magna coetibus Concilii Oecumenici proponetur. Profecto est, cur confidamus arduum hoc opus prospere feliciterque esse cessurum; nam vos, Venerabiles Fratres ac dilecti filii, estis Ecclesiae administri, viri ecclesiastici, scientissimi rerum, quas nostra tempora postulant.

Compertum praeterea habemus opus fervere, in quo etiam res singulae et minutae accurentur: etenim dum praecipui Coetus sodales adumbrata exemplaria coniunctim inspicient, Consilia auxiliaria normas servandas conficient, materias promiscuas congruenti ordine nexuque disponet, de iis iudicabunt, quae circa exemplaria controversa sunt proposita ad emendandum, quaestiones, in re technica et in ordinandi arte versantes, perscrutabuntur atque absolvent, quae scilicet pertinent ad Concilium convocandum, exordiendum, peragendum.

Sed praeter has causas, quibus in spem adducimur quaeque ipso opere vestro egregio et mentis animique dotibus singulorum innituntur, aliae sunt eaeque universaliores, quippe quae late patentes fines Ecclesiae totumque orbem terrarum respiciant; hae revera efficiunt, ut spem etiam maiorem foveamus.

Videlicet animi sacrorum Antistitum, sacerdotum, hominum ex ordine laicorum, qui illorum allevant labores et curas, ad opus vestrum sunt intenti; ipsi precationum auxilio et suasionum consiliorumque copia vobis iugiter adsunt.

Sed plura iam dicamus et identidem enuntiemus; scilicet fratres, ab Ecclesiae unitate seiunctos atque etiam multos eorum, quibus, licet signum Christi frontibus eorum non sit impressum, lux tamen revelationis naturalis affulget, ad idem Concilium mentes convertere. Quod horum animi attenti sunt simulque obsequii pleni et exspectatione erecti, gaudium affert, quo veluti trepide exsultent oportet omnes, qui catholico nomine censentur.

Non desunt quidem, qui timide et quasi anxie susurrantes quaerant, num orbi terrarum gravia impendeant mala. Ad hoc quod attinet, sensa mentis Nostrae die decima mensis septembris hoc anno universam humanam familiam per aetherias undas allocuti, explicavimus, eo consilio, ut praecelsum bonum verae et fecundae pacis tueremur et ad eam servandam preces fundi iuberemus. Qua oblata occasione protulimus hanc sententiam: « Eos, qui Civitatibus praesunt, rogamus, ut gravissimum officii onus considerent, quod in ipsos recidat... Veritas et iustitia tandem vigescant, quibus libertates primariae et inviolabilia bona summi pretii cuiusque populi singulorumque hominum in tuto collocentur ».[1] Hoc

[1] Cf. *A.A.S.* 53 (1961), p. 578.

igitur hortamentum hodie animo sollicito iteramus; atque id addimus, scilicet eo Nos contendere, ut hoc opere, recte composito, et voluntate humili quidem sed firmissima annitente, passim conferamus ad fiduciam hominibus afferendam, ad excitandum studium mutuae et concordis actionis, ad suadendam reverentiam personae humanae, quam Christus redemit, ad stabiliendam pacem in commodum mortalium omnium.

Aliud demum Nobis est animadvertendum, quod materiam gaudii praebet: etenim, cum homines singulari prorsus modo spectare videantur quaestiones oeconomicas et politicas, progressiones doctrinarum naturalium et technicarum, incrementum et decus artium liberalium, pacifica et honesta certamina ludicra, et universe cunctas rationes tam varias cultus civilis, qui nostris temporibus obtinet, timor subesse potest, ne studia rerum moralium et religiosarum, quae proprie dicantur, et vitae eximiae, qua Ecclesia Catholica pollet, negligantur. Tamen ex eo quod actio et documenta Ecclesiae per totum orbem terrarum filios Nostros nominis catholici atque eos etiam, qui ab illis alieni esse eademque curare minime videntur, non modice movent, merito colligitur huiusmodi studia non deminui, quin immo augeri, prout angores et dubitationes increscant. Quae res, non parva solacii causa, comprobatur modo, quo Encyclicae Litterae, quibus a verbis « Mater et Magistra » est initium, sunt exceptae; eo praeterea, quod homines valde affecti sunt radiophonico nuntio, die decima mensis septembris, ut diximus, habito; comprobatur eo etiam, quod ex cunctis orbis terrarum partibus homines anniversario sollemni humilis Servi Servorum Dei tam frequentes, tam alacres, praeter exspectationem, non tamen sine animi Nostri commotione, interfuerunt. Denique ex eo quod homines cum reverentia et fiducia Concilium Oecumenicum praestolantur, intelligitur id ipsum universali cuidam exspectationi congruere, atque fausto veluti omine praesignificari eos animis sinceris et volentibus eiusdem decreta quondam esse accepturos.

Haec omnia, quae ad spem Nos erigunt, eloqui Nos oportuit initium facientes sessionum tanti momenti; haec vos omnes singulos incitent ad insistendum opus renovata cum officii diligentia; itemque haec vos adducant, ut quisque suas partes obeat, persuasum sibi habens auxiliatricem operam uniuscuiusque plurimum valere, ad rerum ordinem instaurandum, a cunctis gentibus expetitum.

Maxime vero causae spei bonae concipiendae nos provocent ad preces ingeminandas, quibus Spiritus Paraclitus, « digitus paternae dexterae », exoretur, ut ducem se praebeat ad tanti ponderis negotium digne apparandum, communesque labores sapientiae et consilii donis secundet et provehat.

Quae egregia omnium vestrum navitas, ad quam sollertes accingimini, interiorem lucem validumque monitum accipit ex illis Ezechielis Prophetae verbis, quae sive hesterno die sive hodie Romanum Breviarium legenda proponit: « Ecce manus missa ad me, in qua erat involutus liber, et expandit illum coram me, qui erat scriptus intus et foris, et scripta erant in eo lamentationes et carmen et vae ».[2]

Hic revera est liber, qui Deo benigne optitulante, nobis evolvendus porrigitur. In eo latent *lamentationes* et *carmen* et *vae,* quae ad praesentia et ad futura tempora accommodari possunt. De lamentationibus malumus tacere; quod autem ad *vae* spectat, satis superque est ut suas quisque curas et sollicitudines ob oculos habeat.

An nostrum profecto perveniamus carmen, quod hisce diebus nobis proponitur: « Omnes sermones meos, quos ego loquor ad te, adsume in corde tuo et auribus tuis audi ».[3] Quas voces ut prompta alacritate accipiatis, venerabiles Fratres et dilecti Filii, in opere peragendo quod ad Ecclesiae utilitatem, ad hodiernae societatis necessitates, ad animorum profectum quam maxime pertinet, eiusdem Divini Paracliti lucem vobis omnibus invocamus.

Pignus vero munerum caelestium, et auspex frugiferi operis sit Apostolica Benedictio, quam vobis, ad communem actionem vos confirmantes, peramanter in Domino impertimus.[4]

II

ALLOCUTIO DIEI 17 NOVEMBRIS 1961
IN CONCLUSIONE SECUNDAE SESSIONIS PROLATA

Venerabiles Fratres et dilecti filii,

Laus Domini in Ecclesia sanctorum! [1] In hoc conventu, in quo superiorum dierum labores absolvuntur, humili laetitia gratias Deo simul exhibeamus, qui mentes vestras superno lumine benigne collustravit. Etenim spei pleni fructus, quos ex alacri vestra navitate maturescere vidimus et veluti colligere gavisi sumus, ii praeclare spondent, fore ut caelestia auxilia communi operae numquam deficiant.

---

[2] *Ez.* 2, 9.
[3] *Ib.* 3. 10.
[4] *A.A.S.* 53 (1961), pp. 728-731.
[1] Cf. *Ps.* 149, 1.

Itidem vos paterna gratulatione atque existimatione prosequimur, qui assiduo studio, intenta voluntate, haud remissa sollertia commissum inceptum ad effectum feliciter perduxistis. In doctis disputationibus, rerum peritia spectandis, vestra erga Ecclesiam Sanctam reverentia eluxit; in iis enim omnia ad Ecclesiae necessitates et ad animorum utilitates procurandas dilucide pertractastis; quae adumbrata exemplaria vobis perpendenda proponebantur, ea e prudentibus sententiis vestris perfectiorem formam acceperunt, eademque, a sub-Commissionibus, recens, constitutis, emendata, Concilii Patribus congruenti ratione subicientur.

De huiusmodi coniuncto studio vobis animum Nostrum profitemur gratum, ob eamque causam multum confidimus, incohatum opus prospere feliciterque esse cessurum.

Laetamur pariter, quod hodierni temporis homines, ac praesertim diurnariorum scriptores, vestros labores attento animo ac laude digna observantia prosecuti sunt. Non omnia, ut patet, vulgari oportuit, et adhuc deliberata silentii quadam disciplina saepiri fas est, praesertim quod nuntia ab Officio actis diurnis super Concilii rebus edocendis cotidie in lucem edita sunt; sed publica consensio, qua huiusmodi nuntia sunt excepta, causa est, pro sua etiam parte, cur laeta sumamus auspicia.

Cum sessiones vestras superioribus diebus inauguravimus, Ezechielis Prophetae verba enuntiavimus, quae arcanum quoddam carmen significabant. Nunc, sermoni Nostro finem imponentes, ad illud carmen mentem convertimus, vosque ad serenum gaudium fiduciamque adhortamur.

Ecclesia Sancta semper canit, eiusque vox, ut Sanctus Augustinus ait, est *fidei canora confessio, auctoritatis plena devotio, libertatis laetitia.*[2] Mater Ecclesia enim homines docet, ut se a temporis angustiis et condicionibus abstrahant, ut cogitationes, consilia atque proposita sublime extollant. Omnia, quae ipsa agit, ad id spectant: sive nobile magisterii decus, sive legum apte dispositus ordo, sive etiam sacrae defunctorum liturgiae maestitia suavitate adspersa.

Quare, ob hodierni temporis anxitudines ne despondeamus animos: etenim praesentia discrimina rerum canorum huiusmodi carmen nequaquam extinguent.

Verba igitur, quae consalutantes et bene ominantes ad vos facimus, Nostri fidentis animi carmen sunt: per ea navitatem vestram, quam perspectam habemus, confirmamus; per ea vobis gratias agimus, qui tanto tempore Romae ob conventum vestrum agendum deguistis, ac parati estis statim huc reverti, cum id necessitas postulaverit.

---

[2] In Ps. I Enarr. *PL* XVI, 963.

Venerabiles Fratres et dilecti filii,

Carmen Nostrum omni tempore Deo cantabimus: id enim per totum vitae Nostrae decursum cecinimus: hac firmissima voluntate pontificalis ministerii suscepimus onus, atque indicendi Concilii propositum arcano veluti instinctu inivimus. *Benedicam Dominum in omni tempore. Semper laus eius in ore meo.*[3]

Quae dum vobiscum laetantes communicamus, vos iterum iterumque impensa benevolentia et gratulatione amplectimur. Atque ut commune gaudium sit plenum, vobis Apostolicam Benedictionem peramanter dilargimur, quae vota Nostra confirmet, vobisque novum ad praeclare agendum incitamentum praebeat.[4]

---

[3] Ps. 33, 2.
[4] *A.A.S.* 53 (1961), pp. 731-733.

4 - DISCEPTATIO

I

DE OBSERVATORIBUS NON CATHOLICIS IN CONCILIO VATICANO II

(Prima Congregatio: 7 nov. 1961)

1) VOTUM PROPOSITUM A SECRETARIATU AD CHRISTIANORUM UNITATEM FOVENDAM

I. Concilium et quaestio de observatoribus admittendis

Problema ipsum de admittendis observatoribus ad Concilium Oecumenicum Vaticanum II est quaestio absolute nova. Neque in Tridentino Concilio, neque in Vaticano I aderant ulli observatores non catholici. Fuerunt quidem invitati etiam non catholici: Protestantes ad Concilium Tridentinum, ad Vaticanum I Orthodoxi et Protestantes invitabantur ad redeundum in Ecclesiam.

1. Duplici occasione Em. Dom. Card. Tardini de quaestione observatorum e non catholicorum coetibus locutus est. Primo, in Conferentia concessa diurnariis e toto terrarum orbe, die 30 oct. 1959: « alla questione se interverranno i rappresentanti delle Chiese separate, il Cardinale ha osservato che il Concilio è un fatto interno della Chiesa Cattolica. Pertanto non vi potranno prendere parte attiva coloro che non appartengono ad essa. Non si esclude però che questi possano intervenire, in qualità di osservatori. Comunque il problema è attentamente studiato » (*Acta et Documenta,* Ser. I, Vol. 1, pag. 154).

Secundo, Em.mus Princeps de hac re disserebat in colloquio coram Televisifica emissione in Gallia (Télévision française) die 24 ian. 1960: « Vous savez mieux que moi que le Concile Oecuménique est un fait intérieur de l'Eglise. Il y a le Droit Canon qui dispose et qui établit ceux qui ont le droit et le devoir d'assister au Concile. De sorte qu'on peut déduire que les membres des autres confessions religieuses ne pourront pas participer au Concile. Mais je pense que, si quelques-uns d'entre eux désirent être présents, ils pourront venir au Concile, non comme membres évidemment, mais comme observateurs parce que nous n'avons rien à cacher » (*Acta et Documenta* ..., Ser. I., Vol. 1, pag. 160).

Opportune de hac re disserit *Votum* Episcoporum Germaniae qui Fuldae

in Conferentia adunati erant (*Acta et Documenta,* Ser. I, Vol. 2, pars 1, pag. 757-758).

2. Quaestio de observatoribus non catholicis procul dubio summi momenti est pro Secretariatu ad Christianorum Unitatem fovendam, qui a Pontifice Ioanne XXIII hisce verbis institutus est (Motu proprio *Superno Dei Nutu,* n. 9): « Quo autem magis ostendatur Noster amor atque benevolentia erga eos, qui christiano nomine decorantur, sed ab Apostolica Sede sunt seiuncti: utque ii Concilii labores sequi possint viamque facilius invenire ad illam unitatem assequendam, quam " Iesus Christus a Caelesti Patre flagrantibus postulavit precibus ", peculiaris Coetus seu Secretariatus instituitur ».

Agitur enim hic de informationibus notitiisque circa eventum tantae gravitatis prout Concilium Oecumenicum revera est, de quo C.I.C statuit: « Concilium Oecumenicum suprema pollet in universam Ecclesiam potestate » (can. 228, § 1).

In controversiis cum fratribus separatis semper Conciliorum Constitutiones et Canones, maxime Concilii Tridentini, sed etiam Concilii Vaticani I, cardo sunt et centrum omnis discussionis. Facile praevidetur quod idipsum eveniet in futurum de Vaticani II Constitutionibus et Canonibus. Evidenter inde deducitur, de activitate Concilii exactae informationis permagna utilitas ad omnia quae Ecclesiae relationem ad fratres separatos spectant. Informationes et notitiae ad data mere externa restringi nequeunt, sed proveniant necesse est, ut supra citata verba Pontificis innuunt, e Supremi Ecclesiae Pastoris amore et benevolentia erga omnes qui christiano decorantur nomine attamen a Sede Apostolica separati sunt, necnon ad hunc praecise finem concedantur oportet ut fratres separati magis opportune labores Concilii observando prosequi possint intuitu unitatis christianae restaurandae. In praesenti statu christianitatis miserrime divisae, caritas christiana vix medium magis opportunum inveniet quo fratres separatos vicinius sibi adducat occasione Concilii Oecumenici quam illos invitando ut tamquam observatores ibi sint praesentes.

II. Non catholicorum positio et opiniones de hac quaestione

Non catholici eorumque communitates nuntium datum de parando Concilio et praeprimis de erectione Secretariatus ad christianorum unitatem fovendam generatim animo admodum benevolo acceperunt. Etsi autem illi non parum de hisce rebus solliciti sunt, falsum tamen erit, practicas initiativas ab illis hac in re exspectare. Asserunt ante omnia, Concilium negotium esse internum Ecclesiae Catholicae proprium, supremam nempe Romanae Ecclesiae Synodum: ideoque secundum doctrinam ecclesiologicam separatis propriam, tali Concilio potius abnegant characterem et valorem Concilii vere Oecumenici et universaliter christiani. Vitare autem sedulo satagunt quidquid vel speciem quandam intromissionis in negotia catholicorum prae se ferre possit, idque sive urbanitatis causa sive ob principia theologica.

Alia ex parte pro certo constat quod separatorum habitudo respectu Concilii, respectu praeparatorii laboris ad Concilium, vere positiva est, etsi cum quadam cautela ac moderatione manifestatur. Habitudo haec ita apprime describit potest: attenta observatio eventuum, solliciti ne ullatenus labor praeparatorius contrariatur, parati etiam notificare catholicis, si interrogentur mediante persona vel instituto auctoritativo, protestantium considerationes et desideria.

Ita intelligi debent quae a *Comitatu Centrali Consilii Mundialis Ecclesiarum* (*WCC*) in adunatione a. 1960 facta St. Andrews, Scotia, dicta sunt. Declaratio haec accurate formulata certo ut positiva intelligi debet; inter cetera haec enuntiat:

a) gaudendum sane est quod dialogus cum Romana Ecclesia nunc possibilis evasit ...

b) Consilium ita occasionem habebit Secretariatui recenter erecto praesentare quod de aliquibus fundamentalibus quaestionibus, sicuti de libertate religiosa vel de activitate sociali, ibi concorditer sentiatur ».

Dr. Fisher, Archiepiscopus anglicanus Cantuariensis, occasione visitationis Romae, Card. Bea desiderium manifestavit quod relationes inter anglicanos et catholicos meliores evadant, immo fiant quasi factum quoddam connaturale. In specie ipse desiderare dicebat ut regularis connexio cum Secretariatu ad unitatem fovendam instauretur, tempore quo Concilium paratur celebrandum. Reapse Archiepiscopus Cantuariensis, consentiente etiam successore eius Dr. Ramsey, ad Secretariatum misit repraesentantem suum personalem, canonicum Pawley. Ecclesia anglicana paratam se dicit ad examen quoddam faciendum super quaestionem de observatoribus in Concilio.

Promovente Secretariatu, Associatio Iohann-Adam-Moehler-Institut, Paderbonae in Germania, cui ipse Archiepiscopus Paderbornensis praeest, interrogationem direxit ad *Lutherisches Kirchenamt in Ecclesia Evangelico-lutherana unita Germaniae,* Hannoverii. Responsio scriptim data die 3 ian. 1961 haec habet: « Ecclesia unita evangelico-lutherana parata est, quod principium attinet, ad quaestiones e loco officiali positas circa determinatas quaestiones theologicas propriam suam opinionem pandere, ad informandum in via confidentiali ».

Duo Consiliarii Superiores (Oberkirchenräte), Schnell et Wilkens, sententiam positivam circa possibilitatem observatorum in Concilio dederunt in conversatione semi-officiali cum Prof. E. Stakemeir, qui Consultor est apud Secretariatum et Moderator Instituti Iohann-Adam-Moehler-Institut, Paderbornae.

En quid in epistula die 30 ian. 1961 ad nos missa, *Pastor Hébert Roux,* praeses Subcommissionis theologicae apud *Commission d'Etudes Oecuméniques de la Fédération Protestante de France* (Commissio a Studiis oecumenicis in Foederatione Protestantium Galliae), scribit: « Cum mihi munus concreditum sit a Commissione de Studiis oecumenicis (cuius praeses est Prof. Roger Mehl, apud Foederationem Protestantium Galliae) organizandi labores Sub-

commissionis ad studia et documentationem *de catholicismo romano et problemate unitatis,* ad Secretariatum Vestrum recurro ... particulari modo desideramus et gratum nobis erit, si notificare nobis an iam nunc possibile erit a Vobis accipere: 1) documentationem et bibliographicas indicationes de operibus Secretariatus Vestri quae studio percontari possint in Comitatu prout noster est; 2) textus catholicos de praeparatione Concilii de quibus Vobis forsan gratum erit opinionem Protestantium nosse. Per se patet quod libenter Vobiscum communicare parati sumus et reflexiones nostras, responsa vel reactiones, quae vos nosse desideratis a parte Protestantium ».

Ianuario mense nuper elapso Prof. *K. E. Skydsgaard,* (Copenhagen), qui praeses est *Commission pour les Etudes Interconfessionnelles,* recenter erectae apud Associationem Mundialem Lutheranam, visitavit Secretariatum quem personaliter cognoscere desiderabat. Dicebat etiam admodum sua interesse quae circa quaestionem observatorum versantur.

Communitas Taizé iam contactus regulares instituit cum Secretariatu, et in eo est, ut unum vel duos fratres Communitatis Romam mittat permanenter praesentes qui operam Concilii e visu sequi possint.

Facile erit et alias enumerare vel personas eminentes vel earum declarationes, quae de Concilio se sollicitas dicebant, cum Secretariatum inviserunt, quae omnia in carthis nostris adservantur.

Orthodoxae Orientales Ecclesiae in alia prorsus situatione versantur, diversa ab illa communitatum Protestantium ergo Ecclesiam catholicam. Praeter opiniones quae per Ephemerides ecclesiasticas et Diaria publici iuris factae sunt post nuntium datum de celebrando Concilio, hicce Secretariatus accepit testimonia sympathiae a parte Patriarchae Constantinopolitani Athenagorae, intervenientibus P. Wenger AA., primo moderatore *La Croix,* et P. Spiazzi O. P.

In colloquiis personalibus et semi-officialibus quae Mons. Willebrands habuit cum Exc.mo D. Jakovos, Archiepiscopo orthodoxo Americarum, et cum Ex. D. Emilianos Timiadis, qui personam gerit Patriarchae Constantinopolitani apud Consilium Mundiale Ecclesiarum (WCC), uterque desiderium manifestavit Patriarchae, occasione Concilii Vaticani in contactum veniendi cum Ecclesia romana.

Patet ex supradictis conclusio: tam Orthodoxi quam Protestantes (sive anglicani sive lutherani sive calvinistae) cum cautelis quidem sed manifeste ac positive desiderium pandunt contactus instaurandi cum Ecclesia Catholica, quo labores Concilii Vaticani observare possint.

III. Statutum de observatoribus

Maximi momenti praeprimis erit, principia generalia delineare quibus *de Observatoribus Statutum* quoddam regi debet.

1. Si ipsam observatorum rationem eorumque facultates accurate determinare volumus, ante omnia ad *finem* quem hoc negotio prosequimur attendere oportet. Admittendo observatores ad Concilium nihil aliud nobis in proposito

est, quam Ecclesiam Catholicam Romanam non catholicis cognoscendam ostendere talem prouti ea vere est: eliminare videlicet efficaciter omnes quas possumus praeiudicatas falsasque opiniones, quibus patet mens separatorum; dein doctrinam Ecclesiae modo illis vere comprehensibili ostendere; pastoralem sollicitudinem Ecclesiae illis praesentare, quadam quasi immediata experientia Ecclesiae sincerum erga christianos separatos amorem demonstrare.

2. Accurate *distinguere* oportet *functionem, quae observatoribus ab Ecclesiis separatis missis competit, ab altera, prorsus diversa functione, quae diurnariis scriptoribus* (*ai giornalisti*) *propria est.* Observatores enim sunt penes nos repraesentantes propriae Ecclesiae seu communitatis christianae separatae .Veniunt enim ad invisendam Ecclesiam nostram eiusque testimonium evangelicum exacte cognoscendum, speciatim quaerendo quo modo possibilis reddatur cooperatio omnium christianorum ad unitatem christianam adducens.

Diurnarii autem scriptores non Ecclesias separatas ut tales sed instrumenta divulgationis publicae repraesentant atque opinionis publicae recte informandae et efformandae organa et auctores sunt.

3. Ad Statutum de observatoribus delineandum necessario cognitio quaedam praesupponitur, saltem summaria, *de modo et ordine quo Concilium labores, studia, deliberationes ordinatim* explere velit.

Si ad Concilium Vaticanum I respicimus, distinguere possumus:

a) Sessiones generales,

b) Sessiones praeparatorias,

c) ubi soli Episcopi quibus ius voti competit,

d) ubi Episcopi simul cum theologis conveniunt.

In quamnam speciem ex hisce Sessionibus admitti possint observatores non catholici? Si ad Sessiones generales tantummodo admittuntur, eorum praesentia eo ipso fit mere passiva, reducitur nempe ad nudum praesentiae actum. Verba Em. Card. Tardini supra allata autem quid plus indicare videntur, cum dicant: « ils pourront venir au Concile non comme membres évidemment, mais comme observateurs parce que nous n'avons rien à cacher ». Spes igitur adesse videtur, observatores admitti posse ita ut etiam quibusdam Sessionibus Concilii, quae per se publici iuris non sunt, adsistant.

4. Praeter praesentiam observatorum in quibusdam Concilii Sessionibus, *Secretariatus ad Christianorum unitatem fovendam* possit *adunationes particulares promovere* ad observatorum utilitatem, attamen id omnino extra Concilium. Motu proprio *Superno Dei Nutu* ita fines Secretariatui proprios describit: « utque ii (scil. fratres separati) Concilii labores sequi possint viamque facilius invenire ad illam unitatem assequendam, quam Iesus Christus a Caelesti Patre flagrantibus postulavit precibus ». In ambitu Secretariatus igitur observatoribus praesto erit occasio cum relativa facilitate notitias et explicationes accipiendi sive quoad doctrinam, sive in re iuridica, morali practica et pastorali. Ad hunc scopum in ambitu Secretariatus adunari possint observatores, hinc inde statuto tempore, ut illis quaestiones intellectu difficiliores explicentur, attamen sine propria dicta discussione, ubi nihilominus ipsi pro-

prias cogitationes, opinamenta, reactiones edicere possint. Eiusmodi adunationes vel conventus non solum durante Concilio cogi possunt, sed iam antea, dummodo illa, de quibus Concilium agere intendit, sint iam publice nota. Possint etiam a Secratariatu invitari viri singularum quaestionum vere periti, forsan etiam quidam e Concilii Patribus, ad res illustrandas modo observatoribus et apto et utili. Pariter observatores vel durante Concilio, vel iam antea, Secretariatui opiniones quas tenent maioris esse momenti communicarent, quod evidentissime nullam prorsus formalem in Concilio participationem secumfert. Dein Secretariatus istas opinationes transmittere poterit vel Patribus Concilii vel theologorum commissionibus, quae omnia Concilium iuvare aliquomodo possunt, ut finem suum citius perfectiusque attingat in quibusdam determinatis casibus. Veluti generalis regula huius negotii haec est: disputationes vel negotiationes vel pactiones cum non catholicis nullatenus ineundae sunt, sed tantummodo exploranda est mens eorum ac dispositio circa res maioris momenti, quae relationes Ecclesiae ad christianos separatos implicant.

Patet etiam, hanc quam descripsimus operam et functionem nullomodo implicare participationem veri nominis ad Concilium; hac de causa vitanda est directa et proprie dicta disputatio cum observatoribus. Opus non est iterum inculcare id quod per se patet: si observatores ad Sessiones admittuntur, sane utpote nullum habentes ius loquendi et eo vel minus deliberandi.

IV. De invitationibus

1. Magni momenti erit statuere, *quaenam inter separatas communitates possint invitari* ad observatores mittendos? Ecclesiae quibus Consilium Mundiale Ecclesiarum (WCC) componitur, fere 180 sunt. Insuper extra hunc numerum manent communitates maioris molis et momenti, quae de iure huic (WCC) nomen non dederunt. Iterum, in eadem denominatione saepe ecclesiae nationales plures diversaeque inveniuntur, ex. g. Ecclesia Lutherana Germaniae, Sueciae, Danimarcae, Hollandiae, Galliae, Statuum Foederatorum Americae, etc. Inde methodus magis apta haec esse videtur, quae, una ex parte, differentias in doctrina et sociali structura singulae denominationis non ignorat, et, alia ex parte, practice opportune applicari possit; id est, invitationes dirigere, ut norma generalis fert, ad maiores Confoederationes seu Consociationes internationales vel mundiales (fédérations, alliances). Secretarius generalis Consilii Mundialis Ecclesiarum (Genevensis), Visser 't Hooft hanc viam bonam sibi videri dicebat in colloquio privato cum Rev. Mons. Willebrands.

Praeter Orientales Orthodoxas Ecclesias, quae per Patriarchatus dispescuntur, hic habetur elenchus quo Confoederationes Mundiales denominationum christianorum non-catholicarum enumerantur:

a) The Old Catholic Union of Utrecht.
Fundata anno 1889. Conferentia episcoporum vetero-catholicorum.

b) The Lambeth Conference of Anglican Bishops.
Prima vice congregata anno 1867. Non est consociatio Ecclesiarum in-

dependentium sub unica denominatione sed consociatio provinciarum ecclesiasticarum independentium in una « Ecclesia ».

c) The Lutheran World Federation.

Anno 1947 « Lutheran World Convention » transformata est in « Lutheran World Federation ». Est libera consociatio Ecclesiarum Lutheranismi, cui autem nulla competit legislativa potestas.

d) The Alliance of Reformed Churches throughout the World holding the Presbyterian System.

Fundata anno 1875. Ecclesiae huius confoederationis sat diversae sunt sive quoad nationes et linguas sive quoad doctrinae varietatem.

e) The International Congregational Council.

Fundata anno 1891. Corporationes congregationalistarum generatim tendentiae unificativae valde favent.

f) The World Methodist Council.

Fundata anno 1881. Complectitur 25 Methodismi regiones in omnibus 5 orbis terrarum partibus.

g) The Baptist World Alliance.

Fundata anno 1905. Complectitur varias Baptistarum consociationes et societates missionarias ubique in orbe terrarum. Componitur circa ex 13.500.000 membris de quibus 85% in USA. Est organizatio fraterno ac libero modo inita absque ulla ecclesiastica auctoritate.

h) The World Convention of the Churches of Christ (Known as the Disciples of Christ in USA).

Consociatio haec anno 1930 in Washington erecta est tamquam organum ad fraternitatis vinculum instaurandum, sine ecclesiastica auctoritate, absque functionibus administrativis. Anno 1952 habuit 1.815.627 asseclas adultos in USA. Vix extenditur extra fines USA.

i) The Friends' World Committee for Consultation, society of Friends (Quakers).

Anno 1937 creatio huius comitatus ansam dedit ad secundam conferentiam mundialem « Americanorum » in Swarthmore, Pa. Complectitur 45 associationes independentes, sparsas in 24 regionibus. Asseclae vulgo « Quaker » appellantur.

k) The International Association for Liberal Christianity and Religious Freedom.

Fundata anno 1930 tamquam organum permanens inter congressus. Complectitur 23 membra collectiva ex 17 regionibus et membra individualia.

2. Altera quaestio, sane non minoris momenti, *versatur circa singulas categorias e quibus observatores eligi possint, eorumque qualificationes personales*. Quid opportunius videtur episcopos vel synodorum praesides accipere, an vero alias personas quae loca officialia non occupant, ut theologos et professores?

a) Episcopi: Orthodoxae orientales Ecclesiae episcopos habent valide sacramentaliter ordinatos, qui autem unionem cum Apostolica Sede respuunt.

Idem dicendum est de episcopis vetero-catholicorum. Ecclesia anglicana hierarchiam episcopalem nominatim possidet, cuius ordinationes autem nullae et irritae declaratae sunt a Leone XIII. Ecclesiae lutheranae nomen dumtaxat episcopi retinent, sed huius officii et ministerii sacramentalem characterem non agnoscunt, non tenent.

In tanta rerum varietate non parum confusionis inest quae ad quaestionis nostrae solutionem damnosa non esse nequit, proindeque difficultates auget. Dubium moveri potest an episcopi orthodoxi contenti erunt, si mere ut observatores admittantur? Quomodo accepturi sint locum aequalem cum episcopis protestantibus et reformatarum synodorum praesidibus? Nonne occasione actionis liturgicae quandoque, quia Orthodoxi sibi conscii sunt se vere episcopalem ordinationem possidere, ea de causa non parvae difficultates de congruo agendi modo oriturae facile praevideantur? Iterum, suntne, episcopi personae maxime aptae ad hac observatorum functionem rite explendam? Qui observatorem bene apteque agere vult, in theologicis quaestionibus maxime salebrosis bene versatus sit oportet. Insuper requiritur vir aliqualem saltem experientiam personalem iam teneat e praecedentibus cum catholicis contactibus depromptam, ut facile intelligitur. Hi autem contactus rarissimi fuere usque hodie. Non ultra quasdam relationes semi-officiales progrediere. Qui apud separatos hierarchicas gerunt functiones hucusque vix huiusmodi negotiis interfuerunt.

b) Theologi vel professores: hi istique inter se in aequali eademque condicione versantur, ob eandem quoad nostrum negotium qualificationem et aptitudinem. Nulla quaestio hic praecedentiae intercedit, quamobrem maior inde libertas actionis. Accipere isti possunt invitationem, postquam hac de re singuli a propriis eorum ecclesiasticis superioribus consilium coeperunt, nec proinde verba eorum responsabilitatem totius communitatis separatae secumferunt. Isti sunt qui fere optimo modo res nostras comprehendere et observare possunt easque deinde communitatibus separatis transmittere, quid illis in tanti eventus celebratione, tam profundi et tam complexi, ut Concilium est, salubriter innotescere poterit.

Alia ex parte perpendendum est factum, de quo constat, quod nempe episcopus in ecclesiis et communitatibus orthodoxis multo efficacius proponere potest quidquid ipse durante Concilio observare potuit, qui quidem episcopalis vocis interventus valde excedit verba cuiusvis theologi privati.

Invitationes eo facilius evenient quia Secretariatus iam praesenti praeparationis tempore, quod Concilium antecedit, relationes et contactus fovet cum nonnullis viris eximiis qui ecclesiis et communitatibus separatis praesunt, simul etiam, immo et magis, cum professoribus et theologis non catholicis, circa quaestiones quasdam de quibus etiam in Concilio certo sermo erit.

c) Denique casus particularis remanet, ad quem etiam particulare studium requiritur: invitatio in sollemnem Concilii inaugurationem forsan dirigenda ad praesides maiorum quae nunc exstant denominationum apud fratres separatos. Si haec non a priori impossibilis demonstratur, talis prae-

sentia symbolicam significationem prae se ferret cuiusdam vividae fraterni amoris manifestationis.

d) Secretariatus Unionis, officiis obsecundans, sibi a Summo Pontifice concreditis, postquam Centrali Commissione ad id rite demandatus esset, posset negotii huius perardui prima explorari initia, prudenter adeundo quasdam personas magis auctoritativas apud non catholicos, de quarum aptitudine et probitate, ex relationibus hucusque initis, non est dubitandum.[1]

CONCLUSIONES [2]

Conclusio I:

Christiani non catholici qui in Concilio per suos delegatos adesse desiderant, admitti possunt, modis et condicionibus opportune statuendis.

Conclusio II:

Praemissa generali aliqua annuntiatione possibilitatis ut christiani non catholici aliquos mittant qui in Concilio adsint, ope Secretariatus indagetur mens singularum communitatum fratrum separatorum de invitatione facienda et de specialibus condicionibus personarum et rerum uniuscuiusque communitatis. Qua exploratione facta ad singulas communitates quae invitari desiderant, mittatur formalis invitatio eo modo qui cuique communitati congruus sit.

Conclusio III:

De invitandis agendum est cum Praesulibus maiorum Ecclesiarum Orientalium et cum Moderatoribus maiorum Confoederationum protestantium, ut mittant 2 vel 3 viros quos maxime aptos censebunt, ab iis libere designandos, salva facultate Secretariatus alios quosdam paucos adiungendi qui de motione oecumenica maxime curam habent.

Conclusio IV:

1) Statuitur invitatos interesse posse non solum in functionibus et Sessionibus coram Summo Pontifice factis, sed etiam in aliis in quibus disputationes et suffragationes observare valeant. Quaenam sint hae Sessiones accuratius statuetur, ubi primum Ordo Concilii (regolamento) definitus erit.

2) De materia Sessionum quibus non intererunt, ope Secretariatus instruentur, qui ad hunc finem etiam Concilii Theologos et Iurisconsultos rei de qua agitur maxime peritos invitare poterit, immo aliquando etiam ipsos Patres Concilii.

---

[1] Hoc votum missum est ad Sodales et Consiliarios Commissionis Centralis una cum votis Consiliariorum, cf. pp. 427-432.

[2] Hae conclusiones cura Secretariatus ad unitatem christianorum fovendam in Aula Congregationum Sodalibus et Consiliariis Commissionis Centralis datae sunt.

In his coetibus invitati proponere et explicare poterunt etiam sua desideria, animadversiones et propositiones. De his tamen nulla fiet discussio, sed a Secretariatu ad competentem Deputationem seu Commissionem deferentur.

3) In Sessionibus in quibus adesse poterunt, invitatis nullum ius est interloquendi vel disputandi.

2) RELATIO EM.MI P. D. AUGUSTINI CARD. BEA PRAESIDIS SECRETARIATUS AD UNITATEM CHRISTIANORUM FOVENDAM

De quaestione in hac sessione tractanda non simpliciter ea repetam, quae in relatione typis impressa fuse dicta sunt, sed ante oculos habitis iis non paucis, quae interim sive a catholicis sive a non catholicis ad nos hoc negotio delata sunt, succinctius exponam quae post maturam considerationem de hac re dicenda videantur.

I. *De invitatione non catholicorum in genere.*

Quaestio de invitandis acatholicis christianis ad Concilium non est solummodo res ordinis Concilii, sed pro toto negotio unionis Christianorum magni est momenti. Fratres enim separati, generatim loquendo, magno cum interesse omnia observant quae ad Concilium spectant, et sperant fore ut Concilium magnum fructum ferat pro bono mundi totius, et speciatim pro re christiana, pro unione scil. omnium qui in Christo valide baptizati sunt, ad quam unionem etiam ipsi serio tendunt, ut permultae organizationes nationales et internationales ab ipsis creatae ostendunt, ut v. g. Consilium Mundiale Ecclesiarum, Consilium Internationale Missionarium, Confoederationes variarum confessionum, Uniones protestantium creatae in India Meridionali et, iam prius, in Canada.

Mirum igitur non est separatos sperare se obtinere posse, ut immediato quodam et directo modo cognoscant, quid Ecclesia catholica in Concilio agat. Petitiones, ut ipsi quoque in Concilio adesse possint, permultae ad nos pervenerunt, tam a diversis organisationibus protestanticis quam etiam ab Orthodoxis, imo, quod etiam magis mirum est, a Iudaeis quoque et Mahumetanis. Maxima certe esset eorum delusio, si nullo modo admitterentur; imo timendum est, ne haec exclusio ingens et fortasse irreparabile damnum inferat toti motioni oecumenicae.

Ex altera parte nulla seria ratio adest eos non admittendi, cum ut iam pridem Cardinalis Tardini s. m. optime notavit, Ecclesia nihil habeat quod abscondat. Immo, si Concilium fratribus separatis reapse

fieri debet spectaculum quo efficaciter ad Ecclesiam invitentur, perquam necessarium videtur, ut eorum delegati in sessionibus ipsis coram observare valeant serias deliberationes, disputationes, suffragationes quibus manifestentur Patrum Concilii et ipsius Ecclesiae fides, zelus salutis animarum, unitas et summa erga omnes caritas. Quodsi assistere possent solummodo aliquibus splendidis functionibus et celebrationibus, hic effectus desideratus certe non obtineretur, immo timendum esset, ne eorum praeiudicia de vano et profano Ecclesiae Romanae splendore et fastu externo augerentur.

His consideratis videtur ergo statui posse

Prima conclusio: Christiani non catholici qui in Concilio per suos delegatos adesse desiderant, admitti possunt, modis et condicionibus opportune statuendis.

II. *De modo invitationis.*

1. Ut iam dictum est, ii tantum admittendi erunt qui id desiderant. Non deberet igitur fieri invitatio generalis, sed tantum annuntianda esset possibilitas assistendi iis danda qui adesse desiderent. Hoc fieri posset in *Bulla indictionis Concilii,* in cuius fine Summus Pontifex id fere dicere posset se valde laetari quod etiam « fratres separati » annuntiationem Concilii tanta cum benevolentia acceperint, immo non raro significaverint se quoque pro eius felici exitu orare. Aequum igitur videri ut ipsi quoque, si id desideraverint, aliquo modo in Concilio adesse eiusque labores opportune cognoscere possint, ut hoc quoque modo aliquid ad desideratam omnium in Christo baptizatorum unionem conferatur. Proinde contactus ad hunc effectum obtinendum opportuno modo a Secretariatu ad Christianorum Unitatem fovendam curatum iri.

2. Post hanc genericam annuntiationem accedendum erit ad *mentem et voluntatem singularum communitatum caute explorandam.* Hoc erit munus Secretariatus, quippe qui condiciones et tendentias singularum communitatum sufficienter perspectas habeat et facile personas invenire possit qui cum earum singulis quasi privatim agant. Tales personae erunt Membra, Consultores et Officiales ipsius Secretariatus et etiam alii qui cum quibusdam communitatibus maiorem necessitudinem habent. Hae personae, debitis instructionibus munitae, opportune indagare debebunt, num singulae communitates reapse invitari desiderent et num eaedem se aptas habere censeant personas quae ad Concilium mitti possint. Poterit etiam, saltem in genere, indicari quaenam futura sint iura eorum qui mittentur, et caute explorandum erit quomodo invitatio facienda et ad quam auctoritatem dirigenda videatur.

Exploratis hac ratione voluntate et specialibus circumstantiis singu-

larum communitatum, singulae, modo uniuscuiusque statui et dignitati congruo, a Sancta Sede, ope Secretariatus, formaliter invitari poterunt.

Notandum 1) In praecedenti expositione sermo est de *Secretariatu pro Unione* qui explorationes et invitationes curare debeat. Videtur necessarium esse ut directio totius huius perdifficilis negotii sit omnino rerum statui consona et uniformis. Orientales, ut multiplici experientia constat, desiderant quidem ut a protestantibus omnino distinguantur, tamen ab iis non plane separari volunt, sicut etiam eorum praesentia in Consilio Mundiali Ecclesiarum ostendit. Igitur, non obstante desiderio illo distinctionis, res suas saepe ad Secretariatum deferunt et ab eodem responsa petunt. Huic eorum menti actio circa invitandos aliquo modo adaptari debebit, ita tamen ut Secretariatus de his quae ad Orthodoxos aliosque Orientales dissidentes spectant, ope *Commissionis mixtae* apte ad hoc compositae concorditer cum Commissione de Ecclesiis Orientalibus procedat.

2) Valde cavendum est ne quid in hac difficili re ope foliorum publicorum (« stampa », « presse ») agatur, neve res intempestive publici iuris fiant. Experientia enim I Concilii Vaticani docuit hunc modum procedendi separatos facile offendere et ab ipsis tamquam speciem despectus considerari.

Conclusio II: Praemissa generali aliqua annuntiatione possibilitatis ut christiani non catholici aliquos mittant qui in Concilio adsint, ope Secretariatus indagetur mens singularum communitatum fratrum separatorum de invitatione facienda et de specialibus condicionibus personarum et rerum uniuscuiusque communitatis. Qua exploratione facta ad singulas communitates quae invitari desiderant, mittatur formalis invitatio eo modo qui cuique communitati congruus sit.

III. *De numero et qualitate invitandorum.*

1. Ne quae ratio offensionis vel querelae oriatur, de delegatis mittendis *cum omnibus communitatibus maioribus* ab Ecclesia separatis agendum erit. Haec autem sunt:

a) *ex Ecclesiis dissidentibus Orientis*:

quattuor Patriarchatus historici, scil. Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, Hierosolymitanus;

ex aliis Patriarchatibus: Moscoviensis, Belogradensis, Bucarestiensis, Sophiensis;

ecclesiae aliquae autocephalae: ecclesiae Graeciae, Cypri, Catholicatus Georgiae;

ex ecclesiis non-chalcedonensibus: Patriarchatus copticus, Eccle-

sia Aethiopica, Ecclesia Iacobita Syriae et Indiae, Ecclesia Armena, Ecclesia Assyro-Nestoriana.

b) *e Protestantibus* (cf. Relatio typis impressa, p. 14);[1] The Old Catholic Union; The Lambeth Conference of Anglican Bishops; The Lutheran World Federation; The Alliance of Reformed Churches throughout the World holding the Presbyterian System; The International Congregational Council; The World Methodist Council; The Baptist World Council; The World Convention of the Churches of Christ (« Disciples of Christ »).

Harum communitatum erit eligere ex diversis nationibus eos quos maxime aptos censuerint. Singulis conceditur mittere duos vel tres delegatos, prout cuiusque momento et sociorum numero correspondeat. Sic numerus invitatorum esset *circiter 50.*

Num alii quidam, sive singuli sive communitatum aliarum membra, qui de unione maxime curant, invitandi sint, relinqui poterit Secretariatui qui una cum Commissione de Ecclesiis Orientalibus rem considerabit et conclusiones Commissioni Centrali proponet.

2. *Qualitas invitatorum* (scil. num sint membra hierarchiae, sacerdotes vel Pastores, professores theologiae vel theologi laici) relinquitur iudicio singularum communitatum decidendum. Non videtur opportunum earum libertatem aliquomodo limitare, nec timendum erit, ne ipsi hac libertate abutantur; immo hoc signum fiduciae eis valde placebit.

Quodsi ab Ecclesiis Orientalibus missi fuerint Metropolitae vel Episcopi, eis assignabuntur primae sedes inter invitatos.

Conclusio III: De invitandis agendum est cum Praesulibus maiorum Ecclesiarum Orientalium et cum Moderatoribus maiorum Confoederationum protestantium, ut mittant 2 vel 3 viros quos maxime aptos censebunt, ab iis libere designandos, salva facultate Secretariatus alios quosdam paucos adiungendi qui de motione oecumenica maxime curam habent.

IV. *De statuto ab invitatis servando.*

1. Invitati omnino distinguantur a « diurnariis » (giornalisti, pubblicisti) quorum cura plene spectabit ad « Ufficio Stampa » apud Concilium exsistens.

2. Invitati de quibus supra (nn. I-IV) aequiparentur « observatoribus » qui hodie in Congressibus nationalibus et internationalibus, etiam religiosis, passim adesse solent et quorum munus, pro varietate casuum, certis normis regitur.

---

[1] Cf. textum pp. 454-455.

3. *Potestas invitatorum interveniendi in variis Sessionibus.* Cum Ordo futuri Concilii nondum definitus sit, interim supponere possumus Sessiones vel Congregationes Concilii eas futuras esse, quae a Pio PP. IX in Litteris Apostolicis *Multiplices inter* (d. d. 27 nov. 1869) pro I Concilio Vaticano determinatae sunt (cf. Gasparri, *Iuris Can. Fontes* III, pp. 36-38), scil. Sessiones publicae coram Summo Pontifice, Sessiones vel Congregationes Generales Patrum, Sessiones Deputationum seu Commissionum Theologorum et Iurisconsultorum.

Ut iam supra (n. I) dictum est, perquam necessarium erit, ut invitati in ipsis Sessionibus coram observare valeant disputationes et suffragationes. Quare interim dici potest invitatos interesse posse Sessionibus Publicis coram Summo Pontifice, et etiam Sessionibus Generalibus Patrum (in quibus schemata iam accurate praeparata disputantur et ad suffragium ferendum proponuntur). Num etiam Sessionibus praeparatoriis Theologorum et Iurisconsultorum interesse possint, postea demum decidendum videtur, quando Ordo Concilii (« regolamento ») accuratius definitus erit. Decisio videtur etiam a materia tractanda dependere.

Ad quamcumque autem Sessionem delegati admittentur, *nullum eis ius erit interloquendi aut disputandi.*

4. *De materia Sessionum, quibus interesse non poterunt,* invitati instruuntur ope Secretariatus qui ad hoc peragendum etiam invitare poterit Theologos vel Iurisconsultos qui de respectiva quaestione in Sessionibus agent, immo, si opportunum visum fuerit, etiam aliquos ex ipsis Patribus Concilii, rei de qua agitur specialiter peritos. Invitati deferre possunt ad Secretariatum sua desiderata, suas propositiones et consilia quae ad relativam materiam spectant. *Nulla* tamen in Secretariatu fit discussio, sed tantum permittitur propositio et rerum explicatio. Secretariatus erit ea quae proposita sunt, ad respectivas Commissiones vel Deputationes deferre.

Post Sessiones quibus invitati interesse non poterunt, eis etiam disputationis vel suffragationis exitus communicari poterit, nisi specialis obstet ratio.

Conclusio IV: 1) Statuitur invitatos interesse posse non solum in functionibus et sessionibus coram Summo Pontifice factis, sed etiam in aliis in quibus disputationes et suffragationes observare valeant. Quaenam sint hae sessiones accuratius statuetur, ubi primum Ordo Concilii (« regolamento ») definitus erit.

2) De materia sessionum quibus non intererunt, ope Secretariatus instruentur, qui ad hunc finem etiam Concilii Theologos et Iurisconsultos rei de qua agitur maxime peritos invitare poterit, immo aliquando etiam ipsos Patres Concilii.

In his coetibus invitati proponere et explicare poterunt etiam sua desideria, animadversiones et propositiones. De his tamen nulla fiet discussio, sed a Secretariatu ad competentem Deputationem seu Commissionem deferentur.

3) In Sessionibus in quibus adesse poterunt, invitatis nullum ius est interloquendi vel disputandi.

Haec interim proponenda videbantur, ratione habita, quoad opportunum videbatur, etiam animadversionum quas Exc.mi Consiliarii tanta cum cura proposuerunt.

3) RELATIO EM.MI P. D. HAMLETI IOANNIS CARD. CICOGNANI PRAESIDIS COMMISSIONIS DE ECCLESIIS ORIENTALIBUS

I. *Dubium*: An non catholici invitandi sint ad Concilium Oecumenicum Vaticanum II?

Responsum: Post ea quae ab Em.mo Card. Bea abunde relata sunt, pauca tantummodo exponere audeam, ad hoc praesertim ut inter eos qui extra Ecclesiam Catholicam sunt, Orientalibus distinctio quaedam seu praeferentia detur praesertim cum agatur de Concilio Oecumenico.

Quaestio non est nova. Iam *Sacrosanctum Concilium Tridentinum* salvum conductum concesserat omnibus universae Germaniae protestantibus, qui « ad oecumenicum hoc et generale concilium accedere voluerint ».

Pius IX cum protestantibus diversimode egit; eos ad Concilium Vaticanum I non invitavit; verum illos hortatus est « ut ad unicum Christi ovile redire » festinarent (PIUS IX, *Iam vos omnes noveritis* diei 13 mensis septembris anni 1868, in MANSI, *Sacrorum Conciliorum nova collectio,* vol. 50, p. 205 [=1261]), *ad orientales* autem separatos litteras *Arcano divinae providentiae consilio* (diei 8 septembris anni 1868) dedit, quibus amantissimam invitationem eis extendebat, ut ad eandem generalem Synodum convenire vellent, ad pristinam fraternamque unionem renovandam.

En verba Pii IX:

« Vocem nostram ad vos rursus dirigimus, et maiore, qua possumus, animi nostri contentione vos obsecramus, monemus et obtestamur, ut ad eandem generalem Synodum convenire velitis, quemadmodum maiores vestri convenerunt ad Concilium Lugdunense II, ... et ad Concilium Florentinum...; ut dilectionis antiquae legibus renovatis, et patrum pace, coelesti illo ac salutari Christi dono quod tempore exaruit, ad vigorem iterum revocata, post longam maeroris nebulam et dissidii diu-

turni atram ingratamque caliginem serenum omnibus unionis optatae iubar illucescat » (MANSI, *o. c.*, vol. 50, p. 201 [=1257]).

Verum quidem est vocem Summi Pontificis Pii IX tunc exauditam non fuisse. Hodiernae tamen condiciones separatorum et eorum in genere habitudo ad catholicam Ecclesiam valde differunt, et quidem in bonum.

Revocanda sunt verba — iam pluries relata — Ss. D. N. Ioannis Pp. XXIII, f. regn., qui in Suis Encyclicis Litteris *Ad Petri Cathedram* de proxime habendo Concilio Vaticano II haec scribebat: « Id profecto mirabile praebebit veritatis, unitatis, caritatisque spectaculum; spectaculum dicimus, quod ii etiam cernentes, qui ab Apostolica hac Sede seiuncti sunt, suave, ut confidimus, invitamentum accipient ad illam unitatem quaerendam... » (IOANNES XXIII, Litt. Encycl. *Ad Petri Cathedram* diei 29 mensis iunii anno 1959: AAS 51 [1959] p. 511).

Omnibus enim constat, quo benevolo animo (et de Orientalibus separatis nunc loquor) nuntium de Concilio Oecumenico habendo generatim fuerit exceptum; quanta attentione et expectatione ipsi labores praeparatorios Concilii prosequantur.

Non poterat animo indifferenti nuntium novi Concilii Oecumenici celebrationis audire illa Ecclesia quae nuncupari vult « Ecclesia Septem Conciliorum ».

Revera non defuerunt qui expressis verbis propriam intentionem Concilium adeundi panderent, si ad idem invitati. (Omnibus notum est de patriarcha constantinopolitano Athenagora; et, v. gr. Cyrillus, Patriarcha Ecclesiae Bulgaricae dissidentis, mense iunio huius anni Rev.mo P. Ivan Sofranov, Commissionis de Ecclesiis Orientalibus praeparatoriae Concilii Vaticani II Consultori, declaravit: « sine ullo dubio, si modo officiali invitati fuerimus, veniemus » (Apud Secretariam Commissionis, Fol. N. 137/1961).

Spes affulget boni exitus, et caritas valde postulat, ut magna occasio ista non dimittatur. Reditus via est paranda. Praeparabitur, si ipsi cum Ecclesia catholica contactus instaurare incipiant. Tempora hodierna ad unionem perficiendam videntur adhuc immatura; *matura certe aestimantur* ad huiusmodi contactus inter separatos et Ecclesiam catholicam initiandos. Praeterea ad Ecclesiam catholicam pertinet hoc promovere, et efficienter id agere ea sola valet, cum ecclesiae orientales plures sint numero ac ad invicem independentes.

Quare ad dubium supra propositum, ad Orientales separatos quod attinet, *omnino affirmative respondendum censeo*. Quoad ceteros christianos, qui protestantes communius dicuntur, diserte egit Em.mus Card. Bea perspicuis et sedulis argumentis.

II. *Ad alia dubia*: « quinam et quo modo sint invitandi », respondendum censeo, *omnes prorsus separatos invitandos esse,* cum pro omnibus eadem valeat ratio.

Quod ad Orientales separatos attinet, via facilior apparet, cum unaquaeque ecclesia a ceteris distinguatur, et unicuique satis determinata et propria hierarchia praesit.

Uti Pius IX fecit, invitatio facienda videtur: 1) *per documentum publicum et generale;* sed praeter huiusmodi invitationem, 2) *aliquid agendum esse personaliter* cum iis auctoritatem habentibus seu qui praesunt propriis ecclesiis.

Hanc personalem invitationem facere, hodie facilius actuari poterit; committi enim poterit *Legatis Pontificiis* qui in pluribus Orientis Nationibus habentur, adiuvante quoque Sacra Congregatione Orientali.

Curetur meliori modo quo erit possibile, ut ii qui ad Concilium mittantur sint satis periti et ad discussiones recte et sincere capiendas idonei.

Sperandum fore ut, si in ipso documento quo separati ad Concilium invitantur, iste scopus perspicue proponatur, unaquaeque ecclesia vel confessio selectos ac peritos viros mittat: id enim eis multum interest, multumque favebit.

Ceteroquin supremae auctoritates illarum ecclesiarum liberae sint ut mittant quos ipsae velint, sive episcopos sive theologos vel professores.

Huiusmodi ad Concilium missi habeantur non, uti dicitur, *observatores, qui videantur in publica opinione tamquam alienigenae;* sed uti *hospites, honorati et honorandi* et considerentur, uti par est, iuxta propriam dignitatem; imo aestimentur uti *fratres. Praecedentiae* vero inter eos, uti puto, habebitur ratio, et *locus distinctus* in Aula erit eis assignandus, non tamen quasi appareant uti Patres Concilii, cum revera non sint, neque uti tales ipsi accessissent; omnes id bene percipiant.

Cum enim Concilium Oecumenicum sit negotium internum Ecclesiae catholicae, nequeunt illi partem activam in eodem habere, neque eis ullum ius ad votum competit: quod ab eis bene intelligitur.

Neque Concilium sedes erit discussionis inter catholicos et acatholicos.

Non videtur necessarium ut isti certiores fiant de omnibus negotiis in Concilio actis vel agendis; sed informari poterunt praesertim de illis quaestionibus quae, iudicio Concilii, maioris sint momenti relate ad unionem parandam.

Id quod separatis magis interest, est ut possint proprias pandere opiniones, ac difficultates quas ipsi experiuntur proponere, et notitias ac

explicationes circa doctrinam catholicam vel circa disciplinam ecclesiasticam obtinere. Hoc vero facilius et commodius, uti puto, obtinebitur in sede extra Concilium, ipso Concilio perdurante, si per determinatum coetum virorum peritorum, etiam e gremio Concilii, ipsi audiantur, eisque opportunae explicationes praebeantur.

Coetus iste vel consilium duplex sit oportet: alterum pro Orientalibus, alterum pro ceteris christianis separatis, quia non eaedem sunt difficultates orientalium ac protestantium.

Tandem, opportunam, imo valde convenientem dixerim invitationem *supremorum Capitum ecclesiarum* vel confessionum, ut sollemni *Concilii inaugurationi interesse* velint. Huiusmodi enim invitatio optimum erit signum benevolentiae erga eos ex parte Ecclesiae catholicae, et eorum praesentia bonam occasionem praeberet, ad relationes inter eos et et Ecclesiam initiandas.

Cum hisce animadversionibus, puto acceptandas esse « Conclusiones Secretariatus ad Christianorum unitatem fovendam de non-catholicis ad Concilium invitandis » heic adnexas.

4) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. TISSERANT: 1) Communitates christianae invitandae sunt ut eminentes personas eligant quae de laboribus Concilii cognoscere possint.

2) Invitentur per litteras, nomine Summi Pontificis, maiores Communitates, quae hierarchiam habent. Illae Communitates, quae minoris momenti sunt vel sine hierarchia, per quamdam generalem proclamationem moneantur, quod admissionem delegatorum petere possunt.

3) De praeparatoriis laboribus Secretariatus informationem iam poterit dare, prout qualitas Communitatis vel Delegati suggesserit, vel opiniones exquirere.

Card. MICARA: De opportunitate non catholicos admittendi aliquo modo ad Concilium Oecumenicum Vaticanum II affirmativa sententia Secretariatus pro unitate christianorum votis congruens videtur ipsius Summi Pontificis, qui in Coetu illo condendo finem hunc Se spectare edixit: « Qua magis ostendatur Noster amor atque benevolentia erga eos qui christiano nomine decorantur sed ab Apostolica Sede sunt seiuncti, utque ii Concilii labores sequi possint viamque facilius invenire ad illam unitatem assequendam quam Iesus Christus a coelesti Patre flagrantibus postulavit precibus » (Motu Proprio *Superno Dei Nutu*).

Christianos ergo ab unitate catholica, proh dolor! separatos arcere a Concilio tamquam omnino extraneos, longe alienum est a voluntate

universi dominici gregis Pastoris nostrumque omnium qui ad Eius sollicitudinum consortium propius vocati sumus.

Aliqualis igitur christianorum dissidentium participatio ad Concilium facile conceditur, at huius praesentiae forma, modus et limites probe definiendi sunt.

Eos admittendos esse putamus tamquam missi vel suarum communitatum repraesentantes, quibus sit facultas *observandi* Concilii celebrationem studiumque quod impenditur causasque et rationes quibus attenditur in statutis et normis conciliaribus apparandis et promulgandis.

Sane satagendum est ut dissidentibus appareat Ecclesiam Catholicam, quae inde a primaeva aetate « unum gestit interdum ne ignorata damnetur » (Tertullianus, *Apologeticum*), nihil vehementius desiderare quam sese coram ostendere sicuti est nec quidquam occultare debere.

Eos proinde adesse optandum est non solum conventibus generalibus publici iuris sed etiam sessionibus particularibus vel praeparatoriis, iis exceptis quae ipsorum praesentiam, peculiares ob causas, excludendam suadeant.

Ceterum, ut in voto opportune proponitur,[1] separatorum fratrum delegatis, circa Concilium et omnia ad illud pertinentia, semper praesto sit oportet Secretariatus ad Christianorum unitatem fovendam, quem ideo Summus Pontifex instituit « ut ii (i. e. fratres separati) Concilii labores sequi possint » (Motu Proprio *Superno Dei Nutu*); « perchè possa rispondere ai riferimenti di quanti nostri fratelli ben degni di rispetto, benchè separati — come suol dirsi — desiderano seguire l'opera del Concilio a luce di verità ed a misura di saggezza e di amabile discrezione » (dal discorso del 14 novembre 1960).

Postremis hisce verbis Summi Pontificis optatum exprimitur ut fratres separati, si Concilium prope sequi velint, huc accedant, honesta et laudabilia intendentes, omnia caritatis vel saltem urbanitatis officia impleturi, remota qualibet acuendi iurgia et divisiones prava voluntate. Sed timor ne quid obsequii Concilio detrahatur in praesentibus adiunctis excludendus videtur, attentis bonis plerumque dissidentium dispositionibus erga oecumenicam synodum.

Ad quaestionem de communitatibus invitandis et de forma ad hoc adhibenda, concordans cum propositis votis haec censeam:

Sive Ecclesiae Orthodoxae, quae dicuntur, sive confessiones Protestantium invitandae sunt.

Cum tamen Protestantium communitates tanta sit varietas desitque saepe centralis uniuscuiusque auctoritas, praestat ut invitationes dirigan-

[1] Cf. textum pp. 453-454.

tur ad maiores Confoederationes seu Consociationes internationales, quarum elenchum exhibet votum Secretariatus pro unitate Christianorum.[1]

Si eligatur forma invitationis generalis, ad omnes scilicet communitates christianas non catholicas directa, videtur peculiaris, id est personalis, invitatio adiicienda esse pro Patriarchis Orientalibus Ecclesiarum, in obsequium communis sacerdotii et episcopatus.

Selectio delegatorum relinquatur ipsis communitatibus, salvo iure exprimendi « agrément » vel « nulla osta », quod Concilii Praesidentia sibi vindicandum iudicaverit.

Numerus etiam delegatorum singularum communitatum non videtur esse rigorose definiendus, servatis tamen iustis limitibus.

Valde expedit ut Secretariatus pro unione Christianorum, iam ante Concilium, cum communitatibus acatholicis earumque, quae magis praestent, personis relationes foveat, non quidem ad negotiandum vel paciscendum sed ad mutuam agnitionem et caritatem augendam, unde unio optatissima aliquando exoriatur, ad quam oecumenica synodus instanter appellat.

Card. PIZZARDO: 1) Consideratis eis quae in positione Eminentissimi Domini Cardinalis Bea proferuntur, placet quod ad Concilium invitentur qui repraesentent Communitates christianas ab Apostolica Sede separatas. Inveniendum autem est aptum criterium quo numerus huiusmodi invitatorum opportune limitetur ac momento ipsarum Communitatum separatarum respondeat.

2) Non invitentur ut « Observatores », ex rationibus ab Exc.mo D. Samoré expositis. Admittantur praevio obtento « Nihil Obstat » a parte illius Officii cui Sanctissimus Dominus Noster hoc concrediderit. Placet consilium eiusdem Exc.mi Domini Samoré, quod Secretariatui Unionis et Commissioni de Ecclesiis Orientalibus particularis cura illorum « hospitum » committatur.

3) Etsi rationibus ab Exc.mo Domino Gabriele A. Coussa expositis vis quaedam negari nequit, non catholici admittantur ad sessiones generales publicas, non autem ad sessiones Commissionum, salvis exceptionibus opportune statuendis.

Card. ALOISI MASELLA: Tribus quaestionibus nobis hodie propositis respondeo iuxta Vota Em.mi ac Rev.mi Cardinalis Bea, ac Em.mi ac Rev.mi Cardinalis Hamleti Cicognani.

---

[1] Cf. textum pp.454-455.

Card. FERRETTO: Ad conclusiones sive ab Em.mo Card. Bea sive ab Em.mo Card. Cicognani propositas — quae tamen inter sese sapienter componendae erunt — humiliter respondeo placet.

Card. LIÉNART: Quattuor conclusionibus ab Em.mo Card. Bea relatore propositis plene assentio.

Card. TAPPOUNI: Sine dubio, conveniens est, non catholicos aliquo modo certiores de laboribus conciliaribus facere; quia, etsi Concilium Ecclesiae Catholicae interior eventus est, rationem tamen habere debet de societatis nostri temporis postulationibus, omnibusque mandatum patefacere Ecclesiae a Christo commissum Redemptore, qui « Sanctam aedificare Ecclesiam decrevit, in qua velut in domo Dei viventis, fideles omnes unius fidei et caritatis vinculo continerentur » (Const. *Pastor Aeternus,* Conc. Vat. I).

Invitatio generalis: Ex consuetudine priore historica (Conc. Lugd., Florent., Vat. I) valde opportunum videretur ut Summus Pontifex, per decretum aliquod particulare, generalem invitationem omnibus non catholicis dirigeret, qua Concilii celebrationem significaret, eosque ad reconciliationem suaderet, ut denuo « unum ovile et unus Pastor » in Ecclesia Christi fieret.

Invitatio personalis: Catholica Ecclesia nihil abdendum, nihil timendum habet. Opportunum ita videtur *duas sub-commissiones instituere, in sinu Commissionis pro Ecclesiis Orientalibus priorem, ad provehendas* relationes cum fratribus orientalibus separatis; *in sinu Secretariatus unionis alteram,* ad relationes cum Protestantibus.

Ecclesiarum dein Praesides, *prudenter praeauditi et desiderium participandi patefacientes,* a Cardinale Commissionis Praeside, vel Secretariatus, *personaliter* invitari oportebit ut suos ipsi procuratores — delegatos — mittant.

Statuta tamen harum duarum sub-commissionum mixtarum, e membris scilicet catholicis et non catholicis, ante ipsam invitationem, pro opportunitate, definiri debent.

Dictae duae sub-commissiones incipiant labores necesse est magna consuetudine caritatis et mutuae aestimationis; ita ut gradatim possibilitates unionis definiri possint. Ab exitu contactuum videbitur opportunitas concedendi non catholicis maiorem fiduciam nec non intimiorem ad Concilium participationem.

Interea, salvo meliore iudicio, aptius videtur illos simpliciter vocare « *Invitatos* », vitando verbum « *Observatores* » cum verbum hoc, quod innovationem aliquam sapit, significationem in Conventibus inter-

nationalibus certe definitam acceperit, iuribus officiisque plenam, quae nec definiri nec concedi in Concilio aliquo Oecumenico possent.

Alia ex parte, si haec nota Protestantes forte satisfecerit, Orientales certo non satisfaciet, cum isti meram « Observatoris » attributionem sane non acceptent. Episcopi enim Orientales nunquam patientur se poni in gradu aequalitatis cum Protestantibus.

Prae oculis denique habendum est praesentiam « Observatorum » (praesertim illorum qui e regionibus communistis pervenire possent) plenam libertatem Episcopis catholicis in Concilio forte auferre.

Omni in casu, motivum satisfactionis haud dubie est videre quod « tam orthodoxi quam protestantes, cum cautelis quidem, sed manifeste ac positive desiderium pandunt contactus instaurandi cum Ecclesia Catholica, quo labores Concilii Vaticani observare possint »,[1] ita ut, libenti animo posset quis Ioanni vigesimo tertio ea verba referre, quae de Innocentio undecimo Bossuet egregie aiebat « qu'on ne peut s'empêcher d'espérer quelque chose de grand pour la réunion des chrétiens, sous un Pape qui exerce si saintement et avec un désintéressement parfait, le plus saint ministère qui est au monde » ...

Card. Agagianian: Placet iuxta vota et iuxta dicta a Relatoribus.[2]

Card. Gilroy: Placet in omnibus ut relata.[2]

Card. De Gouveia: Mihi placet et voveo iuxta Eminentissimi Card. Bea expositionem et observationes Em.mi Card. Cicognani, Secretarii Status.

Card. Pla y Deniel: Placent conclusiones propositae a Secretariatu ad christianorum unitatem fovendam de non catholicis ad Concilium invitandis cum observationibus Eminentissimi Cardinalis Hamleti Cicognani Secretarii Status.

Card. Frings: 1) Omnes concordant in eo, ut bonum sit non catholicos habere possibilitatem observandi labores Concilii eoque fine mittendi repraesentantes.

2) Eorum officium esset diversum ab officio diurnariorum scriptorum. Horum enim functio esset divulgare in publico notitias veras de rebus gestis in Concilio. Istis autem daretur occasio cognoscendi verum sensum Ecclesiae eiusque dogmatum, eius amorem erga separatos et verum desiderium perveniendi ad unitatem Christianorum, et de his omnibus referre iis, qui eos miserunt.

Titulus observatorum non mihi videtur ita conveniens, quia cum

---

[1] Cf. textum p. 452.

[2] Ex taeniola magnetica.

hoc titulo secundum consuetudinem magnorum conventuum certa iura coniuncta sunt, quae non indiscriminatim concedi possunt his repraesentantibus.

3) Invitandae mihi videntur imprimis ecclesiae ritus orientalis ab Ecclesia disiunctae et decem confoederationes mundiales denominationum Christianorum enumeratae a Cardinale ponente secundum opinionem secretarii generalis consilii mundialis ecclesiarum Visser't Hooft.

Invitatio generalis non mihi videtur conveniens.

4) Quoad quaestionem, quaenam personae vocandae sint ut repraesentantes communitatum separatarum, mihi videtur impossibile, ut ipsi episcopi, sive veri sive sic dicti, invitentur aut admittantur, quia inter se essent nimis differentes et periculum sit, ne cum ipsis patribus Concilii aequiparentur vel aequiparari desiderent.

Melius videtur vocare professores vel consiliarios ecclesiasticos vel etiam parochos laureatos in theologia vel iure canonico.

5) Repraesentantes admittantur primo ad sessiones generales, quibus definitive dogmata vel leges deciduntur, secundo in congregationibus, quae simul cum consultoribus habentur, non tamen ad congregationes in quibus patres votum deliberativum habentes soli conveniunt. Non iis competit ius loquendi vel verbum petendi.

6) Omnino extra Concilium secretariatus ad unitatem Christianorum fovendam habeat *officium informationis* cum duplici scopo, primo, ut repraesentantes communitatum separatarum habeant occasionem sese informandi de rebus doctrinae vel disciplinae in Concilio gerendis, praesertim quoad conceptus difficiliores dogmaticos, secundo, ut detur occasio explorandi ad usum patrum Concilii mentem separatorum et repercussiones rerum in Concilio gestarum.

Omnino autem excludantur disputationes stricte dictae, negotiationes vel pactiones cum non catholicis nec opportunum videtur, ut in hoc officio patres Concilii loquantur vel adsint. Congrua garantia detur a repraesentatibus, ne informationes acceptas scriptoribus diurnariorum tradant.

Card. Caggiano: Placet iuxta modum expositio Em.mi Cardinalis Bea, cuius conclusiones admitto tamen iuxta observationes Em.mi Card. Cicognani.

Card. Valeri: Ad primum: Omnes conveniunt non catholicos esse aliquo modo invitandos, quod ceterum iam in Concilio Vaticano I factum est per duplicem Litteram Apostolicam quarum prima *Arcano Divinae Providentiae consilio* ad Episcopos separatos ritus Orientalis missa fuit,

altera eodem anno 1868 ad Protestantes et alios acatholicos, generatim, ad simplicem nuntium dandum proximi Concilii.

Idem plus minus faciendum puto in praesenti, attentis tamen circumstantiis hodiernis et benevolentia, ut ita dicam, quae multae confessiones Protestanticae nostrum magnum eventum expectant.

Itaque, meo humillimo iudicio, invitatio quaedam personalis Patriarchis Ecclesiarum Orientalium separatarum mittenda esset, sive per Litteras Apostolicas sive per aliud medium circumstantiis accommodatum. Protestantibus vero, vel aliis acatholicis, invitatio generalis per ephemerides. Pro sectis protestantibus potioribus, ut puto, Anglicanis, Lutheranis, Calvinistis addi posset invitatio quaedam semiufficialis, modo aliquo opportuno studio subiciendo, ut puto per aliquam interpositam personam vel Membra Secretariatus pro Unione Christianorum.

Ad secundum: Certe tamquam spectatores in sollemnibus Sessionibus. Sed quaeritur an etiam quibusdam Sessionibus particularibus invitandi sint, semper ut spectatores.

Res difficilis solutionis est et fortasse relinquenda iudicio Praesidum singularum Commissionum. Meminisse tamen iuvabit verba desideratissimi Card. Tardini diei 24 ianuarii 1960: Ecclesiam Catholicam nihil habere quod ascondi debeat, etsi prudentiae virtus in quibusdam circumstantiis non sit obliviscenda.

Puto multa per Secretariatum Unionis fieri posse sive antea sive durante Oecumenico Concilio, fratres separatos adeundo, ipsis doctrinam catholicam explicando, praeiudicia removendo et omnia possibilia in actu ponendo ut eis tandem Ecclesia Catholica appareat sicut est scilicet vere sponsa Christi non habens maculam neque rugam.

Card. Siri: 1) Invitandi sunt non catholici ut observatores tantum.

2) Invitatio facienda est Communitatibus vel si habent Episcopos (sive sint valide ordinati, sive non sint), iisdem qui singulis Communitatibus praesunt.

3) Invitatio generalis per actum Summi Pontificis ut fiat, conveniens est.

4) Invitatio particularis facienda est per Secretariatum cui competit.

5) Observatores sessionibus generalibus et etiam particularibus ut admittantur oportet, nisi aliter in casu particulari Praeses decernat.

6) Ordo servetur inter invitatos, qui magis eorum habitudini correspondens praesumitur.

Card. D'Alton: Imprimis, modo praeliminari, hoc velim dicere. In tota hac quaestione prae oculis habenda est opinio publica mundialis

quae ex ephemeridibus diurnis et ex radiodiffusione et televisione iudicium suum de Concilio efformabit. Iam sat diffusa est opinio apud multos Concilium futurum esse ad instar Conferentiae Internationalis inter Ecclesiam Catholicam et non catholicos ad quaerendam unitatem.

Talis opinio falsa multum damnum causare potest claritati fidei etiam nonnullorum catholicorum qui rem non bene intelligunt. Meo iudicio, ergo, summi momenti est ut non catholici non modo sint « observatores » tantum sed *ut videantur* esse observatores tantum et non participantes. Hoc debet toto mundo luce clarius manifestari v. g. ex verbis invitationis, ex loco in quo non catholici sedent in Sessionibus, ex nuntiis officialibus diurnariis scriptoribus datis et in aliis huiusmodi.

Quoad varias quaestiones particulares sic opinionem meam exprimo.

Primo: Invitatio generalis, aliis tamen verbis concepta pro Patriarchis Orthodoxis quam pro Protestantibus, mitti debet ad omnes Patriarchas et ad omnes Confoederationes Mundiales Protestantium, relinquendo ipsis supremis auctoritatibus non catholicis electionem personarum, sive episcopi sive theologi, qui eas repraesentabunt.

Secundo: Invitatio debet esse ad mittendum « observatores ».

Tertio: Observatores certo admitti debent ad Sessiones Generales.

Quarto: De quaestione utrum non catholici admitti debeant ad Sessiones praeliminares anceps haereo sed inclino ad responsionem negativam. Certo in his Sessionibus praeparatoriis Ecclesiam Catholicam pressius videbunt sed qui vidit non semper recte intelligit, praesertim si non habet mentalitatem « ab intra ».

Meo iudicio nihil debet nunc statui de hac re; in limine ipsius Concilii vel durante Concilio res, certo certius, clarius evadet.

Card. McIntyre: Ego accepto observationes Em.mi Card. Cicognani.

Card. Léger: Votum Em.mi Card. Augustini Bea et observationes Em.mi Card. Cicognani quoad mentem accepto. Placet iuxta modum.

1) Pro omnibus prae oculis semper habetur illa maxima distinctio quae existit inter Orthodoxos et alios christianos non catholicos. Aliter aliterque agendum est quoad invitationes et contactus et problemata exponenda.

2) Quo « titulo » non catholici invitandi sunt, est quaestio difficilis et magni momenti. Significatio verbi « observator » non est eadem in lingua gallica ac in lingua anglica. Necessarium erit accurate definire qualis « participatio » reservatur non catholicis in Concilio.

3) Apparet necessitas adunandi peritos in re oecumenica, qui men-

tem et reactiones christianorum non catholicorum bene cognoscunt, ut primi contactus ad felicem exitum perveniant.

N.B.: Multa vota Em.morum et Rev.morum membrorum istius Commissionis Centralis observationes peculiariter congruentes continent et mihi videtur opportunum omnibus membris Commissionis exemplaria habere istorum votorum.

Card. GRACIAS: De quaestione « Utrum Spectatores sint invitandi » confiteor me sic sentire: 1) Sedes Apostolica ad conventum Concilii Universalis Ecclesiarum apud Novam Delhi in India quinque Spectatores nominavit. Curnam relate ad Concilium Oecumenicum similiter agere indecorum nobis videtur? Verba Cardinalis Tardini, piae memoriae, Ecclesiam nihilum habere occultum, maxime sunt idonea; haec vero cum illis Leonis XIII, Ecclesiam veritatem non metuere, praeclaro Pastore historico relate ad Archivum Vaticanum, consonant.

2) Tum propter ignorantiam de rebus Ecclesiae, tum propter motum animi ipsorum « de ordine nimis stricto » occasionem salubrem videndi in actu Ecclesiam docentem, habebunt — Unitas veritatis, Unitas Fidei...

3) Generatim, Sessiones omnes ipsis faciles aditu esse oportebit; dico « generatim » praecise ad salvandam libertatem Praesidis, Sancti Patris, ipsos, si hoc necessarium videatur, excludendi a quacumque Sessione particulari.

4) Invitatio Capitibus Communionum diversarum plena debet esse libertate accipiendi eam vel minime, deque numero decernendi.

Card. CENTO: Placet.

Dum plane consentio quatuor conclusionibus Em.mi Card. Ponentis, quaero quid sit censendum de Iudaeis et Mahometanis, cum de illis quoque ipse locutus sit, nihil tamen practice proponens... Dura mihi videretur eorum petitionibus absoluta negativa. Fratres separati acceptentur ut « hospites ».

Card. GARIBI Y RIVERA: Placent conclusiones Em.mi Card. Bea cum animadversionibus Em.mi Card. Cicognani.

Card. GODFREY: 1) Meo humili iudicio Sanctissimus Dominus posset opportune invitare acatholicos ad Concilium: sine dubio Ecclesias Orientales ut mittant observatores.

Necessarium omnino esset stricte determinare ab initio quid, ad mentem nostram, significet terminum « observatorem » vel « repraesentantem » respectu Concilii. Ita omnis confusio evitaretur.

Pro Protestantibus sufficeret, uti puto, invitationem mittere ad Con-

silium Mundiale Ecclesiarum quod est repraesentativum, ut dicebat Em.mus Relator, centum octoginta Sectarum vel Communionum.

Superfluum esset invitare plus quam decem personas, quia illi observatores post Concilium possent referre eorum iudicia ad Auctoritates Consilii Mundialis Ecclesiarum.

In tanta varietate doctrinarum talis repraesentatio deberet sufficere et invitatio esset pignus nostrae bonae voluntatis et desiderii ut doctrinae nostrae clare exponantur et ut omnes veniant ad unum ovile.

2) a) Ad hoc manifestandum sufficeret quod observatores sint praesentes in Sessionibus Sollemnibus sensu passivo et, ut dixi, bene determinato et praeciso.

b) Non esset opportunum ut fratres separati interveniant ut oratores vel observatores in aliis sessionibus ubi possent interpretare nostras discussiones et varias opiniones ut manifestationem divisionis in Ecclesia.

Meminisse iuvat quod observatores tantam habebunt varietatem doctrinarum ut unusquisque observator loqueretur secundum principium interpretationis privatae vel personalis. Sine fructu ergo esset omnis discussio. Nonne etiam esset periculum res secretas diurnariis communicandi?

Communis etiam est sententia inter Protestantes quod « Romani », uti saepe nominamur, speciatim ab Anglicanis, facient concessiones tam in doctrina quam in disciplina et in re morali. Quamobrem melius esset non confirmare talem persuasionem.

Praesentia activa ergo esset nec utilis nec opportuna. Nullum dubium quod contactus promoti a Secretariatu pro Unione possent habere optimos fructus eliminando erroneas interpretationes dogmatum Catholicorum et praxis moralis.

Card. CONFALONIERI: Apta suadensque relatio ab Em.mo Card. Bea facta; sapientes conclusiones propositae, quibus corde adhaereo.

Quoad modum tractandi Praelatos Orientales, Concilio Oecumenico fortasse praesentes, indicationes Em.mi Card. H. I. Cicognani servari exopto.

Card. RICHAUD: Placet mihi tota expositio Em.mi Card. Bea, relatoris.

Attamen libenter sumo observationes Em.mi Card. Gracias de triplici sensu vocis « Observatores »[1] quam eligerem.

---

[1] Card. Gracias, suffragio scripto exhibito (cf. p. 474), oretenus haec adiunxit: « Non intelligitur cur uti vocabulo *Observers* (*Observatores*) est improprium, quia

Etenim vocabulum « Hospes » videtur se habere ut « advena », vel « alienigena ». Oportet saltem dicere « Hospites Fratres ».

De modo invitationis, ad quales sessiones invitandi sunt non catholici, quoad coetus qui durante Concilio et in ambitu Secretariatus possunt cum istis institui, plene remitto ad ipsum Secretariatum pro Christianorum unitate fovenda.

Card. DÖPFNER: Expresse sublineare velim momentum, quod habet nostra quaestio pro unitate Christianitatis promovenda et pro futura motionis oecumenicae evolutione. Etsi veritas dogmatica nullo modo violanda est et singula diligenter deliberanda sunt, hac in re imprimis necesse est, totam rem vera cum magnanimitate tractari.

Propositis 4 conclusionibus Em.mi Relatoris libenter assentio, notas tamen addere velim sequentes:

1) Ad conclusionem tertiam: Nomina earum personarum, quae a singulis communitatibus non catholicis ad Concilium mittendae sunt, iam ante invitationem formalem modo non officiali Secretariatui annuntianda esse videntur. Hoc enim modo impediri poterit, quominus mittantur viri, qui propter asperum modum, quo se adversus Ecclesiam gerunt, noti sunt.

2) Ad conclusionem quartam: Diligenter examinentur modalitates, secundum quas observatores catholici interesse solent conventibus communitatum non catholicorum, ut congruenter decidi possit, quo modo et ambitu observatores non catholici ad singularum sessionum genera Concilii admitti possint.

Praesentia observatorum in sessionibus commissionum certo graviores difficultates faciet et hac de causa quoad singulos respectus diligenter perpendenda est; a priori tamen deneganda esse non videtur.

Card. MARELLA: I. Invitationem generalem Summus Pontifex remittat ad omnes « fratres separatos » ut Concilii Oecumenici labores, sive per se sive per alios, insequi velint. In hac autem invitatione, paternis verbis confecta, praefiniendum non videtur munus quod ipsi in Concilio habituri sint.

II. Huiusmodi munus nec « interloquentium » (interlocutori) nec

---

saltem in lingua anglica vocabulum *Observers* habet triplicem connotationem et certe connotationem non sinistram vel malam: Primo: connotatio est quod *Observers* possunt ex invitatione esse praesentes. Secundo: Non habent ius interloquendi vel disputandi, et ratio est quia praesumitur, in casu, *Observatores* non volunt participare active. Ergo mihi videtur nos posse uti vocabulo, sine tensione, *Observers*. Generatim sessiones omnes ipsis faciles aditu esse oportebit... » (Textus trancriptus est ex taeniola magnetica).

« observatorum » (osservatori) proprie dictorum esse poterit, propter rationes a Consultoribus allatas. Ideoque, Sessionibus praeparatoriis Concilii minime interesse deberent ad praecavenda incommoda vel difficultates quae facile oriri possent.

III. Ordinem et modum quo non-catholici admitti poterunt ad Concilium, ipse « Secretariatus ad Christianorum unitatem fovendam » opportune statuet ac moderabitur, iuxta relata trium Consultorum consilia et vota. Agendum erit scilicet de « amicis conventibus » (riunioni amichevoli) inter fratres separatos et catholicos, sive theologos sive canonistas, quin etiam Episcopos. Inter huiusmodi conventuum participes, Secretariatus eos eligendos curabit qui bene noscunt sive protestantium, sive orthodoxorum mentem. Hae mutuae disputationes, magna cum charitate ineundae, illas praesertim quaestiones respicient, quae magis illorum interest, hunc praecipuum in finem ut separatis fratribus innotescant quae in generalibus Concilii sessionibus tractabuntur. Nisi enim ipsi rite praeparentur, periculum est ne in suis praeiudicatis falsis opinionibus confirmentur.

IV. Ad illas adunationes vel conventus Secretariatus invitet Praesides seu Moderatores Confoederationum seu Consociationum internationalium vel mundialium, prout proponitur in fasciculo nobis exhibito, necnon praecipuas personas et Congregationes seu Communitates; sic, ad exemplum, quosdam coetus « oecumenicorum » virorum, qui dicuntur, uti fratres a « Taizé » in Gallia, qui praeparatorios Concilii nostri labores magno studio prosequuntur, quique suis opportunis animadversionibus Concilium iuvare poterunt.

V. Ad sessiones generales maior etiam Consociationum vel Societatum numerus invitari poterit ab ipso Secretariatu Generali Concilii. Attamen necesse est prae oculis habeatur animus et voluntas praesertim Ecclesiae Orthodoxae Orientalis et Ecclesiae Anglicanae quoad ad ordinem sedendi Patriarcharum, Archiepiscoporum et Episcoporum. Ad hoc disponendus esse videtur separatus subsellionum ordo (vulgo, tribuna). Hi omnes in sessionibus generalibus meri observatores esse deberent, etsi antea bene edocti de rebus in Concilio agendis, prout in n. III fasciculi proponitur.[1]

VI. Praeterea animadvertere mihi liceat, in publicis documentis, discussionibus, alloquiis cum fratribus separatis, allusiones ad « reditum » vel « magnum reditum » in sinum Romanae Ecclesiae minime congruere. Quod sane difficile est dictu.

Haec enim proferens, nullo modo censeo opinionem confirmare

---

[1] Cf. p. 452 ss.

quam nonnulli habere possunt, sese iam in Ecclesia Catholica versari. Siquidem omnes et etiam ipsi bene noscunt et admittunt extitisse et adhuc esse infaustam « separationem », seque ad Ecclesiam visibilem non amplius pertinere. Attamen verbum illud « reditum » ipsis minime placet, qui dictitant: « Non sum ego qui reliqui Ecclesiam. Reditus insuper secumfert, ut in filio prodigo, confessionem illam. ergo erravi; Pater, peccavi! ».

Multoties audivi eos qui inter Protestantes nati sunt separationem sibimetipsis minime imputare, sed, historice, suis maioribus ac parentibus. Fateor nobis difficile est intelligere: sed non agitur hic de mentis argumentatione vel disputatione; sed unice de quodam animi sensu ac dispositione. Quapropter in publicis actis ipsi malunt sermo fiat non de « reditu » sed potius de « introitu » in Ecclesiam Catholicam; de « unione » cum Ecclesia Catholica, ut tandem aliquando fiat christianorum unitas quae, historice, viguit ac floruit ante separationem. Nil mirum quod ipse Summus Pontifex sua in Encyclica *Ad Petri Cathedram* sive in Motu proprio *Superno Dei Nutu,* non loquitur de « reditu » sed haec profert verba: « ... ii etiam cernentes, qui ab Apostolica Sede seiuncti sunt, suave, ut confidimus, invitamentum accipient ad *illam unitatem quaerendam* assequendamque quam Iesus Christus a Coelesti Patre flagrantibus rogavit precibus » et « ... ut ii qui christiano nomine decorantur Concilii labores sequi possint viamque facilius invenire *ad unitatem assequendam* ».

Card. TESTA: Corporis ecclesiastici unitatem Ecclesia Catholica tam magni facere consuevit ut nihil quod errantes ad veritatem, seiunctos ad communionem adducere posset intentatum omitteret. Ideo, quamvis diversimode secundum temporum circumstantias, semper tamen curavit ut conciliorum oecumenicorum celebratio in qua unitas catholica peculiariter eminet, christianis quacumque de causa dissidentibus occasionem praeberet ut « accederent et illuminarentur ».

Huius autem curae exemplum in concilio praebetur Florentino, in quo, nulla habita anteriorum scissionum ratione, graeci cum latinis ad pacem instaurandam convenerunt. Ideo reputo separatos, sicut iam occasione Concilii Vaticani I factum est, ad concilium per se invitandos esse, illos generalioribus terminis hortando ut ad illud conveniant.

Ad hoc autem ut invitatio ista efficacius atque sine ullo Ecclesiae Catholicae detrimento, optatum consequatur finem, praeterquam ad omnes generalioribus terminis directam convocationem, reputo, quosdam inter separatos, sive per epistolas sive per legatos, singulariter invitandos esse.

In iis autem qui invitandi sunt definiendis ratio imprimis habenda erit:

1) Eorum qui sive propter munus quod gerunt, sive propter scientiam qua pollent maiorem atque efficaciorem in suos exercent influxum.

2) Eorum qui propter iam bene notam animi dispositionem utiliter et fructuose pro se atque pro suis concilii laboribus propius adesse poterunt, ita ut eorum praesentia opus unitatis revera promoveatur.

Singularis autem convocatio nemini dirigatur qui, prudenter prius interrogatus, se invitationem laeto animo accepturum non ostenderit.

Opportuno autem tempore praevideatur constitutio commissionis quae peritos revera in causis separatorum praesules et consultores adnumeret et quae, suo tempore, inter Concilium et separatos qui convenerint tamquam mediator existat.

Card. MUENCH: Beatissime Pater, in responsione ad quaestionem iam nunc nobis ab Em.mo Relatore expositam, ego humiliter sequens votum schematice trado:

I. Post attentam considerationem declarationum a Tua Sanctitate prolatarum ac post assiduum studium de ante hac in re actis deque nunc quae vigent causis, nullum censeo manere dubium circa opportunitatem, immo vero, necessitatem invitandi non-catholicos ad Concilium Oecumenicum Vaticanum II.

II Relate ad modum quo ratio cuiusvis invitationis determinetur, duplex consideratio adest, scil. quinam coetus seu communitates invitandi et quaenam personae tamquam magis aptae ad eos repraesentandos considerandae.

Ad primum: « quaenam communitates », elenchus a Secretariatu in Relatione [1] propositus, mihi videtur esse maxime aptus et inclusive ut applicandus sit. Ecclesiae Orientales Orthodoxae sane invitabuntur per respectivos Patriarchas.

Ad secundum: « quaenam personae », opportunius videtur invitationi adiungere aliquid supplicii ut repraesentantes seligantur potius ob eorum qualificationem academicam, ut ita dicam, et non propter eorum positionem utcumque officialem in propria communitate seu Ecclesia. Facilius hac via evitabuntur difficultates ex quaestione sive praecedentiae sive inexperientiae in materia.

III. Fine finaliter, de observatorum parte in ipso Concilio, ut obtineatur finis quem Secretariatus in sua Relatione tam clare enucleavit, necesse est admittere observatores non solum ad Sessiones Generales, sed, ut

---

[1] Cf. textum pp. 454-455.

norma generalis fert, ad omnes sessiones. Haec norma, tamen, melius determinari potest solum quando magis praecisatur ordo Concilii. Praeterea, concredendum est Secretariatui iam inde promovere illas adunationes particulares ad observatorum utilitatem, ut finis totius huius negotii efficacius attingatur.

Hoc tamen votum Tuo sapientiori submittens iudicio, Beatissime Pater.

Card. MEYER: Placet mihi iuxta omnia quae continentur in relatione Em.mi Cardinalis Bea, simul cum animadversionibus Em.mi Cardinalis Cicognani.

Card. DOI: Placent omnes conclusiones iuxta relationes Em.morum Cardinalium Bea et Cicognani.

Card. ALFRINK: Placet in omnibus.

Card. SANTOS: Placet. In voto Em.mi Card. Ponentis, cum observationibus ab Em.mo Card. Cicognani elaboratis: notandum quidem et monstrandum est Ecclesiam Catholicam vere esse hospitalem.

Card. QUINTERO: Placet mihi. Adhaereo omnino conclusionibus Em.mi Cardinalis Bea et animadversionibus Em.mi Cardinalis Cicognani.

Card. CONCHA: Iis omnino adhaereo quae ab Em.mo ac Rev.mo Dom.no Card. Augustino Bea proposita sunt. Placet ergo.

Card. OTTAVIANI: Cum ex iis, quae exposita sunt, mihi videatur res non esse adhuc bene compositas, cumque, ex hucusque dictis, multa mihi videntur praevidenda iurgia, difficultates et incommoda, censeo respondendum « Dilata » et ad mentem: mens est ut clarius et praecise fiant propositiones.

Card. DI JORIO: In conclusionibus Em.mi Card. Ponentis prout in folio summario descriptae sunt.

Card. ROBERTI: Placent conclusiones Em.mi Cardinalis Bea cum declarationibus Em.mi Cardinalis H. I. Cicognani. Unum velim ne numerus invitatorum rigidius intelligatur.

Card. JULLIEN: Placet iuxta modum, idest: 1) Eminentissimi Ponentes inter se videbunt de quibusdam discrepantiis in eorum votis.

2) Dummodo adsint sessiones secretae, ad quas non admittuntur acatholici s. d. invitati.

3) Humillime quaererem ut Em.mus Cardinalis Bea, Secretarius, videat utrum opportunum sit necne, invitare illos dissidentes qui addicti sunt sic dictae parvae Ecclesiae, « la petite Eglise », qui in Belgio et in

Gallia sunt; a Concordato Sanctae Sedis cum Gallia *non agnoscunt,* ut aiunt, Romanum Pontificem.

Card. LARRAONA: Sub tribus quaestionibus illa omnia colligimus quae proponere intendimus:

I. An, quo titulo et in quos fines acatholici invitandi sunt.

II. Qui ex acatholicis et qua ratione invitari debeant.

III. Ad quae Concilio acatholici admitti valeant.

I. *An, quo titulo et ad quos fines acatholici invitandi sunt.*

1) *An acatholici invitandi sint.*

Ipsos invitare licet et invitare expedit ex rationibus in Schemate optime expositis quas hic complere liceat.

a) Adsunt antiqua et recentiora praecedentia (id est, facta quae possibilitatem comprobant) in Conciliis Lugdunensi II, Florentino, Tridentino, Vaticano et etiam in aliis. Aliqua ex his praecedentibus satis sunt nostro casui analoga et vicinia, alia etsi diversae rationis videantur et nostris temporibus aptanda, tamen non obscurum fundamentum invitationi praebent quae nunc proponitur.

b) Ceterum, *res integra iam non est,* post duas publicas declarationes absque dubio *auctoritative* ab Em.mo Card. Tardini factas, prima d. 30. oct. 1959 et altera magis expressa d. 24 ian. 1960.

c) Est optima occasio manifestandi christianis acatholicis maternam Ecclesiae caritatem, sollicitudinem, ipsisque exponendi catholicam veritatem, necnon eorum doctrinarum expositionem certam et actualem audiendi.

d) Bona aliqua prudenter sperare ex invitationibus licet, nempe: non conversio neque favorabilia facta, sed quidem: *maior approximatio Ecclesiae, participatio* quaedam sive in *veritatibus fundamentalibus profitendis,* ut fides in Deum Iesum Christum et in aliqua fundamentaliora dogmata; *maior unio in caritate* qua omnes christiani ligari debemur, et pariter in aliquibus magis practicis ut in oratione, in defendenda libertate religiosa, in quibusdam forsan actionibus socialibus, etc.

e) Quia timor non adest, ut illud renovetur quod in Vaticano I accidit, scilicet, quod reiiciatur et despiciatur invitatio.

2) *Quo titulo acatholici invitandi et ad Concilium admittendi sunt.*

a) Non ut diurnarii ad informationem et divulgationem notitiarum. Hi magni quidem faciendi sunt et in dies ducendi, veris ipsis datis informationibus circa res praecipue quas certe aliter deformabunt, cum intelligere ipsas non valeant.

b) Non ut *observatores,* sensu in iure internationali recepto, qui

non prorsus nostro casui accommodari potest, *ob excessum* et *ob defectum* simul. Peccat ob *excessum,* quia titulus observatoris aliqua iura practice pluries secumfert interventus directi et aequalitatem in re supponit. Peccat *ob defectum,* quia titulus verae *repraesentationis* qui ipsis agnosci potest altior est, etsi minorem interventum secumferre possit et ex clara ipsius definitione certo secumferre debet.

c) Non invitantur ut *Concilii membra* cum relativis iuribus et facultatibus ut patet.

d) Sed ex parte nostra invitantur ut *repraesentantes* vel *delegati* suarum communitatum ad fines clare designatos et intra certos limites constitutos. Quo *colore,* quo *gradu* et qua *intentione* ipsi velint repraesentationem acceptare, eis relinquitur; scilicet: an sub respectu *doctrinali* vel etiam *hierarchico,* an sit repraesentatio *officialis* vel *officiosa* tantum, etc.

3) *Ad quos fines acatholicos admittere non liceat.*

a) Non licet invitare acatholicos, ut *quomodolibet videamur ipsorum erroribus indulgere.* Inde omnia sincere et fideliter vitare oportet quae bonis imo optimis iustam scandali occasionem praebere valeant et aliquibus minus in secura doctrina fortibus pericula errorum, contemnationum, peregrinarum doctrinarum damnose et imprudenter offeramus.

b) *Non ut ipsos convertamus,* quod etsi possibile fuisset, et certo certius moraliter possibile non est, non esset nec prudens nec forsan pro *vera, solida, durabili unione* expediens.

c) *Non ut cum ipsis pacta ineamus* quaelibet, etsi viderentur optima. Haec alii occasioni relinquenda sunt.

d) *Non ut ipsos recognoscamus* vel consolidemus.

4) *Qui sint fines in hac admissione acatholicorum ad Concilium sancte prosequendi.*

Fraterno ducimur amore dum acatholicos ad Concilium invitamus:

a) Ut Ecclesiam Catholicam eis ostendamus ut Ipsa revera est, imo ut eisdem pateat consuetudo et experientia Ecclesiae.

b) Ut praeiudicatis ipsorum opinionibus et erroribus circa Ecclesiam ipsiusque doctrinam, disciplinam, regimen theoretice et practice respondeamus.

c) Ut veram Ecclesiae doctrinam modo et ratione magis ipsis accommodatis ob eorum oculos ponamus.

d) Ut pastoralem caritatem et sincerum Ecclesiae amorem sentiant, ut ipsius magnanimitatem admirent, in quaestionibus mere historicis et sub respectu historico e medio tollendis.

e) Ut nostrae disciplinae sanctitatem et organizationis serietatem atque efficaciam videre et experiri possint.

II. *Qui et quomodo invitandi sunt.*

1) *Qui invitandi sunt.*

a) *Quoad orthodoxos,* omnes Ecclesiae seu Communitates quae organizationem autonomam habent.

Quoad protestantes prout in voto proponitur.

b) Videri potest *practice* an aliqua ex his Communitatibus gravibus de causis sit excipienda ab invitatione, sive ob doctrinas sive ob practicam carentiam organizationis.

2) *Quoad modum invitationis.*

a) *Non displicet* quod sive in documento convocationis, prorsus separatim, non ut membra Ecclesiae quae non sunt, sed paterne in fine invitentur ut Concilium sequi valeant.

b) Certo *expressa invitatio,* magis qualificata, Orthodoxis facienda est et etiam illis qui *veram* hierarchiam habent.

c) *Non excluderem* tamen, quod ipsi Protestantes possent expresse invitari, sed cum vera hierarchia ipsi careant diversa ac separata ratione.

III. *Ad quos Concilii actus acatholici admitti possint.*

1) Cum non invitetur ut membra nec talia esse valeant, non possunt invitari:

a) ad actus *active* complendos qui formaliter membris reservantur ut *vox* quaelibet, *interventus positivus;*

b) ad actus in quibus vel ipsa tantum *ipsorum praesentia,* membrorum libertatem minuere seu quomodolibet afficere posset;

c) ad actus omnes, speciatim *praevios* in quibus doctrina non clara adhuc est vel disciplina imponenda incerta existit, ita ut inde non profectus sed potius damnum acatholicis obvenire posset et quidem non tantum praesentibus sed et aliis quibus res communicari possent et certo communicarentur.

2) Pro his (*a, b, c,* n. 1) ordinate et in concreto definiendis, *prius* criterium generale esset figendum pro admissionibus decidendis etsi Concilii Praesidentiae facultas relinqueretur ad ultimas applicationes casibus dubiis faciendas ut, et uniformitas obtineatur et nimis in dubio non faveretur admissionibus in intimiores res, quae cum vix prodesse valeant pericula non dubia secumferre possent.

3) Criterium *generale* inspicere debet non organizationem et actus Concilii Vaticani I, ut fit in Schemate, sed Concilii Vaticani II, ut ipsa generatim probata fuit quaeque ab illa in aliquibus differt.

Hinc in particulari:

a) ad discussiones *praevias* in Commissionibus Conciliaribus, ex regula acatholici admittendi non viderentur.

Exceptiones aliquae possent praevideri:

1°. Ad discussiones ultimas et Schematum generales probationes in quibus iter ipsarum discussionum describi posset.

2°. Ad aliquas discussiones pro ipsis factas *in Secretariatu,* in quibus posset admitti propositio difficultatum ex parte acatholicorum, praesentibus aliquibus membris Commissionis respectivae cui tota discussio communicari deberet pro ultima responsione.

b) Ad primas discussiones in Sessionibus Generalibus *opportune possent non admitti* antequam difficultates praecipuae ita declaratae fuerint ut veniri iam possit ad Schematis definitionem et ipsius votationes seu suffragationes.

c) Ad Sessiones *Generales,* ante Publicas ad hoc ordinatas ut suffragia « Placet iuxta modum » purificentur, discussis illis quae in aliqua, non exigua, parte suffragantium Patrum, reservationibus aderant, suffragia absoluta reddi valeant.

d) Ad Sessiones *Publicas coram Ss.mo* quae, post acceptam ipsarum novam ordinationem, non iam sunt mere formales.

Card. HEARD: 1) Iam pacificum est ad proximum Concilium Oecumenicum invitandos esse etiam non catholicos, sed tamquam observatores tantummodo, absque ullo iure interloquendi.

2) Tres sunt species Congregationum Conciliarium:

a) Congregationes publicae coram Ss.mo, in quibus nulla habetur vera discussio, sed ad summum relatio quaedam praesidis vel alius ad hoc nominati.

b) Congregationes generales Patrum omnium, in quibus res conciliares proponuntur et discutiuntur.

c) Congregationes commissionum conciliarium ad quas referuntur dubia vel difficultates quae in sessione generali ortae sunt, ut solutionem opportunam quaerant.

3) Clarum est praesentiam non catholicorum non posse esse restrictam ad solas congregationes coram Ss.mo; esset enim praesentia pure formalis. Admitti igitur debent etiam ad Congregationes generales ut proposita et discussiones audiant quamvis nullam possint partem activam habere. Non puto autem eos adesse posse congregationibus tertiae speciei, seu Commissionum Conciliarium. Agitur de re interna et, ut ita dicam, domestica, ubi lex procedendi aliquantulum relaxatur et omnes opiniones suas proferre modo magis informali, ita ut minus opportunum sit ut adsint extranei. Interim autem adire poterunt adunationes a Secretariatu unitatis promotas et explicationes in re theologica, iuridica et pastorali accipere, et etiam forsan propria opinamenta proferre

absque tamen vera discussione. Quae tamen adunationes sunt omnino extra Concilium.

4) Quaestio intricata circa eos ad quos invitatio mittenda est mihi videtur melius relinquenda Secretariatui Unitatis qui solus informationes sufficientes de re habere potest. Puto tamen alia forma invitandos esse Orientales qui vere episcopi sunt, alia Protestantes qui ordinibus validis carent. Illi etiam aliquam praecedentiam habere poterunt prae ceteris observatoribus in allocatione sedium pro Congregationibus generalibus.

Selectio observatorum unicuique communitati invitatae, sed numero restricto, relinquenda est, sed opus est ut habeant « nihil obstat » ex parte S. Sedis.

Dubio ergo proposito respondeo: Affirmative, iuxta modum in voto expositum.

Respondeo: Placet et plene consentio tum quattuor conclusionibus ab Em.mo Relatore propositis, tum voto Em.mi Cicognani.

Beat. Gori: Quoad invitationem non-catholicorum ad Concilium Oecumenicum Vaticanum II placent conclusiones propositae ab Em.mo Card. Relatore cum observationibus Em.mi Card. Cicognani, Secretarii Status.

Beat. Cheikho: Placent vota Em.mi Card. A. Bea et Em.mi Cardinalis A. Cicognani.

Exc. O'Connor: Ad Eminentissimi Relatoris quaestionem: « An, quomodo et quo titulo invitandi sint non catholici ad Concilium Oecumenicum Vaticanum secundum », sequenti modo respondendum esse censeo: I. Diligens ac competens opera « Secretariatus ad Christianorum unitatem fovendam Concilii Oecumenici apparandi » peracta, necnon ipsa perplexitas in quaestione solvenda, mihi persuadent ut plena cum fiducia concredatur ipsi Secretariatui solutio quaesitorum « An et quomodo invitandi sint non catholici ». Secretariatus ipse singulos casus solvere poterit, attentis adiunctis quae in proximo futuro notabiles variationes pati poterunt.

II. Quoad quaesitum « quo titulo invitandi sint », quaestio ipsa mihi videtur implicare non solum problema ad separatos fratres spectans, sed magnopere influere posse in celebrationem et exitum Concilii. Quapropter necessarium mihi videtur ut legati non catholici, Concilio invitandi, non admittantur Sessionibus particularibus seu deputationibus, sed tantum generalibus. Eorum enim praesentia in coetibus particularibus causa fieri posset ut necessaria et libera inter Patres opinionum commercia impedirentur.

Opportunum autem erit ut praefatus Secretariatus Conciliaris conventus apparare studeat in quibus legati fratrum separatorum sufficientes notitias et communicationes capere valeant, prout iam in Relatione propositum est.

Exc. UJČIČ: Quae exposita sunt ab Em.mis Cardinalibus Bea et Cicognani valde placent mihi et toto animo assentior.

Quoad invitandos: ex parte mea possunt invitari etiam Israelitae et Mussulmani.

Anceps haereo, quid significent termini: « observatores », « spectatores », « hospites ».

Invitentur praelati Orientales; in Caeremoniali specialis attentio exhibeatur eis, qui sunt insigniti charactere episcopali.

Cavendum erit, ne praesentia invitatorum libertas oratorum coarctetur et ne invitati interloquantur.

Exc. SILVA SANTIAGO: Attentissime legi quaestiones de non catholicis invitandis ad Concilium Vaticanum II.

Quaestiones absque dubio accuratissime ab Em.mo Relatore exponuntur, explicantur et enucleantur. Sed uti optime ait Exc.mus ac Rev.mus Secretarius Generalis Concilii in Litteris quibus Consiliarii rogantur depromere votum suum: « La natura dell'argomento consiglia un attento esame ed uno studio approfondito, per la preparazione della relativa posizione ». Nunc vero mea humillima positio in hac gravissima et delicatissima quaestione in genere, et in particulari, fere in omnibus rebus, est communis cum votis Exc.morum Consiliariorum quoad diversas partes et quoad diversas et sapientissimas distinctiones et observationes quae in concreto in his votis continentur. Circa problema an, quomodo et quo titulo invitandi sunt non catholici ad Concilium Vaticanum II quaestio absolute nova est ut ait Em.mus Cardinalis Relator.

Certe in votis Exc.morum Consiliariorum sunt quaedam discrepantiae; sed, ni fallor, faciliter componi possunt. V. gr. ita accidit in eo quod iustissime advertit Exc.mus Dominus Samorè: « Sia nell'invito generale che in quello personale sarei del parere di evitare la parola " osservatori ", avendo ormai essa assunto un significato ben preciso, con diritti cioè e doveri, nelle conferenze o convegni internazionali ». Quod verissimum est quia, ut omnes scimus, Concilium est factum internum Ecclesiae. Et hac eadem causa sapientissime dicitur in Relatione: « Veluti generalis regula huius negotii haec est: disputationes vel negotiationes vel pactiones cum non catholicis nullatenus ineundae sunt, sed tantummodo exploranda est mens eorum ac dispositio circa res maioris momenti, quae relationes Ecclesiae ad christianos separatos implicant ».

Ut etiam sapienter ait Exc.mus D. Samorè: « potrebbe essere rivolto un invito generale e generico ai non cattolici perchè seguano, se lo vogliono, i lavori del Vaticano II. Il quale pur essendo un avvenimento interno della Chiesa Cattolica, tende anche allo scopo di mettere nuovamente in luce, per tutti gli uomini di buona volontà, la missione della Chiesa, sempre rispondente alle esigenze della società moderna ».

Uno verbo, mihi, positis ponendis, placent iuxta modum vota Excellentissimorum Consiliariorum et iuxta conclusiones Em.mi Cardinalis Bea et observationes Em.mi Card. Cicognani. Nihil amplius.

Exc. Antezana y Rojas: Placet mihi iuxta relationem Em.mi Cardinalis Bea atque observationes allatas ab Em.mo Card. Cicognani.

Exc. Campbell: Accepto votum Em.mi Card. Bea una cum observationibus factis ab Em.mis Card. D'Alton et Godfrey.

Exc. Beras: Exposita ab Em.mo Card. Bea et ab Em.mo Card. Cicognani mihi placent, quia, meo iudicio, evidentibus et exhaustivis rationibus nituntur.

Exc. Cooray: Placent mihi vota Em.morum Card. Bea et Cicognani, sed liceat mihi aliquid addere:

Quaestio proposita potius difficilis ac multiplex videtur, nam ex una parte in Concilio Oecumenico non-catholici nullum locum tenere possunt, utpote res interna Ecclesiae Catholicae constituitur; ex altera tamen parte, nisi aliqualiter fiat conversatio eorum cum Concilio, occasio optima praetermitteretur Unionem Christianorum fovendi.

Prima quaestio esset ergo scire quomodo aut quo medio qualificativo invitari possent non-catholici. Responsio facilior esset si scopum a Concilio propositum accurate perspiceremus. Ss.mus Pater Ioannes XXIII aperte dixit: « Quo autem magis ostendatur Noster amor atque benevolentia erga eos qui Christiano nomine decorantur sed ab Apostolica Sede sunt seiuncti... viamque facilius invenire (possint) ad illam unitatem assequendam, quam Iesus Christus a Caelesti Patre flagrantibus postulavit precibus » (Motu Proprio *Superno Dei nutu,* n. 9).

Propositum itaque fuit eos ad Unitatem trahendi istius Unius, Sanctae, Catholicae, Apostolicae Ecclesiae a Christo Salvatore nostro fundatae, per viam ostensionis amoris nostri ac benevolentiae erga ipsos. Non ergo agitur de creanda quadam Confoederatione Ecclesiarum nec de instituendis conciliationibus ad compositionem obtinendam cum mutuis concessionibus. In materia doctrinali nulla est concessio intuenda.

Quapropter:

1°. Non-Catholici nullatenus invitandi cum voto deliberativo vel etiam consultativo essent;

2°. Nec adsint adunationibus variarum Commissionum sive ad praeparationem sive in actu Concilii, etiam tanquam observatores. Motiva sunt sequentia: ad cogitationes seu sententias Catholicorum erronee intelligendas prompti essent; — ad confusionem faciendam inter diversas *theologicas opiniones et doctrinas contradictorias* identidem; — ad concludendum quoque plures adesse inter nos divisiones quam inter seipsos, — quae omnia progressum versus Unitatem difficillime afferrent.

3°. E contra, invitari possent ut observatores in Sessionibus generalibus Concilii quando doctrina Ecclesiae docentis cum caritate et moderata disceptatione formulabitur: ipsis praebebit Concilium spectaculum verae Ecclesiae « sine ruga et sine macula » in optimis condicionibus et consequenter melius ad Unitatem in sinu Ecclesiae attrahentur.

Secunda quaestio, quae est veluti sequela prioris, de iis tractat qui invitandi sunt. Theorice, omnes et singulae Ecclesiae non-catholicae; sed in praxi hoc fieret summopere difficile, praesertim in casu Protestantium, inter quos innumerae sectae inveniuntur. Insuper invitatio mere formalis per litteras iis qui praesunt Ecclesiis maioris momenti sat inefficax evaderet, et praeterea talis modus procedendi non daret forsitan optimum accessum ad conciliationem fovendam et mutuam concordiam procurandam.

Quapropter suggerendum puto quod sequitur:

In adunationibus Episcoporum cuiusque regionis vel nationis elenchus nominum proponi posset eorum qui invitandi sunt, numero autem eorum consultu Secretariatus ad Christianorum Unitatem fovendam determinato. Episcopi vero unumquemque virum iuxta criteria sequentia eligerent:

a) ut sit mentis apertae, sincerae;

b) ut habeat propensionem benevolam erga Ecclesiam Catholicam;

c) ut influxu apud consectaneos gaudeat;

d) ut gradum eminentem in Ecclesia propria teneat.

Quos viros selectos adire deberent catholici prudentes capacesque — sive laici sive ecclesiastici homines — qui intenta Concilii explanarent, pacifice et benigne eorum modos sentiendi atque obiectiones tractarent et tandem ipsos ut ad Concilium veniant persuaderent. Per huiusmodi personales contactus progrederetur cognitio specialium problematum quae postea Secretariatui ad Christianorum Unitatem fovendam ab Episcopis transmittentur, ita ut supradictus Secretariatus, vice sua, Commissioni Centrali puncta maioris momenti submittere posset

per processum regularem, et Commissio Centralis in meliori gradu esset ad sessionem vel sessiones speciales Concilii Generalis ea deferendi, ad quas sessiones speciales, non-catholici christiani modo omnino particulari invitarentur prout observatores vel invitati.

Post istam Episcoporum disquisitionem, invitationes formales per litteras a Secretariatu supradicto expedirentur:

1°. Ecclesiis Orientalibus;

2°. Iis qui praesunt Ecclesiis citatis in sectione IV n. 1, *a*) ad *k*) in libello « Quaestiones de non-catholicis invitandis »;

3°. quibusdam et certis inter supradictos sub *a*) ad *d*) sub quaestionem secundam, debita autem prudentia.

Hic agendi modus melior esse videtur, praesertim ubi quaestio est de Protestantibus sectis, nam Protestantismus plus divisus est quam notatur in Orientalibus Ecclesiis.

Insuper haud importuna erit provisio quaedam nummaria, ne delegati non-catholici a Concilio adeundo ob defectum subsidiorum impediantur.

Notandum tamen est quod ex interventu Concilii Oecumenici nonnisi aliquid inchoativum tantum Unionis inter Christianos sperari potest. Unde ad opus illud sanctum ulterius prosequendum et ex eo fructum plurimum afferendum institutio Sacrae Congregationis distinctae ad Christianorum Unitatem fovendam valde est optanda.

Exc. McKeefry: Ad solvendam quaestionem de non-catholicis invitandis ad Concilium Oecumenicum Vaticanum II, verba D. N. Iesu Christi: « Et alias oves habeo, quae non sunt ex hoc ovili, et illas me oportet adducere et vocem meam audient et fiet unum ovile et unus pastor » (Ioan. X, 16), prae oculis habenda sunt et inde rationes intimae petendae sunt.

Non modo decursu saeculorum praeteritorum sed etiam nostris temporibus ista vox Christi audita est per os Summorum Pontificum. Ipsi ita eorum sollicitudinem de ovibus quae non sunt de eorum ovili exprimebant demonstrantes illis necessitatem et viam ad unionem cum Ecclesia Catholica componendum.

Em.mus Card. Augustinus Bea clare et abundanter in sua relatione exposuit quid usquemodo dictum vel factum fuit de hac re, et quomodo ista a coetibus variorum christianorum recepta sunt.

Pro parte mea sequentia humiliter considerationi submitto:

1) Censeo invitationem generalem extendendam esse ad omnes credentes in Deum, i. e. ad Hebraeos, Mahomedanos, Budhistas et ceteros

et non stricte solummodo ad christianos uti statuitur in p. 14 [1] huius fasciculi. Ex istis etiamsi aliqui solummodo partem Sacrae Revelationis habeant, et alii ea omnino careant tamen habent notiones philosophicas quae sunt verae, quia sunt productus cognitionis rationis sanae.

2) Invitatio specialis facienda est ad omnes personas et coetus qui desiderium iam manifestarunt partem habere cum Concilio Oecumenico et illud tamquam medium unionis inter christianos salutaverunt.

3) Omnibus istis partem habere in publicis sessionibus permittatur, sed in sinu Secretariatus ad Christianorum unitatem fovendam, habeantur officiales munere mediatorum inter varias commissiones Concilii et istas personas agentes. Tali modo istae personae sufficientem cognitionem rerum de quibus ipsis interest habebunt, et ex altera parte dabitur ipsis opportunitas suas utiles opiniones ad cognitionem Commissionum pervenire. Censeo Secretariatum iam multas cognitiones de hac re collegisse.

4) Ut decisiones Concilii circa unitatem christianorum componendam in vitam traduci possint, Secretariatus permanens apud Curiam Romanam institui potest, qui curam haberet contactus cum coetibus acatholicis tenere ita ut opus S. Gregorii Barbadici tam generose inceptum efficaciorem impetum in nostris diebus obtineat.

De cetero in voto Relatoris; animadversionibus Em.morum Cicognani et Gracias attentio danda est.

Exc. LEFEBVRE: Placent quae dicta sunt ab Em.mis Cardinalibus.

Exc. HURLEY: Placet iuxta conclusiones Em.mi et Rev.mi Cardinalis Ponentis et iuxta observationes Em.mi et Rev.mi Cardinalis Secretarii Status; hoc tantum cum Em.mo et Rev.mo Cardinali Bombaiensi notato, circa sessiones ad quas admitti deberent non catholici observatores.

Argumentum quod fratres separatos magis movet atque suadet non est manifestatio cuiusdam inhumanae unitatis in omnibus particularibus fidem et disciplinam respicientibus sed sincera et, in quantum possibile, libera indagatio veritatis per apertam, diligentem et laboriosam discussionem, caritate fraterna conditam et inspiratam.

Exc. LANDÁZURI RICKETTS: Meum votum plene concordat cum conclusionibus propositis ab Em.mo Cardinale Relatore necnon cum animadversionibus allatis ab Em.mo Cardinale a Secretis Status,

---

[1] Cf. textum pp. 454-455.

attamen, perpendi debet maxima cum cura illa quae dicta fuerunt ab Em.mo Cardinali Ottaviani.

Exc. PERRIN: Placet iuxta conclusiones ab Em.mo Cardinale Bea propositas cum animadversionibus Em.mi Cardinalis Cicognani.

Attamen observatores seu hospites acatholicos non invitandos esse in sessionibus praeparatoriis sentio.

Exc. ŠEPER: Placet: iuxta ea quae in relatione et conclusionibus ab-Em.mo Card. Bea propositis habentur.

Duas tamen animadversiones addo:

1) Quoad Orientales vocandos ratio habenda est eorum quae ab Em.mo Card. Hamleto Cicognani proposita sunt:

a) ut Orientales invitentur concordi opera cum S. C. pro Ecclesia Orientali

b) ut Hierarchis Orientalibus, si qui ad Concilium venerint, specialis honor prae aliis tribuatur.

2) Quoad participationem non-catholicorum in actibus Concilii quaedam « via media » invenienda est. Ipsi certe non erunt contenti, si tantum functionibus potius liturgicis, uti aperturae et clausurae Concilii, vel etiam tantum sollemnibus sessionibus coram Ss.mo interesse poterunt. Hoc in casu potius « desillusio » ex eorum parte exspectanda est.

Alia ex parte nec necessarium nec opportunum videtur, ut ipsi sessionibus et disputationibus Commissionum adsint.

Cum hoc votum nihil essentiale quoad proposita Em.mi Card. Bea mutet, simpliciter pro *affirmativo* habendum est.

Exc. BAZIN: Placet iuxta votum.

Exc. BERNARD: Placet votum Em.mi Ponentis cum observationibus Em.mi Card. Cicognani et Em.mi Card. Ottaviani.

Exc. BERNIER: Placent conclusiones prout scripto iacent in folio impresso quod prae oculis habemus.

Exc. YAGO: Placet quoad votum Card. Bea cum observationibus Cardinalis Cicognani.

Exc. RAKOTOMALALA: Placent conclusiones Em.mi Card. Relatoris Bea et animadversiones Em.mi Card. Cicognani.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Sur la question d'invitation des non-catholiques au Concile, je suis d'accord avec les conclusiones de l'Em.me Bea.

Je lui demande pourquoi on n'invite pas les chefs des grandes religions non chrétiennes?[1]

Exc. VERWIMP: Placent quae dicta sunt ab Em.mo Card. Bea et observationes Em.mi D.ni Cicognani.

Exc. JELMINI: Censeo acatholicos libenter vocandos esse ad Concilium ad nostram ostendendam benevolentiam, discernendo tamen statum eorum secundum theologiam ac praxim, hucusque a S. Sede servatam.

Nempe: primum admittendi sunt episcopi orthodoxi, si velint, ad omnes sessiones, posito quod, acceptando invitationem ad Concilium, Concilii quoque auctoritatem, quae sola in consensu cum Summo Pontifice constat, acceptaverint.

Ratio theologica est quod Ecclesiae schismaticae vero sacerdotio, vero episcopatu, verisque sacramentis praeditae sunt.

Quae, vero, ratio theologica cum praxi adhuc ab Ecclesia adhibita perfecte concordat.

Instante enim Conventu Vaticani I Papa Pius IX episcopos ritus orientalis, cum Apostolica Sede non communicantes, per Litteras Apostolicas die nona septembris datas, « obsecravit ac monuit » ut ad generalem Synodum convenirent.

Aequandi non sunt episcopis orthodoxis qui — quamvis a Sancta

---

[1] Deinde Exc.mus Ngô-dinh-Thûc hanc epistolam ad Exc.mum Secretarium generalem misit:

Ill.me et Rev.me Mgr le Secrétaire,

à la réunion du 7 courant, j'ai eu l'honneur d'exposer mon vote concernant la question d'invitation à être adressée aux non-catholiques pour assister au Concile du Vatican II.

J'ai dit qu'il me semblait juste d'étendre cette invitation aux chefs des Religions non chrétiennes — p. e. aux juifs, aux musulmans, aux bouddistes, confucéens etc. — car ils constituent la plus grande partie du troupeau que le Christ veut réunir. D'ailleurs les nouvelles églises c'est-à-dire vicariats apostoliques et diocèses sont fondées tous les ans dans ces communautés. Par contre les conversions sont peu fréquentes chez nos frères schismatiques et hérétiques. Bon nombre de ces chefs non chrétiens respectent la S.te Eglise, le St. Père, et sont sympathiques à nous.

Ils seront bien déçus si l'on ne pense pas à eux à l'occasion du Concile.

Mon sentiment est partagé par un grand nombre d'évêques, surtout par ceux qui vivent parmi les non-chrétiens.

Je vous prie d'exposer mon point de vue à qui de droit pour que le Saint Père sache le désir de tant d'évêques.

Respectueusement

P. Ngô-dinh-Thûc

Sede seiuncti — manent tamen uti episcopi « dispensatores mysteriorum Dei », praedicatores charactere et charismate omnino destituti, qui ministri protestantes vocantur.

His clare positis elementis doctrinae catholicae, adiungo non esse tamen ignorandum quod saepe, sub specie psychologiae, non pauci nuclei sectarum protestantium sunt melius dispositi ad vocem Ecclesiae Catholicae attendendam, quapropter uti observatores Concilio invitandi sunt ut cognoscant quod a nobis agitur.

In quo munere obeundo, et ut quam maximos fructus ferant, secretariatus ad Christianorum unitatem promovendam extraconciliariter operam pervalde utilem dabit.

Ergo: expositis Em.mi Card. Bea et Em.mi Card. Cicognani mihi toto corde omnino subscribere placet.

Sit erga fratres nostros seiunctos, per analogiam, illud S. Pauli: omnibus omnia facti sumus ut ad veritatem et unitatem perveniant.

Exc. SUHR: Placet iuxta conclusiones Em.mi Card. Bea et observationes Em.mi Card. Cicognani.

Exc. SCHARMACH: Placet circa omnia votum Em.mi Card. Bea.

Rev. GUT: Consentio ex toto Em.mo Cardinali Ponenti Bea quoad opportunitatem et modum convocandi fratres non catholicos ad Concilium.

Ad evitandam difficultatem ab Exc.mo Samorè motam relate ad terminum « observatores » proponere liceat ut invitandi nominentur « hospites ». Est nomen summi honoris et charitatis, quod praeter debitam dignitatem nullum ius implicat. Omnes invitandi singillatim per litteras, non generatim per periodicos invitentur.

Rev. BROWNE: Placet iuxta modum relatio Em.mi Card. Bea. 1) Acatholici quidam, qui nomine Christiano gloriantur, possent, servatis servandis, ad Concilium Oecumenicum Vaticanum II invitari:

2) Essent invitandi principaliter mere ut « observatores », sed, fortasse, opportunum esset, humanitatis causa, rei substantia immutata, invitatos designare vocabulo « hospites » potius quam observatores.

3) Invitari possent: *a*) ad sessiones generales sollemnes coram Ss.mo, *b*) ad sessiones generales communes seu deliberativas.

4) An invitandi essent ut adsint sive Deputationibus Patrum sive Commissionibus Theologorum vel Canonistarum, sive Commissionibus mixtis, Patrum scilicet et Theologorum vel Canonistarum generaliter loquendo propenderem pro negativo. Tales enim coetus videntur esse naturae reservatae, et libertas discussionis in eisdem quandoque coar-

ctaretur ex praesentia acatholicorum. Nihil tamen vetare videtur quominus aliquis istorum coetuum Conciliarium acatholicos quosdam in casu particulari quandoque invitet, sive ut adsint et audiant, sive, forte, ut audiantur, sine suffragio tamen, si omnibus perpensis, talis invitatio proficua videatur. Iudicium circa hoc spectat ad ipsum coetum, sed de consensu, pro singulis casibus, Praesidentiae ipsius Concilii Oecumenici.

5) Quinam ex acatholicis essent invitandi?

Quoad Orientales dissidentes, dicerem cum Exc.mo D. Coussa [1] Ecclesiae principales seu Communitates dissidentes (Patriarchatus, Archiepiscopatus et Ecclesiae autocephalae) ita ut pro singulis invitarentur non plus quam decem personae. (Potius dicerem plus minusve decem personae pro singulis).

Quoad Protestantes, cum difficile sit rem presse definire, accederem ad propositum Voti Secretariatus ad Christianorum unitatem fovendam [2] i. e. « invitationes dirigere, ut norma generalis fert, ad maiores Confoederationes seu Consociationes internationales vel mundiales ». Numerus personarum qui invitarentur posset esse circa decem pro unaquaque Confoederatione.

Rev. SÉPINSKI: Placet quoad conclusiones Em.mi Card. Bea et observationes Em.mi Card. Hamleti Cicognani.

Ad I. An invitandi sint: *Affirmative* respondendum esse censeo, his praesertim de causis:

1) Hodierni temporis adiuncta, humili mea sententia, spem corroborant colloquium cum fratribus dissidentibus possibile et fructuosum exstiturum esse.

2) Invitatio, ut ego opinor, tamquam benevolentiae et aestimationis obtestatio acciperetur et ideo mulcendis animis prodesset.

3) Plures ex fratribus separatis positive cupiunt colloquium instituere cum catholicis, ad pleniorem acquirendam notitiam de vita, doctrina, actuositate et methodis catholicae Ecclesiae.

Ad II. Quomodo invitandi sint:

Ad rem haec mihi suadenda videntur:

1) Peculiaribus Litteris a Summo Pontifice personaliter paterneque invitentur Patriarchae Ecclesiae Orientalis, Archiepiscopi et Ecclesiae autocephalae necnon Vetero-Catholici, in obsequium communis sacerdotii et episcopatus.

2) Aliis distinctis Litteris a Summo Pontifice invitentur praestan-

---

[1] Cf. textum pp. 429-430.

[2] Cf. textum p. 454.

tiores Ecclesiae Protestantes, iuxta designationem a Secretariatu pro unione Christianorum faciendam.

3) Singulis Ecclesiarum Praepositis, seu iis de quibus sub superioribus nn. 1-2, detur facultas secum deferendi duos theologos et unum Secretarium. Si ecclesiarum Praepositi non possint per se Concilio adesse, per aliquem Delegatum a se designandum possint interesse.

4) Electio Delegati, duorum theologorum et Secretarii relinquatur ipsis Ecclesiarum Praepositis, salvo iure Praesidentiae Concilii exprimendi suum « nihil obstat ».

Ad III. Quo titulo invitandi sint:

1) Puto invitandos esse tamquam « fratres hospites », quia locutio « osservatori » invitandis forsitan minus placeret.

2) Nihil obstare censeo quominus adsistant ad sessiones generales sollemnes necnon ad alias sessiones generales, in quibus expletis disceptationibus praeliminaribus, agetur de voto definitivo ferendo.

3) Non expedire mihi videtur ut intersint sessionibus praeparatoriis; sed admitti possent, quod et suadendum esse censeo, ad peculiares coetus Patrum aut Consultorum, apte disponendos, a Secretariatu pro unione Christianorum extra sessionum conciliarium ordinem.

4) Hospites non catholici, si ad sessiones sollemnes et alias generales admittantur, iure loquendi aut, eo minus, deliberandi non polleant.

Rev. Janssens: Placent conclusiones Em.mi Card. Bea, cum animadversionibus Em.mi Card. Cicognani.

II

FORMULA NOVA PROFESSIONIS FIDEI

(Secunda Congregatio: 9 nov. 1961)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE THEOLOGICA

1. Ego N. firma fide credo et profiteor omnia et singula, quae continentur in Symbolo fidei, quo Sancta Romana Ecclesia utitur, videlicet: Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem caeli et terrae, visibilium omnium et invisibilium. Et in unum Dominum Iesum Christum, Filium Dei Unigenitum. Et ex Patre natum ante omnia saecula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum non factum, consubstantialem Patri; per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de caelis. Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, et homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus et sepultus est. Et resurrexit tertia die, secundum Scripturas. Et ascendit in caelum, sedet ad dexteram Patris, et iterum venturus est cum

gloria iudicare vivos et mortuos: cuius regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum, Dominum et vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit; qui cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur; qui locutus est per Prophetas. Et unam sanctam catholicam et apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Et exspecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi saeculi. Amen.

2. Firmiter quoque recipio omnia et singula, quae ab inerranti Ecclesia sive sollemni iudicio definita, sive ordinario et universali magisterio adserta et declarata sunt: praesertim ea quae erroribus huius temporis adversantur.

3. Ac primum profiteor Deum personalem, rerum omnium principium et finem, naturali rationis lumine, per ea quae facta sunt, tamquam causam per effectus, certo cognosci adeoque demonstrari posse, eundemque ut Dominum supremum non tantum a singulis hominibus, sed etiam a civili societate esse agnoscendum.

4. Indubitanter quoque credo unum eundemque esse Iesum Christum, quem fide verum Deum profitemur et cuius vitam in terris Evangelia testantur; ipsumque Mediatorem agnosco, qui sacrificio Crucis pro totius humani generis peccatis divinae iustitiae satisfecit.

5. Immaculatam semperque Virginem Mariam, Dei Genitricem hominumque Matrem, ab Ecclesia singulariter colendam testificor, eiusque cultu genuino cultum Dei et Iesu Christi, non minui, immo potius augeri declaro.

6. Unicam Iesu Christi Ecclesiam, salutis arcam, fide admitto: eam nempe quam Ipse condidit et sanguine suo acquisivit, et pascendam tradidit S. Petro, Apostolorum Principi, et successoribus eius, Romanis Pontificibus: quibus veram oboedientiam spondeo ac iuro, quorumque supremo magisterio, etiam in lege naturali explicanda, sincere me subiicio. Episcopos autem in communione et sub auctoritate Romani Pontificis, Apostolorum successores esse agnosco.

7. Credo esse septem vere et proprie dicta Novae Legis Sacramenta, a Iesu Christo instituta, quibus gratia quam significant, confertur: nullam autem esse salutem nisi per Baptismum, Ecclesiae ostium, sive re sive voto susceptum.

8. Sacrificium Missae, a solo sacerdote, rite ordinato, prout Christi Summi Sacerdotis personam gerit, confici eiusque divinam immolari victimam profiteor: a fidelibus autem eandem victimam cum sacerdote et per sacerdotem Deo Patri offerri.

9. Praeterea adoro Sanctissimae Eucharistiae Sacramentum, in Sacrificio incruento confectum, et credo in eo contineri vere et realiter et substantialiter Corpus et Sanguinem una cum anima et divinitate D. N. Iesu Christi; itemque credo verbis consecrationis fieri conversionem totius substantiae panis in Corpus, totiusque substantiae vini in Sanguinem Domini, quam conversionem Catholica Ecclesia aptissime Transsubstantiationem appellat. Insuper profiteor etiam sub alterutra specie totum et integrum Christum adesse, verumque sumi Sacramentum.

10. Recepta quoque ab Ecclesia Sacramentalia recipio. Indulgentias pro vivis atque defunctis admitto; Sanctorum invocationem itemque eorum reliquiarum et imaginum venerationem populo christiano salutares esse detineo.

11. Peccatum originale, quo omnes homines in protoparente Adam peccaverunt, veri nominis peccatum, generatione transmissum et unicuique proprium, sincera fide admitto.

12. Externa revelationis argumenta, imprimisque miracula et prophetias agnosco tamquam signa certissima, quibus divinitus orta christiana religio invicte demonstratur, eademque retineo etiam hodie humanae intelligentiae esse accomodata. Teneo quoque Ecclesiam ipsam, in se consideratam, propter suam catholicam unitatem, eximiam sanctitatem et inexhaustam in omnibus bonis foecunditatem, ob mirabilem propagationem invictamque stabilitatem perpetuum esse motivum credibilitatis et divinae suae legationis testimonium irrefragabile.

13. Fidei doctrinam ab Apostolis per ortodoxos Patres eodem sensu eademque sententia usque ad nos transmissam sincere recipio. Quare etsi crescit in Ecclesia veritatis revelatae intelligentia, tamen sententiam evolutionis dogmatum decursu temporum in alium sensum transeuntium ab eo quem semel docuit Ecclesia, veluti haereticam reiicio.

14. Depositum fidei, seu verbum Dei cum scriptum tum traditum cum Apostolis completum esse retineo. Sacram Scripturam, a quovis errore immunem, ductu Magisterii Ecclesiae, ad normam Traditionis et secundum analogiam fidei explicandam esse firmiter teneo.

15. Fidem non esse caecum sensum religionis vel solum animi effectum [1] profiteor, sed verum assensum intellectus veritati extrinsecus acceptae ex auditu, quo nempe quae a Deo personali revelata et testata sunt, vera esse credimus propter Dei auctoritatem summe veracis, cui credendo plenum obsequium intellectus et voluntatis, adspirante et adiuvante Dei gratia, praestamus.

16. Caetera item omnia ab Oecumenicis Conciliis ac praecipue a Sacrosancta Tridentina Synodo et ab Oecumenico Concilio Vaticano I, definita ac declarata, praesertim de Romani Pontificis primatu iurisdictionis et infallibili magisterio, indubitanter profiteor, sicut damno et reiicio ea quae in iisdem Conciliis et Encyclicis Litteris, nominatim *Pascendi* et *Humani generis,* damnata atque reiecta sunt.

17. Hanc veram catholicam fidem, extra quam nemo salvus esse potest, in praesenti sponte profiteor et veraciter teneo, eandemque integram et inviolatam usque ad extremum vitae spiritum, constantissime, Deo adiuvante, a me meisque subditis retinendam curabo. Sic idem ego N. coram Deo et Iesu Christo, qui me iudicaturus est in vitam vel poenam aeternam spondeo, voveo et iuro.

18. Sic me Deus adiuvet et haec sancta Dei Evangelia.

---

[1] Corrige: affectum.

FONTES INDICANTUR

Ad n. 1: Desumpta ex professione fidei Tridentina (DENZ. 994). Symbolum est Nic.-Const. (DENZ. 86).

Ad n. 2: Cf. Conc. Vat. I, Const. *de fide cath.* (DENZ. 1792) ubi de duplici magisterio, et initium Iurisiurandi antimodernistici (DENZ. 2145).

Ad n. 3: Cf. Iusiurandum antimodernisticum (DENZ. 2145); vide etiam DENZ. 1650, contra Bonetty; DENZ. 1672, contra Frohschammer, DENZ. 1785 et 1806: Conc. Vat. I et *Humani generis* (DENZ. 2320), ubi de certa demonstratione exsistentiae Dei *personalis*. Additum est: « eundemque ut Dominum supremum, non tantum a singulis hominibus sed etiam a civili societate esse agnoscendum », ut ponatur principium generale contra laicismum (cf. PII XI: *Ubi arcano,* DENZ. 2190; *Quas primas,* DENZ. 2197).

Ad n. 4: De Christo historico et Christo fidei, cf. PII X, *Pascendi* (DENZ. 2076); vide etiam Iusiurandum (DENZ. 2145): « per verum et historicum Christum ». De satisfactionis Christi notione perversa, cf. *Humani generis* (DENZ. 2318).

Ad n. 5: Contra illos agitur, qui dicunt cultum B. M. V. esse periphericum. Dicitur: « semperque Virginem » ob errores recentes de Deipare virginitate.

Ad n. 6: Res est contra eos catholicos, qui dicunt Ecclesiam Romanam tandem valedicere debere suae praetentioni, se esse unicam veram Christi Ecclesiam. Alluditur ad *Act.* 20, 28, ut per modum unius significetur aspectus mysticus et aspectus iuridicus Ecclesiae. Verba « oboedientiam spondeo ac iuro » sunt ex formula Tridentina (DENZ. 999). Addita sunt verba de lege naturae explicanda, ob multas decisiones pontificias in re morali et re sociali.

Ad n. 7: Formula Tridentina abbreviata (DENZ. 996). De baptismo et voto baptismi, vide Tridentinum (DENZ. 796). Baptismi necessitas ad salutem ponitur propter novas theorias ubique sparsas de salute infantium morientium sine baptismo.

Ad n. 8: Ponitur paragraphus contra eos qui negare conantur essentialem differentiam inter sacerdotium hierarchicum et sacerdotium universale. Conferas PII XII *Mediator Dei* (DENZ. 2300), ubi de fidelium participatione in sacerdotio Christi.

Ad n. 9: Cf. formulam Tridentinam (DENZ. 997) et *Humani generis* (DENZ. 2318). Quod ad vocem *adoro,* cf. canticum « Adoremus in aeternum Ss.mum Sacramentum » et Hymnum « Tantum ergo Sacramentum veneremur cernui ». *Cernui,* i. e. inclinato capite adorantes.

Ad n. 10: Abbreviata formula Tridentina (DENZ. 998).

Ad n. 11: Cf. professio Tridentina (DENZ. 996) et Conc. Trid. (DENZ. 790), collato *Humani generis* (DENZ. 2328).

Ad n. 12: Cf. Iusiurandum (DENZ. 2145) collato *Humani generis* (DENZ. 2305). De Ecclesia motivo credibilitatis cf. Conc. Vat. I (DENZ. 1794): Sunt hodie qui semper agentes de culpabilitate et peccatis Ecclesiae, hoc criterium prorsus obscurant.

Ad n. 13: Cf. Iusiurandum (DENZ. 2145) collato *Humani generis* (DENZ. 2309 et ss.).

Ad n. 14: Sequimur Decr. *Lamentabili* (DENZ. 2021): « Revelatio... non fuit cum Apostolis completa ». De explicanda S. Scriptura ratione habita Magisterii, Traditionis, et analogiae fidei, cf. *Humani generis* (DENZ. 2315).

Ad n. 15: Videas Iusiurandum (DENZ. 2145). Explevimus formulam ex Conc.

Vat. I (DENZ. 1789): « Plenum revelanti Deo intellectus et voluntatis obsequium praestare tenemur ».

Ad n. 16: Cf. formula Tridentina aucta anno 1877, de quo augmento cf. DENZ. 1000 cum nota 1. Addidimus *Pascendi* ex Iureiurando (DENZ. 2146), et *Humani generis*.

Ad n. 17: Cf. ultima verba Professionis Tridentinae (DENZ. 1000). Hoc loco introduximus *Extrema hominis*, de quibus hodie ne in exercitiis quidem spiritualibus ignatianis loqui licet, utpote antiquatis et non placentibus sensui religioso hodierno.

2) RELATIO EM.MI P. D. ALFREDI CARD. OTTAVIANI PRAESIDIS COMMISSIONIS THEOLOGICAE

Eminentissimi Domini et Excellentissimi Episcopi et Religiosi componentes hanc Commissionem Centralem Concilio Vaticano II apparando.

Percontantibus fortasse aliquibus saltem tacite, curnam nova professionis fidei formula apparata sit, puto esse exhibendas quasdam explicationes. Pervenerunt ad Sacram Congregationem S. Officii petitiones quaedam ut nova formula appararetur, quae quidem petitio repetita est etiam a nonnullis, a diversis Episcopis in suis votis prolatis pro Concilio Oecumenico ut videre est in voluminibus quae sunt edita a Secretaria Generali Concilio apparando.

Ratio haec est: quia 1) sunt actu duae formulae in usu, scilicet formula tridentina et formula antimodernistica, et bonum est reducere has duas formulas ad unitatem; 2) duplicitas formularum secumfert quidem repetitionem quarundam expressionum quae quidem repetitiones eliminari possunt; 3) in ipsis formulis, iam usque nunc usitatis, quaedam inveniuntur quae conditioni temporum adhuc non videntur retinenda, ceterum 4) loco ipsa prolixitas formularum quae frequentius adhibendae sunt tum ab Episcopis electis, tum a beneficiariis initio sumendi beneficium, tum a professoribus docentibus antequam munus suscipiant quoque anno academico, succedebat opportunitas formulandi quamdam compositionem quae esset simul brevior et completa. Qua de re Summo Pontifici desiderium istud nobis prolatum detuli ad finem anni 1960. Et Summus Pontifex, in audientia mihi impertita mense ianuario huius anni, benigne disposuit ut de re agatur et quidem non in S. Officio, sed cum esset iam in promptu Commissio Theologica quae de doctrina fidei et morum debet disputare ad apparandas constitutiones quae circa ipsam doctrinam fidei et morum sunt proponendae Patribus Concilii, Summus Pontifex commisit huic Commissioni parare hanc novam formulam.

Vos quidem scitis nos constituisse in sinu ipsius Commissionis do-

ctrinalis quinque Subcommissiones quarum prima est de fontibus Revelationis, cuius labor hodie examinabitur, secunda quidem de Ecclesia, tertia autem de deposito fidei seu specifice dogmatica, quarta de re morali et quinta de re sociali. Iamvero usum fuit laborem istum assignare Commissioni de deposito fidei, quae magis videbatur in promptu, pro sua materia, rem parare. Iter istius laboris paucis dicitur.

Subcommissio iam mense martio, die XVII, anni 1961 commiserat Rev.mo P. Tromp, Secretario Commissionis doctrinalis, munus exarandi primum textum istius formulae novae, dando etiam criteria quibus ipse deberet adhaerere ut formula resultaret iuxta optata. Iamvero istae regulae, datae sunt aegre ac approximatim, quae iam a me enuntiatae sunt: reducendi ad unam formulam duas quae habebantur; standi praesertim ad formulam tridentinam; in initio ipsius formulae retinere inalteratam ipsam professionem fidei vel symbolum et per symbolum expressam, iam videbis per symbolum apostolicum; dein brevius repetere ea quae habentur in duabus formulis conciliando formulationes unius et alterius; quarto, habere rationem novorum errorum qui irrepserunt et, heu, nimis dilatantur hodie in campo philosophico, theologico et biblico.

Variis sessionibus ista Subcommissio quattuor textus adlaboravit, unum post alterum, et postea mense augusti habebatur ultimus textus qui missus est omnibus membris sive praesentibus Romae sive absentibus sive longe stantibus ut in proxima sessione generali istius Commissionis, in qua, nempe, omnes quinque Subcommissiones simul adunabantur, haberetur examen textus definitivi. Mense septembri igitur habitus est conventus generalis Commissionis doctrinalis et in hac Commissione primo die habitum est examen formulae professionis fidei novae. Inductae sunt quaedam meliorationes et Subcommissio, aliis duobus conventibus propriis, adhaerendo iussis ipsius Commissionis generalis, textum definitum confecit, qui missus est Commissioni Centrali et nunc exhibetur omnibus Patribus hic praesentibus. Et haec est ratio et hoc est iter quod fecit labor ut perveniretur ad hanc redactionem definitivam.

Restat, ut notem, in nostro textu non agi de omnibus rebus proponendis, quae potius in constitutionibus dogmaticis proponentur; agitur de formula, quae, quantum fieri potest, brevis esse debet simulque completa. Igitur studium fuit non inserendi ea quae prorsus necessaria non sunt. Ceterum quaedam paucae immutationes inductae sunt in ipsa terminologia, quae requiruntur ob mutatam conditionem temporum et ob quosdam errores novos qui nunc irrepserunt in doctrinam.

Notandum est Rev.mos Commissarios voluisse etiam apparare textum qui esset utilis tum pro Patribus Concilii tum pro omnibus qui, iuxta Sacros Canones, emittere debent professionem fidei. Certe in ipso

Concilio posset aliquid novi addi post discussiones quae habebuntur; sed initio sessionum fieri debet professio fidei; haec praescribitur, quia quidam fecit hanc difficultatem: quomodo possumus praescribere formulam professionis fidei antequam fides ipsa a Patribus Concilii recte definiatur? Sed huic difficultati facile respondetur quia non agitur de novis creandis a Concilio. Est doctrina ipsa firma, de qua nullum dubium est et Patres emittunt professionem de doctrina quae iam est in possessione Ecclesiae. Sed nihil prohibet quominus post discussiones, quae habebuntur in Concilio, idem quasdam quaestiones, nunc adhuc dubias et quae non sunt insertae in ipsa professione fidei, definiat, stabiliat, clarificet, quae inserantur postea in professionem fidei, in qua etiam facienda est mentio eorum omnium quae sunt in Conciliis Oecumenicis et praesertim in Concilio Tridentino et Vaticano I: adiicietur et in Concilio Vaticano II. Haec formula igitur adhibebitur ante omnia in Concilio Vaticano II.

In Concilio Vaticano I Summus Pontifex, in prima sessione, Ipse fecit suam professionem fidei et postea Episcopus Fabrianus, qui fortasse erat Decanus Episcoporum, fecit professionem fidei nomine omnium Episcoporum et illi Episcopi omnes praesentes, unus post alium devoverunt secundum formulam collectivam, iuxta formulam iam perlectam.

Formula igitur est adhibenda etiam, si placet Patribus Concilii, pro omnibus qui postea adunentur ad professionem fidei et canon 1406 dicit quinam debeant professionem fidei emittere: in primo loco Patres Conciliorum Oecumenicorum, postea aliorum Conciliorum, Synodorum Provincilialium vel Episcopalium, Beneficiarii, Parochi, Episcopi noviter electi et quidam huiusmodi.

Ultimum quod restat ut explicem est quod in ipsa formula professionis fidei est mentio tum Encyclicarum Litterarum *Pascendi* tum Encyclicarum Litterarum *Humani generis*. Hoc non facit difficultatem, quia iam sunt in formula antimodernistica. Dicet aliquis: quomodo ponimus in eadem linea tum Concilia, tum Encyclicas; sed cum agatur de doctrina certissima, non est difficultas quaenam sit fons cognoscendi veritatem, interest potius quod veritatem quis profiteatur.

Heri mihi facta est quaedam difficultas quoad *Humani generis,* praesertim quoad polygenismum, quasi sint quaedam quae praeoccupent futuras adeptiones scientiarum; sed iam in ipsis Encyclicis Litteris *Humani generis* est amplissima porta ad explicandum quidquid sit de scientiis, quatenus illic dicitur quod « cum nondum appareat quomodo conciliari possit polygenismus cum rebus contentis in Sacris Scripturis », igitur posset postea apparere sed praevenio Em.mos Patres et ipsa alia membra ipsius Commissionis, vos habituros esse postea, non quidem in hac sessio-

ne, sed in proxima sessione, textum constitutionis dogmaticae apparatae, iam in promptu, tertiae Subcommissionis, scilicet de deposito fidei. Ibi agitur etiam de quaestione polygenismi et magis clarius et fortius ex ipsis Sacris Scripturis videtur quomodo sit adhuc retinenda doctrina secundum quam omnes ex uno Adam veniunt et Eva sit mater omnium viventium sicut scriptum est in ipsis Sacris Litteris.

Haec sint dicta ad praecavendas quasdam difficultates; ceterum libenter accipiemus quaslibet observationes ut in melius semper res producatur.[1]

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. TISSERANT: Non video cur nominetur Sancta Tridentina Synodus, vel Concilium Vaticanum. I, cum eadem adhaesio debetur omnibus Oecumenicis Conciliis. Omnino reicio commemorationem Litterarum Encyclicarum, quia, etsi praecipua sint documenta ordinarii magisterii, scribuntur tamen pro opportunitate temporum, nec constituunt definitiones infallibiles; unde adsensum religiosum requirunt, non adsensum fidei proprie dictum sicut definitiones ex cathedra.

Card. LIÉNART: Maximi momenti est ut, in textu professionis fidei, nihil inveniatur quod restringens aut excedens obiectum fidei apparere possit.

Ideo mihi videtur opportunum, quattuor animadversiones, super formulam nobis oblatam, praesentare.

1) Ad sextum (p. 6 - linea 19)[2] scribitur: « et pascendam tradidit S. Petro... et successoribus eius ». Haec affirmatio certe vera est, sed restringit quod affirmabat Concilium Vaticanum I, cum dicebat: « Apostolos... in Ecclesia sua Pastores et Doctores, usque ad consummationem saeculi esse voluit ». Quod formula nova de Petro solo praedicat, etiam de aliis Apostolis praedicandum est.

Melius ergo dicere oporteret: « et pascendam suis Apostolis tradidit, una cum S. Petro, quem ceteris praeposuit et successoribus eius, Romanis Pontificibus ».

2) Ad undecimum (p. 7 - linea 20)[3] scribitur: « in protoparente Adam ».

Haec expressio sane usualis est apud nos, sed excedit quod Summus Pontifex declaravit in Encyclica *Humani generis,* ubi apertam reli-

---

[1] Relatio Em.mi Card. Ottaviani transcripta est ex taeniola magnetica.
[2] Cf. textum p. 496.
[3] Cf. textum p. 497.

quit quaestionem monogenismi, inter naturalistas disputatam. Verbum « protoparens » enim monogenismum exprimit et quod Encyclica sub lite relinquebat, professio fidei tamquam certum profiteretur.

3) Ad sextum decimum (p. 8).[1]

In articulo isto, de Conciliis tractatur una cum Litteris Encyclicis. Quamvis apud nos Litterae Encyclicae magna auctoritate gaudeant, tamen aequiparandae non sunt Conciliis Oecumenicis et ideo mihi videtur quod melius erit, si non miscerentur.

Item, respectu fidei, de qua agitur Concilia omnia parem auctoritatem habent et similiter omnes Litterae Encyclicae in genere suo. Propter quod mihi videtur, hic locum non esse ut nominatim commendetur unum aut duo ex his potiusquam alterum.

4) Denique ad septimum decimum (lineis 26-27).[2]

Formula: « extra quam nemo salvus esse potest », quamvis sit communiter accepta et iam in professione fidei S. Pii V inscripta, non sine commentariis et distinctionibus recte intelligi potest.

Unde oritur quaestio num oporteat eam, in sua forma absoluta servare, in textu professionis fidei, qui in seipso, absque omni explicatione fidem exprimere debet.

Et sic votum emitto, quod si Patres animadversionibus istis annuant, textus emendetur.

Card. Döpfner: In formula Professionis Fidei proposita sequentia mutanda esse videntur:

1) N. 6 ita enuntietur: « Unicam Iesu Christi Ecclesiam, salutis arcam et corpus Christi mysticum, fide admitto: eam nempe quam ipse condidit et sanguine suo acquisivit, et pascendam tradidit Apostolis suis eorumque Principi S. Petro. Episcopos in communione et sub auctoritate Romani Pontificis populum Dei regentes tanquam Apostolorum successores agnosco. Romanis Pontificibus, utpote S. Petri successoribus, qui primatum iurisdictionis et infallibile magisterium pro universa Ecclesia tenent, veram oboedientiam spondeo ac promitto ».

Ratio:

a) Descriptio Ecclesiae amplificanda esse videbatur, ut eius aspectus sacramentalis — ut ita dicam — magis in lucem ponatur.

b) Omittitur verbum « iuro », ne hoc verbum fiat obiectum iuramenti cui tota Professio in fine subiicitur.

c) Primatus Romani Pontificis videri debet in organica coniun-

---

[1] Cf. textum p. 497.

[2] Cf. textum p. 497.

ctione cum auctoritate reliquorum episcoporum, ut magis eluceat, quo diversis muneribus et officiis ipsa eademque Ecclesia aedificetur. Unde enuntiatio correspondenter mutata est.

d) Propter rationes in loco competenti afferendas clausula de Primatu et infallibilitate de n. 16 huc translata est.

e) Quaeritur utrum necessaria sit specialis mentio potestatis explicandi legem naturalem in supremo magisterio contentae, cum hanc facultatem huic magisterio competere in genere a catholico viro vix negetur. Quod autem decisiones illas attinet, de quo in adnotationibus, desideraretur distinctio diversarum propositionum, eo quod diversis modis, v. g. in encyclicis, allocutionibus, nuntiis radiophonicis Romani Pontificis propositae sunt et consequenter non omnes eundem gradum certitudinis theologicae habere videntur.

2) Propositio 13 omittenda esse videtur.

Ratio:

a) Sententia modernistarum hic impugnata sensu quo enuntiatur hodie a vix quoquam tenetur; certe non tanti momenti est, ut in Professione Fidei explicite statuatur. Ceteroquin hic numerus in sequenti implicite continetur.

b) Insuper illa gravis formula: « veluti haereticam reiicio » in tota Professione hic unice invenitur ac propterea nimis extollitur.

3) Ad N. 15: Descriptio actus fidei magis ampla desideratur, v. gr.: « ... sed actum, quo homo totus se tradit Deo, et verum assensum intellectus... ».

Ratio:

Quamvis hic imprimis agatur de errore reiiciendo, tamen a multis fidelibus, etiam non catholicis, desideratur, ut Ecclesia docens clarius indicet se intelligere fidem ut actum vere personalem et caritate formandum, quo totus homo gratia Dei movente et adiuvante immutatur. Talis conceptus plenius correspondere videtur fidei a Christo Domino quaesitae Mc. 1, 15: « Poenitentiam agite et credite Evangelio Dei » et notioni fidei quam tradit S. Paulus.

4) Ad n. 16:

a) Expressa citatio encyclicarum omittenda esse videtur.

Ratio:

a) Quod encyclicam *Pascendi* attinet, errores in ea damnati hodie certe non expresse tenentur. Hac de causa nominatio eius expressa videtur non opportuna.

b) Insuper censeo renuntiari posse citationi cuiusvis encyclicae

in specie, ne Professio Fidei nimis gravetur singularibus et servetur aequilibrata dispositio veritatum fundamentalium.

b) Clausula: « praesertim de Romani Pontificis Primatu iurisdictionis et infallibili magisterio » hic omittatur, quia translata est ad n. 6.

Ratio:

Translatio facta unitati et harmonicae compositioni totius schematis Professionis Fidei valde favere videtur; ita nempe cavetur, quominus diversis locis tractetur de eadem re; insuper subvenitur rectis illis desideriis non catholicorum, qui a nobis talem modum declarandi veritatem exspectant, quo earum organica connexio magis appareat.

Card. FERRETTO: Quoad n. 9: Fateor mihi valde placere verbum « adoro », « adoro Sanctissimae Eucharistiae Sacramentum ». Nescio tamen utrum heic rectissime positum sit.

Revera — insipiens loquor — in allatis liturgicis fontibus: canticis et hymnis, verbo « adorare » utitur ad cultum latriae Christo Domino sub speciebus sacramentalibus exhibendum ut verbis can. 1255, § 1 C.I.C. utar. Sed cultus latriae sequitur, non praecedit fidem ut prostat in Evangelio Sancti Ioannis de sanatione caeci a nativitate: « Iesus... dixit ei: Tu credis in Filium Dei?... at ille ait: Credo Domine. Et procidens adoravit Eum ».

Pariter sub n. 1 habetur: « Credo in unum Deum, ... in Iesum Christum... et in Spiritum Sanctum..., qui simul... adoratur ».

In nostro textu, e contra, primum habetur: « Adoro Sanctissimae Eucharistiae Sacramentum », dein « Credo in eo contineri... ». Potius dicerem: « Credo... ideoque adorandum ».

Animadvertendum praeterea videtur hic non agi de explendo actu cultus, sed solummodo de fidei professione emittenda.

Quoad n. 10 habetur: « Recepta quoque recipio »: puto huiusmodi repetitionem facile amoveri posse.

Card. GRACIAS: Nimis ampla videtur formula Professionis Fidei proposita. Multi quidem illam senserunt Professionis Fidei formulam vigentem breviorem esse reddendam. Iuxta Instructionem per Litteras Circulares n. 15015/41 a Nuntio Apostolico Indiarum Orientalium acceptas, Suprema Congregatio S. Officii in regionibus Missionum breviorem formulam adhibendam iussit. Formula colligata, missaque a Nuntio Apostolico, communiter, saltem in India, usi sunt. Peropportunum videtur eandem formulam in universali Ecclesia esse adhibendam.

Brevior professionis Fidei formula
pro locis missionum

Ego ..... manu tangens Sacra Dei Evangelia, divina gratia illustratus, profiteor fidem quam proponit Ecclesia Catholica, Apostolica, Romana. Credo illam esse unicam et veram Ecclesiam, quam Iesus Christus in terra fundavit eique me ex toto corde subiicio.

Credo in Deum, Patrem Omnipotentem, Creatorem caeli et terrae. Et in Iesum Christum, Filium eius unicum, Dominum nostrum: qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine, passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus et sepultus: descendit ad inferos; tertia die resurrexit a mortuis; ascendit ad caelos; sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis: inde venturus est iudicare vivos et mortuos. Credo in Spiritum Sanctum, sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem, remissionem peccatorum; carnis resurrectionem, vitam aeternam. Amen.

Credo septem Sacramenta a Iesu Christo instituta esse pro humani generis salute, scilicet: Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Poenitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem et Matrimonium.

Credo Romanum Pontificem esse Vicarium Iesu Christi in terris, Caput Supremum visibile totius Ecclesiae, qui docet infallibiliter credenda et agenda.

Credo praeterea omnia quae Sancta Ecclesia Catholica, Apostolica et Romana definit et declarat esse credenda. Ei toto corde adhaereo et reiicio omnes errores et schismata ab ea damnata.

Sic me Deus adiuvet et haec Sancta eius Evangelia, quae manu tango.

Card. Frings: Ad n. 5: Deleatur « hominumque Matrem », ne offendantur sine causa proportionata protestantes.

Ad n. 6: Loco verborum « in communione et sub auctoritate Romani Pontificis » proponitur « pacem et communionem cum Apostolica Sede habentes ».

Ad n. 7: Maneat formula Tridentina, ne quasi ex obliquo inferantur novae decisiones.

Ad n. 8: Distinctio inter notiones immolandi et offerendi sacrificium deleatur, quia nondum transiit in opinionem communem theologorum et populi Christiani.

Ad n. 16: Deleantur verba « et in Encyclicis Litteris, nominatim Pascendi et Humani generis », quia Litteris Encyclicis idem pondus non est adscribendum quod definitionibus Conciliorum. Insuper multi iurantes Professionem non scient, quid contineatur in Litteris tam longis.

Nisi haec ultima mutatio ad n. 16 fiat, totum Schema: *Non placet.*

Card. CAGGIANO: 1. Relate ad n. 3 qui sic enuntiatur: « Ac primum profiteor Deum personalem, rerum omnium principium et finem, naturali rationis lumine per ea quae facta sunt, tamquam causam per effectus, certo cognosci adeoque demonstrari posse eumdemque ut Dominum supremum, non tantum a singulis hominibus sed etiam a civili societate esse agnoscendum ».

Eadem veritas non solum melius exprimeretur, sed etiam supprimeretur tautologia quae his verbis videtur contineri: « per ea quae facta sunt, tamquam causam per effectus », si hoc modo enuntiatur hic numerus: « Ac primum profiteor Deum tamquam ens perfectissimum distinctum a mundo visibili, rerum omnium principium et finem, naturali lumine rationis, per visibilia quae nostrae experientiae subduntur certo cognosci adeoque demonstrari posse tamquam omnium rerum ultimam causam, eundemque ut Dominum Supremum, non solum tantum a singulis hominibus sed etiam a civili societate esse agnoscendum ».

Kant recte notavit contra scholasticos sui temporis, qui principium causalitatis frequenter hoc modo enuntiabant: « Non datur effectus sine causa », hoc esse meram tautologiam ac proinde in pricipio sic enuntiato nulla nova veritas contineri. Inter modernos philosophos, praecipue kantianos, manet adversio contra principium causalitatis. Certe vetera praeiudicia augerentur enuntiatione non recta, vel minus recta principii causalitatis: immo hodie ipsa sola apparentia enuntiationis minus rectae est obstaculum pro hodiernis cultoribus philosophiae.

Neque rectum videtur affirmare Deum personalem « certo » cognosci posse naturali rationis lumine, cum sit verum et sufficiens cognitio Dei uti entis perfectissimi et unici, natura unum. De natura Dei revera pauca cognoscimus naturali rationis lumine, cum eius cognitio non sit intuitiva, sed discursiva. Stricto sensu, Deus naturali rationis lumine non cognoscitur uti ens personale, i. e. unipersonale; cognoscitur certe natura esse unum. Revelatione certissime cognoscimus Deum natura unum esse trinum in personis.

2. Relate ad nn. 8 et 9 dolendum est in eorum expositione ordinem a S. Thoma adhibitum relictum fuisse, quod inconveniens videtur. Nam S. Thomas ante omnia affirmat et probat Eucharistiam esse vere Sacramentum et in eo contineri vere et realiter et substantialiter Corpus et Sanguinem una cum anima et divinitate D. N. Iesu Christi (III, q. LXXIII, a. 1).

Secundum S. Thomam Sacramentum conficitur.

In articulo 9 formulae professionis fidei dicitur: « praeterea adoro Sanctissimae Eucharistiae Sacramentum, in Sacrificio incruento confectum ».

S. Thomas vero (III, q. LXXXIII, a. 1) sic quaestionem ponit: « Utrum in hoc Sacramento Christus immoletur », respondens affirmative.

Liceat ergo rogare ut haec valeant ad redactionem conformiorem cum doctrina S. Thomae proponendam hoc modo:

Art. 8: Adoro Sanctissimae Eucharistiae Sacramentum et credo in eo contineri vere et realiter et substantialiter Corpus et Sanguinem una cum anima et divinitate D. N. Iesu Christi; itemque credo verbis consecrationis fieri conversionem totius substantiae panis in Corpus, totiusque substantiae vini in Sanguinem Domini, quam conversionem Catholica Ecclesia aptissime Transsubstantiationem appellat. Insuper profiteor etiam sub alterutra specie totum et integrum Christum adesse, verumque sumi Sacramentum.

Art. 9: Praeterea credo Sacrificium incruetum in Sacramento Eucharistiae a solo sacerdote rite ordinato, prout Christi Summi Sacerdotis personam gerit, confici eiusque divinam immolari victimam profiteor: a fidelibus autem eandem victimam cum sacerdote et per sacerdotem Deo Patri offerri.

3. Ad n. 11: Ad faciliorem intellectionem immensae maioris partis christianorum, desiderandum nimis esset specificare transmissionem peccati originalis quae generatione fit, esse transmissionem *status* privationis gratiae.

Card. Jullien: Ad n. 5 addatur « de B. Maria Virgine, gloriose in caelum Assumptam ».

Ad n. 6 « de Romano Pontifice », servetur ordo logicus, non historicus, ideoque hic, sub hoc numero 6, addatur primatum iurisdictionis et infallibilis magisterii, de quibus sub n. 16.

Ad n. 11 « de peccato originali » detur formula qua, servata omnino doctrina definita de peccato originali, nec directe nec indirecte definiatur monogenismus nec damnetur polygenismus, ne renovetur contra infallibilitatem Ecclesiae, sicut tempore Galilei, obiectio gravissima.

Exc. O'Connor: Cum attente schema « Formula nova professionis fidei » a Commissione Theologica propositum examinavissem, humiliter opinor huiusmodi schema talibus rationibus ornari ut tuto Patribus Concilii examinandum proponi possit.

Agitur enim de argumento maximi momenti et urgentis necessitatis, secura doctrina theologica exarato, necnon Magisterio Pontificio plene conformi, illi etiam Magisterio quod his postremis annis propositum est. Agitur praeterea de redactione gravi stylo confecta atque opportunis indicationibus fontium ornata.

Liceat insuper mihi eius convenientiam adnotare quatenus nostro-

rum temporum necessitatibus apprime respondet; etenim hodiernae technicae seu instrumenta vulgationis vel — uti dicitur — diffusionis (uti sunt radiophonia, prelum, televisio et cinematographeum) extraordinariam hodie praebent vim et possibilitatem cogitata et opiniones vulgandi; neque tamen ea solum diffundunt sed, ut ita dicam, imponunt, spectata eorum vi fascinatrice et captivatrice atque saepe insufficienti populi praeparatione.

Opiniones variae, quae reapse merae hypotheses scientificae vel pseudo-scientificae sunt, et quae antea solummodo particularibus circulis agitabantur, hodie celerrime propagantur; quod quidem, cum agitur de quaestionibus quae Revelationem tangunt, magnum periculum praebet « deposito fidei ».

Quapropter omnino urgens est ut christifideles omnes et singuli prae oculis formulam praecisam et synteticam habeant ex qua possint contra gratuitas vel non satis probatas assertiones sese defendere et a quibuslibet « variis et peregrinis doctrinis » (cf. Hebr. 13, 7) Ecclesiae infensis cavere. Idcirco, meo submisso iudicio, « formula nova professionis fidei » necessitatibus doctrinae et ministerii pastorali adamussim respondet.

Exc. HURLEY: In hac fidei professione duae sunt partes: prima, symbolum niceno-constantinopolitanum; et secunda, articuli quidam ex solemnioribus definitionibus et magisterio ordinario Ecclesiae desumpti. Qui articuli mihi non omnino satisfaciunt. Ratio est quia modum cogitandi exprimunt qui « defensivus » dici potest; quod iam apparet in secunda paragrapho, ubi dicitur: « ... praesertim ea quae erroribus huius temporis adversantur ». Invitamur igitur ad credendum *contra* potius quam ad credendum *in*.

Est tamen nostra fides catholica laeta acceptatio veritatis a Deo revelatae; professio ergo fidei plus deberet insistere in illos articulos qui magnitudinem fidei doni exprimunt laetitiaeque christianae causam praebent.

Tempore Apostolorum, cum fides revera laeta et victrix erat, in quosnam articulos insistebant? Audiamus Sanctum Paulum ad Thessalonicenses scribentem: « Si enim credimus quod Iesus mortuus est et resurrexit, ita et Deus eos qui dormierunt per Iesum adducet cum eo » (I Thess. 4, 4).

Pulchra etiam sunt verba eius ad Corinthios (I, 15), ubi tota insistentia est in Mortem et Resurrectionem Christi, in Parousiam et Resurrectionem fidelium, in Regnum aeternum a Christo Patri suo tradendum.

Non possumus S. Paulum legere quin momentum Resurrectionis Christi observemus. Secundum Apostolum enim, remissio peccatorum a

Christi morte quidem est, nova autem vita ab Eius Resurrectione: « qui traditus est propter delicta nostra, et resurrexit propter iustificationem nostram » (Rom. 4, 25). Quod quidem perfecte cum verbis Christi cohaeret: « Ego sum resurrectio et vita » (Ioan. 11, 25).

Quae duae notiones, resurrectionis scilicet et vitae, tam arcte ad invicem coniunguntur ut et Ioannes in Evangelio et Paulus in Epistolis de vita — de nova illa vita quam in Christo habemus — multum loquantur. Et revera dicere possumus notionem vitae novae in Christo esse elementum fundamentale in fide catholica: illius nempe vitae novae quam Christus per mortem suam nobis meruit et per Resurrectionem effusione Spiritus Sancti nobis donavit; illius, inquam, vitae, quae divitias constituit Regni Christi, quod crescere debet usque in ultimum diem, quando in toto suo splendore apparebit.

Quare, in professione fidei, de his conceptibus amplior non fit mentio? de Christi Resurrectione, de effusione Spiritus, de vita Christi in Ecclesia corpore eius mystico, de incremento corporis usque ad Parousiam et constitutionem definitivam Regni — quae omnia sunt obiectum spei christianae.

Si fidem nostram contra errores modernos asserere volumus, magis insistemus in id quod est positivum, inspirationem continens, victoriam et triumphum Christi et Christianorum exprimere. Iamvero errores periculosiores hodierni sunt: 1) Saecularismus, qui in evolutionem perfectivam mere humanam credit; 2) Communismus, qui in adventum paradisi oeconomici communitatis humanae credit. Si istis erroribus fidem nostram opponere volumus, dicamus aperte et forte nos etiam in « evolutionem » perfectivam hominum credere — sed in Christo; nos etiam paradisum communitatis humanae proclamare — sed in Christo.

Dum autem de Sacramentis agitur, quare non cum Sancto Paulo de participatione mysterii Mortis et Resurrectionis Christi in Baptismo et Eucharistia loquemur?

Ut uno verbo hanc generalem observationem coarctem: Proponitur quod in Professione Fidei maior fiat insistentia in *aspectum mystico-ontologicum mysteriorum fidei,* ita ut melior exinde oriatur proportio inter hunc aspectum et aspectum iuridicum.

Hucusque observatio generalis. Unam particularem, ad numerum 12 formulae propositae respicientem, addere vellem.

Omnia sane quod ibi scripta sunt et vera sunt et pulchra. Attamen, si me ipsum in conditione alicuius non-catholici pono, quomodo paragraphus illa mihi apparebit? Apparebit incompleta. Veritatem dicit, sed non totam. Etenim, in Ecclesia non solum apparent unitas, sanctitas, fecun-

ditas et stabilitas, sed etiam multa quae a stupiditate et debilitate humana emanant.

Nonne imago falsa creatur quando illa solum argumenta proponimus quae faciem divinam Ecclesiae demonstrant; defectus autem humanos qui faciem illam obfuscant — et qui saepe sunt causa ob quam multi ad Ecclesiam non perveniunt — prorsus tacemus?

Praeterea, quando est quaestio de vi probativa alicuius demonstrationis, de conditione physica, intellectuali et morali illorum ad quos demonstratio dirigitur cogitandum est. Inutile est proferre argumenta de proprietatibus Ecclesiae, secundum se consideratis, ad convincendos homines qui in misera conditione degunt. Solum argumentum aptum ad istos convincendos est argumentum a caritate et sollicitudine, quod argumentum non semper innotescit. Affirmationi igitur de « inexhausta in omnibus bonis fecunditate » aliquid per modum conditionis addendum esset, scilicet, *si* per vitam et exemplum catholicorum (clericorum et laicorum) haec fecunditas revera visibilis evadat.

Tota illa paragraphus agit de Ecclesia considerata solum secundum bonos effectus vitae eius divinae. Suggerere etiam aliquomodo deberet quod de facto, ut boni illi effectus aliorum oculis visibiles fiant, oportet ut in ipsis catholicis elucescant.

Card. OTTAVIANI: Puto, antequam actualem responsionem demus, nobis tradendos esse textus scriptos istarum difficultatum, ut possit postea Subcommissio de his disceptare et postea referre in aliqua sessione, etiam durante hac sessione, quia sunt quaedam quae iam sunt soluta; opposita quaedam sunt, verbi gratia, quando est quaestio de verbo « adoro ». Ipsa Commissio de hac re multum discussit, sed retinuit quod bonum esset etiam adhuc retinere verbum.

Item quaedam sunt proposita quae faciunt prorsus tractatum dogmaticum, potius quam simplicem professionem fidei; non omnia possunt inseri in professione fidei.

Em.mus Card. Gracias opportunum dixit, quantum fieri potest, ut brevior fiat formula fidei et huic rei maxime studuimus. Quod attinet vero ad alias quasdam formulas etiam breviores, S. Officium eas indulsit, praesertim in locis Missionum, pro rudioribus, pro iis qui convertuntur, quibus non potest proponi certe formula professionis fidei, quae apta est sive pro Concilio Oecumenico, sive pro professoribus docentibus in Universitatibus vel in Seminariis sive pro aliis, qui quomodocumque eliguntur ad aliquod munus elevatum. Igitur S. Officium frequenter indulsit ut pro quibusdam categoriis personarum professio fidei sit sic simplicissima: verbi gratia in aliquo loco Missionum tantummodo dicitur symbolum,

non fidei symbolum apostolicum, sed brevior formula symboli et fides circa septem Sacramenta, circa Romanum Pontificem et quaedam tractata huiusmodi.

Igitur in hoc debemus insistere, quod formula professionis fidei nec est tractatus theologiae dogmaticae nec est formula proposita pro rudioribus.

Quod attinet vero ad quaestiones de polygenismo et de infantibus morientibus sine Baptismo, de principio causalitatis, de quo optime, certe, urget etiam Card. Caggiano, haec omnia melius evolventur quando de constitutione dogmatica agetur, quando de demonstratione existentiae Dei et de aliis quae respiciunt tum Eucharistiam tum Sacrificium Missae.

Haec formula est quaedam adumbratio veritatum, adumbratio quae innuit ad controversias quae nunc habentur, vel etiam ad errores, qui divulgantur, sed non potest fieri vera et propria tractatio secus haberemus quod formula professionis fidei est longior quam duae simul quas volumus eliminare.

Igitur quod attinet sunt quaedam quae sunt proposita, quae sunt optima, meo humili iudicio, sed, si placet omnibus hic praesentibus, Subcommissio, quae habuit onus parandi hanc formulam, statim praeparabit observationes suas, quid acceptandum videtur, quid, e contra, iam sit provisum; et possemus distribuere omnibus membris Commissionis nostras conclusiones ita ut, alia vice, si tempus habeatur, durante hac sessione vel in proxima sessione, quae habebitur anno proximo, discutiatur, sicut iam dixi.

Haec formula est quarta vel quinta, quae proposita est et naturaliter etiam in Commissione Centrali non statim potest probari ex abrupto nova formula quae inducit immutationes quae debent ab omnibus probari. Igitur, si placet omnibus, corrigemus: observationes factas ab Em.mis Patribus et ab Exc.mis Membris istius Commissionis, examinabimus in Subcommissione, quae adlaboravit huic formulae, habentes etiam auxilium Commissionis biblicae, quia quaedam difficultates factae sunt quae respiciunt speciatim competentiam in re biblica.

Igitur advocabimus etiam consultores rei biblicae et postea nostras conclusiones dabimus examinandas Membris Commissionis Centralis. Nescio utrum placeat hic modus procedendi. Igitur non est dictum ultimum verbum hodie. Habebunt Membra Commissionis facultatem videndi quomodo actum sit de eorum observationibus et postea iterum subsumere si credant.[1]

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

Card. GRACIAS: Haec formula brevior pro locis Missionum quam dedit S. Officium non est pro rudioribus, sed pro personis intelligentibus, sicut parochi.

Ergo haec formula brevior continet, Eminentissimi, omnia fundamentalia pertinentia nostrae fidei.

Mihi videtur quod Eminentia putat quod haec formula brevior datur in locis Missionum solum pro rudioribus, pro neo-conversis. Ego etiam feci hanc professionem fidei, secundum formulam breviorem, quando eram parochus Ecclesiae Cathedralis Bombayensis.[1]

Card. OTTAVIANI: Ante omnia libenter assentio animadversioni factae ab Em.mo Cardinali Cento, qui me rogavit ut corrigatur menda quaedam typographica, contenta in n. 15. Ubi dicitur: « animi effectum », debet dici « animi affectum ». Postea, quod attinet ad animadversiones factas, libenter assentio etiam suggestioni factae ab Em.mo Cardinali Agagianian qui privatim dixit mihi, quod scilicet non statim habeatur conclusio de his rebus in ista sessione, quia non esset tempus. Item mihi suggesserunt opportunum esse ut qui habent observationes faciendas communicent non solum cum Secretaria Generali, sed Secretaria Generalis, antequam habeatur discussio, notificet has animadversiones respectivae Commissioni, non solum respectivae Commissioni, sed etiam omnibus Patribus, ita ut Patres qui veniunt, cognoscant quaenam sunt diffcultates propositae contra ipsam constitutionem propositam. Et hoc verum est etiam de aliis Commissionibus, quia si observationes faciendae sunt et de iis debemus iudicium ferre, opportunum est ut cognoscantur antea.

Nunc dabitur votatio: Placet, non placet, placet iuxta modum, utique; sed melius esset si quis prius cognovisset difficultates; eo vel magis quod potuisset respondi: v. g. faciunt quasdam difficultates circa verba quae data sunt in ipsa formula tridentina. Tandem aliquando Commissio nostra sumpsit textum ab ipsa formula tridentina. Igitur, quando habebimus difficultates, examinabimus et dabimus relationem, quae relatio opportuna erit si in fine conventuum ipsius Commissionis Centralis habeatur, quando scilicet iam examinatae sunt aliae constitutiones dogmaticae, v. gr. de Ecclesia. Loquutum est de Ecclesia nunc: quaedam explicationes habentur in ipsa constitutione Ecclesiae quae iam est in limine, ut apparetur. Quaedam de Sacramentis, de Sacrificio Missae etc. sunt resoluta iam in aliis constitutionibus, ita ut formula professionis fidei fortasse debet esse potius conclusio omnium discussionum: non statim mittemus, sed quando cognoscemus difficultates, quando cogno-

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

scemus etiam mentem Membrorum Commissionis circa alias constitutiones, quando cognoscemus has mentes, quia possunt quaedam non acceptari de aliis constitutionibus et formula professionis fidei facta est harmonice cum aliis costitutionibus.

Igitur nos adlaborabimus et postea rogo ipsum Praesidem nostrae Commissionis Centralis ut disponat quod haec formula, quando erit correcta, discutiatur in fine omnium sessionum Commissionis Centralis.[1]

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet iuxta modum.[2]

Card. MICARA: Placet iuxta modum, attamen in redactione definitiva formulae professionis fidei ratio habeatur, si opportunum videbitur, animadversionum et votorum quae Patres aliqui proposuerunt.

Card. PIZZARDO: Placet. Inter cetera laudandum est quod cultui Immaculatae semper Virginis Mariae dedicata est aptissima mentio.

Card. ALOISI MASELLA: Placet iuxta modum: i. e. Commissio Theologica examinare debet ea quae in hac sessione dicta sunt a quibusdam Em.mis ac Rev.mis Cardinalibus, atque ab aliquibus Ex.mis ac Rev.mis Episcopis et postea submittere nostro examini formulam novam professionis fidei iam propositam, peractis antea opportunis emendationibus.

Card. FERRETTO: Placet iuxta modum quem iam exposui[3] et Em.mus Cardinalis nobis proposuit.

Card. LIÉNART: Placet iuxta modum,[4] ut textus emendetur secundum animadversiones a Patribus Commissionis Centralis emissas.

Card. TAPPOUNI: Placet iuxta modum. Mihi videtur magis opportunum est dicendi:

1) Pagina quinta, linea quarta (n. 1): Sanctam Ecclesiam Catholicam *et non* Sancta Romana Ecclesia.

2) Pagina octava, linea 22 (n. 16): De Summi Pontificis Primatu *et non* De Romani Pontificis.

3) Pagina octava, linea 25 (n. 16): Verba: « nominatim Pascendi et Humani generis » supprimantur.

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

[2] Cf. p. 502.

[3] Cf. p. 505.

[4] Cf. pp. 502-503.

Card. COPELLO: Placet iuxta modum: remittatur ad finem.

Card. AGAGIANIAN: Placet iuxta modum: Formula nova professionis iterum proponatur, postquam omnes quaestiones theologicae erunt absolutae, et habitis prae oculis observationibus Em.morum ac Reverendissimorum Patrum prout notatae fuerunt in decursu discussionis.

Card. GILROY: Id sentio etiam ego.

Card. DE GOUVEIA: Placet iuxta modum: scilicet iuxta observationem Em.mi Card. Ottaviani, id est, quod votum sit datum post novam redactionem formulae.

Card. PLA Y DENIEL: Placet iuxta modum.

Card. FRINGS: Dilata, quia Professio fidei debet esse finis non initium disceptationis dogmaticae.[1]

Card. CAGGIANO: Placet iuxta modum: secundum dicta relate ad nn. 3, 8, 9, 11.[1]

Card. TIEN: Placet.

Card. VALERI: Placet iuxta modum.

Card. CIRIACI: Dilata usquedum discussae fuerint omnes quaestiones Commissioni Theologicae commissae.

Card. DE LA TORRE: Placet iuxta modum.

Card. SIRI: Placet iuxta modum. Observationes ab Em.mo Döpfner prolatae dignae sunt ut considerentur.

Card. D'ALTON: Placet iuxta modum.

Card. MCINTYRE: Placet iuxta modum.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum: ita ut omnes animadversiones a Patribus factae examinentur et nova formula in fine proponenda sit.

Card. GRACIAS: Placet iuxta modum: debent esse duae formulae: una sicut proposita et alia formula brevior, sicut in locis Missionis, pro Ecclesia universali.[3]

Card. CENTO: Placet iuxta modum. Mens est ut debite attendatur ad observationes quorundam Em.morum ac Exc.morum Patrum.

Card. GARIBI Y RIVERA: Placet iuxta modum: 1° Placet: 2° sed in n. 3 aliqua mentio Trinitatis; 3° Placet animadversio facta quoad n. 3

---

[1] Cf. p. 506.
[2] Cf. pp. 507-508.
[3] Cf. pp. 505-506, 513.

ab Em.mo Card. Caggiano; 4° placet quoad nn. 8 et 9 etiam iuxta animadversiones Em.mi Card. Caggiano.

Card. GODFREY: Placet iuxta modum. Ad mentem Em.mi Cardinalis Ottaviani, id est de dilatione usque ad finem examinis observationum factarum hac in Sessione.

Card. CONFALONIERI: Placet iuxta modum: hoc est, formula remittatur Commissioni de re theologica cum omnibus animadversionibus factis a Patribus, et nova formula suo tempore proponatur.

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum: in n. 11 delenda sunt verba « in protoparente Adam » ne polygenesis videatur absolute damnata, quod non etiam voluit Encyclica *Humani generis*. In n. 16 non aequiparandae sunt definitiones Conciliorum et declarationes Encyclicarum. In n. 17 verba « extra quam nemo salvus esse potest » vel deleantur vel explicentur. Tandem ut haec formula non fiat promulgata in initio Concilii et ista praesens formulatio emendata proposita sit ante finem huius sessionis.

Card. KÖNIG: Placet iuxta modum:

Ad num. 5: Addendum videtur: « ... hominumque *in caelum assumptam* Matrem ... ».

Ad num. 6 (linea 24): ad melius exprimendam relationem inter Papam et Episcopos ita propono ultimam sententiam: « ... sincere me subicio, *atque Apostolorum collegio sub Petro constituto, cuius successores episcopos in communione et sub auctoritate Romani Pontificis* esse agnosco ».

Ad num. 12: « invicte » (linea 26) nimis probare videtur, quia motiva credibilitatis certitudinem moralem creant, quod sufficit.

Ad num. 16: eadem propono quae protulit Card. Liénart et Card. Döpfner quoad sensum.

Card. DÖPFNER: Placet iuxta modum: i. e. iuxta adnotationes adiunctas.[1] Differatur postquam omnes propositiones Commissionis theologicae sunt examinatae.

Card. MARELLA: Placet iuxta modum procedendi ab Em.mo Relatore et a Card. Ciriaci propositum.

Card. TESTA: Placet iuxta modum: scilicet iuxta quod Em.mus Ottaviani proponit.

---

[1] Cf. pp. 503-505.

Card. MUENCH: Placet iuxta modum. Quod schema formulae iterum Commissioni submittatur post disceptationem omnium quaestionum theologicarum.

Card. MEYER: Placet iuxta modum, i. e. iuxta animadversiones ultimas factas ab Em.mo Relatore de deferendo iudicio de formula fidei, usquedum omnia discussa sunt et nova redactio formulae facta est.

Card. DOI: Placet iuxta modum.

Card. ALFRINK: Placet iuxta modum.

Incipere liceat a quadam animadversione introductoria: de natura et scopo professionis fidei.

Si professio fidei est summarium doctrinarum quae accipiendae sunt earumque quae sunt reiciendae, formula ista nova — salvis quibusdam difficultatibus de quibus postea — videtur satis bona.

Si autem professio fidei est actus religiosus quo Ecclesia ante Deum et homines testatur cum gaudio et gratiarum actione de sua fide in Deum summum bonum in verbis et actibus se revelantem et de sua fide in redemptionem generis humani per Iesum Christum Dominum nostrum in quo est salus, resurrectio et vita nostra, formula ista nova minus placet.

Est potius systema iuridico-dogmaticum in stilo rigido, sicco et frigido quam testimonium personale gaudiosum de fide accepta.

Nonne sperandum est ut Concilium concipiat professionem fidei in qua exultans Ecclesia mundo hodierno misero et dilacerato testimonium faciat de sua fide quae est salus mundi.

Insuper formula ista nova videtur hic et illic nimis negativa, ea ex ratione quia — sicut in numero secundo dicitur — praesertim respicit « ea quae erroribus huius temporis adversantur ».

Si deinde veniamus ad singula, sequentia addere liceat:

Ad num. 8: quo bene de sacrificio Missae agitur — hic nihil dicitur de convivio eucharistico quo sacrificium completur et quo participatio fidelium maxime realisatur. Secundum verba et intentionem Domini nostri S. Eucharistiam instituentis hoc convivium seu sumptio est pars integralis Eucharistiae. Sacrificium et convivium sacrificale sunt duo elementa essentialia.

Ad num. 9: In sententia: « quam conversionem Catholica Ecclesia aptissime Transsubstantiationem appellat » additio verbi « aptissime » videtur minus apta. Verbum enim « Transsubstantiatio » ansam dedit multis disputationibus et clarum tantum est, si explicatur quid per verbum « substantia » intelligitur.

Si verbum « Transsubstantiatio » retinetur, melius forte erit ut verbum « aptissime » dimittatur et ut verbum « appellat » mutetur in « appellavit » ita ut legatur: « quam conversionem Catholica Ecclesia Transsubstantiationem appellavit ».

Ad num. 12: ubi de notis Ecclesiae agitur. Nonne bonum esset in aliqua additione deplorare quod « eximia sanctitas » et « inexhausta in omnibus bonis foecunditas » quae revera adsunt, pro externis saepius per hominum infirmitatem et peccaminositatem obscurantur?

Ad num. 15: Secundum mentem Concilii Vaticani I fides hic exclusive videtur ut assensus intellectus veritati extrinsecus acceptae ex auditu. Omnes scimus verbum « fides » in Sacra Scriptura uberiorem habere sensum. In Sacra Scriptura fides non tantum includit assensum mentis, sed est acceptatio Dei se revelantis per verba et per actus a toto homine cum omnibus suis facultatibus — per intellectum, per voluntatem, per amorem.

Ad num. 16: ubi dicitur: « praecipue a Sacrosancta Tridentina Synodo et ab Oecumenico Concilio Vaticano I definita ac declarata ».

Si haec nova formula professionis fidei post Concilium Vaticanum II in usu veniet, quaeri potest quare Concilium Vaticanum II hic non nominatur.

Insuper dicitur « damno et reiicio ea quae in iisdem Conciliis et in Encyclicis Litteris, nominatim *Pascendi* et *Humani Generis* damnata et reiecta sunt ». Quaeri potest quare hic Concilia et Encyclicae aequiparantur, speciatim quia in num. 2 dicitur quod in sequentibus sermo erit de iis quae *infallibili* magisterio Ecclesiae declarata sunt.

Ad num. 17: Verba « extra quam nemo salvus esse potest », etsi — si bene intelliguntur — omnino vera sunt, iam multas causaverunt difficultates, speciatim in disputationibus cum non-catholicis. Verba ista « extra quam » indigent sat longa explicatione, si non male intelliguntur. Nisi fallor, Rev. P. Tromp verba « extra quam » quodam loco mutavit in « sine qua ». Ergo: « Sine qua nemo salvus esse potest ». Etsi per istam mutationem non omnes difficultates evanescunt, tamen verba « sine qua » praeferenda videntur.

Card. SANTOS: Placet iuxta modum: nova formula in fine de tractatu rerum theologicarum exaretur.

Card. QUINTERO: Placet iuxta modum, i. e. ut proposuit Em.mus Card. Ottaviani initio secundae partis sessionis huius diei.

Card. CONCHA: Placet iuxta modum, iuxta exposita ultimo loco ab Em.mo Cardinali Ottaviani.

Card. DI JORIO: Placet iuxta modum, attentis observationibus in sessione propositis.

Card. ROBERTI: Placet iuxta modum: scilicet dilata et iterum proponatur.

Card. JULLIEN: Placet iuxta modum.[1]

Card. LARRAONA: Placet iuxta modum: ita ut iuxta propositionem ab Em.mo Ponente factam iterum formula retractetur.

Card. HEARD: Placet iuxta modum.

Card. BEA: Placet iuxta modum: differatur definitiva formula in finem sessionum. Schema Professionis videtur esse in aliquibus partibus retractandum.

In n. 4. Mediatorem: 1 Tim. 2, 5 clarius dicit: « unum Mediatorem Dei et hominum ». Alicuius momenti est illud « *unum* » poni, quia protestantes saepe nos accusant ac si doceamus Christum non esse « unicum » Mediatorem.

n. 6: « salutis arcam »: ubi in fontibus revelationis Ecclesia vocatur « arca salutis »? Fortasse alluditur ad 1 Petr. 20-21; sed ibi sermo est de baptismate quod « salvos facit ».

Ibid. « pascendam tradidit S. Petro »: non tantum Sancto Petro, sed etiam Apostolis et eorum successoribus. Cf. Act. 20, 28: « vos Spiritus Sanctus *posuit episcopos regere Ecclesiam Dei* »;

1 Petr. 5, 2: « *pascite* qui in vobis est gregem Dei ». Verba in fine n. 6: « Episcopos autem ... successores esse Apostolorum » dicunt quidem quae sit dignitas Episcoporum, sed non explicite agunt de eorum *munere* a Spiritu Sancto ipsis dato. Videtur dicendum esse: « pascendum tradidit ... Romanis Pontificibus, et Episcopis, Apostorum successoribus, qui cum Romano Pontifice in communione sunt et sub eius auctoritate Ecclesias sibi commissas gubernant. Eidem Romano Pontifici et Episcopis cum eo coniunctis veram oboedientiam ... ».

Formula iuramenti non deberet innuere auctoritatem Episcopis conferri a Summo Pontifici.

n. 8: Clare dicatur, Altaris sacrificium esse « *veram et propriam sacrificationem* qua Christus, Summus Sacerdos, per incruentam immolationem semetipsum aeterno Patri hostiam offert » (cf. Enc. *Mediator Dei,* AAS. 39, 1947, p. 548). De vero charactere sacrificali Missae controversia est cum Protestantibus: « offerri » in fine articuli sensu valde

[1] Cf. p. 508.

analogo dicitur. Clarius exprimenda esset res. Cf. easdem litt. Enc. pp. 552 s.

n. 13: « eodem sensu eademque sententia »: quae est differentia inter « sensum » et « sententiam »?

n. 16: ... « in iisdem Conciliis *et in Encyclicis Litteris* ... damnata et reiecta sunt »: non est idem pondus Conciliorum et Encyclicarum. Cf. Enc. *Humani generis,* n. 20 (AAS 42, 1950, p. 568).

Cur, pro omnibus futuris saeculis, Encyclicae *Pascendi* et *Humani generis* in hanc professionem generalem inseruntur, cum hae Encyclicae speciales difficultates tractent, quae vix semper obtinebunt. Eodem iure etiam aliae multae Encyclicae afferri possent quibus res fidei magni momenti tractantur.

Beat. GORI: Placet iuxta modum propositum ab Em.mo Card. Ponente pro redactione novae formulae.

Beat. CHEIKHO: Placet iuxta modum: prae oculis habendae sunt observationes factae.

Exc. O'CONNOR: Placet.[1]

Exc. UJČIČ: Placet iuxta modum.

Exc. RYAN: Placet.

Exc. CHÁVEZ Y GONZÁLEZ: Placet iuxta modum: sicut advertit Em.mus Card. Caggiano.

Exc. SILVA SANTIAGO: Placet iuxta modum: i. e. cum observationibus factis a plurimis Em.mis Cardinalibus et Episcopis, praesertim ab Em.mis Liénart et Caggiano, et cum propositionibus factis ab Em.mo Card. Ottaviani et ab Em.mo Card. Ciriaci et etiam ab Em.mo Card. Bea.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum Em.mi Card. Ottaviani.

Exc. CAMPBELL: Placet iuxta modum.

Exc. BERAS: Placet iuxta modum, i. e. iuxta ea quae Em.mus Card. Ottaviani proposuit.

Exc. COORAY: Placet iuxta modum: nempe Commissioni Centrali submittenda de novo in fine sessionum eiusdem Commissionis post novam redactionem a Subcommissione competenti.

Exc. MCKEEFRY: Placet iuxta modum: quaestiones recitatae ab Em.mis Cardinalibus Döpfner, Agagianian et Bea considerandae sunt, in modo proposito secundum Em.mum Relatorem.

---

[1] Cf. pp. 508-509.

Exc. LEFEBVRE: Placet iuxta modum.

1) Mihi videtur quod in n. 3 dicitur de Regno sociale Dei, deberet dici in n. 4 de Iesu Christo.

2) Opportunum mihi videtur loquendi et affirmandi

— de existentia angelorum bonorum et malorum;

— de peccato personali.

Exc. HURLEY: Placet iuxta modum, secundum observationes viva voce factas et in scriptis Secretario tradendas.[1]

Exc. LANDÁZURI RICKETTS: Placet iuxta modum: i. e. formula professionis fidei redeat ad Commissionem theologicam ut illa perpendat observationes allatas ab Em.mis et Exc.mis Membris huius Commissionis Centralis et nova redactio proponatur huic Commissioni Centrali tempore opportuno.

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum: discussio dilata sit usque ad ultimas sessiones huius Commissionis.

Exc. ŠEPER: Placet iuxta modum:

1) Serio examinentur omnes animadversiones in sessione prolatae;

2) si de nova formula tractandum est in ipso Concilio, tunc haec formula ne adhibeatur initio Concilii;

3) ne praeiudicentur quaestiones dogmaticae quae definitive non sunt solutae;

4) in n. 16 omittatur mentio Encyclicarum. Agitur de documento sollemni, forsan per saecula adhibendo, ideo Encyclicae omittendae. Nec Codex habet mentiorem iurisiurandi antimodernistici, nam est, uti dicunt canonistae, provisio temporaria et provisoria.

Exc. BAZIN: Placet iuxta modum: 1) Puto clausulam « sed etiam a civili societate », in n. 3, non esse opportunam et periculosam esse posse. 2) In n. 7, de Baptismo *re* vel *voto* suscepto res adhuc controvertitur. In professione fidei puto veritates iam definitas ut dogmata includendas esse.

Exc. BERNARD: Placet iuxta modum.

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum: i. e. dilata et iterum proponatur.

Exc. YAGO: Placet iuxta modum: i. e. formula remittatur Commissioni Theologicae ut revisetur iuxta animadversiones factas. Mente ta-

[1] Cf. pp. 509-511.

men habeatur formula professionis fidei non debet continere opiniones disputatas, neque theologiae est tractatus completus.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placet iuxta modum: addatur condemnatio communismi. Mihi placet ista nova formula professionis fidei: eius excellentia mihi videtur residere in expositione completa fidei nostrae, quin sit nimis longa.

Attamen ut fiat completior, mihi videtur adiungendus esse articulus contra communismum atheisticum ex professo directus, ut aiunt — nam eheu communismus longe superat omnes haereses et quaslibet impugnationes contra fidem catholicam — et quia professio fidei non conditur nisi ad oppugnandam doctrinam quae hic et nunc adversetur fidei. Ceterum Ecclesiae catholicae filii, amici, inimici et ipsi communistae perplexi erunt si in novissima professione fidei nulla mentio directa fit contra communismum atheisticum.

Systema communistarum, eorumque molimina non possunt destrui aut saltem contineri nisi per directas, continuas impugnationes theoreticas ac practicas, verbo et opere, rostris et unguibus.

Pax constantiana empta fuit sanguine millium millium martyrum. Ad promovendam novam eram pacis et prosperitatis pro Matre Ecclesia, non videtur existere aliud pretium quam sanguis christianorum offerendi non solum quando erimus sub potestate communistarum sed in colluctationibus hic et nunc instituendis contra eos uti fecerunt olim Crucigeri ad liberandum Sepulchrum Christi.

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: examinentur observationes et formula definitiva proponatur postea.

Exc. JELMINI: Placet iuxta modum.

Exc. SUHR: Placet iuxta modum. Observationes examinentur.

Exc. SCHARMACH: Placet iuxta modum.

Rev. GUT: Dilata ad finem sessionum. Formula brevior proponatur.

Rev. BROWNE: 1) Laudanda est insertio, sub n. 3 pag. 6, lineis 4-5, verborum « sed etiam a civili societate esse agnoscendum ».

2) Sub n. 5 pag. 6, lineis 14-16 mutarem quaedam in phraseologia textus suggerendo ut dicatur « *singulari ratione* colendam *profiteor* eiusque cultu cultum Dei et Iesu Christi non minui sed augeri (i. e. omissis verbis *genuino, immo, potius* et *declaro*)».

3) Sub n. 6 pag. 6, lineis 24-26 suggererem textum sequentem: « Episcopos autem in communione cum Romano Pontifice et sub eius auctoritate Apostolorum successores esse agnosco ».

4) Sub n. 7 pag. 6, linea 31 dicerem: « ... sive re sive voto *saltem implicito* susceptum ».

5) Sub n. 11. pag. 7, linea 29 dicerem: « ... peccaverunt, veri nominis *etsi singularis naturae* peccatum ... ».

Rev. SÉPINSKI: Placet iuxta modum propositum ab Em.mis Cardinalibus Agagianian et Ottaviani.

1) Exaretur etiam brevis formula nova pro casibus ordinariis.

2) Forsitan opportune exarari posset numerus specialis « de novissimis hominis », inserendus in hac longiore formula.

3) Pag. 10 ad notam 17: « Hoc loco... » non est locus proprius.

Rev. JANSSENS: Placet iuxta modum. Mitigari nonnihil possint locutiones quae notae sunt Orientales dissidentes nunc irritare, praesertim n. 16. Denuo examinetur iuxta modum ab Em.mo Card. Relatore propositum.

III

DE FONTIBUS REVELATIONIS

(Secunda Congregatio: 9 nov. 1961)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE THEOLOGICA

CAPUT 1

DE DUPLICI FONTE REVELATIONIS

1. [*De revelatione Veteris et Novi Foederis*]. Revelatio, quam Deus in sapientia et bonitate sua hominibus impertiri dignatus est, nobis advenit Veteris et Novi Foederis oeconomia. Et in Vetere quidem Deus multifariam multisque modis patribus locutus est in prophetis (Hebr. 1, 1); in Novo autem thesauros sapientiae et scientiae suae toti humano generi per ipsum Filium eiusque Apostolos effudit (cf. Io. 14, 26 et 16, 14).

2. [*De prima diffusione revelationis Novi Foederis*]. Haec novi Foederis revelatio, quae Veteris Foederis revelationem longe transcendit eamque consummavit, Deo ita disponente, potissimum per praedicationem sparsa est et auditu recepta. Christus siquidem Dominus in vita sua filiis Israel arcana regni coelorum viva voce manifestavit et post resurrectionem Apostolis suis praecepit ut praedicarent omni creaturae (cf. Mc. 16, 15), dicens:

« Data est mihi omnis potestas in coelo et in terra; euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis » (Mt. 28, 18-20). Unde teste S. Clemente Romano, « Apostoli nobis evangelii praedicatores facti sunt a Domino Iesu Christo. Iesus Christus missus est a Deo. Christus igitur a Deo et Apostoli a Christo; et factum est utrumque ordinatim ex voluntate Dei. Itaque acceptis mandatis et per resurrectionem Domini nostri Iesu Christi plena certitudine imbuti verboque Dei confirmati, cum certa Spiritus Sancti fiducia, egressi sunt, annuntiantes regni Dei adventum ».[1]

3. [*De transmissione revelationis Novi Foederis*]. Ministerium autem verbi, quod Christus et Apostoli instauraverunt, volventibus saeculis semper in Ecclesia servatum est. Nam Episcopi, qui in Ecclesia locum Apostolorum per successionem obtinent, eorum doctrinam semper praedicatione tradiderunt et cum auctoritate interpretati sunt. Quidam ex Apostolis vel apostolicis viris revelationem divino afflante Spiritu, litteris quoque mandaverunt; illis autem scriptis vivum Apostolorum praeconium neque abrogatum neque imminutum est, sed potius roboratum et commendatum.

4. [*De duplici fonte revelationis*]. Christi itaque et Apostolorum mandatis et exemplis edocta, sancta mater Ecclesia semper credidit et credit integram revelationem non in sola Scriptura sed in Scriptura et Traditione tanquam in duplici fonte contineri,[2] alio tamen ac alio modo. Nam libri Veteris et Novi Testamenti praeterquam quod revelata continent, insuper Spiritu Sancto inspirante conscripti sunt, ita ut Deum habeant auctorem.[3] Traditio autem vere divina, a Spiritu Sancto continua successione in Ecclesia conservata, in rebus fidei et morum ea continet omnia, quae Apostoli, sive ab ore Christi sive suggerente Spiritu Sancto, acceperunt atque Ecclesiae praeter Sacram Scripturam quasi per manus tradiderunt, ut in eadem per praedicationem ecclesiasticam transmitterentur.[4] Quare quae divina Traditio ratione sui continet, non ex libris, sed ex vivo in Ecclesia praeconio, fidelium fide et Ecclesiae praxi hauriuntur. Quod autem ad praeterita attinet, plerumque ex variis documentis scriptis, non tamen inspiratis, innotescunt.

5. [*De habitudine unius fontis ad alterum*]. Nemo ergo Traditionem exinde minoris facere aut ei fidem derogare audeat. Licet enim Sacra Scriptura, cum sit inspirata, ad enuntiandas et illustrandas veritates fidei instrumentum praebeat divinum, eius nihilominus sensus nonnisi Traditione apostolica certe et plene intelligi vel etiam exponi potest; immo Traditio, eaque sola, via est qua quaedam veritates revelatae, eae imprimis quae ad inspirationem, canonicitatem et integritatem omnium et singulorum sacrorum librorum spectant, Ecclesiae innotescunt et clarescunt.

6. [*De habitudine utriusque fontis ad Magisterium*]. Ut autem ambo fontes revelationis concorditer et efficacius ad salutem hominum concurrerent, providus Dominus eos tanquam unum fidei depositum ad custodiendum et tuendum et authentice interpretandum non singulis fidelibus utcumque eruditis concredidit, sed soli vivo Ecclesiae Magisterio.[5] Magisterii Ecclesiae

ergo est, qua proximae et universalis credendi normae, non modo iudicare in iis, quae sive directe sive indirecte ad fidem et mores spectant, de sensu et interpretatione cum Scripturae Sacrae tum documentorum et monumentorum quibus temporis decursu Traditio consignata est et manifestata, sed ea quoque illustrare et enucleare quae in utroque fonte nonnisi obscure ac velut implicite continentur.[6]

NOTAE

[1] Clemens Romanus, *Ep. ad Cor.*, 42, n. 1-3: PG 1, 292.
[2] Cf. Conc. Vat.: Const. *De Fide Catholica,* cap. 2: Denz. 1787; EB 77.
[3] *Ibid.*
[4] Cf. *ibid.* et Conc. Trid., Sess. IV: Denz. 783; EB 57.
[5] Cf. Encycl. *Humani generis,* 12 aug. 1950: AAS 42 (1950), pp. 567, 569: Denz. 2314; EB 611.
[6] *Ibid.,* p. 569: Denz. 2314; EB 611.

Caput 2

DE S. SCRIPTURAE INSPIRATIONE, INERRANTIA ET COMPOSITIONE LITTERARIA

7. [*S. Scripturae Inspiratio et Canonicitas*]. Praeterquam viva Prophetarum et Apostolorum voce, Deus in Scripturis quoque sanctis Veteris ac Novi Testamenti, quae alterum ac praeclarum constituunt supernae Revelationis fontem,[1] verbum suum tradere et accuratius conservare hominibus voluit. Haec est Scriptura « divinitus inspirata » (2 Tim. 3, 16), ab Apostolis catholicae Ecclesiae tradita atque in sacro canone rite agnita et recepta,[2] ad perpetuum eiusdem Ecclesiae usum, ut munus suum adimpleat docendi, ad christianae vitae moderamen et salutem.

8. [*Inspirationis propria natura et definitio*]. Ad hanc vero divinam Scripturam exarandam, Deus ipse sacros quosdam scriptores seu hagiographos ita ad scribendum interne excitavit et movit, ita quoque scribentibus adstitit, ut ea omnia eaque sola, quae ipse primarius Scripturarum Auctor intenderet, recte mente conciperent fideliterque scriptis mandarent.[3] Est enim Inspiratio biblica, ex constanti doctrina Ecclesiae, speciale quoddam charisma ad scribendum, quo Deus, in hagiographo et per hagiographum operando, mentem suam scripto hominibus manifestat, ideoque ipse nominatur veroque sensu est auctor principalis integri sacri textus. Hagiographus autem, in conficiendo libro, est Spiritus Sancti « organon », seu instrumentum, idque vivum ac ratione praeditum, cuius proinde propria indoles ac veluti singulares notae ex libro sacro colligi possunt.[4] Quapropter iure Ecclesia reprobavit iterumque reprobat quodlibet extenuandae naturae Inspirationis conamen, illudque praecipue quo coniuncta haec et supernaturalis Dei homi-

nisque scribendi ratio quovis modo ad mere naturalem impulsum vel animi commotionem reducatur.[5]

9. [*Plures auctores humani*]. Singulorum autem et omnium librorum Veteris ac Novi Testamenti, sicut Deus quolibet tempore unus est Auctor primarius, ita auctores humani complures fuerunt in decursu saeculorum, usque ad completam Revelationem, atque eiusdem quoque libri duo vel plures interdum scriptores. Qui omnes, iuxta Ecclesiae doctrinam habendi sunt tanquam ministri divini verbi scribendi, a Spiritu Sancto assumpti.

10. [*Inspiratio personalis hagiographi et communitas*]. Item, quemadmodum ex Scriptura ipsa eruitur (cf. 2 Petr. 2, 21) et Ecclesia semper docuit, sacrae Inspirationis charisma hagiographis a Deo electis et ductis personale propriumque fuit, non autem fidelium coetui commune vel communicatum. Ex Dei autem providentia, origo libri sacri ipseque liber ita cum gestis et vita communitatis cohaeret, ut ex iis aptius intelligi possit.

11. [*De extensione Inspirationis*]. Pariter, cum Deus ipse divino suo afflante Spiritu totius Scripturae sacrae sit Auctor, omniumque per hagiographi manum in ea exaratorum veluti scriptor, consequitur omnes et singulas sacrorum librorum partes, etiam exiguas, esse inspiratas.[6] Itaque omnia quae ab hagiographo enuntiantur, a Spiritu Sancto enuntiata retineri debent.

12. [*De inerrantia ut consectarium Inspirationis*]. Ex hac divinae Inspirationis extensione ad omnia, directe et necessario sequitur infallibilitas et inerrantia totius Sacrae Scripturae. Antiqua enim et constanti Ecclesiae fide edocemur nefas omnino esse concedere sacrum ipsum errasse scriptorem, cum divina Inspiratio per se ipsa non modo errorem excludat omnem in qualibet re religiosa vel profana, sed tam necessario excludat et respuat, quam necessarium est Deum, summam Veritatem, nullius omnino erroris auctorem esse.[7]

13. [*Quomodo inerrantia diiudicanda sit*]. Haec tamen inerrantia diiudicanda est ex sensu, quem in deteminatis adiunctis expressit hagiographus pro sui temporis conditione.[8] Veritas enim et fides historica sacrae Scripturae in narrandi modo, recte intelliguntur, si rite attendatur ad suetos nativos cogitanti, dicendi vel narrandi modos, qui tempore hagiographorum vigebant, quique tunc in mutuo hominum commercio passim adhiberi solebant.[9] Cum igitur haec omnia, salva Scripturae sacrae auctoritate et sanctitate, in eodem divino eloquio, quod pro hominibus modis verbisque humanis exprimitur,[10] inveniantur, non magis erroris argui debent, quam cum paria ac similia in quotidiano usu haberentur, immo habeantur.

14. [*Divina condescensio*]. Quae omnia, singulis hagiographis suo tempore ac genio propria, salva iugiter rerum veritate ac moralitate, novam manifestamque statuunt aeternae Sapientiae condescensionem in verbo suo divino humanis signis ac litteris vestiendo proferendoque hominibus, sicut olim in Unigenito Patris Verbo, qui, humanae infirmitatis assumpta carne, per omnia nobis assimilari voluit praeter peccatum (cf. Hebr. 4, 15).[11]

NOTAE

[1] LEO XIII, Encycl. *Providentissimus Deus,* 18 nov. 1893: EB 82.

[2] Conc. Trid., Sess. IV, Decr. *De Can. Script.*: DENZ. 784; EB 58-60; Conc. Vat. I, Sess. III, cap. 2 *De Revel.,* et can. 4: DENZ. 1787 et 1809; EB 77, 79.

BENEDICTUS XV, Encycl. *Spiritus Paraclitus,* 15 sept. 1920: EB 448.

PIUS XII, Encycl. *Divino afflante,* 30 sept. 1943: EB 538.

[3] LEO XIII, *ibid.,* DENZ. 1952: EB 125.

[4] PIUS XII, *Divino afflante*: EB 556.

[5] S. PIUS X, Decr. *Lamentabili,* 3 iul. 1907, et Encycl. *Pascendi,* 8 sept. 1907: DENZ. 2009-2010 et 2090; EB 200-201, et 272-273.

Cf. quoque Conc. Vat. I, cap. 2 *De Revel.*: DENZ. 1787; EB 77.

LEO XIII, Encycl. *Providentisismus*: DENZ. 1952; EB 125.

[6] Cf. Pont. Comm. Bibl., Decr. 18 iun. 1915: DENZ. 2180; EB 420; S. Off. epist. 22 dec. 1923: EB 499. Cf. Resp. Comm. de Re Bibl. 18 iun. 1915: DENZ. 2180; EB 420.

[7] PIUS XII, *Divino afflante*: EB 539, cum verbis relatis LEONIS XIII, *Providentissimus*: DENZ. 1950; EB 124. Cf. quoque EB 44. 46. 125. 420. 450. 463. etc.

[8] S. AUGUSTINUS, *De doctrina christiana,* II, 18, 26: PL 34, 75-76.

[9] PIUS XII, *Divino afflante*: DENZ. 2294; EB 558-562.

[10] « Per hominem more hominum loquitur », S. AUGUSTINUS, *De Civitate Dei,* XVII, 6, 2: PL 41, 537. Cf. *Epist. Pont. Commiss. de Re Biblica* 16 ian. 1948: DENZ. 2302; EB 581.

[11] PIUS XII, Encycl. *Divino afflante*: DENZ. 2294; EB 559.

CAPUT 3

DE VETERE TESTAMENTO

15. [*De auctoritate V. T. in Ecclesia*]. Scripturis Sacris Veteris Testamenti Deus, iam a vetustissima aetate, populum in suam peculiarem acquisitionem adscitum sibique amico foedere iunctum de salutiferis consiliis inter homines exsequendis erudire satagebat. Itaque, in iis praesertim quae christianae religionis fundamenta, sive in verbis sive in historiae rebus, ad finem usque temporis spectant, Veteris Testamenti, vis, auctoritas et emolumentum [1] enervata dicenda sunt. « Quaecumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam et consolationem Scripturarum spem habeamus » (Rom. 15, 4).

16. [*De habitudine inter Vetus et Novum Testamentum*]. Dei autem ad hominem habitudo, inde ab Adae praevaricatione, in hoc tendebat, ut per repromissiones quae ad patres nostros factae sunt et prophetica de Redemptore oracula, nuntia in dies inclarescentia, omni creaturae spes ad viam salutis pateret. « De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt prophetae, qui

---

[1] Adde: minime.

de futura in vobis gratia prophetaverunt » (1 Pt. 1, 10). Scripturae enim Sacrae Veteris Testamenti testimonium perhibent de Christo (Io. 5, 39) et, ex omnipotentis ac miserentissimi Dei voluntate, necesse erat impleri omnia quae de Salvatore promisso inibi dicebantur, prout Iesus Dominus noster Apostolos suos docuit, quibus ipse sensum denique aperuit ut intelligerent Scripturas (Lc. 24, 44-45).

Quare, totius Veteris Testamenti ratio atque momentum in hoc est, ut in Novum tendat et in Novo pateat. « Quid hoc stabilius, quid firmius verbo, in cuius praedicatione Veteris et Novi Testamenti concinit tuba, et cum evangelica doctrina, antiquarum protestationum instrumenta concurrunt?... Quia, sicut ait beatus Ioannes, *lex per Moysen data est, gratia autem et veritas per Iesum Christum facta est* (Io. 1, 17); in quo et propheticarum promissio impleta est figurarum et legalium ratio praeceptorum, dum et veram docet prophetiam per sui praesentiam, et possibilia facit mandata per gratiam ».[1]

17. [*De indole Veteris Testamenti*]. Quapropter, haec Sacrosancta Vaticana Synodus, ex evangelica apostolicaque doctrina sollemniter docet Deum, utriusque Testamenti auctorem et inspiratorem, Vetus ita sapienter condidisse ut Novum suavi providentia praepararet et multifariam prophetis nuntiaret et variis typis significaret, ita ut Veteris Testamenti Libri et ipsi unius divinae revelationis divinique consilii salutis supernaturale iter et cursum describant. Quae autem in illis continentur, ob veteris oeconomiae indolem incompletam,[2] praesertim mores quod spectat, denique conferenda sunt cum Christi Evangelio ab Apostolis praedicato, eorumque recta interpretatio rite submittenda est vivo Ecclesiae magisterio, hoc est illorum iudicio « qui cum Episcopatus successione charisma veritatis certum secundum placitum Patris acceperunt ».[3]

18. [*De auctoribus humanis Veteris Testamenti*]. Denique, ad humanos auctores Veteris Testamenti librorum quod spectat, quamquam authentia huiusmodi dogma de eorum divina inspiratione per se et directe non tangit, Sacrarum Scripturarum catholici interpretes sancte teneant quidquid certi hac de re in utroque revelationis fonte invenitur. Quatenus vero huiusmodi quaestio fidem tangat, solius est Ecclesiae ultimum hac de re iudicium ferre.

NOTAE

[1] S. Leo Magnus, *Sermo LI de Transfiguratione,* 4: PL 54, 311.

[2] Pius XI, Litt. Encycl. *Mit brennender Sorge*: AAS 29 (1937), pp. 150 ss.

[3] S. Irenaeus, *Adv. Haer.* 4, 26, 2: PG 7, 1053-1054.

Caput 4

DE NOVO TESTAMENTO

19. [*De Evangeliis eorumque auctoribus*]. Neminem autem fugit inter omnes divinas Auctoritates quae Sanctis Litteris continentur, Evangelium merito excellere.[1] Quattuor Evangelia apostolicam originem habere Ecclesia

Dei semper et ubique sine dubitatione credidit et credit, constanterque tenuit ac tenet auctores humanos habere illos quorum nomina in Sacrorum Librorum canone gerunt: Matthaeum nempe, Marcum, Lucam et Ioannem, quem diligebat Iesus.

20. [*De historico Evangeliorum valore*]. Eadem Sancta Mater Ecclesia firma et constantissima fide credidit et credit quattuor recensita Evangelia sincere tradere quae Iesus Dei Filius ad aeternam hominum salutem et inter homines degens, reapse et fecit et docuit (cf. Act. 1, 1). Quamvis enim cum historicae compositionis rationibus quae apud nostrae aetatis peritos in usu sunt, Evangelia non in omnibus conveniant (nec convenire necesse est), tamen quae dicta et facta inibi divino afflante Spiritu consignantur, ad normam veritatis exarata sunt, ex testimonio et traditione illorum « qui ab initio ipsi viderunt et ministri fuerunt sermonis » (Lc. 1, 2).

21. [*De veritate factorum Christi in Evangeliis*]. Quapropter, haec Sacrosancta Vaticana Synodus legitime in Domino congregata, illos damnat errores, quibus denegatur vel extenuatur, quovis de modo et quavis de causa, germana veritas historica et obiectiva [2] factorum vitae Domini nostri Iesu Christi, prout in Sanctis illis Evangeliis leguntur. Qui errores perniciosiores evadunt, si in discrimen vocant facta quae ipsam fidem attingunt, ut sunt ex. gr.: historia infantiae Domini nostri, Redemptoris signa et miracula, eius mirabilis a mortuis resurrectio ac ascensio ad Patrem gloriosa.

22. [*De veritate verborum Christi in Evangeliis*]. Pariter Sacrosancta haec Vaticana Synodus errores damnat quibus negatur Christi verba divina quae in Evangeliis conscripta sunt, etsi non semper ad litteram, ubique tamen quoad vim et substantiam, ab ipso Domino nostro re esse prolata. Nec minoris temeritatis incusandi sunt errores, quibus iudicatur sanctissima illa Filii Dei verba plerumque mentem communitatis christianae primitivae prodere, potiusquam doctrinam ipsius Salvatoris nostri sincere referre.

23. [*De veracitate doctrinae Apostolorum in Scripturis canonicis*]. Doctrinam autem Apostolorum, quae in reliquis Novi testamenti canonicis Scripturis continetur, nefas est dicere nonnisi humana industria humanisque inventis vel ex Iudaeorum aut gentium placitis, praeter vel contra ea quae Christus ipse et docuit et voluit, aliquando esse concinnatam. Apostolis enim suis, quos ipse docere omnes gentes in mundum universum miserat, Christus adstitit (Mt. 28, 20), iis tandem Paraclitum Spiritum repromisit a Patre mittendum, ut omnia ipsos doceret et omnia suggereret (Io. 14, 26) quae Christi erant (Io. 16, 14), in aevum ad aeternam humani generis salutem servanda.

NOTAE

[1] S. AUGUSTINUS, *De consensu evangelist.*, 1, 1: PL 34, 1041-1042.

[2] Cf. Monitum S. S. Congr. S. Off., die 20 iunii 1961. AAS LIII (1961), p. 507.

Caput 5

DE SACRA SCRIPTURA IN ECCLESIA

24. [*De curis Ecclesiae circa S. Scripturam*]. Caelestis sacrorum Librorum thesaurus, quem Spiritus Sanctus summa caritate et liberalitate per Ecclesiam hominibus tradidit,[1] numquam in Ecclesia latuit; etenim, inde ab initio Ecclesia Christi maxima reverentia et alacritate divina eloquia custodivit, a quavis falsa interpretatione defendit, ad salutem animarum in sacra praesertim praedicatione sollicite adhibuit [2] atque in sua liturgia quotidie omnibus proponere non desiit.

25. [*De versione latina Vulgata*]. Sine praeiudicio praecellentis auctoritatis primigeniorum textuum Sacrae Scripturae, inter plures quae olim circumferebantur latinas versiones, Ecclesia unam praetulit, « Vulgatam » nempe, quam pro authentica habuit et habet. Ex legitimo huius versionis tot saeculorum usu in Ecclesia, patet eandem in rebus fidei et morum ab omni prorsus errore esse immunem et in disputationibus, in lectionibus concionibusque tuto ac sine errandi periculo citari posse.[3] Tanta enim cum Magisterio ipsius Ecclesiae fuit « Vulgatae » connexio, ut traditionis auctoritate pollere dicenda sit. Simul autem, haec Sacrosancta Vaticana Synodus reverenter excipit alias venerandas vulgatasque in Ecclesiis orientalibus versiones, in primis graecam illam antiquissimam Veteris Testamenti versionem a Septuaginta viris nuncupatam, ipsorum Apostolorum usu probatam.

26. [*De lectione S. Scripturae apud sacerdotes*]. Meminerit quivis Ecclesiae administer sancti Pauli Apostoli monitum: « Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia, ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus » (2 Tim. 3, 16-17). Praeeuntibus Ecclesiae Patribus, « necesse est ut qui ad officium praedicationis excubant, a sacrae lectionis studio non recedant »; [4] sacerdotis enim sermo « Scripturarum lectione conditus sit »,[5] ne inanis forinsecus praedicator fiat « qui non est intus auditor ».[6] Sacrae autem Litterae « possunt instruere ad salutem per fidem, quae est in Christo Iesu » (2 Tim. 3, 15), cum ex manu Ecclesiae accipiantur ac pium lectorem moveat mentis docilitas et desiderium discendi quae ad spiritualem aedificationem faciant.

27. [*De lectione S. Scripturae apud fideles*]. Nostro tempore, divina favente Providentia, laudabiliter factum est ut non pauci quoque fideles Sacram Scripturam in textibus primigeniis legant, et ut maxime ad omnium usum et bonum conversiones plurimae Librorum sacrorum ex iisdem textibus primigeniis in vulgatas linguas confectae sint.[7] Maxime autem gaudendum est de actuoso amore quo praesertim Christi Evangelia et Apostolorum scripta in dies vulgantur et manu versantur. Etenim haec sacra lectio, ut Ecclesiae Patres et Doctores testantur, sanctique viri semper experti sunt, mentem

illuminat, voluntatem firmat, cor ad amorem Dei accendit. Attamen haec Sacrosancta Vaticana Synodus enixe christifideles monet ut ad sacrum ipsum textum accedant, attenta Ecclesiae doctrina et cum solida aptaque institutione. Quod in primis valet pro lectione Veteris Testamenti; sed etiam in Novo Testamento « sunt quaedam difficilia intellectu, quae indocti et instabiles depravant, sicut et ceteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem » (2 Pt. 3, 16). Ideo versiones in usum fidelium ab Episcopis invigilentur atque approbentur, « apud quos est apostolica doctrina »; [8] necessariis insuper et vere sufficientibus explicationibus instruantur, ad mentem Ecclesiae,[9] cuius vivum magisterium fidelibus est norma proxima credendi. Non enim a quovis vel docto viro divinorum eloquiorum genuinus sensus statui potest, sed ab uno Ecclesiae magisterio cui Sacrarum Scripturarum depositum concreditum est interpretandum. Ab Episcoporum etiam auctoritate pendere necesse est quodcumque inceptum ad Sacram Scripturam in plebe christiana divulgandam atque illustrandam.

28. [*De exegetis catholicis*]. Cum hodie, ex noviter inventis, multa adducantur, quae ad penitiorem intelligentiam sensus litteralis, qui praecipue attendendus est in divinis Scripturis, conferant, ii qui, in Ecclesia, ad Ecclesiae utilitatem in divinis eloquiis investigandis sua scientia laudabiliter adlaborant, meminerint tamen semper se in exponendis Scripturis sanctis Sancti Spiritus Dei indigere auxilio [10] et non aliter Scripturam intelligendam esse « quam sensus Spiritus Sancti flagitat, quo conscripta est ».[11] Non enim ad exercitandum ingenium Scripturas sanctas Deus hominibus dedit, sed ad spirituale bonum; ideo maiorem recentiorum eruditionem comitetur oportet illa in doctrina spirituali exponendi et dicendi suavitas, qua veteres Patres et Doctores, amore Ecclesiae et animarum salute unice permoti, excellebant. Quam maxime ergo exegetae catholici curent theologicam sacrorum textuum doctrinam, ut ipsi et alii scientiae theologicae cultores mutuo se adiuvent, verum etiam sacerdotibus adiumento sint ad doctrinam christianam coram populo aptius enucleandam, et fidelibus omnibus ad vitam sancte agendam adserviant.[12] Haec omnia fieri possunt tantummodo si rerum biblicarum doctiores qua par est reverentia ac oboedientia ad analogiam fidei, ad Ecclesiae traditionem, et ad Apostolicae Sedis de re iugiter normas attendant.[13]

29. [*De habitudine theologiae ad S. Scripturam*]. Cum universae theologicae doctrinae Sacra Scriptura una cum traditione velut anima sit, theologiae doctores maximi faciant propriae disciplinae incrementum quod ex recta Librorum sacrorum interpretatione obvenit. Sacrorum enim Librorum et doctrinae apud Ecclesiam depositae idem est auctor Deus; ideoque fieri nequit, ut sensus ex illis Libris qui ab hac doctrina quoquo modo discrepet, legitima interpretatione eruatur.[14] Curent ergo theologi nostri pro sua scientia illustrare atque comprobare concordiam omnimodam doctrinae catholicae, ab initio ad nostra usque tempora traditae, cum divinis illis eloquiis admirabili Spiritus Sancti opera et consilio pro Ecclesia ad universorum salutem conscriptis.

NOTAE

[1] Verba desumuntur a Conc. Trid., cum addito « per Ecclesiam »: EB 65.
[2] Pius XII, *Divino afflante,* initio: EB 538.
[3] Conc. Trid.: Denz. 785, EB 61; Pius XII, *Divino afflante*: Denz. 2292; EB 549.
[4] S. Gregorius M., *Reg. Past.* 2, 11: PL 77, 50.
[5] S. Hieronymus, *Ep. ad Nepotian.* 8: PL 22, 534.
[6] S. Augustinus, *Sermo* 179, 1: PL 38, 966.
[7] Pius XII, *Divino afflante*: EB 549.
[8] S. Irenaeus, *Adv. Haer.,* IV, 32, 1: PG 7, 1071.
[9] Cf. CIC, can. 1391.
[10] S. Hieronymus, *In Mich.* 1, 10-15: PL 25, 1215.
[11] Id., *In Gal.* 5, 19-21: PL 26, 445.
[12] Cf. Pius XII, *Divino afflante*: Denz. 2293; EB 551.
[13] Cf. *Iusiurandum antimodernisticum*: Denz. 2146; EB 354.
[14] Leo XIII, *Providentissimus*: EB 114.

2) RELATIO EM.MI P. D. ALFREDI CARD. OTTAVIANI PRAESIDIS COMMISSIONIS THEOLOGICAE

Ante omnia rogo ut Membra rationem habeant duarum correctionum: una quae est de menda introducta sub. n. 15, ubi, saltem in typica impressione, nescio utrum iam sit facta correctio a Commissione Centrali, est omissio unius verbi omnino necessarii. Ante verbum « enervata » addatur verbum « *minime* », scilicet valor Veteris Testamenti non est enervatus ex iis quae in Novo Testamento habentur. Ratio istius mendae est haec: in praecedenti quadam redactione inter lineam 9 et 10 n. 15 scilicet illa pericopes incipiebat cum verbo « nec ». Postea mutatum est verbum « nec » cum verbo « itaque » quod exquirebat tamen ut ante verbum « enervata » ponatur particula quaedam negativa.

Aliud, quod mutandum est, potius non est procedens ex menda, sed ex ulteriori consideratione. In n. 17 ubi agitur de Prophetis, linea 12, proponitur ut potius dicatur « prophetice ». Verbum fuerat sumptum ex Sacra Scriptura: « Multifariam multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis ... »; sed quia quaedam, quae vera sunt, non sunt proprie dicta a prophetis « catexochen », sed a quibusdam qui non sunt prophetae, igitur verbum « prophetice » latius patet ut comprehendantur etiam revelationes quae a non-prophetis specifice dictis procedunt; quia etiam Abraham prophetavit et non adnumeratur inter prophetas; etiam Caipha prophetavit, prophetice, quatenus quaedam loco Dei loquentis dixit, sed praecise quia heic agitur de rebus quae non sunt dicta tantummodo ad prophetiam proferendam, sed ad reve-

lationem quandam faciendam. Igitur « prophetice », scilicet loquens pro Deo, loco Dei, latius patet. Quando Archangelus Gabriel nuntiavit Mariae, « prophetice » egit, sed non recensetur inter prophetas. Igitur haec est propositio, sed, si magis placet retinere « in prophetis », retineatur.

Haec Constitutio parata est a subcommissione biblica. Heic debeo quandam clarificationem proponere, quia Em.mus noster clarissimus et doctissimus Cardinalis Decanus, Praeses huius Commissionis Centralis, mihi dixit quando locutus sum de Commissione Biblica, quod Commissio Biblica non erat interpellata; et verum est, sed ego intelligebam « nostra Commissio Biblica », scilicet Subcommissio Commissionis Theologicae; per quandam abbreviationem loquebar de « nostra Commissione Biblica ». Igitur nostra subcommissio est composita ex doctissimis viris, qui ex variis Universitatibus, tum romanis tum exteris, composita erat. Praeses huius subcommissionis est Rev.mus Garofalo, qui est Rector Magnificus Athenaei « de Propaganda Fide » et Membrum Pontificiae Commissionis Biblicae. Inter Membra numerantur v. gr. P. Vogt, qui est Praeses Instituti Biblici, P. Van den Eynde, competens de traditione, qui est Praeses Athenaei Antoniani. Sunt autem etiam Membra extera de Universitate Lovaniensi, ex Instituto Parisiensi et aliis Universitatibus etiam Americae.

Textus propositus est ex quinque capitibus, uti videtis, quorum primum est exaratum a Rev.mo P. Van den Eynde, qui competens est de traditione, et alia quattuor capita a Rev.mo Garofalo. Afferam quasdam explicationes, quia non est opus quod de singulis agam, secus non sufficeret tempus unius hebdomadae. Tamquam parvam conscriptionem collegi, quam, si permittitis, faciam legere pro tutamine meorum oculorum debilium et etiam pro vestro tempore, quia secus maius tempus tereretur, a Rev.mo P. Tromp, qui adfuit semper omnibus adunationibus et conventibus singularum subcommissionum.[1]

Relatio lecta a Rev.mo P. Tromp.

Subcommissioni « De Fontibus Revelationis » concreditum est munus apparandi textum illius Constitutionis dogmaticae, in qua de S. Scriptura et de Traditione agendum erat. Munere Praesidis in subcommissione « De Fontibus Revelationis » functus est Rev.mus Dominus Salvator Garofalo, Pontificiae Universitatis « de Propaganda Fide » Rector Magnificus. Assidue adlaboraverunt in materia colligenda et disputanda Membra et Consultores ad hoc delecti et, inter illos, praeser-

---

[1] Relatio transcripta est ex taeniola magnetica.

tim qui Romae actu vel habitu degebant, nempe: RR. DD. Lucianus Cerfaux, Damianus Van den Eynde, O. F. M., Alexander Kerrigan, O. F. M., Laurentius Di Fonzo, O. F. M. Conv., Ernestus Vogt, S. I., Georgius Castellino, qui omnes eminebant in subiecta materia.

Ad Constitutionem apparandam habitae sunt 17 sessiones ordinariae, quibus munus expletum est unanimi consensu subcommissionis, adstante et adiuvante Rev.mo P. Tromp, Commissionis Theologicae Secretario. Notandae sunt etiam adunationes tres habitae occasione sessionis generalis Commissionis Theologicae mense septembris, quibus interfuerunt etiam Membra et Consultores extra Urbem degentes. Res ita acta est ut, praehabitis scripto votis, ubi materia obscurior vel disputationibus praesertim hodie obnoxia erat, textus ipse Constitutionis ex parte, tentaminis instar, iam confectus, tandem de mandato subcommissionis, a duobus scriptus sit, nempe a Rev.mo P. Van den Eynde pro primo capite et ab ipso Praeside Garofalo pro reliquis quattuor capitibus. Hoc modo melius provisum est unitati styli. Textus Constitutionis a subcommissione expolitus in duabus sessionibus generalibus Commissionis Theologicae ad perfectiorem formam deductus est et nunc unanimi consensu praefatae Commissionis vobis proponitur.

Card. Ottaviani subiunxit:

Velim notare heic laborem subcommissionis nostrae biblicae submissum fuisse Commissioni generali Theologicae ut haberetur consensus non solum eorum qui periti sunt in re biblica, sed etiam theologorum. Igitur in sessione generali habita mense septembris per 10 dies, duobus diebus integris examinata est Constitutio de re biblica, scilicet de Fontibus Revelationis, de traditione et de S. Scriptura. Et observationes habitae sunt non tantum a peritis in re biblica sed etiam a theologis ita ut resultet labor confectus non solum a biblistis sed etiam a theologis. Et debeo dicere — uti iam notatum est in relatione — ultimam redactionem habuisse unanimem consensum. Igitur labor est proprie, specifice subcommissionis nostrae biblicae sed cum approbatione theologorum. Noto etiam — quia omissa est in redactione declaratio de P. Castellino, qui est ex Ordine Salesianorum scilicet e Societate S. Francisci Salesii — illi qui nominati sunt, sunt tantummodo illi qui erant Romae, sed alii professores qui erant in variis nationibus sunt interpellati, quia continuo mittebatur eis textus propositus. Habiti sunt plures textus in 17 sessionibus. Igitur textus propositus est et ipsi mittebant suas observationes a longinquo.

Deinde P. Tromp relationem legere perrexit:

Addendum est in ultimis sessionibus non solummodo adfuisse in

subcommissione nominatos sed etiam alios in S. Scriptura expertos: v. gr. professor Schmaus, Monacensis, Exc.mus Hermaniuk, doctor theologiae Lovaniensis et alii.

Constitutio « De Fontibus Revelationis » quinque capitibus constat, quae 29 distinctis numeris totam materiam complectuntur. In primo capite sermo est « De duplici fonte revelationis », nempe 1° de Revelatione utriusque divini Testamenti; 2° de prima diffusione revelationis Novi Foederis et 3° de eius in aevum transmissione. In hac parte respicitur praesertim ad historicum processum Revelationis ut melius doctrina catholica aptetur mentalitati, quae dicitur, « modernae ». In sequentibus numeris 4°-5°-6°, ubi potius de Traditione agitur, notandum quod proposita Traditionis descriptio a descriptione Concilii Tridentini et Vaticani I in tribus differt: 1° — adhibet vocem « Traditio » non iam in numero plurali sed singulari; 2° — pro locutione « sine scripto » habetur « libris inspiratis »; 3° — addit traditionem per praedicationem ecclesiasticam usque ad nos pervenire. Quae modificationes factae sunt: 1) ut textus melius aptetur actuali modo loquendi magisterii ecclesiastici et theologorum; 2) ut tollatur ambiguitas locutionis « Traditionis in scripto »; 3) ut iuxta vota multorum Episcoporum nexus essentialis Traditionis cum Magisterio vivo in ipsa definitione Traditionis indicetur.

In secundo capite, ubi « De Sacrae Scripturae inspiratione, inerrantia et compositione litteraria », doctrina Ecclesiae prout et documentis recentiorum Pontificum proposita est, traditur. Hic illic tamen ut ex. gr. in descriptione inspirationis res clarius expolitur; semper autem prae oculis habentur errores vel deviationes modernae, ut videre est in n. 10 ubi de inspiratione communitaria. Doctrina de inerrantia hodiernis investigationibus aptatur non tamen in detrimentum fidei, imo in defensione traditionalis doctrinae.

In n. 13 de « generibus litterariis » practice est sermo; non autem vox « genus litterarium » usu venit, sed res clare describitur ne doctrina ita nostro tempori aptetur ut in posterum obscura forsan evadat.

In capite 3 ubi « De Vetere Testamento » in specie, imprimis corrigendae sunt duae mendae typographicae, nempe n. 15, linea 10, legendum est non « enervata » sed « *minime* enervata », ut iam dictum est, scilicet praeponendum « minime ». Pariter n. 17, linea 12, legendum est « non multifariam prophetis », sed « multifariam *prophetice* ».

In hoc capite summae curae fuit ut positive de auctoritate Veteris Testamenti in Ecclesia ageretur, ut praecaveantur excessus sive in detrimentum divinae revelationis, sive in indebitam intelligentiam Veteris Foederis. Ex hac ratione premuntur sive « valor » messianicus Veteris

Testamenti qui hodie nimis extenuatur, sive completa indoles veteris oeconomiae salutis.

In n. 18 huius capitis breviter agitur de salebrosa quaestione auctorum humanorum Veteris Testamenti, ad hoc ut principia certa proponantur.

Caput 4 est de Novo Testamento in specie. Ibi omnes quaestiones tractantur, quae hodie praesertim animum sive virorum scientificorum, sive Pastorum Ecclesiae movent. Et imprimis de auctoribus Evangeliorum, cum hodie, etiam apud nostros, extenuetur origo Evangeliorum a quattuor et potius sermo sit de anonimis redactoribus. Pari modo extollitur historica auctoritas Evangeliorum in genere et veritas factorum et dictorum Christi in Evangeliis in specie - nn. 20-21-22 - cum hodie et inter catholicos non desint qui his de rebus sanctissimis male sub respectu scientiae loquantur. In n. 23 actum est etiam de genuina origine doctrinae Apostolorum, quae praesertim quoad Paulum spectat, facile nunc derivatur a fontibus alienis et quidem profanis.

In Capite 5 tandem sermo est de S. Scriptura in Ecclesia. Imprimis enixe notatur numquam S. Scripturam in Ecclesia latuisse, contra illos qui autumant Librum divinum nunc tandem « discopertum esse » a fidelibus.

In n. 25 sermo est de versione Vulgata latina, de qua explicite nunc dicitur auctoritate Traditionis favere.

Quaestio agitata est, sive in subcommissione, sive in Commissione generali, num expediat nomine Concilii proponere emendationem textus latini non quidem ad fidem codicum latinorum, sed ad fidem ipsorum textuum originalium. Audita Pontificia Commissione de emendatione Vulgatae, res opportuna et possibilis apparet, sed dubium est an locus tractationis sit in hac Constitutione dogmatica. Hac de re iudicium ultimum huic Commissioni Centrali remittitur, ut, si placet, subcommissio nostra « De Fontibus » vel Pontificia Commissio de emendatione Vulgatae, de mandato, quaestionem tractet.

In n. 27 notandum quod fideles monentur ne levi animo lectionem Sacrae Scripturae aggrediantur, sed « apta solidaque institutione » et ad hoc nunc explicite exigitur ut adnotationes ad Sacram Scripturam in editionibus manualibus nedum necessariae apponantur, ut in Codice Iuris Canonici habetur, sed etiam vere sufficientes.

Tandem nn. 28 et 29 praecavetur ne studium Sacrae Scripturae nostro tempore meram exercitationem scientificam evadat sed semper in utilitatem doctrinae et vitae spiritualis vertat.

Unum tandem dicendum manet. In animo subcommissionis « De Fontibus » et Commissionis Theologicae fuit textum Constitutionis

apparare: 1) qui non profusis verbis sed rebus confertus genuinam doctrinam Ecclesiae proponat secundum necessitates nostri temporis; 2) qui ratione generis dicendi nec scholasticus nec paraeneticus undequaque sit sed simul componat exigentias docendi et exhortandi digno sermone qui afflatum Ecclesiae promat.

Haec omnia si nacta sunt vestrum erit iudicare.

Card Ottaviani:

Velim addere etiam in hac apparanda Constitutione prae oculis habitum fuisse non agi de apparando tractatu de re biblica, sed de Constitutione quae certe debet esse verbis concisis quae facile possit citari et usui esse etiam doctoribus et scriptoribus de re biblica. Quod attinet vero ed revisendam versionem Vulgatae non quidem relate ad alias versiones sed quoad textus originarios, ego, qui cum respectu Commissionis nolui interloqui, mihi non placet quod in Constitutione habeantur haec.

Ad summum posset Concilium vel etiam Commissio Praeparatoria Centralis exprimere votum quod fiat hoc, sed non est res mittenda in Constitutione. Ceterum parati sumus etiam in hac re omnes observationes libenter excipere, quia omnes operamur ad gloriam Dei et salutem animarum. Igitur gratissimi erimus etiam de omnibus observationibus libenter et libere factis.[1]

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

(Tertia Congregatio: 10 nov. 1961)

Card. KÖNIG: Constitutio de Fontibus Revelationis proposita laborem egregium Commissionis Theologicae nobis monstrat. Sermo simplex et clarus est, exigentiis Ecclesiae hodiernis adaptatus, disceptationes nostri temporis respicit. Sed adhuc quaedam, ut mihi videtur, desiderantur:

Ad n. 4 (linea 21 ss.). Non apud omnes bene distinguitur inter Traditionem divinam et profanam. Ideo pauca de ista distinctione vel plenior descriptio divinae revelationis addenda esse mihi videtur. Pro ministerio pastorali insuper hoc utile esset.

Ad n. 5. Modo nimis defensivo exponitur habitudo Traditionis ad Sacram Scripturam, ac eiusdem valoris non esset Sacra Scriptura. Propter hoc in fine huius numeri addendum videtur, scilicet: Ecclesia maxima

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

veneratione Sacram Scripturam semper colebat et colet eaque tamquam fonte principali utitur.

Ad nn. 8, 18, 28 etc. In variis locis sive directe sive indirecte de exegetis catholicis sermo est de eorumque responsabilitate. Sunt quidam interpretes Sacrae Scripturae catholici qui iustum moderamen excedunt et illos recentissime Sanctum Officium opportune monuit. Sed eorum longe maior numerus admonitiones salutares in hoc schemate propositas docili animo acceptat. Sed isti exegetae — uti scimus — maximis hodie agitantur difficultatibus atque in tali occasione solemni adiutorium a magisterio ecclesiae expectant.

Quapropter in hac materia difficili quae principia maximi ponderis exegeseos catholicae respicit audienda videtur Commissio Pontificia de re biblica nec non consultandi aliquot exegetae ex istis regionibus ubi hae quaestiones acerrime disputantur.

His omnibus perpensis censeo: dilata usquedum Commissio nostra egregia Theologica audierit Commissionem Pontificiam de re biblica nec non quosdam exegetas.

Card. DÖPFNER: In proposita Constitutione permulta optime elaborata et distinctius quam in prioribus documentis declarata sunt, uti v. g. habitudo inter Sacram Scripturam et Traditionem, modus considerandi Vetus Testamentum historiae progredientis salutis ratione habita, enuntiationes de Vulgata, collaboratio inter exegetas et theologos dogmaticos, et alia. Hac de causa gratias agendum est nobis quam maximas pro hoc fundamento bono et ulteriori elaborationi valde apto.

Tamen ulteriorem aliquam revisionem totius textus faciendam suadeo et quidem instituendam adiuvantibus insuper aliis exegetis praecellentibus, bono iudicio in rebus theologicis praeditis et vere cum Ecclesia sentientibus.

Ratio haec est: nostris temporibus, quando verbum Dei tanti aestimatur non solum in theologia — quantopere hodie theologia verbi Dei desideratur! — sed etiam in diversis formis praedicationis et in S. Liturgia, S. Scripturae recte intelligendae difficultates insolitae obiiciuntur et verbi Dei inspirati recte interpretandi munus difficillimum evadit. Hac occasione certe errores vel tendentiae periculosae emergunt, quae ab Ecclesia reiici debent. Altera ex parte exstat inter exegetas, sacerdotes (praesertim iuniores), alumnos et laicos quoque, imprimis edoctos, ingens aliqua tentatio fidei, quae sat gravis, immo saepe gravissima esse censenda est. Propterea Ecclesiam materno cum affectu succurrere, vias monstrare et dubitantes confortare oportet. Huic tamen scopo Constitutio nostra, quamvis bonum sumat impetum, non plane satisfacit.

Indicare velim sequentia singula:

1) ad n. 5 (de habitudine unius fontis ad alterum). Enuntiatio est, nimis rigida. Revera difficile est intellectu Spiritum Sanctum librum scripsisse qui in se et ex se numquam intelligi posset. Uti experientia docet, exegetae et etiam simplices fideles S. Scripturam per multas partes (quamvis non per omnes) bene capiunt sine recursu ad Traditionem. Unde saltem inserendum esset pag. 7, linea 1:[1] « eius nihilominus sensus haud raro nonnisi Traditione apostolica certe et plene intelligi vel etiam exponi potest ».

2) In n. 6 (de habitudine utriusque fontis ad Magisterium) optime dicitur Magisterio Ecclesiae vivo creditam esse interpretationem fontium. Quaeri tamen potest, quomodo Magisterium sibi acquirat intellectum utriusque fontis, praesertim illarum veritatum, quae in eo « nonnisi obscure ac veluti implicite » continentur. Hoc enim non illuminatione positiva Spiritus Sancti fieri videtur. Generatim theologi admittunt assistentiam negativam, qua Spiritus Sanctus custodit a falsa interpretatione eiusque praedicatione. Dicendum ergo videtur Magisterio Ecclesiae fungentes studio ac meditatione scientiam sibi acquirere, i. e. mediis, quibus theologia scientifica uti solet. Textus prout nunc iacet theologiae, imprimis exegesi, aliquomodo derogare videtur. Huic defectui occurri potest forsitan eo, quod pag. 7, linea 18 [2] ante illa verba: « de sensu et interpretatione ... » inseratur clausula: « non sine auxilio theologorum ».

3) In n. 13 (quomodo inerrantia diiudicanda sit) magni momenti esse mihi videtur, quod tota paragraphus auxilio peritorum exegetarum denuo pertractetur, ut exegetae ipsi et generatim lectores Scripturae Sacrae in quaestione tam difficili, qualis est quaestio de inerrantia, adiuventur. Quae hucusque exstant in hoc numero, non sufficiunt, ut mihi persuasum habeo.

4) Dissertatio n. 14 pulcherrima de condescensione divina maius adhunc lucrum faceret, si condescensio illa in verbum scriptum facta non solum generice statueretur, sed modo magis concreto demonstraretur. Nonne dici potest Deum se exinanisse et verbum suum vestivisse etiam theoriis cosmologicis obsoletis vel conceptibus historiae naturalis imperfectis, veritate ab ipso revelata omnino intacta et inalterata manente?

5) Etiam in nn. 20-22 (de historico valore Evangeliorum, factorum atque verborum Christi) ianua instantibus exegeseos problematibus latius aperiatur.

---

[1] Cf. p. 524.

[2] Cf. p. 525.

In n. 20, linea 21, expressio « ad normam veritatis » nimis lata et ambigua esse videtur.

In n. 21, linea 31, post verba: « Domini nostri Iesu Christi » inseri potest: « quamquam modo illorum temporum narrata ».

In n. 22, lineis 10-15, errore reiecto addi posset, quod cognitione conditionis communitatis christianae primaevae modus loquendi evangelistarum melius intelligeretur; licet etiam tali additione facta remanet adhuc quaestio, utrum forma qua verba Domini in evangelio S. Ioannis referuntur, satisfacientem explicationem inveniat.

6) In n. 27 (de lectione S. Scripturarum apud fideles) p. 18,[1] lineis 1-2, periodus: « non enim a quovis vel docto viro divinorum eloquiorum genuinus sensus statui potest », intentionem articuli excedere videtur; vocabulo « statui » forsitan praemitti posset: « authentice et obligatorie ».

7) In n. 28 (de exegetis catholicis) in lineis 8-14 laus aliqua exegetis tribuitur, quae tamen solummodo in periodo secundaria reperitur, cum periodus principalis contineat monitum. Nonne forsitan melius esset, si diceretur: « laudandi sunt ii, qui ... meminerint tamen ... ».

In fine adhuc haec considerationem merentur. Cum fieri possit, ut etiam aliae Commissiones Praeparatoriae Concilii Vaticani II (v. gr. de Liturgia, de disciplina cleri et populi christiani, de studiis et seminariis) de S. Scriptura eiusque usu agant, ante definitivam propositionem schematum providendum est, ut omnia schemata bene concordent.

Card. GRACIAS: *In genere.* Huius Constitutionis quinque capita continent completam et ordinatam, necnon luculentam et devotam expositionem doctrinae catholicae de re Biblica. Hoc speciali modo ostendit paragraphus 10 ubi vere divina datur solutio problemati nostri diebus periculoso. Revera: Digitus Dei est hic.

In specie. Sequentia minoris momenti proponerem:

— Par. 14. Claritatis causa, prima oratio melius decurreret sic: « Quae omnia, singulis hagiographis *iuxta suum tempus ac genium propria, etc.* ».

— Par. 15, 1. 10. Quamvis rectam interpretationem pati possit, tamen vocabulum « enervata » nimium videtur. Eius loco melius poneretur: « *superata per modum adimpletionis* », vel aliquid simile.

— Par. 21. Historiae infantiae obiectivitas certo in discrimen vocari nefas est. Tamen, non puto hanc quaestiones *directe* fidem attingere.

---

[1] Cf. p. 531.

— Par. 28. Sensu remanente immutato, verborum ordo mutationem desiderat. Clarius enim pateret oratio sic: « Cum hodie, ex noviter inventis, multa adducantur, quae ad penitiorem intelligentiam sensus litteralis, qui praecipue attendendus est in divinis Scripturis, conferant, meminerint tamen semper ii qui, in Ecclesia, ad Ecclesiae utilitatem in divinis eloquiis investigandis sua scientia laudabiliter adlaborant, se in exponendis Scripturis etc. ».

Card. LARRAONA: Etsi propositae Constitutionis textus mihi videatur omnibus fere numeris absolutus, tam doctrina quam forma et formulis, optarem ut redactio brevior esset, magis concisa et sub hoc respectu magis ad formam conciliarem accedens. Sine damno, imo cum fructu aliqua breviari seu perstringi et quandoque resecari possent.

Ad n. 3, lineis 10-13, ubi dicitur praeconium Apostolorum scriptis traditum « neque abrogatum neque imminutum est », prosequerer « sed potius securius conservatum, authentice explanatum ac roboratum ».

Ad n. 5, linea 35: Etsi verbum « derogare » cum accusativo (Fidem derogare) translate pro minuere, restringere vel negare etc. sit classicum, tamen cum rarior sit et vix non semper cum dativo adhibeatur (derogare legibus, decretis, ritibus etc.) melius clarior formula adhiberetur ita ut sensus sit, ut videretur, a minore ad maius atque e natura rei et contextu, quod neque Traditio minoris fieri neque ei fidem negare, vel denegare vel abnegare, haec verba vel alia similia adhibeantur.

Ad n. 6, linea 23, forsan loco verbi « obscure », melius « minus clare atque veluti implicite » diceretur.

Ad n. 21, linea 1: « si in discrimen vocant facta quae ipsam fidem attingunt ». Cum illa quae dicuntur in Evangeliis de Christo Domino fidem attingunt et ad fidem pertinent cum inspirata sint, ut in cap. 2° dictum fuit, dicerem potius « quae ipsius fidei fundamentum afficiunt », ut Resurrectio Christi iuxta Paulum eiusque Ascensio gloriosa aliaque quae citantur.

Ad n. 27, linea 5, post verbum « pendere », adderem « et ei subiiciendum est », ad indicandum licere quidem « incepta » habere (ad editiones ex. gr. aliave) sed Episcopo esse subiicienda.

Card. BEA: Ad schema Constitutionis propositum liceat primum particularia quaedam notare quae se referunt ad singulos numeros, dein addere quasdam animadversiones magis generales.

I. *Observationes particulares.*

N. 8, lin. 18 ss. « Instrumentalitas » hic non videtur satis clare rescribi. Fortasse dici potest: (lin. 24) « ... Haec actio divina constituit

charisma omnino peculiare vi cuius Deus homine utitur tamquam proprio instrumento, eoque vivo et ratione praedito. Deus igitur libri sacri vero sensu nominatur et est auctor, non quidem unicus, sed principalis, cum hagiographus ipse quoque sit auctor sacri textus, sed instrumentalis, cuius propria indoles ac veluti singulares notae ex ipso libro sacro colligi possunt. Quapropter... » (cf. Enc. *Div. affl. Spir.* E. B. n. 556).

N. 8, lin. 21: « Deus mentem suam hominibus manifestat »: dicatur: « Deus ... hominibus *loquitur* ». Deus in S. Scriptura saepe non manifestat mentem suam, sed per hagiographum refert de mente aliorum vel de eorum affectibus, desideriis, actibus, etiam hagiographorum. Si Psalmista dicit: « Maerore tabescit anima mea » (Ps. 30, 10), Deus nullatenus *suam* mentem manifestat, sed mentem hagiographi. Et sic saepissime.

N. 9, lin 9: « duo vel plures *scriptores* »: praeferendus videtur terminus usitatus « auctores », non « scriptores », ne confusio fiat cum « scribis ». Auctores humani vere auctores sunt a Spiritu Sancto inspirati. Alia est quaestio, quae hic non tangitur, de diversis « redactoribus » (v. g. Pentateuchi) de qua difficili quaestione tamen hic non videtur agendum.

N. 10, lin. 18 ss.: ... « communicatum. Hagiographi autem, cum essent membra communitatis et in ea viverent, ab eadem, maxime ab Apostolis « testibus a Deo praeordinatis (Act. 10, 41; cf. Lc. 1,2) res scribendas accipere potuerunt. Proinde eorum libri e gestis et vita communitatis cognitis melius intelligi possunt ».

(*Notandum* est sec. S. Thomam (S. Th. 2, 2, q. 173 a. 2) distinguendum esse inter « acceptionem rerum » et « iudicium de rebus acceptis ». Charisma inspirationis formaliter spectat ad iudicium de rebus acceptis ». Charisma inspirationis formaliter spectat ad iudicium de rebus acceptis, non ad ipsam acceptionem. « Res » igitur « accipi » possunt etiam ex communitate, non solum ex propria experientia, ex fontibus, aut ex revelatione. Sed actus formalis iudicandi semper ab hagiographo solo fit sub lumine divinae inspirationis. Haec est doctrina S. Thomae.

N. 12, lin. 31: Terminus « infallibilitas » est plane inusitatus in tractatu de S. Scriptura, ubi potius sermo est de « inerrantia » vel *immunitate ab errore*. Infallibilitas Summi Pontificis non provenit ex inspiratione, sed ex speciali charismate Spiritus Sancti.

N. 13, lin. 5: Quae hic enumerantur ut necessaria ad veritatem et fidem historicam sacrae Scripturae recte intellegendas, non sufficiunt, nisi addatur *intentio hagiographi*. Elementa varia consideranda in statuendo sensu litterali bene proponuntur in Litt. enc. *Div. affl. Spiritu*

(E. B. 557) ubi dicitur: « Neque quemquam latet summam interpretandi normam eam esse, qua perspiciatur et definiatur, quid scriptor *dicere intenderit* ».

Haec est iam mens S. Augustini qui dicit: « Ita enim ... salubriter discimus nihil aliud esse quaerendum quam *quid velit* qui loquitur » (De consensu Evangelistarum II, 12, 29 PL 34, 1092). In hac re mentio intentionis omnino necessaria est; ergo non tantum dicendum est (lin. 5): « ex sensu ... quem expressit » sed: « ex sensu quem ... *exprimere intendit et expressit.*

Lin. 6: « pro sui temporis condicione »: haec verba non sunt clara.

Card. OTTAVIANI: Tantummodo ut memoriae retineam ea quae dicta sunt, quia si multa adiciuntur, postea in mente magna confusio erit. Igitur Em.mus Card. Bea postea continuabit suam expositionem, sed tantummodo ob commoditatem memoriae, ne praetereant quae dicenda sunt, rogavi ut interim pedetemptim fiat pausa expositionibus.

Quod attinet ad ea quae dixerunt Em.mi Cardinales Döpfner et König, mihi videtur iam multum fuisse rationem habitam de technicis in re biblica, quia Constitutio ipsa non est facta a theologis; tantummodo in ultima sessione generali adstiterunt et theologi ut possent etiam, collatis consiliis, quaedam proponere, etc. Sed technici auditi sunt, biblistae auditi sunt, quia ipsi confecerunt, et quando preparabatur ipsa Constitutio, pedetemptim mittebantur proposita non solum iis qui Romae essent — quorum ceterum maior pars erat extra — sed etiam iis qui ad exteras regiones erant et dabant suam relationem. Ceterum in ipsa Commissione erant duo qui pertinent ad Commissionem Biblicam tamquam Consultores ut sunt R. P. Vogt et Rev.mus Garofalo et peto ut ipse Secretarius legat nomina eorum etiam qui auditi sunt, qui collaboraverunt pro conficienda Constitutione.

Rev. P. TROMP: In Commissione generatim Romae aderant: Reverendissimus Cerfaux, Lovaniensis, P. Van den Eynde, P. Vogt, P. Di Fonzo, P. Kerrigan et Castellino. Deinde postquam acceptae sunt observationes a fere quindecim consultoribus, magna Commissio facta est ut corrigeret totam Constitutionem secundum istas observationes factas. Et insuper adfuerunt Episcopi in ista Commissione revisoria: Exc.mi Scherer, Hermaniuk, exegeta lovaniensis, Schröffer et deinde Schmaus, professor, Ciappi et Delhaye, professor, qui totam Constitutionem revisioni subiecerunt secundum adnimadversiones a seipsis et ab aliis Consultoribus et Membris factas.

Card. OTTAVIANI: Igitur mihi videtur quod prudentia necessaria est: utique, non audivimus Commissionem biblicam, sed debeo dicere

quod S. Officium, praescindendo a Commissione Theologica, maxime optaret ut habeantur sessiones Commissionis Biblicae, quibus etiam posset subiici ipsa Constitutio. Non habeo ullam difficultatem, tantummodo teneo et debeo prae oculis omnium ponere quod competentes technici omnino iam auditi sunt.

Quod attinet postea ad observationem: quaestionem de duobus capitibus S. Lucae non afficere dogma, hoc omnino nego, quia si consideramus saltem ex iis haberi testimonium Spiritus Sancti de virginali conceptione facta D. N. I. C. et de obumbratione Spiritus Sancti et etiam dogmatice illa « Ave gratia plena » aliquid dicunt. Et alia dici possunt etiam quod attinet ad partum virgineum non solum ad conceptionem D.N.I.C. opera Spiritus Sancti, sed ad ipsum partum virgineum quod est dogma. Igitur et vos scitis esse quosdam qui nostris temporibus male interpretantur factum partus virginei in Maria Sanctissima. Igitur stat quod illa duo capita attingunt dogma.

Quod attinet ad observationes factas ab Em.mo Cardinali Larraona, mihi videntur omnes bonae et possunt acceptari.

Quod vero spectat ad Em.mum Card. Bea, ego reverenter me habeo in Em.mum Dominum qui tot annis versatus est in rebus biblicis et multa etiam dixit quae sunt utillima ad ameliorandam et clarificandam ipsam Constitutionem et quae acceptantur; tantummodo vellem ut prae oculis habeatur quod illa, quae dicuntur de inspiratione communitaria ab illis qui errant hodie et quibus innuitur in ipsa Constitutione, non esse eadem quae dixit recte Em.mus Card. Bea. Igitur ad summum deberet magis individuari doctrina eorum qui errant, ut explodatur hic error qui iam serpit. Alia, quae dixit, mihi videntur esse bona.[1]

Card. BEA: n. 16, lin. 3-6: Verba « in quo ... per gratiam » *omittantur,* quia non agunt de libris V. T., sed de *oeconomia salutis.*

N. 18, lin. 29: dicerem potius, loco « quidquid certi »: « *si quid* certe ... », et relinquatur exegetis statuere num et quid certi, praesertim de auctoribus librorum V. T. in fontibus fidei inveniatur.

N. 21. Non apparet cur hic adhibeatur formula adeo solemnis in re quae tot difficultatibus implicata est, ut iam ostendit liber S. Augustini « De consensu Evangelistarum ». Error alicuius exegetae qui in quaestione tam spinosa committitur, certe non tam solemnem damnationem meretur.

Pag. 15,[2] lin. 1-4. Haec exempla videntur omittenda esse, cum

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

[2] Cf. p. 529.

termini parum determinati sint. Quid est: « historia infantiae Christi »? Sufficit dicere: « quae ipsam fidem attingunt »; non enim omnia quae in historia infantiae vel in narratione miraculi alicuius « attingunt fidem ».

Card. OTTAVIANI: Quod attinet ad auctores Veteris Testamenti et cum dicitur inserendam esse phrasim qua ex Novo Testamento vel ex Vetere ipso Testamento habeatur auctoritas ad assignandos auctores, ego non adhiberem formulam: « si quid certi ... », quae iam mittit dubium quod non sit certum nihil. Intelligo quod aliquid debeat adiungi ut non passim habeatur quaelibet propositio, sed correctio mihi non videtur illa facienda, ne per verba illa oriatur dubium nihil esse certum quoad auctores Veteris Testamenti. Igitur rogarem Eminentissimum Card. Bea ut proponat aliam formulam mihi, magis aptatam, meo humili iudicio. Quod vero spectat ad res quae tangunt ad damnationem, unica argumentatio quae valet ex iis quae dicta sunt, ut extendatur etiam aliis quae gravioribus sunt, sed ex eo quod sint extendendae damnationes etiam aliis quae sunt graviores, non venit aut non descendit quod male reprobetur cum hac formula sollemni id quod tangit dogma et attingit etiam quamdam negationem dogmatum. Ad summum deberet heic extendi etiam ad alia, quae iudicantur graviora. Quod vero spectat ad infantiam D. N. I. C., non dicitur certe quod omnia verba, omnes pericopae attingant dogma; certissime quando dicit S. Scriptura; « hic mensis sextus est illi quae vocatur sterilis », hic non agitur de nullo dogmate; est assertio pure historica et credere debemus quia inspirante Domino dicta sunt. Sed non hic est sensus quando dicitur: « facta quae ipsam fidem attingunt », sed refertur phrasis, et non videtur igitur corrigenda, ad ea quae reapse tangunt dogma: sunt quaedam, quae tangunt dogma. Ad summum deberet magis explicari quod sermo est de illis rebus in quibus reapse dogma attingitur.[1]

Card. BEA: n. 22, lin. 7: « verba divina Christi ... »: dicatur potius « verba *quae et quatenus ab Evangelistis ipsi Christo Domino ascribuntur* ». Haec quaestio in Evangelio S. Ioannis non raro satis difficilis est, ut etiam exegetae maxime conservativi concedunt.

N. 25, lin. 14: Ecclesia unam praetulit: hic non agitur de tota Ecclesia, ad quam etiam Orientales pertinent, sed de Ecclesia *latina* tantum. Et ipsa quoque Ecclesia latina per multa saecula non adhibuit Vulgatam, sed aliquam versionem praehieronymianam, cuius vestigia

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

etiam hodie in Missali conservantur. Dicatur igitur: « Ecclesia *latina in cursu temporis* unam praetulit ».

Lin. 16: dicatur: « patet eandem, *prout intellexit et intellegit Ecclesia* » cf. Enc. *Div. affl. Spir.* E. B. 549. Etiam textus non pauci ipsius Vulgatae diversam interpretationem habere possunt.

Lin. 20: addantur verba: atque adeo authentica vocatur authentia non primario nomine critica, sed iuridica potius. Cf. Enc. *Div. affl. Spir.*, E. B. 549.

Lin. 23 ss. Haec hodie dicere *inutile* videtur, cum res apud omnes constet. Praeterea si sermo est de Ecclesia *latina,* patet haec non valere de Ecclesiis aliarum linguarum.

N. 27, p. 18,[1] lin. 1-3: dicendum est: « ... sensus genuinus authentice statui potest ». Exegeta enim suis investigationibus scientificis sensum plerumque statuere potest, et ipsa Ecclesia his exegetarum interpretationibus inde ab initio utitur. Cf. opera S. Hieronymi, S. Augustini, S. Chrysostomi etc. etc. Ni fallor, exegetis hodie non minus concedendum est quam illis antiquis.

N. 28, lin. 30-34: Non videtur conveniens hanc exortationem iterum atque iterum repetere (cf. iam n. 27, p. 18,[2] lin. 1-4; n. 28, lin. 14-20). Etiam exegetae hodierni sunt et esse volunt fideles Ecclesiae filii, et si quis errat, « non solummodo aequo iustoque animo, sed summa etiam cum caritate iudicandus est ». Sic Pius XII in Enc. *Div. affl. Spir.* E. B. n. 564.

N. 29, p. 19,[3] lin. 2: « ...obvenit... ». Opportune adderetur quod dicit Pius XII in Enc. *Humani generis* E. B. n. 611: « Nam sacrorum fontium studio sacrae disciplinae semper iuvenescunt ». Hoc enim maxime valet de studio S. Scripturae.

Card. OTTAVIANI: Quod attinet ad dicta D. N. I. C. Em.mus Card. Bea proposuit formulam quamdam quae salvare queat ea quae Christo tribuuntur. Dixit enim sunt quaedam quae non semper certum est fuisse in ipsis verbis dictis a Christo, sed potius Evangelista Ioannes collegit ex mente Christi. Sed debemus in hac re notare quod quidam exegetae ausi sunt etiam ea, quae Christo reapse tribuuntur, non ex ore Christi processisse dicere, v. gr. illud Matthaei 16, 18: « Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam »; et dicunt esse tantummodo persuasionem communitatis quod Christus haec dixit, fecit, etc.

---

[1] Cf. p. 531.
[2] Cf. p. 531.
[3] Cf. p. 531.

et sunt verba collata seu conflata ab ipsa communitate et ex mente utique Christi, sed non ex ore ipsius processisse.

Igitur formulam propositam ab Em.mo Card. Bea non absolute acceptandam esse videtur, sed studio subiiciendam esse, quia etiam in hac re sunt maximi errores qui diffunduntur. Sed tandem utile erit, prouti proposuit ipse Em.mus, rem sub studio ponere. Cetera, quae dixit de ceteris numeris, omnia utilia sunt et acceptabuntur, puto. Ego loquor tamquam minor, sed sunt exegetae nostri, qui, puto, possunt acceptare omnia quae ameliorant nostram Constitutionem.

Quod attinet ad authenticam interpretationem Sacrae Scripturae, quae spectat ad Ecclesiae Magisterium auctoritativum,haec erat mens. Non erat mens omnino despicere laborem exegetarum. Igitur posset vel adiungendo verbum « auctoritative », sed etiam ego non essem contrarius si aliquid diceretur de laudabili studio exegetarum, etc. in ipsa Constitutione. Sed in claro ponendum est quod fides et doctrina de S. Scriptura interpretanda authentice tantummodo ab Ecclesia est et quando Ecclesia authentice doctrinam S. Scripturae declarat etiam exegetae debent stare ipsius directioni doctrinali.

Quod vero spectat ad cetera, mihi videntur omnia esse bona quae Em.mus Card. Bea proposuit et certe meliorabunt ipsam Constitutionem.

Quod vero spectat ad examen textus conferendum cum textibus originalibus puto ego, mea humili opinione: non adhaerebam propositioni factae in ipsa Constitutione: non est res Concilii ponere in Constitutione quod fiat hoc. Ad summum posset Concilium facere aliquod votum, sed praescindendo ab ipsa Constitutione, quia est res transitoria. Igitur votum posset facere Concilium, sed non est ponendum in ipsa Constitutione.[1]

Card. Bea:

II. *Animadversiones generales.*

Hoc schema Constitutionis exegetis hodiernis parum satisfaciet nec eos multum iuvabit in perdifficili eorum munere. Res enim quae, maxime in certis regionibus, potissimum discutiuntur, in schemate vix attinguntur, et ubi de eis sermo fit, parum accurate definiuntur, ut iam in animadversionibus particularibus monstratum est. Schema potius ut « defensivum » iudicabitur contra « aberrationes » aliquorum paucorum exegetarum qui iustos fines transgressi sunt, tamen de eorum bona fide et recta intentione statim dubitare liceat.

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

Neque in schemate satis effertur *munus et ius* exegeseos catholicae, quod munus in eo est, ut exegetae investigationibus *scientificis* scien tiam et interpretationem ss. Librorum efficaciter *promoveant,* quod munus Summi Pontifices Leo XIII et Pius XII adeo inculcaverunt. Investigationes scientificae autem fieri nequeunt sine *coniecturis et tentaminibus*: quae coniecturae et tentamina non quidem praemature et temere in vulgus efferri debent, ut interdum fit, sed in periodicis *scientificis* et *libris specialistis destinatis* iure merito exponuntur, ut de eis inter doctos discussio fiat. Si haec expositio scientifica specialistis destinata non permittitur, scientia biblica sterilis erit et infructuosa, idque cum maximo ipsius Ecclesiae damno et dedecore.

Quare *libertas scientificae investigationis,* quae in Enc. *Div. affl. Spir.* adeo inculcatur, hic autem in schemate vix innuitur (tantum n. 28, lin. 13: « sua scientia laudabiliter adlaborant »), omnino tuenda videtur, ne omnis progressus scientiae biblicae cum maximo damno ipsius Ecclesiae impediatur et praecludatur, ut egregie exponitur ab ipso Magisterio Ecclesiae, scil. a Summo Pontifice Pio XII et iam ante ipsum a a Leone XIII (cf. E. B. nn. 564-565). Pius XII expresse dicit: « pauca tantum esse quorum sensus ab Ecclesiae auctoritate declaratus sit, neque plura ea esse, de quibus unanimis Sanctorum Patrum sit sententia » (E. B. n. 565). Multa igitur remanere, eaque gravissima in quibus edisserendis et explanandis catholicorum interpretum acumen libere exerceri possit et debeat » (cf. ibd.).

His omnibus consideratis, humiliter rogo ut Schema Constitutionis retractetur, ante oculis habitis iis quae ipsum Ecclesiae Magisterium, i. e. Summi Pontifices Leo XIII, Benedictus XV, Pius XI et Pius XII clare et cum summa auctoritate statuerunt. Suadere autem liceat ut ad hanc retractationem peragendam non solum in auxilium vocentur Consultores Pontificiae Commissionis Biblicae, tam praesentes quam extra Urbem degentes, sed etiam aliqui exegetae, maxime Novi Testamenti, qui in illis regionibus laborant in quibus hae quaestiones hodie maxime discutiuntur (scil. ex Gallia, Statibus Foederatis A. S., Germaniae, Austriae) ut omnium communi labore Constitutio elaboretur quae et rectam fidem et scientiae progressum efficaciter tueatur.

Card. OTTAVIANI: Ad modum conclusionis eorum quae dixit Em.mus Card. Bea. Quod attinet ad exegetas, nulla fuit intentio redactorum Constitutionis deprimendi valorem studiorum exegetarum, eo vel magis quod ipsa Constitutio facta est ab exegetis. Ceterum, quod attinet ad formulam finalem, posset aliquid dici de auxilio quod afferri possunt exegetae ipsi auctoritati, scil. magisterio Ecclesiae. Ipsum decretum S. Officii in initio, si vos meministis, habet hanc phrasim: « laudabiliter a viris doctis inter

studia quae, etc. ». Est igitur laudatio exegetarum. Sed quando exegetae ita procedunt ut etiam praetergrediantur fines protestantium, sicut quidam protestantes dixerunt: « quidam exegetae catholici hodie ante nos procedunt, ultra ea, quae nos ipsi admittimus »; et quando exegetae, v. gr. adsistunt alumnis Seminariorum ut scribant articulos in ephemeridibus Seminarii in quibus sustinetur non historicitas duorum primorum capitum S. Lucae, quomodo non possumus non agere contra hanc tendentiam et nimiam libertatem quam sumunt exegetae. Igitur debemus utique relinquere et animum dare (incoraggiare) ipsis exegetis, utique, sed et ipsi habeant rationem eorum quae sunt habenda, praesertim quod attinet ad Traditionem et auctoritativam interpretationem documentorum factam in documentis Sanctae Sedis. Quod attinet demum de ipsis exegetis interrogandis Commissionis Biblicae, vos vidistis quod numerus eorum quos attulit Secretarius Commissionis Theologicae sit sufficiens. Interpellavimus exegetas praecise earum regionum quas vult haberi prae oculis desiderium ipsius Card. Bea (ex Austria, ex Germania, ex America Septemtrionali). Ceterum ipsi sunt: non possumus omnes interpellare, secus confusio fieret potius et labor infinitus fieret; sed ipsi sciunt quid exegetae suae regionis, quid tum protestantes tum catholici sentiant de his rebus. Sequuntur enim studia suarum regionum.

Igitur ego puto nos posse procedere ex his quae dicta sunt et quae suggestioni ponuntur ab Em.mo Card. Bea, cui maximas gratias ago, quia multa de iis quae dixit sunt valde utilia et certe ameliorabunt nostram Constitutionem. Sed quod petit, mihi videtur nimium et deberemus Concilium mittere ad Kalendas graecas.[1]

Exc. Hurley: Caput I. Ad n. 4, ubi explicite de duplici fonte tractatur, vellem videre, si fieri potest, citationem alicuius loci Sacrae Scripturae valorem Traditionis innuentem. Protestantes enim contra nos obiciunt nullum indicium valoris Traditionis in S. Scriptura inveniri. Forte ad rem esset 2 Thess. 2, 14 ubi S. Paulus ait: « Tenete traditiones quas didicistis sive per sermonem sive per epistulam nostram ».

Ad n. 6 (de habitudine utriusque fontis ad Magisterium). In hac paragrapho verba aliqua occurrunt de munere Magisterii Ecclesiae illustrandi et enucleandi ea « quae in utroque fonte nonnisi obscure ac veluti implicite continentur ».

Ibi etiam videre vellem mentionem aliquam occasionum huiusmodi clarificationum fidei depositi, quae praebentur non solum ex erroribus contra quos Ecclesia veritatem sibi concreditam definire debet, sed etiam ex incremento scientiae profanae, atque ex familiae humanae evolutione

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

politica, oeconomica et sociali, quae exigunt ut Ecclesiae doctrina profundius examinetur ut quaevis species contradictionis inter fidem et scientiam profanam amoveatur, et ut Ecclesiae doctrina novis conditionibus humanis (v. g. revolutioni industriali, aetati atomicae) applicetur easque illuminet atque informet.

Hoc modo pulchre apparebit relatio inter fidem et culturam profanam, inter fidei explicitationem et culturae humanae profectum; et ratio exprimetur cur theologi et exegetae indesinenter adlaborare debent ad aequilibrium, ut ita dicam, inter theologiam et scientiam profanam conservandum.

Card. OTTAVIANI: Ea, quae petiit Rev.mus Episcopus Durbanianus, sunt iam praevisa in aliis Constitutionibus, prout in unaquaque Constitutione de rebus, quibus ipse innuit, opportunum est sermonem habere.

Igitur Exc.mus Episcopus satisfactionem quandam habebit in ceteris Constitutionibus.[1]

Rev. SALMON: Tractando de fontibus Revelationis, et in specie de versione latina S. Scripturae, locutus est Em.mus Cardinalis Relator de Vulgata versione emendanda. Revisio enim quam S. Pius X incipere iussit textum criticum instaurare contendit ad codicum fidem; nunc autem, scientiis biblicis progredientibus quaestio moveri potest de valore Hieronymianae translationis. Post aliquot annos Vulgatae versioni deditos, quaedam mihi visa sunt huic Venerabili Commissioni Centrali proponenda:

1) Translatio a S. Hieromymo facta inter omnes translationes latinas ab omnibus optima agnoscitur. Viam mediam tenet inter nimiam servilitatem, ut ita dicam, et nimiam libertatem; vix etiam invenitur latinus interpres qui tali sinceritate et elegantia dictionum hebraicarum potestatem et constructionem pressius teneat.

2) Traslatio S. Hieronymi latinitatem christianam optimam praebet aetatis patristicae, quae ut classica in Ecclesia consideratur.

3) In casibus ubi S. Hieronymus textum corruptum prae manibus habuit, vel etiam in casibus ubi erravit, eius translatio emendetur, eadem latinitate retenta.

4) Translatio a S. Hieronymo facta tam intime cum Magisterio Ecclesiae, cum S. Liturgia, cum SS. Patribus, doctoribus nec non et fidelium lingua, etiam vernacula, connexa evadit, ut Traditionis quodammodo auctoritate polleat; et sic Patres Tridentini illam ut authenticam versionem Ecclesiae latinae agnoverunt.

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

5) Mens Commissionis Pontificiae ad textum criticum Vulgatae instaurandum firma semper fuit ut opus suum praeparatorium esset futurae emendationis ipsius Vulgatae.

Opportunum ergo esset ut proximum Concilium emendationem Vulgatae publicae versionis postulet, sine ullo detrimento aliarum translationum e textibus primigeniis.

Card. Alfrink: Dolendum videtur quod Commissio Theologica in capite primo huius Constitutionis de Fontibus Revelationis non amplius et melius usa est studiis modernis catholicis de Revelatione, de Sacra Scriptura, de Ecclesia.

Secus positio et functio Sacrae Scripturae in Ecclesia et relatio inter Sacram Scripturam et Magisterium Ecclesiasticum facilius et clarius dilucidatae fuissent, quod in disputationibus cum fratribus nostris separatis magnam haberet importantiam.

Nunc quidem in n. 2 dicitur quod Novi Foederis revelatio « *potissimum* per praedicationem sparsa est et auditu recepta », sed de alio modo revelationis qui per verbum « potissimum » suggeritur nihil dicitur.

Revelatio divina non tantum per verbum sed etiam per operationes Dei facta est, in Vetere Foedere et in Novo Foedere. Christus Dominus per verba et per opera se manifestavit. Recte in n. 1 dicitur quod revelatio nobis advenit Veteris et Novi Foederis *oeconomia.* Sed de hac oeconomia ulterius nihil dictum est: solummodo haec Constitutio loquitur de praedicatione, ergo de revelatione per verba.

Revelatio divina per Christum facta prosequitur per Ecclesiam. Aut melius forse dicitur quod ipsa Ecclesia est revelatio divina continuata. Et quidem duobus modis, nempe per suam praedicationem et per suam operationem salutarem in sacramentis etc. Sicut Christus Dominus per operationem suam et per praedicationem suam oeconomiam salutis manifestavit, revelavit et in actum deduxit, ita Ecclesia, in qua Christus ut in suo corpore mystico vivit et operatur, per operationem suam et per praedicationem suam pergit oeconomiam salutis manifestare, revelare et in actum deducere. Praedicatio autem Ecclesiae facta est et fit aut viva voce aut per scripta divinitus inspirata. Ita intellecta S. Scriptura non est elementum tamquam ab extrinseco Ecclesiae Magisterio traditum et — ut obiciunt protestantes — Magisterio Ecclesiae subiectum — sed est ipsa praedicatio Ecclesiae in scriptis divinitus inspiratis.

Mea humili opinione quaeri potest an dicere debeamus — sicut hic in n. 6 — « ambo fontes revelationis esse depositum fidei Magisterio Ecclesiae concreditum », quasi si ab extrinseco ad Ecclesiam veniant. Sunt potius praedicatio Ecclesiae ipsius — continuatio praedicationis Christi.

Transeamus ad numeros 20-21-22.

In n. 20 recte dicitur quod auctores sacri evangeliorum non usi sunt historicae compositionis rationibus quae apud nostrae aetatis peritos in usu sunt. Officium ergo erit exegetarum inquirere per vias scientificas quae sit veritas historica et obiectiva quam auctores sacri in historicae compositionis rationibus ipsis propriis intenderunt, sicut in encyclica « Spiritus Paraclitus » egregie expositum est.

Nunc autem in n. 21 exegetae damnantur, a quibus denegatur vel extenuatur « quovis de modo et quavis de causa germana veritas historica et obiectiva factorum vitae Domini N. I. C. prout in Sanctis Evangeliis leguntur ». Hoc autem mihi videtur minus apte dici, etsi intentionem huius paragraphi bene intelligo et ex pleno corde subscribo. Sed mea opinione hic non dicere debemus: « prout in Sanctis illis Evangeliis leguntur », quia quaestio praecise est de modo quo auctores sacri narrationes evangelicas intenderunt, sicut in n. 20 dicitur. Loqui debemus de germana veritate historica et obiectiva « prout auctores sacri illam intenderunt ». Si autem hoc dicimus, nihil dicimus, quia omnes exegetae, etiam isti qui errores faciunt, putant se interpretare germanam veritatem historicam et obiectivam prout auctores sacri illam intenderunt. Mea humili opinione Concilium non potest aliud facere quam monere exegetas — sicut ultimum monitum S. Officii egregie fecit — ut in explicandis narrationibus S. Scripturae et in exquirenda germana veritate historica et obiectiva valde prudenter et reverenter agant et non leviter declinent a sensu obvio narratiomun « prout in Sanctis Evangeliis leguntur ».

Si sic modificatur numerus 21, servari possunt quae in ultimis lineis huius paragraphi dicuntur de « historia Infantiae Domini Nostri, eius mirabili a mortuis resurrectione et de eius ascensione ». Si autem ista paragraphus 21 manet sicuti est, non intelligo quare loquendo de resurrectione et ascensione Domini solummodo factum nudum resurrectionis et ascensionis nominatur (et non narratio de resurrectione et de ascensione) dum loquendo de infantia tota narratio infantiae nominatur et non facta quaedam nuda ex historia infantiae.

De n. 22 dicere debeo me difficulter intelligere quid compositores huius Constitutionis hic volunt. Paragraphus ista consistit in duabus sententiis. Si recte intelligo, prima sententia agit de *forma verbali* verborum Christi et dicere vult istam formam verbalem etsi non semper ad litteram, ubique tamen « quoad vim et substantiam » ab ipso Domino nostro esse prolatam. Verba « quoad vim et substantiam » ergo — si bene intelligo — non respiciunt ea quae in verbis Domini continentur, sed ipsam formam verbalem verborum Christi.

Si autem ita intelligenda est haec sententia, non video quomodo Concilium haec posset statuere et declarare. Agitur hic de quaestione litteraria, quae quidem cum doctrina Domini nostri cohaeret; sed si haec verba retinentur, Concilium daret iudicium non de doctrina Christi, sed praecise de forma litteraria doctrinae Christi. Etiam si verum esset quod forma litteraria omnino non a Christo provenit, sed ab evangelista, doctrina Christi remanet intacta, si evangelista doctrinam in Christi verbis contentam recte communicavit. Sic intellecta quaestio haec videtur esse mere litteraria et exegetis relinquenda. Concilium mihi videtur non competentiam habere. Sed Concilium posset monere exegetas ut non leviter agant et omnimodo doctrinam Christi tueantur.

Si autem verba « quoad vim et substantiam » non ad formam litterariam sed ad doctrinam in verbis Domini contentam respiciunt, non video quomodo haec prima sententia cum secunda huius paragraphi sententia cohaerere possit.

Ultima mea animadversio respicit primam sententiam p. 18,[1] ubi dicitur: « Non enim a quovis vel docto viro divinorum eloquiorum genuinus sensus statui potest ». Hoc mihi videtur parum blandiens pro exegetis. Theoretice genuinus sensus alicuius loci Scripturae potest a quoque biblista apto, immo non catholico et non christiano, statui. Sed non *auctoritative*. Addatur ergo haec vox « auctoritative ».

Card. Ottaviani: Quod spectat ad nn. 1, 2, 3 Constitutionis recte explicatur agi de revelatione primo, de revelatione quae continetur tum in scriptis seu Sacris Scripturis, tum in traditione orali. Postea in tertio numero agitur de evulgatione et certissime ille numerus respicit praesertim traditionis evulgationem, quae traditionis evulgatio praecipue facta est per praedicationem; non excluditur quod sint etiam scripta, scripta scilicet non inspirata, ut sunt scripta Patrum, quia ipsa Constitutio non debet omnia explicare quomodo postea Traditio ad nos pervenit intacta. Dicit de praecipuo medio quo Traditio intacta ad nos pervenit et depositum custoditum est; non est dubium quod medium praecipuum est ipsa praedicatio, sed sunt etiam alia, v. gr. scripta non ispirata Patrum.

Quod vero quaedam dicta sunt de revelatione quae nobis fit per actionem Ecclesiae, esset periculosum, quia posset quasi innuere non esse finitam revelationem cum morte ultimi Apostoli.

Quod vero spectat ad ultima quae dicta sunt de factis et verbis Christi, ego dico quoad illa phrasis, saltem « quoad vim et substantiam »,

---

[1] Cf. p. 531.

relinquit utique libertatem exegetis de forma litteraria, de quaestione litteraria agere dummodo salva sit vis et substantia verborum Christi. Ergo non video cur sit haec contradictio posita ab Em.mo Card. Alfrink. Posset igitur adhuc manere formula quia ex una parte salvat originem verborum Christi quoad vim seu quoad ea quae substantialiter exprimunt voluntatem Domini substantialiter, sed nonne, v. gr., si de aliquo verbo potest dici quod non proprie hoc usitatum erat illis temporibus, igitur fortassis intravit, dummodo salva sit vis et substantia verborum Christi. Igitur mihi videtur exegetas nostros adhibuisse optimam formulam. Appellatum est prius etiam ad intentionem; utique, inquirenda est intentio scriptoris, etc. Est res multum periculosa. Igitur etiam in « Divino Afflante Spiritu » utique est haec phrasis, sed non nimis extollenda ita ut illi qui sunt liberiores, praetermissa vi verborum, appellent ad intentionem et per hanc viam faciant intrare quod non possunt introducere propter vim verborum.[1]

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. Tisserant: Placet iuxta modum: secundum animadversiones Em.mi Bea et Em.mi Alfrink.

Card. Micara: Placet.

Card. Pizzardo: Placet.

Card. Aloisi-Masella: Placet iuxta modum: id est, Commissio Theologica animadversiones in hodierna sessione ab Em.mis Cardinalibus ac Exc.mis Episcopis factas attente perpendat, et Constitutionem de Fontibus Revelationis opportune emendatam iterum iudicio Commissionis submittat.

Card. Ottaviani: Vellem heic rogare, quando quis dicit: « placet iuxta modum », quid intelligit? Sunt plures qui locuti sunt. Unus dicit unam rem quam non dixerunt alii. Per istud vocabulum « iuxta modum » accipiuntur omnia quae dicta sunt a singulis? Igitur per se deberet fieri votatio pro singulis, quia agitur de rebus fidei et quando facta est prima sessio Commissionis dictum est quod in Concilio erit votatio quando erunt discrepantiae et dictum est a multis in rebus fidei saltem septuaginta quinque per centum (75%) debent esse suffragia et nunc iam debemus introducere aliquid, quia unus dixit aliquid, quod non est condivisum, quia formula illa: « placet iuxta modum », est valde aequivoca. Igitur ego maxime probo dicit Em.mus Card. Testa: votatio habet suam

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

efficaciam si Em.mi et Exc.mi Patres istius Commissionis habeant prius observationes et postea dicant placet, sed ad primum, secundum, tertium etc.: haec volo iuxta ea quae iam distributa sunt de observationibus singulorum Membrorum. Secus erit magna confusio.[1]

Card. FERRETTO: Cum agatur de re maximi momenti humiliter dicerem *dilata* usque dum nova recensio nobis exhibeatur.

Card. OTTAVIANI: Nova recensio cum observationibus scriptis eorum qui volunt aliquid immutare, posthac fieri posset suffragium.[2]

Card. LIÉNART: Placet iuxta modum: Observationibus enim ab Em.mis Patribus Cardinalibus Koenig, Döpfner, Alfrink et praesertim Cardinali Bea prolatis, plene adhaereo.

Card. TAPPOUNI: Placet iuxta modum: secundum observationes Em.mi Card. Bea.

Card. MC GUIGAN: Placet secundum modum Card. Bea.

Card. COPELLO: Placet iuxta modum: non neglectae observationes factae ab Em.mo Card. Bea.

Card. AGAGIANIAN: Placet iuxta modum: prae oculis habeantur observationes praesertim Em.morum Patrum Bea, Larraona, et animadversiones Em.mi Card. Ottaviani.

Card. GILROY: Placet.

Card. DE GOUVEIA: Placet iuxta modum: scilicet iuxta Em.mi Card. Bea expositionem.

Card. PLA Y DENIEL: Placet iuxta modum: scilicet dilata, attentis observationibus aliquorum Patrum Cardinalium.

Card. FRINGS: Non placet et *dilata,* donec consulatur Pontificia Commissio Biblica.

N. 21 et 22 videntur nimis severi. Conceptus veritatis historicae est ambiguus. Historiographia moderna habet conceptum veritatis a rationalismo exculturn, qui etiam in minimis postulat acribiam quasi photographicam. Historiographi illius temporis erga minima erant valde liberiores.

Distingui etiam debet inter facta Iesu, quae sunt revelata, et facta minoris momenti, quae sunt tantum narrata a scriptore inspirato.

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

[2] Ex taeniola magnetica.

Propono ex n. 21 nihil aliud retinere nisi haec verba: « Quapropter, haec Sacrosancta Vaticana Synodus legitime in Domino congregata, illos damnat errores, quibus denegatur germana veritas historica factorum vitae Domini nostri Iesu Christi, prout in Sanctis illis Evangeliis leguntur. Qui errores perniciosiores evadunt, si in discrimen vocant facta quae ipsam fidem attingunt ».

Insuper in n. 6 detur simplex enumeratio eorum, quae sunt Magisterii Ecclesiae, quia etiam ea, quae obscure tantum continentur in utroque fonte, pertinere possunt ad res fidei et mores.

In n. 14 delenda suna verba « ac moralitate », quia videntur esse digressio a themate. Quae dicuntur de divina condescensione, clarius videntur exprimi in Litteris Encyclicis « Divino afflante » (EB 559).

Deleatur totus n. 18 de auctoribus humanis Veteris Testamenti, quia valde dubium est, quid certi doceant de hac re fontes revelationis.

In n. 25 de Vulgata ne aggravetur decisio Concilii Tridentini. Forsan dicatur eam in rebus fidei et morum errore carere.

Card. CAGGIANO: Placet iuxta modum: scilicet, ratione habita praecipue observationum ab Em.mo P. Card. Bea expositarum, nec non ab Em.mis aliis PP. Cardinalibus Frings, Koenig, Döpfner, Alfrink.

Insuper, cum agatur de quaestionibus essentialibus tamque magni momenti, optandum esset, ad mentem Em.mi Card. Ciriaci, Commissionem Theologicam, observationum Em.morum Patrum ratione habita, nova redactione, iterum examini Patrum subiicienda, observationes, quae recte factae sunt, in textu schematis introducere.

Card. TIEN: Placet.

Card. VALERI: Placet iuxta modum, seu Commissio Theologica videat quaenam observationes Em.mi Card. Bea introduci possint in nova redactione Constitutionis.

Card. CIRIACI: Introducantur modificationes iuxta observationes Em.morum Patrum et textus ita modificatus remittatur singulis Patribus, qui in scriptis respondeant.

Card. OTTAVIANI: Ego quidem nomine Commissionis plene adhaereo propositioni factae ab Em.mo Card. Ciriaci de modo in posterum procedendi.[1]

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

Card. DE LA TORRE: Placet iuxta modum: acceptis observationibus Em.mi Card. Bea.

Card. SIRI: Placet iuxta modum: scilicet secundum sententiam Cardinalis Bea et Cardinalis Ciriaci, tamen censeo: ea quae dicta sunt in articulo XXI esse ulterius expolienda sed non expungenda.

Card. D'ALTON: N. 22: Meo iudicio, locutio « quoad vim et substantiam » est periculosissima. Viam panderet ad multas opiniones subtiles et falsas necnon ad controversias nocivas utrum hoc vel illud pertineat vel non ad « substantiam » verborum Domini quae in Evangeliis conscripta sunt. Meo iudicio multo melius esset dicere simpliciter « quoad eorum sensum ».

N. 23: Ad complendum hunc numerum puto quod addi debet: « Ideoque doctrina apostolorum in canonicis scripturis contenta tamquam divinitus inspirata omnino credenda est ».

Card. MCINTYRE: Placet iuxta modum.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum: scilicet iuxta animadversiones Em.mi Card. Bea et Em.mi Card. Ciriaci, praesertim

a) quoad claritatem textus;
b) quoad programma quae in Seminariis elaborantur;
c) quoad cooperationem inter exegetas et theologos.

Card. GRACIAS: Placet iuxta modum:[1] scilicet ut Constitutio denuo redigatur secundum observationes factas ab Em.mo Cardinali Bea et Em.mo Cardinali Alfrink.

Card. CENTO: Placet iuxta modum: Summopere mihi satisfecit pressus dialogus inter Em.mos Cardinales Ottaviani et Bea, practice inter Sanctum Officium et Commissionem Biblicam: benemeriti ambo, tractatum concinnum quemdam nobis obtulerunt de Sacra Scriptura. Ex corde, desidero ut, iuxta quod Cardinalis Ponens admisit, collatis consiliis, ad meliorem redactionem huius Constitutionis perveniri possit, quae nobis iterum subiicienda est, secundum Cardinalis Ciriaci expetivit. Valde felix hoc esset auspicium pro futuro Concilio Oecumenico.

Card. GARIBI Y RIVERA: Placet cum reconsideratione.

Card. GODFREY: Placet iuxta modum: scilicet remandetur pro ulteriore examine a Commissione, habita ratione observationum Em.mi Card. Bea et aliarum observationum in hac sessione et consilii Em.mi Card. Ottaviani.

---

[1] Cf. pp. 540-541.

Card. CONFALONIERI: Placet iuxta modum: hoc est, Schema Constitutionis bonum videtur; sed, ob rationes hinc inde allatas, praesertim ab Em.mo Bea, schema ipsum redeat ad Commissionem ut, auxilio etiam plurium peritorum, perfectiores enuntiationes, ubi utile est, obtineat.

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum: secundum observationes plurimas Em.mi Cardinalis Bea et propositionem Em.mi Cardinalis Ciriaci.

Card. KOENIG: Placet iuxta modum[1] et ad mentem Cardinalis Bea.

Card. DÖPFNER: Non placet.[2] Retractetur schema secundum propositum Em.mi Card. Bea.

Card. MARELLA: Placet iuxta modum procedendi ab Em.mo Card. Ciriaci propositum.

Card. TESTA: Placet iuxta modum: scilicet redigendi novum textum, attentis observationibus eorum qui locuti sunt.

Card. MUENCH: Placet iuxta modum: secundum observationes Em.mi Card. Bea.

Card. MEYER: Placet iuxta modum, i. e. praesertim quoad ea quae ab Em.mis Card. Ciriaci, Bea, Koenig, Döpfner, Alfrink, potissimum quae a Card. Bea relata sunt.

Card. DOI: Placet iuxta modum: scilicet secundum explicationes datas ab Em.mo Card. Ottaviani.

Card. ALFRINK: Placet iuxta modum:[3] i. e.:
1) caput primum omnino noviter reficiatur.
2) Num. 21 et 22 totaliter aliter redigantur.
3) Observationibus Em.mi Card. Bea satisfiat.

Card. SANTOS: Placet iuxta modum: Nova redactio adhibeatur iuxta observationes elaboratas, et acceptas ab Em.mo Card. Relatore, modo ab Em.mo Card. Ciriaci praesentato.

Card. QUINTERO: Placet iuxta modum: i. e. iuxta animadversiones Em.mi Card. Bea.

Card. CONCHA: Placet iuxta modum: revideatur Constitutio de Fontibus Revelationis iuxta animadversiones Em.mi Card. Bea.

---

[1] Cf. pp. 537-538.
[2] Cf. pp. 538-540.
[3] Cf. pp. 551-553.

Card. Di Iorio: Placet iuxta modum: reformandum attentis praecipue animadversionibus Em.mi Card. Bea.

Card. Roberti: Placet iuxta modum: dilata et novus proponatur textus a Theologica Commissione, iuxta votum Em.mi Card. Ciriaci.

Card. Jullien: Placet iuxta modum: secundum observationes Eminentissimorum Cardinalium Bea et Ottaviani, necnon Rev.mi Patris Salmon, de quibus ratio habeatur in Constitutione a Commissione Theologica expolienda.

Card. Larraona: Placet iuxta modum:[1] et ad mentem, mens est ut differatur, approbetur et iterum quaestio retractetur prae oculis habitis observationibus a Patribus factis. Quoad iter servandum adhaereo propositionibus factis ab Em.mis Bea, Ciriaci et Ottaviani inter se prudenter concordatis.

Card. Heard: Placet iuxta modum: i. e. ratione habita observationum ab Em.mo Bea et Em.mo Ciriaci factarum et Em.mi Relatoris.

Card. Bea: Placet iuxta modum:[2] i. e. dilata et retractanda secundum observationes prolatas.

Beat. Gori: Placet iuxta modum: id est secundum observationes Em.mi Card. Bea et modum emendandi propositum ab Em.mo Card. Ciriaci.

Beat. Cheikho: Placet iuxta modum: i. e.:

1) observationes Em.mi Card. Augustini Bea magnum momentum habent. Idem de iis quae dixit Em.mus Card. Alfrink.

2) ut fusius loquatur de Traditione.

3) ut enumerentur omnes libri Sacrae Scripturae.

4) ut nominentur antiquae versiones orientales de quibus in n. 25.

Exc. O'Connor: Placet iuxta modum animadversionum ab Em.mo Relatore propositarum.

Exc. Ujčič: Placet iuxta modum: secundum expositiones Cardinalis Bea.

Exc. Ryan: Placet iuxta modum: attentis explicationibus Em.mi ac Rev.mi Cardinalis Ottaviani; redigatur nova Vulgata attentis modernis vestigiis inventis; proponatur officialis versio in singulis linguis vernaculis.

---

[1] Cf. p. 541.

[2] Cf. p. 541 ss.

Exc. CHÁVEZ Y GONZÁLEZ: Placet iuxta modum: secundum observationes Eminentissimorum Cardinalium Bea, Ciriaci et Ottaviani.

Quamvis ea quae dicam non agunt directe de themate in « Constitutione de Fontibus Revelationis proposita a Commissione Theologica », credo, tamen, utilitatem practicam habere.

Profundiora enim studia nuper facta circa Sacram Scripturam meliorem nobis cognitionem praebuerunt de ipsius graecis, hebraeis aliisque fontibus exhaustam. Sed hoc — etiam occasio fuit multarum variationum de eodem textu, — prout videri potest in versionibus a diversis auctoribus factis, in una eademque vernacula lingua; quod, meo humili iudicio, magnae confusionis causa est pro fidelibus, qui, ordinarie loquendo, S. Scripturam profundius non cognoscunt.

Unde ad hanc multiplicitatem vitandam credo utile futurum si Commissio Biblica specialis institueretur, pro nationibus aut etiam mundi regionibus eiusdem linguae, — (coalescens, pro posse, ipsis doctis viris qui diversas vernaculas versiones ediderunt) — quaeque (Commissio) unitatem Sacri Textus elaboraret in unaquaque praedicta vernacula lingua.

Exc. SILVA SANTIAGO: Placet iuxta modum: fere omnia, quae sunt in Constitutione, mihi vere placent quia absque dubio accuratissime, sapientissime et opportunissime dicta sunt. Sed ex his pluribus dictis nunc, in hac sessione Commissionis, mihi videtur Costitutionem posse et debere venire in meliorem. Hac de causa Constitutio mihi placet iuxta modum: aliis verbis, praesertim iuxta ea quae dicta et discussa sunt ab Em.mis Cardinalibus Ottaviani et Bea. Quia, ut credo, observationes Em.mi Card. Bea et responsiones Em.mi Card. Ottaviani componi possunt. Et etiam mihi videtur quod hoc necessario modo fieri debet ante Concilium quia secus in ipso Concilio erunt difficiles discussiones et controversiae.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: scilicet, iterum remittatur Constitutio ad Commissionem Theologicam secundum observationes Eminentissimi Card. Bea et Ciriaci, atque responsiones Em.mi Card. Ottaviani.

Exc. CAMPBELL: Placet iuxta modum: secundum observationes ab Em.mo Card. Bea factas.

Exc. BERAS: Placet iuxta modum: id est secundum observationes Em.morum Cardinalium Bea, Ottaviani et Ciriaci.

Exc. COORAY: Placet iuxta modum: i. e. nova recensio efformanda secundum ea quae dicta sunt praesertim ab Em.mis Cardinalibus Bea et Ciriaci.

Exc. McKeefry: Placet iuxta modum: et in votis Em.morum Cardinalium Bea et Alfrink assentio.

Exc. Lefebvre: Placet iuxta modum: factis emendationibus in modo quo annuit Em.mus Cardinalis Ottaviani.

Exc. Hurley: Placet iuxta modum: iuxta observationes Em.morum Cardinalium Bea, Koenig, Döpfner, Alfrink et iuxta propriam observationem quantum ad par. 4^{am} de inclusione alicuius citationis S. Scripturae, si haec inveniri potest.[1]

Exc. Landazuri: Placet iuxta modum: scilicet iuxta animadversiones factas praesertim ab Em.mo Card. Bea et responsiones prolatas ab Em.mo Card. Ottaviani.

Exc. Perrin: Placet iuxta modum: cum observationibus ab Em.mis Cardinalibus Bea et Alfrink prolatis et propositione Em.mi Card. Ciriaci.

Exc. Šeper: Placet iuxta modum: i. e. in definitiva redactione Schematis ratio habenda est emendationum propositarum ab Em.mis Cardinalibus Bea et Alfrink.

Exc. Bazin: Placet iuxta modum: scilicet iuxta observationes factas ab Em.mo Card. Bea et ab Em.mo Card. Ciriaci.

Exc. Bernard: Placet iuxta modum: scilicet secundum animadversiones Em.mi Card. Bea et secundum modum propositum ab Em.mo Card. Ciriaci.

Exc. Bernier: Placet iuxta modum: habita ratione animadversionum Em.mi Card. Bea et observationum Em.mi Card. Ottaviani.

Exc. Yago: Placet iuxta modum: secundum observationes Em.mi Card. Bea.

Exc. Rakotomalala: Placet iuxta modum: scil. observationes factae interpretandae sunt ad mentem Em.mi Card. Relatoris.

Exc. Ngo-dinh-Thuc: Placet iuxta modum: secundum observationes Em.mi Bea et Em.mi Ciriaci.

Exc. Verwimp: Placet iuxta modum: scil. novus textus componatur secundum observationes ab Em.mo D. Card. Bea factas.

---

[1] Cf. textum pp. 549-550.

Exc. Jelmini: Placet iuxta modum: adhaereo observationibus ab Em.mo Card. Bea et ab aliis Em.mis factis ad novam redactionem faciendam.

Exc. Suhr: Placet iuxta modum: sc. nova redactio secundum observationes Em.mi Card. Bea et Em.mi Card. Alfrink.

Exc. Scharmach: Placet iuxta modum: secundum observationes Em.morum Cardinalium.

Rev. Gut: Placet iuxta modum: secundum animadversiones doctissimas Em.mi Card. Bea et Alfrink. Proponere liceat, ut ipse Card. Bea, competentissimus in materia, conficiat novam redactionem in illis, quae S. Scripturam tangunt.

Rev. Browne: Placet iuxta modum: i. e. attentis scilicet observationibus Em.mi Card. Bea et aliorum Patrum et modo procedendi proposito ab Em.mo Card. Ciriaci.

Rev. Sépinski: Placet iuxta modum, scil. dilata usquedum revisus sit textus sec. observationes Em.mi Card. Bea et Ciriaci et Rev. P. Salmon.

Animadversiones:

n. 14, linea 7: dicatur: « Verbo, quod »;

n. 15, linea 10: dicatur: « minime enervata »;

n. 17, linea 6: dicatur: « prophetice »;

n. 22, linea 9/10: dicatur loco « prodere »: « exprimere »;

n. 27, lineis 22-24: dicatur: « Ideo versiones in usum fidelium ab Episcopis, apud quos est apostolica doctrina, invigilentur atque approbentur ».

Rev. Janssens: Placet iuxta modum: praesertim secundum animadversiones Em.mi Card. Bea et Card. Ciriaci.

Card. Ottaviani: Antequam finis imponatur huic momentosae reunioni, gratias ago omnibus qui in hac re intervenerunt et nobis proposuerunt suas difficultates, desideria clarificationis et certe quando habebimus omnia scripta, quibus dimetiri possunt illa desiderata, studebimus rem componere et, per Secretariam Generalem ad Concilium apparandum, mittere omnibus Membris Commissionis. Certe, uti dixi, quando colloquium habebam cum singulis obiicientibus, non omnia mihi videntur fuisse adoptanda, sed iudicium dabitur a Membris Commissionis quando habebunt tum textum novum tum textum novarum obiectionum quae ad alterum textum, quem mittemus, facient singuli. Rogo ut fiant tempestive illae communicationes et in scriptis, quia hac vice Constitutio missa fuerat dili-

genter ab ipsa Secretaria generali duobus mensibus ante hanc reunionem, sed paucae pervenerunt ante nostrum conventum observationes. Quia secus ego potuissem etiam proponere ipsas mutationes ad evitandum tempus discussionum. Ceterum quod attinet ad tenorem ipsius Constitutionis, cum observatum sit ipsam habere quemdam characterem defensivum debeo duo adnotare:

1) Quidem non mihi videtur nimis exactum Constitutionem habere characterem defensivum, quia maxima pars Constitutionis est expositiva, paraenetica; sunt quidem quaedam quae ad defensionem spectant, sed 2) noto, ad hoc sunt Concilia: ad defendendum dogma, ad defendendam veritatem. Concilia coacta sunt praesertim ad profligandos errores; igitur, si est character etiam defensivus, mihi videtur quod correspondet plene ad finalitatem Concilii.

Ceterum, sicut dixi, maximas gratias ago omnibus qui contulerunt suo consilio et etiam maximas ago anticipate pro iis qui conferent in proximo.[1]

IV

DE DISTRIBUTIONE CLERI

(Tertia Congregatio: 10 nov. 1961)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE DISCIPLINA CLERI ET POPULI CHRISTIANI

Christifideles in quibusdam orbis terrarum regionibus, ob parvum sacerdotum numerum, in periculo versantur deficiendi a morum honestate et a fide catholica, quia praedicatione verbi Dei et sacramentorum administratione carent. Ea de re solliciti sese[2] debent singuli fideles, utpote qui sint membra unius corporis Ecclesiae,[3] instanter rogantes Dominum messis « ut mittat operarios in messem suam » (Mt. IX, 38), itemque « unusquisque, sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes » (1 Petr. IV, 10). Qua profecto obligatione clerus praecipue tenetur, « qui sacerdotium et apostolatum Christi Domini, miro ipsius delectu ac concessu, participat »;[4] maxime vero Episcopi sentiant oportet penitus cum Romano Pontifice adstringi gravissimo officio « dilatandi Evangelii et toto terrarum orbe Ecclesiae condendae ».[5]

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.
[2] Corrige: esse.
[3] Cf. 1 Cor., XII, 25 et 27.
[4] PIUS XI, Litt. Encycl. *Rerum Ecclesiae gestarum,* 28 febr. 1926.
[5] PIUS XII, Litt. Encycl. *Fidei donum,* 21 apr. 1957.

Ab antiquitus quidem sollemne semper fuit ut qui ad sacros ordines promoverentur, determinatae ecclesiae stabiliter addicti seu incardinati essent; ad fidem tamen ad alias semper gentes propagandam clerici seu sacerdotes mitti consueverunt, sicut et monachi ac fratres mendicantes aliique religiosi quamplurimi.

Quare Patres huius Sacrosancti Concilii statuere decreverunt:

I. Episcopi, qua Apostolorum successores, recolant sibi omnium ecclesiarum sollicitudinem cordi esse debere. Curent proinde auxilio iuvare illas dioeceses, in quibus, ob parvum sacerdotum numerum, integritas fidei et praxis vitae christianae in discrimen vertuntur.

II. Religionum clericalium Superiores maiores quoque, prae ceteris, dioecesibus auxilium libenter praebere satagant, sive in eis novas religiosas domus fundando, sive sacerdotes sibi subditos ad normam iuris designando, qui sacro ministerio pastorali exercendo aptiores et validiores sint.

III. Instituatur apud Sanctam Sedem peculiare Consilium, cuius erit ordinare ac moderari ea omnia, quae vocationes ecclesiasticas fovendas respiciunt, vel ad aptiorem cleri distributionem, pro ecclesiarum necessitatibus, attinent.

IV. In bonum omnium alicuius Nationis (vel alicuius Regionis, quae forte ex pluribus nationibus constet) dioecesium, constituantur, pro rerum adiunctis et locorum indigentia, Consociationes cleri saecularis — quales in aliquibus regionibus iam exstant ibique « Missiones nationales » nuncupantur — quae in Praelaturam, cum aut sine territorio, erectae, sub regimine sint certi Praelati, eiusdem Praelaturae Ordinarii.

Istius Praelati erit Seminarium nationale erigere ac dirigere, in quo alumni instituantur in servitium totius Nationis, vel Regionis.

Eidem Praelato ius sit alumnos ita institutos incardinandi, eosque ad Ordines promovendi « titulo Missionis Nationalis vel Regionalis ».

Onus tandem sit Praelato providendi decorae sustentationi eorum, quos promoverit titulo praedicto.

V. Quantum fieri potest, erigantur, ubi adiuncta id suadeant, peculiaria Seminaria in adiutorium orbis regionum quae clero magis indigere videantur.

Apud ordinaria etiam Seminaria piae fundationes constituantur ad hoc ut nonnulli iuvenes ibidem ali et institui possint in praefatum laudabilem finem.

VI. Foveantur Seminaria pro vocationibus « serotinis », in quibus viri maturioris aetatis, vel qui studia in scholis « technicis », aliisve id genus, perfecerint, expeditiore curriculo studiorum ad sacerdotium parari possint.

VII. Vinculum caritatis, aptis conventionibus firmetur inter dioeceses, ita ut altera tanquam « matrina », altera tanquam « filia » habeatur, vel ambae uti « geminae » consocientur: unius dioecesis erit ad alteram sacerdotes mittere, sive ad certum tempus, sive in indefinitum.

VIII. Superiores Maiores Religionum clericalium se paratos praebeant, summa caritate ac libenti obsequentique animo, ad consentiendum ut locorum Ordinarii, iuris praescriptis servatis, eorum ecclesias in paroeciales erigant,

aut — si magis opportunum visum fuerit — subsidiarias seu succursales paroecialium constituant.

Item, paroeciae saeculares Religiosis administrandae committantur, atque Religiosi instituantur cappellani vel adsistentes adsociationum fidelium.

IX. Aptentur iuris praescripta de incardinatione et excardinatione, ne a sola voluntate Ordinarii loci abhinc pendeat transitus clericorum ad aliam dioecesim. Itaque, salvis iis quae supra, ad IV-V, iam notata sunt, haec addantur ad normas de excardinatione — incardinatione in cann. 112 et seqq. C.I.C. contentas, videlicet:

a) Extra casum verae necessitatis, Ordinarius loci litteras excardinationis ne deneget clericis, qui mitti et incardinari postulaverint ad dioecesim alteram, gravi inopia cleri laborantem (cfr. cann. 116 et 117 C.I.C.).

b) Clericus, qui a sua dioecesi ad aliam, ad tempus indefinitum, *legitime* transmigraverit, huic dioecesi *ipso iure,* transacto quinquennio, incardinatur, nisi vel ipse contrariam antea voluntatem manifestaverit, vel Ordinarius dioecesis originis, aut Ordinarius dioecesis hospitis, consensum antea revocaverit.

X. Privilegium totalis exemptionis a iurisdictione Ordinarii loci, quod certis Religionibus clericalibus iure vigenti competit, accommodetur hodiernis, quae videntur societatis christianae exigentiis.

Textus definitive probatus in Sessione Generali habita diebus 16-21 ianuarii 1961.

2) RELATIO EM.MI P. D. PETRI CARD. CIRIACI PRAESIDIS COMMISSIONIS DE DISCIPLINA CLERI ET POPULI CHRISTIANI

De distributione cleri: debeo commemorare haberi etiam alias discussiones, pertinentes ad Commissionem quam ergo praesideo et hic quaedam generaliter adnotare debeo. In primis omnes recolant nobis imminere tremendum periculum transeundi hic ferias natalitias. Et hinc ego curabo maximam possibilem brevitatem. Et hinc ego propono loqui tantummodo initio, non durantibus discussionibus neque in fine, et videbimus utrum hoc erit possibile. Deinde debeo laudem dare membris Commissionis pro « disciplina Cleri populique christiani » et praecipue Secretario P. Berutti et duobus Officialibus S. Congregationis Concilii, qui dati sunt ei in adiutorium. Dictum est, scio, nimis breves esse expositiones impressas datas membris Commissionis. Debeo explicare Commissionem fecisse longam relationem, sed decisum est, et bene, non longam expositionem Patribus Concilii mittere, nam hic agitur non de textu scholastico Iuris Canonici vel Theologiae Moralis, ceteroquin sunt quaestiones pastorales; maior pars membrorum Commissionis

Centralis sunt Episcopi, ipsi bene cognoscunt materiam, hic agitur tantummodo de proponendis concrete mediis et textibus.

Quoad primam quaestionem « De distributione Cleri », haec est magni momenti et est huius temporis. Hucusque Ecclesia fuit fixa, nunc debet esse vaga, debet esse plummea nam ante unusquisque habebat suam paroeciam, Episcopus habebat suam dioecesim, tranquille cum suis canonicis attendebat fideles; nunc autem est carentia cleri ita ut difficultates habeantur et canonici sunt primi qui debent adlaborare in paroeciis. Et deinde populi continuo transmigrantur ob rationes politicas. Igitur hoc pro me, practice, est opus Concilii, aptare Ecclesiam mutatis omnino fluidis conditionibus. Quaestio principalis est distributio cleri.

Noto: quae hic proponuntur non sunt opiniones meae personales, sunt opiniones Commissionis. Istae decisiones sunt sumptae ad maioritatem. Ego tantummodo curavi ut fieret discussio, sed reliqui membra libera; sed ego etiam sum liber et tamquam membrum Commissionis Centralis possum dicere meam opinionem etiam contra decisionem Congressus particularis. Ceteroquin Commissio particularis — non hoc dico ad criticam Commissionis particularis, iam ego laudavi laborem enormem quem fecerunt, — differt a Commissione Centrali. Maioritas Commissionis particularis non sunt Episcopi, sed sunt professores, sunt canonici, sunt simplices ecclesiastici, qui habent mentalitatem differentem quam mentalitatem Commissionis Centralis, quae est composita in maiore parte Episcoporum, sed evidenter opinio Commissionis Centralis debet praevalere, nam Concilium fit ab Episcopis. Tamen esset bonum etiam Episcopis, qui sunt in Commissione Centrali, etiam iis qui sunt in Concilio, cognoscere quid cogitent singuli presbyteri, quid cogitent etiam laici ita ut non claudantur sua auctoritate, sed sciant quid populus cogitet. Tamen est aliud principium: Ecclesia est hierarchica. Quando habentur discussiones, praevalet sensus hierarchicus. Hinc ego non miror si plures habeantur observationes textui a Commissione proposito. Sed ego non considero hoc tamquam examen Commissionis particularis ex parte Commissionis Centralis. Non; ego considero hoc tamquam cooperationem in bonum communis Matris Ecclesiae. Hic non sunt neque Commissiones particulares, neque Commissio Centralis: sunt presbyteri, Cardinales, Episcopi etc., qui coniungunt suas vires ad bonum Ecclesiae. Et est bonum ut Episcopi, qui sunt in hac sessione, sciant quid ceteri cogitent. Ego scio etiam alias Commissiones particulares reliquisse libertatem. Huc et illuc pervasit opinio quod res hic « sistematur » Romae, in Curia Romana, et deinde magis vel minus obligentur Episcopi Concilii ad hoc acceptandum. Hoc est falsum, sed dicitur. Aliud est rem esse falsam, et aliud est quod dicitur: generatim dicuntur mendacia, sed

nos debemus rationem habere etiam istius mentalitatis publicae. Et hinc ego publice dixi membris Commissionis quod ipsi sunt liberi; non solum, sed rogavi ut libere loquerentur. Sed sicut liberi sunt ipsi, liber sum ego et, tamquam membrum Commissionis, nonnulla, contra quae mea Commissio dixerit, dicam. Nam sinceritas hic est necessaria. Concilium debet vitare unam rem (ego fui diplomaticus): diplomatiam; solum amor Ecclesiae, solum bonum animarum nos debet conducere.

Quae hic practice proponuntur sunt nonnullae suggestiones.

Quaestio est difficillima et est actualis. Nos habemus exemplum Americae Latinae, sed etiam hic desunt vocationes sacerdotales. Et hic veniunt duae quaestiones principales circa quas ego rogo meos collegas proponere suam opinionem vel responsum dare generale, scilicet v. gr. exponere necessitates nostri temporis et igitur commendare omnibus Episcopis alicuius nationis ut concorditer agant ad ordinandam rem in suis dioecesibus et commendare omnibus Episcopatibus mundi, ut se adiuvent inter se solidarietate vere catholica et deinde Superioribus religiosis ut adiuvent clerum saecularem. Igitur prima responsio: non convenit praecisas et concretas dispositiones statuere, sed dare generalem dispositionem. Si maioritas membrorum erit pro hac opinione, ego tamquam Praeses acceptabo. Si autem plures cogitent practice quaedam remedia indicanda, tunc dicant utrum acceptant has propositiones meae Commissionis, utrum habent aliquid eliminandum vel addendum vel modificandum. Deinde postquam hoc dixerint, rogantur ut mittant: ego modificabo textum iuxta propositiones meorum collegarum. Et ego accepto omnia; nam scio quod praxis meorum collegarum est talis ut ego possim acceptare. Et deinde post aliquod tempus transmittam singulis textum modificatum et ipsi provideant de hac re, ita ut concrete et perfecte agatur.

Inde a principio gratias ago collegis pro eorum observationibus, et considero eorum observationes tamquam formosas margaritas ad formandam coronam nostrae Dominae dedicandam. Igitur unusquisque dicat suam opinionem, in scripto donet deinde Secretario Generali; si mihi transmittuntur, tunc ego textum modificabo secundum observationes factas. Et spero quod hac methodo non amplius necesse sit loqui ita ut brevior tractatio fiat et spectrum feriarum nataliciarum amabile nobis appareat.[1]

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

(Quarta Congregatio: 11 nov. 1961)

Card. TISSERANT: Antequam disceptatio initium habeat ab Em.mo Relatore quaerere velim utrum sacerdoti, quem Episcopus ad servitium alterius dioeceseos destinaverit, liceat recusare destinationem extra dioecesim ordinationis vel incardinationis.[1]

Card. CIRIACI: Per se, iuxta ea quae hic scripta sunt, non potest recusare, sed hoc dependet utrum Patres acceptaverint vel non textum. Igitur audiendum antea est id quod Patres dicant; iuxta textum non potest recusare. Sed hic textus debet examinari a Patribus, uti diximus, qui acceptabunt vel non. Igitur nunc Cardinales et membra Commissionis Centralis, quos vocaverit Em.mus Praeses, debent respondere textui hic praeparato circa distributionem cleri. Et responsum potest esse triplex: vel placet, et hoc significat illud acceptare schema uti est; vel « placet iuxta modum », scilicet modificatum iuxta modificationes quae sequuntur et debent tradi hae modificationes; vel etiam est tertium responsum (non est casus dicendi « non placet » in hac quaestione, nam quando sunt quaestiones simplices, ex. gr. de Primatu Romani Pontificis, potest dici « placet » vel « non placet », sed quando agitur de hac quaestione tam complexa Concilium non potest dicere « non placet). Igitur tertium responsum esset: « non placet ». Sed quis posset facere quaestionem generalem, dicendo: non convenit Concilio intervenire, et dicere quomodo practice distributio cleri procedat. Est criterium hoc, sed Concilium alibi et nunc in hoc casu ex. gr. dicat: sufficit commendatio Episcopis et Superioribus Religiosis ut auxilium praebeant dioecesibus quae necessitatem habent presbyterorum. In hoc casu, hoc iam statutum est in n. 1 et n. 2. Igitur si ipse putet inopportunum esse tractare modos practicos procedendi ad distributionem cleri, potest simpliciter dicere: placet solum quoad primum et secundum punctum. Hoc secundum meam opinionem. Quando deinde veniet haec quaestio, si Patres acceptant, et ego dabo responsum; si non acceptant, videbimus. Nescio utrum recte explicaverim circa modum respondendi: placet totum, placet iuxta modum, scilicet modificatum, placet iuxta articulum primum et secundum, quando putat non esse casum statuendi ex parte Concilii modum practicum procedendi, remittitur scilicet Episcopis et Superioribus Religiosis, et in hoc casu dicat: placet tantummodo

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

circa primum et secundum. Ego lego: 1. « Episcopi, qua Apostolorum successores, recolant sibi omnium ecclesiarum sollicitudinem cordi esse debere. Curent proinde auxilio iuvare illas dioeceses, in quibus, ob parvum sacerdotum numerum, integritas fidei et praxis vitae christianae in discrimen vertuntur ». Hoc omnes approbare possunt.

2. « Religionum clericalium Superiores maiores quoque, prae ceteris, eisdem dioecesibus auxilium libenter praebere satagant, sive in eis novas religiosas domus fundando, sive sacerdotes sibi subditos ad normam iuris designando, qui sacro ministerio pastorali exercendo aptiores et validiores sint ».

Igitur ego attendo ut indicentur a Praeside quinam sint, qui debeant loqui, qui respondeant uni ex istis responsis iam indicatis.[1]

Card. TISSERANT: De religiosis non adest difficultas, quia votum oboedientiae habent, sed saeculares presbyteri non habent oboedientiae votum extra dioecesim eundi.[2]

Card. PIZZARDO: Omnino mirum videtur quod legitur in par. III.

Opus enim Pontificium ad vocationes ecclesiasticas fovendas iam existit Motu Proprio « Cum Nobis » die 4 novembris 1941 (AAS. XXIII, 1941, p. 479) et praesertim a quibusdam annis fervide operatur. Mense maii anni proxime sequentis habebitur quoque hic Romae Congressus Internationalis eiusdem Pontificii Operis.

Paragraphi quinta et sexta respiciunt Seminaria; at pro Seminariis habetur peculiaris Commissio, distincta a Commissione de disciplina cleri.

Hic est unus e pluribus casibus in quibus necessarium fuisset, ad parcendum tempori et labori, antequam schema praesentaretur, aliam Commissionem saltem interrogare.

Ad 3um punctum quod attinet, quo Centrum seu Concilium quoddam proponitur eum in finem ut dioecesibus sacerdotum penuria laborantibus consulatur, aliquid adnotandum puto. Mihi enim videtur huiusmodi Centrum seu Consilium — sive nationale sive internationale — finem, quem illi tribui volunt, parum attingere; quinimmo et Episcopis invisum fieri, et ipsis vocationibus sacerdotalibus obfuturum esse.

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.
[2] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

Invisum quidem, quia:

1) permulta et saepissime permagna incommoda et impensas obeunt Episcopi in clerum proprium efformandum;

2) ipsis insuper sacerdotibus gravissimum erit relinquere suum Episcopum, parentes et amicos ad aliam dioecesim migraturi;

3) praeterea distributio cleri, ipsius cleri abundantiam praesumit; at contra sacerdotum numerus fere ubique minor est quam fidelium necessitates postulent.

Damnosum denique ad sacerdotales vocationes fovendas quod attinet, quia parentes generatim nolunt filios suos in extraneas et longinquas regiones mitti.

Proinde tria mihi magis opportuna videntur ad ipsum finem consequendum, qui huiusmodi Centro assignatur. Nempe:

a) Favere Seminariis, quae interdioecesana, vel nationalia vel internationalia dicuntur, ad iuvenes efformandos, qui pro aliis dioecesibus aluntur;

b) Auctoritatem augere Sacrarum Congregationum Romanarum, quae de institutione vel de disciplina cleri agunt, scilicet:

1) Sacrae Congregationis Concilii, si de sacerdotibus agatur inter varias dioeceses ex necessitate partiendis;

2) Sacrae Congregationis de Seminariis et Studiorum Universitatibus, si de sacerdotibus agatur, qui ad peculiaria munia in Pontificiis Seminariis Regionalibus vel Interdioecesanis sunt necessarii: quo sane radicitus medebitur malis, ex quibus potissimum provenit praesens penuria cleri in pluribus Nationibus.

Liceat etiam in memoriam reducere Pontificalis Commissionis pro America Latina existentiam apud Sacram Congregationem Consistorialem ad necessitatibus consulendum ipsius Americae Latinae.

Card. FERRETTO: Nobis proponitur gravissima et momentosa quaestio de clericorum penuria qua laborant nonnullae dioeceses praesertim Italiae, Galliae et Americae Latinae et remedia quaedam decernenda indigitantur, quibus tute obvenire possit praefatae penuriae cleri.

Sed in primis et ante omnia animadvertendum mihi videretur hanc esse materiam ut ita dicam mixtam, quum, ni fallor, ipsa attingat competentiam non solum istius sed et aliarum Commissionum ad Concilium Oecumenicum apparandum constitutarum.

Secundo, in praemissis quaestio mihi non apparet clare et plene proposita praesertim quum in iisdem, proh dolor!, nil habetur de mediis ab Ecclesia iam feliciter expertis, miro animarum Episcoporum nonnullarum nationum zelo et industria excitatis utpote sunt: in *Gallia*

« Mission de France », cui praesidet ut Praelatus Ordinarius Em.mus Cardinalis Liénart hic praesens; in *Hispania* « OCSA », scilicet Obra de Cooperaciòn Sacerdotale Hispano-Americana; in *Belgica natione* Seminarium Lovaniense; in *Italia*: Pia societas Sancti Caroli ab Episcopo Placentino Servo Dei, Ioanne B. Scalabrini, fundata; in Bergomensi dioecesi Seminarium, « Il Paradiso ». Ne dicam de aliis operibus, minoris in praesens, sed minime spernendi momenti, quae ad nostrum finem adlaborare satagunt.

Nec omnino silentio praetermittendi essent, mihi videntur, immanes labores Pontificiae Commissionis pro America Latina cui sapientissime praesidet Em.mus Card. Confalonieri, adlaborante, omni nisu et mirabili erga Ecclesiam amore, Exc.mo Archiepiscopo Samorè, cui Commissioni praesto fuerunt Episcopi canadiensis Ditionis et Statuum Foederatorum Americae Septemtrionalis.

Mihi valde opportunum videretur si ad Dei gloriam et Sanctae Matris Ecclesiae decus, Patribus Concilii saltem per summa capita proponerentur, quae Ecclesia, in sua perenni iuventute iam fecit ut satius respondere valeret, attentis peculiaribus adiunctis nostrorum temporum, praecepto sui Divini Fundatoris: messis multa, operarii pauci, rogate Dominum messis ut mittat operarios in messem suam.

Media quae iam feliciter Ecclesia adhibuit, Patribus Concilii exponenda sunt, ut ab omnibus recognoscantur ut dein novae leges condantur quae utiles videntur ad media praedicta confirmanda, amelioranda et per orbem multiplicanda.

Quibus generaliter praemissis, cum venia Em.morum et Exc.morum Patrum, veniam ad nonnulla puncta Decreti propositi.

1. Numeris II, VIII et X videtur pertractari res quae specialiter pertinet ad S. Congregationem de Religiosis vel ad Commissionem IV pertinet.

Numeris V et VI videtur pertractari res, quae specialiter pertinet ad S. Congregationem de Seminariis vel ad Commissionem VII, quae agit de studiis et de seminariis.

Materia de qua sub n. VII videretur pertinere ad S. Congregationem Consistorialem ved ad Commissionem de Episcopis et de regimine dioecesium.

Ideoque melius esset has materias cum aliis Commissionibus, collatis consiliis, attente perpendere.

2. Ad n. III. « Instituatur apud Sanctam Sedem ... ».

Opportunum esset scire an hoc in casu Concilium legem condere vel tantum adhortationes facere seu vota proponere intendat. In utroque casu tutius esset, attenta significatione vocis « Sancta Sedes » antea

Romani Pontificis vel S. Congregationis competentis hac in re sententiam exquirere.

3. Ad IV, linea 20, loquitur de Praelatura « sine territorio ». Hoc est aliquid omnino novi in vigenti iure canonico; oportet igitur prius naturam iuridicam huiusmodi novi entis iuridici bene definire.

Nimis summarie loquitur de potestate et de officiis huiusmodi « Praelati Ordinarii » cui erit ius — lineis 27 et 28 — alumnos « incardinandi » eosque « ad ordines promovendi ».

Quis erit qui sacerdotes Missioni incardinatos ad ministerium exercendum mittet? quis eis, quibusque rationibus, moderabitur? Nimis faciliter Praelato Ordinario gravissimum officium imponitur — lineis 29 et sequentibus — providendi decorae sustentationi eorum quos promovit ad sacros ordines. Tota res mihi videtur maturius perpendenda, collatis etiam consiliis cum Sacra Congregatione cuius est Praelaturas ordinarias erigere.

4. Quoad n. IX. Quid hic veniat sub nomine Ordinarii loci, passim usitato, non est clarum: aptius diceretur « Episcopus proprius » cann. 955 et 956 C. I. C.

Sub littera b) agitur de clerico qui legitime transmigraverit: oporteret cognoscere utrum ratio habeatur de generalibus legibus datis a Summo Pontifice Pio XII in Constitutione Apostolica « Exsul Familia » moderantibus migrationes transmarinas clericorum.

Ac tandem, propositis normis mihi videtur finis intentus « ne a sola voluntate Ordinarii loci abhinc pendeat transitus clericorum ad aliam dioecesim » — quae verba minus apta videntur ad fovendam reverentiam et oboedientiam quam Episcopus in ordinatione a suis sacerdotibus expostulat — minime obtineri cum evidenter iudex « de casu verae necessitatis » de quo in linea 31 necessario est Episcopus proprius cui — improprie dicitur Ordinarius dioecesis originis — insuper fas est — pagina 8[1] linea 4 — contrariam voluntatem manifestare.

Ad quid igitur vigentem disciplinam canonicam labefactare?

Card. SIRI: I. Schema Decreti prospicit ut melius Clerus distribuatur:

a) faciliorem transitum ab una ad aliam Dioecesim;

b) servitium quoddam pro omnibus Dioecesibus alicuius Regionis, vel Nationis,

c) cooperationem Religiosorum etiam exemptorum respectu Dioecesium.

[1] Cf. p. 565.

Videtur aliquid esse addendum ad meliorem distributionem Cleri in *ipsa Diocesi.* Etenim « ordo civilis officii », munus cui incumbitur, vel — uti aiunt — « categoria » persaepe maiorem dant inter homines consuetudinem quam coexistentia in eodem territorio. Ratio distributionis populi in eodem territorio saepe mutatur; fluxus fit frequens et instabilis. E contra sunt paroeciae, praesertim montanae vel simpliciter rurales, quae sunt tam parvae et quorum parochus, non potest alibi per aliquos dies haebdomadae utilioribus spiritualibus officiis destinari ob actualem legem residentiae.

II. En aliqua nota particularis: n. V, pagina sexta,[1] linea 35. Haec norma, si non est tantum exhortativa sed vere praeceptiva, apparet non tam prudens. Etenim in eodem Seminario quandoque et forsan saepe non bene coexistunt qui, iam tempore studiorum et formationis, in diversam rationem futuri ministerii intendunt.

Card. GRACIAS: Ad n. IV. Ad subveniendum necessitatibus particularis regionis proponitur erectio alicuius « Praelaturae » cum aut sine territorio; et onus Praelati est erigere Seminarium Nationale in quo alumni instituantur in servitium totius Regionis pro qua « Praelatura » stabilita est. Hic habet addita iura et onera: incardinandi sacerdotes et providendi eorum decorae sustentationi. Ex his quae dicuntur non clare apparet utrum sacerdotes, qui ordinentur pro tota Regione, incardinari debeant Regioni ut tali an « Praelaturae ». Esset etiam necessarium cognoscere quisnam futurus sit iuridicus status sacerdotis quando mittatur a « Praelato » in particularem dioecesim; quaenam sint obligationes Ordinarii erga talem sacerdotem in ordine ad congruam sustentationem, etc.; num talis sacerdos possit transferri in aliam dioecesim si ex una parte Ordinarius id renuat et ex alia « Praelatus » hoc velit; item, utrum Ordinarius particularis dioecesis, ad quam aliquis sacerdos sit missus, possit renuntiare ministerio eius ad nutum necne; num talis sacerdotis vox debeat audiri et valere cum agatur de eius translatione, etc. Etiam esset utile cognoscere quisnam sit modus procedendi cum aliquis sacerdos qui pertineat ad « Praelaturam » desideret incardinari alicui particulari dioecesi intra aut extra regionem pro qua ordinatus sit. Potestas « Praelati » et Ordinariorum in suis mutuis relationibus deberent necessario definiri ad dissentiones vitandas. Quomodo debeat « Praelatus » obtinere vocationes pro Seminario quod debeat instituere: possitne libere quaerere vocationes in regione pro qua hoc Seminarium institutum sit an debeat pendere a bona voluntate Ordinariorum? Debeantne sacerdotes, qui insti-

[1] Cf. p. 564.

tuantur in talibus Seminariis, laborare ut alii sacerdotes saeculares dioecesis, an debeant accipere separatas paroecias vel missiones et institutiones, ubi suum ministerium independenter exerceant? Haec omnia debent attente considerari ne postea difficultates exsurgant.

Ad n. VI. Habere Seminaria pro serotinis vocationibus erit magni momenti. Ut Codex praescribit minimum in studiis quae requiruntur pro sacerdotibus ordinandis ita esset necessarium statuere minimum quod requiratur pro serotinis vocationibus ut uniformitas servetur in hoc puncto.

Titulus huius sectionis est: « De distributione cleri ». Non apparet quomodo haec particularis legislatio proposita de Seminariis pro serotinis vocationibus cadat sub hoc titulo.

Ad n. VII. « Conventiones », de quibus agitur in hac paragrapho inter diversas dioeceses ad suppeditandos sacerdotes, probabiliter non erunt necessariae. Si sunt dioeceses quae velint libenter commodare aliae dioecesi ministerium suorum sacerdotum, non est necessaria aliqua ulla formalis « conventio ». Si deberent esse « conventiones » tales ut hae de quibus agitur in hac paragrapho nullum commodum afferrent dioecesibus quae volunt aliis iuvare.

Uno verbo: omnes obligationes essent ex una parte et omnia commoda ex alia. Estne probabile ut Episcopi velint tales « conventiones » inire? Non erit melius dicere ut dioeceses quae possint commodare ministerium suorum sacerdotum aliis indigentibus dioecesibus id faciant libenter, ex debita caritate et quantum illis sit possibile? Praeterea, forsan etiam hoc punctum attendi deberet, scilicet, quo iure vel quo gradu sacerdos incardinatus in una dioecesi possit cogi ut laboret pro alia dioecesi si eius personalis inclinatio et voluntas sit laborare pro dioecesi cui sit incardinatus. Item, esset utile suggerere ut, quando Ordinarii commodant aliae dioecesi ministerium suorum sacerdotum, conentur mittere illos qui possint esse realiter utiles, et ne cadant in tentationem, tali arrepta occasione, mittendi illos subditos vel difficiles vel inutiles qui constituant quoddam problema pro propria dioecesi.

Ad n. X. Non apparet quomodo hic numerus conveniat cum titulo « De distributione cleri ». Maximi iuvaminis esset si clare definiretur quaestio exemptionis ita ut nullus locus dubio daretur in relationibus Ordinarii cum religiosis exemptis sub variis et diversis aspectibus. Hoc fieri posset adducendo particulares casus in quibus Ordinarii difficultates habent, quando aguntur cum religiosis exemptis et statuendo normas quae claram faciant Ordinariorum positionem relate ad tales religiosos.

Card. RICHAUD: Deleatur numerus IX a), qui satis periculosus est pro auctoritate Episcoporum. Facile clerici qui haberent difficultatatem cum Ordinario suo postularent excardinationem ad alteram dioecesim gravi inopia cleri laborantem.

Ad n. X: valde assentio, exemptione non ablata, ut in omnibus rebus pastoralibus et exercitio ministerii, scilicet de operibus, de actione catholica, de publicationibus et de omni propaganda, omnes regulares pendeant exclusive ab Ordinario dioecesano: hoc examinando a commissione mixta.

Card. SANTOS: Ad n. VIII, linea 21 usque ad finem: ob penuriam cleri, aliquo modo expressio fiat de voto non paucorum Rev.morum Ordinariorum ut categorice assidua adsistentia Religiosorum obtineatur. Clausula sequens proponitur: « Superiores maiores Religionum clericalium rogantur ut diebus festivis praesto sint ad mittendos ipsorum subditos causa adiuvandi parochos ».

Card. JULLIEN: Ad I: Adhortatio in articulo primo contenta videtur potius ad Commissionem « dei Vescovi e del Governo delle Diocesi » spectare quam ad istam de disciplina cleri.

Ad II: *a*) In hoc schemate clare apparet momentum quod Religiosis tribuitur: etenim de his agunt articuli secundus, octavus et decimus; exinde quaestio num res deferri debeat ad Commissionem de Religiosis, quatenus eos tangat. *b*) Ceterum ne nimis suadeatur paroecias Religiosis committi: isti, etenim, alia institutione imbuti sunt, neque officia vitae communis, si ministerio paroeciali addicti sint, facilius obire poterunt. *c*) Articulus decimus omnino competentiam ingreditur Commissionis de Religiosis. *d*) Quapropter, meo iudicio, servetur quidem articulus secundus huius schematis; auferantur vero articuli octavus et decimus; sed in secundo, de munere pastorali in dioecesi adimplendo, addatur clausula, ad normam can. 631 CIC.: « (parochus vel vicarius religiosus) subest immediate omnimodae iurisdictioni Ordinarii loci ».

Ad III: Ratio non videtur instituendi Consilii huiusmodi, quod iam penes S. C. de Seminariis, exstat, quare quaestio deferatur ad Commissionem de Seminariis.

Ad IV: Hic quoque articulus quartus relinquatur, de consensu S. C. Consistorialis et S. C. de Seminariis, prudentiae Conferentiarum Episcoporum in singulis Nationibus vel Regionibus: quorum tantummodo erit consilium instituendi una cum clero dioecesano etiam clerum pro Natione vel Regione, vel etiam permittendi iis clericis, qui sacerdotio aucti vocationem foveant huiusmodi, transitus ad aliam dioecesim, post per-

fectum curriculum opportunae institutionis. Secus, hic articulus quartus una cum quinto et sexto remittatur ad Commissionem de Seminariis.

Ad VII: Principium de caritate mutua inter dioeceses aptius addatur introductioni huius schematis.

Ad IX: Res gravissima agitur in articulo nono. Imprimis oportet ut norma Codicis non immutetur, ubi sancitur excardinationem fieri non posse « sine iustis causis » (can. 116). Insuper excardinatio clericorum attinet ad prudentiam Episcopi, cui, uti proclamatur in articulo primo huius schematis, omnium ecclesiarum sollicitudo cordi esse debet.

Denique recolendum adesse contractum, per incardinationem, inter clericum et Episcopum, qui contractus frangi nequit pro lubitu ex unius partis voluntate.

Card. LARRAONA: I. *Generatim.*

a) Spiritus quo schema informatur, novo, sub pluribus respectibus, spiritui qui clerum saecularem in pluribus regionibus agitat, recte cohaeret. Est spiritus in se ipso sane bonus, sensui Ecclesiae atque ipsius unitati, catholicitati, atque hodiernis suis necessitatibus respondens.

b) Absque dubio, haec sacerdotalis spiritus renovatio, prudenter fovenda est, sed etiam ducenda atque amice concordanda cum sensu et amore propriae dioeceseos.

c) Neminem latere potest hunc ferventem spiritum non pauca nec parva secumferre posse pericula, ut levitatis et movibilitatis animi, voluntatis sese subtrahendi oboedientiae magis strictae iugo, amoris maioris libertatis, aliaque id genus.

d) Cum in incardinatione fundetur et fundari necessario iuridica cleri ordinatio debeat, ita clare, secure, practice concordanda est utriusque Episcopi sub Sanctae Sedis necessario interventu ac directione, ut nullo modo foveatur *clericis vagis* vel spiritui *vagantiae.*

e) Hucusque habuimus in re tenuem, exiguam et brevem experientiam. Plura sunt adhuc melius definienda et prius experienda. Alia tentari et experiri possent, ut infra innuam.

Hinc, etsi necessitatibus, quae urgent, remedia afferre debeamus, res ullo modo, mihi, salvo prorsus meliori iudicio, maturae videntur ut in Concilio, particulari ratione ut in Schemate definiantur. Poterit quidem generatim haec collaboratio inter dioeceses laudari ipsique faveri, et ut faveatur commendare et quidem diversis rationibus, sed ne impediamus ipsius motus consolatione pleni, fluidam adhuc et incipientem evolutionem ad particularia descendere vix licet. In codificatione aliqua caute tangi possent ad excardinationem et incardinationem faciliorem reddendam.

II. *Ad singula proposita.*

Art. I. Iam ab initio et quidem clare dicendum est illam sollicitudinem omnium Ecclesiarum quae Episcopis diversis dioecesibus a Romano Pontifice legitime destinatis (can. 329) pertinet, nonnisi sub Ipso practice et iuridice exerceri posse, ne unitati et Primatui vel a longe attentari videamur, quod absit.

Art. III. a) Generatim quaestiones de ordinanda Curia relinquendae prorsus sunt Romano Pontifici. Poterit quidem Concilium aliqua *vota promere* hac de re, sed non ordinando ac imponendo, sed proponendo Sanctae Sedi, praesertim circa aliquas normas generales.

b) Hinc, nullo modo dicerem « instituatur » Officium. Ceterum, etsi hoc fieri posset, et forsan expediret ut uno aliove modo fiat, tamen melius hoc codificationi relinqueretur. Sane dubitari merito plura possent ex. gr. an expediret in uno Officio omnia quae ad vocationes et ad distributionem cleri pertinent, an autonomum hoc Officium esse deberet vel in sinu alicuius Congregationis inveniri, an et quibusve Congregationibus hoc Officium committi deberet: Concilii, Consistorialis, Seminariorum et ita porro.

c) Ergo vel relinquendum esse articulum videretur, vel generaliori cautiori forma redigendum.

Art. IV. a) Quae hic dicuntur, ut in Domino humiliter censeo, prorsus praematura videntur, ut secure non iam *commendari* et *proponi* tantum, sed esto « pro rerum adiunctis et locorum indigentia » fere *ordinari* (« constituantur ») valeant.

b) Haec forma de qua agitur, in experimento et probatione est; ipsa expoliri et perfici valet ita ut minoribus ansam praebeat difficultatibus. Sed adsunt et aliae formae quae quandam habere possent cum Clero Patriarchali Iuris Orientalis analogiam (cfr. can. 52).

c) Haec quaestio cum alia posset opportune iungi quae canonice pariter aperta est, scilicet: quaestio de canonica condicione illius semper magis numerosi cleri, certe selecti, qui extra propriam dioecesim versatur, operibus generalibus nationalibus totus dicatur, non raro ita exigentibus apostolatus necessitatibus, semper vel fere semper in motu.

Art. V, VI. Viderentur *quaestiones mixtae,* quae aliarum SS. Congregationum intersunt, Seminariorum praecipue.

Art. VII, (pag. 7).[1] a) Huiusmodi pacta et conventiones optime commendantur et foventur. Sed vitarem verba et conceptum *adoptionis* (maternitatis et filiationis) vel *geminationis* (ut dicitur et sit pro me venia

---

[1] Cf. p. 564.

verbi) quia sunt iuri nostro non solum aliena sed, agendo de dioecesibus, minus respondentia.

b) Deberet indicari quod haec pacta seu conventiones quae etiam successores ligare possunt, fieri deberent *servatis servandis* id est cum approbatione Sanctae Sedis.

Art. VIII. Forsan melius esset ut omnia, quae ad paroecias religiosis concreditas vel concredendas, e proposito uno in loco tractarentur, et hic sub respectu de quo agitur, id est collaborationis, verbum quidem dicatur, salva doctrina generali, quae, collatis consiliis cum aliis SS. Congregationibus interesse rationabile habentibus, tractanda esset semper ratione conciliari, relictis Codicis normis iuridicis magisque technicis.

Art. IX, (pagg. 7-8).[1] Hae normae pro regulanda in posterum incardinatione et excardinatione admitti quidem possunt, sed hic *forma conciliari* quae ideam exprimat clare, sed abstrahendo a normis particularibus, Codici relictis.

Art. X. Revera hic articulus *de exemptione* fere ad rem non pertinet seu, melius, in alio loco pertractari debet, et quidem ut *materia mixta* quae diversarum Congregationum interesse potest. Si relinqui velit, *potest quidem,* facta remissione ad proprium locum et aliqua verba castigando ex. gr. delerem verbum « totalis » quia nulla hodie Religio *totali exemptione* fruitur, cum etiam illae quae latiore fruuntur exemptione in plus quam 300 casibus Ordinario subiiciuntur, cum nulla paroecia ut talis sit exempta. Ceterum pacifice admittendum et admittitur, nec solum theoretice sed practice et iuridice, quod exemptio in illis de quibus hic agitur, sit aptanda hodiernis adiunctis, necessitatibus, exigentiis pro locorum diversitate.

Exc. LEFEBVRE: Circa schema « de distributione cleri » hae animadversiones mihi videntur faciendae.

Ad Art. I. Ni fallor, in hoc articulo non fit mentio explicita nisi de dioecesibus, in quibus ob parvum numerum sacerdotum integritas fidei et praxis vitae christianae in discrimen versantur. Certe hae dioeceses egent nostra sollicitudine et est hodie haec maxima sollicitudo sicut nova Pentecostes. Sed cur omittitur mentio explicita dioecesium ubi adhuc sunt multi infideles, infideles qui desiderant baptismum et qui propter parvum numerum sacerdotum derelinquunt hoc desiderium et fiunt mahumetani?

Quando loquitur de regionibus ubi sunt adhuc multi pagani semper prae oculis habenda est haec realitas: quando unus infidelis fit christia-

---

[1] Cf. p. 565.

nus, duo, tres vel quattuor infideles nascuntur qui non erunt christiani propter parvum numerum sacerdotum.

Numerus infidelium crescit velocius quam numerus neophytorum in fere omnibus regionibus Missionum. Unde opportunum esset, mihi videtur, quod mentio explicita fiat etiam de his dioecesibus in quibus adhuc sunt multi infideles.

Ad Art. V. Ubi quaestio est de erectione seminariorum in adiutorium orbis regionum quo clero magis indigere videatur, nonne potest fieri haec suggestio: in multis nationibus quae possunt mittere sacerdotes iam existunt institutiones sic dictae « de Missionibus extraneis ». Posset forsitan adaptatio fieri harum institutionum ad novas necessitates tam explicite et optime expressas in hoc schemate. Sic haberetur et oeconomia novae institutionis et institutio magis apta ad formationem horum clericorum.

Ad Art. IX. Ad primum ubi quaestio fit de excardinatione concedenda nisi in casu verae necessitatis: mihi videtur hoc principium valde periculosum et ianuam aperit multis difficultatibus tam pro his qui dant quam pro his qui recipiunt.

Posset forsan addi « ne deneget clericis minoratis ».

Denique tandem: nonne opportunum esset insistere in necessitate conventionum inter dioeceses quae accipiunt sacerdotes et dioeceses vel instituta religiosa quae mittunt hos sacerdotes ad meliorem insertionem et stabilitatem in opere apostolico.

Exc. Hurley: Meo iudicio, tota haec quaestio a maiore quaestione pendet, scilicet a quaestione de participatione Episcoporum totius mundi in regimine Ecclesiae universalis. Dicitur sub n. I: « Episcopi, qua Apostolorum successores, recolant sibi omnium ecclesiarum sollicitudinem cordi esse debere ». Omnino concordo hoc esse principium fundamentale a quo difficultatis nostrae solutio pendet. Attamen, principium istud parvum exercebit influxum nisi sub forma quadam concreta ad praxim deducatur. Ante omnia ergo necessarium est structuram aliquam creare, per quam et in qua Episcopi suam « omnium ecclesiarum sollicitudinem » reapse exercere queant.

Cuiusnam indolis esset haec structura? Meo sensu, esset coetus consultativus, constitutus ex delegatis omnium hierarchiarum seu conferentiarum episcopalium mundi, ad Summum Pontificem in regimine Ecclesiae universalis adiuvandum; qui coetus statutis temporibus (ex. gr. unoquoque anno vel biennio) Romae conveniret ad tractandum cum Summo Pontifice et Curia Romana de maioribus problematibus Ecclesiam universalem afficientibus, inter quae certo est illud problema de multiplicatione et distributione cleri.

Una cum hoc coetu consultativo et in subordinatione ad illum, consilium de quo in n. III (sive iam existit sive creandum est) suum proprium sortitur munus: operam nempe pro multiplicatione et distributione cleri iam aliunde conditam amplius fovendi et extendendi. Ut autem hoc suo munere generali in concreto fungi possit, huiusmodi consilium variis muneribus particularibus, officiis et facultatibus praeditum sit oportet, scilicet:

1. Munus habeat consultativum, i. e. informationes colligendi easque variis hierarchiis mundi tradendi.

2. Munus habeat practicum, i. e., auditis hierarchiis seu conferentiis episcopalibus et aliis quorum interest, providendi ut

a) media pecuniaria obtineantur;

b) seminaria condantur;

c) peculiaris formatio pro casu requisita detur.

Ratio huius est quia saepe media pecuniaria in uno territorio inveniuntur, ut in Statibus Foederatis vel Germania; « materia » humana, vocationes, in alio, ut in Hispania; dum in tertio est gravis penuria sacerdotum, ut in America Meridionali.

Unde requiritur ut consilium, per consultationes et actionem practicam, tria elementa, pecuniam nempe, vocationes et formationem, adunare possit, ita ut provideatur multo maior sacerdotum numerus pro regionibus graviori penuria patientibus.

Repeto autem efficacitatem istius propositionis multum pendere a participatione episcoporum in regimine Ecclesiae universalis mediante coetu consultativo Summum Pontificem adiuvante.

Exc. LANDÁZURI RICKETTS: Agitur de Decreto maximi momenti pro illis regionibus et praesertim pro novis Ordinariis locorum illarum regionum quae laborant inopia sacerdotum pro cura animarum. Proinde desideratur ut omnia quae in isto Decreto continentur revera possint obvenire necessitatibus illarum regionum. Nunc vero quoad numerum IV istius Decreti de quo iam locuti sunt etiam Em.mi Cardinales Ferretto, Gracias, Larraona, non tam clare apparet quomodo se habeat in casu erigenda praelatura, cum illa non habeat territorium proprium, scilicet agatur de aliqua praelatura veluti personali. Isto in casu quaeritur quales erunt relationes iuridicae vel canonicae inter Ordinarium loci iam existentem et Praelatum Ordinarium illorum sacerdotum consociationis clericalis.

Si res non clare et praecise definiantur, orientur certe difficultates in praxi inter Ordinarium loci et Praelatum novae praelaturae quoad exer-

citium ministerii pastoralis. Proinde desideratur ut fiat nova redactio huius numeri iuxta observationes factas.[1]

Exc. NGÔ-DINH-THUC: Mihi videtur quod quaestio de distributione cleri supponat aliquo modo iam solutum problema de augmentatione numeri cleri. Iamvero multi religiosi religionum laicarum dediti muneribus instructionis iuventutis possunt elevari ad sacerdotium si id eis non repugnat, et ita participare in administratione sacramentorum. Ceteroquin instructio iuventutis, res quidem maximi momenti in Ecclesia, potest fieri cum successu cum paucioribus religiosis laicis aut sacerdotibus per institutionem convicti, ut dicunt, in quo pueri et iuvenes catholici nutriuntur et dormiunt dum ducuntur quotidie ad collegia publica Status ad instructionem litterariam-scientificam recipiendam.

Interim iuvenes catholici bonae spei excitantur ut normales scholas Status ingrediantur et sic « infiltrari », uti aiunt, in coetu professorum publicorum; bonum est ut fides nostrorum iuvenum corroboretur frequentatione coaevorum eorum in scholis publicis, dummodo cautiones necessariae ad istorum fidem fovendam et illustrandam sumantur. Quod principium potest applicari in educatione seminaristarum Minoris Seminarii, ita ut educentur cum aliis pueris non destinatis ad sacerdotium in collegiis catholicis et sic vocatio eorum firmabitur et apertis oculis eligere possunt statum sacerdotalem.[2]

Rev. BROWNE: 1. Quoad art. VIII, p. 8, lin. 14-23[3] Superiores Maiores Religiosorum clericalium quam maxime desiderant cum locorum Ordinariis in omnibus eorum necessitatibus pro bono spirituali eorum gregum collaborare.

Sed quoad singula proposita in praesenti articulo reservationes quasdam habeo.

Quatuor hic proponuntur:

a) ut in quibusdam circumstantiis ecclesiae religiosorum fiant paroeciales, vel

b) ut in quibusdam circumstantiis eaedem ecclesiae fiant succursales ecclesiarum paroecialium;

c) ut in quibusdam circumstantiis paroeciae saeculares religiosis administrandae committantur;

d) ut in quibusdam circumstantiis religiosi instituantur cappellani vel adsistentes adsociationum fidelium.

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.
[2] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.
[3] Cf. pp. 564-565.

Quoad omnia et singula hic proposita dicerem ut necesse sit ut pro eorum applicatione adsint conditiones quae sequuntur:

a) Ut bonum animarum ita exigat.

b) Ut conditiones sive communitatis religiosae, v. g. monachorum, novitiatus, domus studiorum, sive ecclesiae religiosorum, sive ipsarum personarum religiosarum de quibus agitur, sinant ut ita fiat.

c) Ut iudicium de eisdem conditionibus pertineat saltem praevalenter ad Superiorem Maiorem secundum Constitutiones Ordinis vel Congregationis proprias.

d) Ut salva maneat oboedientia Praelatis Regularibus debita ex parte Religiosorum his ministeriis addictorum.

2. Conditiones istis hic positis analogae requirerentur quoque pro applicatione articuli II huius schematis Decreti.

3. Quoad art. X, pag. 8, lin. 8-12[1] dicerem: Nescio qui sunt isti Religiosi qui ita totali exemptione gaudent. Lex communis in can. 615 expressa iam aufert totalitatem huius exemptionis. Unde, ad summum, videtur esse quaestio; an sit alii casus in iure exprimendi et quinam sint? De singulis tunc agendum esset.[2]

Card. CONFALONIERI: Mihi ad primum liceat dicere: evidens est quod argumentum, in schemate propositum, multa attingit, quae ad alias Commissiones pertinent. Sed generaliter inspectum, a Commissione

---

[1] Cf. p. 565.

[2] Rev. P. Browne, litteris diei 12 mensis novembris anno 1961, ad Exc.mum P. D. Periclem Felici, Secretarium Generalem, misit supplementum sui voti circa schema decreti de distributione cleri: « In voto meo diei sabbati proxime elapsi omisi, per inadvertentiam, considerationem cuiusdam aspectus quaestionis de exemptione clericorum religiosorum, qui tamen magni momenti est. Iste aspectus omnibus Eminentissimis et Excellentissimis Patribus bene notus est, sed opportunum videtur ut in nostra discussione expresse commemoretur.

Exemptio religiosorum, active considerata, et quidem in singulis suis elementis, est exercitium praerogativae cuiusdam Romani Pontificis, « Ecclesiae Catholicae Episcopi ». In casu istud exercitium fit propter duo: a) ut cura pastoralis status ipsius religiosi, quoad multa membra eiusdem ipsi Romano Pontifici reservetur; b) ut sacrum ministerium a clericis religiosis exercendum, dirigatur a Romano Pontifice in bonum totius Ecclesiae et, quoad fieri possit, in bonum omnium partium eiusdem. Romanus Pontifex solet priorem curam exercere mediante Sacra Congregatione Religiosorum, alteram vero mediantibus quoque, pro materia subiecta, praecipue, Sacris Congregationibus de Propaganda Fide et de Studiorum Universitatibus. In omnibus proinde quae exemptionem clericorum religiosorum respiciunt omnia praedicta *praeprimis* attendenda sunt. Alia quaestio est de modo et ratione utendi privilegio ipso ex parte religiosorum, ut fiat, pro posse, in perfecta harmonia cum Excellentissimis Ordinariis pro bono spirituali eorum gregum ».

de Disciplina Cleri et Populi Christiani legitime tractatum est. In rebus particularibus Commissiones, in his aliquatenus competentes, interrogentur vel mixte res pertractentur et ita componantur.

Secundo, in nostro coetu, sit dictum cum bona pace omnium, non agitur de considerandis competentiis et eximiis laboribus Congregationum vel Commissionum Romanae Curiae, prouti obvie exstant, sed proponere argumenta quae Concilio Oecumenico, supremam iurisdictionem in Ecclesia habenti, inservire possunt; videbitur postea quibus Dicasteriis sive existentibus sive forsan condendis, sive saltem mutandis — et hoc certe necessarium erit — materiae ipsae, olim probatae, pertineant.

His dictis, spiritus schematis omnino bonus videtur, tamen quaedam erunt profundius consideranda prout in discussione apparuit et accuratius edicenda.

Ad particularia quod attinet: sacerdotes saeculares, ut mihi videtur, absolute obligari non possunt relinquere propriam dioecesim, sed valde exhortari et si ipsi postulant, libentissime acceptari.

Adhaereo his quae ab Em.mo Card. Siri proposita sunt, scilicet de interna dioecesis cleri distributione, sed fortasse in alio schemate locus erit.[1]

Card. GODFREY: Quoad I: Auxilium praebetur, ubi occasio datur, ab Episcopis nostrae Hierarchiae dioecesibus inopia sacerdotum laborantibus, tum domi quum in territorio missionum. Ex. gr. habemus iam quinque vel sex alumnos africanos in Seminario nostro qui fruuntur subsidiis nostris.

Quoad II: Mos est inter nos ut Superiores Maiores auxilium praebeant variis modis fundando domos, sed etiam assensum dando ut sacerdotes adiuvent parochos speciatim in fine hebdomadae et tempore vacationum sacerdotum in paroeciis vel substituendo pro cappellanis conventuum Sororum in casu necessitatis. Religiosi habent etiam paroecias in dioecesibus nostris.

Quoad VI: De seminariis pro vocationibus « serotinis », uti dicitur, utile omnino est providere pro illis. Attamen necessarium esset ut constitutiones et regulae sat stricte observentur:

1) quoad aetatem admissionis quia aliqui viri maturioris aetatis possunt sine difficultate studia perficere in seminariis dioecesanis, ubi habebunt opportunitatem intelligendi modum traditionalem praeparandi sacerdotes saeculares.

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

2) Si admittantur illi qui parum vel nihil profecerunt in litteris humanioribus, praesertim in lingua latina et aliis scientiis necessariis pro sacro ministerio, cursus nimis expeditus malum inferret. Potest quidem accidere quod parum intelligentur Breviarium et Missale. Desiderabile est etiam ut talia seminaria situm non habeant in locis ubi nimia cum libertate vita sociali gaudeant. Experientia mihi docuit quod boni candidati, etiam sat maturioris aetatis, laeti sunt facere studia philosophica in seminariis dioecesanis, ubi Episcopus sub oculo eos habet ut iudicet de eorum spiritu et aptitudine. Quantum ad studia theologica possent ad seminaria specialia transire si Episcopo placeat.

Melius esset habere penuriam sacerdotum quam sacerdotes parum formatos sive in scientiis ecclesiasticis sive in charactere. Iuvat semper meminisse illud Apostoli: « Ne cito manus imposueris ».

Quoad VIII: Paroeciae quae sub directione religiosorum magnum sunt iuvamen Episcopis ubi parochus et assistentes non excedant numerum requisitum pro necessitate pastorali. Magni etiam est momenti ut tales paroeciae intrent toto corde in vitam dioecesis ita ut in omnibus cooperentur sicut alii parochi cum Ordinario in gubernatione sui populi. Contributa facient etiam eadem mensura quam alii sacerdotes non solum spiritualia sed etiam materialia ex redditis paroeciae. Sperandum est etiam quod cum humilitate prompti erunt oboedire Episcopo in omni sua directione quantum praesertim spectat ad res liturgicas et disciplinares.

Card. MARELLA: 1) In hoc schemate quaedam statuuntur quae propria esse videntur Commissionis de Episcopis et de Dioeceseon regimine (vide art. II, VII et VIII), cui commissa est quaestio « de rationibus Episcopos inter et Religiosos ».

2) De cetero votum idem de distributione Cleri emissum est a membris Commissionis de Episcopis et Dioeceseon regimine, et mox duae Commissiones convenient ad concordanda schemata.

3) Quoad schema propositum desiderantur normae quae in Constitutione « Exsul familia » (cap. I, art. III, § 1) statutae sunt relate ad incardinationem et excardinationem sacerdotum emigrantium.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet iuxta modum: quaestio de libertate sacerdotum saecularium destinationem extra dioecesim recusandi speciatim studeatur.[1]

[1] Cf. pp. 568-569.

Card. MICARA: Placet iuxta modum: opportunum videtur statuere vel exhortari ut transitus sive cessio clericorum, vel ad tempus vel definitive, praecipue inter finitimas dioeceses foveatur.

Card. PIZZARDO: Dilata et ad mentem. Mens est quod schema hodie propositum, iterum examinetur a Commissione de disciplina Cleri, quae, consiliis initis cum Commissione de Seminariis et de Religiosis pro materiis mixtis, novum schema praeparet.[1]

Card. ALOISI-MASELLA: Placet iuxta modum: id est: quaestio de incardinatione et excardinatione in articulo nono schematis magis expolienda videtur. Non sermo fiat de « dioecesi hospitis », sed de « dioecesi recipientis ».

Quod in art. decimo proponitur cum Commissione de Religiosis erit componendum. Insuper animadvertere liceat: « Privilegium totalis exemptionis pro certis religionibus clericalibus » existere non videri, stante canone 615 Cod. Iur. Can.

Card. FERRETTO: Placet iuxta modum: iam submisse expositum a me[2] et iuxta animadversiones ab aliis Patribus propositas.

Card. LIÉNART: Placet iuxta modum: Gratias ago Commissioni de disciplina cleri, propter commendationem factam (art. IV) in favorem Missionum Nationalium in Praelatura erectarum — sicut est Missio Galliae — ad regiones dechristianizatas et sacerdotum penuria laborantes evangelizandas.

Attamen mihi periculosa videtur propositio art. IX a) et animadversionibus super istam emissis assensum praebeo.

Card. TAPPOUNI: Placet.

Card. COPELLO: Placet iuxta modum: iuxta dicta ab Em.mis Cardinalibus Pizzardo, Ferretto et Larraona.

Card. McGUIGAN: Placet iuxta modum.[3]

Card. GILROY: Placet iuxta modum: i. e. numerus I et numerus II placent. Reliqua non placent.

Card. DE GOUVEIA: Placet iuxta modum, scilicet ut nova Commissio mixta constituatur ad novam redactionem schematis decreti secundum observationes factas.

---

[1] Cf. pp. 569-570.
[2] Cf. pp. 570-572.
[3] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

Card. PLA Y DENIEL: Placet iuxta modum: scilicet placent tantum conclusiones prima et secunda.

Card. FRINGS: Placet iuxta modum:

Ad III: Accuratius definiatur quasnam facultates vel potestates habeat hoc consilium in singulas dioeceses.

Ad IV: Tridentina Synodus non sine difficultate statuit principium secundum quod unusquisque Episcopus est responsabilis pro clero suae dioeceseos eligendo et educando. Hoc principium per fundationem Praelaturae nullius ad minimum extenuatur. Quare hic n. IV deleatur.

Melius videtur tales studiosos colligere in domo speciali tantum pro uno semestri vel uno anno, deinde eos distribuere in dioeceses earumque seminaria, ubi curam animarum exercebunt, ita, ut cum aliis aspirantibus ad sacerdotium erudiantur ibique incardinentur.

Ad IX a): Post verba « verae necessitatis » addatur: « vel gravis dubii de puritate intentionis petentis, v. g. propter temerariam audendi cupiditatem ».

Card. CAGGIANO: Placet iuxta modum: scilicet ratione habita observationum quae a Patribus factae sunt in iis praesertim quae ad aliarum Sacrarum Congregationum competentiam spectant.

Opportunum igitur videtur schema in Commissione mixta novo examini subiici ut collatis consiliis in melius evadat.

Card. TIEN: Placet.

Card. VALERI: Placet: introductae aliquae modificationes de quibus dictum est ab Em.mis. Velim denuo notare de n. VIII et X quod iam sunt duae Commissiones Mixtae a Summo Pontifice constitutae, nempe Commissio de Episcopis et de regimine dioeceseon cum Commissione de Religiosis, quae pertractare debent quaestionem de apostolatu Religiosorum in variis dioecesibus sub moderamine Episcoporum et quaestionem de exemptione Religiosorum. Itaque opportunum videtur pro nunc attendere conclusiones istarum duarum Commissionum et rem postea denuo ante Commissionem generalem pertractare.[1]

Card. DE LA TORRE: Placet iuxta modum: nimirum: novum schema redigatur habita ratione eorum quae a variis Patribus exposita sunt.

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

Card. SIRI: Placet iuxta modum: scilicet:

— iuxta ea quae ipse dixi;[1]

— adhaerendo his quae dicta sunt ab Em.mis DD. Ferretto, Gracias, Richaud, Jullien.

Card. D'ALTON: Placet iuxta modum: stent numeri I-II et III.

Num. II. Generatim, meo iudicio, necessitati dioecesium de qua in num. I non providetur praecise novas domus religiosas fundando sed sacerdotes operi pastorali, praesertim paroeciali, assignando. Opinor ergo quod secunda pars num. II sic redigi debet: « satagant ... designando sacerdotes qui ministerio pastorali in paroeciis aptiores et validiores sint, vel etiam, si ita Episcopo dioecesis videatur, fundando novas domus religiosas ».

Num. III. Meo iudicio hoc opus, aptior nempe cleri distributio, est tanti momenti ut speciale Consilium ad ipsum solum moderandum requiratur. Opus fovendi vocationes ecclesiasticas alio organo Sanctae Sedis committi debet.

Num. X. Cum privilegium exemptionis non possit accommodari nisi a suprema auctoritate in Ecclesia, ipsum Concilium Oecumenicum debet, meo iudicio, hoc opus accommodationis, saltem lineis generalibus, perficere.

Card. McINTYRE: Placet iuxta modum: et in particularibus ut exponuntur ab Em.mo Card. Marella in ultimo numero.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum: Dilata ad mentem ut omnes Congregationes, quae pertinent ad rem consultandae sint ut dixit Em.mus Card. Valeri.

Card. GRACIAS: Placet iuxta modum:[2] i. e. secundum omnes observationes factas in hac sessione. Specialiter et urgenter vellem « Mixtam Commissionem », sicuti propositam a Magistro Generali Ordinis Praedicatorum, statuere clare limites privilegii exemptionis Religiosorum a iurisdictione Ordinarii loci.

Card. CENTO: Placet iuxta modum: Conceptum generalem inspirantem hoc schema plenissime laudans, imo existimans fore ut in futuro distributio cleri in Ecclesia sub angulo nationali et fortasse mundiali spectetur, necessarium tamen puto materiam eiusdem schematis reconsiderandam esse in aliqua Commissione mixta.

Meum proinde votum est: dilata.

---

[1] Cf. pp. 572-573.

[2] Cf. pp. 573-574.

Card. GARIBI Y RIVERA: Placet iuxta modum: 1° quoad I et VIII dicatur « de consensu ipsorum sacerdotum »;

2° quoad IV quod sit alia redactio secundum ea quae exposuit Em.mus Card. Gracias;

3° quoad exemptionem religiosorum secundum dicta.

Card. GODFREY: Placet iuxta modum: Clarificetur num. IV et num. X, necnon num. IX. Adhaereo propositioni Em.mi Card. Valeri quoad numerum X.[1]

Card. CONFALONIERI: Placet iuxta modum: ut superius dixi.[2] Schema redeat ad Commissionem et argumenta mixta per Commissiones Mixtas pertractentur.

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum: i. e. secundum ea quae dixi[3] de n. IX et de exercitio ministerii Religiosorum et ultra ut fiat Commissio Mixta ad examinandum.[4]

Card. KÖNIG: Placet iuxta modum: Videtur sufficere Concilio Oecumenico proponere numerum I et II huius schematis et aliis alio modo provideatur.

Card. MARELLA: Placet iuxta modum: qui in meis humillimis observationibus hac in sessione factis propositus est.[5]

Card. TESTA: Placet iuxta modum: scilicet iuxta animadversiones factas ab Em.mis Cardinalibus pro bono meliori Ecclesiae Christi, sed, cum res maximi momenti sit, variae opiniones apte conciliandae sunt in nova redactione schematis.

Card. MUENCH: Placet iuxta modum: diversae modificationes secundum disceptationem faciendae sunt.

Card. MEYER: Placet iuxta modum: i. e. solummodo quoad numeros I et II relationis.

Card. DOI: Placet iuxta modum: emendatis emendandis iuxta observationes factas a Patribus Commissionis.

Card. ALFRINK: Placet iuxta modum: quae de relationibus inter Religiosos et Ordinarios locorum dicuntur ad Commissionem Mixtam

---

[1] Cf. pp. 583-584.
[2] Cf. pp. 582-583.
[3] Cf. p. 575.
[4] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.
[5] Cf. p. 584.

remittantur. In num. VI addatur: « praesertim minora » ita ut legatur: « foveantur seminaria *praesertim minora* ».

Card. SANTOS: Placet iuxta modum: secundum observationem, quam in scriptis submitto[1] et iuxta verba Em.mi Card. Confalonieri.

Card. QUINTERO: Placet iuxta modum: i. e. iuxta animadversiones Em.mi Card. Ferretto aliorumque Patrum.

Card. CONCHA: Placet iuxta modum: commendetur generaliter ut dioeceses quae clero abundant opem ferant dioecesibus cleri defectu laborantibus. Minime videtur conveniens ad particularia devenire quae certo decursu temporis mutantur. Ratio habeatur eorum quae ab Em.mis ac Rev.mis membris Commissionis sapientissime dicta sunt.

Card. OTTAVIANI: Placet iuxta modum: dilata et reformetur schema « De distributione Cleri » iuxta multas animadversiones factas. Non sit in clericis obligatio pergendi extra dioecesim. Commendetur institutio seminariorum nationalium prout est « Mission de France ».

Item seminaria internationalia, prout sunt in Belgio, Hispania, Scalabriniani etc. Demum delimitetur exemptio. Ratio habeatur aliarum Commissionum competentiae.

Card. DI IORIO: Placet iuxta modum: praecipue:

1) melius attendatur ad competentiam aliarum Commissionum: ex. gr. pro Seminariis.

2) caveatur ne clerici facilius extravagantes fiant contra ipsam cleri disciplinam.

Card. ROBERTI: Placet iuxta modum: sc. dilata et nova recensio fiat iuxta animadversiones Em.morum Patrum.

Praesertim placent nn. 1 et 2 (in n. 1 autem addatur « nedum Missiones sed et dioeceses ... ». In n. 2, loco « quoque, prae ceteris, eisdem », dicatur: « dioecesibus sufficienti clero carentibus »; verba « ad normam iuris » praeponantur duobus modis qui sequuntur. Ultimo sufficit dicere « apti et validi »).

Ceterum generaliter censeo a Concilio esse enuncianda tantum principia generalia, relinquendo normas magis definiendas Conciliis particularibus et Conferentiis Episcoporum.

---

[1] Cf. p. 575.

Card. JULLIEN: Placet iuxta modum: iuxta observationes quas legi,[1] ita ut novum schema proponatur, collatis consiliis cum Commissionibus mixtis.

Card. LARRAONA: Placet iuxta modum: Dilata et ad mentem: omnibus aequa lance ponderatis, etsi schematis spiritus et generalis directio placeat, textus, et quoad formam et quoad res ipsas in non paucis nec levibus displicet, seu minus placet iuxta casus. Inde dilata et si ita censeatur, illis quae solide dicta fuerunt prae oculis habitis, atque illis exclusis quae mixta sunt, iterum proponatur.[2]

Card. HEARD: Placet iuxta modum: seu dilata ut res maturius consideretur iuxta animadversiones propositas, praesertim circa legem incardinationis et exemptionis, necnon propositam praelaturam nullius sine territorio.

Card. BEA: Placet iuxta modum: Dilata: novum schema paretur agendo cum Commissionibus ceteris et organis iam existentibus, ad quas materiae etiam spectant, et ratione habita eorum quae in hac sessione proposita sunt. Sed non statuantur particularia, quae relinquantur Conferentiis Episcoporum diversarum nationum. Desiderandum est ut sive hic sive alio loco conveniente inculcetur ut in officiis quibus etiam laici fungi possunt, v. gr. in Ordinariatibus, in administratione paroeciali, apud secretariatus Associationum, adhibeantur laici et sic liberi fiant sacerdotes pro officiis vere sacerdotalibus, praesertim etiam adhibitis laicis Actionis Catholicae. Omnino assentio iis quae de hac re exposuit Em.mus Card. Ottaviani de formatione laicorum etiam pro auxilio in rebus religiosis dando.

Beat. GORI: Placet iuxta modum: scilicet ut quaedam argumenta, uti de transitu de una in aliam dioecesim, de exemptione religiosorum etc. examinentur a Commissionibus mixtis.

Beat. CHEIKHO: Placet iuxta modum: i. e. observationes factae considerandae sunt, sed non omittatur num. primus quia:

1) nemo negat quod clerici (sacerdotes) in certis regionibus numerosissimi sunt, in aliis regionibus paucissimi sunt et in aliis totaliter desunt;

2) prae oculis habendum est Ecclesiam esse unum ovile et unum Pastorem habere.

---

[1] Cf. pp. 575-576.
[2] Cf. pp. 576-578.

Exc. O' CONNOR: Placet iuxta modum: ea quae ad regimen dioeceseon vel ad seminaria spectant, proprio loco tractentur.

Exc. RYAN: Placet iuxta modum: scilicet ut deferatur schema ad Commissionem sive generalem sive mixtam (secundum observationes Rev.mi Magistri O. P.) ad magis elucidandas relationes Ordinarios inter et Superiores regularium ad regimen paroeciarum additorum, quas attinent numeri VIII et X schematis.

Exc. CHÁVEZ Y GONZÁLEZ: Placet iuxta modum: id est Commissio mixta ad redactionem novi schematis constituatur, secundum animadversiones quas Em.mi Cardinales dederunt.

Exc. SILVA SANTIAGO: Placet iuxta modum: Ut observationes plurimae et principaliores, iuste et opportune, meo iudicio, iam dictae sunt in hac diligentissima sessione, tantummodo dicam, brevitatis gratia, quod schema huius decreti mihi in fere omnibus placet, sed tantum iuxta modum, id est v. gr. cum observationibus et emendationibus factis ab Em.mis Cardinalibus Pizzardo, Ferretto, Larraona, Confalonieri et Gracias et ab Exc.mo Archiepiscopo Limano.

In eodem sensu liceat mihi dicere quod mihi videtur quod paragraphus III relinquenda est propter rationes allatas ab Em.mo Card. Pizzardo vel forte melius ut in paragrapho loquatur de Opere vocationum Congregationis Seminariorum quod iam multa fecit et nunc facit ad vocationes ecclesiasticas fovendas et ad aptiorem cleri distributionem. Etiam puto quod relinquenda est paragraphus X vel forte relinquenda Constitutioni « De Religiosis » quia nihil vere positivum statuitur et tamen materia — ut scimus bene omnes episcopi residentiales — non est solummodo doctrinalis verum etiam et eminenter practica.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: Schema huius decreti, post praecipuas animadversiones nunc factas, denuo remittatur ad Commissionem de Disciplina Cleri ut examinetur et emendetur cum Commissionibus mixtis.

Exc. BERAS: Placet iuxta modum: scilicet: secundum ea quae dicta sunt ab Em.mis Cardinalibus Pizzardo et Ferretto cum observationibus Rev.mi Magistri Generalis O. P. circa numeros VIII et X.

Exc. COORAY: Placet iuxta modum: i. e. schema est de novo ordinandum ratione habita eorum quae a Patribus hic praesentibus sunt dicta, non omissis commissionibus mixtis ubi res ita postulat.

Exc. McKeefry: Placet iuxta modum: i. e. remittatur ad mixtam Commissionem in modo descripto ab Em.mo Card. Marella, et attentione data animadversionibus Em.morum Pizzardo, Ferretto et Jullien.

Exc. Lefebvre: Placet iuxta modum: secundum quae iam dixi.[1]

Exc. Hurley: Placet iuxta modum: i. e. ut tota materia de novo a Commissione consideretur secundum ea quae in hodierna sessione dicta sunt et in consultatione cum aliis Commissionibus quarum quaestio interest.[2]

Exc. Landázuri Ricketts: Placet iuxta modum: id est:[3] numerus IV Decreti mutetur vel accomodetur ut non eveniant difficultates inter Ordinarios locorum et Praelatos Praelaturarum erigendarum si forsitan erigantur, et decretum remittatur ad Commissiones mixtas secundum quod propositum est.

Exc. Perrin: Placet iuxta modum: id est: Scopus huius schematis bonus est, sed nova redactio fiat, auditis aliis Sancti Concilii Commissionibus quibus interest et convocata commissione mixta. Optatur ut constituantur et foveantur ab Episcopis uniuscuiusque nationis « Missiones Nationales » et « Praelaturae nullius » pro unoquoque territorio — et Seminaria pro missionibus extraneis.

Exc. Šeper: Placet iuxta modum: i. e. res de distributione cleri omnino Concilio submittenda est, nam defectui cleri in pluribus regionibus, sive catholicis sive missionum, *serio* mederi debet. Pro novo schemate elaborando attendatur ad animadversiones Patrum Commissionis Centralis.

Exc. Bazin: Placet iuxta modum:

1) quod in hoc schemate verbum « Institutum » substituatur verbo « Religio », quia non desunt societates clericales saeculares, praesertim in Missionibus, quae fruuntur aliquo privilegio exemptionis.

2) Quod notio « exemptionis » clarificetur.

3) Assentio observationibus Em.mi Card. Richaud, circa opera apostolica quae omnia esse deberent sub sola auctoritate Ordinarii.

Exc. Bernard: Placet iuxta modum: secundum animadversiones Em.mi Card. Confalonieri et Exc.mi Archiepiscopi Dakarensis, ita ut

---

[1] Cf. pp. 578-579.
[2] Cf. pp. 579-580.
[3] Cf. pp. 580-581.

schema propositum loquatur apertius de Missionibus apud Gentiles. Praesens schema loquitur praesertim de auxilio ferendo in dioecesibus in quibus integritas fidei in discrimen vertitur, sed non clare mentionem facit de regionibus in quibus quamplures homines adhuc nuntium evangelicum exspectant.

Exc. Bernier: Placet iuxta modum: seu potius, *dilata*. Ex nunc vero solum consilia seu principia placent quae in numeris primo et secundo continentur.

Exc. Yago: Placet iuxta modum: numeri septimus et decimus emendentur secundum animadversiones Em.mi Card. Gracias non omissis observationibus Superioris Fratrum Praedicatorum.

Exc. Rakotomalala: Placet iuxta modum: examinetur utrum stat ius eundi in missionem sacerdoti qui id petit a suo episcopo an non.

Exc. Ngô-dinh-Thuc: Placet iuxta modum:[1] nempe distributio poterit fieri efficacius per institutionem Seminariorum ad hoc, et forsitan per elevationem ad sacerdotium religiosorum religionis laicalis, v. gr. eorum qui docent in scholis catholicis, per conversionem istarum scholarum in convictis (pensionato) in quibus tyrones nutriuntur, sed ducuntur ad recipiendam instructionem in scholis publicis: inde oeconomia religiosorum aut sacerdotum qui laborant in scholis catholicis.

Exc. Verwimp: Placet iuxta modum: praesertim quod spectat compositionem Commissionis mixtae Ordinariorum et Superiorum Maiorum Religiosorum ut modus collaborationis maioris inter utrumque clerum examinetur.

Exc. Jelmini: Placet iuxta modum: opportune videtur ut schema quamvis bonum corrigatur iuxta observationes propositas, praesertim ab Em.mis Card. Ferretto, Bea, Confalonieri, Ottaviani, auditis Commissionibus mixtis.

Exc. Suhr: Placet iuxta modum: i. e. iuxta observationes factas in hac sessione. Adhaereo voto Rev.mi Magistri Generalis O. P.

Exc. Scharmach: Placet iuxta modum: iuxta propositiones factas.

Rev. Gut: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones P. Generalis Michaëlis Browne O. P. relate ad religiosos; ut praeprimis salva

---

[1] Cf. p. 581.

sit eorum propria vita regularis et disciplinaris oboedientia erga proprios Superiores.

Rev. BROWNE: Placet iuxta modum: attentis animadversionibus a variis Patribus factis et observationibus meis.[1] Item attendantur quaedam addenda ex aliis Commissionibus i. e. de Religiosis etc. et forte alia Commissione mixta instituenda ad problemata quaedam examinanda.

Rev. SÉPINSKI: Placet iuxta modum. Adhaereo propositionibus Em.morum Card. Pizzardo et Marella necnon Rev.mi P. Browne, Magistri Generalis O. P. Ne fiat vera ruptura cum Traditione, neve regularis ac communis disciplina, sine qua vita religiosa consistere nequit, penitus relaxetur, nn. II, VIII et X aliter redigantur.

II. « Religionum clericalium Superiores maiores quoque, prae ceteris, eisdem dioecesibus auxilium libenter praebere satagant, sive in eis novas religiosas domus fundando, sive sacerdotes sibi subditos designando, qui sacro ministerio pastorali exercendo aptiores et validiores sint, *cauto tamen quod id cum indole vitae regularis componi possit* ».

VIII. « Superiores Maiores Religionum clericalium se paratos praebeant, summa caritate ac libenti obsequentique animo, ad consentiendum ut locorum Ordinarii, iuris praescriptis sive communis sive *particularis* adamussim servatis, eorum ecclesias in paroeciales erigant, aut — si magis opportunum visum fuerit — subsidiarias seu succursales paroecialium constituant.

Item, paroeciae saeculares etc.

X. *Manente* privilegio exemptionis a iurisdictione Ordinarii loci, quod certis Religionibus clericalibus iure *antiquo* et *vigenti* competit, *Constitutiones religiosae,* quod ad cooperationem cum hierarchia in re pastorali attinet, accommodentur hodiernis quae videntur societatis christianae exigentiis.

Exemptio non nocet distributioni cleri, sed eam potius adiuvat et promovet non tam dioecesim localem, sed dioeceses vicinas et imprimis missiones orbis catholici et alias institutiones Ecclesiae.

N. B. Pag. 5,[2] linea 6: loco « sese » dicatur « esse ».

Rev. JANSSENS: Placet iuxta modum: tantum normae generaliores, non minuta quaeque deferantur ad Concilium.

Non bene apparet quare, in schemate de clero aptius distribuendo, sermo fiat (n. X) de privilegio exemptionis moderando. Privilegium ex-

---

[1] Cf. pp. 581-582.
[2] Cf. p. 563.

emptionis nedum noceat meliori distributioni cleri, ei e contra favet; Superioribus religiosis enim pleniorem linquit libertatem disponendi de subditis ut eos mittere possint in quamvis mundi partem. Quod apparet, praeterquam in terris quae « Missionum » dicuntur, in tota America Latina quo Superiores religiosi singulis annis centenos e suis subditis mittere solent.

Per transennam ceterum notetur privilegium « totalis » exemptionis in Iure non exsistere.

V

DE CLERICORUM VITAE SANCTITATE

(Quarta Congregatio: 11 nov. 1961)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE DISCIPLINA CLERI ET POPULI CHRISTIANI

Sacrorum Pastorum ac sacerdotum opera, quae christianum populum ad vitanda mala, ad superanda discrimina et ad sanctimoniam assequendam ut conducat oportet, haud plenos nancisci potest effectus, nisi sacerdotes circumstanti populo insignis sanctitatis fulgore praeluceant; sintque digni « ministri Christi », fideles « dispensatores mysteriorum Dei »,[1] efficaces « Dei adiutores »,[2] ad omne opus bonum instructi.[3] Excelsa haec dignitas a sacerdotibus postulat ut gravissimo officio suo fidelitate summa respondeant, qua de causa et Romani Pontifices et Concilia Ecclesiastica nullo non tempore consiliis, monitis, praescriptis efficere curarent ut clerici omnes, praecipue vero sacerdotes, in omnibus virtutibus excellant, praeprimis pietate, humilitate, oboedientia, castitate, caritate erga Deum et erga proximos. Quamplura demum de obligationibus clericorum in cann. 124-144 C.I.C. definite statuta sunt, quae, si perfecte costanterque serventur, iidem digni et idonei absque dubio fiunt ad munus suum rite explendum. Novissimis tamen temporibus, ob semper in dies ingravescentem consociationis hominum defectionem et abscessionem a Deo, maior profecto in clericis exigitur diligentia ut a saeculi vitiis se immunes conservent et in exercendis virtutibus alacriores fiant; quocirca Romani Pontifices pluries nuperrime sacerdotes, eos praesertim qui cu-

---

[1] Cf. 1 Cor., IV, 1.

[2] Cf. 1 Cor., III, 9.

[3] Cf. 2 Tim., III, 17. - Pius XII, Adhortatio Apostolica *Menti Nostrae,* 23 sept. 1950, AAS, vol. 42, pp. 657 et 658.

ram habent animarum, vehementer ad vitae sanctimoniam exhortati sunt,[4] nonnullis etiam editis decretis per S. Congregationem Concilii, ut firmior disciplina ecclesiastica habeatur atque abusus praecaveantur.[5]

At vero, et in praesens etiam atque etiam omnibus clericis, ac peculiari modo sacerdotibus, enixe commendandum est ut sint quam maxime solliciti de vita spirituali seu supernaturali intimius agenda, cum, in pluribus regionibus valde imminuto sacrorum administrorum numero et auctis ubique copia ac momento operum sollertiae pastoralis, saepius sacerdotes in periculo versantur ne, sui muneris inceptis nimio ardore se dedentes, propriam suam cuiusque sanctimoniam praetermittant ac infructuose pariter curam animarum exerceant.

Quo igitur clerici, qui sal terrae et lux mundi sint oportet,[6] paratiores evadant ab hominum salutem efficacius promovendam, haec quae sequuntur decernenda proponuntur:

I. Meminerint clerici proprium munus in Ecclesia fideliter adimplere non posse, nisi ipsorum vita coram Deo et hominibus sanctitate polleat. Quidquid cleri sanctitatem respicit tanquam primarii et maximi momenti considerandum est, cum in bonum Ecclesiae et animarum, tum in bonum eorundem clericorum.

II. Omnes fideles baptismate sanctificantur et ad sanctitatem vocantur: « secundum eum qui vocavit vos sanctum, et ipsi in omni conversatione sancti sitis; quoniam scriptum est: Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum » (1 Petr., I, 15-16), « Estote erga[7] vos perfecti, sicut et Pater vester coelestis perfectus est » (Mt., V, 48).

III. Sanctitas sacerdotis ea propter specificatur, quod modo speciali vocatus et sacramento Ordinis consecratus sit, ut alter Christus fiat et dispensator mysteriorum Dei (Cf. 1. Cor., IV, 1), ad sacrum ministerium in populo Dei exercendum. Semper ideo conscius sit sacerdos Christum praecipue per ipsum in dies opus redemptionis perficere velle, proindeque sacrosancti sacrificii oblatione, oratione, praedicatione, pastorali ministerio tendat quam maxime ad unionem cum Christo Sacerdote per caritatem et aliarum virtutum exercitium.

IV. Sanctitas sacerdotis, spirituali dioecesis familiae addicti, per propria pastoralia munera exercetur et alitur, et peculiari quidem modo: *a*) per unionem cum Episcopo, cuius est « cooperator », eaque praecipue per oboedientiam ostenditur; *b*) per fraternam caritatem et collaborationem cum ceteris sacerdotibus, cum his praesertim qui ministerio dioecesano sunt addicti, item-

---

[4] Cf. PII XI Litt. Enc. *Ad catholici sacerdotii,* 20 dec. 1935; PII XII Adhort. Apost. *Menti Nostrae,* 23 sept. 1950; IOANNIS XXIII Litt. Enc. *Sacerdotii Nostri primordia,* 1 aug. 1959.

[5] Cf. S. Congr. Concilii decreta d. 1 iul. 1926; d. 28 iul. 1931; d. 22 mart. 1950.

[6] Cf. Mt. V, 13-14.

[7] Corrige: ergo.

que cum cooperatoribus laicis; *c*) per diligens et assiduum ministerium in commodum fidelium, qui eidem sunt commissi.

V. Cum sacerdotes ad sanctitatem ut homines vocati sint et insuper Iesu Christi ministri sint constituti, virtutes etiam naturales acquirere et perficere curent, secundum monita S. Pauli Apostoli: « Quaecumque sunt vera, quaecumque pudica, quaecumque iusta, quaecumque sancta, quaecumque amabilia, quaecumque bonae famae, si qua virtus, si qua laus disciplinae, haec cogitate » (Phil., IV, 8).

VI. Cum Christus Dominus dixerit: « Unus est enim magister vester; omnes autem vos fratres estis » (Mt., XXIII, 8), sacerdos unum se sentiat cum fidelibus tamquam fratribus. Inter quos praesto sit ad ministerium sanctum Christi libenter explendum, et studeat ut non dominetur (cf. 2 Cor., I, 23), sed ut omnibus omnia factus (1 Cor., IX, 22), eos sibi idoneos collaboratores adducat in aedificandam Ecclesiam.

VII. Sacerdotis vita spiritualis, quae est anima eius apostolatus, his mediis maxime fovetur:

a) Assidua consuetudine legendi et meditandi Sacram Scripturam, necnon studio sanctorum Patrum et Theologiae.

b) Attenta et devota participatione vitae liturgicae Ecclesiae, praesertim in offerendo eucharisticum sacrificium et in persolvendo divinum officium, necnon ardentissima pietate erga Christum Dominum, praecipue in SS. Eucharistia.

c) Docili obsequio motioni Spiritus Sancti, qui Christi ministrorum actionem praevenit, concomitatur et perficit.

d) Amore filiali erga Beatissimam Virginem Mariam, Matrem « Christi Sacerdotis ».

e) Oratione mentali clericis omnino necessaria, ad quam peragendam iidem congruum tempus cotidie sibi reservent.

f) Exercitiis spiritualibus, quibus omnes clerici indigent, et ideo praescribitur ut sacerdotes iis quotannis primo sacerdotii quinquennio, postea vero alternis saltem annis, vacent, nisi iusta de causa et expressa proprii Ordinarii licentia eximantur.

g) Mentrua recollectione, cotidiana conscientiae discussione, lectione spirituali, frequenti peccatorum confessione, directionis spiritualis usu, operibus misericordiae et praeprimis erga confratres.

VIII. Peculiaris clericorum dignitas eorumque vitae spiritualis praeservatio et progressus, itemque maior apostolici muneris efficacia, exigunt ut quilibet sacerdos dioecesanus speciales cautiones servet, ne, in hoc saeculo vivens, huic saeculo conformetur (Rom., XII, 2). Firma igitur manente disciplina a can. 139 C.I.C. praescripta, praeterea enixe commendatur ut in Episcoporum conferentiis nationalibus certae normae statuantur, locis et temporibus convenienter aptatae, ut etiam externa forma vitae sacerdotalis suo apostolico muneri respondeat, populum aedificet, ipsius sacerdotis dignitatem incolumen servet.

IX. Non modo fidem catholicam in Deum Unum et Trinum clerici firmiter teneant, sed et doctrinam in Ecclesia communiter receptam de philosophia perenni, de iuridica societatis humanae natura, ac praesertim doctrinam socialem a Romanis Pontificibus traditam sedulo sectentur et doceant. Atheismi, materialismi dialectici, dictaturae proletariatus erroribus nullimode indulgeant, nec quomodocumque ulli societati vel factioni adhaereant quae, proprii Ordinarii iudicio, prorsus immunis non sit ab aliquo eiusmodi errorum.

X. Dei servitio et curae animarum plane dediti ac mancipati, sacerdotes non tantum se vivide sentiant lege obstrictos perfectam observandi castitatem et oboedientiam suo Ordinario exhibendi, verum etiam totam vitam suam componere curent secundum evangelica consilia paupertatis, castitatis et oboedientiae, ita ut coram populo praeluceant ob animum suum solutum et liberum ab affectu rerum terrenarum et bonorum temporalium.

XI. Sacerdos, caritate Christi motus, diligentiam adhibeat ut quamplures Christo lucretur et fideles omnia rite adimpleant, quae necessario servari debent, ac insuper crescant in fide, spe et caritate. Quem in finem omnibus mediis idoneis, quae hodiernis temporibus aptantur, prudenter, fortiter suaviterque utatur, itemque diligenter studeat ut ipse in omnibus ministerii sui operibus continuo in virtutibus perficiatur. Si autem labor eius infructuosus maneat et afflictiones super eum corruant, crucem libenter complectatur, ut adimpleantur ea quae desunt passioni Christi in carne sua (Col., I, 24), gaudens se dignum factum esse pro nomine Iesu pati (Act., V, 41).

Adveniente vero hora mortis, memor sit sacerdos per baptismum cum morte Christi se esse coniunctum (Rom., IV, 4), qui mortem fidelium in sacrificium Deo acceptabile mutare potest, et idcirco animam suam cum Christo pro fratribus offerat Deo sicque ut servus bonus et fidelis gloriam assequetur aeternam.

XII. Vitam spiritualem cleri dioecesani quam maxime fovent, uti experientia constat, vita communis atque conventus et associationes, quibus sacerdos dioecesanus ex solitudine tum physica tum morali eripitur et confratribus unitur vinculo amicitiae, fraternitatis, recreationis, aemulationis, orationis, studiorum, pastoralis collaborationis. Hinc eiusmodi associationes in honore habendae sunt eaeque, de consensu Ordinarii, in quavis dioecesi erigantur. Apud Curiam Romanam autem Officium instituatur, ut easdem ordine disponat eiusque invigilet.

Textus definitive probatus in Sessione Generali habita diebus 15-20 maii 1961.

2) RELATIO EM.MI P. D. PETRI CARD. CIRIACI PRAESIDIS COMMISSIONIS DE DISCIPLINA CLERI ET POPULI CHRISTIANI

Ego spero quod, quoad sanctitatem, omnes possumus esse concordes. Hoc de sanctitate cleri est unum ex praecipuis argumentis Concilii. Immo debet considerari uti centrum eius. Omnes scimus: magna est ex-

spectatio pro Concilio. Non exspectat populus, et non solum populus catholicus, nonnullas aridas et technicas formulas. Mundus vult aliquam renovationem, et renovationem profundam; nam alioquin non intelligeretur tanta exspectatio. Sed quaedam renovatio, non certe substantialis, nam principia Ecclesiae sunt aeterna quia divina, potest dici: Ecclesia nova est Ecclesia antiqua; Ecclesia tunc progreditur cum regreditur. Debemus scilicet redire ad originem, scilicet ad puram lucem Evangelii et ad spiritum Ecclesiae primitivae. Et in hoc convenire debent etiam fratres separati et ex hoc potest esse initium auspicatissimae unionis.

Porro primi christiani non ex Ecclesia, sed pro Ecclesia vivebant et pro ipsa ipsum etiam suum effundebant sanguinem. Et est hoc quia florebat sanctitas, nam primi christiani omnes sancti appellabantur.

Non est certe excludendum quod studium fiat ad invenienda media meliora, media aptiora nostris temporibus ut appropinquemus populo. Sed est unum medium, per quod non est necesse ut nos appropinquemus populo sed populus veniet ad nos et hoc est sanctitas. Sanctitas nos replet aliqua luce, quae lux afficit populum, christianum vel non. Recolendum est Concilium Tridentinum excitasse plures sanctos et magnos sanctos.

Expectandum quod etiam in praesenti Concilio floreat sanctitas.

Haec non oratorie, sed ex corde dixi, ego sum complete cum propositionibus factis a mea Commissione cuius secretarius est Pater Berutti. Evidenter etiam hic est spatium immensum ita ut unusquisque possit dicere quam multas sententias, sed haec est utilitas huius Concilii. Quoad nos, quando praesertim ii, qui novi non sunt, loquntur: est lectio nobis, est exemplum.[1]

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

(Quinta Congregatio: 13 nov. 1961)

Card. TISSERANT: De sanctitate sacerdotum, tum dioecesanorum, cum regularium, quod sit necessaria pro conservatione et progressu religionis nostrae, nemo est qui dubitet. Summi Pontifices, S. Pius X, Pius XI et Pius XII egregie scripserunt ad sanctitatem cleri fovendam et canones C. I. C. a can. 124 usque ad can. 144 exponunt clericorum obligationes. Unde schema Decreti mihi minus necessarium videtur cum sufficiat pauca addere, si casus ferat, canonibus supra dictis.[2]

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.
[2] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

Card. PIZZARDO: Multa in schemate proposita placent, in primis quae dicuntur in n. 10 de tota vita clerici componenda secundum evangelica consilia. Quaedam autem occurrunt animadvertenda:

1) Sive in praesenti schemate, sive in posterioribus congruum videtur citationes vitare decretorum SS. Congregationum et aliorum Officiorum. Dubitari quoque potest utrum conveniat citare numeros canonum Codicis Iuris Canonici, qui numeri, reformato Codice, forsitan mutabuntur; numeri igitur, si placet, afferantur in nota.

2) Pag. 9,[1] n. 9, lin. 5 sq., minus apte dicitur clericos firmiter debere tenere « non modo fidem catholicam in Deum Unum et Trinum ... ». Eligantur formulae magis accuratae secundum ea quae Concilium Vaticanum I statuit de fidei obiecto aut sermo sit tantummodo de fide catholica, sine specificatione obiecti.

3) Utile erit mentionem facere doctrinae S. Pauli (2 Cor. IV, 10) de mortificatione Iesu in corpore nostro circumferenda et de coniunctione sacerdotis cum Christo: « Vivo ego, iam non ego, vivit vero in me Christus » (Gal. II, 20).

4) Pag. 10,[2] n. 12, in fine, dicatur « apud S. Congregationem de Disciplina Cleri et Populi Christiani », loco « apud Curiam Romanam ».

Card. LIÉNART: Valde mihi placet schema Decreti « de Clericorum vitae sanctitate » ab Em.mo Card. Ciriaci propositum.

Quasdam suggestiones tamen afferre desidero ad opus perficiendum, si non fallor, utiles.

1) Ad III, pag. 7.[3] Hic de specificatione sacerdotalis sanctitatis agitur, proinde optarem ut, non solum vocatio personalis sacerdotis, necnon sacramentalis eius consecratio memorentur, sed etiam missio specialis sacerdoti collata. Ad inserendum hoc tertium specificationis elementum in textu, sufficeret ut linea 3, ubi legimus: « ut alter Christus fiat et dispensator mysteriorum Dei », scriberetur: « ut minister fiat Christi Sacerdotis et missus ab Illo dispensator fiat mysteriorum Dei ».

2) Ad VII, pag. 8.[4] Inter media quae vitam sacerdotalem fovere debent, in primis *a*) notantur: lectio et meditatio assiduae S. Scripturae et studium Patrum et Theologiae. Sed meditatio verbi Dei et studium scientiarum sacrarum mihi videntur plus esse quam « medium ». Nonne sunt conditio sanctitati vitae sacerdotalis vere essentialis, ad orationem, vitam et actionem pastoralem illuminandas?

[1] Cf. p. 598.
[2] Cf. p. 598.
[3] Cf. p. 596.
[4] Cf. p. 597.

Ideo optarem quod, non inter media sed secus, haec exigentia clare doceatur.

3) Ad IX, pag. 9, lineis 10 et sqq.[1] Certe doctrinae sociali Ecclesiae adversantur errores marxistae et praesertim communismi, sed etiam errores racistae et Nationalismi pagani quae despectionem hominis in suo corpore et in sua anima generant. Hic ergo oporteret hos duos errores simul denuntiare, sicut fecit Summus Pontifex Pius XI, quando in duabus Encyclicis geminis communismum atheistam et nationalismum racistam condemnavit.

4) Ad XII, pag. 10, lineis 15 et sqq.[2] Bonum est commendare Associationes Sacerdotales, vitam communem et conventus clericorum cum consensu Episcopi, stabilitos, sed hoc non sufficit.

Episcoporum est et etiam Coetuum Episcopalium sollicite quaerere de quo indigent sacerdotes et praesertim iuniores ad vitam suam sacerdotalem fovendam, et pro eis instituere sessiones speciales, in quibus, per plures hebdomadas sese refici possent omnibus modis. Hoc fieri potest lectionibus spiritualibus, doctrinalibus et pastoralibus, sicut mos est in sessionibus in diversis locis institutis quae dicuntur « Menses sacerdotales ».

Optarem ergo quod in decreto de « Clericorum vitae sanctitate », hoc officium quod Episcopis pertinet, in fine instanter commendaretur ad opus eximium coronandum.

Card. CENTO: Propono ut in fine numero XI haec addantur: « Non omittant sacerdotes testamentum suum tempestive conficere neque in eo obliviscantur graves ac semper crescentes necessitates Sanctae Matris Ecclesiae ».[3]

Card. GODFREY: Ad n. VII, sub b): Quantum dicitur de participatione in vita liturgica Ecclesiae optimum est. Sperandum tamen quod in praxi liturgica sacerdotes non anticipent directiones Sanctae Sedis, sed humiles expectent quidquid sit de eorum privato iudicio et pietate personali. Petrus et Ioannes cucurrerunt ad sepulcrum Domini Nostri. Citius currebat Ioannes sed non introivit ante adventum sui Superioris.

Utinam omnes in his rebus liturgicis velint sequi exemplum discipuli dilecti ut securius procedant ductu Christi in terris Vicarii.

Ad n. VIII: Monitum est valde opportunum de sacerdote in hoc saeculo vivente ne huic saeculo conformetur cum quo Christus Dominus

---

[1] Cf. p. 598.
[2] Cf. p. 598.
[3] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

non habebat quidquam. De habitu clericali agemus in alia discussione. At iam in mente habeo praesertim theatra, spectacula et alias mundanas recreationes, quae animam dissipant et in quibus praesentia sacerdotis non parvam admirationem, ne dicam scandalum, fidelibus causat.

Patet quod in Synodis dioecesanis de his rebus agi potest et etiam in Episcoporum conferentiis nationalibus, statuendo normas locis et temporibus aptatas: sed forsitan opportunum erit ut contra hoc periculum aliquid particulare posset dici ita ut sacerdotes in omni regione monitum habeant firmum ab ipso Concilio contra mundanas varietates indignas eorum sacro charactere.

Card. Confalonieri: Ad n. IX, lin. 5. Omittantur verba: « in Deum Unum et Trinum » uti coarctantia ...

lin. 8, 9, 10 etc.: dicatur « ac doctrinam socialem ab Ecclesiae Magisterio, praesertim a Romanis Pontificibus, traditam »;

lin. 11: cur loquatur tantummodo de dictatura proletariatus? forsan dictatura capitalismi est laudanda? ergo ...

Ad n. VIII, lin. 34 et n. XII, lin. 8. Inducitur quaestio de vocibus « sacerdos dioecesanus - clerus dioecesanus ». Iuxta usum - ius - liturgiam - psycologiam, ne unitas dioecesis amplius inflectatur, termini antiquitus usitati ad indicandum Clerum saecularem et religiosum, non sunt immutandi.

Card. König: Schema propositum optime per summa capita ea exhibet quae canones et Romani Pontifices imprimis de sanctitate vitae clericorum docuerunt.

Sunt, qui particularia (vel aliquid novi) desiderant. Sed mihi omnino videtur Concilio Oecumenico interesse in hac materia *principia tantum* revocare. In « conferentiis Episcoporum » legitimae locorum consuetudines (can. 136) his principiis adaptandae sunt.

Attamen quoad num. VII, lit. f (p. 8)[1] mihi videtur Commissionem Centralem debere plus exigere et praescribere exercitia spiritualia quotannis; non tantum pro primo sacerdotii quinquennio sed etiam postea (sicut religiosi hoc faciunt). Multi Ordinarii locorum in America Septemtrionali et in aliis regionibus sine difficultate hoc exigunt et obtinent.

Ratio est:

1) Spiritus saeculi huius magis et magis omnia pervadit. Remedium autem efficacissimum sunt exercitia spiritualia ne sacerdos saecularis huic saeculo conformetur.

---

[1] Cf. p. 597.

2) Etiam laici (v. g. actionis catholicae), magis exercitiis spiritualibus vacant.

Ad n. VII, in fine, auderem addere alteram lit. h), scilicet: « Commendatur tempus probationis unius vel plurium mensium pro sacerdotibus in dioecesi incardinatis primo quinquennio sacerdotii absoluto ».

Ratio haec est:

Quinque circiter annis ordinatione percepta elapsis, non raro crisis, uti dicunt, exoritur, i. e. fervor sacerdotalis minuitur, habitudines cuiusdam « conformismi saecularis » incipiunt. Experientia apud nos docet, si cursus in Seminario olim unitus iterum convenit, si vitam asceticam renovat, summa capita theologiae dogmaticae et moralis sub aspectu muneris pastoralis pertractat (sub directione alicuius pii et docti sacerdotis), haec sacerdotes iuvenes magno fervore iterum replent.

Ad n. IX, lineis 10 et 11, verba: « Atheismi ... nullimode indulgeant », potius deleantur. Ratio est: 1) Si tales clerici inveniuntur, expelli vel deponi debent; 2) ne apud laicos opinio oriatur tales haereses etiam clerum catholicum iam inficere.

Ad n. XII, lineis 17 et 18. Hoc non esse necessarium mihi videtur, quia Conferentiae Episcoporum hoc officium apud Curiam Romanam adimplere possunt.

Card. ALFRINK: Facere vellem solummodo duas animadversiones.

1. Rogare vellem quare in numero VII ubi agitur de mediis vitae spiritualis a sacerdotibus adhibendis, mentio non fit de Rosarii recitatione.

Ne Concilium videatur opinionibus hodiernis quae contra Rosarium recitandum feruntur, favere; melius est de Rosarii recitatione aliquam saltem facere mentionem, non ut obligetur, sed ut recommandetur.

2. Quoad numerum XII, ubi in linea 17 et 18 agitur de Consilio in Romana Curia instituendo. Sperandum videtur ut Concilium Oecumenicum officia et Consilia in Romana Curia non nimis multiplicet. Consilium de quo hic agitur, secundum iam est, quod hisce diebus Commissioni Centrali proponitur.

Insuper verbum « ordine disponat », in linea 18 huius paragraphi, timere me facit, ne Concilium istud instituendum ut suum officium ducat omnia in hac materia centralisare et reddere uniformia.

Certo centralisatio et uniformitas quodammodo sunt bonum Ecclesiae; sed uniformitas saepe est difficilis et non semper utilis.

Cum in diversis nationibus et regionibus circumstantiae speciatim in hac materia valde differunt, difficulter per universam Ecclesiam regulae uniformes statui possunt.

Melius ergo esset ordinationem de qua hic agitur, relinquere Ordinariis locorum.

Card. SANTOS: Ad n. VII f), lineis 22-23 et 34. Videtur standum praxi exercitia spiritualia faciendi *unoquoque anno*: uti iam ubique viget.

1) Certe hoc piissimum exercitium nemini damnum inferre potest, sed, tale persalutare medium, uberrimos fructus offerre.

2) In regionibus seu ditionibus ubi obligatio haec vacandi spiritualibus exercitiis *unoquoque anno* adhuc servatur, si ex abrupto nunc per legem generalem relaxatur, ansa videretur aperiri via ut quidam hanc sanctam consuetudinem in derisum haberent.

3) Non videretur prudens esse relinquere talem praxim saluberrimam pro arbitrio uniuscuiusque « alternis tantum annis » adimplendam. Secus panderetur valde conveniens occasio protrahendi illam etiam pro tertio quoque anno, puta casum quo aliquis sacerdos propter quandam rationem nequiverit illi satisfacere obligationi duobus consecutivis annis.

4) Tandem, in ipsis praefationis verbis: « Exigitur maior profecto in clericis diligentia ... in exercendis virtutibus alacriores fiant ... ». Quae pia exercitia primi ordinis sunt media ad hoc obtinendum: ergo, de venia Em.mi Relatoris proponitur hic textus: ad lineas 22-23-24: « et ideo praescribitur ut sacerdotes iis quotannis ... vacent ».

Card. JULLIEN: Quaedam animadvertere liceat imprimis *super introductione* propositi schematis. Addendum censerem in lin. 24 folii 5[1] verba « *a naturalismo* », ita ut dicatur: « ut a saeculi vitiis et a naturalismo se immunes etc. ». Inter Romanorum Pontificum praecipua documenta, quibus clerici ad sanctimoniam vitae invitantur, in nota 1 folii 6,[2] illud ne seponatur Sancti Pii X « Haerent animo » diei 4 augusti 1908.

Denique addatur fortasse oportet exhortatio ut ipsa documenta Romanorum Pontificum a clericis perlegantur, idque post verba « hortati sunt » in linea 1 folii 6,[3] deleantur vero reliqua verba, ad S. Congregationis Concilii decreta spectantia, quae quidem ad rem non multum conferunt ut de villegiatura, de veste talari et tonsura, de negotiatione. Melius adnotaretur caput I Sessionis 22 Concilii Tridentini: De vita et honestate clericorum.

Ad III: Ratio non videtur cur de mediis vitae spiritualis fovendae penes clericos ter sermo fiat in schemate decreti, in introductione in lineis

---

[1] Cf. p. 595.
[2] Cf. nota 4, p. 596.
[3] Cf. p. 596.

a decimasexta ad vigesimam primam, ubi canones Codicis referuntur; dein in articulo tertio, ac tandem in articulo septimo.

Ad VII: Si conservetur, cum iam optime de re tractetur in Codice. Bene de mediis qua sacerdotis vita spiritualis fovetur distinctim decretum loquitur: sed ordo aptior in enumeratione desideratur. Ita participatio vitae liturgicae anteponenda lectioni S. Scripturae ac Sanctorum Patrum et Theologiae; oratio vero mentalis primum locum in cotidianis exercitiis pietatis obtineat.

Insuper, mea sententia, auferri debet omnino littera *c*): sive quia res haberi haud potest medium vitae spiritualis alendae, sive quia illuminismi religiosi doctrinam, uti prostant verba, haec sapere viderentur.

Denique mirandum prorsus abesse inter enumerata media exortationem ad studia praesertim sacra a clericis, etsi sacerdotio recepto, perficienda, ad mentem can. 129 C. I. C. octavum sacramentum pro sacerdotibus, ut dicebat S. Franciscus Salesius.

Ad XI: Neque superfluum videretur sacerdotibus commendare, ubi de hora mortis, ut per testamentum rite de suis negotiis tempore opportuno provideant, tradito forte instrumento cuidam sacerdoti qui de exsecutione prudenter curam habiturus sit.

Ad XII: De associationibus inter sacerdotes aptius diceretur: « de consensu Ordinarii pro adiunctis in quavis dioecesi foveantur ». Sed omnino supprimendam censeo propositionem de officio instituendo apud Curiam Romanam ut easdem associationes ordine disponat eisque invigilet: spectat ad Conventus Episcopales.

Denique id unum addere velim: in hoc etiam schemate, Ecclesia praebetur magistra quidem, non vero sollicita Mater erga sacerdotes qui, hodiernis hisce temporibus, pro animarum salute, gravissimas inter difficultates adlaborant totis suis viribus, atque non raro domesticarum rerum angustiis afflictantur, uti iam benevolenti animo Pius XII in exortatione *Menti Nostrae* adnotaverat. Adhortetur igitur Concilium, materna sollicitudine, in hoc schemate, Ecclesiae sacerdotes qui pro animarum salute sese penitus impendunt.

Card. LARRAONA: I) Generatim: 1) Schema, iuxta dicenda, in fere omnibus placet, imo in aliquibus subnotanda laude dignum habendum est.

2) Quoad formam prius, et postea quoad substantiam, haec non gravia, animadvertenda censemus.

II) In particulari:

A) Quoad formam.

Ut Schema formam vere conciliarem attingat, mihi videretur ipsum perstringendum esse et in aliquibus limandum et expoliendum.

In particulari:

a) Non esset citandus Codex (Introd., lin. 18; art. VIII, lin. 35, pag. 8) qui statim post Concilium Vaticanum II totus revisendus est et ante Vaticanum III forsan iterum corrigi poterit.

b) In notulis ad textum possunt quidem citari documenta Summorum Pontificum vel SS. Congregationum res de quibus agitur confirmantia vel illustrantia, quae postea compleri separatim possunt, sed, in textu saltem, est abstinendum. Sicut etiam abstinendum erit ab illis verbis quae documenta ut recentia vel recentissima recensent ut hic fit « quocirca Romani Pontifices pluries nuperrime ... ». In textu vigenti, cuius videre attamen breviter, haec verba subridere facient post saeculum ex. gr. et in hoc excitabunt ut leges absoletae habeantur.

c) Melius unirentur artt. II et III sed ita complendo art. II ut in ipsius littera dicatur expresse sacerdotem, qui qua christianus ad sanctitatem vocatur, graviori obligatione et quidem propria atque specifica ut sacerdos teneri.

d) Verba art. XI (pag. 10),[1] quae minus cum iis quae articulus continet cohaerent, forsan melius post art. XII, ultimum articulum constituentia, ponerentur, cum de morte sacerdotis agant quae hanc claudunt et in aeternam mutant vitam (« vita mutatur non tollitur »).

B) Quoad substantiam.

Quoad res autem haec humiliter, veniaque implorata, exponere liceat:

a) Circa artt. III et IV haec animadvertenda censerem:

Cum theologia sacerdotii catholici ex Ordinis Sacramento procedens atque orta ex ipso ascetica, quoad ipsius fundamentales tractatus, una necessario esse debeat, forsan melius in Commissione mixta in qua omnes SS. Congregationes repraesententur quae de sacerdotibus saecularibus, tam *dioecesanis* (i. e. dioecesi vel aequiparatae Ecclesiae parti, (c. 215, § 2) sive in iure communi, latino vel orientali (cc. 159, 160), sive in iure missionario (cc. 293 sqq., 198; c. 10 De Religiosis etc.: de verborum significatione, c. 306, § 2, 1° - incardinatis), quam *non dioecesanis* (i. e. adscriptis Instituto — sive agatur de Societate vitae communis, tit. XVII, l. I CIC — sive de Instituto Saeculari centralizato, ut dicitur, sive denique de religiosis (cc. 111, 585) occupantur quoad regimen, quoad formationem etc. ut SS. Congregationes Concilii, de Religiosis, de Propaganda Fide, Orientalis et Consistorialis.

b) Hoc interest non tantum SS. Congregationum Concilii et Semi-

---

[1] Cf. p. 598.

nariorum necnon Consistorialis quoad 228.653 sacerdotes saeculares dioecesanos et seminaristas in formatione, sed SS. Congregationum Orientalis, Religiosorum et de Propaganda Fide, quae competentiam habent supra plus quam duabus e quinque clericorum partibus cum respectivis clericis in formatione.

c) In hac sanctitate sacerdotali, integro sacerdotio catholico communi, describenda, triplex eius character praecipuus, de quo hic iam agitur, etsi forsan clarius subnotandus:

1um Christi Domini sacramentalis (ex Sacramento orta) repraesentatio quae exigit plenam Ipsi subiectionem suique abnegationem, indeque fidelem Eiusdem similitudinem atque imitationem ita ut alter Christus fiat et graviori quam Religiosi perfectionis obligatione, quae ex Sacramento et ministeriis sacerdotalibus oritur, ex communi Sancti Thomae doctrina teneatur.

2um Populo sacerdotes sumus, non nobis, nisi ut plenius populo sicut Mater qua talis filio. Hinc amor sacerdotalis populi christiani, imo et totius mundi, non solum sacerdotaliter affectivus, sed sacerdotaliter efficax; ita mysteria animabus dispensemus, ministeria exerceamus, populum ducamus potestate, doctrina, actione, exemplis.

3um. Qua sacerdotes ad hierarchiam pertinemus, Ordinis et iurisdictionis (c. 108, § 2 et 3), ita ut sensus hierarchicus, i. e. veneratio, subiectio, amor erga hierarchiam iuris divini (Papa, Episcopi) et legitimi iuris ecclesiasticis, sit essentialis sacerdotio et peculiaris ipsius sensus Ecclesiae.

d) Relate ad notam propriorem cleri saecularis, i. e. sensus Episcopi seu Ordinarii aequiparati (veneratio, amor, subiectio, cooperatio) ac sensus dioeceseos, aliqua notanda veniunt:

1°. Ipse semper subnotare debet Caput Supremum Hierarchiae quia est adspectus sensus hierarchici et Papa est Pastor Pastorum immediatam habens in omnes Episcopos, sacerdotes et fideles potestatem. Hinc alitur sensus unitatis, catholicitatis, verae apostolicitatis, subiectionis.

2°. Debet eodem modo omnes Clericos dioeceseos ligare, ita ut non de parochis vel de iis qui animarum curam directam gerunt agatur tantum vel fere, sed de omnibus prorsus iis e. gr. qui regimen adiuvant, qui clerum educant vel instruunt vel alia centum in dioecesi exercent.

3°. Clerus non dioecesanus sive saecularis sit, sive religiosus, ipse directe et immediate dioecesi non incardinatur, sed Religioni (can. 111 § 1) vel Societati vitae communis vel Instituto Saeculari universali seu, ut dicunt, centralizato. Tamen quatenus domus Religionis, Societatis, Instituti universalis ad proprios specificos fines favore dioeceseos assequendos et intra ipsos seu salvis ipsis ad dioecesim iuvandam (can. 497

§ 2) eidem dioecesi adscribitur et veluti incardinatur, religiosi et sodales Societatis seu Instituti qui ad domum pertinent ut huius membra ad normam iuris, fiunt Episcopi subditi, ab eo potestates seu facultates ministeriales recipiunt, sub Ordinario, ad normam iuris, ut pars exercitus dioeceseos pro regno Dei in dioecesi militant et luctantur. Inde non possunt ab Episcopo dioeceseos ut hospites et alieni considerari sed per domum cuius membra sunt, etsi non sint clerici dioecesani dioecesi incardinati et in dioecesi fixi, tamen dum in domo sunt ad clerum dioeceseos et Episcopi pertinent, frequenter etiam ut parochi. Sunt tot casus analogi in ordine civili, qui ibi nullo negotio intelliguntur et absque difficultate propriam functionem in organisatione administrativa, militari, politica, etc. exercent. Haec corpora administrativa, politica, militaria, cum merito, ob suas functiones, organisationem centralem, foederalem etc. habeant, cum illas in provinciis, statibus foederatis, praesidiis, singularibus praeliis exercent, Praesidi, Duci, Rectori in loco casu subsunt, servatis ceterum legibus et subordinatione internis Superioribus Corporis.

Exc. FELICI: Meum votum erit: Placet, cum decreti schema necessaria ad rem contineat et supponat ea quae leges canonicae, quae Summi Pontifices, praesertim recentiores, hac de re, summi prorsus momenti, edixerint. Est autem redactum a viris peritis, undique collectis, qui varias terrae partes repraesentant.

Hoc meum votum respondere videtur litterae et spiritui art. 1 Normarum sequendarum: siquidem Nostrae Centralis Commissionis non est probare per singulas paragraphos schema constitutionis seu decreti — quod unice proprium est Concilii Oecumenici — sed prudentiale iudicium emittere an schema iudicio Summi Pontificis submitti possit, ut Concilio discutiendum proferatur.

Forsan aliae Commissiones eodem redibunt: sed si quid ab aliis Commissionibus de eadem re proferetur meliusque dictum fuerit, inseri in hoc decretum poterit: sin melius, hoc manebit, alterum absorbetur.

Nulla profecto admiratio inde mihi excitatur quod diversae Commissiones de re loquantur eadem.

Id tribuat quispiam deficienti laboris dispositioni, seu coordinationi, ut dicitur.

Verum, ut debitus honor veritati tribuatur, Secretaria Generalis, de mandato Summi Pontificis, Commissionis Centralis Praesidis, materias tractandas diversis Commissionibus distribuit, facta tamen facultate alias addendi, quae in cuiusque Commissionis ambitu continerentur et magni

ponderis viderentur. Hinc factum est ut quarundam Commissionum provinciae, saltem ex parte, invaderentur et praepediretur labor.

Visum proinde est Normas aliquas condere, quibus efformandae Commissiones Mixtae regerentur. Normae sapienter suggestae sunt ab E. V. Marcello Mimmi s. m.: probatae a tribus Commissariis (Exc.mis Samorè, Staffa, Philippe): tandem decretae a Summo Pontifice, omnibusque notificatae.

Huiusmodi Normae, uti in hac Aula animadversum est, haud semper servatae fuerunt: neque semper institutae Commissiones Mixtae. Id tamen ut fieret Secretaria Generalis, ea auctoritate qua pollebat, multum adlaboravit.

Censeo nihilominus graves difficultates inde non progerminare, cum ex diversis exhibitis schematibus, opera Nostrae Subcommissionis de materiis mixtis, auxiliantibus Secretariis Commissionum, quorum interit, virisque peritis, unum conflari haud difficulter possit. Saepe discrimen est pure apparens. Imo ex variis schematibus quae meliora videantur accipi colligique possunt.

Meum igitur votum est, prout suo tempore repetam: Placet.

Exc. Cooray: Ad n. III, pag. 7,[1] lin. 3: verba « Alter Christus »: ista verba quamquam saepe saepius in usu veniunt apud auctores spirituales, attamen, si attente considerantur, locum praebent cuidam ambiguitati. Nam, quamvis ex una parte indicant sacerdotis humani simmilitudinem cum Christo, ex altera parte, etiam indicant quamdam pluralitatem sacerdotum.

Sed, secundum S. Paulum, haec est magna differentia inter sacerdotium Veteris Testamenti et Novi: in Vetere Testamento plures erant sacerdotes: « alii quidem plures facti sunt sacerdotes idcirco quod morte prohibentur permanere » (Heb. VII, 24). E contra, in Novo Testamento unus (numerice) est sacerdos, Christus Iesus: « Hic autem, eo quod maneat in aeternum, sempiternum habet sacerdotium » (Heb. VII, 24). Nam « unus est mediator Dei et hominum, homo Christus Iesus » (1 Tim. II, 5).

Christus autem nunc est invisibilis. Sed Ecclesia visibilis requirit sacerdotium etiam visibile. Unde sacramento Ordinis consecrantur homines ut visibiliter in sacerdotio Christi ministrent. Sed isti homines ita consecrati non constituunt plures sacerdotes, sed unum tantum sacerdotem cum Christo, interne Christus solus, externe isti plures. Unde sacerdotes humani sunt tantummodo externa manifestatio seu expressio

[1] Cf. p. 596.

unius sacerdotis invisibilis Christi. Quare melius videtur aliis verbis plus aptis atque praecisis, uti v. g. loco « ut alter Christus fiat » scribere « ut consors vel comparticeps Christi sacerdotii fiat ».

Ita clarius monstratur sanctitas requisita in sacerdote qui tam intime unitur cum Christo sacerdote, qui est « sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus et excelsior coelis factus (Heb. VII, 26) ». Simul etiam refutatur accusatio a Protestantibus quibusdam facta qui dicunt nos plures habere mediatores contra tenorem Sacrae Scripturae.

Exc. Šeper: Valde optandum est ut saltem hoc schema, tam magni momenti, breviori quadam ratione suam formam definitivam obtineat, ut Beatissimo Patri quam primum proponi possit. Puto sufficere posse ut mutationes et additiones, a Patribus propositae vel proponendae, brevi manu ab Em.mo Cardinali Relatore et a Secretario suae Commissionis inserantur et ita textus definitivus iam in hac sessione paretur.

In schemate plura optime dicta sunt. Expositum est fundamentum theologicum sanctitatis sacerdotalis; dioecesis, in qua sacerdos suam operam navat, uti familia spiritualis describitur; sacerdos monetur ut unum se sentiat cum fidelibus tamquam fratribus; sacerdos monetur non solum ut vitam propriam iuxta praescripta canonum sed etiam iuxta evangelica consilia componere curet etc. quae sunt optime et pulcherrime dicta.

Convenio cum Eminentissimis Oratoribus unum punctum specialiter revisioni subiiciendum esse, i. e. punctum IX, Ibi expungenda esse, puto, sequentia: initium « Non modo fidem catholicam in Deum Unum et Trinum firmiter teneant », et postea linea 10: « Atheismi, materialismi dialectici, dictaturae proletariatus erroribus nullimode indulgeant ». Haec utique verissima sunt, attamen puto non esse inculcanda sacerdotibus in tam sollemni documento, si necessarium est hortari sacerdotes modo generali ut firmi sint in fide atque de fide vivant; incongruum mihi tamen videtur ut illis inculcetur ut credant in Deum et ne sint athei. Agitur de primis fundamentis et res per se patet: hoc si deest, actum est de sacerdote. His itaque omissis, duo principalia in hoc numero firma manere debent:

1) de sana doctrina tenenda;

2) de prohibitione adhaerendi associationibus, quae falsis doctrinis vel fidei contrariis tendentiis ducuntur.

De hoc ultimo puncto liceat mihi aliquid addere. Suo tempore tales associationes erant, v. g., franco-murarii et similes. Nostra aetate, in Statibus sic dictis socialisticis, in quibus vivunt quinquaginta quinque

millia millium catholicorum, in Europa tantum, inter sacerdotes foventur organizationes, quae variis nominibus decorantur, v. gr. associationes professionales sacerdotum, apud nos, vel sacerdotes pacis in Polonia, Hungaria etc. Tendentia est ut ipsi sacerdotes ideis socialisticis vel marxisticis propagandis inserviant, ut sacerdotes cum cuis Episcopis in discidium veniant et in ultima linea ut Ecclesiae Nationales constituantur sicut vidimus v. gr. in Sinis factum. Sacerdotes, talibus societatibus adhaerentes, plura beneficia materialia obtinent, ut sunt v. gr. sic dicta praevidentia socialis, ius ad pensionem, diminutio tributorum etc. Cum eiusmodi associationes sine auctoritate Ecclesiae competenti fundatae sint, cum praeterea tendentiis ducantur quae cum principiis et doctrina Ecclesiae sociali minime componi possint, evidenter patet Ecclesiam eas approbare minime posse.

Ideo nedum utile, sed necessarium est ut in documento nostro sacerdotes moneantur ne eiusmodi associationibus nomen darent.

Ideo forsan hoc modo istud punctum IX enuntiari posset: « Sacerdotes nedum ut " fortes in fide " (1 Petr. 5, 9) sint et ex fide vivant (cf. Gal. 3, 11) necesse est, sed et ut doctrinam in Ecclesia communiter receptam de philosophia perenni, de iuridica societatis humanae natura, ac praesertim doctrinam socialem a Romanis Pontificibus traditam sedulo sectentur et doceant.

Nulli vero associationi vel factioni adhaereant quae a Romano Pontifice vel ab eorum Ordinario reprobata est ».

Appendicis instar hic aliquod problema innuere vellem quod in ultimo puncto super adducto de societatibus, i. e. exemptionis religiosorum, exsurgit. Hic iam iuridicam expositionem de natura, necessitate exemptionis audivimus, sed videamus et aliam faciem numismatis, ut dicitur, sicut in praxi occurrere potest. Anno 1952, in mea patria, in Coetu plenario Episcoporum, iuxta directiones a S. Sede acceptas, decretum est: « non licere sacerdotibus nomen dare eiusmodi associationibus ». Quo non obstante, in aliquibus regionibus plures sacerdotes, tum saeculares, tum religiosi, associationi adhaeserunt. Episcopi variis modis huic malo mederi conati sunt; in aliqua dioecesi, v. gr., Episcopus, sub poena suspensionis ipso facto incurrendae, prohibuit participationem incolentibus associationis. Sacerdotes saeculares in hac dioecesi sese submiserunt, dum religiosi, qui plurimas in regione paroecias tenent plus quam saeculares, principio de exemptione nisi, contrarium fecerunt non sine consensu propriorum Superiorum localium vel etiam Provincialium, dum unus ex praelatis ob suam in hac re firmitatem incarceratus est adhuc nunc. Ita fit ut quod pro sacerdote saeculari est non solum peccatum sed etiam delictum, pro sacerdote religioso, qui

in vicina paroecia residet, est opus quasi meritorium. S. Sedes aliquo modo Episcopis remisit, in hoc casu, ut luctam ad tuenda iura ex se ipsis ducant, sed haec lucta ob exemptionem partialem religiosorum et partialem tantum effectum consequi potest. Quot scandala e tali situatione oriuntur! Si standum est principio, nuper hic enuntiato, quod solus Romanus Pontifex est Episcopus pro Religiosis, cum Romanus Pontifex saepe longe distet neque omnibus particularibus occupari possit, multae difficultates eaeque insolubiles pro Episcopis oriri possunt.

Si decretum, ut in casu, ab omnibus Episcopis alicuius Nationis in re disciplinari magni momenti latum, religiosos non afficit nec sanctiones adhiberi possunt, quid valet iurisdictio Episcoporum? Haec dixi non polemice, sed ut serium problema indicarem quod aliquo modo solvi deberet.[1]

Exc. Ngô-dinh-Thûc: Mihi liceat emittere aliquas animadversionec quorum prima est generalis, scilicet: in vulgari expositione motivi sanctificationis sive pro populo christiano, sive pro iuvenibus qui ad vitam perfectiorem vocantur, saepe et saepius dicitur: debemus persequi sanctitatem ut facilius salvemur, ut apostolatus noster efficacior sit: (ita hic in prooemio decreti, sanctitas proposita sacerdotibus ut eorum apostolatus possit nancisci plenos effectus).

Utique aliae, scilicet in calce paginae 6 huius schematis,[2] ad n. II, perbelle dantur rationes, ut ita dicam, ontologicae quae urgent nos omnes ad sanctitatem acquirendam.

Ista consideratio apparenter egoistica in propositione sanctificationis frequenter suscitat derisionem religionis nostrae ex parte infidelium et speciatim communistarum. Utique dicunt: catholici possunt dare vitam pro causis transcendentalibus, sed hoc faciunt in spe praemii quod superat omnem sensum, dum nos communistae damus nostram vitam inconditionaliter pro beatitudine acquirenda pro omnibus hominibus. Vestra religio est « agenzia » ad praeparandum iter securius ad vitam futuram, sicut consociatio in Statibus Foederatis Americae de itinere confortabiliori praeparando ad lunam et ceteros planetas. Catholici pertinent ad organisationem perfectam egoismi.

Perbelle scio rectas responsiones huic obiectioni, sed cur non vitamus expositiones, quae locum dant istis obiectionibus cum probabili detrimento animabus simplicibus saltem uti scandalum pusillorum?

Secunda animadversio est haec. Salvo meliori iudicio, mihi videtur quod hoc decretum non est quid necessarium ad perficiendum Conci-

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.
[2] Cf. p. 596.

lium Oecumenicum, cum nihil vere novi afferat (nedum revolutionarii) in suis praescriptionibus nec in modo expositionis.

Tandem legislatio canonica quoad recessum spiritualem videtur nimis larga hodiernae praxi: nam saltem in Vietnam omnes sacerdotes quotannis debent vacare exercitiis spiritualibus et etiam mensili recessui. Nescio cur taceat decretum de relatione sacerdotum cum rebus politicis.

Pro istis observationibus nimis temerariis, peto veniam ab antiquo meo professore Em.mo viro Card. Ciriaci, cuius vox meis auribus semper gaudet perenni iuventute et facit adhuc subsilire, ut vitulum Libanum et Sarion, ut pullum bubalorum.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet iuxta modum,[1] adhaerendo animadversionibus praesertim Em.morum Liénart, Confalonieri et König.

Card. MICARA: Placet iuxta modum: in pag. 8, ad VII,[2] opportune addendam censeam exhortationem ad Rosarium B. M. V. cotidie devote recitandum, prout in CIC, can. 125, n. 2.

In pag. 9, circa n. IX,[3] mihi submisse videretur sufficere posse vel, si placet, addendam esse monitionem de stricta clericorum obligatione in omnibus sentiendi cum Ecclesia.

Card. PIZZARDO: Placet iuxta modum: desideratur ut ratio habeatur congrua animadversionum in folio adnexo contentarum.[4]

Card. ALOISI MASELLA: Placet.

Card. FERRETTO: Placet iuxta modum: scilicet habita ratione animadversionum expositarum ab Em.mis et Exc.mis Patribus, praesertim ab Em.mis Cardinalibus Pizzardo, Liénart, Confalonieri, König et Larraona.

Card. LIÉNART: Placet iuxta modum: cum votis adnexis,[5] necnon votis ab Em.mo Card. Confalonieri emissis.

Card. TAPPOUNI: Placet.

Card. COPELLO: Placet iuxta modum: cum notis Em. Card. Pizzardo et Liénart.

---

[1] Cf. p. 599.
[2] Cf. p. 597.
[3] Cf. p. 598.
[4] Cf. p. 600.
[5] Cf. pp. 600-601.

Card. AGAGIANIAN: Placet iuxta modum: Schema compleatur seu modificetur iuxta observationes Patrum et definiatur in Commissione mixta (S. C. de Religiosis, S. C. de Propaganda Fide).

Card. McGUIGAN: Placet iuxta modum: secundum admonita Cardinalium et Consultorum. Bonum locum debet habere in Concilio.

Card. GILROY: Placet iuxta modum: i. e. ratione habita observationum Em.morum et Exc.morum Patrum huius Commissionis.

Card. DE GOUVEIA: Placet iuxta modum: scilicet:

a) ut exercitia spiritualia sint quotannis pro omnibus sacerdotibus saecularibus;

b) ut sacerdotes societatibus politicis non adhaereant sine licentia sui Episcopi;

c) ut sacerdotes testamentum facere non omittant tempore opportuno;

d) ad n. VIII: sacerdotes saeculares ac religiosi adire theatra et recreationes profanas, quae dent scandalum fidelibus iudicio Episcopi evitent;

e) mihi videtur associationem vel congregationem Romae erigere, ut proponitur n. XII, non esse inculcanda.

Card. PLA Y DENIEL: Placet iuxta modum: scilicet attentis observationibus factis a Patribus Cardinalibus praesertim circa recitationem quotidianam Rosarii Marialis in n. VII, *d*), circa testamentum a sacerdotibus condendum in n. XI.

Card. FRINGS: Placet iuxta modum: Hae monitiones ad clerum valde laudabiles sunt. Sed statuendae ut decreta Concilii apta non videntur exceptis numeris VIII, IX, XII.

Ad n. XII, *in fine,* loco « Apud Curiam Romanam etc. », dicatur: « S. Congregatio Concilii invigilet his unionibus clericorum ».

Card. CAGGIANO: Placet iuxta modum: scilicet, adhaerendo observationibus ab Eminentissimis Patribus factis, praecipue ad n. VII (f) circa exercitia spiritualia quotannis facienda; circa n. IX relate ad ea quae ad Atheismum, etc. referuntur: et n. XII circa propositionem de « officio apud Curiam Romanam instituendo », quod supprimendum prorsus videtur.

Card. TIEN: Placet.

Card. VALERI: Placet iuxta modum: seu ultimae duae lineae art. XII deleantur secundum votum Em.mi Alfrink.

Card. DE LA TORRE: Placet iuxta modum: nimirum habita ratione eorum omnium quae sive ab Em.mis Cardinalibus sive ab Exc.mis Episcopis proposita sunt; digna enim videntur quod suscipiantur.

Card. SIRI: Placet iuxta modum: emendetur n. V, pag. 7, linea 24[1] et loco « virtutes etiam naturales » dicatur: « virtutes quae etiam naturaliter aestimantur ». Hoc enim videtur theologice magis proprium.

Card. D'ALTON: Placet iuxta modum:

Ad n. VII: Velim ut quintum medium, nempe « oratio mentalis », in primo loco elenchi poneretur, ita ut eius momentum imo eius necessitas adhuc clarior fiat. Etenim sine oratione mentali « devota » partecipatio vitae liturgicae Ecclesiae, « ardentissima » pietas erga Christum Dominum vix haberi possunt.

Ad n. IX: Melius esset, ut puto, si mentio non fieret de doctrinis particularibus cum sacerdos debeat totam fidem catholicam firmiter tenere et totam doctrinam in Ecclesia communiter receptam sedulo sectari. Quamvis enim ex contextu clarum est inclusionem unius non esse exclusionem alterius, tamen sunt multae doctrinae, maximi quidem momenti pro nostris temporibus, de quibus mentio non fit in decreto. Meo iudicio, ergo, prima pars huius paragraphi sic redigi debet: « Non modo fidem catholicam clerici firmiter teneant, sed et doctrinam in Ecclesia communiter receptam sedulo sectentur et doceant ». Quoad secundam partem paragraphi, velim ut mentio fieret, sicut in Litteris Encyclicis *Mater et Magistra* de erroribus falsi liberalismi.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum: attamen in redactione definitiva prae oculis habendae sunt animadversiones ab Em.mo Card. König et Rev.mo Archiep. Šeper factae.

Card. GRACIAS: Placet iuxta modum: secundum observationes factas summatim ab Em.mo Card. Agagianian.

Card. CENTO: Placet iuxta modum: eo sensu ut iam laudabile schema amelioretur, debite attendendo ad propositiones et observationes a quibusdam praesentibus prolatas. Mea propositio haec fuit:[2] « In fine numeri XI addantur sequentia: non omittant Sacerdotes testamentum suum tempestive conficere, neque obliviscantur in eo graves ac semper crescentes necessitates Sanctae Matris Ecclesiae ».

Card. GARIBI Y RIVERA: Placet usque ad nn. VIII-X-XI. Placet iuxta modum: n. IX: cum variationibus ab Em.mo Card. Confalonieri propositis. Ad n. XII non placet institutio alicuius officii in Curia Romana.

---

[1] Cf. p. 597.

[2] Cf. p. 601.

Card. GODFREY: Placet iuxta modum:[1] scilicet ad mentem Em.morum Cardinalium Pizzardo, König, Santos, Confalonieri, Alfrink.

Noto errorem typographicum in pag. 6,[2] n. 6, linea 30: « Estote ergo ».

Card. CONFALONIERI: Placet iuxta modum: ut iam dixi[3] et iuxta animadversiones plurimorum Patrum.

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum: i. e. secundum observationes Em.mi Card. Liénart, Em.mi Card. Godfrey, Em.mi Card. Confalonieri et secundum suggestionem Em.mi Card. König de n. VII in fine.

Card. KÖNIG: Placet iuxta modum a me expositum.[4]

Card. MARELLA: Placet iuxta modum: scilicet cum quibusdam mutationibus, quae ad rem pertineant, sive ab Em.mis sive ab Exc.mis membris hic propositis, quas apte inter sese componere officium erit Commissionis mixtae in Commissione nostra Centrali statutae, sicut luculenter ab Exc.mo Secretario Generali nuper explicatum est.

Card. TESTA: Placet iuxta modum: scilicet iuxta observationes, quae tantum ad rem erant.

Card. MUENCH: Placet.

Card. MEYER: Placet iuxta modum: i. e. addendo praesertim observationes Cardinalium Tisserant, Confalonieri, König et Alfrink.

Card. TRAGLIA: Placet iuxta modum: habitis prae oculis tam sapienter dictis et voto praesertim in breviorem formam schematis redigendi.

Card. DOI: Placet iuxta modum: scilicet ut consideratio habeatur de observationibus factis ab Eminentissimis Cardinalibus et Rev.mis Episcopis quoad speciatim n. 7 et n. 12.

Card. ALFRINK: Placet iuxta modum:[5] quae dicta sunt colligantur et a Commissione studeantur.

Card. SANTOS: Placet iuxta modum:[6] iuxta observationes allatas in hac disceptatione a Patribus et modo ab Em.mo Card. Agagianian proposito.

---

[1] Cf. pp. 601-602.
[2] Cf. p. 596.
[3] Cf. p. 602.
[4] Cf. pp. 602-603.
[5] Cf. pp. 603-604.
[6] Cf. p. 604.

Card. QUINTERO: Placet iuxta modum: scilicet, cum observationibus factis ab Em.mis Dominis Liénart, Cento, Alfrink et Santos.

Card. CONCHA: Placet iuxta modum: scilicet ratio habeatur eorum quae ab Eminentissimis ac Reverendissimis membris huius Commissionis Centralis dicta sunt. Meo quantulumcumque iudicio omittenda vel saltem denuo redigenda sunt quae nn. XI et XII continentur. Non mihi videtur mentionem faciendam esse particulariter errorum quibus sacerdotes indulgere non debent.

Card. OTTAVIANI: Placet iuxta modum: mens est ut melius exprimatur obligatio profitendi et propagandi fidem catholicam; item contra grassantem « esprit de jouissance » inculcetur mortificatio et aversio a cupidine divitiarum. Exercitia spiritualia sint quotannis; quoad adsociationes ratio habeatur voti Archiepiscopi Zagrabiensis.

Card. DI IORIO: Placet iuxta modum: quaedam tamen adnotanda:

1) exercitia spiritualia fiant quotannis saltem per tres solidos dies;

2) tempore opportuno et vere iuridice, seu legale testamentum unusquisque sacerdos, episcopus etc. conficiat, tuto loco servandum et prae oculis semper habens bonum etiam Ecclesiae;

3) vita communis cleri quam maxime fovenda etiam — si possibile et necesse sit — cum aliqua expensarum compensatione.

Card. JULLIEN: Placet iuxta modum: i. e. iuxta observationes quas legi.[1] Summatim: ad prooem.: addatur S. Pii X Encycl. « Haerent animo » (4 aug. 1908). Addatur: documenta RR. PP. *perlegantur*. Deleantur verba de Decretis S. C. Concilii.

Ad VII. Reformetur ordo: oratio mentalis in primo loco. Deleatur c). Addatur exhortatio ad *studia sacra* (octavum sacramentum pro sacerdotibus: S. Franciscus Salesius).

Ad XI. Addatur de *testamento* scribendo et cuidam sacerdoti tradendo.

Ad XII. Associationes in quavis dioecesi *foveantur* (non: erigantur), nec instituatur Commissio hac de re in Curia Romana.

Addendum vellem: Ecclesia per vocem Concilii se praebeat *non tantummodo magistra,* sed *mater* erga illos tam numerosos sacerdotes, qui sese penitus impendunt pro animarum salute in adiunctis difficillimis.

---

[1] Cf. pp. 604-605.

Card. LARRAONA: Placet iuxta modum et ad mentem.[1] Mens est ut Schema, si possibile est, a Commissione mixta, concordatis illis quae solide dicta fuerunt, emendetur et perstringatur.

Card. HEARD: Placet. Puto enim quod habemus documentum sufficientissimum ut Patribus Concilii pro discussione submitti possit. Plura quidem etiam ad alias Commissiones pertinent de quibus postea videri poterit in opportuna sede. Melius erit non citare Canones Codicis.

Card. BEA: Placet iuxta modum: scilicet emendetur maxime secundum animadversiones Em.morum Liénart, Confalonieri, König et Agagianian et Exc.mi Archiep. Šeper; deleatur in n. XII propositio de officio speciali in Curia Romana instituendo.

Beat. GORI: Placet iuxta modum: i. e.

1) ut spiritualia exercitia quotannis facienda praescribantur (art. VII).

2) In art. IX: loco dicendi: « Dictaturae proletariatus errores », dicatur: « errores cuiuscumque dictaturae ».

3) Ad vitandas difficultates, sacerdotes testamentum faciant tempore opportuno, necessitates Ecclesiae non obliviscentes.

Beat. CHEIKHO: Placet iuxta modum: i. e.

1) consideratis observationibus ab Eminentissimis et ab Excellentissimis Membris huius Comitatus Centralis factis;

2) dicatur aliquid in par. VII n. *b*) circa examina sacerdotum post eorum ordinationem.

Exc. FELICI: Placet iuxta a me factas animadversiones.[2]

Exc. O'CONNOR: Placet iuxta modum: indicentur media quibus sacerdotes magis incitentur ad studium disciplinarum ecclesiasticarum necnon eorum quae ad veri nominis culturam acquirendam iuvant. Fiat etiam verbum de moderata cura sanitati debita et de prudenti electione earum rerum quibus utiliter tempus « liberum » vel vacationis occupetur.

Exc. UJČIČ: Placet iuxta modum: secundum expositiones Em.mi Card. Confalonieri.

Omnino consentio eis quae dixit Monsignor Šeper, Archiepiscopus Zagrabiensis.

Exc. RYAN: Placet iuxta modum: ita ut tota haec materia redigatur secundum proposita Exc.mi Secretarii Commissionis, et in particulari

---

[1] Cf. pp. 605-608.
[2] Cf. pp. 608-609.

ut n. IX clarificetur quoad adhaesionem cleri ad societates suspectas, e. g. illam dictam « Moral Rearmament ».

Exc. Chávez y González: Placet iuxta modum: vita spiritualis sacerdotis, orta in Seminario, peritos aut technicos exiget, eodem modo ac omnis progressus materialis vitae humanae technicos postulat. Ita etiam « Pater spiritualis » seu « Magister spiritus » verus technicus esse debet, ut modo humano loquamur, quatenus maximam partem habet et transcendentalem in recta formatione adspirantium ad Sacerdotium. Unde, omnes sacerdotes debent frequentare suum « Patrem spiritualem ».

Omnes clerici exercitia spiritualia singulis annis peragant, sunt enim efficacissima media ad periodicam renovationem spiritualem fovendam.

Exc. Silva Santiago: Placet iuxta modum: cum observationibus et emendationibus Em.morum Cardinalium: Pizzardo, Liénart, Cento, Confalonieri, Santos, Jullien et praesertim Larraona et Ottaviani in suo voto quia iustissime componuntur conditionibus hodiernae vitae Ecclesiae. Et speciali modo peto cum Em.mo Card. Liénart ut in nota paginae sextae [1] primo loco citetur exortatio « Haerent animo » Sancti Pii X.

Exc. Antezana y Rojas: Placet iuxta modum: post omnes animadversiones anteriores docte factas ad emendandum Schema, videtur mihi ad n. VII additamentum recitationis Sanctissimi Rosarii bonum esse.

Idem, spiritualibus exercitiis, videtur mihi non tantum sacerdotes primo quinquennio sui sacerdotii, sed etiam omnes, unoquoque anno vacare debent quia est medium necessarium et principale sanctimoniae.

Exc. Campbell: Placet iuxta modum: ratione semper habita de observationibus factis ab Em.mis Cardinalibus et Exc.mis Episcopis.[2]

Exc. Beras: Placet iuxta modum: id est attentis eis quae dicta sunt ab Em.mis et Exc.mis Patribus. Sed ad pag. 8, sub n. VII, lit. c,[3] puto optandam esse redactionem precisiorem, e. g. addendo: sed vitae probae.

Exc. Cooray: Placet iuxta modum: nempe iuxta ea quae a Patribus huius coetus dicta sunt praesertim iuxta ea de « mensibus sacerdotalibus » pro iuvenibus sacerdotibus, et iuxta ea quae dixi.[4]

---

[1] Cf. p. 596.
[2] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.
[3] Cf. p. 597.
[4] Cf. pp. 609-610.

Exc. McKeefry: Placet iuxta modum: i. e. observationibus Em.morum Cardinalium: Pizzardo, König, Jullien et Micara et Exc.mi Šeper consideratione data.

Exc. Lefebvre: Placet iuxta modum: i. e. secundum observationes factas ab Em.mis et Exc.mis Membris huius Commissionis, praesertim ab Em.mo Card. König et Exc.mo Archiepiscopo Šeper.

Exc. Hurley: Placet iuxta modum: scilicet secundum observationes Em.morum Cardinalium: Liénart, Jullien, Alfrink et Exc.mi Domini Šeper, Archiepiscopi Zagrabiensis.

Exc. Landázuri Ricketts: Placet iuxta modum: id est desideratur ut Schema Decreti mutetur iuxta observationes ab Em.mis Liénart, Godfrey, Confalonieri, König et Alfrink factas.

Exc. Perrin: Placet iuxta modum: scilicet votum do cum animadversionibus ab Em.mis Cardinalibus: Pizzardo, Liénart, Confalonieri et Ottaviani et Exc.mo Archiepiscopo Šeper allatis. Titulus huius schematis est de clericorum vitae sanctitate sed fere exclusive de sacerdotibus saecularibus loquitur. Hoc est in voto ut etiam, hic aut alibi, de Episcoporum sanctitate Concilium Vaticanum II loquatur et moneat.

Exc. Šeper: Placet iuxta modum: i. e. aliter enuntietur n. IX iuxta proposita: Ad IX. Sacerdotes nedum ut « fortes in fide » (I Petr., 5, 9) sint et ex fide vivant (Gal. 3, 11) necesse est, sed et ut doctrinam in Ecclesia communiter receptam de philosophia perenni, de iuridica societatis humanae natura, ac praesertim doctrinam socialem a Romanis Pontificibus traditam sedulo sectentur et doceant. Nulli vero associationi vel factioni adhaereant quae a Romano Pontifice vel ab eorum Ordinario reprobata est.[1]

Exc. Bazin: Placet iuxta modum: iuxta observationes Em.mi Cardinalis Liénart; Godfrey, de clericis et spectaculis mundanis; Confalonieri, de non fovenda oppositione inter Religiosos et Saeculares; König, de exercitiis spiritualibus quotannis adhibendis; Alfrink, de Rosario. Puto observationes Archiepiscopi Šeper esse magni momenti.

Exc. Bernard: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones Exc.mi Archiepiscopi Šeper pro n. IX et quoad exemptionem sacerdotum religiosorum. Pro reliquo iuxta dicta ab Em.mo Card. Confalonieri et ab Em.mo Card. König.

---

[1] Cf. p. 610 ss.

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum: attentis scilicet animadversionibus Em.morum Card. Liénart, König, Alfrink et Jullien necnon Exc.mi Šeper, Archiepiscopi Zagrabiensis.

Exc. YAGO: Placet iuxta modum: n. VII, lit. *f*) emendetur secundum observationem Em.mi Card. König, numerique IX et XII corrigentur iuxta observationes Em.mi Card. Liénart.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet iuxta modum: in n. VII: mentio fiat de Rosario; exercitia spiritualia quotannis sint pro omnibus sacerdotibus et non solum pro recenter ordinatis.

In n. IX: si loquitur de dictatura proletariatus non omittatur dictatura capitalismi.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placet iuxta modum:[1] ita ut nova redactio detur huic Decreto secundum commendationem Em.mi Card. Agagianian.[2]

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: velim addantur in textu quae dicta sunt ab Em.mis Dominis Cardinalibus de errore et periculo nationalismi exaggerati et quae dicta sunt de exercitiis spiritualibus singulis annis faciendis.

Exc. JELMINI: Placet iuxta modum: laudabile schema perficiatur iuxta observationes factas a pluribus Patribus.

Exc. SUHR: Placet iuxta modum: iuxta observationes in hac sessione factas. Deleatur propositio instituendi officium apud Curiam Romanam.

Exc. SCHARMACH: Placet iuxta modum: habita ratione observationum prolatarum.

Rev. GUT: Placet: sed totum argumentum huius schematis, certe summi momenti, non mihi videtur proprie materiam praebere in Concilio discutiendam.

Rev. BROWNE: Placet iuxta modum: attentis observationibus factis ab Em.mis et Exc.mis Patribus et additis his quae sequuntur:

a) In art. X (vel alibi) inseratur forte principium quod sacerdos, qua talis, magis ad sanctitatem obligatur quam simplex religiosus eumque ad eam pervenire posse excolendo *spiritum* trium votorum;

---

[1] Cf. pp. 612-613.

[2] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

b) in aliquo puncto Schematis urgeatur devotio erga SS. Rosarium ex parte sacerdotum;

c) in Prooemio, lineis 15 et 16, virtutes indicentur hoc ordine: caritate erga Deum et proximum, pietate, oboedientia, humilitate, castitate.

Rev. Sépinski: Placet iuxta modum:

1) Forsitan bonum esset minimum spatium temporis pro oratione mentali indicare; haberetur sequens textus: « iidem congruum tempus, saltem 15 momenta, cotidie sibi reservent (p. 8, n. VII e) ».[1]

2) Forsitan omittatur ultima pars n. XII, (Apud Curiam etc. ...), quia non sufficienter patet utilitas istius institutionis, secundum votum Em.mi Card. Alfrink;

3) placet propositio circa Rosarium et exercitia spiritualia annualia.

Rev. Janssens: Placet iuxta modum: Commissio pro suo prudenti arbitrio, rationem habeat animadversionum factarum; inseratur in n. VII mentio Rosarii B. M. Virginis.

Card. Ciriaci: Ultimae observationes quae factae sunt ab Em.mis et Exc.mis Membris Commissionis introducantur in schemate, certe modificando.

Sunt tamen quattuor puncta praecipua, circa quae ego ipse recognosco modificandum esse schema, et indico quomodo modificabitur, quia unum est facere observationes et aliud est modificare textum. Finis est modificare textum. Finis est submittere Beatissimo Patri et deinde Concilio textum. Igitur ego nunc proponam modificationem nonnullorum textuum iuxta observationes factas ab Em.mis et Exc.mis Patribus. Hoc non significat quod etiam aliarum observationum ratio non habebitur; de omnibus, quatenus erit possibile, ratio habebitur. Ego insisto solum super quattuor, quia mihi videntur omnino magni momenti et hinc iam indico, sed hoc, repeto, non significat quod etiam aliarum observationum ego rationem non habebo. Igitur in n. VII lit. *d*), evidens est mens Em.morum Patrum: sunt concordes, scilicet « Amore filiali erga B. V. Mariam, Matrem Christi Sacerdotis » addatur « praesertim recitatione quotidiana SS. Rosarii ». Deinde lit. f), « exercitiis spiritualibus », in hoc omnes Patres sunt concordes, est evidens et bene observavit unus Eminentissimus quod magis necessaria sunt exercitia spiritualia quando presbyteri senescunt quam antea; nam in primitivo ministerio regunt, habent memoriam Seminarii, deinde obliviscuntur, et magis senes fiunt, magis tenacia eorum augmentatur, et hic sunt necessaria exercitia, et hic lit. f) ego ita mutarem: « Exercitiis spiri-

[1] Cf. p. 597.

tualibus, quibus omnes clerici indigent et ideo praescribitur ut sacerdotes quotannis exercitia peragant, nisi iusta de causa et expressa proprii Ordinarii licentia eximantur ».

Tertium punctum est IX: plura sunt modificanda, plures observationes iustissimae factae sunt, sed est una phrasis quae est omnino modificanda: « Atheismi, materialismi dialectici, dictaturae proletariatus erroribus nullimode indulgeant ». Haec est omnino modificanda et ego propono modificationem, sed explico hanc: dictatura proletariatus et etiam dictatura capitalismi, sed expedit ponere hoc in textu? scilicet dictaturae sive proletariatus sive capitalismi? Esset confusio. Iam tantas habemus confusiones in hoc campo. Possemus dicere: « dictaturae cuiuscumque ». Peius! nam sunt quaestiones politicae, sunt nonnulli status etiam catholici qui accusantur de dictatura, igitur nihil dicerem. Ceteroquin ille Archiepiscopus bene observavit « nullimode indulgeant » est nimis blanda phrasis. Deinde alia observatio: Ecclesia damnavit marxismum, sed semper prudenter addidit « marxismum atheum », ne accusaretur ingredi in quaestionem socialem. Semper prudens fuit Ecclesia et si aliquando non fuit, male fecit. Igitur quinam sunt errores praecipui: atheismus et materialismus et errores connexi. Isti sunt errores principales et etiam communismus ideo praecipue impugnatur quia est atheus, quoad socialismum est alia quaestio. Hoc pendet ex variis regionibus, quia sunt nonnulli qui faciunt tantummodo quaestionem socialem. Igitur ego dicerem: « Atheismi et materialismi (dialectici, est perfecte inutilis) et consequentibus erroribus omnimode se opponant ». Est, videtur, nimis forte « omnimode se opponant », agitur de atheismo et de materialismo et consequentibus erroribus. Igitur errores qui relationem habent cum atheismo, ita etiam condemnatur communismus et ita porro, sed non explicite indicatur. Puto hoc respondere menti Eminentissimorum Patrum. Cardinalis Confalonieri quid dicit?[1]

Card. CONFALONIERI: Bona videtur propositio Em.mi Card. Ciriaci; saltem puto etiam et etiam studeri de formula.[2]

Card. CIRIACI: Substantialiter.[3]

Card. CONFALONIERI. Substantialiter.[4]

Card. CIRIACI. Et Card. Liénart (qui est le premier qui l'a fait) putat substantialiter posse hanc formulam acceptari?[5]

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.
[2] Ex taeniola magnetica.
[3] Ex taeniola magnetica.
[4] Ex taeniola magnetica.
[5] Ex taeniola magnetica.

Card. LIÉNART: Formula adhuc studeatur.[1]

Card. CIRIACI: Evidenter, adhuc studeatur, igitur adhuc studii obiectum erit.

Deinde omnino eliminarem ultimam phrasim XII puncti: « Apud Curiam Romanam autem Officium instituatur, ut easdem ordine disponat eisque invigilet ». Hoc est excessivum pro Curia Romana. Ego, qui pars sum Curiae Romanae, puto quod minus Curia Romana centralizat et magis est benemerita de Ecclesia. Igitur hoc eliminatur.

VI

DE HABITU ET TONSURA CLERICALI

(Quinta Congregatio: 13 nov. 1961)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE DISCIPLINA CLERI ET POPULI CHRISTIANI

Expedit profecto ut clerici, qui in Ecclesia ex divina institutione sunt a laicis distincti, ab iisdem etiam in habitu externo distinguantur. Hinc antiquitus tanquam vestis propria clericorum servata est toga romana, dum laici adoptarunt breviorem et apertum habitum invasorum Imperii Romani, eaque deinde formam induit vestis talaris, nigri coloris, ad talos usque pertingentis. Patres tamen Concilii Tridentini, verba Innocentii III referentes: « cum monachum non faciat habitus » (c. 13, X, III, 31), voluerunt quidem ut distinctio clericos inter et laicos praecipue ex eorum virtutibus appareret, sed etiam praescripserunt ut habitu quoque clerici, a laicis distinguerentur: « oportet clericos vestes proprio congruentes ordini semper deferre, ut per decentiam habitus extrinseci, morum honestatem intrinsecam ostendant » (Sess. XIV, c. 6 de ref.); Episcopis autem fecerunt facultatem huius habitus formam, pro diversis rerum et locorum adiunctis, accurate determinandi. Postea vero lege universali Sixtus V vestem talarem et tonsuram seu coronam clericalem omnibus clericis imposuit (Const. Apost. *Cum sacrosanctam,* 9 ian. 1589, §§ 1, 2). Sed consuetudo contraria demum in non paucis regionibus invaluit, qua scilicet in Anglia, Hibernia, Statibus Foederatis Americae Septemptrionalis aliisque locis habitus clericalis admissus est magis ad laicorum vestes accedens, ab iisdem tamen distinctus et obscurioris coloris, qui passim hodie « clergyman » nuncupatur, eoque postremis hisce temporibus saepius utuntur — praesertim in itineribus peragendis — etiam clerici in quorum regione proprius habitus ecclesiasticus adhuc est vestis talaris.

[1] Ex taeniola magnetica.

Nunc vero, iuxta haud paucorum Episcoporum vota et plurimorum huius Pontificiae Commissionis Praeparatoriae de disciplina cleri et populi christiani Membrorum sententiam, iustae gravesque rationes suadent ut omnibus ubique clericis — extra sacras functiones et sollemnitates — licitus sit habitus « clergyman », utpote qui sit magis aptatus necessitatibus hodiernae vitae civilis. Decori vestis talaris profecto repugnat, si ea induantur clerici dum birotis cuiusvis generis vehuntur, quarum tamen usus clericis ad apostolatus opera exercenda saepius est necessarius. Praeterea, si vestem « clergyman » deferant, clerici haud raro facilius conventibus operariorum et virorum excultorum interesse possunt ad munia sui officii explenda. Denique, decet omnino ut etiam clerici in ordinariis vitae civilis adiunctis habitu demisso et minoris pretii utantur, sicut laici facere consueverunt.

Manifestum est autem quod tonsura clericalis non congruit cum habitu ecclesiastico, qui « clergyman » denominatur. Ceterum pluribus in locis tonsura clericalis iam penitus in desuetudinem abiit.

Omnibus itaque attente perpensis, haec quae sequuntur statuenda videntur:

I. Distinctio habitum clericalem inter et laicalem retineatur.

II. Clerici omnes veste talari, seu ad talos usque pertingenti, utantur in omnibus sacri ministerii functionibus in ecclesia, immo, nisi recepti populorum mores aliud ferant, etiam in iisdem functionibus extra ecclesiam.

III. Clerici veste talari utantur, quantum fieri potest, etiam in coeremoniis civilibus quas vocant, quando Ecclesiam publice repraesentant.

IV. In ordinariis autem vitae civilis adiunctis, omnibus ubique clericis, licitus sit habitus v. d. « clergyman », formae quidem modestioris, nigri vel cinerei coloris (quantum id ferant climatis conditiones), collari ecclesiastico semper ornatus.

Episcoporum conventuum erit in unaquaque natione normas edere ut transitus a forma habitus consueta cum prudenti moderatione fiat.

V. Clerici simplicem capillorum cultum adhibeant, sed non amplius urgetur obligatio gestandi tonsuram clericalem.

Textus definitive probatus in Sessione Generali habita diebus 16-21 ianuarii 1961.

2) RELATIO EM.MI P. D. PETRI CARD. CIRIACI PRAESIDIS COMMISSIONIS DE DISCIPLINA CLERI ET POPULI CHRISTIANI

Salebrosum argumentum. Criticae factae sunt quod argumentum submissum fuit considerationi Em.morum et Exc.morum Patrum et Concilii. Non ego fui qui introduxi, sed consentio perfecte ut ponatur. Ne dicatur Concilium et nos, Patres Commissionis Concilii Generalis, tantummodo examini subiicere quaestiones simplices, quae non sunt salebrosae, quae non requirunt responsabilitatem. Nam Concilia requirunt patientiam, sed etiam animum: « ignem veni mittere in terram et quid volo, nisi ut accendatur? ». Igitur ob praestigium Commissionis Centralis bene factum fuit ponere hoc.

Si quis solvit pretium, sum ego. Nam reapse quid dicam in hac materia valde difficile est. Animadverto hanc quaestionem iam tractatam fuisse a mea Congregatione sub antiquo Pontifice. Bonum est ut Patres sciant antecedentia, nam haec sunt etiam media, quibus ipsi decidere possunt. Fuit tractata ultimo tempore Pontificatus Pii XII. Multi recursus ex omnibus partibus Nationum Latinarum perveniebant ad S. Congregationem Concilii ita ut aboleretur habitus talaris. Notandum est: in vita privata clericorum, in hoc sumus concordes. Non solum, sed multi recursus missi sunt ad Secretariam Status et ad ipsum Beatissimum Patrem, qui accipiebat hos recursus et transmittebat ad S. Congregationem Concilii. Sine alio S. Congregatio Concilii deponebat hos recursus in archivo, ita ut omnino positio enormis facta sit. Post aliquod tempus, ipse Beatissimus Pater transmisit S. Congregationi Concilii rem pro competentia. Res mutabatur. Ego non poteram simpliciter hos recursus ponere in archivo, nam agebatur de competentia, sed adhuc posui in archivo. Deinde veniunt litterae Secretariae Status, in quibus mihi dicitur Beatissimum Patrem velle ut S. Congregatio Concilii sederet urgenter. Evidenter debebam procedere ad hoc studium. Sed antea volui loqui cum Beatissimo Patre, nam aliquando nos male intelligimus litteras et bonum est colloqui cum Beatissimo Patre.

Beatissimus Pater mihi respondit se non recordari huius dispositionis et ego respondi me caeco omnino modo credere illis quae in litteris Secretariae Status disponuntur. Ipse risit, sed dixit: « Hoc studium pertinet ad Vestram Eminentiam ». Utique pertinet, sed initium studii est tam grave, nam habet tales repercussiones in Ecclesia ut ego non faciam sine approbatione Vestrae Sanctitatis, non dicam tamen de approbatione Vestrae Sanctitatis. Nam Beatissimus Pater, in hisce casibus, quando est

clerus, debet cooperiri. Et hic ego dixi: duo habentur media ad studium: audire consultores et deinde audire in loco. Dixi: Audire consultores est perfecte inutile, nam hic non agitur de quaestione iuridica, agitur de quaestione de facto; quaenam admiratio potest haberi in populo, si videt presbyteros mutare habitum, et quaenam influentia potest haberi in vita sacerdotum ob carentiam habitus talaris. Et ego dico: tantummodo Episcopi possunt respondere ad hoc punctum, sed tamen, dixi, prudenter etiam hoc modo agendum est, ne sciat mundus nos inquirere. Et hinc scriptum est ad omnes repraesentantes Santae Sedis, sive Nuntios sive Delegatos Apostolicos ut, prudenter et opportune (sunt duo adverbia, quae semper ponuntur a Congregationibus Romanis: deinde non dicunt quaenam est prudentia et opportunitas), velint audire populum.

Meus praedecessor, Card. Bruno, ipse audivit consultores, sed ipse erat contrarius abolitioni habitus talaris. Sed nescio, certe non fecit expresse, elegit consultores qui habebant crura brevia et irregularia, isti omnes fuerunt contrarii abolitioni habitus talaris.

Igitur ego petii hoc ab ipsis: responsio fuit ista: maioritas, longe maioritas Episcoporum Nationum Latinarum erat contraria abolitioni habitus talaris, exceptis duobus Episcopatibus, Lusitaniae et Mexici, qui non responderunt neque affirmative neque negative, sed dixerunt de facto hoc introductum fuisse quia gubernium anticlericale id imposuerat. Unde quaerenti mihi Pontifici quaenam esset conclusio huius studii, ego respondi: Dilata et res remittitur diabolo. Ego nollem meos collegas considerare tamquam instrumenta diaboli, sed omnes debent scire punitionem superbiae luciferi non tam fuisse detentionem in inferno, quam obligare ipsum diabolum ad laborandum, contra suam voluntatem, ad gloriam Dei et in bonum Ecclesiae. Si diabolus non tentavisset Luterum, non habuissemus Concilium Tridentinum. Ecclesia numquam fecit reformationem, fecit solum contra-reformationes. Speramus hac vice fieri reformationes. Tamen, terminato hoc modo studio, continuaverunt recursus: recursus graves, anonimi in maiore parte, sed veniebant. Argumentum praecipuum fuit hoc: racismus in contrarium: ratio est ista: apud populos anglo-saxones, germanicos et belgas, populus non indiget videre cum veste talari presbyterum, quem respectat. Immo debemus dicere quod magis respectantur presbyteri ibi quam in nostris regionibus latinis; non solum, sed presbyteri non indigent veste talari ad hoc ut sint boni. Ita dicebant isti presbyteri: hic est complexus inferioritatis nationum latinarum coram aliis nationibus. Et hoc adeo verum est, ut superioritas cleri et populi ibidem est talis quod nostri boni populi latini, ad

quos ego pertineo, semper petunt auxilia etiam pecuniaria ab istis non habentibus habitum talarem. Hoc dicebant isti presbyteri.

Peius est quando quis veste talari vadit inter populos in quibus non habetur vestis talaris. Ego quando eram Karlsbad ad faciendam curam, fuerunt duo Cardinales qui venerunt: Cardinalis Cerretti et Cardinalis Van Rossum: magni Cardinales; Cerretti fuit primus Nuntius Apostolicus postquam resumptae sunt relationes cum Gallia et Card. Van Rossum est heros cleri indigenae; tamen Van Rossum erat valde severus etiam cum seipso. Card. Cerretti venit vestitus « clergyman », nam erat vespere, et dixit mihi hoc: videas, effectus curae in locis termalibus, quales sunt Karlsbad, Vichy et Montecatini, sunt tales qui respiciunt vitam plane privatam clericorum. Advenit hoc: Cardinalis Van Rossum venit vestitus cum veste talari. Quid factum est? Omnes respectabant Cardinalem Cerretti, nemo respectabat initio Card. Van Rossum, quia Karlsbad ibant multi Iudaei ex Europa Centrali. Iudaei in Europa Centrali tunc vestiebant sicut presbyteri Romani, scilicet habebant « Kaftan », qui est tamquam cappa, et persaepe galerum romanum. Igitur publicum considerabat Card. Van Rossum tamquam Iudaeum et hic, ad melius conservandam fidem catholicam (ego dixi, amisit eam et hinc factum est de hac re.

Nunc textus: quid respondendum? Textus est audax sed tamen cautus. Nam ante omnia statuit habitum talarem esse abolitum tantummodo pro vita privata sacerdotum et deinde remittit applicationem, quoad tempus et quoad modum, Episcopis, ne habeatur admiratio in populo. Igitur quattuor essent responsiones dandae: unusquisque potest etiam invenire quintam vel sextam, sed mihi videntur tantummodo quattuor haberi. Prima: Placet textus sicut est; secunda: placet iuxta modum, scil. proponens modificationem textui ipso; tertia et quarta respiciunt illos qui sunt contra abolitionem habitus talaris. Nunc expedit ut clarissime dicatur, rotunde dicatur: non placet? Est quaestio gravis. Iam est motus inter presbyteros, qui volunt dialogum inter clerum inferiorem et auctoritatem hierarchicam, nunc sunt pauci, sed est flabellum diaboli qui incitat, et inimici Ecclesiae. Igitur pro his, qui sunt contrarii, sicut fuerunt contrarii quando auditi sunt a S. Congregatione Concilii, ego consilium darem: dare responsionem negativam, sed formula quadam moderata scilicet dicente: quaestio de habitu et tonsura in vita privata clericorum remittitur Episcopatibus singularum regionum, utpote qui plene cognoscunt locorum et personarum adiuncta. Quarta responsio rotunda: non placet. Unusquisque abundet in sensu suo.[1]

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. TISSERANT: Unum verbum tantum dicam: omittendum est prooemium de toga et origine vestis talaris; toga enim pannus erat sine manicis, qui nec formam tunicae habebat nec erat nigri coloris, nullam habuit rationem cum veste talari clericorum.[1]

Card. FERRETTO: Ego referam quae Em.mus Decanus iam dixit de toga et de tunica; etiam possum addere aliquid quando dicitur de breviori et aperto habitu laicorum. Romani illum cognoverunt antequam imperium subicieretur sic dictis invasoribus. Forsan obicit vos id quod Lamphridius de Alexandro Severo imperatore Romano ait: « Bracas albas habuit non coccineas ut prius solebant ». In veteri christiana iconographia, scilicet in picturis, sculpturis et operibus musivis, magi, tres pueri in fornace, Orphaeus, iam a saeculo IV, III, immo et II, bracis induuntur. Tutius igitur esset huiusmodi notulas historicas omittere.

Quod ad schema Decreti spectat: minime mihi videtur adesse necessitas per legem generalem habitum ecclesiasticum immutandi, cum in quibusdam Nationibus Europae et Americae Latinae, ne dicam tantum Clerus sed nec populus adhuc est paratus ad huiusmodi mutationem acceptandam, potissimum cum agatur de habitu Religiosorum. Forsan sensim sine sensu, pro temporum adiunctis, inducetur ista immutatio, quae igitur Episcopis et praesertim Episcoporum conventibus erit relinquenda. Toto corde exopto ne Concilium Vaticanum II valedicere velit clericali tonsurae.[2]

Card. VALERI: Firma universali clericorum obligatione deferendi convenientem vestem talarem in sacri ministerii functionibus, praesertim in Missa celebranda, disciplina de habitu clericali regitur canone 136: « Omnes clerici decentem habitum ecclesiasticum, secundum legitimas locorum consuetudines et Ordinarii loci praescripta, deferant... ». De facto in regionibus de integro catholicis viget ubique usus deferendi habitum talarem, exceptis iis locis ubi peculiaria adiuncta contrarium suadent. In regionibus mixtae religionis viget fere ubique usus deferendi habitum sic dictum « clergyman ». Sunt tamen aliquae exceptiones: in Hibernia ex. gr. et in Helvetia, praesertim pro monachis: cappucinis et quidem cum barba, benedictinis et aliis. Quid itaque dicendum de veste talari? Respectu populi, est signum segregationis clerici et con-

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.
[2] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

secrationis ministerio divino, quod non adeo conspicue apparet in sic dicto « clergyman ». Est simul quoddam memoriale proprii status et custodia, qua nimia commixtio cum saecularibus arcetur; sed contra notatur, quod in praesentibus circumstantiis societatis hodiernae non desunt incommoda pro veste talari, quae aliquando fieri possunt gravia. Mea humili sententia posset concedi generatim licentia deferendi « clergyman » in itineribus sive in mari, sive in aëre, sive in via ferrata, approbantibus semper Episcopis vel Superioribus. Ad introducendam vero generalem novam disciplinam, decisio relinqui deberet conventui plenario Episcoporum illarum dioecesium, ubi usque hodie vestis talaris defertur. Hoc ad praecavendas discrepantias inter unam et alteram dioecesim cum admiratione fidelium. Nunc tantum addere velim dispositiones secuturae circa vestem talarem, quaecumque sint, per se non derogare obligationi religiosorum proprium suae religionis habitum deferendi tum intra tum extra domum, nisi graves causae excusent, iudicio Superioris maioris, aut urgente necessitate etiam localis. Est hic habitus non simpliciter clericalis sed religionis suae; hoc confirmatur duplici facto: primo, quia in istis Congregationibus non solum clerici sed etiam conversi vestem communem talarem deferre debent, non, evidenter, quia sunt clerici, sed quia talis vestis est proprius habitus eorum religionis; secundo, quia haec obligatio extenditur etiam Societatibus sine votis, ut patet ex can. 679, quae stare debent praescriptis can. 595-616, nisi constitutiones aliud ferant. Fateor tamen quod si generatim conventus Episcoporum in aliqua regione decretum daret de deferendo habitu « clergyman », practice religiosi cogerentur sese conformare usui cleri saecularis, uti da facto fit generatim in locis ubi clerici saeculares « clergyman » deferunt.

Pro tonsura mihi non videtur adesse specialis difficultas, primo quia in multis regionibus iam de consuetudine defertur et secundo quia, si datur licentia utendi « clergyman » in itineribus etc., evidenter non potest imponi iste usus tonsurae.[1]

Card. Pla y Deniel: Liceat mihi ferventer et humiliter meam opinionem pandere contrariam IV-ae et V-ae propositionibus propositis a Commissione de disciplina cleri et populi christiani, ita ut in posterum omnibus ubique clericis licitus sit habitus vulgo dictus « clergyman » et ut non amplius urgeatur obligatio gestandi habitum talarem et clericalem tonsuram. Animadverto in primis me non infensum esse novis consuetudinibus illarum Nationum vel regionum, ubi iam a multis saeculis adhi-

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

betur a clericis habitus « clergyman ». Fere in omnibus his Nationibus vel regionibus, ubi habitus « clergyman » adhibetur, non adest unitas socialis catholica, sed aliae dantur confessiones religiosae ac proinde condiciones et circumstantiae sociales diversae sunt omnino a Nationibus vel regionibus ubi, sicuti v. gr. in Italia, in Hispania, unitas socialis catholica datur. In his Nationibus omnino, meo humillimo iudicio, oportet disciplinam canonicam nunc vigentem ita in posterum servari, ut sine dispensatione S. Sedis non possit ipsa mutari.

§ 1 can. 136 Codicis Iuris Canonici in eius revisione non est nullatenus mutanda: « Omnes clerici decentem habitum ecclesiasticum, secundum legitimas locorum consuetudines et Ordinarii loci praescripta deferant, tonsuram seu coronam clericalem, nisi recepti populorum mores aliter ferant, gestent, et capillorum simplicem cultum adhibeant ». Certe scio monachum non facere habitum. Sed non minus certum habeo habitum multum in ipsam personam illum induentem influere et reverentiam vel, e contra, despectum in aliis gignere. Nonne vestes impudicae in mulieribus impudicitiam in ipsis fovent et in aliis concupiscentiam gignunt? Sancti Episcopi in iis regionibus ubi habitus clericalis est habitus talaris semper magni ipsum fecerunt et « Angelum custodem » sacerdotis, praesertim in castitate servanda, ipsum vocarunt. Si in Hispania habitus talaris a clericis non servaretur, certum habeo multum in populo reverentia pro sacerdote minueretur et etiam pericula, praesertim pro sacerdotibus iuvenibus, castitatis non parum augerentur. Quapropter, in nostro ipso tempore, cum SS. Papa, feliciter regnans, Ioannes XXIII, in recentissima Synodo romana, per constitutionem 33, in Urbe vestem talarem praescripsit, tum in Hispania Commissio Nationalis Episcoporum tantum fere abhinc tres (vel quinque) annos habita idem iussit, quare praetenditur novum aliquarum tantum Nationum habitum « clergyman » ergo extendere ad Nationes ubi optime et fructuose habitus talaris pro clericis servatur? Argumenta vero quae ab aliquibus afferuntur, ut iam extra sacras functiones habitus talaris removeatur, nullius roboris mihi videntur. Primum quod adducitur est: hodie ob quaedam apostolatus recensenda in aliquibus locis valde conveniens immo aliquando necessarium sacerdotes vehi birotis cuiusque generis et hoc repugnare decori vestis talaris.

Si aliquid hoc argumentum probaret, probaret tantum ibique esse indulgendum habitum « Clergyman » clericis, cum birotis alicuius generis vehuntur ad apostolatus opera exercenda. Sed neque video in hoc casu decorem habitus talaris non servari posse. In ipsa urbe religiosae sunt quae veste religiosa foeminea non indecore ad ministeria quaedam exercenda his birotis vehuntur.

In Hispania, in mea quoque dioecesi, parochi sunt qui plures paroecias regunt et, ob distantiam quae inter illas intercedit, machina motocyclica utuntur et tamen habitum talarem gestant, quamvis pileum non possint adhibere. Aliquod argumentum non comprehenditur: haud raro facilius sacerdotes conventibus operariorum et virorum excultorum interesse posse ad munia sui officii explenda. Hoc argumentum certe valet pro regionibus ubi iam licite et recte utuntur sacerdotes habitu « clergyman », sed in Hispania, in Italia et multis regionibus ubi sacerdotes habitum gestant talarem, cum habitu talari sacerdotes sine ulla difficultate et cum debito decore munus officii explent in operariorum conventibus, in scientificis academiis et aliis huiusmodi et propterea nulla est ratio cur habitus talaris in posterum non servetur.

Etiam tonsura, quam clericis praescribit can. 136 « nisi recepti mores aliter ferant », servanda omnino videtur, ubi hucusque est laudabilis. Tonsura enim, iuxta S. Liturgiam, est pars ordinationum: tonduntur capilli ut postea corona in capite clerici efformetur. Si tonsura postea a clerico non debet gestari ad quid liturgicus actus tonsurandi? Concilium Vaticanum II ne corrigat can. 136 et sicuti, ubi recepti populorum mores ferunt, clericos tonsuram non gestare convenit (idem iam dictum erat de habitu talari), sed etiam videtur nullatenus conveniens esse ut canon corrigatur et praeceptum tonsuram gestandi abrogetur, ubi cum multo fructu sacerdotum et fidelium reverentia servatur. Sicuti habitus talaris magis a laicis clericos distinguit et a periculis contra castitatem magis defendit, ita tonsura seu corona, quae quidem, si habitualiter gestatur, non tam facile et rapide tolli potest quam quilibet habitus clericalis.

Corona clericorum valde erga ipsos reverentiam saecularium fovet. In mea dioecesi, praeter ordinationem ad presbyteratum, magis collatio tonsurae quam ordines minores et ordinationem ad Subdiaconatum et Diaconatum excitat fidelium ac praesertim familiarium praesentiam et non certe sine ullo fundamento, nam sicuti ordinatio ad presbyteratum efficit sacerdotes, prima tonsura clericos facit, separans illos a laicis seu a mundanis delectationibus; tonsuratus continuo profitetur Dominum esse suam haereditatem et privilegia clericalia sortitur. Sacra liturgia in tonsura conferenda Iesum Christum orat pro tonsurandis: « Sicut similitudinem coronae tuae eos gestare facimus in capitibus sic tua virtute haereditatem subsequi mereantur aeternam in cordibus ».

Non separemus vitam clericorum a S. Liturgia. Sacerdos debet esse alter Christus. Nihil magis fidelibus praesentat sacerdotem ut alterum Christum quam corona in suo capite etiam in vita civili sed quanto magis in altari dum sacrum offert sacrificium. Propter expositas rationes, sentio retinendam esse redactionem canonis 136: « Omnes clerici decen-

tem habitum ecclesiasticum, secundum legitimas locorum consuetudines et Ordinarii loci praescripta, deferant, tonsuram seu coronam clericalem, nisi recepti populorum mores aliter ferant, gestent, et capillorum simplicem cultum adhibeant », sed cum hoc additione: quod in regionibus ubi hucusque servatur, habitus talaris et tonsura clericalis non possint abrogari sine S. Sedis consensu.[1]

Card. GRACIAS: 1. Cum in Concilio Vaticano erunt tam multa problemata consideranda, discutienda et solvenda (iam vidimus quantum tempus occupaverunt quaestiones sicuti de « observatoribus » invitandis vel non, formula professionis fidei, fontes Revelationis, penuria sacerdotum, privilegium exemptionis quo fruuntur religiosi), ut mihi videtur, haec quaestio de habitu clericali est tam minoris momenti quod melius relinquitur synodis dioecesanis vel conciliis provincialibus vel conciliis nationalibus. Prae oculis habendum est quod consuetudines variant secundum populum et nationes. In quibusdam partibus orbis catholici « vestis talaris » est signum distinctivum status clericalis, non solum in sacris functionibus sed in omnibus circumstantiis. Ergo si Concilium faciat licitum ubique habitum « clergyman » et solum commendatur quod transitus a forma habitus consueta cum prudenti moderatione fiat, tunc erit, e. g. in Indiis Orientalibus, magna divergentia inter episcopos secundum regiones et consuetudines regionum.

2. Sententia mea, melius esset quod Concilium ipsum non tangat hanc quaestionem omnino, sed, ut iam dixi, relinquatur tota quaestio pro consideratione synodis vel conciliis provincialibus. Interim relinquatur status quo.

3. Si nihilominus Concilium vult sumere decisionem uti propositam in Relatione, tunc episcopis debet dari, de iure, potestas retinendi praxim vestis talaris cum illi existimant illud prudentius futurum.

Card. GODFREY: Ad quartum pauca habeo dicenda. Vestis vulgo « clergyman » dicta sumit varias formas: verbi gratia in certis dioecesibus septemtrionalibus Angliae traditio est habere supra habitum longiorem fere ad genua pertingentem. Id quod, meo iudicio, servit ad distinguendum sacerdotem a ministro protestante.

Intelligo quod talis vestis posset esse inconveniens quando clerici birotis utuntur, sed in casibus normalibus vestis differens ab ea qua utuntur Anglicani et alii Protestantes utilis erit, ita ut fideles possint agnoscere eorum sacerdotem. Eadem de causa puto quod color niger debeat retineri extra regiones in quibus climatis conditiones exigant

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

colorem album vel cinereum. Salvo meliore iudicio, concessio liberalis coloris cinerei aperiet portam variis abusibus, ex eo quod sacerdos haberet tentationem frequentandi locos indignos suo sacro charactere. Noto quod schema tacet de pileo. Sed nonne hic est pars essentialis vestis « clergyman »? Addo quod, apud nos, terminus « clergyman » significat inter fideles ministrum protestantem.

Card. RICHAUD: Placet mihi hoc schema tamquam mera exhortatio, sed puto quod praescriptiones de hac re non pertinent ad Concilium, sed ad Conferentias Episcopales, speciatim de colore vestium.[1]

Card. SANTOS: Praehabitis iis quae ab Em.mis Patribus tam laudabiliter dicta fuerunt de habitu clericali, veniam nunc peto ab Em.mo Patre Relatore ut numerus V potius omittatur: nam cum tonsura sacra vocetur, et re quidem vera est ita, excitat in clerico vel sacerdote illam salutarem continuatam memoriam conditionis suae; praeterea tonsura, ut omnibus constat, valde efficax est tutamen in praecavenda pericula varia debilitatis humanae. Ex parte fidelium, in regionibus ubi usque nunc huic legi obtemperatur, nempe ferendi tonsuram, non tantum catholici fideles sed etiam non catholici in summam reverentiam sacram tonsuram clerici habent; et potius hoc signo, non semper ex veste talari, distinguunt sacerdotem catholicum.

Tandem, cum in numero immediate praecedenti iam proponitur usus habitus vulgo « clergyman » in ordinariis saltem vitae socialis adiunctis, nunc, abrogatur adhuc obligatio gestandi tonsuram clericalem, quid amplius remanet « ad morum honestatem intrinsecam in clericis ostendendam », cum etiam non catholici induunt habitum « clergyman »?

Card. CONFALONIERI: Noto quod in longobardica Italiae regione, saeculo novissime praeterito, pro vita civili in usu erat habitus, ut ita dicam, brevis, non talaris. De facto videntur probari puncta I-II-III; quoad IV, instantiis hinc inde praesentatis potest provideri brevi emendatione, scilicet loco « in ordinariis », dicendo « in quibusdam necessariis aut in vitae civilis adiunctis, omnibus ubique clericis ... » et ita porro. Episcoporum conventuum erit in unaquaque natione normas edere, semper tamen, si definitiva abolitio eligatur, habeatur ratio opportune et tempestive praedisponendi populum christianum circa mutationem inducendam.

Quoad V punctum, non video neque necessitatem neque opportunitatem abolendi tonsuram:

1) multi iam tonsuram naturalem habent et liberrime possunt cum populo conversare;

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

2) insuper, nullo modo adsunt rationes allatae pro habitu;

3) exaggeratum mimetismum cum laicis videtur improbandum esse.[1]

Card. OTTAVIANI: Deleantur simpliciter quae proposita sunt de habitu ecclesiastico et de tonsura. Eorum loco ponantur ea quae de re habet Codex Iuris Canonici, videlicet: « Omnes clerici decentem habitum ecclesiasticum, secundum legitimas locorum consuetudines et Ordinarii loci praescripta, deferant, tonsuram, seu coronam clericalem, nisi recepti populorum mores aliter ferant, gestent, et capillorum simplicem cultum adhibeant » (can. 136, par. 1).

Votum meum his quae sequuntur rationibus nititur:

Praemisso quod verum utique est habitu per se non fieri monachum, sed etiam verum est et naturae sensibili hominis congruit habitu valde indigere sanctimoniam clericalem ad sui defensionem,

1) Agitur de traditione perantiqua, quae vel ex hoc ipso titulo diuturnitatis defendi meretur; eo vel magis quod cum ipsa simul stat et simul cadit mos gestandae sacrae tonsurae, quae ritu sacro confertur et altissimam significationem habet et per quam etiam utiliter providetur distinctioni et ideo defensioni status clericalis.

2) Huiusmodi generali lege tolleretur Episcopis diversarum nationum iusta libertas disponendi pro suo quisque territorio ea quae in subiecta materia expedire iudicarent.

3) Ratio allata ad abolendum habitum ecclesiasticum tam debilis est ut attentionem non mereatur: nemo est quin videat hodie usum birotae paene evanuisse vel evanescere, succedente etiam pro clero usu automobilis.

4) In locis praesertim linguae neolatinae habitus talaris melius distinguit a ministellis sectarum.

5) Habitus sic dictus « Clergyman » nimis facile ementiri potest habitum saecularem quod praesertim attendendum est si, ut proponitur, habitus sit coloris pulli vel castanei, non nigri.

6) In Synodo Romana Summus Pontifex habitum ecclesiasticum presse commendavit: nunc, post unum vix annum ex quo Synodus est promulgata, habitum ecclesiasticum deserendum proclamare imprudens, nisi etiam parum obsequiosum videtur.

7) Cum religiosi sodales habitum regularem suum non sint facile dimissuri, nimia evaderet differentia inter clerum saecularem et clerum regularem si habitus talaris pro saecularibus aboletur.

8) Attendendum est etiam « sensibilitati » orientalium.

Card. JULLIEN: Res non proponatur ad Concilium, sed S. Sedes tem-

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

pore opportuno rem remittat etiam cum facultatibus necessariis ad Conventus nationales, regionales aut provinciales Episcoporum, qui rem quoque concordent cum Superioribus Religiosorum, ut uniformitas disciplinae externae, etiam quoad tonsuram, servetur etiam a Religiosis et Sanctimonialibus.[1]

Exc. SILVA SANTIAGO: Quae statuuntur in schemate decreti et speciatim de habitu clericali, ad minus pro mea natione, ac proinde ut lex generalis totius Ecclesiae, mihi non placent, exceptis tamen rationibus itineris peragendi, in quo casu revera admitti potest habitus clericalis acceptus in aliquibus locis magis ad laicorum vestes accedens, ut dicitur in schemate.

Re quidem vera, rationes allatae in lineis 5, 10, 15, 20 schematis pag. 6,[2] ut clerici in quorum regione proprius habitus ecclesiasticus adhuc est vestis talaris, habitum v. d. « clergyman » assumant in ordinariis vitae civilis adiunctis iuxta meam humilem opinionem ne quidem applicari possunt pluribus nationibus Americae Latinae et forte ipsius Europae. Certissime non applicantur in mea natione. Haec est opinio maioris partis Episcoporum Reipublicae Chilensis in Conferentia Episcopali mensis septembris huius anni.

Adhuc magis, clerici in veste talari in conventibus operariorum et virorum excultorum non solum possunt interesse ad munia sui officii explenda absque ulla difficultate, verum etiam magna cum reverentia et consideratione accipiuntur. Praeterea, pretium vestis talaris est minus quam pretium vestis « clergyman » nuncupatae.

Et denique birotae usus olim frequentissimus erat ad apostolatus opera exercenda; hodie magis frequens est usus machinae sese moventis, ubi decori vestis talaris profecto nihil repugnat.

His rationibus, ut in regionibus ubi proprius habitus ecclesiasticus adhuc est vestis talaris, nihil innovetur ut lex generalis.

Liceat mihi et aliam rationem humiliter proponere: Ius Canonicum (c. 124) ait: « Clerici debent sanctiorem prae laicis vitam interiorem et exteriorem ducere eisque virtute et recte factis in exemplum excellere ». Nunc vero cogito quod in nationibus et regionibus iam dictis, id est ubi habitus ecclesiasticus adhuc est vestis talaris, huiusmodi habitus adiuvat et quidem multum ut can. 124 magis ac magis adimpleatur.

Pro me, coram Deo, et ex experientia episcopali, haec est iusta et gravis ratio, superior necessitatibus hodiernae vitae civilis, ut in hac

---

[1] Ex taeniola magnetica.

[2] Cf. p. 625.

materia serventur praescripta in can. 136 C. I. C. ubi legitur: « Omnes clerici decentem habitum ecclesiasticum, secundum legitimas locorum consuetudines et Ordinarii loci praescripta, deferant ».

Tamen, si ea quae statuuntur in schemate nunc probantur, desiderarem ut textus definitivus schematis magis semper componatur cum can. 136, ita ut, v. g. in pagina 7,[1] in fine par. IV, statuatur ut Episcoporum coetus non solum debeat normas edere ut transitus a forma habitus consueta cum prudenti moderatione fiat, quod, ut evidens est, iam supponit plenam mutationem habitus ecclesiastici de quo in can. 136 agitur; sed ante omnia Episcoporum coetus in unaquaque natione resolvere debeat, iuxta votum maioris partis ipsorum Episcoporum, utrum transitus procedat necne.

Si revera transitus ita approbatur, tunc quae statuuntur in schemate Decreti, cum nova redactione quae incipere deberet praecise a paragrapho IV, in sensu allato, mihi placerent.

Exc. Cooray: Ad IV: sic emendetur, vel aliquo simili modo: « In quibusdam autem vitae civilis adiunctis, licitus sit habitus, ad locorum vel climatum conditiones magis aptus, attamen decens atque modestus et signo aliquo clericali semper ornatus. Episcoporum conventuum erit in unaquaque natione normas edere ut *uniformitas servetur* intra limites proprii territorii nationalis et ut transitus a forma habitus consueta cum prudenti moderamine fiat ».

Mentio expressa habitus « clergyman » evitanda videtur ob varias rationes, nempe:

1) Usus habitus « clergyman » non est ita diffusus apud clerum totius mundi ut fiat licitus ubicumque terrarum modo universali. Est quidem in usu, ni fallor, tantum in regionibus ubi florebat vel adhuc floret protestantismus.

2) Apud nationes orientales et, in quantum scio, etiam Africanas, omnium religionum sacerdotes, qui quidem magna reverentia honorantur, semper portant habitum a veste laicali omnino distinctum. Unde si sacerdotes catholici laicalem habitum induant, ab hominibus istarum nationum despicientur.

3) Apud pene omnes supradictas nationes iam per multa saecula vestis talaris est habitus consuetus sacerdotum catholicorum et tanta reverentia habetur, ut v. g. apud nos, nonnulli ministri protestantes, qui antea portabant habitum « clergyman » paulatim assumant vestem talarem, eo fine ut maiori reverentia a proprio grege tractentur. Unde transi-

[1] Cf. p. 625.

tus ad habitum laicalem fidelibus causam praebebit admirationis, imo scandali.

4) Habitus « clergyman » est quaedam imitatio habitus laicalis occidentis, non autem orientis vel Africae. Unde his nationibus est aliquid omnino alienum. Quapropter periculum maximum est ne, propter habitum alienum, etiam religio catholica ut aliena despiceretur a nationibus, praesertim quidem ab iis, quae, recenter automomia recuperata, de omnibus quae ad patriae culturam pertinent, maxime gloriantur.

Simili modo mutetur verbum « clergyman » in introductiva parte decreti.

Quaestio de Tonsura clericali etiam ad mentem conventuum Episcoporum determinetur.

Exc. Dell'Acqua: A) *Quoad habitum clericalem.*

1. In huius Decreti schemate, retenta distinctione inter habitum clericalem et laicalem, clericis vestis talaris seu ad tales pertingentis praecipitur usus in sacri ministerii functionibus, quae in ecclesia, immo, nisi recepti populorum mores aliud ferant, extra ecclesiam peraguntur, et « quantum fieri potest, etiam in caeremoniis civilibus quas vocant, quando Ecclesiam publice repraesentant ».

Ad ordinaria autem vitae civilis adiuncta quod attinet, edicitur ut « omnibus ubique clericis, licitus sit habitus v. d. « clergyman », formae quidem modestioris, nigri vel cinerei coloris (quantum id ferant climatis conditiones), collari ecclesiastico semper ornatus ».

2. Quaestio de externo clericorum habitu non est, ut liquido patet, inter praecipuas disciplinae ecclesiasticae annumeranda. Verum ea minoris aequo pendi profecto non debet. Habitus siquidem clericorum externus ab ipsorum interiori seu spirituali ac supernaturali habitu secerni omnino nequit. Uterque sane « ad communicationem sanctorum in opus ministerii, in aedificationem corporis Christi » (Eph. 4, 12) confert.

3. Principium quo eadem vestis talaris ubique terrarum adhibeatur oporteat in peculiaribus solummodo adiunctis, id est in sacris functionibus atque in quibusdam civilibus caeremoniis, ut locum cedat in ordinariis adiunctis vesti communiter appellatae « clergyman », clericis hic illic, in regionibus videlicet in quibus mos habitum talarem deferendi a multis iam saeculis viget, periculum inicere poterit ne laicorum placitis temporis decursu nimium indulgeant.

4. Ex historicis vestis ecclesiasticae vicissitudinibus constat eam non modo temporis, verum etiam locorum alternis circumstantiarum immu-

tationibus obnoxiam fuisse, licet aliquando Romani Pontifices, v. g. Sixtus V, eandem omnibus universim clericis decreverint.

5. Quas quidem immutationes in posterum contingere quoque posse neminem praeterire fas est, cum de re agatur quae cum varia coeli temperatione, diversorum populorum opinione moribusque penitus cohaereat.

6. Peculiarem habitum ecclesiasticum gestandi obligatione religiosi quoque tenentur sodales ad normam cc. 136, § 1, 592 et 492, § 3 C. I. C.

Perspicere igitur proderit quid de huiusmodi negotio praescribendum censuerit Pontificia de Religiosis Commissio.

At quis putet innumeros diversarum religionum sodales uno eodemque vestitu deinceps usuros? Qua quippe ratione alii ab aliis differrent?

7. Idcirco magis decere videtur gravitatem dignitatemque Sacrae ac Generalis Vaticanae Synodi si, nulla facta praecipui habitus ecclesiastici mentione, res Episcoporum conventibus cuiuscumque regionis seu nationis, pro receptis ibidem moribus, pertractanda moderandaque committatur.

B) *Quoad clericalem tonsuram.*

8. Citatum Decreti schema sequentem promit regulam: « Clerici simplicem capillorum cultum adhibeant, sed non amplius urgetur obligatio gestandi tonsuram clericalem ».

9. Praescriptio haec, quod ad clericalem tonsuram spectat, nonnihil incommodi praeseferre poterit, cum exsecutioni mandanda erit. Obligatio equidem ex generali lege non urgenda, atque ideo tamquam obsoleta habenda, poterit quippe ex lege peculiari urgeri? Cui rei lex generalis prospicere deberet.

10. At expedit eiusmodi obligationem per Generalem Synodum aboleri? Quid in eadem Synodo edicetur de clericali religiosorum sodalium tonsura, eorum praesertim qui strictiorem profitentur observantiam?

11. Plane quae causae expostulare videntur clericalis vestis usum in particularibus Episcoporum conventibus examinari, ipsae omnino suadent, ut usus quoque clericalis tonsurae iisdem conventibus expediendus deferatur.

12. De cetero manifestum est tonsuram clericalem supprimi non posse, quin simul sacer ritus quo eadem sacerdotii candidatis conferri solet supernam quam in se continet significationem prorsus amittat, ac propterea ratio decidat ob quam ritus ille institutus est.[1]

---

[1] Animadversiones Exc.mi P. D. Dell'Acqua ab Exc.mo Secretario generali lectae sunt.

(Sexta Congregatio: 14 nov. 1961)

Card. SIRI: Hoc Decreti schema non convenit toti Ecclesiae, quia certo sunt Regiones in quibus talia decernere esset damnosum. Ceteroquin censeo in iure condito sufficienter iam esse provisum. Ad summum quaedam facultates possunt tribui Coetibus Episcopalibus Nationum, sed ad hoc faciendum non est necessarium Oecumenicum Concilium, sed praesto sunt Dicasteria competentia. Insuper bonum est plura relinquere legibus particularibus, per quas melior fit aptatio peculiaribus et mutabilibus circumstantiis.

Exc. LANDÁZURI RICKETTS: Placet iuxta modum, id est quae proponuntur sub n. IV et V omnino deferantur Episcoporum conventibus. Si alicui Episcoporum conventui visum fuerit in Domino aliqua mutatio quoad habitum talarem et tonsuram, opportune introduci poterit, caute quidem ut transitus a forma consueta prudenti cum moderatione fiat.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet iuxta modum:[1] omittatur pars historica prooemii, maximae facultates dentur conventioni episcoporum uniuscuiusque nationis.

Card. MICARA: Placet iuxta modum: Consuetudo et forma habitus ecclesiastici, ut invaluit, et can. 136 § 2, C. I. C. sanxit, non videntur esse innovandae atque ultro consentio iis quae tam opportune tamque egregie dixerunt Em.mi Patres Cardinales Ferretto, Gracias, Ottaviani. Item de clericali tonsura.

Card. PIZZARDO: Non placet.

Card. ALOISI-MASELLA: Placet iuxta modum: id est, in locis ubi viget usus vestis talaris nihil innovetur, nisi in Conventibus Episcoporum alicuius Nationis aliud statuatur.

Card. FERRETTO: Non placet, iuxta animadversiones quas iam oretenus heri exposui,[2] uti sequitur:

Quae habentur *notulae historicae,* pag. 5, lineis 4-6,[3] forsan non ab omnibus antiquitatum cultoribus acceptari poterunt: ideoque tutius erit ea omittere.

---

[1] Cf. p. 629.
[2] Cf. p. 629.
[3] Cf. p. 624.

Quoad schema decreti: minime mihi apparet necessitas legem generalem edicendi ad habitum ecclesiasticum ubique immutandum, cum, ne dicam clerus tantum sed nec populus, in nonnullis Nationibus praesertim Europae et Americae Latinae, ad hoc non sit paratus.

Ideoque censeo disciplinam statutam in can. 136 C. I. C. integre servandam esse, habita potissimum ratione Constitutionis 37 Romanae Synodi novissime a Summo Pontifice promulgatae.

Ad summum concedi potest ut in citato can. 136 § 1 loco « Ordinarii loci » legatur « Conventus Nationalis Episcoporum ».

Tandem ne Concilium Vaticanum II valedicere clericali tonsurae velit, toto corde adprecor.

Card. LIÉNART: Placet iuxta modum: conclusionibus propositis in articulis I, II, III et V omnino assentio. Ad IV autem, approbo quod sacerdotes, extra functiones sacras et caeremonias, utantur veste civili, nigri coloris, formae et materiae communis, signo particulari tamen ornata. Sed, num hoc signum debeat esse « collare romanum », dubito. Mihi videtur enim quod ornamentum, a quo sacerdos manifestaretur, non deberet esse aliquid singulare et insolitum circa collum, sed potius signum religiosum, crux videlicet. Sic distinguuntur ab omnibus cappellani militares et Fratres Patris de Foucauld.

Card. TAPPOUNI: Placet.

Card. COPELLO: Sanctissimus Dominus Noster Summus Pontifex Ioannes XXIII, f. r., dato chirographo, anno elapso, primam Romanam Synodum indixit « ut cleri populique disciplina aptius nostrae huius aetatis necessitatibus respondeat ac firmiter roboretur. Actuales circumstantiae certe non sunt immutatae ex quo Synodus promulgata est.

Iuxta Synodum, Art. 37, 2, « habitus clericorum saecularium constat — ut Urbis consuetudo fert —: veste talari, collari, pallio manicato (soprabito) aut paenula (ferraiuolo) et pileo. Aestivo autem tempore, pro pallio manicato aut paenula clericis fasciam nigri coloris gestare licet, quae latera praecingat ».

In promulgatione Synodi, Summus Pontifex haec verba Sancti Bernardi dicebat: « Primo quidem clerum illum ordinatissimum esse debet, ex quo praecipue in omnem ecclesiam cleri forma processit » (De consid. Lib. IV, cap. 11).

Humillimum, proinde, votum meum est: Placet status quo, nempe, ubi habitus v. d. « clergyman » est in usu, sit in usu. Et ubi clerici utuntur veste talari, ea utantur. Relate ad immutationes formae habitus consuetae, in unaquaque natione, non Episcopi singuli, sed conventus Episcoporum eas statuat, assentiente Sancta Sede.

Card. AGAGIANIAN: Non placet. Schema non videtur praesentandum deliberationi Concilii.

Can. 136 C.I.C. § 1 videtur apte rem solvisse. Si quae mutationes videantur necessariae vel opportunae, relinquantur conferentiis episcopalibus regionalibus seu nationalibus.

Card. McGUIGAN: Placet iuxta modum, id est: in locis ubi consuetudo est non portandi vestem « clergyman » et gestandi tonsuram clericalem, liceat nihil mutare. Nulla debet esse oppositio synodo Romanae aut consuetudini jam a saeculis adhuc pergenti in Hispania et in America Meridionali. Sensim sine sensu omnia exeunt secundum numeros IV et V.

Card. GILROY: Placet iuxta modum: i. e. non secundum scripta in schemate, sed secundum dicta Relatoris Em.mi ac Rev.mi Cardinalis Ciriaci.

Card. DE GOUVEIA: Mihi placet iuxta schema, quia:

a) mihi videtur habitus laicalis magis opportunus clericis in nostris temporibus;

b) magis convenit, in mea opinione, uniformitas habitus clericalis, sed haec uniformitas facilius obtinetur in habitu laicali quam in habitu talari.

Card. PLA Y DENIEL: Placet iuxta modum:[1] scilicet placent conclusiones prima, secunda et tertia propositae, sed non placent conclusiones quarta et quinta, sed retinenda est disciplina vigens iuxta § 1 can. 136: « Omnes clerici decentem habitum ecclesiasticum, secundum legitimas locorum consuetudines et Ordinarii loci praescripta, deferant, tonsuram seu coronam clericalem, nisi recepti populorum mores aliter ferant, gestent, et capillorum simplicem cultum adhibeant », additis his verbis: « Ubi viget disciplina habitum talarem et tonsuram gestandi, haec disciplina non abrogetur sine Sanctae Sedis consensu ».

Card. FRINGS: Placet iuxta modum: Modus est, ut abbrevietur introductio. N. III remittatur prudenti iudicio conferentiarum episcoporum

Card. CAGGIANO: Non placet: Lex haec enim propior videtur a Conferentiis Episcopalibus uniuscuiusque Nationis quam a Concilio Oecumenico dictari.

Card. TIEN: Placet.

---

[1] Cf. pp. 630-633.

Card. VALERI: Placet iuxta modum: seu si aliquae modificationes in futuro opportune sumendae videantur, hoc non fiat per unum vel alterum Episcopum, sed, ad praecavendas discrepantias et admirationes, decisio sumatur in conventu plenario Episcoporum alicuius regionis vel Nationis.

Quae decisio per se non tangeret gestionem habitus religiosi, sicut dixi.[1]

Card. DE LA TORRE: Non placet: iuxta mores nostros, non solum admirationem, sed scandalum produceret in populo.

Card. SIRI: Non placet: hoc sensu: Decretum non omnibus convenit, sed aliquibus tantum et ideo aliter provideatur.[2]

Card. D'ALTON: Placet. Addo duas animadversiones, quae tamen non videntur afficere substantiam schematis. Num. IV. Habitus vulgo dictus « clergyman » apud nos in usu est et, quamvis mutatio legis, hoc canone praevisa, mihi non improbanda videtur, vereor tamen ne mutatio subitanea et abrupta perturbationem fidelium in nonnullis regionibus causaret. Velim, ergo, ut facultates maiores et magis explicitae darentur Episcopis harum regionum, facultates dico limitandi extensionem mutationis, saltem ad tempus, ita ut transitus omnino gradatim, si hoc ipsis necessarium videretur, fieri possit.

Hoc etiam velim dicere. Vox « clergyman », quamvis usitatissima, mihi videtur esse minus idonea pro decreto Concilii Oecumenici. Alia locutio, v. g. « habitus civilis, formae quidem modestioris et nigri vel sub-nigri coloris », praeferenda videtur.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum: iuxta mentem Relatoris; sed in pag. 6[3] linea 17, argumentum « minoris pretii » tollendum esse videtur. Habitus « clergyman » est pretii maioris quam vestis talaris: tam quando consideratur pretium emptionis, quam si considerantur expensae necessariae ad illum habitum mundum conservandum.

In pag. 6,[4] paragraphus III tollenda vel saltem modificanda esse videtur. Melius enim esset si in caeremoniis civilibus clerici habitu « clergyman » uterentur. Hic est generalis modus agendi in regionibus ubi habitus « clergyman » iam utitur.

Quoad IV: Appellatio « clergyman » non videtur opportuna. Est enim verbum linguae anglicae, quod tamen pro anglicis nullo modo habi-

[1] Cf. pp. 629-630.
[2] Cf. p. 640.
[3] Cf. p. 625.
[4] Cf. p. 625.

tum significat et numquam ab illis in hoc sensu utitur. Potius significat personam clerici. Lingua anglica dicitur « clerical suit »; lingua gallica « habit clérical ». Verba « habitus ecclesiasticus » vel « habitus clericalis » iam utuntur in alio sensu a Codice (c. 136 et Index Codicis).

Non est facile formulam propriam invenire. Tamen utrum verba « habitus civilis » non melius significaret id quod reapse est ille habitus, si adduntur specificationes quoad colorem et collare ecclesiasticum? Verbum « civilis » iam venit in ipso schemate (IV) pro adiunctis ubi ille habitus uteretur.

Addi potest quod appellatio « habitus civilis » valeret etiam pro habitu religiosorum laicorum, pro quibus verba « habitus clericalis » non convenirent.

Speciatim, mihi videtur quod hic, sic vel aliter, attentionem damus his consuetudinibus ferendi habitum decorativum in publico, v. g. canonici, qui ferunt habitum multo magis decorosum quam habitus episcoporum. Non pertinet ad me, sed populus christianus non amplius de hac re indulget.

Card. GRACIAS: Non placet: secundum animadversiones allatas a me.[1] Relinquatur haec quaestio Conferentiis Episcoporum; aliis verbis, stet can. 136.

Card. CENTO: Non placet in IV et V articulo. Suppressio habitus et tonsurae nullimode optanda, imo certis in nationibus prorsus deploranda esset. Eloquens est quod de hac re continetur in Synodo Romana. Adhaerendo tertiae ex variis possibilibus responsionibus ab Eminentissimo Ponente excogitatis, remittatur iudicium in materia conventui Episcopali uniuscuiusque Nationis, iuxta spiritum et litteram can. 136, § 1.

Card. GARIBI Y RIVERA: Placent n. I, II, III; non placent IV et V. Relinquatur res Ordinariis locorum vel Conferentiis Episcopalibus.

Card. GODFREY: Placet iuxta modum:[2] scilicet non debet esse licitus habitus « clergyman » *ubique et omnibus clericis* (numerus IV), sed retineatur semper in iis locis, ubi ex consuetudine agnoscitur, vestis talaris. Color niger semper retineatur etiam in veste « clergyman », excluso colore cinereo nisi in locis ubi climatis conditiones id exigant. Item tonsura clericalis retineatur ubi consuetudo iam est. Generalis concessio usus cinerei coloris haberet malos effectus et pericula pro clero in re disci-

---

[1] Cf. p. 633.
[2] Cf. pp. 633-634.

plinari et morali. In votis Em.morum Cardinalium Valeri, Pla y Deniel, Confalonieri, Ottaviani.

Card. CONFALONIERI: Placet iuxta modum:[1] *quoad habitum* clericalem: scilicet a) tria priora puncta schematis probantur ut sunt; b) quartum punctum ita immutetur: « In quibusdam necessariis — ut patet — vitae civilis adiunctis, clericis licitus sit habitus expeditior, exigentiis magis accomodatus, formae et coloris quidem modestioris, collari ecclesiastico ornatus ». De cetero, Episcoporum conventuum erit in unaquaque natione normas edere; ac, si vestis talaris videatur prorsus abolenda, transitus a forma consueta cum prudenti moderatione fiat, et populus opportune et tempestive inducendae mutationi praedisponatur.

Non placet *quoad tonsuram*: a) non adsunt enim rationes sufficientes ad tam venerandae traditionis immutationem; b) insuper, ad praecavendum exaggeratum mimetismum cum laicis. Data occasione, liceat humillime observare: bonum mihi videtur, nec ideo est terere tempus, si, sive Commissiones particulares et Commissio Centralis nunc, sive Concilium Oecumenicum suo tempore, etiam minora pertractent, quia agitur etiam de apparandis mutationibus quae erunt postea inducendae in Codice Iuris Canonici, ut Codex voluntatem Ecclesiae luculentissime repraesentet.

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum: id est tanquam hoc schema fit ut mera exhortatio et istae praescriptiones referantur ad Conferentias Episcopales, speciatim de colore et forma vestium, auditis superioribus religiosis.[2]

Card. KÖNIG: Placet iuxta modum: i. e. Conferentiae Episcoporum decernant de num. IV.

Card. MARELLA: Placet iuxta modum: de hoc argumento enim plurimi Episcopi sua vota et desideria omnino sponte obtulerunt Commissioni Antepraeparatoriae Concilii, sicut videre est in Appendice Voluminis II sub titulo « Analyticus conspectus consiliorum et votorum » a pag. 291 usque ad 307. Vota haec, saepe saepius inter se maxime discordantia, probant tamen quaestionem hanc, de habitu scilicet et de tonsura clericali, hodie inter ecclesiasticos viros de facto agitari, et ideo ignorari non posse. Ergo, si et quatenus Summus Pontifex iudicabit de hoc argumento pertractandum esse in Concilio, tunc schema a Commissione de Disciplina Cleri exaratum, cum aliquibus correctionibus

[1] Cf. pp. 634-635.
[2] Cf. p. 634.

placet, eo sensu ut sit directioni et adiumento Patribus, semper tamen relinquendo Conventibus Nationalibus Ordinariorum normas uniformiter, consiliis collatis cum Superioribus Religiosorum, opportune edere, si et quando eis videbitur, sicut de cetero bene adnotatur in num. IV huius schematis, cum animadversionibus Em.mi Liénart et Em.mi Confalonieri.

Card. TESTA: Placet.

Card. MUENCH: Placet iuxta modum: res relinquatur Conferentiis Episcoporum.

Card. MEYER: Placet iuxta modum: i. e. quoad numerum III schematis, loco verborum « quantum fieri potest », ponatur phrasis « nisi recepti populorum mores aliud ferant ». Quoad num. IV autem, legatur textus fere hoc modo: « In ordinariis autem vitae civilis adiunctis, omnibus ubique clericis licitus sit habitus ab Episcopis probatus iuxta receptos populorum mores ».

Card. TRAGLIA: Placet iuxta modum: Primum et alterum placent. Tertium, quartum et quintum non placent: a) quia non necessaria: per Codicem iam satis est provisum; b) non opportuna, nam de iis disceptari idem est ac legi, in pluribus locis observandae, detrimentum afferre; c) periculosa: habitus, qui non facit monachum, magnum in vita monachi habet momentum. Quod de habitu, etiam de tonsura dicendum est.

Card. DOI: Placet iuxta modum: scil. in n. IV aliqua modificatio fiat, ut non appareat obligatio stricta.

Card. ALFRINK: Votum meum non erit « Placet » neve « Non placet », nec « Placet secundum modum ». Pro nostris regionibus schema decreti omnino placet. Sed ex disceptatione hesterna, luce clarius est impossibile esse in hac materia pro universa Ecclesia leges condere uniformes. Ideoque Concilium, vel melius forsan alia auctoritas ecclesiastica, statuat quod leges de habitu et de tonsura clericali relinquendae sunt Episcoporum conventibus, retenta distinctione habitum clericalem inter et laicalem et retento collari ecclesiastico.

Card. SANTOS: Non placet: Relinquatur potius Conventibus Episcopalibus uniuscuiusque Nationis, consulta Sancta Sede.[1]

Card. QUINTERO: Non placet immutatio in schemate proposita et plene adhaereo rationibus luculenter expositis a Patribus contra hanc

---

[1] Cf. p. 634.

immutationem, praesertim ab Em.mis DD. Ferretto, Pla y Deniel, Gracias, Santos, Ottaviani et Siri.

Card. CONCHA: Non placet: omnino adhaereo iis quae exposita sunt ab Em.mo Cardinali Siri.

Card. OTTAVIANI: Non placet, et res relinquatur prout can. 136 statuit.[1]

Card. DI IORIO: Placet iuxta modum: cum res potius agatur de ordine seu de dispositione locali et non de lege universali Ecclesiae, qua ratione, saltem nostris temporibus, esset abnormis, remittenda videtur ad concilia nationalia.

Card. ROBERTI: Placet iuxta modum: quae numeris III-IV-V continentur, relinquantur Conferentiis Nationalibus vel Conciliis plenariis aut saltem provincialibus Episcoporum.

Card. JULLIEN: Non placet: Res non proponatur ad Concilium, sed Sancta Sedes, tempore opportuno, rem remittat, etiam cum facultatibus necessariis, ad Conventus nationales aut regionales aut provinciales Episcoporum, qui rem quoque concordent cum Superioribus Religiosorum, ut uniformitas disciplinae externae etiam quoad tonsuram servetur etiam a Religiosis et Sanctimonialibus.[2]

Card. LARRAONA: Non placet et ad mentem:

1) Mens est, ut non proponatur quia et sufficit legislatio magnanima et prudens Codicis, et, ut discussio demonstravit, mutatio nec toti nec maiori parti Ecclesiae convenit.

2) Quoad mutationes quae in posterum esse necessariae seu convenientes videantur, tractentur in conventu plenario Episcoporum qui res S. Sedi, ut graves, subiicere teneantur.

3) Habitus religiosorum propriam regulam sequitur et hic de ipso quaestio non fit.

Card. HEARD: Non placet. Non puto enim materiam esse aptam ut Concilio Oecumenico proponatur. Nimia enim est diversitas conditionum inter varias regiones et res necessario relinquenda est iudicio Ordinariorum, ut factum est can. 136, qui in suo vigore stet. Ordinarii autem praescripta dare possunt sive in Synodo, ut factum est Romae, sive in Conferentiis Episcoporum vel Concilio provinciali vel nationali. Quoad religiosos, si proprio habitu uti nequeunt extra conventum, vi can. 592 sub lege communi cadunt et praescriptis Ordinarii oboedire debent.

---

[1] Cf. p. 635.

[2] Cf. pp. 635-636.

Beat. GORI: Placet iuxta modum: respectu digni sunt ii qui hoc schema praepararunt. Haec tamen materia non mihi videtur submittenda aut decidenda in Concilio, sed relinquenda iudicio Conventus Episcoporum. Mentalitas populorum, quae negligenda non est, eadem non est in omnibus regionibus.

Beat. CHEIKHO: Placet iuxta modum: sufficit id quod dicitur in iure canonico Ecclesiae occidentalis et orientalis.

Exc. FELICI: Non placet, cum opportunum non sit rem ad Concilium deferre: adhaereo tamen propositis ab Em.mo Card. Ciriaci, Ponente, de re deferenda, si et quatenus Sanctae Sedi placuerit, ad Coetus Episcopales nationales.

Exc. O'CONNOR: Placet iuxta modum: serventur normae C. I. C.; concedatur praeterea Ordinariis locorum facultas adaptandi vigentes consuetudines ad novas variarum regionum necessitates.

Exc. UJČIČ: Placet iuxta modum: secundum schema. Quoad « clergyman » est vestis talaris abbreviata usque ad genua, sicut induitur minister Nehru; Ecclesia est multiformis nationibus, quaelibet natio habet suam psychen, cuius ratio habenda est. Relinquatur res coetui episcoporum.

Exc. RYAN: Placet iuxta modum: scilicet ut, quoad num. IV, usus habitus « clergyman » non sit ad libitum uniuscuiusque clerici, sed secundum ordinationem hierachiae suae nationis seu regionis; et semper retineatur color vel niger vel albus, necnon ut forma « clergyman » approbata semper exhibeat insigne catholicum definitum, quod clericos catholicos a protestantibus distinguat.

Exc. CHÁVEZ Y GONZÁLEZ: Non placet, secundum animadversiones Em.morum DD. Pla y Deniel, Santos, Gracias, Siri ac Exc.morum DD. Silva Santiago et Landázuri.

Exc. SILVA SANTIAGO: Non placet, iuxta ea quae sequuntur statuenda videntur. Relinquatur haec quaestio conferentiae Episcoporum, si aliquando necesse esset ad mentem Episcoporum alicuius nationis.[1]

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Non placet: habitus clericalis vel vestis talaris opus est et tonsura, omnibus saltem clericis, speciatim Americae Latinae nationibus, intus et foris ecclesiis, ubique locorum, magis, qua

---

[1] Cf. pp. 636-637.

par est, in solemnitatibus et sacris functionibus, non solummodo ad distinctionem inter clericos et laicos, quod iam necessarium esse videtur ad maius bonum animarum. Multa argumenta iam dixerunt nonnulli Em.mi Cardinales et alii Episcopi admodum lucide et docte. Quod pertinet ad nationem Boliviae adhuc, Deo volente, rexit forma canonica in veste talari; verumtamen non pauci clerici extradioecesani saepe, ex diversis circumstantiis, non permanenter, utuntur veste v. d. « clergyman ». Populi christiani pluribus in locis inspiciunt cum scandalo et displicentia et saepissime notum faciunt Ordinario vel Episcopo; subtrahunt fideles fiduciam et venerationem, perpendunt sicut protestantes plus minusve, quibus favent qui vestiuntur simili modo.

Exc. CAMPBELL: Ratione habita de observationibus factis ab Em.mis Cardinalibus et Exc.mis Episcopis.

Exc. BERAS: Non placet: Meo humili iudicio, retineatur spiritus canonis 136, in § 1, sed modificatione introducta, vi cuius sive habitus ecclesiasticus sive tonsura a nationalibus Episcoporum Coetibus determinentur. Ideo non placet schema, hoc modo redactum, pro materia Concilii.

Exc. McKEEFRY: Placet propter clarificationem factam ab Em.mo Card. Relatore.

Exc. COORAY: Placet iuxta modum: nempe modo sequenti exaretur decretum:

1) Habitus clericorum sit vestis talaris.

2) In quibusdam vitae civilis adiunctis, licitus sit habitus ad locorum vel climatum conditiones magis adaptatus, attamen decens atque modestus et signo aliquo clericali semper ornatus.

3) Episcoporum conventuum erit in unaquaque natione normas edere ut uniformitas servetur intra limites proprii territorii nationalis, et ut mutatio a forma habitus consueta cum prudenti moderamine fiat. Similiter de tonsura.[1]

Exc. LEFEBVRE: Non placet: remittatur quaestio conventibus episcopalibus nationum et superioribus religiosis pro eorum subditis, ut deciones magis conformentur circumstantiis particularibus cuiuscumque regionis et bono sacerdotum et fidelium, sicut notatur in schemate.

Exc. HURLEY: Non placet: relinquatur conventibus episcoporum regulas de habitu clericali statuere.

[1] Cf. pp. 637-638.

Exc. LANDÁZURI RICKETTS: Placet iuxta modum, id est quae proponuntur sub n. IV et V omnino deferantur Episcoporum conventibus. Si alicui Episcoporum conventui visum fuerit in Domino aliqua mutatio quoad habitum talarem et tonsuram, opportune introduci poterit, caute quidem ut transitus a forma consueta prudenti cum moderatione fiat.[1]

Exc. PERRIN: Placet. Id est: schema huius Decreti sapienti decisioni Concilii Vaticani II proponatur; sed regionales nationalesque episcoporum coetus integram habeant libertatem ius actualiter vigens retinendi aut novam legem adoptandi.

Exc. ŠEPER: Placet iuxta modum: Integris manentibus ceteris punctis Schematis Decreti, punctum IV ita modificetur: « Ubi id opportunum videtur, Conferentiae Episcoporum in unaquaque natione permittere possunt, ut clericis in ordinariis vitae civilis adiunctis licitus sit habitus v. d. « clergyman », et cetera uti in Schemate.

Exc. BAZIN: Placet iuxta modum:[1] Sit *habitus* clericalis clare distinctus ab habitu laicorum. Iuxta can. 136, § 1, quaestio habitus clericalis pertinet ad Ordinarios locorum, qui, in suis conferentiis nationalibus, melius possunt determinare qualis habitus clericis conveniens sit, consideratis conditionibus regionis suae sensuque populi tam catholici quam non catholici.

2. Quoad *tonsuram,* retineatur tantum in Seminariis ab alumnis ad Ordines promovendis.

Exc. BERNARD: Placet iuxta modum: iuxta votum Em.mi Card. Richaud.

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum: eo sensu, quod factum ipsum quod schema hoc decreti a Commissione Praeconciliari exaratum est iam satis probat conventus episcopales nationum posse hac de re leges libere ferre.

Exc. YAGO: Non placet:

1) Tonsura non est tollenda: spiritus mortificationis magis ac magis inter populum christianum et cleros perit. Nonne hunc fovemus materialismum apud cleros tonsuram abolendo?

2) De veste talari vel de « clergyman » vel habitu civili ferendo etiam in itineribus est conferentiarum regionalium statuere.

Exc. RAKOTOMALALA: Non placet: praeter rationes luculentissime ab Em.mis et Exc.mis expositas, apud nos presbyteri anglicani, qui sunt londonenses, semper veste talari utuntur. Et etiam protestantes ministri,

---

[1] Cf. p. 640.

his recentioribus temporibus, incipiunt assumere istum modum. Quod ad tonsuram attinet, si in posterum amplius gestari non debet, etiam caeremonia conferendi primam tonsuram mihi videtur abolenda esse, quia suo sensu vacuetur. Prima enim supponit posteriores.

Exc. NGÔ-DINH-THUC: Placet iuxta modum: Decretum de habitu meretur examen Concilii Oecumenici, nam res est magni momenti pro populo. Sic apud nos rebellio orta fuit sanguinosa dum imperator voluit imponere mulieribus « pantaloni ». Inde placet iuxta modum: nempe retinendae sunt praescriptiones Iuris Canonici, data licentia coetui episcopali nationali exceptionem introducendi. Sed, Em.me Relator, quid de calceamentis adhibendis in caeremoniis liturgicis, de hoc accessorio sicut « capellis » (chapeau), de quibus diversitas et phantasia adest in Ecclesia apud clericos saltem iuniores non minor quam apud moniales et religiosas?

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: modo universali nihil statuatur. Regula indicata in num. IV relationis Em.mi Card. Ciriaci placet, additis aliquibus verbis, nempe: « Episcoporum conventuum erit in unaquaque natione normas edere, ut, si opportunum videtur, transitus a forma habitus consueta cum prudenti moderatione fiat. Optatur uniformitas in dioecesibus eiusdem nationis ».

Exc. JELMINI: Placet iuxta modum: quamvis reformatio habitus clericalis mihi valde displiceat, eo quod vestis talaris, qua etiam nunc utitur a sacerdotibus, decens et etiam honorabilis sit, censeo tamen, ratione huius temporis, acceptanda esse quae a schemate Decreti « De habitu et tonsura clericali » proponuntur, facta conventui episcoporum facultate edendi normas, prout opportunitas vel etiam necessitas docebit in propria regione. Obligatio de tonsura clericali gestanda practice non urgenda videtur.

Exc. SUHR: Placet iuxta modum: relinquatur conferentiis nationalibus Episcoporum.

Exc. SCHARMACH: Placet: Episcoporum conventuum erit in unaquaque natione normas edere relate ad habitum et tonsuram.

Rev. GUT: Placet iuxta modum: Remittatur quaestio haec conferentiis Episcoporum regionalibus seu nationalibus.

Rev. BROWNE: Placet iuxta modum: i. e. quoad nn. I et II; pro aliis numeris, salvo praescripto ut clerici semper vestem clericalem convenientem portent nisi circumstantiae hoc impossibile reddant, accuratior eius

determinatio fiat a Conferentiis Ordinariorum, attentis moribus populorum.

Rev. SÉPINSKI: Placet iuxta modum: adhaereo propositionibus ab Em.mo Card. Valeri heri datis. Secundum meum submissum iudicium praecisationes particulares non fiant a Concilio.

Ad n. IV: numerus enuntiari poterit: Episcoporum conventuum erit in unaquaque natione decidere utrum transitus a forma habitus consueta ad formam « clergyman » faciendus sit. In casu vero affirmativo, transitus fiat cum prudenti moderatione et sine admiratione populi; tunc in ordinariis vitae civilis adiunctis etc., sicut in schemate n. IV, pp. 6-7.[1]

Rev. JANSSENS: Non placet: haec statuenda linquantur Episcopis in singulis regionibus.

Card. CIRIACI: Antea mihi videtur opportunum dissipare aliquam aequivocationem. In schemate praesentato a Commissione pro disciplina statuitur habitum clericalem esse habitum talarem; nam dicitur debere uti habitu talari non solum in functionibus, quae fiunt in Ecclesia, sed etiam extra. Non solum, sed additur officialiter quando clerici repraesentant Ecclesiam, debent habitum talarem induere. Habitus « clergyman » non dicitur esse habitus ecclesiasticus, nam habitus « clergyman » est permissio quam Ecclesia dedit in nonnullis nationibus ex particularibus circumstantiis, scilicet Ecclesia permisit ut modo saeculari vestirent, nam habitus « clergyman » est habitus saecularis aptatus classi ecclesiasticae. Etiam laici habent habitum differentem: est habitus differens operarium inter et dominum et alios. Evidenter clerici debent afferre suum habitum. Igitur quaenam est distinctio substantialis inter habitum ecclesiasticum et habitum laicum? Visibilitas bracarum. « Braca-bracae » est verbum latinum pro « culotte » et « pantalon »; sed lingua latina non distinguit evidenter, nam isto tempore non habentur ii qui dicuntur « pantaloni », « hose », sed pro illis verbum est « bracae-bracarum »; quando « bracae » sunt visibiles est « clergyman », est habitus saecularis, quando sunt invisibiles, si habentur sub talari, tunc est habitus ecclesiasticus. Recolo aliqua vice, in America, fuisse Congressum aliquem Eucharisticum, cui participavit Missio Romana, in qua erat caeremoniarius quidam grandis. Ipse caeremoniarius sero pervenit et hinc obligatus fuit transire parvum murum; in illo momento photographi sumpserunt photographiam; ex hac photographia apparuit quando iste homo transibat murum et elevatus est habitus talaris et visum est eum non habere « pantalones »,

---

[1] Cf. p. 625.

sed « culotte ». Magnum scandalum, vel magna admiratio; sicut etiam Romae videntur presbyteri in bicyclo, vel motore vel sine motore praedito, et videtur optime quod non habent longas bracas et omnes rident de ista re. Igitur, ego fateor, habitus « clergyman » est habitus saecularis, est habitus alicuius mariti qui amisit mulierem et habet luctum de ista re; est habitus saecularis: criterium est visibilitas vel non bracarum, si habentur, ut antea dixi.

Ad propositum venit quaestio valde gravis. Ego nescio utrum maioritas cleri velit abolitionem habitus talaris, sed multi petunt. Quaestio venit nunc maxima pro episcopis et multi episcopi sunt praeoccupati: debemus vel non facere hanc concessionem clero? Et post hanc concessionem venient aliae petitiones, puta de coelibatu vel alio onere. Unde est quod plures episcopi nationum latinarum sunt praeoccupati. Ex alia parte est responsabilitas etiam in denegando. Nam hodie clerus non est sicut antea erat, igitur evidenter omnes haesitant et sic quaenam est solutio? Solutio est quam dedit maioritas Patrum. Mihi videtur si in hac « babelica turri » aliquid de certo potest dici, haec opinio, expressa a pluribus Cardinalibus, synthetice exposita fuit a Card. Valeri, cuius opinionem ego complete accipio. Est haec: si aliquae modificationes in futuro opportune sumendae videantur, decisio sumatur in conventu plenario episcoporum alicuius regionis vel nationis, quae decisio per se non tangeret quaestionem habitus religiosi. Haec est opinio mea personalis, non ut Praeses Commissionis, sed ut Membrum Commissionis Centralis, humiliter adhaereo illi qui praeest Religiosis, scilicet personis magis perfectis in Ecclesia.[1]

* * *

Votum Exc. V. Bartoccetti.[2]

Liceat sequentia, etsi planissima facta, submisse adnotare:

1) Anticlericalismus geographice afficit *fere exclusive* nationes in quibus vestis talaris ubique defertur cum pileo rotundo obsoletae formae, nempe Italiam, Galliam, Hispaniam, Americam Centralem et Australiam.

2) Reor omnes sacerdotes qui degunt in Nationibus quae vocantur catholicae (quamvis statisticae tabulae moneant tantummodo minorem partem populi ad Missam Dominicalem assistere et ad Sacramenta accedere), omnes dico, expertos esse praesentia sua talari indutos frequentius aversionem et fastidium provocasse quam reverentiam et af-

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

[2] Exc.mus Victorius Bartoccetti, Consiliarius Commissionis Centralis, votum suum scripto tradidit Exc.mo Secretario Generali.

fectum, puto praesertim quia non iam moderate differt ab habitu laicorum, uti necessarium et rationabile est semperque servatum, sed quia nimis differt et ferit (dixerim offendit) quodammodo oculos intuentium. Aversio manifestabatur hic Romae heri conviciis verbalibus (uti « bacarozzo » seu vermis, corvus etc.) modo saepius gestibus plus minus obscoenis quibus malum omen (funus proximum vel aliam calamitatem) boni (!) fideles depellere curant. Sic, talaris, fideles quin attrahat, eos saepius repellit.

3) Inde provenit ille « complexus inferioritatis », de quo tetigit Em.mus Cardinalis Ciriaci, quo afficiuntur sacerdotes nostri, praesertim iuniores, qui talari induuntur, timor nempe fundatus incurrendi iniurias et vulgi despectionem. Contrarium prorsus observari in presbyteris Americae Septentrionalis, qui etiam facilius consociantur, et simul conveniunt libentius quam nostri.

4) Pileum autem rotundum nunc obsoletum ita iniucundum apparet ut illud adeo abhorreant nonnulli sacerdotes iuniores ut malint periculum incurrere morborum, nudo capite hyemali tempore incedentes, quam illud gestare. Quod quidem Romae et alibi accidit.

5) Sane si iudices civiles et advocati qui in tribunali induunt togam et « tocco » (mirum nempe nigrum pileum cum flocculo) passim per vias et per publicos currus irent, nonne risum omnium moverent et sibila vulgi provocarent?

VII

DE PAROECIARUM PROVISIONE, UNIONE, DIVISIONE

(Sexta Congregatio: 14 nov. 1961)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE DISCIPLINA CLERI ET POPULI CHRISTIANI

I - DE PAROECIARUM PROVISIONE

Primis inde a saeculis agnitum est ius Episcoporum praeficiendi paroeciis sacerdotes, quos aptiores censebant ad animarum curam. Paulatim vero admissa sunt privilegia multa in favorem patronorum, capitulorum, monasteriorumve, dum Sancta Sedes paroecias nonnullas sibi reservaret ad immediatam suam potestatem vindicandam, necnon ad stipem colligendam.

Tridentina autem S. Synodus induxit legem concursus, quae plus minusve minuebat adhuc Episcoporum iura, ut digniores certius nominentur.

At, decursu saeculorum ius nativum Episcoporum clarius evadit, ita ut iam

in Codice Iuris Canonici valde limitentur iura praesentationis, restrictis iure patronatus et concursus lege.

Nil mirum si multi Episcopi optarent plenam libertatem sibi agnoscendam esse ad paroeciarum provisionem recte perficiendam.

Propositiones:

I. Provisio paroeciarum fiat per liberam collationem ab Ordinario loci, revocato quovis iure praesentandi aut eligendi, salvo can. 471 § 2 et salvis normis quae hic sequuntur.

II. Ius praesentandi aut eligendi parochum, quod conventione Sanctam Sedem inter et Nationes alicui est agnitum, eadem Sancta Sedes curabit ut, quantum fieri possit, utriusque partis consensu, tollatur; quod cum obtinere nequeat, utraque item parte consentiente, idem ius ita reducere satagat, ut patrono tantummodo sit ius seligendi inter tres sacerdotes ab Ordinario loci designatos.

III. Ius praesentandi aut eligendi parochum, quod ex fundatione alicui competat, Ordinarius loci curet ut, pariter consentientibus iis quorum interest, tollatur, aut, si hoc obtineri nequeat, eadem ratione de qua in n. 2 reducatur.

IV. Cessante iure praesentandi, Ordinarius loci suffragia spiritualia pro patronis eorumque familiaribus persolvenda determinet, aliave obsequia iisdem concedenda definiat, salvis insuper aliis privilegiis ac oneribus iuri patronatus adnexis.

V. Ad comprobandam candidatorum idoneitatem serventur quae indicantur in can. 459 §§ 1, 2, 3, abrogata ubique lege communi concursus, saltem specialis.

VI. Si forte lex concursus, vi conventionis Sanctam Sedem inter et Nationem vigeat, de illius suppressione cum eadem tractabitur.

VII. Sancta Sedes non amplius sibi reservet beneficia curata, quae vacaverint per obitum, promotionem, renunciationem vel translationem Familiarium, honoris tantum, Summi Pontificis tempore vacationis beneficii, aut quae fundata extra Romanam Curiam vacaverint per beneficiarii obitum in ipsa Urbe.

II - DE PAROECIARUM UNIONE ET DIVISIONE

Nostris diebus adeo invaluit oeconomicus progressus in nonnullis regionibus, ut animadvertatur magnas, immo maximas, coaluisse urbes, quarum paroeciae remanserunt prouti fuerunt ante populi incrementum; nec praetereundum est e contra multos fideles rus deseruisse, ita ut rurales paroeciae minorem christianorum numerum ascribant.

Proinde, pastoralis activitas sufficienti caret obiecto in multis parvis vicis, dum impar sit in magnis urbibus ad curam animarum congruenter exercendam.

Hinc, oportet ut praesenti statui iuridico paroeciarum nimium non attendatur, sed, prout casus ferat, novae paroeciae constituantur, ecclesiae vel oratoria erigantur, religiosorum ministerium requiratur, omnibus fidelibus mo-

nitis de gravi qua tenentur obligatione pro viribus cooperandi officio pastorali Episcopi.

Propositiones:

I. Omnino enitendum est ut paroeciae nimium fidelium numerum habentes dividantur, creatis novis paroeciis, ita ut, quantum possibile sit, unaquaeque numerum decem millium paroecianorum non excedat.

II. Locorum Ordinarii, quatenus deficiant sacerdotes saeculares, animarum curam religiosis a Superiore praesentatis committant ad nutum Sanctae Sedis aut ipsius Episcopi.

III. Si quando paroeciae propriam ecclesiam habere nequeant, iisdem iussu Ordinarii loci interim tribuatur usus alterius ecclesiae, etiam quomodocumque exemptae, peculiari inita, si casus ferat, legitima conventione; vel saltem quidam locus decens pro ecclesia paroeciali interim aptetur.

IV. Urgeatur fidelium dioeceseos obligatio contribuendi ad erectionem novarum paroeciarum et in singulis dioecesibus institutum aliquod erigendum curetur ad ecclesias aedificandas aut restaurandas.

V. Crescente urbium extensione et fidelium numero, tempestive loca idonea provideantur, ubi ecclesiae aliaque paroecialia aedificia extrui possint.

VI. Parvae paroeciae, quantum res postulet et adiuncta sinant, in unam redigantur.

Textus definitive probatus in Sessione Generali habita diebus 15-20 maii 1961.

2) RELATIO EM.MI P. D. PETRI CARD. CIRIACI PRAESIDIS COMMISSIONIS DE DISCIPLINA CLERI ET POPULI CHRISTIANI

Non debent mirari mei collegae si ego continuas laudes ago de mea Commissione. Meae Commissionis maioritas non est composita ex Episcopis, sed hic defenderunt libertatem Episcoporum « in maniera mirabile ».

I. Circa quaestionem de conferendis parochiis, quae sunt pars fundamentalis Ecclesiae (sunt cellulae Ecclesiae, est ibi re ipsa ubi laboratur pro populo), sunt tres difficultates: praesentatio, concursus et reservatio Apostolicae Datariae. In hoc omnes Episcopi in primis responsionibus valde clari fuerunt et hinc mea Commissio non fecit nisi reproducere mentem eorum, animo certe laudabili. Quaestio est tamen practica.

1) Iam doctrina Ecclesiae est abolere praesentationem, sed res est valde difficilis, praesertim ubi sunt praesentationes collectivae, unde e. gr. in Italia habentur auctoritates communisticae, quae praesentant parochum, vel etiam populus, et haec est magna difficultas, quae solvitur singulis vicibus, sed deinde sunt praesentationes dominorum quae sunt peiores quam praesentationes populi; isti aristocratici ...!, ita ut bene dicatur quod Episcopi prudenter debent abolere, si est possibile, istas prae-

sentationes; et ubi aliquid habetur in nonnullis conventionibus, quaerere ut ista aboleantur.

2) Quoad concursum. Concursus positus est a Concilio Tridentino ob abusus, qui antea habebantur. Sed curiosum est: in concursibus hoc habetur: sunt concurrentes quando sunt parochiae bonae; non sunt concurrentes quando sunt parochiae non divites, et ita porro; ita ut iam verbum « concursus », aptum si esset aliquod praemium vincendum, dum paroecia est labor, iam mihi non placet. Ex alia parte hoc est impedimentum enorme Episcopis, ita ut multi petant abolitionem et S. Congregatio Concilii semper concedit.

3) Est reservatio Romanae Curiae. Est res salebrosa, sed ego clare loquar. Nam si nos non loquimur clare inter nos Cardinales, valde male esset pro Ecclesia. Omnes nos diligimus Ecclesiam et non utilitatem nostram. Reservationes Apostolicae sunt unum ex maioribus malis quae Ecclesia catholica recolit de ista re. Hoc est curiosum, et intelligitur quod multi petunt honores a Sancta Sede. Dicebat aliquis parochus gallicus antiquus: ruralis parochus fuit Romae et non habuit multam impressionem neque ex antiquis monumentis neque ex novis Ecclesiis. Reipsa fuit admiratus in videndis quot vulgo « Monsignori » Romae habentur, et sic dicit: « Il y a plus de Monseigneurs à Rome que de faquins à Marseille ». Sed sensus oeconomicus Curiae Romanae exploravit hoc et ponit duplicem taxam: ponit taxam quando quis est nominatus « Monsignore » et deinde ponit taxam etiam successori, nam quia res vacavit in Curia, est Romanus Pontifex qui donat, tunc requirentur bullae et taxae et cum istis reditibus portae inferi non praevalebunt adversus Ecclesiam. Ceteroquin est illogica ista quaestio, nam isti sunt camerarii Pontificis ad honorem, igitur deberent taxam dare ad honorem. E contra Curia Romana vult reales taxas, non solum, sed iuxta valorem monetae localis. Hodie habentur excellentissimae expositiones ita ut fiat res complexa.

Pauperrimi addicti, Officiales Apostolicae Datariae, habent immensum laborem, nam omnes sunt « Monsignori » (plus minus) et hinc etiam omnes paroeciae, omnes canonici debent habere bullas, sed Episcopi conqueruntur quod, non obstante bona voluntate Datariae, provisio parochiarum retardat. Et haec explicavi ad probandum perfecte quod Commissio hac in re proponit. Hoc de paroeciarum provisione.

II. De paroeciarum unione et divisione situatio mutavit complete. Paroeciae constitutae sunt tempore florido Ecclesiae ita ut vocarentur beneficia (sunt officia magis quam beneficia) et nunc habentur paroeciae cum parochis et fidelibus et multa pecunia, sunt aliae paroeciae, ex. gr. in peripheria, quae non habent pecuniam, et haec difficultas; unde

non habetur aequalitas et nos qui, cum nostra doctrina sociali laboramus pro operariis, laboremus etiam pro pauperrimis presbyteris, igitur quaedam « livellatio » (ut ita dicam modo non latino) habenda est; igitur paroeciae, quae sunt parvae, debent uniri et deinde quae sunt amplae debent dividi. Hic ponitur tanquam cifra decem milia fidelium, hoc dependet a circumstantiis: est adeo diligens mea Commissio ut etiam usque ad minuta pertingat, sed unusquisque Episcopus (una paroecia cum 10.000 habitantibus, quae est in montibus est magna, quae est in civitate est parva) igitur hic illud attendat.

Igitur etiam quod pertinet ad unionem et divisionem paroeciarum, exo habeo identicam opinionem Commissionis, excepto illo quod est exemplum, ita ut non determinetur numerus fidelium, qui pertinent ad singulas parochias.[1]

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. König: Omnis Ordinarius loci magna cum satisfactione legit quae in hoc schemate de plena libertate providendi paroecias exponuntur. Attamen dubium est quoad n. IV, in pag. 6,[2] scilicet: utrum onera patronatus (de quo in lin. 10) permanere possint quando cessat ius praesentandi.

Denique quoad n. II, in pag. 7,[3] dubitatur utrum hic agatur de paroecia religiosis concredita — uti dicunt — sine incorporatione pleno iure facta, an non.

Dubium secundum (eiusdem numeri) scilicet: utrum verba « ad nutum Episcopi », in lin. 16 et 17, indicent hoc fieri posse sine consensu Sacrae Congregationis Concilii et Religiosorum.

Dubium tertium (quoad eundem numerum II): si in hoc numero agitur de paroecia religiosis concredita, quaeritur, utrum illa relatio iuridica, quae exoritur inter superiorem religiosum et episcopum in casu, iterum resolvi possit (i. e. verbi gratia quod Ordinarius hanc paroeciam aliis vult tradere) sine assensu Sanctae Sedis, vel propria auctoritate episcopi, quod quidem verba indicare videntur in linea 16, ubi legitur: « ad nutum Sanctae Sedis *aut* ipsius Episcopi ».

Haec quoad dubia.

Praeterea opportunum mihi videretur pauca addere ad n. II, in pag. 7,[4] de « conflictu competentiae » qui interdum oritur quando eccle-

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.
[2] Cf. p. 655.
[3] Cf. p. 656.
[4] Cf. p. 656.

siae religiosorum cum domo religiosa adnexa est simul ecclesia paroecialis. Hic « conflictus » hucusque ex iure dirimi non potest et hoc explico: Parochus talis ecclesiae vivit in communitate religiosa. Eius superior praescribit etiam de administratione temporalium et de methodo pastorali (v. gr. de actione catholica), episcopus autem de eadem materia alia praescribit. Pauper ille parochus nescit quid facere debeat. Ideo opportunum esset quaedam de hoc conflictu competentiae addere, quia hoc in iure desideratur.

Card. GRACIAS: A) *De Paroeciarum provisione.* Fere nihil est quod applicari possit locis eiusmodi sicut est Bombay, in ea sectione quae de Provisione Paroeciarum agit, cum omnes paroeciae per liberam collationem conferuntur. In paragrafo V agitur de canone 459, qui, inter alia, requirit ut candidatus pro paroecia vacante subiiciatur examini super doctrina, coram Episcopo et examinatoribus Synodalibus, nisi agatur de sacerdote doctrinae theologicae laude commendato, quo in casu Episcopus, de consensu eorundem examinatorum, dispensare eum possit. Haec provisio certe applicatur praecipue iis parochis qui nominantur prima vice paroeciis, non autem iis qui transferuntur ex una paroecia ad aliam. Sed haec provisio in praxi vix observatur. Itaque eritne bonum hanc provisionem mutare, ita ut Episcopus obliget candidatum subiicere tali examini tantum in illis casibus in quibus est necessarium? In Archidioecesi Bombayensi, verbi gratia, nunquam mos praevaluit subiiciendi sacerdotes tali examini neque sunt examinatores synodales. Forte sit aliquod indultum pro Missionibus. Haec est unica provisio de qua aliquid dicendum cum agitur « De provisione paroeciarum » in hac sectione.

B) *De paroeciarum unione et divisione*:

II. Non patet cur dicatur « locorum Ordinarii, quatenus deficiant sacerdotes saeculares, animarum curam religiosis a Superiore praesentatis committant ad nutum Sanctae Sedis ... ». Si Ordinarius loci censet curam animarum committendam esse religiosis, et Superior Religiosus praesentet aptos candidatos huic fini, quaenam ratio est addendi verba « ad nutum Sanctae Sedis »? Praeterea Sancta Sedes ius nativum habet in hac causa, quod exercere potest si in casu aliquo particulari necessarium sit, sine ulla necessitate inducendi novas leges.

Verba « ipsius Episcopi » videntur mutanda esse in « ipsius Ordinarii ». Nam non est necessarium ut Ordinarius semper sit Episcopus; neque clare videtur quomodo haec paragraphus bene conveniat titulo cui subiicitur.

III. Forte Religiosi moleste ferent ut eorum ecclesiae haberentur ut paroeciales cum paroeciae convenientes ecclesias non habeant. Qualis

erit auctoritas Ordinarii qui velit tales ecclesias habere ut paroeciales, si religiosi, ad quos eae ecclesiae pertinent, recusent Ordinario assentire? Sine dubio, magno usui erit ecclesias illas habere ut paroeciales, sed forte in posterum parochi nolint ecclesias paroeciales aedificare.

Notandum iterum hanc paragraphum de habendis religiosorum ecclesiis pro usu paroeciae revera ad rem non facere, cum titulus agat de unione et divisione paroeciarum.

IV et V. Similiter paragraphi IV et V ad rem non faciunt; agitur enim hoc titulo de unione et divisione paroeciarum.

Card. CENTO: Observationem faciam pure quoad formam art. VII, p. 6.[1] Loco expressionis, ut ita dicam, imperativae: « Sancta Sedes non amplius sibi reservet ... », reor magis discretum esset dicere: « Optandum est ut Sancta Sedes ... etc. ».[2]

Card. ALFRINK: Unum punctum tantum addere vellem ad n. VII, ubi dicitur: « Sancta Sedes non amplius sibi reservet beneficia curata ». Quare hic solummodo beneficia curata nominantur et cur non etiam beneficia non curata? Credo quod omnes Episcopi extra Romam difficulter vident quomodo ista reservatio utilis est Ecclesiae. Videtur relictum historicum, de quo quaesti sunt Episcopi iam in Conciliis praeteritis, iam in sec. XIV, in Concilio Viennensi. Post tot saecula patientia Episcoporum tandem aliquando videtur esse remuneranda.[3]

Exc. HURLEY: In Capite II (De Paroeciarum unione et divisione), ad I, propono ut textus emendetur ad legendum: « ita ut, quantum possibile sit, unaquaeque (scil. paroecia) numerum *duorum* (loco decem) millium paroecianorum non excedat ».

Ratio huius emendationis est quia de consilio et non de praecepto hic tractatur. Consilium autem de optimo, non de quodam malo minore, versari deberet. Iamvero cum paroecia numerum duorum millium paroecianorum excedit, difficile omnino est ei indolem imprimere verae communitatis populi Dei adunatae ad opera liturgica et mutuae caritatis peragenda.

Adest et alia ratio, quae pro regionibus valet in quibus multi sunt sacerdotes. Quando paroeciae magnae sunt, plus quam decem millia paroecianorum comprehendentes, evenit quod inter clerum pauci sunt parochi, et quidem provectioris aetatis, multi autem sunt vicarii cooperatores, inter quos etiam multi aetate seniores; immo raro ut sacerdotes parochi fiant antequam iubilaeum viginti quinque annorum celebraverint.

[1] Cf. p. 655.
[2] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.
[3] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

Quod malum est pro Ecclesia; nam, durantibus illis annis quibus salute et vigore pleniore pollent, occasione carent zeli sui sacerdotalis plene exercendi.

Rev. BROWNE: A) Inserendum utiliter esset alicubi, in § II Schematis Decreti, aliquid explicite de rationibus quae suadent ut parochia, pro posse, non sit nimis magna, plus minusve ut sequitur:

a) pro bona cura pastorali necesse est ut oves, i. e. singulae animae, a Pastore (vel a suis adsistentibus) cognoscantur;

b) item necesse est ut ipsi fideles Pastorem ut patrem cognoscant et ament;

c) cum parochia sit ipsa ecclesia localis, seu particularis, et cum sit congregatio quaedam fidelium non solum in ordine ad caritatem Dei per cultum Eius, et ad caritatem singulorum fidelium erga semetipsos propter propriam sanctificationem, sed etiam sit congregatio caritatis eorum ad invicem, iuxta expressionem antiquorum Patrum, Ecclesia congregatio caritatis, necesse est ut paroeciani se invicem aliqua mensura cognoscere possint.

Haec omnia difficilia sunt, ne dicam impossibilia in paroeciis nimis magnis.

Responderi posset: sed non habentur sacerdotes numero sufficienti. Et hoc verum in casu esse potest. Sed sumus in aliquo circulo vitioso quoad hoc, ob languorem vitae christianae in magnis parochiis, unde quoque provenit defectus vocationum.

B) In § II, art. III, revertitur quaestio de exemptione in verbis fortibus textus (legantur).Cum haec gravis quaestio poterit pluries in discussionibus Commissionis Centralis oriri, praeter ea quae de ipsa iam dicta sunt, opportunum videtur alium aspectum eiusdem, adhuc hic non explicite commemoratum, nunc commemorare. Exemptio, etsi in secundo suo momento, passivo scilicet, privilegium Religiosorum sit, in suo primo momento, activo scilicet, est exercitium praerogativae Romani Pontificis, Catholicae Ecclesiae Episcopi. Istud exercitium duo respicit:

a) statum ipsum religiosum ut, in multis suis membris, pastorali curae Romani Pontificis reservatum. (Haec cura utique pro magna parte exercetur per organa Suae Curiae, maxime per Sacram Congregationem de Religiosis);

b) sacrum ministerium Religiosorum in bonum totius Ecclesiae et omnium partium eiusdem a Romano Pontifice dirigendum, (utique iterum mediantibus SS. Congregationibus Suae Curiae).

Ex his apparet quod non possumus loqui de *iussu* Ordinarii loci quoad ecclesias exemptas. Agitur enim de iure ipsius Romani Pontificis priusquam de iure ipsorum Religiosorum.

Dum haec dicimus, nullo modo negare volumus nostrum officium sacrum collaborandi in omni possibili modo cum Excellentissimis locorum Ordinariis pro salute animarum, in bonum eorum gregum. Sed uti antea dictum est, salva exemptione, studendum erit de perfecto usu eiusdem in bonum totius Ecclesiae et omnium suarum partium.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet.

Card. MICARA: Placet.

Card. PIZZARDO: Placet cum animadversionibus adnexis. Schema utiles normas proponit ut in pluribus. Quaedam autem animadvertenda videntur:

1) Modus dicendi non videtur semper sufficienter Concilio aptus.

2) *In prima parte* n. I, maioris claritatis gratia dicatur: « salvo canone 471, §§ 1 et 2 », si canones Codicis in decretis citandi videntur.

3) In nn. II et VI dispositiones per se placent, sed in certis casibus melius erit quieta non movere.

4) *In secunda parte* n. I: principium dividendi paroecias nimium fidelium numerum habentes est bonum; sed evitetur determinatio alicuius numeri absoluti, quia magis attendendum est ad numerum sacerdotum in paroecia laborantium, ad distantias topographicas atque ad Ecclesiarum amplitudinem.

5) In n. VI addatur: « ad instar normarum vigentium in Iure Canonico ».

Card. ALOISI MASELLA: Placet.

Card. FERRETTO: Placet iuxta modum: scilicet habita ratione animadversionum ab Eminentissimis, Excellentissimis et Reverendissimis Sodalibus expositarum.

Card. LIÉNART: Placet. Omnibus propositionibus huius schematis assentio. Sed mihi videtur quod propositio in articulo secundo capitis secundi enuntiata, in qua da Religiosis agitur, opportunam offert occasionem ut formuletur quod iam a pluribus Patribus postulatum est, addendo scilicet: « In hoc casu, Religiosi, etiam exempti, Episcopis Ordinariis in re pastorali subiiciuntur, et cum aliis parochis, in fraternitatis signo, omnimodo cooperare debent ».

Card. TAPPOUNI: Placet.

Card. COPELLO: Placet.

Card. AGAGIANIAN: Placet iuxta modum expressum ab Em.mo Card. Ferretto.[1]

Card. McGUIGAN: Placet.

Card. GILROY: Placet.

Card. DE GOUVEIA: Placet iuxta observationes Em.mi Card. Pizzardo.

Card. FRINGS: Placet iuxta modum. Modus est: in cap. II, n. III, post verba « legitima conventione » addantur verba: « statuto horarum spatio pro functionibus paroecialibus habendis ».

In cap. II, n. V, post verbum « tempestive » addantur verba: « designato sacerdote ad tale munus idoneo ».

Card. CAGGIANO: Placet iuxta modum: scilicet adhaerendo observationibus ab Em.mis PP. Ferretto, Pizzardo, Valeri, König et a Rev.mo Magistro Generali Ordinis Praedicatorum factis.

Card. TIEN: Placet.

Card. VALERI: Placet iuxta modum: i. e. nn. II et III, tit. 2, pag. 7,[2] aliquo modo modificentur, scilicet ad II ultima verba: « aut ipsius Episcopi », deleantur ita ut periodus finiatur cum verbis: « ad nutum S. Sedis ».

Item ad n. III, ad lineam 4, deleantur verba « si casus ferat », quia mutua concordia inter Episcopum et Religiosos fovenda est ut fructus uberiores pro Ecclesia habeantur.

Card. DE LA TORRE: Placet.

Card. SIRI: Placet iuxta modum: scilicet habita ratione voti expressi ab Em.mo Cardinali Ferretto, et attento quod hoc decreto certe servatur Episcoporum libertas, sed eorum etiam *responsabilitas* augetur.

Card. LÉGER: Placet, cum quibusdam animadversionibus ad I, pag. 7.[3]

1) Non est tam facile paroecias dividere in civitatibus propter rem oeconomicam et carentiam sacerdotum.

2) Proponimus introductionem novae paragraphi, ubi statueretur quod ecclesiae ita in posterum constructae esse debent, ut fideles oneribus pecuniariis non premant; ut sacerdotes a ministerio non removent ob necessitatem pecuniam colligendi; ut non sint excessivi pretii, quando tantae sunt necessitates pro operibus caritativis et apostolicis Ecclesiae.

---

[1] Ex taeniola magnetica.

[2] Cf. p. 656.

[3] Cf. p. 656.

Card. GRACIAS: Placet iuxta modum [1] cum observationibus factis a Magistro Generali O. P. Browne circa § I, in respectu numeri paroecianorum.

Card. CENTO: Placet iuxta modum: habita ratione observationum quorundam Patrum. Mea est sequens: pag. 6,[2] in numero VII, loco expressionis, ut ita dicam, imperativae qua incipit, ponatur magis discrete: « Optandum esset ut Sancta Sedes non amplius etc. ... ».[3]

Card. GARIBI Y RIVERA: Placet iuxta modum: in prima parte n. VII adhaereo animadversioni ab Em.mo Card. Cento factae.

In secunda parte quoad n. IV non video cur institutum erigendum sit ad ecclesias aedificandas.

Card. GODFREY: Placet.

Card. CONFALONIERI: Placet; quaedam minima modificentur iuxta observationes.

Card. RICHAUD: Placet: adhaesione facta ad observationem Em.mi Card. Alfrink de beneficiis non curatis in n. VII I^{ae} partis et si in n. I II^{ae} partis consideretur non solum numerus incolarum catholicorum, sed praesertim numerus baptizatorum qui practicam religiosam satis sequuntur.

Card. KÖNIG: Placet iuxta modum: ut solvantur dubia exposita in folio apposito.[4]

Card. MARELLA: 1) De paroeciarum provisione: Placet. Quae enim proponuntur de abolendo iure praesentationis et electionis necnon reservationis Papalis paroecias quod spectat, plene concordant cum votis Commissionis de Episcopis et Dioeceseon regimine. Fortasse melius est ut in propositione I referatur etiam can. 456, ita ut propositio sit: « ... salvis canonibus 456 et 471, par. 2 C. I. C. », si canones citari debent in Concilio.

2) De paroeciarum unione et divisione. Propositiones omnes placent iuxta modum. Modus est ut aliquae componantur et compleantur cum propositionibus Schematum « De rationibus Episcopos inter et parochos », « Episcopos inter et religiosos » et « De cura animarum », quae a Commissione de Episcopis et Dioeceseon regimine mox exhibebuntur.

---

[1] Cf. pp. 659-660.
[2] Cf. p. 655.
[3] Cf. p. 660.
[4] Cf. pp. 658-659.

Card. TESTA: Placet.

Card. MUENCH: Placet.

Card. MEYER: Placet iuxta modum: i. e. iuxta observationes factas ab Em.mis et Exc.mis Patribus, praesertim eas a Card. Léger et ab Em.mo Card. König factas.

Card. TRAGLIA: Placet iuxta modum: ita tamen ut ratio habeatur de iis quae sunt notata a Patribus.

Card. DOI: Placet.

Card. ALFRINK: Placet iuxta modum:[1] in n. VII, pag. 6[2] deleatur vox « curata ».

Card. SANTOS: Placet iuxta modum: i. e. secundum observationes Em.morum Cardinalium Ferretto et Pizzardo.

Card. QUINTERO: Placet.

Card. CONCHA: Placet iuxta modum: non videtur consignandus n. II schematis. Neque n. III, quamvis optanda sit abolitio iuris praesentationis. Hoc in prima parte schematis. In secunda parte supervacaneus videtur Art. IV.

Card. DI IORIO: Placet.

Card. ROBERTI: Placet iuxta praecedentes animadversiones.

Card. JULLIEN: Non placet: res enim videtur ad C. I. C. emendationem pertinere, non ad disceptantionem celebrandi Concilii Oecumenici.

Card. LARRAONA: Placet iuxta modum:

1) Ita ut agatur tantum de beneficiis *curatis* et quidem non religiosis de quibus est quaestio communis seu mixta. Item de illis quae Card. Marella innuit.

2) Prout in voto Card. Ferretto et Valeri ac Rev.mi P. Magistri O. P.

3) Sermo technicus deficit in pluribus quae separatim noto.

4) S. Sedes oratur non ipsi imponitur.

---

[1] Cf. p. 660.
[2] Cf. p. 655.

I. Generatim.

Generalis Schematis directio et spiritus *placent;* plura, nec levia, *minus placent;* aliqua *displicent.*

Vix non omnia, fere intacto spiritu, limari, expoliri, perfici ita possunt, ut inde Schema acceptare liceat. Commissioni correctionum Schema subiici posset.

II. In particulari.

A. *De paroeciarum provisione*:

a) Introductionem totam supprimerem, quia plures continet affirmationes et insinuationes quae, cum necessariae non sint, tam sub respectu historico, quam sub respectu iuridico vel sub respectu venerationis Sanctae Sedi debitae, castigatione non levi indigerent, ut ad serenam, obiectivam veritatem accedant.

b) Ad I. - 1) Melius si non citarentur Codicis canones, ex rationibus heri allatis.

2) Textus ita melius redigi posset: « Provisio paroeciarum, *servatis iuris regulis quoad idoneitatem personarum* (n. V, VI) *et exceptis casibus expresse exceptis* (c. 471 § 2), Ordinario loci competit; revocatis proinde privilegiis, iuribus quaesitis ac consuetudinibus omnibus nominandi, eligendi, praesentandi. Salvis quoad formam abolitionis privilegiorum ac iurium praecedentium nn. II-IV. (Cf. cc. 152, 455 §1, 1450-1451).

B. *De Paroeciarum unione ac divisione*:

Art. I - *a*) Forsan « circiter » opportune adderetur (ne Episcopus ab eo die tormento a fidelibus vel a clericis subiiciatur, in quo numerum decem milium superet).

b) Item, posset utiliter addi: non excedat, imo nec attingat, si parocho ob *paroeciae difficultates* (extensio, incommoditas, conditio) et *adiutorii defectum* (scilicet, ob carentiam Coadiutorum seu Cooperatorum) impossibile prorsus sit de ipsa curam gerere.

Art. II - Hic articulus, ut videtur, dum in Art. I n. I salvatur can. 471 § 2, agere tantum intendit de paroeciis non religiosis sed saecularibus, singulis religiosis commissis non Communitati concreditis. Certo non est forma optima nec pro vita religiosa et religioso, nec pro paroecia; sed non diffiteor ipsam quandoque necessariam esse posse.

Haec praecipue notanda veniunt:

a) Favore Ordinariorum non dicerem « quatenus deficiant », sed « *quatenus deficiant vel iustis de causis non sufficiant* », quia non raro

sacerdotes saeculares adsunt, sed renuunt, vel praeferendi sunt in casu religiosi quia practice non inveniuntur sacerdotes saeculares dispositi.

b) Si non sunt paroeciae religiosae, theoretice admitti posset « *commissio ad nutum ipsius Episcopi* », sed haec in damnum converti potest paroeciae et dioeceseos, quia in casu et deerit interesse pro paroecia et humanum est ipsos religiosos ad nutum proprium ipsam admittere.

c) Religiosus obligari non potest ut sit parochus extra propriam ecclesiam, nisi tale sit ministerium Instituti, et praevius adsit Superioris consensus. Sane, sicut Superior auferre potest parochum in ecclesia religiosa (can. 454 § 5), ita et poterit non dare. Praeterea notandum est quod religiosi admittuntur ad propria ministeria (can. 497 § 2) et non nisi salvo iure specifico et religiosa observantia ac disciplina, et quidem, eorum iudicio, possunt ad alia ministeria adhiberi.

Art. III - Ut proponitur, prorsus reiiciendus est quia iuri contrarius (can. 609), ad arbitrarietatem ansam facilem praebens.

a) Si ecclesia exempta est, evidenter Ordinarium hoc agere posse absurdum est sine Sanctae Sedis dispensatione, venia, praecepto.

b) Episcopi, fundatis novis paroeciis, ecclesias magis centrales vel meliores a religiosis requirerent ad paroeciam ibi collocandam.

c) Non construerentur amplius paroeciae in loco ubi adsit quaedam religiosa ecclesia.

d) Inde valedicetur ministerio religiosorum in civitatibus cum damno et populi contrarietate.

e) Esset fons litium, invidiarum, aemulationum.

Card. HEARD: Placet.

Beat. GORI: Placet.

Beat. CHEIKHO: Placet.

Exc. FELICI: Placet.

Exc. O'CONNOR: Placet iuxta modum: attenta diversitate conditionum in quibus ministerium pastorale perficitur in variis terrae regionibus, maior libertas in his rebus Ordinario loci relinquatur.

Exc. UJČIČ: Placet iuxta modum cum observationibus Cardinalium König et Alfrink.

Exc. RYAN: Placet.

Exc. CHÁVEZ Y GONZÁLEZ: Placet.

Exc. SILVA SANTIAGO: Placet iuxta modum: cum observationibus Em.mi Card. Gracias quoad n. V, primae partis, et Em.mi Card. Pizzardo quoad n. I, secundae partis, et iuxta ea quae exposita fuerunt ab Em.mo Card. Larraona et a Rev.mo Generali O. P.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: secundum interpretationem a Commissione de Disciplina cleri et populi christiani, et diversas observationes Patrum factas in hoc Schema.

Exc. CAMPBELL: Placet iuxta modum: iuxta observationes ab Em.mo Card. Godfrey factas.

Exc. BERAS: Placet.

Exc. COORAY: Placet. Tamen in n. I, pag. 7[1] minuatur numerus paroecianorum uniuscuiusque paroeciae. Melius erit non indicare numerum determinatum.

Exc. McKEEFRY: Placet, attentis dubiis Em.mi Card. König et observatione Ill.mi Archiepiscopi Hurley, quae consideranda erit.

Exc. LEFEBVRE: Placet.

Exc. HURLEY: Placet iuxta modum:[2] scilicet iuxta observationes Sodalium.

Exc. LANDÁZURI RICKETTS: Placet iuxta modum: ratione habita observationum Em.morum, Exc.morum membrorum huius Commissionis et Rev.mi Magistri Generalis O. P.

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum: habita ratione animadversionum Em.morum Cardinalium König, Gracias, Marella et Léger.

Exc. ŠEPER: Placet.

Exc. BAZIN: Placet.

Exc. BERNARD: Placet iuxta modum: attentis observationibus Em.mi Card. Marella.

Exc. BERNIER: Placet.

Exc. YAGO: Placet.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet.

---

[1] Cf. p. 656.
[2] Cf. p. 660.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placet iuxta modum: bonum est dare Ordinariis libertatem in paroeciarum provisione, sed aliqua cautio mihi videtur sumenda esse, ne sine gravi ratione parochi mutentur, ut non raro fit, a Praelatis nimis petulantibus, ita ut sacerdotes nolint aliquod programma proponere ad renovationem vel ameliorationem paroeciae, cum nesciant utrum possint permanere aliquot annis in eodem loco.

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: ratione habita de iis quae dicta sunt a Rev.mo P. Superiore Generali Fratrum Praedicatorum.

Exc. JELMINI: Placet iuxta modum: opportunum videntur relationes inter Episcopos et religiosorum Superiores quoad curam animarum de qua in n. 2° et 3° « de paroeciarum unione et divisione » esse perfectius declarandae, ratione concordiae et ministerii fructus.

Exc. SUHR: Placet iuxta modum: secundum observationes Rev.mi Magistri Generalis O. P.

Exc. SCHARMACH: Placet.

Rev. GUT: Placet iuxta modum: sed omnia, quae exemptionem religiosorum tangunt, accuratiori adhuc examini supponantur, sicut exposuit Magister Generalis O. P. Ne in obscuro relinquatur relatio inter Episcopos et Superiores religiosos.

Rev. BROWNE: Placet iuxta modum: i. e. iuxta observationes factas sive ab aliis Patribus, sive ab infrascripto.[1]

Rev. SÉPINSKI: Placet iuxta modum: ratione habita observationum quae factae sunt ab Em.mo Card. Valeri et a Rev.mo P. Browne, Magistro Generali O. P. In II parte, n. II, pag. 7:[2] « Locorum Ordinarii, quatenus deficiant sacerdotes saeculares, animarum curam religiosis a Superiore praesentatis ad normam iuris communis et particularis committant ad nutum Sanctae Sedis ».

Rev. JANSSENS: Placet.

Card. CIRIACI: Antea permittas quod aliquid dicam circa quaestionem nuper actam.

Ego convenio perfecte cum omnibus observationibus factis ab Em.mis et Exc.mis Patribus: omnes iustae sunt. Convenio etiam cum observatione facta ab Em.mo Alfrink, tamen scilicet ego convenio cum

[1] Cf. pp. 661-662.
[2] Cf. p. 656.

illo quod etiam reservationes pro canonicatibus debeant auferri, exceptis dignitatibus. Tamen hic hoc dictum non est, quia hic agitur tantummodo de beneficiis curatis, venit deinde tractatio generalis de beneficiis in genere, ubi haec quaestio tractabitur.

VIII

DE OBLIGATIONIBUS PAROCHORUM

(Sexta Congregatio: 14 nov. 1961)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE DISCIPLINA CLERI ET POPULI CHRISTIANI

Paroeciale officium maximi est momenti, licet non divinae sed ecclesiasticae tantummodo institutionis; parochis enim nobile et gravissimum munus commissum est opem ferendi Episcopo in administranda ordinaria et immediata cura animarum, quocirca merito appellati sunt « adiutores et cooperatores Episcopi ». Quamplura a Conciliis et a Romanis Pontificibus procedente tempore statuta sunt, ut parochi rite incumbant in munia pastoralia ad uberiores fructus percipiendos, cum ex institutione fidelium de his quae credere et agere debent ad sanctificationem et salutem aeternam assequendam, tum ex facta ab iis administratione sacramentorum. Denique in *Codice Iuris Canonici* facultates et iura accurate definita sunt, quae parochis ratione sui officii competunt, ut proprium ministerium apte exercere possint; praecipue autem in eodem Codice parochorum obligationes diligenter determinatae sunt, ut cum sollertia et zelo apostolico fideles sibi commissos doctrinam christianam doceant eosque cum prudentia et caritate et efficacia regant.

Novissimis autem hisce temporibus, ob rerum et personarum adiuncta quae etiam fideles a Dei amore et servitio avertunt, perdifficile est ut ministerium pastorale competenter ac fructuose exerceatur. Quocirca animus parochis addatur oportet ut munere suo apte accurateque fungantur, eorumque praecipuae obligationes firmiter urgeri debent, nonnullis additis novis peculiaribus praescriptis et quibusdam etiam innovationibus factis praescriptorum actu vigentium.

Quare haec proponuntur quae sequuntur:

I. In paroeciis instauretur parochi et vicariorum vita communis, quatenus iudicio Episcopi id fieri possit, pro locorum adiunctis ac moribus.

II. Parochus obligatione tenetur residendi in domo paroeciali prope suam ecclesiam. Loci tamen Ordinarius iusta de causa permittere potest ut parochus alibi commoretur, etiam extra paroeciam praesertim in domo plu-

ribus parochis communi, dummodo tamen paroecialium perfunctio munerum nihil exinde detrimenti patiatur.

III. Parochus, feriarum seu vacationum gratia, a paroecia quotannis ne absit ultra unum mensem, nisi Ordinarius diuturnius vacationum tempus, iusta de causa, concedendum putaverit.

IV. Cum absentia ultra hebdomadam, quacumque de causa, est duratura, parochus, praeter legitimam causam, habere debet Ordinarii scriptam licentiam et vicarium substitutum sui loco relinquere, ab eodem Ordinario probandum. Quem si non relinquerit, munus substituti assumat sacerdos de quo in can. 472, n. 2.

V. Etiam pro tempore brevioris absentiae, infra hebdomadam, parochus ne discedat nisi fidelium necessitatibus apte providerit.

VI. Debet parochus post captam possessionem, omni exiguitatis redituum excusatione aut alia quavis exceptione remota, Missam pro populo sibi commisso applicare singulis diebus dominicis. Item, unam Missam pro populo applicare debet in festo Nativitatis Domini.

VII. Parochus Missam pro populo applicandam celebret die quo iure adstringitur, nisi iusta de causa alia die celebranda ei videatur.

VIII. Parochus Missam pro populo applicandam celebret in ecclesia paroeciali aut, si plurium paroeciarum curam habet, alternis vicibus in ecclesia paroeciali singularum paroeciarum sibi commissarum, nisi tamen rerum adiuncta Missam alibi celebrandam exigant aut suadeant.

IX. Debet parochus in archivo paroeciali sedulo colligere ac diligenter custodire omnia documenta quae necessitatis vel utilitatis causa servari debent, cuiusmodi sunt: inventarium rerum paroecialium tum immobilium tum mobilium, ad normam can. 1522, n. 2; documenta et instrumenta quibus iura ecclesiae in bona nituntur, ad normam can. 1523, n. 6; tabella piarum fundationum cum adnotatione singulorum onerum quibus gravantur eorumque implementi, ad normam can. 1549, §§ 1 et 2; libri paroeciales et liber de statu animarum, ad normam can. 470, § 4; documenta quibus probantur indulgentiae et privilegia concessa; documenta de authenticitate sacrarum reliquiarum, et indices reliquiarum antiquarum quae publicae venerationi exponi consueverint; libri confraternitatum vel piarum unionum cum adnotatione indulgentiarum, privilegiorum et aliarum gratiarum, quae eis singulis concessa sunt, necnon cum notula sodalium qui eisdem sunt adscripti; libri in quibus notantur ea quae ad historiam et chronicam paroeciae attinent; et alia id genus.

X. Pro universa Ecclesia quantum fieri poterit, *directorium* administrativum statuatur, in quo habeantur exempla documentorum quae ad varias dioeceses, etiam diversae nationis, mitti debent, et modus definiatur ea transmittendi. In conferentiis Episcoporum cuiusque regionis vel nationis praefato directorio peculiares determinationes addantur pro diversis locorum exigentiis.

XI. Exempla documentorum ad statum animarum spectantium, quae ad exteras regiones sint transmittenda, non solum lingua vulgari sed etiam lingua latina in eodem folio inscribantur.

XII. In conferentiis Episcoporum cuiusque regionis vel nationis forma determinetur conscribendi librum aut schedarium de statu animarum, in quo ea etiam adnotentur quae attinent ad migrationes fidelium.

Singulis fidelibus singulisve familiis catholicis parochi testimonium tradant in quo, iuxta normas ab Episcopis datas, adnotetur fides religiosa quam profitentur.

XIII. Ut bona temporalia paroeciae rite administrentur, parochi aliique bonorum temporalium paroeciae administratores statis ab Ordinario loci temporibus consilio etiam laicorum utantur, qui praesertim in re oeconomica sint vere periti.

XIV. Parochus invigilet ut accuratum ac distinctum sit inventarium, in archivo asservandum, rerum paroeciae immobilium et mobilium pretiosarum aliarumve cum descriptione atque aestimatione earundem; itemque invigilet ut in illo quaelibet immutatio adnotetur quam patrimonium subire contingat (cf. can. 1522, nn. 2 et 3).

XV. Parochum inter et vicarios cooperatores conversatio instituatur ad instar familiae, et parochus sincera caritate vicarios cooperatores prosequatur, eos consiliis et auxilio adiuvet ac dirigat, iisque potissimum exemplo assit; vicarii cooperatores autem filialem reverentiam parocho praestent eique, paroeciae pastori et rectori, semper prompto animo obsequantur.

XVI. Iure utique et auctoritate sua utens, tamen parochus rerum agendarum ordinem rationemque communicet cum vicariis cooperatoribus, quorum etiam consilium audiat de gravioribus paroeciae negotiis.

XVII. Vicarii adiutricem operam parocho « in opus ministerii » summo studio navare ne omittant, et cum eo difficultates atque obstacula superare satagant quae forte in cura animarum exercenda exurgant.

Iidem vicarii prudentissime caveant quascumque fidelium factiones, quae plenae et perfectae communi concordiae obstent.

XVIII. Parochus statis temporibus per annum conventus cum vicariis habeat, in quibus, eo moderatore, variae necessitates paroeciae attente perpendantur et aptior agendi ratio in bonum animarum rite definiatur.

XIX. Sine parochi licentia vicarii nulla munera extra fines paroeciae obeunda in se recipiant, quae proprii paroecialis officii implementum quomodocumque impedire possint.

XX. Cum vicarii sint parochi cooperatores in cura animarum exercenda, quod munus ad parochum praecipue pertinent, hic nec eos nimis arceat ab activitatibus pastoralibus, nec eos nimiis oneribus gravet. Quare singuli vicarii: *a*) cotidie congruum quietis tempus habeant, ne in vita spirituali aut in corporis valetudine detrimentum patiantur; *b*) quotannis vacationibus saltem per tres hebdomadas fruantur, sive continuas sive intermissas; *c*) Congressibus interdum interesse possint, qui ad eorum formationem perficiendam

utiles censentur; *d*) congruo spatio temporis singulis hebdomadis disponere valeant, quo studiis praesertim ecclesiasticis incumbere possint et ad varia opera ministerii pastoralis rite exercenda sese praeparare possint.

XXI. Iuniores vicarios cooperatores parochus sibi peculiariter commendatos habeat. Item, ubi adiuncta id suadeant, parochus vicariis cooperatoribus — his praesertim qui experientia iam sint probati — libenter committat peculiare aliquod pastorale munus sub sua auctoritate exercendum.

XXII. Vicariis paroecialibus iusta retributio assignetur secundum normas statutas ab Ordinario loci.

XXIII. Vicarii et parochi, ad aliam paroeciam vel ad aliud officium translati, nullimode sese amplius negotiis immisceant paroeciae cui addicti erant.

Textus definitive probatus in Sessione Generali habita diebus 17-22 iulii 1961.

2) RELATIO EM.MI P. D. PETRI CARD. CIRIACI PRAESIDIS COMMISSIONIS DE DISCIPLINA CLERI ET POPULI CHRISTIANI

Quoad obligationes parochorum sunt duae quaestiones considerandae a Commissione pro Disciplina cleri et populi Christiani. Una est de obligationibus parochorum, quae scilicet solum respicit obligationes personales, deinde est alia et longa tractatio, quae fortasse erit tractatio maioris momenti huius sessionis, scilicet de cura animarum in paroeciis. Et ista, sicut generali modo dictum est, est quaestio mixta, quae deinde postquam hic discussa erit, definietur cum aliis Commissionibus.

Obligationes personales parochorum dividuntur in tres classes: *a*) obligationes erga ecclesiam paroecialem; *b*) obligationes erga fideles; *c*) obligationes erga vicarios cooperatores.

Quoad obligationes erga ecclesiam paroecialem, pauca dicenda sunt, nam agitur de archivo, de documentis, praesertim magni momenti sunt documenta Confraternitatum, piarum unionum et associationum quae sunt in parochia. Generatim non habetur multa cura de istis; nam est modus, etiam ex parte parochi, et etiam ex parte Curiae, providendi et vigilandi circa has associationes.

Quoad obligationes erga fideles, agitur de residentia in paroecia et de Missa pro populo. Est aliquatenus severa dispositio. Sed hic irrepsit quidam error materialis. Missa pro populo debet dici non solum diebus dominicis, sed etiam diebus festis etiam suppressis. Multi Episcopi petunt a Congregatione Concilii dispensationem a festis suppressis et utuntur eleemosyna ad necessitatem dioecesium. Quaestio de binatione, trinatione

et quaestio etiam de Missa pro populo, est quaestio magni momenti pro omnibus Episcopis, non tantum relate ad istas Missas, quantum ad relativas eleemosynas.

Quoad tertium est magni momenti relatio inter parochum et cooperatorem. Ego fui vicarius cooperator quando exivi a Seminario et habui magnam fortunam habendi sanctum parochum et fiebat vita communis inter parochum, me et etiam duos officiales Curiae Romanae qui vivebant in parochia et non solum laborabant in Congregatione sed etiam iuvabant in labore ecclesiae. Potest esse quod ego fuerim optimista. Nam ego recepi a parocho munus dirigendi domum et praesertim culinam et hic evidenter est quod ego habebam omnem utilitatem paroeciae. Sed certe non solum debet parochus habere caritatem erga cooperatorem, debet eum dirigere, potest dici quod plus valet bonus parochus quam bonus Rector Seminarii. Nam est parochus qui dirigit presbyterum in difficilibus conditionibus, nam quando quis exit e Seminario sunt omnes curae et ibi invenitur pauperrimus viceparochus solus et hinc parochus debet habere hoc munus dirigendi eos qui erunt futuri parochi et exceptionaliter futuri Cardinales.[1]

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. Gracias: Ad II. Provisiones huius paragraphi substantialiter sunt eaedem atque eae quae continentur in Canone 465. Addendo verba « etiam extra paroeciam », novus Canon propositus clare affirmat Episcopum iusta de causa posse permittere ut parochus commoretur etiam extra limites suae paroeciae. Stricte loquendo haec verba non erant necessaria, siquidem Canon 465 non imponit obligationem residendi intra limites paroeciae cum iusta causa ad id adsit et Episcopus hoc permittat. Additio tamen « etiam extra paroeciam » hoc ipsum in clariorem lucem ponit.

Novus Canon his verbis « praesertim in domo pluribus parochis communi » suggerit communem residentiam pro pluribus parochis. Hoc non videtur esse practicum, saltem in nationibus Missionum ut in India, ubi parochi non possent adaequate adimplere suas obligationes erga paroeciam ob defectum requisitae proximitatis cum paroecia.

Ad III. Antea, secundum praescriptionem Canonis 465, § 2, parochis vacationes regulariter permittebantur per duos menses sive continuos sive intermissos et Episcopus poterat extendere aut breviare hoc tempus

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica

gravi de causa. Nunc proponitur ut vacationum tempus reducatur ad unum tantum mensem omni quoque anno et ut Episcopus possit id extendere iusta de causa, quae non debet necessario gravis esse. Optandum tamen esset ut clare statueretur utrum hic mensis sit continuus an intermissus. Nam aliquis parochus, verbi causa, posset sibi sumere aliquas breves vacationes semel atque iterum durante anno et deinde sibi vindicare ius habendi vacationes per mensem in fine anni: possetne hoc iustificari attendendo ad provisiones n. III?

Ad IV. Parochus debet habere scriptam licentiam sui Ordinarii tantum quando absentia a sua paroecia se extendit ultra hebdomadam. Hoc concordat cum antiqua legislatione. Sed forsan melius esset aliquam provisionem facere, iuxta quam parochus deberet habere approbationem sui Ordinarii etiam cum debeat abesse a sua Dioecesi. Ordinario modo sacerdotes informant Episcopum quando volunt ire extra dioecesim. Sed possent dari casus in quibus parochus posset abesse a sua dioecesi etiam inscio Episcopo et hic tantum ab aliis certior fieret de hac absentia. Praesertim nunc, cum iter aëreum communius in dies evadat, intra hebdomadam sacerdos posset venire in aliquam exteram nationem, inscio Episcopo, et adhuc esset in suo iure. Verum est hos casus raros esse futuros, sed tamen utile videtur provisionem pro ipsis facere. Quod de parochis dicitur, deberet se extendere aliquo simili modo ad vicarios.

Statutum est in eadem paragrapho, debere applicari provisiones Canonis 472, § 2, cum parochus relinquit paroeciam quin provisionem de substituto faciat. Notandum est provisiones Canonis 472, § 2, loqui de Vicario Oeconomo et non de Vicario Substituto. Deberet dici provisiones Canonis 472, § 2, applicari nostro casui « mutatis mutandis ».

Ad V. Hic agitur de obligatione quam parochus habet adaequate providendi in casu absentiae infra hebdomadam. Si absentia parochi est tantum per hebdomadam vel infra, notandum est sacerdotem, qui eum substituat, non esse memoratum inter vicarios paroeciales, etiam ut substitutum. Nullam iurisdictionem accipit a Codice. Delegatio, quam potest accipere a parocho ad universitatem causarum, non habet efficaciam ad conferendam iurisdictionem pro audiendis confessionibus et generaliter tenetur esse inefficacem ad conferendam generalem delegationem pro matrimoniis. Nonne melius esset accuratius definire potestatem talium substitutorum aut etiam providere pro eorum iurisdictione ad vitandas practicas difficultates? Haec iurisdictio est speciali modo necessaria in nationibus missionum, siquidem potest accidere ut parochus, qui reliquit substitutum, non delegaverit eum pro particulari matrimonio quod debeat contrahi in sua absentia, et substitutus non possit accipere tempore opportuno delegationem ab Ordinario.

Ad X. Hic proponitur « directorium administrativum » pro universa Ecclesia. Tale « directorium administrativum » potest esse magni iuvaminis: sed non apparet quomodo hoc possit venire sub titulo « De obligationibus parochorum ». Forsan posset suggeri ut in unaquaque dioecesi deberet esse uniformitas relate ad inscriptiones Baptismorum, Matrimoniorum, Scripta Testimonia, etc. Legislatio de hac re inserviret ad tollendas plures differentias in officialibus inscriptionibus diversarum paroeciarum.

Ad XVII. Canones 471-476 loquuntur de diversis Vicariis. In hac paragrapho non clare apparet ad quosnam vicarios se referat legislator. Proposita legislatio videtur esse pro Vicariis Cooperatoribus. Esset, ergo, melius ut loco verbi « Vicarii » diceretur « Vicarii Cooperatores ». Idem valet pro sequenti paragrapho, in qua verbum « Vicarii » apparet loco « Vicarii Cooperatoris ».

Ad XIX. In hac paragrapho dicitur Vicarios non debere in se recipere ulla munera extra fines paroeciae obeunda, quae impedire possint adimpletionem suorum officiorum. Non intelligitur cur praecise verba « extra fines paroeciae » sint adhibita. Si aliquod munus impedit adimpletionem proprii officii, tale munus non debet sumi et indifferens est utrum hoc munus debeat peragi extra an intra limites paroeciae.

Card. Garibi y Rivera: Prima animadversio est ea ipsa facta ab Em.mo Card. Gracias. Paragraphus III non videtur opportuna ut iacet, quia in can. 465, § 2, « duo menses » conceduntur unicuique et non videtur opportunum limitare talem facultatem.

In conclusione § XVI, credo opportunum quod ad verba: « Iure utique et auctoritate sua utens, tamen parochus rerum agendarum ordinem rationemque communicet cum vicariis cooperatoribus », addatur « tempore opportuno », quia saepe parochi ultimo momento dant dispositiones vicariis, quae non raro incommoditatem magnam pro ipsis ferunt.

In conclusione § XIX: « sine parochi licentia vicarii nulla munera extra fines paroeciae obeunda in se recipiant, quae proprii paroecialis officii implementum quomodocumque impedire possint », mihi videtur opportunum addere: « in dubio parochus et vicarius Episcopum possunt adire ».

Et in conclusione XX, sub lit. b), etiam non video opportunum minuere vacationes pro sacerdotibus et relinquere solummodo tres hebdomadas, quia in Codice mensis conceditur ipsis.[1]

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet.

Card. MICARA: Placet iuxta modum: Admittuntur quidem et probantur Parochorum obligationes prout in schemate decreti, at videtur maxime urgenda esse potiora ipsorum officia, pastoralia scilicet, animarum regimen et salutem spectantia. Inter praecipua memoranda esse censeam sollertem curam vocationum ecclesiasticarum et laicorum ad apostolatum cooperationis seu Actionis Catholicae. Parochis in primis — ut Romanae Synodi verbis utar — « cordi sit ecclesiasticas vocationes quaerere et colere iique, cum Spiritus Sancti opera suam coniungentes, adulescentes ita parent ut in iis vocationis germen crescere possit » (art. 464).

Card. PIZZARDO: Placet. In schema decreti *de obligationibus Parochorum* aliqua mihi videntur esse adnotanda.

Opportunum puto indicationem apertam addere de fovendis auxiliis ad paroeciam in permultis suis necessitatibus adiuvandam:

a) *sive in re spirituali,* praesertim per fraternitatem et bonam consuetudinem inter clericos omnes in paroecia commorantes, inter clericos dioecesanos et religiosos, inter parochum et religiosas sororum familias;

b) *sive in re oeconomica,* opes colligendo per pias Consociationes, praesertim quae a S. Vincentio a Paulo nominantur, vel per eos qui Actioni Catholicae adscripti sunt.

Card. ALOISI MASELLA: Placet iuxta modum: Modus est:

a) decretum solum obligationes urgeat maioris momenti, quin ad singulas determinandas Concilium descendat; quod Codicis Iuris Canonici proprium est;

b) statutum vicariorum cooperatorum (articulis XV-XXIII) ad maiora contrahatur, in Codice Iuris Canonici complendum;

c) ad art. IV quod attinet: Placet, at in fine adderem: « qui locum parochi teneat in omnibus quae ad curam animarum spectant », vel « cum plena potestate paroeciali », ut praecaveatur invalida matrimoniorum assistentia.

Card. FERRETTO: Placet.

Card. LIÉNART: Placet iuxta modum: Omnibus propositionibus huius schematis assentio. Duo tamen addere vellem.

Ad IX. Inter documenta, quae parochus in archivo paroeciali colli-

gere debet, numerare etiam oporteret « inquisitiones canonicas ad matrimonium ».

Ad XV. Ubi de vicariis cooperatoribus agitur, opportunum in lucem edere munus quo funguntur vicarii. Maxime enim importat ut neque a parochis neque a seipsis ut in servitio parochi positi aestimentur, sed ut veri cooperatores, qui, cum parocho et sub eius auctoritate, curam animarum assumunt et coram Deo responsabilitati parochi participant.

Card. TAPPOUNI: Placet.

Card. COPELLO: Placet.

Card. AGAGIANIAN: Placet.[1]

Card. MCGUIGAN: Placet iuxta modum: secundum admonita Eminentissimorum Gracias et Meyer.

Card. GIRLOY: Placet.

Card. DE GOUVEIA: Placet iuxta modum: scilicet:

a) in n. VI tollantur verba: « aut alia quavis exceptione remota », et inserantur verba: « nisi Ordinarius licentiam habeat a Sancta Sede quasdam Missas pro populo applicare faciendi in favorem Seminarii Dioecesani »;

b) in n. XIX adiungatur verbum « Ordinarii », i. e. « sine Parochi aut Ordinarii licentia ».

Card. PLA Y DENIEL: Placet.

Card. FRINGS: Placet.

Card. CAGGIANO: Placet iuxta modum: adhaerendo propositionibus ab Em.mis Patribus factis.

Card. TIEN: Placet iuxta modum: Parochi ipsi vel etiam vicarii generales pro posse visitent familias fidelium semel in anno, vel saltem intra duos annos, et dent opportunitatem conversandi cum suis fidelibus ad obtinendam et fovendam familiaritatem et amicitiam; et hoc modo facile directionem eis dare possunt.

Card. VALERI: Placet iuxta modum, seu cum paucis modificationibus a quibusdam Em.mis et Exc.mis Patribus indicatis.

Card. DE LA TORRE: Placet.

[1] Ex taeniola magnetica.

Card. SIRI: Placet iuxta modum: censeo textum esse emendandum aliquatenus, ratione habita adnotationum factarum et bene attendendo quod pars dispositiva — cum agatur de lege — sit omnimode definita.

Card. D'ALTON: Velim ut mentio fieret de illa obligatione gravissima, de qua locutum est Concilium Tridentinum, obligatio nempe pastoris cognoscendi « oves suas ». V. g.: « Parochi et vicarii cooperatores omni nisu contendant ut suas oves personaliter cognoscant, sive visitatione pastorali in domibus fidelium, sive aliis modis, secundum mores et circumstantias locorum ».

Card. LÉGER: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones.

Ad quid paragraphus secunda paginae 8[1]? Utrum agitur de testimoniis quae dantur, quando fideles id postulant, relate ad sacramenta recepta?

Pag. 9,[2] addendum esse videtur ad XVIII, ad mentem eiusdem paragraphi: « Item parochi eiusdem regionis et vicarii, statutis temporibus per annum conventus habeant, sub auctoritate Ordinarii loci ».

Pag. 9,[3] addantur ad XIX duo verba: « Sine *Ordinarii vel* parochi licentia ... ».

Apud quasdam regiones est res magni momenti. Etenim vicarius potest accipere a potestate civili munus docendi vel opus sociale faciendum, cum salario plurium millium dollariorum.

Card. GRACIAS: Placet iuxta modum.[4]

Card. CENTO: Placet, ratione habita observationum quorundam Patrum praesentium.

Card. GARIBI Y RIVERA: Placet iuxta modum:[5]

1) Quoad n. IV, « per duos menses », c. 465, § II.

2) Quoad n. XVI, communicet « tempore opportuno ».

3) Quoad n. XIX, « in dubio parochus et vicarius ad Episcopum accedant ».

4) Quoad n. XX, lit. *b*), « saltem per mensem ».

Card. GODFREY: Placet iuxta modum: scilicet iuxta observationes factas et hic a me adnexas

---

[1] Cf. n. XII, p. 672.
[2] Cf. p. 672.
[3] Cf. p. 672.
[4] Cf. pp. 674-676.
[5] Cf. p. 676.

Ad n. III: *Unus mensis intelligitur*. Per unum mensem intelligitur nempe periodus quattuor hebdomadarum, ni fallor.

Ad n. XIII-XIV. De adiutorio laicorum in re oeconomica et administratione bonorum temporalium. Aliqui laici sibi vindicant ius videndi libros de administratione bonorum paroeciae, sed, quantum videtur, est quaestio de solo consilio habendo cum certis laicis ab ipso Ordinario vel parocho nominatis. Sine dubio libri possunt et debent inspici ab expertis in re oeconomica item a parocho nominatis cum plena libertate. Hoc clarius exprimatur in n. XIV.

Ad n. XX. Non apparet ratio limitandi vacationes vicariorum ad tres hebdomadas.

Card. CONFALONIERI: Placet.

Card. RICHAUD: Placet, additis verbis ad n. XIX in fine: « nisi de iussu vel consensu Ordinarii ».

Card. KÖNIG: Placet iuxta modum: In numero IX (pagina 7)[1] delendae mihi videntur lineae a 3 usque 14. Rationes: 1) haec materia in codice sufficienter exposita est. 2) in linea 6 et 7 de inventario rerum paroecialium sermo est quod iterum fusius paulo tractatur in num. XIV (pag. 8),[2] in linea 13 sermo est de statu animarum, de quo iterum sermo est in schemate « De Patrimonio historico ... », (pag. 9)[3] num. III et ibi fusius de hac re agitur.

Numerus X deleatur. Rationes: 1) De hac re in schemate « De Officiis ... », (pag. 9)[4] num. IV, iterum sermo et quidem aliquo alio modo. 2) Tale directorium administrativum pro universa Ecclesia non parvas difficultates praeberet, quia consuetudines regionis et etiam leges civiles regionis vel nationis considerandae sunt, quod pro aliis nationibus superfluum esse videtur. 3) Quae pro universa Ecclesia in hac re necessaria sunt a Sacris Congregationibus statuantur. Ceteroquin « burocratismus » apud Sanctam Sedem augendus non est sine gravi necessitate.

Num. XI propter easdem rationes mihi delendus videtur.

Card. MARELLA: Placet iuxta modum: quaedam enim desiderantur circa obligationes parochorum erga Episcopum. Pariter commendanda videtur Parochi periodica visitatio familiarum suae paroeciae.

Oportet insuper ut propositiones schematis compleantur et componantur cum schematibus quaestionum « De rationibus Episcopos inter

[1] Cf. p. 671.
[2] Cf. p. 672.
[3] Cf. p. 714.
[4] Cf. p. 687.

et parochos » et « De cura animarum », quae a Commissione de Episcopis et Dioeceseon regimine mox proponentur. In primo enim schemate fusius agitur de necessitudinibus Episcopos inter et parochos, et in altero nonnulla commendantur quae parochi in suo ministerio peragere debent.

Card. TESTA: Placet.

Card. MUENCH: Placet iuxta modum: iuxta observationes factas, emendationes in textu sunt desiderabiles.

Card. MEYER: Placet iuxta modum: praeter observationes factas ab Em.mo Gracias, vellem adiungere aliquid relate ad n. XIX. Verba huius numeri « sine parochi licentia » videntur periculum continere restringendi auctoritatem Ordinarii qui aliquod munus cooperatori assignare vellet quod parocho non placeret. Emendetur textus huius numeri ne laedatur auctoritas Ordinarii.

Card. TRAGLIA: Placet, iis tamen perpensis quae dicta sunt.

Card. DOI: Placet.

Card. ALFRINK: Placet.

Card. SANTOS: Placet.

Card. QUINTERO: Placet iuxta modum: nempe iuxta observationes Em.morum Patrum Gracias et Garibi.

Card. CONCHA: Placet: habeatur tamen ratio animadversionum Em.morum Card. Gracias et Garibi.

Card. DI JORIO: Placet: quaedam tamen videntur accuratius determinanda prout Em.mus Card. Gracias edixit.

Card. ROBERTI: Placet cum factis animadversionibus, et firmis ceteris parochorum obligationibus quae in hoc schemate non recensentur (e. gr. quoad scholas, vocationes, visitationes familiarum, actionem catholicam, etc.).

Card. JULLIEN: Placet iuxta modum: Opportunum videtur ut Concilium agat de parochis deque eorum cooperatoribus, sed de spiritu quidem apostolico seu pastorali quo ducuntur, potius quam de legibus ipsis quae ad Codicis emendationem spectant. Sed tria haec proponenda censerem:

1) Schematis titulus sit: « De parochis et vicariis cooperatoribus », non de eorum obligationibus, cum ne unum verbum quidem habeantur de principalioribus obligationibus (de catechismo, de praedicatione, etc.), de quibus aliae Commissiones agunt.

2) Enucleetur, melius notio cooperatoris parochorum. Leges autem propositae de illis potius spectant ad Statuta Synodalia aut ad Codicem, quam ad Concilium generale.

3) Optarem ut Ecclesia per vocem Concilii se praebeat non solummodo uti magistram per legum iussa quae spectant ad emendationem Codicis, sed etiam ut matrem peramantem, quae, materna sollicitudine et dilectione, publice agnoscat egregia merita multorum parochorum et cooperatorum, qui sese pro animarum salute impendunt penitus saepe ultra vires.

Card. LARRAONA: Placet, cum observationibus factis ab Em.mis Cardinalibus Gracias, Garibi, Pizzardo, Masella, Siri, Marella, Roberti, Jullien. Forma videretur perstringenda atque limanda.

Card. HEARD: Placet.

Beat. GORI: Placet iuxta modum: scilicet ita corrigendo art. XIX: « Vicarii cooperatores sine licentia parochi nulla munera, sive intra sive extra fines paroeciae, in se recipiant ».

Beat. CHEIKHO: Placet.

Exc. FELICI: Placet iuxta modum: seu iuxta animadversiones factas ab E. et R. D. Card. Aloisi Masella sub n. I et ab E. et R. D. Card. Jullien: seu retentis generalibus principiis, spiritu magis pastorali exaratis, particularia ad novam codificationem remittantur.

Exc. O'CONNOR: Placet iuxta modum: magis in lucem ponatur officium parochorum, fidei et moribus gregis paroecialis consulendi, etiam in eis quae ad spectacula frequentanda et ad prelo editorum diffusionem attinent.

Exc. UJČIĆ: Placet iuxta modum: quoad VI, pag. 6,[1] optarem reductionem numeri Missarum pro pauperibus parochis.

Exc. RYAN: Placet.

Exc. CHÁVEZ Y GONZÁLEZ: Placet iuxta modum: cum indicationibus Em.morum Gracias et Garibi.

Exc. SILVA SANTIAGO: Placet iuxta modum: cum observationibus praesertim Em.morum Cardinalium Masella, Pizzardo, Gracias et Garibi.

---

[1] Cf. p. 671.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: cum modificatione secundum varias propositiones nunc factas.

Exc. CAMPBELL: Placet.[1]

Exc. BERAS: Placet.

Exc. COORAY: Placet iuxta modum: nempe iuxta ea quae dicta sunt ab Em.mis Cardinalibus Gracias, Marella, Jullien.

Exc. MCKEEFRY: Placet.

Exc. LEFEBVRE: Placet.

Exc. HURLEY: Placet iuxta modum: i. e. ratione habita observationum factarum.

Exc. LANDÁZURI RICKETTS: Placet iuxta modum: i. e. cum observationibus factis ab Em.mis Cardinalibus Gracias, Garibi et Meyer.

Exc. PERRIN: Placet.

Exc. ŠEPER: Placet.

Exc. BAZIN: Placet, iuxta observationes Em.mi Card. Meyer.

Exc. BERNARD: Placet.

Exc. BERNIER: Placet.

Exc. YAGO: Placet.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placet. Conclusionibus propositis ab Em.mo Relatore assentio, specialiter dum tractat de relationibus inter parochum et vicarium cooperatorem.

In nostris enim regionibus, contubernium cum vicario cooperatore a multis parochis habetur uti magna crux, et praeferunt onera duplicia sine vicario quam eorum exonerationem sed cum vicario. Spero a legislatione huius decreti res clariores redditas esse et contubernium inter parochum et vicarium futurum esse causam solatii et incentivi ad bonum agendum.

Exc. VERWIMP: Placet.

Exc. JELMINI: Placet.

Exc. SUHR: Placet.

---

[1] Ex taeniola magnetica.

Exc. SCHARMACH: Placet.

Rev. GUT: Placet. Utinam omnia pulcherrime dicta de relatione parochos inter et vicarios revera observentur et vivantur!

Rev. BROWNE: Placet iuxta modum: i. e. attentis observationibus a quibusdam Patribus factis praesertim ab Em.mis Cardinalibus Jullien, Marella, Larraona, necnon ab Exc.mo Archiepiscopo O'Connor.

Rev. SÉPINSKI: Placet, cum aliquibus observationibus huic folio adiunctis:

Ad III: Textus ita redigatur: « Parochus, feriarum seu vacationum gratia, a paroecia quotannis ne absit ultra unum mensem, *sive continuum sive intermissum,* nisi Ordinarius ... » (Secus interpretatio n. IV erit valde dubia).

Ad IV: linea 6: reliquerit.

Ad XV: linea 5: adsit.

Ad XIX: opportune inseri poterunt verba « iudicio parochi » post vocem « quae » (ad evitandum nempe conflictum inter parochum et vicarium) (linea 2-3).

Ad XX: Loco « Quare singuli vicarii » textus ita redigatur: « Quare curet Parochus ut singuli vicarii: *a*) ... *b*) ... *c*) ... *d*) ... » (linea 5 ss.).

Rev. JANSSENS: Placet.

Card. CIRIACI: In omnibus concors sum cum iis quae a Patribus dicta sunt, praesertim et pro augmentato tempore feriarum parochi et cooperatorum et praesertim etiam pro emendando art. XIX, qui potest esse periculosus, nam dat parocho facultatem quasi-episcopalem; et puto eos, qui modificationem proposuerunt, posse fortasse esse contentos hac modificatione: « sine parochi licentia, vicarii nulla munera extra fines paroeciae obeunda nisi ex dispositione Ordinarii in se recipiant », ita ut appareat Episcopus. Non sit quaestio tantummodo inter parochum et cooperatorem, ita ut parochus sit absolutus dominus cooperatoris et hinc sine parochi licentia vicarii nulla munera extra fines paroeciae obeunda, nisi ex dispositione Ordinarii, in se recipiant. Est modus. Em.me Meyer, ita bene procedit[1]?

Card. MEYER: Bene.[2]

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.
[2] Ex taeniola magnetica.

IX

DE OFFICIIS ET BENEFICIIS ECCLESIASTICIS DEQUE BONORUM ECCLESIASTICORUM ADMINISTRATIONE

(Septima Congregatio: 16 nov. 1961)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE DISCIPLINA CLÈRI ET POPULI CHRISTIANI

In iure communi nunc vigente normae accuratae desunt de aequa remuneratione omnibus clericis tribuenda, qui officio aliquo ecclesiastico non beneficiali funguntur, nec satis provisum est ut beneficiarii pro pauperibus aut piis causis fructus beneficiales revera impendant, qui ad eorum honestam sustentationem non sint necessarii. Oportet igitur ut eiusmodi defectibus aptum et opportunum remedium afferatur. Insuper vero, sedula cura adhibeatur oportet ut quamprimum in toto orbe catholico omnibus clericis congrua praestetur adsistentia sanitaria, iisque pensio tribuatur quo tempore, senectutis vel invaliditatis causa, officio ecclesiastico iam fungi nequeant. Item, urgeatur oportet ut bona temporalia ecclesiastica recte semper ac tute administrentur, ne damnum ecclesiis obveniat, sed e contrario largius atque effusius opera pietatis et caritatis peragantur.

Quapropter haec proponuntur, quae sequuntur:

I - DE OFFICIIS ET BENEFICIIS ECCLESIASTICIS

I. § 2 can. 145 his verbis exprimatur: « Officium ecclesiasticum lato sensu acceptum, sed stabiliter collatum, ad omnes effectus quod attinet officio stricto sensu accepto accensetur, nisi aliud expresse statuatur ».

II. Can. 145 hae addantur paragraphi, quae sequuntur:

§ 3. Officium ecclesiasticum instituatur ipso iure aut decreto Superioris ecclesiastici, quibus determinantur obligationes et iura stabiliter eidem adnexa.

§ 4. Ex officiis ecclesiasticis Summus Pontificatus et Episcopatus eidem subordinatus divinitus sunt instituti; cetera vero officia sunt institutionis tantum ecclesiasticae.

§ 5. Officia ecclesiastica erigere possunt:

1) Praeter Romanum Pontificem, Ordinarii in suo quisque territorio, non autem Vicarius Generalis sine mandato speciali;

2) Etiam Cardinalis in proprio titulo vel diaconia potest officia non curata erigere, nisi ecclesia sit religionis clericalis exemptae.

§ 6. Superior ante erectionem officii ecclesiastici eos audire ne omittat, pro sua prudentia, quorum maxime interest.[1]

§ 7. Officia ecclesiastica sunt residentialia vel non residentialia, curata vel non curata, saecularia vel religiosa, stabiliter vel ad tempus commissa, liberae vel necessariae collationis, reservata vel non reservata.

III. Ad notionem beneficii ecclesiastici accuratius determinandam, his verbis exprimatur c. 1409: « Beneficium ecclesiasticum est ens iuridicum a competente ecclesiastica auctoritate in perpetuum constitutum seu erectum, constans officio sacro et iure percipiendi sive ex toto, sive ex parte per legem particularem determinata iuxta varia adiuncta locorum et temporum, reditus ex dote officio adnexos ».

IV. De omnibus officiis et beneficiis ecclesiasticis, praeter ea quae in *Codice Iuris Canonici* praescripta sunt, ea etiam serventur quae sequuntur, congrua congruis referendo.

V. Singulae officiorum species, per quae vel Romanus Pontifex negotia Ecclesiae universae expedire solet, vel negotia ecclesiastica certae regionis, dioeceseos, ordinis aut congregationis religiosae geruntur, propriam Rationem constitutionis et proprium Ordinem servandum, seu Statuta, habeant, quibus normae determinentur iuxta quas unumquodque officium sit a Superiore conferendum et a titulari exercendum.

VI. Legitimus Superior qui officia constituere potest, eadem quoque unire, dividere, dismembrare, transferre, convertere, supprimere potest, salvo praescripto can. 145 § 6 (quod in antecedente n. 2 addendum proponitur), quoties bonum spirituale fidelium id exigat vel suadeat.

VII. Titularium officiorum omnium ecclesiasticorum honestae sustentationi omnino providendum est: sive per congruam remunerationem, dum munere funguntur, sive per pensionem, cum senectutis aut inhabilitatis seu invaliditatis causa officio cedere debeant. Sacrorum Antistites omni nisu et cura satagant, maxime in conferentiis regionalibus aut nationalibus, ut modi ac rationes huiusmodi socialis adsistentiae ac praevidentiae — pro locorum, temporum et morum adiunctis — per viros apprime peritos in disciplinis socialibus, oeconomicis, actuarialibus, iuridicis, atque in medicorum scientia, practice ac efficaciter determinentur.

VIII. Ubi civiles respublicae leges tulerint de praevidentia et adsistentia sociali, quae etiam ad clericos spectent, Ordinarii diligenter caveant ne exinde aut clerici detrimentum patiantur in munere suo libere exercendo, aut Ecclesiae ius violetur bona acquirendi et administrandi independenter a qualibet humana potestate ad fines sibi proprios prosequendos.

IX. Episcopis facultas competit normas, per legem dioecesanam aut per decreta Conciliorum particularium, statuendi de fructibus qui sint ad hone-

---

[1] Parti absolute maiori Membrorum Commissionis placuit ut, ii quorum interest, audiendi non sint ad validitatem, ne officii ecclesiastici erectio in facili periculo invaliditatis versetur.

stam beneficiarii sustentationem necessarii, et de modo quo adimpleri debeat obligatio per can. 1473 beneficiario imposita fructus superfluos imponendi pro pauperibus aut piis causis. Eorundem Episcoporum pariter est statuere modum, quo tenuitas redituum suppleri debeat, si forte beneficii fructus non sufficiant ad honestam beneficiarii sustentationem.

X. Singulis officiorum ecclesiasticorum titularibus ius competit ad congruum quotannis vacationum tempus, ab Ordinario praefiniendum.

XI. Officiorum ecclesiasticorum titulares, qui ad normam iuris non sint instituendi ad nutum Ordinarii, post certum probationis tempus stabiles erunt in officio, sed non inamovibiles, iidemque, sacri ministerii causa, ab uno ad aliud officium vel beneficium non inferius transferi possunt.

II - DE ADMINISTRATIONE BONORUM ECCLESIASTICORUM

I. Fideles apte moneantur de obligatione qua adstringuntur ut Ecclesiae necessitatibus temporalibus libenter subveniant iuxta uniuscuiusque regionis consuetudines seu mores, iisque commendetur ut pias fundationes faciant ad pietatis et caritatis opera peragenda.

II. Clerici fideliter ea exsequantur quae de iustitia sociali Ecclesia docet, praesertim quod attinet ad salarium operariorum, qui munus aliquod exerceant in eorum commodum aut in servitium Ecclesiae. Item, accurate ea observent quae ad praefatorum operariorum praevidentiam socialem et ad eorundem adsistentiam sanitariam ab auctoritate civili in territorio praescribuntur.

III. Administratores bonorum ecclesiasticorum praescripta cann. 1522, 1523, 1525, 1526, 1527, 1528 diligentissime observent, ut bonorum incremento et fructuum copiae rite consulatur.

IV. Notiones generales de recta administratione bonorum temporalium omnibus clericis in Seminario tradantur, et ad hoc conficiatur quoddam directorium seu manuale, si nondum habeatur. In singulis autem nationibus iidem, quantum fieri potest, sint libri administrationis bonorum ecclesiasticorum.

V. In quolibet administrationis negotio alicuius momenti laicorum consilium, qui negotiis gerendis peritia et morum honestate excellant, ultro exquiratur, ut ecclesiasticorum bonorum gestio perfectius fiat. Quorum peritorum auxilium exquiratur praesertim quoad agrorum aliorumque immobilium administrationem, ut sacerdotes efficacius ad sacri ministerii exercitium attendere valeant.

VI. Valor rei, quae de unius Sanctae Sedis licentia valide alienari (cf. can. 1532, § 1, n. 2) vel locari potest (cf. can. 1541, § 2, n. 1), in facultatibus quinquennalibus aeque determinetur pro locorum et temporum adiunctis. In conferentiis regionalibus seu nationalibus Episcopi definiant quid ea de re Sanctae Sedi proponendum videatur.

VII. In massam communem bonorum dioeceseos fructus beneficiorum conferantur, qui necessarii non sint ad congruam beneficiarii remunerationem, iure particulari determinandam, et ad peculiaria onera adimplenda, quae sint beneficio adnexa.

VIII. Si casus ferat et bonum dioeceseos id expostulet, Ordinarius decernere potest ut omnium vel plurium beneficiorum saecularium administratio coniunctim fiat, utque eorum fructus aequo modo distribuantur ad honestam sustentationem clericis subministrandam, ad opera apostolatus fovenda, et ad aliis dioeceseos necessitatibus subveniendum.

IX. Quando minime expediat ut centralis seu dioecesana administratio beneficiorum saecularium constituatur, Ordinarius loci — iuxta normas dandas in conferentiis Episcoporum — ius habet praefiniendi, pro locorum personarumque peculiaribus circumstantiis, annuam retributionem parochorum aliorumque sacerdotum qui servitio dioecesis sunt addicti. Beneficiariis vero non licet suos facere, ultra praefatam quantitatem, fructus beneficiales; qui in massam communem bonorum dioeceseos conferendi sunt, nisi necessarii sint ad specialia onera adimplenda beneficio adnexa.

X. Beneficiorum reditibus ferendi sunt: *a*) sumptus connexi cum bonorum beneficialium administratione et fructuum perceptione; *b*) impensae pro minoribus domus beneficialis reparationibus; *c*) tributa dioecesana: cathedraticum et seminaristicum necnon peculiare tributum quod ab Ordinario ex necessitate imponatur.

XI. Ubi certae et voluntariae fidelium oblationes pro dote paroeciae habeantur, Ordinarius praescribere potest ut, deductis necessariis expensis ad congruam parocho remunerationem tribuendam et ad onera adimplenda quae eius officio sunt adnexa, id quod superest in massam communem dioecesanam conferatur.

XII. Quibus in regionibus parochi et vicarii cooperatores determinatam tantum accipiunt remunerationem iure particulari praefinitam, Ordinarius loci religiosis — quibus paroecia regenda legitime concredita est — licentiam concedat ut semel saltem in anno stipem a paroecianis exquirant ad alumnos alendos, qui in spem religionis instituuntur et ad opem missionibus ferendam, si quas habeant.

XIII. Massa communis bonorum in singulis dioecesibus, quatenus fieri possit, constituatur eaque provideatur: *a*) aequae remunerationi sacerdotum, qui officiis dioecesanis funguntur; *b*) aequae remunerationi perficiendae parochorum, qui ea careant ob insufficientes reditus beneficiales, aut propter insufficientes fidelium oblationes; *c*) praevidentiae sociali et pensioni clericorum firmandae; *d*) ecclesiis, scholis aliisque institutis ecclesiasticis tuendis vel aedificandis.

XIV. Massa communis bonorum dioeceseos constitui potest: *a*) certa quadam parte redituum bonorum ipsius dioeceseos, si bona sufficientia habeantur; *b*) taxis, quae in dioecesi sint legitime statutae; *c*) voluntariis fidelium

oblationibus; *d*) subsidio caritativo, quod divitiores dioeceses fraterno animo dioecesibus pauperioribus tribuant.

Textus definitive probatus in Sessione Generali habita diebus 17-22 iulii 1961.

2) RELATIO EM.MI P. D. PETRI CARD. CIRIACI PRAESIDIS COMMISSIONIS DE DISCIPLINA CLERI ET POPULI CHRISTIANI

De officiis et beneficiis ecclesiasticis pauca dicam, licet verbum « beneficia » nescio utrum amplius respondeat modernis temporibus. Quando Ecclesia erat dives et distribuebat suas divitias clericis maioribus et minoribus, tunc poterat sermo esse de beneficiis, sed hodie omnia deberent officia dici, et etiam canonici, qui orant in Ecclesia et adimplent nobilissimum officium. Tamen ius canonicum adeo est fundatum in beneficiis ut ego etiam cogar hoc verbo uti. Additionem faciam circa praesertim hos numeros:

Circa n. II: Hic habetur articulus valde practicus, nam nos scimus quod exempla trahunt et hic, magis vel minus, insinuatur ut dependentes ab institutionibus ecclesiasticis, ab entibus ecclesiasticis vel ab ecclesiasticis in fundo bene tractentur, quod est valde prudens, nam ii qui melius et attente legunt documenta pontificia et episcopalia circa quaestionem socialem, sunt illi qui dependent ab entibus et a personis ecclesiasticis.

Deinde quoad n. V: « In quolibet administrationis negotio alicuius momenti laicorum consilium, qui negotiis gerendis peritia et morum honestate excellant ... ». Hic specificatum est quod laici debent audiri in quaestionibus administrativis et ipsi debent esse periti in gerenda quaestione economica et inde morum honestate excellentes. Recolo hic quaenam verba dicta a Cardinali Archiepiscopo quem ego cognovi et qui erat Archiepiscopus alicuius magnae dioecesis; recepit ille una vice repraesentantes alicuius novae arcae nummariae (banca) et erant omnes ecclesiastici et ipse petiit ut etiam laici in hac arca nummaria essent; responderunt: « utique » et dixerunt eos esse bonos catholicos, tamen petiit Archiepiscopus utrum etiam essent periti in re administrativa; responderunt: « Plus vel minus ». Generatim phrasis « plus vel minus » est phrasis quae adhibetur in Ecclesia quando agitur de istis quaestionibus, sed addidit Archiepiscopus: « Est etiam aliquis Iudaeus inter eos »? Negaverunt scandalizati et hic respondit: « Ego valde aedificatus sum de ista re, quae dixistis, sed meam pecuniam in vestra Banca non ponam ».

Igitur in hoc bene attendendum est, ut habeantur laici et praesertim periti, nam illi qui non sunt periti, etiam si sint honesti, cooperiunt multas inhonestas actiones.

Deinde quoad articulum VI: Firmo praescripto can. 1532, si agatur de alienandis rebus praetiosis aliisve bonis quorum valor superet summam 30.000 francorum seu libellarum vel de contrahendis debitis seu obligationibus ultra indicatam summam, contractus vi caret, nisi beneplacitum apostolicum accesserit. Nescio quantae petitiones ex toto mundo ad Sacram Congregationem perveniant. Verum est quod decreto Sacrae Congregationis Consistorialis ista summa elevata est ad tres miliones francorum, sed hoc est parum, considerata diminutione pecuniae et etiam multiplicitate rationum, praesertim post bellum, quando multae ecclesiae aedificatae sunt et scholae aedificatae sunt. Recolo aliquem episcopatum obligatum fuisse a gubernio ad restaurandas omnes scholas. Petierunt facultatem contrahendi mutuum et taxa est imposita scandalosa. Nam isti pauperrimi episcopi sunt in conditione terribili faciendi scholas et Ecclesia ponit etiam mutuum; et ego dixi liberari a mutuo, dicens quod debet poni taxa pro mutuo quando mutuum non est pro bono Ecclesiae. Hic intelligitur de hac re, sed ibi indicantur duo media: in primis quod in facultatibus quinquennalibus detur facultas Episcopis maiore ratione; secundo quod Episcopi magis vel minus proponant Sanctae Sedi summam intra quam isti possint acta extraordinariae administrationis permittere. Sed, ego puto, magis interesse mutare Codicem, nam Codex debet mutari, ibi agitur de franchis, nam vero nunc est francus levis et francus gravis deinde libella italiana habet valorem minimum, deinde una est res quae in mundo hodie unitatem trahit, valor dollarium. In hoc Orientales et Occidentales sunt concordes, quando fiunt tractatus commerciales omnia practice computantur in dollaris. Potest tamen poni ex. gr. francus aureus et ita porro. Sed quia debet mutari Codex, necessario de hac re debet augeri summa (ad minus) ad decem et quinque milliones libellarum italicarum (multo magis de ista re). Igitur ego accepto omnia quae ibi habentur, sed puto practice melius esset mutare Codicem, quin sit necessarium concedere facultates speciales, nam quando agitur de Episcopis, vel sunt in Codice vel exigunt facultates speciales, est idem, tantummodo solvunt aliquam summam pro facultatibus specialibus, sed est idem. Si deinde superatur haec summa, petitur a S. Sede. Hoc debeo addere: multas dioeceses mundi non petere et sic canonice multos actus extraordinariae administrationis esse nullos, sed supplet Ecclesia in hisce cum in aliis rebus.

Deinde habetur articulus IX: agitur de superfluis reditibus beneficiorum. Quaestio valde delicata et complexa. In primis optime Com-

missio complevit, nam ius canonicum et dispositiones canonicae considerant si beneficiarius vel ecclesiasticus habeat superfluum, sed non considerat illum pauperrimum qui non habet neque necessaria; in Ecclesia haec non considerantur: providet Providentia Divina. Et hic dicitur honeste, valde bene, quod illi qui habent maiores reditus, debent dare Ecclesiae, sed illi qui non habent, debet quis curare ut necessarium habeant. Hic datur quaedam facultas Episcopis, sed res est valde delicata et complexa, remanet hucusque obligatio conscientiae? Ad minus, ego dico, excipiens quae optime proposuit Card. Cento, in momento mortis relinquant (quae reliquerunt) Ecclesiae, igitur fiat testamentum, quantum est possibile, pro Ecclesia; ad minus accipiamus in momento mortis. Sed nescio quomodo Episcopi possint obligari; sed bonum est ut Concilium id ponat ad recolendam hanc dispositionem quae facile ex mentibus clericorum fugit.[1]

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. FERRETTO: Schema propositum mihi valde placet: permulta continentur vere bona et utilia pro dioecesium regimine.

Pauca, et sane minimi momenti, adnotare tamen auderem:

1) Quoad numerum II, pag. 6,[2] § 5, n. 2: Ad amovendum quodvis periculum, ne potestas Cardinalis Urbis Vicarii labefactetur cum detrimento ecclesiasticae disciplinae, hunc numerum omittendum esse censeo. Hoc dictum sit cum debita reverentia erga Em.mos Patres Purpuratos.

Ceterum potestas Cardinalis Urbis Vicarii videtur tutanda saltem ac potestas superiorum religionum clericalium exemptarum, quarum ecclesiae videntur excludi in hoc numero.

2) Pag. 8,[3] n. XI: In hoc numero Legislator videtur apprime intendere stabilitatem titularium officiorum ecclesiasticorum.

Videretur quod hic finis tutius assequeretur si strictius determinarentur: *a*) limites temporis probationis; *b*) quis sit qui potestatem habeat transferendi ab uno ad aliud beneficium: Episcopus tantum vel quilibet Ordinarius ideoque Vicarius Generalis et Capitularis?

3) Quum accidere, proh dolor, queat ut causa « translationis » appellari possit ac debeat causa « remotionis », ne causa « remotionis » neces-

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.
[2] Cf. p. 685.
[3] Cf. p. 687.

sario evenire debeat causa « promotionis », forsan melius esset vel omittere illa duo verba « non inferius » vel addere aliquam clausulam utpote « nisi gravis, iudicio Episcopi, obstet ratio » aut similem.

Card. Pla y Deniel: Mihi liceat duas facere observationes: in primis mihi videretur perutile esse decernere utrum ad honestam sustentationem debeant considerari uti reditus beneficiales taxae, quas praeter dotationem in multis beneficiis accipiunt ex. gr. parochi occasione administrationis Sacramentorum, quia auctores Theologiae moralis, fere omnes, dicunt reditus pro his taxis receptis non esse bona beneficialia, sed esse bona quasi-patrimonialia seu casualia, ut alii auctores Theologiae moralis loquuntur. Propterea ad honestam, congruam sustentationem, quam habere debent sacerdotes, multi praestat ut distinguatur utrum post novum Concilium Vaticanum II debeant reditus accepti ex his taxis, quae in multis regionibus superant dotationem parochorum, exempli gratia in magnis civitatibus accipiunt multum parochi ex his taxis, utrum debeant considerari reditus beneficiales aut quasi-patrimoniales; est magna differentia. Praestat ut decernatur. Sed alia observatio est quod debet tribui omnibus sacerdotibus congrua sustentatio, sed hic loquitur etiam de omnibus officiis non tantum de beneficiis. Quoad beneficia, iam per Codicem res est soluta: nullus sacerdos potest habere duo beneficia quae sint congrua. Potest habere tantum unum beneficium, sed circa officia non est idem. Codex nihil dicit et possunt haberi plura officia quae sint compatibilia et propterea videtur etiam quoad officia deberi decerni utrum possint haberi plura officia et congrua sustentatio possit esse ex duobus officiis. In Hispania, in re civili, numquam potest ullus habere duas dotationes, sed in praesentis circumstantiis vitae, etiam in re civili habentur et in re ecclesiastica idem accidit, ex. gr. sunt plures professores Seminarii, qui habent aliud officium quia unum officium non sufficeret. Sed videtur quod congrua sustentatio possit haberi quoad duo officia non quoad beneficia; quoad simplicia officia, possint haberi duo et in praxi videtur omnino necessarium.[1]

Card. Frings: Deleantur in *capite primo, numero secundo, § 4,* duo verba « eidem subordinatus », quia hic non sunt ad rem. Expectanda est definitio dogmatica de relatione inter Summum Pontificem et Episcopos cum eo communionem habentes. Et sperandum est definitum iri non tantum subordinationem sed etiam aliqualem congubernationem totius Ecclesiae per Episcopos cum Summo Pontifice.

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

Ad cap. I, num. XI: Ius beneficiale, quamvis exortum sit ex situatione medii aevi hodie immutata, non tantum secundum nomen sed etiam in principiis suis restet, ut maneat beneficiatis, imprimis parochis, aliqualis independentia et securitas neve imminuatur eorum activitas. Quapropter parochi a primo instante captae possessionis beneficii stabiles sint nec amoveri possint, nisi processu iudiciali aut amotione administrativa essentialiter simplificata.

Card. LÉGER: Pag. 8, n. XI.[1] Saepe accidit quod aliqui titulares officiorum, v. g. parochi, non possunt ob senectutem vel aliquem defectum, convenienter adimplere munus, aliquando onerosum, quod habent. Tunc transferri deberent ab uno officio ad aliud inferius, ratione oneris et honoris. Sed nolunt quia non recte intelligunt eorum situationem. Et Ordinarius translationem illam nequit efficere ob illam clausulam in n. XI, linea 22 expressam. Haec clausula potest esse nociva bono spirituali fidelium et non videtur necessaria si in aliqua dioecesi sacerdotes omnes aeque remunerantur et si moneantur Ordinarii de eorum obligatione agendi secundum iustitiam et aequitatem quando sacerdotem movent ab uno ad aliud officium.

Pag. 8, n. II.[2] Clerici invitentur ad agnoscendum ut opportunum quod operarii, qui in eorum commodum laborant, « associationes professionales » efforment.

Pag. 9, sententia 2ª, par. II.[3] Potest evenire quod in aliquo territorio lex civilis non habeatur in hac materia securitatis socialis, vel, si habetur, adhuc sit insufficiens. Formulatio textus ita esse debet quod omnimodo clerici urgeantur providere in hac materia, etiam praecedendo legislationem civilem.

Extendantur ad religiosos et religiosas ea omnia quae dicuntur in hoc n. II.

Pag. 10, in nn. VIII et IX[4] opportunum esset includere officia quae non sunt beneficia. Sunt enim officia non beneficialia, sicut v. gr. cappellaniae scholarum quae reditus recipiunt ab auctoritate civili; et evenit quod illi reditus superant quod necessarium est ad honestam sustentationem. Proponimus ergo quod in nn. VIII et IX provideatur pro titularibus officii eodem modo ac pro beneficiariis.

In Capitulo « De administratione bonorum ecclesiasticorum », provisio habeatur de administratione bonorum religiosorum, etiam exempto-

[1] Cf. p. 687.
[2] Cf. p. 687.
[3] Cf. p. 687.
[4] Cf. p. 688.

rum. Desideratur quod Ordinarii loci *audiantur* quando fiunt operationes financiariae alicuius momenti. Hodiernis enim diebus, illae operationes habent sequelas afficientes non solum vitam communitatis religiosae sed etiam *ordinem publicum Ecclesiae.* Accidit enim quod operationes fiant inopportune vel praeter regulas professionales mundi financiarii, (habetur speculatio, « aestimatio » non petitur) et tunc scandalum oritur.

Et haec omnia fiunt propter auctoritatem moralem (sur le crédit moral) Ecclesiae dioecesanae. In his materiis, populus christianus non distinguit inter communitatem religiosam et Episcopum.

Consulere Ordinarium maiorem securitatem afferret, quia Ordinarius statum rerum sibi bene notarum potest aliquando revelare et explicare Sanctae Sedi.

Card. Gracias: *De officiis et beneficiis ecclesiasticis.*

II. Loco Canonis 135, Canon 145 qui ad rem pertinet, invocandus erit, quia ea de quibus agitur sub hac paragrapho, pertinent ad ea de quibus agitur in Canone 145, non vero in Canone 135.

Dicitur hic « Officium ecclesiasticum instituatur ipso iure aut decreto Superioris ecclesiastici, quibus determinantur obligationes et iura stabiliter eidem adnexa ». Forte melius dicendum: « competentis auctoritatis » pro verbis « Superioris ecclesiastici », quia verba « Superior ecclesiasticus » non bene consonant cum verbis Canonis 1409, in definiendo Beneficio.

Forte bonum erit indicare nominatim officia, ea saltem communia, quae ipso iure instituuntur. Item cum auctoritas competens creat aliquod officium ecclesiasticum sensu canonico, dicendum erit totidem verbis, officium sic dictum cum suis iuribus et obligationibus esse officium sensu canonico ita ut nullus sit locus dubii in applicandis regulis Codicis iis officiis sic institutis.

§ 5. In hac subsectione oportet dicere expressis verbis quae sit potestas Vicarii Capitularis et Administratoris in talibus officiis instituendis.

§ 6. In hac subsectione verba « quorum maxime interest » explicanda erunt ut res non tam pendula maneat. Haec verba frequenter in Codice occurrunt, sed cum tam vaga sint, non facile videtur quid in praxi agendum sit.

III. In ultima linea verba « reditus ex dote officio adnexos » inveniuntur. Disputatum est utrum « dos » sit ita necessaria in creando beneficio ut sine « dote » beneficium esse non possit. Immo qualis ista « dos » sit declarandum erit. Forte melius erit dicere: « reditus officio

adnexos » loco « reditus ex dote officio adnexos ». In plurimis paroeciis in India, verbi gratia, nulla dos est sensu stricto, et tamen tales paroeciae communiter tamquam beneficia habentur.

VI. In hac paragrapho non clare videtur quid sit « ... dividere, dismembrare, transferre, et convertere » officia. Haec verba facile intelligi possunt de beneficiis non autem de officiis.

IX. In secunda linea verba occurrunt « per decreta Conciliorum particularium ». Quaeritur quae sint ea Concilia particularia. Suntne Concilia Provincialia? Si talia Concilia (vid. Concilia particularia) non veniunt sub nomine eorum quae in Codice definita sunt, tunc melius erit dare aliquas normas circa ea Concilia.

X. Sicut cum de Parochis agitur, tempus vacationum praefinitum est, ita forte melius erit tempus vacationum aliorum officia tenentium praefinire. Ordinarii erit in singulis casibus iusta de causa diuturniorem vel breviorem absentiam tantum permittere.

XI. Dicitur: « Officiorum ecclesiasticorum titulares, qui ad normam iuris non sint instituendi ad nutum Ordinarii, post certum probationis tempus stabiles erunt in officio, sed non inamovibiles ». Cum vero tempus probationis non indicetur, haec provisio supervacanea videtur esse. Item dicitur « post tempus probationis stabiles erunt in officio sed non inamovibiles ». Quae stabilitas in officio revera ista erit? Tandem si titularis officii ecclesiastici in alium officium inferius nullatenus transferri potest, sequitur Vicarium Generalem non posse nominari Parochum neque Vicarium Foraneum posse esse Parochum tantum.

De administratione bonorum ecclesiasticorum.

I. Stricto sensu, haec paragraphus non potest esse sub illo titulo. Titulus agit de administratione bonorum ecclesiasticorum. Quod fideles admoneantur de obligatione subveniendi ecclesiae, etc. non revera est actus administrationis. Administratio sensu stricto quod significat satis clarum est ex Codice.

III. Quae hic dicuntur, superflua esse videntur cum ea iam in Codice contineantur.

IV. Haec paragraphus agit de « directorio » seu de « manuali » in Seminariis inducendo, unicuique nationi apto, ita ut Seminaristae possint acquirere generalia principia de administratione bonorum temporalium. Si res de qua hic agitur refert ad legem ecclesiasticam, de hoc iam in Codice provisum est. Si vero res de qua agitur refert ad legem civilem, provisio supra dicta supervacanea est duabus de causis. Prima — in eadem natione, fieri potest ut unaquaeque provincia vel status habeat suas peculiares leges; altera — experientia patet leges de hac re esse semper in perpetua evolutione seu immutatione. Melius videtur

ut tale manuale sit provinciale vel commune illis provinciis quae leges communes habeant, quod manuale reformandum sit ut tempus et occasio postulet. Immo vero, quamvis Seminaristae illa discant in Seminario, forte cum Parochi fiant iam ea obliti sint. Optimum erit si Parochi, antequam nominati sint, requirantur ea discere quae ad administrationem bonorum temporalium pertinent.

V. Provisio de petendo consilio a laicis in administratione bonorum ecclesiasticorum nihil novi videtur addere his quae in Codice continentur.

VII. De parte reditus ex beneficio quae necessaria videtur ad « honestam sustentationem » alicuius titularis et de parte reditus necessaria « ad adimplenda peculiaria onera beneficio adnexa » definienda est « iure particulari ». Quaeritur: Referturne hoc ius particulare ad leges dandas in Synodo ab ipso Ordinario sine ulla necessitate referendi rem ad aliam auctoritatem? Quid de dote beneficii? Si beneficium aliquod habet magnos proventus simulque non magna pars impendenda est ad peculiaria onera beneficio adnexa adimplenda, eritne licitum non reservare saltem aliquam partem proventus ad dotem beneficii augendam?

VIII. Hic indicatur administrationem aliquorum beneficiorum posse simul administrari, si id bonum dioeceseos expostulet. Eruntne omnes beneficiarii talium beneficiorum administratores una simul, vel Ordinarius habebit potestatem nominandi ex his omnibus unum aut forte aliquem alium etsi non unum eorum? Tunc ea, quae in Codice habentur, mutanda erunt. Item, poteritne Ordinarius loci in ea suppositione paroecias coniungere administrationis gratia, ad duos vel plures districtus pertinentes? Quae auctoritas erit parocho in talibus adiunctis? Sub his conditionibus erunt quaedam sine dubio bona, sed etiam alia erunt detrimenta. Nam Parochi aliique beneficiarii non vires adicient ut uberiores proventus paroeciae habeant.

IX. In hac paragrapho verba « iuxta normas dandas in conferentiis Episcoporum » indigent aliqua explicatione. Suntne hi conventus Episcoporum alicuius tantum provinciae ecclesiasticae vel totius regionis? Nonne satius erit dicere « in conferentiis Ordinariorum locorum », non vero « in conferentiis episcoporum »?

X. Iis, quae hic dicuntur: forte haec verba possunt adici: « fructus beneficiorum qui necessarii non sint ad congruam beneficiarii remunerationem et ad peculiaria onera adimplenda, quae sint bneficio adnexa ». Vide n. VII.

Card. MEYER: Quoad administrationem bonorum ecclesiasticorum

mihi non patet nunc quaenam sint omnes conclusiones quae ex verbis aliquorum statutorum, VI et XI-XIV inclusive, logice derivari possint.

Notandum est quod etiam in eadem natione, ut in Statibus Foederatis, conditiones maxime variari possunt. Neque hae variationes componi possunt per communem actionem in conferentiis Episcoporum factam, cum res etiam a lege civili pendeat. Inde etiam probo ea, quae nunc dicta sunt hac de re.

Ex experientia habita in administratione trium diversarum dioecesium, video utique haec statuta multas optimas provisiones continere in bonum totius Ecclesiae vel dioeceseos. Attamen lex civilis etiam considerari debet, iuxta quam in aliquibus regionibus Statuum Foederatorum, unaquaeque paroecia constituitur tamquam « separata corporatio » (separate corporation). Quamvis Episcopus, Vicarius Generalis et Parochus ab ipsa lege civili officiales principales huius corporationis constituantur, ipsis minime permittitur, ut puto, ut simpliciter reditus illius paroeciae superfluos — ut dicuntur — sumant in bonum dioecesis sine ulla spe ut paroeciae iterum reddantur. Etiam praescindendo a lege civili, quaecumque sit, non videtur semper prudens quod Ordinarius simpliciter ita agere possit.

Insuper, quoad omnia haec statuta, VI et a XI usque ad XIV, videtur quod longiori quodam commentario vel interpretatione indigeant, ut clare pateant omnia quae in ipsis contineantur, e. gr. quoad VI, ut terminus « alienare » practice accommodetur hodiernis conditionibus oeconomicis. Deficiente tali commentario pro tempore, mea opinione, haec statuta iterum alicui studio subiiciantur. Et explico. Non est mihi clarum utrum suffragium « placet » sumatur tamquam approbatio eorum quae in schemate continentur vel solummodo tamquam approbatio quod schema ita confectum tamquam intimius et fusius a Patribus Concilii disputandum prudenter et opportune proponi potest. Inde dico: haec statuta, uti sonant, Patribus Concilii quidem opportune et prudenter quidem proponi posse. Attamen addo quod ex intimiori discussione statutorum forsitan clarius apparebit statuta quaedam minime placere.

Card. Alfrink: 1. Necesse non habeo redire ad beneficiorum reservationis abolitionem, de qua ante duos dies locutus sum, quia Eminentissimus Relator iam promisit in schemate decreti generalis de officiis et beneficiis omnis reservationis expresse finem facturum esse.

Reservatio haec Ecclesiae paucam aut nullam affert utilitatem, Episcopis dat multa incommoda et magnum secum fert laborem ut ita dicam burocraticum. Si abolita totaliter reservatione plures sacerdotes e labore curiali liberarentur pro cura animarum, bonum opus fecerimus.

2. In n. VI, in pag. 9[1] agitur de valore rei quae de unius Sanctae Sedis licentia valide alienari vel locari potest et qui in facultatibus quinquennalibus aeque determinabitur pro locorum et temporum adiunctis, secundum propositiones per conferentias regionales seu nationales factas.

Non video rationes ob quas haec lex de alienatione vel locatione quae de unius Sanctae Sedis licentia fieri potest, in Ecclesia servari deberet. Curia enim Romana videtur de longinquo difficulter iudicare posse de ista alienatione vel locatione. Curia Romana etiam non potest portare responsabilitatem de tali alienatione vel locatione et de facto istam responsabilitatem Curia Romana non portat. Alia ex parte haec lex causat in Curia Romana immensum laborem burocraticum ad quem faciendum pluribus opus erit sacerdotibus.

Eadem quaestio recurrit: nonne melius esset Curiam Romanam liberare de hoc onere et sic sacerdotes liberare pro cura animarum?

Si autem rationes adsunt vere graves ob quas lex ista retinenda est, saltem statuendum videtur, mea humili opinione, pro diversis dioecesibus et regionibus, in quibus curia dioecesana bene est organisata per homines capaces qui iudicare possunt et responsabilitatem portare possunt, ut omnes alienationes et locationes et huiusmodi fieri possint propria auctoritate et propria responsabilitate sine limite.

Forsitan paragraphus sexta isto modo interpretanda est, sed melius esset, nisi fallor ut expresse diceretur, conferentias regionales seu nationales Episcoporum Sanctae Sedi talem propositionem facere posse.

3. In eadem paragrapho VI subintroducuntur facultates quinquennales, ac si post Concilium Vaticanum II istae facultates quinquennales redeant. Nisi fallor hic reditus pro multis Episcopis erit disillusio. Expectant enim et sperant ut post Concilium nostrum hae facultates quinquennales de historia Ecclesiae dispareant, nisi graves rationes obstent. Omnia enim vel fere omnia quae in facultatibus quinquennalibus Episcopis donantur, ipsis iure communi competere deberent. Numquam legi in Sacra Scriptura Sanctos Apostolos, Episcoporum praedecessores, a Sancto Petro facultates quinquennales accepisse.

Facultates quinquennales infringunt auctoritatem Episcoporum, quod praesertim in regionibus nostris mixtis evitandum esset, quia protestantes episcopos catholicos considerant ut in rebus minutissimis a Curia Romana dependentes.

Facultates quinquennales hanc apparentiam externam corroborant.

---

[1] Cf. p. 687.

Card. LARRAONA: I. *Generalia de schemate.*

1) Probe notandum est hic non agi de Officiis, et idem valet de beneficiis et de bonorum ecclesiasticorum administratione, quia haec omnia *late patent* et magna ex parte pertinent ad competentiam diversarum SS. Congregationum, ut ecce: SS. Congr. Consistorialis, de Religiosis, de Propaganda Fide, quoad relativa officia, beneficia, administrationes. Agitur et agi tantum potest de iis quae in officiis, beneficiis, administrationibus pertinent ad competentiam S. Congregationis Concilii quae Schema proponit.

2) Evidenter, his de rebus, qua ipsae late patent et inter se clare dependent, cognoscere debet *Commissio* mixta quae diversos respectus huius tam amplae materiae unificare et ad rationabilem harmoniam redigere satagat.

3) Proinde, ex. gr. ex illis quae ad can. 145 Codicis notantur in n. II (De Officiis), plura cum non pertineant ad competentiam S. Congregationis Concilii, essent expungenda ex hoc Schemate; alia plura sunt coordinanda cum tot aliis quae diversae Congregationes, circa officia ipsis pertinentia, addere merito possunt et debent.

4) Non pauca ex dictis circa officia, ad codificationem remittenda essent, quia eminenter technica sunt, imo ad illam iuris partem pertinentia quae, recenter in systema generale redacta, subdifficilis est et veluti ontologiam iuris canonici constituit. Conferatur ad redactionem definitionis officii can. 350 C. Iuris Orientalis (De verborum significatione).

II. *In particulari*: A) *De Officiis et Beneficiis ecclesiasticis.*

Ad I art. — Illa, quae § 2 habet, nimis generalia sunt. Hae generales regulae ac definitiones in iure valde periculosae reputantur. Saltem in fine § 2 loco verborum seu clausulae «nisi aliud expresse statuatur», potuisset cautior clausula poni: « *nisi aliud ex natura rei constet vel expresse seu aequivalenter statuatur vel clare ex contextu deducatur* ».

Ad II art. § 3 — Redactio posset clarior et accuratior esse. Illa quam propono, etsi non sit omnibus numeris absoluta, sub respectu de quo hic agimus, posset melius ita fieri: « *Officium ecclesiasticum instituitur* (non « instituatur ») *atque existere incipit aut Iuris ipsius praescripto aut Superioris ecclesiastici competentis* (cf. c. 100 § 1: sunt plures qui officia erigere possunt, non tantum ii de quibus in § 5, sed omnes tantum intra provinciam propriae competentiae) *decreto. Erectio ipso iure facta intelligatur quum iuris praescripto officium imponitur seu factum figitur cui erectio adnexa est et iura atque obligationes fundamentalia definiuntur quae ex erectione exurgunt. Quum vero erectio decreto Supe-*

rioris ecclesiastici perficitur, in decreto, simul cum erectione, obligationes et iura officio stabiliter adnexa, definienda sunt.

Ad II art. § 4 — Cf. can. 108 § 3. Nescio an ad non offendendos Patriarchas Orientales, qui aliquod fundamentum Patriarchatus in iure divino apostolico invenire volunt, aliquod verbum addi posset, ex. gr. « Cetera officia institutionis ecclesiasticae *generatim* habentur ».

Ad II art. §§ 5-6 — Verba talia sunt quae excludunt erectionem officiorum religiosorum de quibus inde verbum non fit.

Ad II art. § 7 — Plures ex his divisionibus pro Concilio ridiculae sunt, et etiam pro Codice *inutiles,* quia ex se clarae et in iure communi vix admissae. Hinc supprimi possent divisiones: « liberae et necessariae collationis »; « reservata vel non reservata ». — Aliae possent modificari, ex. gr.: Officia omnia generatim non dividuntur in *curata* et *non curata.* Haec est *directo* divisio beneficiorum et quidem proprius inferiorum. Si divisio ad officia referri vellet, officia dividerentur in *maiora* (supra-episcopalia; episcopalia; quasi-episcopalia), et *minora* (infra-episcopalia).

Ad III — Si quid opinari licet, videretur clausula beneficii definitioni adiecta, scilicet: « et iure percipiendi *sive ex toto sive ex parte* per legem particularem determinata iuxta varia locorum et temporum, ... reditus » Concilii propria non esse. In Codice vero res magis expedite et eleganter indicari posset, ex. gr. « *percipiendi reditus ex dote officio adnexos* qui legitimo iure sive generali sive particulari definiti fuerunt ».

A IV ad XI — *a*) In his articulis notandum generatim omnino est:

1) Haec saepe nullo modo exclusive ad S. Congregationem pertinent, sed ad Commissiones mixtas in quibus competentiam et interesse habent SS. Congregationes Consistorialis, Religiosorum, de Propaganda Fide, Seminariorum quoad officia relativa.

2) Prae oculis haberi debent *voluntates fundatorum. De iure condendo* potest quidem lex hic dari iuxta quam voluntates in posterum certis limitibus subiiciantur, ita ut sub illis tantum acceptentur. Sed lex generalis, quae respicit praeteritas ac existentes fundationes, dari non potest, quae, contra traditionem ecclesiasticam, mutet voluntates omnes. Iuxta doctrinae normas mutatio piarum voluntatum in concreto S. Sedi reservatur (Cf. cc. 1490, 1493, 1494, 1551 § 1: ad casum applicandos).

3) Ut innui, nulla in hoc adest difficultas quod regula seu norma detur ad hoc ut in posterum beneficia non acceptentur nisi facultatibus recognitis Ordinariis ipsa adaptandi ut toti clero prudenter subveniri valeat.

4) Praeterea ratio haberi etiam deberet *de iuribus quaesitis* (can. 4)

ita ut *actualibus beneficiariis* non nisi intra certos definitos limites hae normae et illae quae infra in n. II (De administratione bonorum, art. VII ss.) applicentur, sed potius novis beneficiariis imponantur.

b) In particulari: Art. V-VI — Sunt normae generales quae Commissioni mixtae magis competerent et quoad redactionem technicam et concretam Codici melius relinquerentur. Complectuntur etiam Officia « *per quae Romanus Pontifex negotia Ecclesiae universae expedire solet* ».

Art. VII-IX — Haec quae in Concilio tractanda necessario vel utiliter essent, ex. gr. art. VII de praevidentia, providentia, adsistentia sociali pro Clero, forsan etiam nec levibus de causis iuxta modum pro Clero religioso aliisque religiosis; art. VIII de non violando iure Ecclesiae acquisitionis et administrationis bonorum sub specie legum socialis praevidentiae et adsistentiae; art. IX de fructibus necessariis et superfluis... forsan brevius, clarius magis efficaciter redigerentur.

Art. X (*De vacationibus*) — Merito ponderandum esset an melius quam « *ius competit* », concedendo strictum ius subditis, quod ansam dare potest non paucis neque parvis difficultatibus, diceretur: « Superiores *officium habere* ita providendi vacationibus officialium ad congruum tempus ... dummodo Ecclesiae et animarum necessitatibus convenienter fuerit provisum » (salve le necessità di servizio).

Art. XI — Ultima verba ita melius et dignius redigi possent: « iidemque *pro sacri ministerii necessitatibus* ab uno ad aliud transferri debeant officium seu beneficium. Episcopi iudicio hoc non sit praecedenti inferius, nisi animarum cura et clarum dioeceseos bonum in aliquibus casibus id revera exigat ».

Haec, ut patet, ex natura proprii status, officiis religiosis non applicantur.

B) *De administratione bonorum ecclesiasticorum.*

Ad I art. — Placet.

Ad II art. — Placet. Sed, *saltem in Codice,* hoc ius esset *magis definiendum* et magis urgendum, admittendo et faciles reddendo recursus administrativos et iudiciales, iuxta casus, ad altiores Auctoritates.

Hoc debetur et clericis ac religiosis et religiosis seu piis mulieribus quae pro Ente ecclesiastico vel religioso laborant, ad quod non pertinent directo ut vera membra. Retributio ab Entibus ecclesiasticis et Religiosis his domesticis, operariis etc. pluries est prorsus iniusta et vere exosa.

Ad III art. — Est inutilis.

Ad IV art. — Melius omitteretur. Non est neque Concilii neque

Codicis propria huiusmodi commendatio, sed relinquenda Ordini Studiorum.

Quoad libros administrationis, scilicet quod aequales esse debeant in singulis nationibus, forsan melius Codici aut Conferentiis Episcoporum relinqueretur.

Ad V art. — Placet, sed idem fere iudicium.

Ad VI art. — Idem quoad Religiosos fieri posset, rem committendo vel Foederationibus Superiorum Maiorum diversarum nationum vel, forsan melius, Comitatui Centrali Superiorum Generalium (Romae) auditis Superioribus Maioribus diversarum nationum.

Ad VII art. — Res placet, sed his animadversionibus:

a) Agitur de re ita gravi quaeque diversas tangit SS. Congregationes praecipue vero S. C. Consistorialem, ut Commissioni mixtae necessario committi deberet. Ipsa superat conceptum beneficiorum.

b) Hic speciatim referendum est quod supra (I - ab art. IV ad XI) circa voluntates Fundatorum et iura quaesita (can. 4) diximus.

Ad VIII et IX art. — Placent, sed ad Codicem amandanda esset definitio *procedurae* servandae ut negotium totum practice, secure et pacifice (prout possibile erit) concluderetur.

Ad X art. — Recte, sed haec melius Codici relinquuntur. Postea alia adiicienda obvenient, ex. gr. tributa Status. Cum bona voluntate possent reduci ad a). Sed forsan redactio, ne de his tributis in iure nostro sermo fiat, magis ampla esse deberet.

Ad XI art. — Placet. Revera ex se articulus continet interpretationem voluntatum donantium, quae *pro futuro* nullam secumfert difficultatem, quia est conditio pro hac dotatione ex lege imposita et acceptata. Quoad dotationes iam factas generatim, nulla vi fundatoribus illata, ita etiam interpretari fundate poterunt voluntates fidelium, non tamen semper, imo optime potuisset haec conditio imposita inveniri, quod omnia integre ex his oblationibus collecta parocho reserventur.

Ad XII art. — *a*) *Sincere* in primis *dubitarem* an conveniat de his formis paroeciarum, quae quidem in iure canonico *novae sunt,* nec prorsus respondent *typis classicis* paroeciarum saecularium et religiosarum imo et ecclesiis religiosis, nec ex se favent privatae, sane autonomae, caritati et pietati, sed potius cuidam centralismo administrativo, in Concilio vel in Codice loqui. Non est de fide quod illa, quae ad has formas admittendas duxerunt, in catholicismo magis adulto minusque in ecclesiis paroecialibus construendis praeoccupato, mutari possent. Haec nullo modo tanguntur in locis ubi recepta sunt, et populorum menti respondent et bonum de se specimen dederunt. Sed hoc iuri particulari melius relinqueretur.

b) Ceterum, si agatur, ut patet, de paroeciis *non* autonomis, sed episcopalibus seu dioecesanis *non* religiosis et potius quam Communitati Titio religioso parocho traditis, cum nulla rigore iuris obligatione teneatur Episcopus collectam permittendi, quod praescribitur rationabile non tantum sed favorabile demum est.

c) Ex adverso, res prorsus seu satis mutat, *et de hac hypothesi hic non cavetur,* si ecclesia paroecialis *in proprietatem* Religioni (ex. gr. Abbatiae) pertineat. Hic casus datur ex. gr. in Anglia et adest hac de re iurisprudentia et quidem satis aequanimis, et adest etiam in Statibus Foederatis.

d) Inde vel cautior redactio facienda esset vel quaestio non Concilio sed forsan Codici, imo melius iuri particulari et iurisprudentiae relinquenda, in quibus haec commendatio fieri possit.

Ad XIII art. — Placet, sed his animadversionibus:

a) Nimis blande et inefficaciter haec indicantur: « quatenus fieri possit ». Praeterea minus recte respondet pluribus quae supra dicta fuerunt multo magis resolute. (Cf. art. VII, VIII, IX, XI).

b) Ex massa non tantum iis quae optime recensentur (a, b, c,), sed etiam aequitati (imo et iustitiae) salariorum non solum pro clericis sed et pro tot aliis qui pro Ecclesia laborant.

c) Textum art. XIII sub d) ita modificarem: « aliisque institutis ecclesiasticis aedificandis vel ampliandis, administrandis, tuendis ».

Ad XIV art. — Hic articulus componendus est cum art. VII, IX, XI. In his articulis sermo fit *de massa communi bonorum dioeceseos* et indicantur fontes seu capita ex quibus ipsa alitur et augetur. In art. XIV nihil de his fontibus dicitur. Ut videtur, ex textu de una et unica massa agitur ac proinde in hoc articulo logice dicendum saltem esset: « Massa communis bonorum dioeceseos praeterquam ex aliis de quibus supra in art. VII, IX, XI, etiam a) ...

Card. CONFALONIERI: Peto veniam si pauca verba dico ad meam instructionem. Saepe saepius audivi: « hae res Concilium non respiciunt, sed Codicem, seu reformationem Codicis ». Curnam? Puto enim proprium esse Concilii parare leges seu mutationes in Codice inferendas. An fortasse Codex est « monopolium » Dicasteriorum Curiae Romanae? Si sum in errore, desidero corrigi.[1]

---

[1] Ex taeniola magnetica.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet.

Card. MICARA: Placet.

Card. PIZZARDO: Placet.

Card. ALOISI-MASELLA: Placet iuxta modum: id est:

a) iuxta votum Em.mi ac Rev.mi Cardinalis Ferretto, et votum Em.mi ac Rev.mi Cardinalis Larraona;

b) ne eadem ratione tractentur officia religiosa et non religiosa, ut in Schemate, Parte I, art. V et sq.

Card. FERRETTO: Placet iuxta modum: habita scilicet ratione animadversionum in disceptatione ab Em.mis Patribus et praesertim ab Em.mo Cardinali Larraona expositarum, et iuxta ea quae in folio adnexo humillime adnotavi.[1]

Card. LIÉNART: Placet.

Card. TAPPOUNI: Placet.

Card. COPELLO: Placet iuxta modum: cum observationibus factis ab Em.mis Patribus.

Card. MCGUIGAN: Placet iuxta modum: id est habita ratione de his quae dicta sunt ab Em.mis et Rev.mis Dominis Frings, Gracias, Léger, Meyer et Ferretto.

Card. GILROY: Placet iuxta modum, i. e. ratione habita observationum factarum praesertim ab Em.mis ac Rev.mis Dominis Cardinalibus Frings, Gracias, Léger, Meyer et Alfrink.

Card. DE GOUVEIA: Placet iuxta modum: scilicet ut emendationes fiant secundum observationes ab Em.mis Cardinalibus Ferretto, Pla y Deniel, Frings, Koenig et Confalonieri factas.

Card. PLA Y DENIEL: Placet iuxta modum:[2] scilicet ut determinetur an sint fructus beneficiales quae parochi accipiunt ex taxis occasione administrationis sacramentorum, et ut admittatur congruam sustentationem sacerdotum posse non ex pluribus beneficiis sed utique ex pluribus officiis haberi.

---

[1] Cf. pp. 691-692.

[2] Cf. p. 692.

Card. FRINGS: Placet iuxta modum, sicut exposui.[1]

Card. CAGGIANO: Placet iuxta modum: scilicet adhaerendo observationibus ab Em.mis Patribus Ferretto, Frings, Meyer et Confalonieri propositis.

Card. TIEN: Placet iuxta modum: secundum proposita ab Em.mis Cardinalibus Frings et Meyer.

Card. VALERI: Placet.

Card. DE LA TORRE: Placet.

Card. SIRI: Placet iuxta modum: retineantur in hoc Decreto principia tantummodo generaliora, quae ius hucusque vigens vere immutant vel complent (et quibus adhaereo); cetera remittantur ad reformationem Codicis, quia ibi suum locum melius videntur habere.

Card. D'ALTON: Placet iuxta modum: Ad II, n. X, sub *b*) velim addere verba sequentia: « ... vel pro reparationibus quae necessariae sunt propter negligentiam beneficiarii ».

Card. LÉGER: Placet iuxta modum[2] i. e. prae oculis habeantur observationes a Patribus factae praesertim ab Em.mis Gracias, Meyer et Alfrink.

Card. GRACIAS: Placet iuxta modum: secundum allata a me[3] et ab aliis. Et etiam ego ipse vellem habere solutionem quaestionis fundamentalis propositae ab Em.mo Confalonieri.

Card. CENTO: Placet: certitudine fisus quod Commissio rationem habebit quarundam observationum a Sodalibus praesentibus prolatarum.

Card. GARIBI Y RIVERA: Placet.

Card. GODFREY: Placet iuxta modum: ratione habita observationum Em.morum Cardinalium Ferretto, Léger et Confalonieri (relate ad Codicem). Placet id quod dictum est de deletione verborum « non inferius » (n. XI), quae superflua videntur. Quoad cap. II, ad n. V: melius mihi videtur adhibere aliud verbum loco « exquiratur », quod occurrit bis in hoc numero. Ratio est quod, etsi multi sunt laici qui optimum praestant auxilium sacerdotibus in administratione, tamen pauci sese ostendunt difficiles et dominare tendentes. Caute procedamus in hac re. Ne dicamus « exquiratur », sed potius « laicorum consilium

---

[1] Cf. pp. 692-693.
[2] Cf. pp. 693-694.
[3] Cf. pp. 694-696.

prudenter exquiri potest », ne laici sibi vindicent ius nimis interveniendi in negotiis ecclesiasticis. Item in secunda parte huius numeri dicatur potius « peritorum auxilium utilissimum erit ... ut sacerdotes efficacius ad sacri ministerii exercitium attendere valeant ».

Card. CONFALONIERI: Placet cum quibusdam obviis observationibus a Patribus factis.[1]

Card. RICHAUD: Placet, attentis observationibus Em.morum Cardinalium Ferretto, Léger et etiam Em.mi Card. Gracias de conferentiis episcopalibus.

Card. KÖNIG: Placet: Pag. 9,[2] num. V. Consilium hoc distinguatur a consilio paroeciali Actionis Catholicae.

Card. MARELLA: Placet iuxta modum: cum quibusdam animadversionibus hic factis, praesertim ab Em.mo Confalonieri de reformatione Codicis. Quaedam propositiones huius schematis concordant cum illis quae a « Commissione de Episcopis et Dioeceseon regimine » discussae sunt et mox Commissioni Centrali mittentur. Non paucis autem quaestionibus hic ab Em.mis Viris propositis, ex. gr. de Conciliis provincialibus et dioecesanis, de Coetu seu Conferentia Episcoporum, de facultatibus quinquennalibus, de taxis solvendis Curiae Romanae etc. etc. pariter in Schematibus praedictae Commissionis satisfiet.

Card. TESTA: Placet iuxta modum: scilicet iuxta observationes exhibitas.

Card. MUENCH: Placet iuxta modum: i. e. secundum observationes factas ab Em.mis Card. Meyer et Alfrink.

Card. MEYER: Placet iuxta modum: i. e. iuxta ea quae in commentario proprio dixi,[3] et iuxta observationes optimas ab Em.mis Cardinalibus Frings, Léger et Alfrink factas.

Card. DOI: Placet iuxta modum: scilicet ratione habita de observationibus factis ab Em.mis et Exc.mis Sodalibus.

Card. ALFRINK: Placet iuxta modum:[4] iuxta observationes factas a diversis Em.mis Cardinalibus.

Card. QUINTERO: Placet iuxta modum, nempe cum observationibus factis ab Em.mis Patribus.

---

[1] Cf. p. 703.
[2] Cf. p. 683.
[3] Cf. pp. 696-697.
[4] Cf. pp. 697-698.

Card. CONCHA: Placet iuxta modum: ita tamen ut Schema ab Em.mo Cardinali Ciriaci propositum iterum redigatur et harmonice cum Codice Iuris Canonici componatur, attentis iis quae ab Em.mis Cardinalibus dicta sunt.

Card. DI JORIO: Placet: attendatur tamen ad modum quo, aliquomodo deficientibus bonis ecclesiasticis, solvi possint onera, quae absolute statuuntur, Officialium Curiae, socialis adsistentiae et huiusmodi, quum concursus fidelium parvo pondere sit seu valde insufficiens.

Card. ROBERTI: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones factas ab Em.mis ac Rev.mis Patribus.

Card. JULLIEN: Placet iuxta modum: placet nempe iuxta observationes Em.morum Cardinalium, sed ad n. XI partis I^{ae}, pag. 8,[1] in quo agitur de dispositione gravissima, qua reformatur notio inamovibilitatis officiorum, addenda videretur dispositio prudens canonis 192 § 3, id est: « Si de amovibili officio ... tenetur ». Sic praecaveretur tantis litibus.

Card. LARRAONA: Placet iuxta modum:[2] ita ut prae oculis habeantur observationes a Patribus factae.

Card. HEARD: Placet iuxta modum: i. e. iuxta observationes ab Em.mo Larraona factas.

Beat. GORI: Placet.

Beat. CHEIKHO: Placet.

Exc. FELICI: Placet iuxta modum: seu, ut a quibusdam Patribus et praesertim Cardinali Larraona animadversum est, quaedam nimis specifice statuta, melius perpensa, ad codificationem mandentur.

Exc. O'CONNOR: Placet iuxta modum: redigatur in forma generaliori, praetermissis suasionibus, quae solummodo in aliquibus regionibus applicari possint.

Exc. UJČIĆ: Placet iuxta modum: in omnibus dioecesibus statuatur « minimum » necessarium ad congruam sustentationem. Qui abundant, conferant pro pauperibus; faciant « fassionem » sed conscientiose. Stolaria sunt fructus « beneficiales ». Cura dedicetur senioribus sacerdotibus.

Exc. RYAN: Placet.

---

[1] Cf. p. 687.
[2] Cf. pp. 699-703.

Exc. CHÁVEZ Y GONZÁLEZ: Placet iuxta modum: prae oculis habeantur observationes Em.morum Patrum Ferretto, Frings, Alfrink, Larraona.

Exc. SILVA SANTIAGO: Placet iuxta modum: scilicet cum observationibus scriptis factis ab Em.mis Cardinalibus Ferretto, Léger, Pla y Deniel, Gracias et praesertim cum accuratissimis emendationibus Em.mi Cardinalis Larraona et cum quaestione proposita ab Em.mo Card. Confalonieri, quia mihi videtur evidenter practica esse.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: secundum observationes Em.morum Gracias, Larraona et aliorum Patrum.

Exc. CAMPBELL: Placet.

Exc. BERAS: Placet.

Exc. COORAY: Placet iuxta modum: i. e. perpensis iis omnibus quae a Patribus huius coetus dicta sunt et etiam iuxta sequentia: 1) Liceat Ordinariis locorum, iusta de causa, cumulare vacationum tempus, ita ut si quis sacerdos non utitur vacationibus per aliquot annos, illi tribuatur vacatio longior, etiam iis in casibus, ubi tempus a iure communi determinatur (pars I, ad X).

2) Ubi parochis vel aliis sacerdotibus servitio dioecesis addictis tribuitur retributio annua determinata, fas sit Ordinariis locorum, in computando illam summam, rationem habere stipendiorum Missarum et taxarum, quae iura stolae dicuntur (pars II, ad VII et IX).

3) Dicatur clarius utrum « massa », de qua agitur in n. XIV, in pag. 11,[1] sit eadem ac ea de qua agitur sub n. VII, in pag. 9.[2]

Exc. MCKEEFRY: Placet cum attentione data observationibus Em.morum Frings, Gracias, Meyer et Alfrink.

Exc. LEFEBVRE: Placet iuxta modum: id est iuxta observationem factam ab Em.mo Card. Jullien.

Exc. HURLEY: Placet iuxta modum: scilicet iuxta observationes sodalium et in particulari Em.morum Cardinalium Léger, Gracias, Meyer, Confalonieri et Alfrink.

Exc. LANDÁZURI RICKETTS: Placet iuxta modum: id est, habita ratione observationum Em.morum Pla y Deniel, Léger, Larraona factarum.

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum: id est habita ratione animadversionum Em.morum Cardinalium Ferretto, Pla y Deniel, Frings, Léger

[1] Cf. p. 688.
[2] Cf. p. 688.

et Jullien. Assentio petitioni Cardinalis Alfrink ut constituatur consilium regionale peritorum pro alienatione et locatione omnium bonorum ecclesiasticorum magni momenti.

Exc. ŠEPER: Placet iuxta modum: i. e. schema propositum emendetur ratione habita eorum quae in discussione dicta sunt.

Exc. BAZIN: Placet: iuxta observationes ab Em.mis Patribus factas.

Exc. BERNARD: Placet iuxta modum: attentis praesertim observationibus Em.morum Card. Léger, Godfrey et Alfrink.

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum: scil. ratione habita animadversionum ab Em.mis Cardinalibus Ferretto et Meyer, necnon ab Em.mo Card. Confalonieri de Codice reformando, factarum.

Exc. YAGO: Placet iuxta modum: secundum observationem Em.mi Léger de sacerdote transferendo ad aliud officium.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet iuxta modum: scilicet iuxta observationes factas.

NGÔ-DINH-THÛC: Placet: cum aliquibus quaestionibus ad Em.mum Relatorem humiliter directis: Res mihi videtur magni momenti quae meretur attrahere attentionem Summi Pontificis. Mihi liceat sequentes notationes proponere:

1) In genere applaudo propositionibus Em.mi Relatoris. Speciatim quoad limitationem usus beneficii cui confertur munus seu functio socialis, inde via praecluditur cursui « honorum » per concursus.

2) Inextricabiles difficultates eveniunt occasione mortis sive parochorum sive « procuratorum » et speciatim Episcoporum, qui ad meliorem (saltem pro eis) vitam migrant *intestati* et saepius cum « compte courant » in nummulariis sub nomine proprio et non sub nomine dioeceseos. Numquid in relationibus mittendis ad Sanctam Sedem non potest exigi ab Ordinariis declaratio de testamento iam condito et de numero « compte courant » qui pertinet ad dioecesim?

3) In nostris dioecesibus proletariis, ubi non adest beneficium proprie dictum, sed non raro sacerdotes possunt, praeter sustentationem debitam a dioecesi, recipere regularia munera et speciatim pinguissima stipendia quasi regularia, quorum summa plus quam sufficiens est pro sustentatione honesta parochi, dum confratres saepe meliores illis vegetant in paroeciis pauperibus, in quibus Episcopus frequenter debet mittere sacerdotes laboriosos austerosque. Numquid Episcopis liceat determinare limitem stipendii Missae et recipere pecuniam quae excedit, ad sustinendos alios sacerdotes, cum stipendia Missarum per se destinan-

tur ad sustentationem honestam sacerdotis, non ad reddendum eum divitem, dum e contra stipendia ista debent habere functionem socialem et non capitalisticam?

4) Tandem, cum in nostra aetate, in civilibus, nationes locupletiores (sovietica non excepta) volant ad adiutorium nationum minus evolutarum et quidem inconditionaliter, cur in Ecclesia nostra dioeceses locupletiores non volant ad adiutorium dioecesium minus evolutarum quarum Episcopi frequenter, ad inveniendum tantum panem quotidianum sacerdotibus, debent saltare sicut funicularii?

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: ratione habita de iis quae dicta sunt ab Em.mis Cardinalibus praesertim Alfrink et Confalonieri.

Exc. JELMINI: Placet: addam quasdam observationes scriptas:

1) Cum rerum et temporum decursu beneficia ecclesiastica haud parum prioris momenti amiserint, et saepius eorum reditus ita sint reducti ut congruae beneficiati sustentationi sufficere non possint, Episcopis ampla facultas concedatur eadem beneficia in perpetuum uniendi, servatis, quo meliori fieri potest modo, fundatorum voluntatibus.

2) Saepius contingit parochos, elapsis pluribus annis, quibus eidem paroeciae praesunt, sive ob incertam valetudinem, sive ob senectutem, ministerio paroeciali congrue satisfacere non posse; et proinde fideles haud exiguum detrimentum pati. Provisio per vicarium coadiutorem innumeris saepe difficultatibus occurrit, sive ratione congruae, sive ratione domus vicario coadiutori assignandae. Congruum igitur videtur regulam statuere, qua Ordinarius animarum bono providens, parochos amovere in hisce casibus possit: et proinde opportunum erit, si norma de provisione beneficiorum *in perpetuum* abrogetur; sin minus regula saltem statuatur, qua parochus, cum 70 annum aetatis suae attingit, libere a sua paroecia amoveri possit, Ordinarii conscientia onerata de eiusdem sacerdotis congrua sustentatione.

Exc. SUHR: Placet iuxta modum: iuxta observationes factas.

Exc. SCHARMACH: Placet iuxta modum: secundum observationes factas.

Rev. GUT: Placet iuxta modum: secundum dicta Cardinalium Ferretto, Frings, Alfrink, Larraona. Sed res in Concilio tractandae ad minimum reducantur propter quaestiones multo altioris momenti perplurimas.

Rev. BROWNE: Placet iuxta modum: i. e. examinatis his quae ab Em.mis et Exc.mis Patribus observata sunt.

Rev. SÉPINSKI: Placet.

Rev. JANSSENS: Placet iuxta modum: i. e. principia generaliora determinentur, non textus ipsi inserendi futuro Codici Iuris Canonici

X

DE PATRIMONIO HISTORICO ET ARTISTICO ECCLESIASTICO

(Septima Congregatio: 16 nov. 1961)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE DISCIPLINA CLERI ET POPULI CHRISTIANI

I - DE ARCHIVIS

« Patrimonii historici Ecclesiae », pars principalis sunt archiva ecclesiastica, quorum, quamquam multa depraedationibus Ecclesiae erepta sunt, aut calamitatibus temporum et incuria custodum perierunt, tamen magna copia adhuc existit, quae novis semper accessibus, ex administratione Ecclesiae promanantibus, cotidie augetur. Archiva ecclesiastica, ut hodie existunt, revera thesaurum constituunt inaestimabilem materialem et moralem et fontem inexhaustum non solum pro historia ecclesiastica et profana, sed etiam pro compluribus aliis disciplinis scientificis et practicis.

His ultimis decenniis, saltem in terris nostrae occidentalis culturae, studium valde serium augendi et ornandi archiva et promovendi scientiam archivisticam initium habuit, quo condicio archivorum eorumque administratio in non paucis meliores effectae sunt.

Cum hac certe laudanda efflorescentia rei archivisticae pro Ecclesia Catholica etiam pericula quaedam coniuncta sunt, quae praeteriri non possunt. Non paucae ex nostris ecclesiasticis institutionibus archivisticis propter defectum subsidii pecuniarii et penuriam operariorum idoneorum et rite praeparatorum, si cum saecularibus archivis comparantur, satis miserae et cura debita indigentes videntur; quocirca archivistae rerum publicarum saepe postulant ut archiva ecclesiastica invigilantiae, immo et directioni auctoritatis civilis subiiciantur tanquam « pars hereditatis culturalis nationis », ut securius et ordinatius asserventur et aditu faciliora fiant.

Certe negari non potest Ecclesiam suae versus hunc eminentem thesaurum obligationi etiam his temporibus saepe liberaliter et munifice satisfecisse. Archivum Vaticanum quasi archivum centrale administrationis pontificiae ef-

fectum est, in toto mundo celebratum ob copiam immensam documentorum et propter excellentem modum, quo thesauri ibi reconditi, conservati et administrati sunt. Leo XIII, qui primus hoc archivum historiae studiosis aperuit, cum tabulario scholam palaeographiae et diplomaticae coniunxit, cui Pius XI cursum archivisticae adiecit et ita fundationem Leonis XIII in « Sholam Archivi » elevavit, quae imprimis iuvenibus clericis, qui archivis dioecesium et ordinum religiosorum moderandis praeficerentur, formationem tribueret. Ad promovenda archiva ecclesiastica in Italia, quae in antecedente bello tam duras iacturas perpessa sunt et propter alias quoque difficultates parum profecerant, Pius XII a. 1955 Commissionem Pontificiam instituit, quae Ordinarios in conservatione et administratione archivorum adiuvaret.

Hinc hodie in Italia, Germania, Gallia numerus non spernendus archivorum ecclesiasticorum exsistit, quae sufficienter instructa sunt.

Fatendum est tamen non deesse archiva ecclesiastica — et inter ea etiam archiva magni momenti historici — quae in condicione tristi versentur, quippe quibus spatium etiam mediocre, tutum, idoneum desit, in quibus repositaria apta, arcae et involucra etiam ad protegendas chartas desiderantur, quae, quod maxime dolendum est, neque custodem proprium et aptum possident.

Si ea, quae C.I.C. de dioecesanis, paroecialibus et aliis archivis praescribit, aliquo saltem modo observata fuissent, tam deplorandae condiciones in multis archivis oriri non potuissent, aut si ortae erant, mox resarcitae essent. Pauca vero substituenda vel addenda videntur, partim ob apparatum administrativum hodiernum, enormiter auctum, partim ob progressus quos scientia archivistica brevi abhinc tempore fecit.

Hae proinde, quae sequuntur, conclusiones ponuntur:

I. Omnes, quibus cura archivorum ecclesiasticorum commissa est, gravissima obligatione tenentur ea diligenter custodire et ab omni damno et iactura tueri.

In Seminariis dioecesanis peculiaris institutio de re archivistica alumnis tradatur, et curent Ordinarii ut clerici, qui ad id inclinationem et aptitudinem ostendunt, scholam archivisticam frequentent et titulum archivistae obtineant.

Constituatur a singulis Ordinariis sacerdos, in re archivistica expertus, cuius sit archiva in dioecesi vel in Instituto religioso diligenter inspicere tanquam Delegatus eiusdem Ordinarii, vitia detecta corrigere, consilia et monita dare ut documenta et chartae modo apto disponantur ut conserventur. Nulla unquam documenta aut chartae in archivo asservata alienari vel destrui possint sine scripta eius licentia. Eidem, qui officio etiam archivistae dioecesani fungi potest, aliquot clerici adsint, et vel etiam laici, vere periti qui Consilium Archivisticum Dioecesanum constituant, cuius sententia exquiri debeat in rebus maioris momenti quae ad archiva ecclesiastica attinent.

Commendatur propterea ut in Conferentiis Episcopalibus ab Ordinariis pro respectiva regione seu natione peculiaris constituatur Commissio Archivistica,

quae Consiliis Archivisticis Dioecesanis praesto sit ad eorum munus rite explendum.

Si qua dioecesis proprio archivo apte instructo careat, Ordinarius loci curet ut chartae et documenta pretiosiora in alio archivo dioecesano caute ac tuto custodientur quamdiu id necessitas exigat.

II. Accuratius pressiusque quaedam *Codicis Iuris Canonici* praescripta determinentur:

a) In can. 372 § 1 dicatur: In qualibet Curia constituatur ab Episcopo cancellarius, qui sit sacerdos, cuius munus sit acta Curiae ordinare et signare secundum rationem cancellariae pro negotiorum divisione et distributione praefinitam, in sic dicto *titulario,* eaque in archivo cancellariae custodire donec sint tradenda archivo dioecesis expletis negotiis, de quibus in singulis actis est quaestio.

b) In can. 372 § 2 dicatur: Constituatur etiam Archivista Dioecesanus, seu Director Archivi Dioecesani, qui sit sacerdos, in re archivistica vere peritus, distinctus a cancellario Curiae sed idem esse potest ac Delegatus Episcopi pro archivis ecclesiasticis totius dioecesis, eiusque officium inter maiora Curiae officia computetur. Proprium archivistae est instrumenta et scripturas, quae negotia dioecesana spectant, ordinatim ac tuto conservare, studiosisque archivum adeuntibus consilio praesto esse.

c) In fine can. 375 § 1 addatur: In archivo dioecesano chartae recentioris originis in eo ordine asserventur quo in cancellaria dispositae et signatae sunt, eaeque sub singulis titulis generatim in ordine chronologico cumulentur.

d) In can. 375 § 2 dicatur: Omni diligentia ac sollicitudine inventarium et alia subsidia archivistica conficiantur, quibus confestim singulae chartae reperiri veleant.[1] Schedaria praeterea conscribantur, in quibus ordine alphabetico documenta et acta denotentur secundum materias, personas et loca. Item, sic dictum *repertorium* conficiatur, in qua variae series archivi describantur, indicando numerum partium et annorum.

e) In can. 378 dicatur: § 1. Ex archivo non licet ullas efferre scripturas, nisi de expressa licentia Episcopi vel Vicarii Generalis, rarissima tantum concedenda et ob rationes communis utilitatis atque ad breve tempus determinatum. Ex regula ordinaria in archivo aula aut sedes aliqua aptetur, in qua studiosi commode, sub invigilantia archivistae, documentis et chartis uti possint.

Commendatur ut pro maioribus archivis machinae fotographicae comparentur, quibus exemplaria documentorum conficiantur poscentibus tradenda.

§ 2. Ut scripturae ex archivo efferantur, quae in officiis ecclesiasticis necessariae sint ad negotia expedienda, respectivi officii moderatoris petitio requiritur.

§ 3. Quicumque aliquam scripturam ex archivo efferat, syngrapham sua manu signatam archivistae tradat, in qua eadem scriptura describatur ut tempus designetur ad quod ei concreditur.

---

[1] Corrige: valeant.

III. In archivo paroeciali, praeter libros paroeciales de quibus in can. 470, habeatur etiam liber de statu animarum in forma schedarii confectus. Insuper chronica vitae paroecialis conscribatur, in qua data statistica singulorum annorum notentur et ea omnia commemorentur quae praecipue attinent ad sacras functiones celebratas, ad opera apostolatus et caritatis peracta, ad vitam clericorum religiosorum et laicorum qui in paroecia excellent ratione pietatis et bonorum operum.

IV. Curetur ut documenta pretiosa archivorum ecclesiasticorum per sic dictos « microfilms » in authentico exemplari photographice reddantur, quod in loco tuto diligenter asservetur.

II - DE BIBLIOTHECIS ECCLESIASTICIS

I. Normae generales statuantur pro apta et tuta conservatione bibliothecarum ecclesiasticarum, quae bonis patrimonialibus Ecclesiae accenseri debent.

II. Quoad alienationem librorum et supellectilis bibliothecarum ecclesiasticarum, quibus notabilis valor sit artis vel historiae causa, eadem iuris praescripta accurate serventur quae rerum praetiosarum alienationem moderantur.

III. Curetur ut in bibliothecis ecclesiasticis distincta adsit aula seu sedes, ubi studiosi libris uti possint sub invigilantia bibliothecarii.

IV. In singulis dioecesibus peculiaris non desit bibliotheca ad studia disciplinarum ecclesiasticarum provehenda.

Quaelibet autem paroecia suam habeat bibliothecam in commodum fidelium.

Clericis suadetur ut apte disponant ut post eorum mortem libri sui bibliothecis ecclesiasticis donentur.

V. Bibliothecis ecclesiasticis, praesertim si artis vel historiae causa sint insignes, rector praesit, qui sit sacerdos et in re vere peritus, eique congrua merces assignetur.

VI. Commendatur ut Pontificia Commissio Centralis de bibliothecis constituatur, cuius sit regulas et normas praefinire de apta et tuta earum conservatione et administratione.

VII. Libri et documenta, quae sint res praetiosae, nunquam instauranda committantur nisi peculiaribus institutis scientificis eum in finem destinatis, debitis cautelis semper adhibitis.

VIII. Quantum fieri potest, editio curetur schedarii seu dictionarii omnium insignium bibliothecarum ecclesiasticarum, in quo propria earum cuiusque qualitas indicetur.

III - DE CONSERVATIONE MONUMENTORUM ARTIS SACRAE

I. Res artis sacrae, quae ad personas morales ecclesiasticas pertinent, non instaurentur neve reficiantur, nisi de consensu Ordinarii et Commissionis Dioecesanae de Arte Sacra.

II. In quibusvis ecclesiis, quae ratione artis sint insignes, nihil innovetur sine consensu Ordinarii et beneplacito Commissionis Dioecesanae de Arte Sacra.

III. Commendatur ut Pontificium Institutum de Arte Sacra constituatur ad titulos conferendos his qui studia de arte christiana etiam recentiori aetatis rite peregerint.

IV. Collectiones rerum, quae artis sacrae causa sint insignes et fidelium cultui non sint expositae, in dioecesi et vel etiam apud respectivas ecclesias constituantur, ut aptius ac tutius asserventur et inspici possint ab his quorum interest.

V. In singulis dioecesibus catalogus generalis in duplici exemplari conficiatur, cum respectiva imagine photographica, omnium operum artis, quae in ecclesiis aut apud quaslibet personas ecclesiasticas asservantur; quorum exemplarium unum in archivo respectivae ecclesiae vel personae moralis, alterum vero in archivo dioecesano custodiatur.

VI. Ordinarii et Commissiones regionales de Arte Sacra conventiones ineant cum competente officio societatis civilis, ut normae communi consilio statuantur de aptiore ac tutiore conservatione patrimonii artistici ecclesiastici, incolumi semper iure proprietatis quod in illud Ecclesiae competit.

Textus definitive probatus in Sessione Generali habita diebus 13-18 martii 1961.

2) RELATIO EM.MI P. D. PETRI CARD. CIRIACI PRAESIDIS COMMISSIONIS DE DISCIPLINA CLERI ET POPULI CHRISTIANI

De patrimonio historico et artistico ecclesiastico.

Valde feliciter posita est haec quaestio inter illas quae examini subiiciuntur Commissionis Centralis, ita ut opinio publica videat nos non solum considerare quaestiones pure ecclesiasticas, licet eae plurimum conferant ad bonum societatis civilis, sed etiam quaestiones quae sese referunt ad civilisationem. Est enim hic quaestio de bibliothecis, de archivis, de aedificiis et de obiectis ecclesiasticis. Sunt variae Commissiones quae agunt de hac materia, ita ut, ego puto, conclusio fieri deberet ex aliqua Commissione mixta. Tamen omnes istae technicae Commissiones non habent vim coercitivam vel poenalem, ita ut ex gr. aliqui dicant: deinde veniunt inconvenientia, venduntur ex. gr. obiecta artistica et tunc debet intervenire S. Congregatio Concilii tamquam carnifex ad puniendum vel valde praecavendum. Igitur bonum est ut eae quaestiones inter omnes has commissiones cum Congregatione Concilii tractentur. Hic est aliquid notandum quoad proemium, in secundo capoverso: « Hisce ultimis decennis, saltem in terris nostrae occidentalis culturae ... ». Non cogitaverunt, sed ego puto haec verba « saltem

in terris nostrae occidentalis culturae » omnino esse eliminanda. In primis quia potest non solum susceptibilitatem movere, sed etiam quia numquam in nostris sessionibus debet fieri distinctio inter Occidentem et Orientem. Et inde haec verba sunt eliminanda.

Quoad reliqua, hae sunt quaestiones magni momenti non solum pro societate sed etiam pro Ecclesia, nam efformant apologeticam magnificam de Ecclesia. In hoc Sancta Sedes dat exemplum. Bibliotheca Vaticana, Archiva Vaticana, Monumenta Vaticana, obiecta artis Vaticana retinentur et reguntur modo admirabili. Sunt exemplum in toto mundo.

Sed etiam in aliis dioecesibus aliquid est faciendum, praesertim in parvis dioecesibus, ubi non possunt haberi tot Commissiones; unde inconvenientia multa habentur. Quoad bibliothecas, in primis attendendum est, etiam in parvis dioecesibus, cathalogo, nam hic est modus impediendi ut libri fugiant, quod est valde difficile, nam furta librorum non considerantur, sunt obiecta communia et hinc sunt catalogi faciendi in quacumque bibliotheca ecclesiastica. Hoc est primum elementum.

Quoad archiva, tantummodo unum observare debeo. Quod ibi proponitur de « microfilms » debet habere maximam applicationem hodie, quando cataclysmi, et a natura et ab hominibus, praeparantur vel praeparari possunt, et inde bonum est ut « microfilms » documentorum, quae habent maius momentum, fiant.

Quoad deinde alia obiecta artistica, etiam catalogus faciendus est. Nam catalogus nominum obiectorum et etiam respectivae photographiae sunt medium ad impediendum ut praesertim parochi ignorantes vendant obiecta artistica. Hodie commercium internationale est circa obiecta artistica et non solum circa obiecta artistica, sed etiam circa drogas et ita porro. Hoc medio, scilicet conficientes catalogum, non quidem impedietur — nam nihil potest impediri in hoc mundo — sed saltem diminuetur diminutio patrimonii ecclesiastici, quod est gloria Ecclesiae, gloria dioecesium, et est patrimonium publicum. In hac re S. Congregatio Concilii est valde severa: numquam absolvimus ab exocommunicatione, nisi antea qui vendiderit laboraverit ad habendum obiectum. Scimus hoc esse impossibile, sed hoc est, ad urgendam obligationem. Sed quod est omnino necessarium, est catalogus.

Quoad reliqua ego concordo cum iis quae Commissio nostra statuerit, iterum renovans laudes ob laborem factum a nostra Commissione, quae fere dimidiam partem Codicis Canonici elaboravit, et non dico maxima intelligentia, sed maximo zelo.[1]

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. TISSERANT: Opportunum videretur Ordinariis locorum praescribere ut archiva inspiciant et monumenta artis sacrae, cum visitationem pastoralem quinquennalem complent; item Vicariis Foraneis ut de statu archivorum et patrimonii artistici paroeciarum rationem reddant Ordinario, statutis temporibus.

Card. FERRETTO: In proemio, pag. 6,[1] lineis 18 et 19, addenda videtur expressa mentio « Motus Proprii » quo Summus Pontifex Ioannes XXIII feliciter regnans, die 20 februarii anni 1960, praefatam Commissionem in personam moralem erexit; et ratio habenda Instructionum quae ab eadem Pontificia Commissione datae fuerunt.

Card. LÉGER: Ad melius definiendum munus cancellarii, proponimus quod sic modificentur paragraphi *a*) et *b*) n. II: « In can. 372 § 1 dicatur: " In qualibet Curia constituatur ab Episcopo cancellarius, *qui eo ipso sit notarius, cuius praecipuum munus sit acta Curiae conficere; praeterea munus habeat* acta Curiae ordinare et signare ... (etc. sicut in schemate) " ».

§ 2: idem ac in Codice can. 372 § 2.

§ 3: Tum cancellarius tum vice-cancellarii esse debent sacerdotes, integrae famae, in iure canonico doctores vel ceteroquin periti.

§ 4: Constituatur etiam Archivista dioecesanus, seu Director Archivi dioecesani, qui sit sacerdos, in re archivistica vere peritus, distinctus a cancellario Curiae sed idem esse potest ac Delegatus Episcopi pro archivis ecclesiasticis totius dioecesis. Proprium archivistae est instrumenta et scripturas *a cancellario ad normam § 1* tradita, quae negotia dioecesana spectant, ordinatim ac tuto conservare, studiosisque archivum adeuntibus consilio praesto esse.

N. B. In hoc § 4 tollantur schematis verba « eiusque officium inter maiora Curiae officia computetur »: quae verba non apparent in Codice pro aliis officiis aequalis momenti Curiae dioecesanae).

— In n. II *e*) § 3, proponimus, claritatis causa et ad casum archivi cancellariae includendum, sequentes additiones:

§ 3: Quicumque aliquam scripturam ex archivo *cancellariae vel dioecesis* efferat, syngrapham sua manu signatam *cancellario vel* archivistae, *secundum casum,* tradat, in qua eadem scriptura describatur ut tempus designetur ad quod ei concreditur.

Card. LARRAONA: I - *De Archivis*: 1. Generalia ad schema:

1) Historica quae in introductione allegantur melius omittenda es-

[1] Cf. p. 712.

sent, quia non respondent formae vere conciliari, non sunt completa in nationibus recensendis in quibus archiva recte instructa sunt, et illa quae nunc referuntur cito obsoleta erunt, ita ut non intersint legislationis quae ad plures annos perdurare debet.

2) Quoad propositam legislationem circa archiva ipsa, ut legenti patet, complectitur non solum illa quae ad archiva paroecialia et ad archiva Curiae dioecesanae iuris communis quae ad S. C. Concilii pertinent, sed generali sensu, vix non semper, de omnibus. Iam, plura sunt archiva ecclesiastica, tam historice quam iuridice, satis momentosa quae non sub competentia sunt S. C. Concilii, sed ex. gr. SS. CC. Consistorialis, Religiosorum, Seminariorum, de Propaganda Fide, etc. Inde videretur tota quaestio, qua ipsa late patet, subiicienda esse *Commissioni* ex his dictis SS. Congregationibus *mixtae*.

3) Haec Commissio mixta, illis accurate collectis quae nunc probentur, deberet breviter, Schema eis complendo quae propria uniuscuiusque ipsarum peculiaria sunt, novum Schema sobrium redigere in quo tantum generaliores normae iuridice et practice necessariae reciperentur, cetera Codici, Conciliis particularibus, Conventibus Episcoporum, legislationi dioecesanae relinquendo.

4) Forte abs re non erit Commissionis technicae, characteris internationalis, creatio, quae de Archivis ecclesiasticis intelligentem curam gerat ipsaque sub respectu practico, technico, polytico coram Statibus et organismis internationalibus (ONU - UNESCO), prouti necessarium vel utile videatur, defendat, tueatur, vindicet, foveat. Posset extendi ad Ecclesiam illa P. Commissio quae in Archivo Vaticano tam fructuose, prudenter et silenter in Italia laborat. Si videretur, Votum de hac re Concilio proponi posset.

2. Ad singula de Archivis:

Ad I:

Lin. 1-5 — Placent.

Lin. 5-10 — Placent, sed haec extendantur ad Collegia, Seminaria, Instituta quae non pendent a SS. CC. de Seminariis et Concilii, sed ab aliis, ut puta de Propaganda, de Religiosis et, qua forma fieri correcta valeat, Ecclesiae Orientalis.

Lin. 11-17 — Quoad archiva religiosa, quando agatur de archivis dioecesanis (non provincialibus vel generalibus) domus sibi, ad normam iuris subiectae (cfr. cc. 618 § 2, 512 § 1 et 2), Episcopus ex. gr. occasione visitationis posset de archivo inquirere et, salva proprietate, opportuna disponere.

Lin. 17-24 — Sub alio novo distincto numero haec essent collocanda.

Lin. 25-29 — Sub novo numero ponenda sunt. Hoc relicto, complenda essent quae dicuntur, dum ipsa Archivis, quae ad competentiam S. C. Concilii non pertinent, applicantur. Criterium practicum in re satis, sub pluribus respectibus, delicata, tale esse deberet ut magis adiutorium iis praestetur qui ipso egent eumque invocent, quam illis imponatur qui auxilio non egent nec illud desiderant.

Lin. 30-34 — Sub alio numero. Aliquae cautelae imponendae viderentur huic traditioni proprii archivi alii Archivo ut in hoc custodiretur, ex. gr. interventus Capituli vel aequivalentis Consilii, securitas publica restitutionis. Si vero ageretur de tradendo Archivo in custodiam Auctoritati Civili res gravior esset et imponenda esset praevia venia Sanctae Sedis. Casus non est theoreticus.

Ad II: Haec omnia Codici amandanda sunt.

Ad III: Placet, sed melius Codici relinqueretur.

Ad IV: Placet, sed pariter melius in Codice invenientur.

II – *De Bibliothecis*:

Ad I-III: Placet.

Ad IV: Bene. Sed extendatur ad alia Entia ecclesiastica ex. gr. Seminaria, Domus religiosas, Capitula etc.

Ad VI: Posset uniri Commissioni Archivorum, sed utraque unita habeat characterem technicum practicum, magis quam iuridicum. Sub diversis respectibus posset influxum exercere in Organa Internationalia, ut UNESCO etc., et oeconomicum pro librorum adquisitione.

Ad VII. Recte.

III – *De conservatione*:

Ad I: Recte, sed agatur de hac re, non raro salebrosa, in Commissione mixta de exemptione.

Ad II: Idem dicendum.

Ad III-V: Idem dicendum.

Ad VI: Idem dicendum. Sed in hac Commissione ratio habeatur de personis moralibus quibus monumenta pertinent.

IV – *De remissionibus ad Codicem.* Ut, in quantum ad me attinet, quin alium quemlibet ullo modo repraesentem, difficultati respondeatur, quae forsan mota fuit etiam ex meis iteratis ad Codicem remissionibus, haec breviter circa ipsas, obtenta humiliter venia, mihi subnotare liceat.

A) *Competentia absoluta Concilii – practica et prudens ipsius autolimitatio*:

a) Indiscussum et non discutibile remanere debet Concilium omnia pertractare et decidere posse, quae sibi in Domino videantur, ex suprema qua pollet in universam Ecclesiam potestate (c. 228 § 1), salvo semper canone 227.

b) Codex evidenter omnia quae Concilium definierit vel deciderit fideliter referre debet et ad Concilii criteria canones componere.

c) Iudicium personale Patrum quod aliquid in Concilio, etsi optime posset, non sit tractandum (quia materia de qua minus apta Concilio videatur et melius in Codice pertractetur seu evolvetur), apprime respondere videtur uni ex praecipuis iuribus et officiis Commissionis Centralis, et ceterum favorabilem prodit aestimationem de materiae exhibitae momento, etsi ipsa aptius videatur in Codice evolvenda.

d) Criteria ex quibus, aequa lance rebus ponderatis, iudicare possumus aliqua certo ad Concilium pertinere, alia melius, aptius, commodius Codici reservari posse, sive ex materiae ipsius indole, sive ex ratione generali et practica Concilii, haec praecipua mihi, si opinari liceat, viderentur.

Salva Concilii suprema potestate et competentia, haec *autolimitatio Concilii,* quam prudentem et non raro necessariam dicere deberemus, in primis verba Sancti Pauli in mentem trahunt: « Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt » (1 Cor. 6, 12; 10, 22 et 10, 23) et illud etiam romani iuris: « Non omne quod licet honestum (in casu conveniens, seu expediens, seu utilius) est » (Paulus, D. 50, 17, 144).

B) *Concilii propria et minus propria*:

a) *Concilii propria seu propriora.*

Salvis semper illis quae sub A) dicta fuerunt, pertinent ad Concilium ut res peculiares et propriae seu propriores iuxta casus:

1) Illa quae ad doctrinae et doctrinalium criteriorum definitionem et declarationem et applicationem spectant.

2) Illa quae disciplinae capita fundamentalia atque fixa tangunt.

3) Salvo n. 1°, criteria practica adhibenda et linea servanda in rebus moralibus, socialibus, pastoralibus decidendis ordinandisque.

b) *Non videntur Concilii propriam materiam constituere, nisi forsan per exceptionem*:

1) Illa omnia quae nimis particularia, concreta ac definita sunt, ita ut applicari non possint in omnibus locis, vel in, facile in dies mutabilibus, temporibus, vel nullo modo vel non sine illata violentia applicationi (legislazione dettagliata, d'applicazione o di natura variabile).

2) Quae nimis technica essent, ac minuta, ita ut difficulter in Concilio discuti possent et elaborari; imo a maiore parte Patrum (i. e. a fere tribus millibus) in eorum vi ac potestate (i. e. la forza, la ragione, la portata) plene intelligi ac perpendi.

3) Quae necessario longam ac complexam elaborationem secumferunt, ita ut nisi ad criteria et principia generalia reducantur, etiam si omnia satis accurate praeparata essent, relativa discussio fere impossi-

bilis evaderet et vix proficua in corpore trium milium virorum. Sane, ipsa fere semper in iis rebus demolitrix esse solet, et ut propositio aliqua a pluribus et plerisque admitti denique valeat, ad compromissum recurrendum est, quod insignificantes et inefficaces leges normasve prorsus reddit.

4) Quae invadere praetenderent illa Summo Pontifici evidenter ex natura rei reservata, sive quia sunt personalia, sive quia ipsa Ei ex primatu reservata, ex. gr. definita et concreta Curiae Romanae ordinatio, definitio competentiarum in ipsa, et ita porro. Salva debita veneratione erga Summum Pontificem, qui est Concilii caput et ipsi Superior (cc. 222, 227, 228 § 2), non inde a Concilio aliena essent vota circa generales adspectus ordinationis Curiae, ex. gr. circa maiorem ipsius generalem repraesentationem, etc.

C) *Codicis ac peculiaris legislationis propria et minus propria*:

a) *Quaenam Codici et peculiari legislationi non pertinent*:

1) *Per excessum*: illa quae ad Concilium ut propria et peculiaria spectare supra diximus B).

2) *Per defectum*: illa quae executionem legum seu normarum proprie respiciunt.

3) Denique illa quae Hierarchiae sensum Ordinariorum (c. 198) et Superiorum auctoritatem enervarent vel imprudenter minuerent vel praepedirent; illa pariter quae practice destruerent illam rationabilem, ordinatam, intra terminos iuris circumscriptam autonomiam tam Ecclesiae propriam, in omnibus gradibus hierarchiae, etiam intra dioeceses, vigentem (ex. gr. in Associationibus, in Monasteriis, etc.).

b) *Quaenam Codicis sint propria*:

1) Illa evolvere, et in normas concretas, salvis littera et spiritu, convertere quae Concilium definivit, decidit, imposuit generatim.

2) Illa ordinare quae potestatis exercitium in divisis hierarchiae gradibus respiciunt, ita ut potestas hierarchica et quaelibet alia numquam in Ecclesia nisi in animarum bonum exerceatur, non in arbitrium cedat seu degeneret et tecta salva sint omnium, etiam subditorum, iura.

3) Communia iura et officia definire et imponere, criteriis et normis generalibus Concilii servatis, quae diversis personarum classibus competunt atque normas praescribere circa media et instrumenta ad finem obtinendum necessaria.

D) *Generalia quaedam*:

1) Sicut impossibile est in ordine civili Parlamenta seu Cameras, etiam si naturae Constitutionis (Costituenti) essent, Codices elaborare posse, etsi in Constitutionibus quas condunt vel complent seu interprae-

tantur, illa includant quae ipsis placent, ita etiam impossibile Concilium, quod non immerito dicere possumus *Corpus* sub pluribus respectibus constituens, ut ad singula technice descendat. Nec solum impossibile hoc esset, sed nec esset conveniens.

2) Neque Codices omnia continere possunt quae hic et nunc Ecclesiae necessaria, utilia sunt, sed hoc relinquendum est legislationi, iurisprudentiae, Conciliis et Synodis particularibus. Illa omnia quae fere 700-800 peritissimi viri in Commissionibus Praeparatoriis diligenter collegerunt et sapienter elaborarunt, maximi aestimanda sunt, nec patiendum ut aliqua deperdantur. Ipsi abundant in proponendo, sed tamen Membra et Consultores et Commissiones probe sciunt et candide fatentur non omnia in Concilio tractari posse, sed ex eis plura Codici amandanda et alia iurisprudentiae et legislationi posteriori relinquenda esse.

3) Quoad Codices vigentes, obiter animadvertere liceat, verum non esse ipsos a Curia conditos fuisse; sed imprimis a Commissionibus Cardinalium independenter prorsus a SS. Congregationibus quae satis raro, forsan nimis raro, SS. Congregationes consuluerunt, ut probe omnes sciunt; *secundo*, Consultores Codificationum in Codice Orientali adornando, maxima pars nec erant latini sed orientales; nec erant Curiales, nec illi pauci qui in Curia erant ad SS. Congregationes ut ipsarum membra pertinebant, nec ullo modo in hac missione ab illis quomodolibet dependebant; *tertio,* non solum inter Cardinales et inter Consultores aliqui fuerunt, qui ad diversas gentes pertinebant, sed integer Episcopatus, Regulares et Religiosi consulti sunt, atque eorum animadversiones editae fuerunt et magni habitae; *quarto,* viri periti undique vocati sunt ut vota technica conficerent.

Haec dicta sint pro rei veritate cuius testis quodammodo ab anno 1912 directo pro Codice latino, ab a. 1915-1917 pro Codice Orientali, ab a. 1929 a prima Sessione pro Codificatione.

Ita falsum est dicere Codicem Curiam fecisse seu condidisse, sicut falsum hucusque Curiam generalem Concilium praeparasse, et ex documentis Concilium praeparaturam imo vel quod in ipso stadio Antepraeparatorio Curiam illam habuisse partem quae coniici poterat, ut omnes Romae norunt.

4) Evidenter nihil vetat et ex adverso omnia incitant, ut novus Codex totius Ecclesiae ampliori et intensiori collaboratione et vividiore, si licet, catholicitatis sensu, condatur. Ita, non erit ullo modo rationabiliter pertimescendum ne aliquid iam nunc Concilio subtrahatur aut non includatur, iudicio Commissionis Centralis, ex illis quae Praesules et Commissiones Praeparatoriae proposuerunt. Pariter prorsus

excludenda hypothesis esse videtur, iuxta quam suspicari velimus Commissionem Codificatricem repetitae praelectionis Codicis Latini plene autonomam a Curiae influxu futuram esse non posse, post exemplum anterioris duplicis Codificationis. Imo, si quid fundate coniici potest, plenius et amplius repraesentativa Commissio Codificatrix faciliter esse poterit.

Exc. SILVA SANTIAGO: Hoc schema propositum a Commissione de Disciplina Cleri et Populi Christiani mihi placet. Sed, iuxta meam humilem opinionem, deest, in hac materia, aliqua specialis referentia ad Universitates Catholicas.

Evidens est quod fere omnia, quae proponuntur aut determinantur in schemate quoad archiva et quoad bibliothecas, applicantur etiam, positis ponendis, ad archiva, bibliothecas et monumenta artis sacrae Universitatum Catholicarum, quae, sine dubio, numerari debent in patrimonio historico et artistico ecclesiastico. Sed, propter naturam et propter diversissimos fines accademicos Universitatum Catholicarum atque propter magnum numerum hodiernum Universitatum Catholicarum simul ac propter specialissimas relationes quae nunc tenent cum omnibus fere organismis civilibus in unaquaque natione et cum institutionibus internationalibus moderni temporis, mihi valde opportunum videtur statuere saltem aliquam normam generalem pro apta et tuta conservatione ac pro organizatione et pro usu archivorum, bibliothecarum, monumentorumque Universitatum Catholicarum.

Statuere etiam quod Universitatum Catholicarum est, modo specialissimo, idonea praeparatio peritorum in materia patrimonii historici et artistici ecclesiastici.

Ut aliquod exemplum tradar: in Pontificia Universitate Catholica Chilensi adest, nuper creatum, « Institutum Bibliographicum », vernacule « Instituto de Bibliografia ». Alia ex parte, una cum Universitatibus sive Catholicis sive Civilibus, oeconomico auxilio Statuum Foederatorum Americae Septemtrionalis, creatum fuit « Centrum documentationis omnium scientiarum ». Ambo ad conservationem et incrementum patrimonii historici.

Ac proinde, hoc modo et aliis pluribus, Universitates Catholicae possunt et debent contribuere ad conservationem et augmentum patrimonii historici et artistici ecclesiastici de quo hic opportune agitur.

Rev. GIUSTI: Pauca dicam, et de archivis tantum. Placent quae luculenter exposita et proposita sunt in schemate huius Decreti de Archivis ecclesiasticis, quaeque respondent eorum necessitatibus hodie auctis et consentanea sunt utilitati et momento archivorum non pro historia ec-

clesiastica et aliis compluribus disciplinis scientificis et practicis tantum, sed etiam et praecipue pro administratione ipsius Ecclesiae.

Dum enim bibliothecae natura sua ad culturam destinantur, archiva per se et ante omnia characterem habent — ut ita dicam — administrativum, quamvis possint esse perutilia etiam ad culturam promovendam; de hac re Em.mus Cardinalis Tisserant merito ait in caeremonia, recenter habita, inaugurationis novae sedis archivi archiepiscopalis Bononiensis : Gli archivi, a differenza delle biblioteche, sono fatti soprattutto per chi deve governare » (« L'Osservatore Romano », 12 ottobre 1961, pag. 6).

His praemissis de genuina archivorum natura, non multa videntur dicenda circa ea quae de archivis continentur in schemate.

Disceptari poterit de opportunitate, vel minus, instituendi novas Pontificias Commissiones Centrales, quarum competentia ad universam Ecclesiam extendatur; attamen, si utile videbitur costituere Commissionem huiusmodi pro bibliothecis (ut commendatur in schemate, pag. 10,[1] n. VI) evidenter aequum erit ut a fortiori hoc fiat etiam pro archivis.

Pagina 8,[2] littera b) proponitur ut constituatur Archivista dioecesanus, seu Director Archivi dioecesani, a Cancellario Curiae episcopalis distinctus. Ex hac innovatione, a multis auspicata, poterunt sine dubio boni fructus oriri, eo potissimum quod in Archivista dioecesano praesumetur, immo requiretur specifica peritia, quae in Cancellario saepius desideratur. Attamen, si haec innovatio introducatur, censerem quandoque admitti posse exceptionem, ita ut Cancellarius, qui sit ut supra peritus, exercere possit munus quoque Archivistae dioecesani in casu quo alia persona ad hoc idonea non inveniatur, praesertim in parvis dioecesibus, in quibus sacerdotes ordinarie sunt pauci et munus tum Cancellarii tum Archivistae dioecesani non est ita onerosum ut in amplioribus dioecesibus.

Item, si acceptabitur praedicta distinctio inter Cancellarium et Archivistam dioecesanum, debebit aptari — ut puto — etiam canon 377 C.I.C., ubi statuitur quod nemini archivum dioecesanum ingredi liceat sine Cancellarii licentia et quod unus Cancellarius clavem archivi habeat.

At non est praetereundum quod officium Archivistae dioecesani certe quaedam perderet ex iis quibus gaudet, dum officio Cancellarii Curiae episcopalis est unitum. Etsi enim in hoc schemate, pagina 8,[3] lineis

---

[1] Cf. p. 714.
[2] Cf. p. 713.
[3] Cf. p. 713.

11 et 12, proponitur quod officium Archivistae dioecesani inter maiora Curiae officia computetur, tamen difficile Archivista aequiparari poterit Cancellario. Insuper, cum Cancellarius sit eo ipso notarius (can. 372, § 3), Archivista, cum fuerit a Cancellario distinctus, inter notarios non amplius saltem ex iure adnumerabitur; ex hoc difficultates evenire poterunt, praesertim quod attinet ad declarationes faciendas de conformitate exemplariorum de quibus in can. 374, § 3.

Denique, pagina 8,[1] linea 27 et sequentibus, verbum *repertorium* videtur sumi sensu magis generico quam ei in currenti doctrina archivistica tribuitur. Ad significandam descriptionem de qua hic agitur videretur technice praeferendum esse verbum *inventarium*.

Rev. ALBAREDA: Libri, necessarii cum sint ad animos hominum erudiendos, quoniam adsunt libri sine re non vero eruditio sine libris, in Ecclesia eo sunt momento et universalitate ut non possint ignorari in Concilio. Aliunde libri sunt patrimonium Ecclesiae servandum et efficax reddendum. Tamen, in praxi Bibliothecae ecclesiasticae, natura, efficientia, munere, methodo libros ordinandi et describendi, emendi, mutuandi et conservandi, ita sunt differentes, ut non facile admoneri potest de earum ordinamento.

Certo certius Commissio de disciplina Cleri et Populi Christiani in redigendis octo articulis « De Bibliothecis Ecclesiasticis » hanc adumbratam difficultatem animadvertit.

Veniam peto ex paucis observationibus de nonnullis articulis praedictis.

De II – Verbis « quibus notabilis valor sit artis vel historiae causa » addam « aut si agatur de pretiosis codicibus vel de libris editis ab anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo ad annum millesimum quingentesimum vigesimum quintum ». Ratio est: non unice libros de arte vel historia magni facimus.

De III - Non videtur necessaria nec tamen ubicumque possibilis aula distincta, nisi forte agatur de bibliothecis intra clausuram quo « studio dediti » non possunt accedere.

De V - In locum verborum « praesertim si artis vel historiae causa sint insignes » reponerem « praesertim si antiquitate, raritate vel pretio sint insignes ». Ratio est, sicut iam de art. III animadverti, ut non modo insignes habeantur libri quoad artem et historiam.

De VI - Commendatio de constituenda Commissione Centrali de Bibliothecis mihi non opportuna videtur. Talis enim Commissio practice inefficax maneret.

---

[1] Cf. p. 708, n. II d).

De VII - Articulus septimus per se patet; non videtur cur proponatur Concilio Oecumenico.

De VIII - Si in articulo intelligitur de Catalogo et schedario quod unaquaeque Bibliotheca de suis libris vel codicibus edat, bene; si contra de catalogis sic dictis unicis seu amplectentibus omnes bibliothecas, tunc commendatio videretur fere inutilis.

Nunc autem, ad multas propositas difficultates exhauriendas, non adest practice systema commune. Videretur consilium efficax si problemata bibliothecarum aggrederentur per regiones sub disciplina Metropolitarum vel Conferentiarum episcoporum. Fortuna contigit ut hodie iam in Ecclesia adsit aliqua experientia seu felix experimentum.

Ad exemplum petendum proponitur quod abhinc duos annos fit in Hollandia, in Gallia et in Germania. Ad expedienda et efficienda studia Universitatum studiorum generalium et maiorum Seminariorum sociatur opus inter eorum Bibliothecas, dividendo ad invicem munera, ita ut una Bibliotheca explicet Bibliographiam, altera librorum acquisitiones proponendas, alia schedulas et ita porro; mutuos libros et ephemerides tradunt ad invicem. Inde habetur secura efficacitas et adiumentum, et facultas catalogum generalem librorum Bibliothecarum ecclesiasticarum faciendi, cuius utilitatem, etiam ad hoc patrimonium servandum nemo est qui non videat.

Quoad Bibliothecas paroeciales instituendas proponitur exemplum germanicarum regionum ubi iam abhinc multos annos in effectu est Borromeusverein, Societas Borromeana pro Bibliothecis paroecialibus, uti res autonoma.

Conclusio: Omnibus perpensis, humillime proponerem ut unus unice articulus De Bibliothecis ecclesiasticis daretur Concilio, scilicet: Cum Bibliothecae nostris temporibus magno momento et utilitate sint, Concilium de efficientia promovenda earum quae sunt Ecclesiae praeterire non potest; singulae quaestiones tamen de ordinamento vel de institutione relinquantur sic dictis conferentiis episcoporum, quae possunt practice se referri ad iam exortas Societates inter Bibliothecas ecclesiasticas vel novas instituere secundum conditiones regionum.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet, additis verbis quae proposui.[1]

Card. MICARA: Placet iuxta modum: opportuna exerceatur vigilantia ut quidquid ad Ecclesiae patrimonium sive historicum sive artisticum

---

[1] Cf. p. 717.

pertineat in tuto ponatur ab omni periculo alienationis vel venditionis. Constat enim res huiusmodi sat frequenter venumdari cum ii, quibus cura incumbit, earumdem valorem non bene percipiant et ideo a callidis mercatoribus facile decipiantur.

Card. PIZZARDO: Schema Decreti omnino laudandum est, in quantum normis sapientibus providet ut thesauri inaestimabiles in archivis et bibliothecis ecclesiasticis contenti nec non monumenta artis sacrae competenti cura conserventur. Sed dubitari potest utrum huiusmodi dispositiones constituant materiam a Concilio Oecumenico pertractandam.

In pag. 5,[1] linea 13 et 14 non placet locutio: « in terris *nostrae occidentalis* culturae ». Patrum Concilii nulla cultura est propria.

In pag. 6:[2] Quae ibi dicuntur a linea 3 ad lineam 23 (inclusive) apte in Commentario Decreti apponi vel saltem brevius absolvi possunt.

Card. ALOISI MASELLA: Placet iuxta modum: id est, iuxta votum Em.mi ac Rev.mi Cardinalis Tisserant, et iuxta animadversiones factas ab Ill.mo et Rev.mo Giusti et a Rev.mo Abbate Albareda.

Card. FERRETTO: Placet.[3]

Card. LIÉNART: Placet.

Card. TAPPOUNI: Placet.

Card. COPELLO: Placet iuxta modum: iuxta dicta ab Em.mo Card. Tisserant, ab Exc.mo Mons. Silva Santiago et Albareda.

Card. MCGUIGAN: Placet.

Card. GILROY: Placet.

Card. DE GOUVEIA: Placet.

Card. PLA Y DENIEL: Placet.

Card. FRINGS: Placet iuxta modum: Paragraphi huius schedulae colligantur unica paragrapho, quae pondus rei exprimat. Cetera ordinanda relinquantur S. Congregationi Concilii.

Card. CAGGIANO: Placet iuxta modum: adhaerendo propositionibus ab Em.mis Patribus Tisserant, Pizzardo, ab Exc.mo Archiepiscopo Conceptionis, ab Ill.mo Giusti et Rev.mo Albareda, Praefecto Bibliothecae Vaticanae, factis.

---

[1] Cf. p. 711.
[2] Cf. pp. 711-712.
[3] Cf. p. 717.

Card. TIEN: Placet.

Card. VALERI: Placet iuxta modum: attentis scilicet quae praesertim ab Em.mo Card. Decano, a Rev.mo P. Albareda et a Rev.mo Giusti dicta sunt.

Card. DE LA TORRE: Placet iuxta modum: nimirum cum animadversionibus a Patribus factis.

Card. SIRI: Placet iuxta modum: scilicet ratione habita adnotationum factarum ab Em.mo Card. Tisserant et DD. Giusti et Albareda.

Card. D'ALTON: Placet iuxta modum:

I - *De Archivis.*

Ad III. Obligatio habendi librum status animarum praecise in forma schedaria meo iudicio non debet imponi.

II - *De Bibliothecis ecclesiasticis.*

Ad IV. Obligatio habendi bibliothecam ecclesiasticam in commodum fidelium in qualibet paroecia, meo iudicio non debet imponi.

III - *De conservatione monumentorum artis sacrae.*

Ad I. Melius, puto, si sic sonaret: « Res sacrae quae artis causa sint insignes ... ».

Ad V. « ... catalogus generalis ... omnium operum artis causa insignium » praeferendus videtur.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum:[1] i. e. iuxta observationes ab Ill.mo Patre Albareda, Praefecto Bibliothecae Vaticanae factas.

Card. GRACIAS: Placet.

I. *De Archivis*: Custodia archivorum dioeceseos regitur nonnullis provisionibus quae habentur in cc. 375-384. Obligatio illa de curandis archivis nunc strictior erit ex his quae in I paragrapho dicuntur. Praeterea proponitur ut cursus aliquis de curandis archivis in Seminariis inducatur. In missionibus exteris, ut in India, maioribus dioecesibus exceptis, locus non est cur ea quae dicuntur de « Consilio Archivistico Dioecesano » atque de « Commissione Archivistica » alicuius sint curae. Non enim istae dioeceses sunt tam florentes adhuc. In hac igitur paragrapho forte addendum erit ea quae ibi dicuntur vim habere in Missionibus « congrua congruis referendo ». Quod de aliquo officio Archivistae creando dicitur, hoc magno usui erit in Missionibus.

Haec paragraphus loquitur de « Conferentiis Episcopalibus ». Non patet quibus Episcopis hae conferentiae componantur. Dicitur « pro

---

[1] Cf. p. 717.

respectiva regione vel natione ». Quis circumscribet regionem pro tali conferentia? Quae regulae sunt observandae in talibus conferentiis de conventu conveniendo, de methodo in conferentia servanda etc.?

Haec uberius declaranda sunt.

Ad II, § 2, non patet quid significetur vocabulo « officii moderatoris ».

II. *De Bibliothecis Ecclesiasticis*:

Ad II: Non videtur ad quid veniat legislatio haec: Si libri, etc. sint magni valoris ratione artis vel historiae, res ipso facto venit sub praescriptionibus nunc existentibus in Codice, quibus alienatio talium librorum moderatur.

III. *De conservatione monumentorum Artis Sacrae*:

Quod dicitur hic vix applicatur Missionibus, ut in India. Non locus est pluribus quae hic dicuntur. Itaque nihil dicendum venit.

Card. CENTO: Placet, ratione habita de iis quae hac in sessione viri de materia experti opportune disceptarunt.

Card. GARIBI Y RIVERA: Placet.

Card. GODFREY: Placet: habita ratione observationum Em.mi Card. Decani, Em.mi Relatoris et aliorum Em.morum Patrum et etiam Rev. Patris Albareda.

Card. CONFALONIERI: Placet iuxta modum: scilicet, cum observationibus Venerabilium Patrum Cardinalis Tisserant, Archiepiscopi Silva et Rev.morum Giusti et Albareda.

Card. RICHAUD: Placet, adhaerendo observationibus Exc.mi D. Silva Santiago et Rev.mi D. Giusti.

Card. KÖNIG: Placet iuxta modum: normae generales breviores conficiantur ex schemate proposito et reliqua, optime redacta et dicta, tamquam appendix schematis addantur. Saltem nn. VI et VII (p. 10)[1] necessarii esse non videntur.

Card. MARELLA: Placet iuxta modum. Propositiones huius schematis omnino placent, cum quibusdam tamen animadversionibus hic factis. Attamen clarius statuendum esse censeo articulum quo clericis prohibeatur ne ullo modo vendant sacram cuiuscumque generis suppellectilem, etsi consumptam et fractam. Si quae habeatur, potius igne comburatur, audita Commissione dioecesana de Arte Sacra, et nullo modo vendere liceat mercatoribus vel antiquariis, ne res quae cultui sa-

[1] Cf. p. 714.

cro inservierunt, ex malo qui nunc viget more, profanas divitum domus condecorentur. Eaedem instructiones communicentur Superioribus Religiosorum, necnon, per Ordinarium loci, etiam Superiorissis Monialium et Sororum. In art. II, ubi dicitur « in quibusdam Ecclesiis », addatur « etiam exemptis ».

Card. MUENCH: Placet.

Card. TESTA: Placet iuxta modum: id est iuxta animadversiones factas.

Card. MEYER: Placet, attentis autem observationibus a Card. D'Alton factis.

Card. DOI: Placet.

Card. QUINTERO: Placet.

Card. CONCHA: Placet.

Card. DI IORIO: Placet: sub gravi praecipue moneantur parochi de non alienandis bonis artis et documentorum sine consensu Episcopi.

Card. ROBERTI: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones factas praesertim ab Em.mo Praeside et a Rev.mis Dominis Giusti et Albareda.

Card. JULLIEN: Placet iuxta modum: iuxta observationes huic folio adnexas: opportunum sane videtur ut Concilium de re tanti momenti agat duo tamen proponerem:

1) ad num. I, folio VII:[1] forte addendum esset quod is, qui, ad normam legis, monasteria vel domus principales Religiosarum visitat, ius et officium habeat diligenter inspiciendi archivum seu tabularium Monasterii vel Congregationis; etenim, uti experientia constat, pro arbitrio Superiorissae aut etiam cuiuslibet religiosae documenta nonnulla, quidem servanda, destruuntur. Idque ad complementum can. 618.

2) Ad folium VIII,[2] quoad can. 378, de consulendis documentis: aliquid statuatur oportet de potestate Episcopi seu Ordinarii concedendi aut denegandi licentiam consulendi documenta, ac igitur de necessitate vel non, habendi hanc licentiam. Etenim Ecclesiae archiva non habent eamdem indolem quam archiva Status. In nostris archivis dioecesanis, de quibus heic agitur, quae distincta sunt ab archivo secreto, multa sunt de dispensationibus pro matrimonio, pro ordinationibus, pro nominatione ad paroecias, ad officia, pro remotione ab eis, cum notis de indole,

[1] Cf. p. 712.
[2] Cf. p. 713, sub litt. e).

de ratione agendi sacerdotum et aliorum. Quae omnia non sunt a quocumque cognoscenda, saltem nonnisi post multum ac multum temporis spatium.

Card. LARRAONA: Placet iuxta modum:[1] servatis factis observationibus ab Em.mis Patribus et Exc.mis Membris Commissionis et Ill.mis Consiliariis.

Card. HEARD: Placet.

Beat. GORI: Placet iuxta modum: scilicet iuxta animadversiones Em.mi Card. Tisserant et Em.mi Card. Léger.

Beat. CHEIKHO: Placet.

Exc. FELICI: Placet iuxta modum: propositum ab Em.mo Card. Tisserant et P. Anselmo Albareda, praesertim de cogendis in unum vel paucos articulos iis quae ad Concilium deferenda erunt, aliis normis, utpote generalis principii explicativis, melius ad codificationem remissis.

Exc. O'CONNOR: Placet iuxta modum: redigatur tamen ad formam breviorem immo brevissimam.

Exc. UJČIĆ: Placet iuxta modum: habeatur ratio eorum, quae dixit Exc.mus Archiepiscopus de Concepciòn de Universitatibus.

Exc. RYAN: Placet.

Exc. CHÁVEZ Y GONZÁLEZ: Placet: cum observationibus factis ab Em.mis DD. Tisserant, Larraona et Exc.mo D. Silva Santiago et Patre Albareda.

Exc. SILVA SANTIAGO: Placet iuxta modum: cum observationibus Em.morum Cardinalium et cum propositione quoad Universitates Catholicas, quam ego ipse humiliter exposui scriptis[2]

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: cum observationibus opportune factis ab Em.mis Patribus, speciatim ab Exc.mo Archiepiscopo Ss. Conceptionis de Chile, ad modificationem Schematis.

Exc. CAMPBELL: Placet.

Exc. BERAS: Placet iuxta modum: scilicet: secundum animadversiones factas ab Em.mo Card. Tisserant, ab Exc.mo Archiepiscopo Silva Santiago et Ill.mis Patribus Giusti et Albareda.

---

[1] Cf. pp. 717-723.
[2] Cf. p. 723.

Exc. COORAY: Placet: perpensis tamen in coetu dictis.

Exc. McKEEFRY: Placet.

Exc. LEFEBVRE: Placet.

Exc. HURLEY: Placet iuxta modum: iuxta observationes Rev.mi D. Giusti et Rev.mi Patris Abbatis Anselmi Albareda.

Exc. LANDÁZURI RICHETTS: Placet iuxta modum, id est iuxta animadversiones factas hac in sessione, praesertim ab Exc.mo Archiepiscopo Silva Santiago et Rev.mo D. Albareda.

Exc. PERRIN: Placet.

Exc. ŠEPER: Placet iuxta modum: emendetur schema iuxta animadversiones Em.morum Cardinalium König, Marella et Jullien.

Exc. BAZIN: Placet.

Exc. BERNARD: Placet.

Exc. BERNIER: Placet.

Exc. YAGO: Placet.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet.

Exc. NGÔ-DINH-THUC: Omnino placet: Res quidem magni momenti: tristi experientia recentium annorum constat, etiam in dissitis nostris regionibus, ubi libri paroeciales, archiva episcopalia, malitia communistarum destructa sunt. Frequenter deperditio librorum paroecialium habita est, quando duplicata eorum, negligentia pastorum, non confecta fuerunt. Propositiones ergo Em.mi Relatoris, una cum observantia canonum C. I. C., providebunt pro futuro, sed bonum est ut materia obligatoria fiat relationis Rev.morum Ordinariorum Romae.

Exc. VERWIMP: Placet.

Exc. JELMINI: Placet, et quidem valde.

Exc. SUHR: Placet iuxta modum: secundum observationes Reverendissimi P. Albareda.

Exc. SCHARMACH: Placet.

Rev. GUT: Placet iuxta modum: secundum propositionem Rev.mi Abbatis Albareda factam.

Rev. BROWNE: Placet iuxta modum: attentis observationibus factis a Patribus et a Rev.mo Mons. Giusti et Rev.mo P. Albareda.

Rev. SÉPINSKI: Placet.

Rev. JANSSENS: Placet iuxta modum: descriptum ab Em.mo Card. Tisserant et R. P. Albareda.

5 - VOTA SODALIUM QUI SECUNDAE SESSIONI NON INTERFUERUNT

I

EM.MI P. D. EMMANUELIS CARD. GONÇALVES CEREJEIRA
Patriarchae Lisbonensis

Lisbonae, 10 nov. 1961

Excellentissime Domine,

In impossibilitate praesenti Commissionis Centralis sessioni assistendi, liceat mihi tibi mittere mea vota circa Quaestiones illi propositas, scil.

1) De obligationibus parochorum: Placet.
2) De patrimonio historico et artistico: Placet.
3) De clericorum vitae sanctitate: Placet.
4) De officiis et beneficiis ecclesiasticis deque bonorum ecclesiasticorum administratione: Placet.
5) De distributione cleri: Placet.
6) De habitu et tonsura clericali: Placet.
7) De paroeciarum provisione, unione, divisione: Placet.
8) De fontibus revelationis: Placet.
9) Formula nova professionis fidei: Placet.
10) De non catholicis invitandis ad Concilium Oecum. Vat. II: Placet in genere, in casibus vota peritis concredo.

II

EM.MI P. D. IACOBI CARD. DE BARROS CÂMARA
Archiepiscopi S. Sebastiani Fluminis Ianuarii

Flumine Januario, die 10 octobris 1961

Excellentia Reverendissima,

Mihi pervenerunt octo schemata, a Pontificia Commissione Centrali Praeparatoria Concilii Vaticani II missa.

Cum mihi impossibile sit Romam adire mense novembris, has adnotationes Excellentiae Tuae Reverendissimae nunc refero:

1) Quoad « quaestiones de non catholicis invitandis ad Concilium Vaticanum II », censeo omnino cum Em.mo Cardinali Relatore, ob rationes allatas. Sed mihi consultius videtur invitare theologos vel professores, et non episcopos ut tales. Ratio est, quia omnia ita facilius manent in campo vel sectore historico-theologico obiectivo, et minime sub auctoritate episcoporum dissidentium.

Etiam observationibus ab Exc.mo P. D. Gabrieli Acacio Coussa propositis adhaereo.

2) Etiam voto ab Em.mo Cardinali Petro Ciriaci plene haereo quoad « obligationes Parochorum ».

Idem, in propositis quaestionibus « De distributione cleri »; « De paroeciarum provisione, unione et divisione »; « De clericorum vitae sanctitate » et « De officiis et beneficiis ecclesiasticis ... ». In hoc ultimo, autem, schemate, mihi videtur non convenire exceptionem sub num. XI, quia non raro accidit aliquem beneficiarium non aptum ad tale officium, nec ad alium eiusdem gradus. Ergo, ne in damnum fidelium cedat hoc ius, parochus, exempli gratia, reddatur vicarius cooperator, vel cappellanus, quia in pastorali, prima regula est salus animarum. Qui non potest munere pastorali fungi, etiamsi inculpabilis, transferatur ad aliud munus, non ut punitione dignus, sed in bonum ipsius et animarum.

3) « De habitu et tonsura clericali ». Brasiliensi populo (paucis exceptis) placent habitus talaris et clericalis tonsura sacerdotis. Imo et in non perpaucis regionibus scandali causa esset fidelibus alius habitus sacerdotis, quin talaris habitus.

Idem valet pro non usu tonsurae.

Non raro accidit ut cappellani militares difficultatem inveniant in medio populi, propter eorum habitum militarem, et saepe reiciunt fideles tales sacerdotes, dubitantes num vere sacerdotes sint.

Quapropter, suffragor sententiae illi quae tenet traditionalem habitum talarem necnon usum clericalis tonsurae.

* * *

Rio de Janeiro die 23-X-961

Excellentia Reverendissima,

Relate ad Prot. N. 563 Centr/61 diei XI Octobris 1961, nempe Formulam novam Professionis Fidei necnon Constitutionem de Fontibus Revelationis, sententia mea omnino adhaeret propositioni Em.mi Cardinalis Relatoris.

III

EM.MI P. D. ANTONII CARD. BARBIERI

Archiepiscopi Montisvidei

Montevideo, octubre 6 de 1961

Excelentísimo Señor:

He recibido la amable comunicación fechada el 18 de setiembre en la que V. Excia.me remíte la invitación para asistir a la sesiòn plenaria que tendrà lugar el próximo mes de noviembre.

« Iisdem perdurantibus causis » que me impidieron asistir a las sesiones anteriores, y muy a pesar mío no podré asistir a esa importante reunión, lo que no es óbice para que desde aquí pueda prestar mi modesta colaboración como poso a hacerlo de inmediato.

Suponiendo que la materia a tratarse sea la presentada en los fascículos que vienen incluídos en la comunicación, paso a exponer mi humilde juicio al respecto.

Ante todo debo manifestar que estoy de acuerdo con las ponencias presentadas.

A modo de sugerencia marginal yo pondré el acento sobre algunos particulares que son los siguientes:

a) *De Clericorum vitae sanctitate*: dar toda la fuerza al artículo X pues la eficacia de nuestro trabajo apostólico está precisamente, y por lo que Nos corresponde, en el valor de nuestras virtudes instrumentales en la obra substancial de la gracia. Esa es la mejor credencial de que vivimos lo que enseñamos.

b) *De habito et tonsura clericali*: entiendo que debe mantenerse cuanto sea posible; esto, además de conquistar el aprecio de los fieles, es para el Clérigo una defensa y un estímulo.

c) *Del archivo y del patrimonio artístico*: creo que habría que formar debidamente a los Sacerdotes desde el Seminario, haciéndoles comprender la importancia que tiene para ejercer el apostolado la colaboración de un archivo bien ordenado y la custodia del patrimonio artístico que se posea.

En los demás artículos nada tengo que observar. Pero no puedo a menos que expresar el inmenso consuelo al constatar una vez más el creciente empeño de servir a Dios. Creo que a este respecto la Santa Madre Iglesia está pasando uno de los mejores momentos de su vida.

Termino la presente expresándole lo siguiente: mi propósito es trasladarme a Roma algún mes antes de iniciarse el Concilio Ecuménico; trabajar en lo que se me requiera entonces hasta la finalización del Concilio. Deséría saber si a V. Excia. le parece bien así.

IV

BEAT.MI P. D. MAXIMI IV SAIGH
Patriarchae Antiocheni Melchitarum

Ain-Traz (Liban), le 4/10/1961

Excellence,

Faisant suite à ma lettre du 22/9/1961, Reg. 14, N. 415, j'ai le regret de vous annocer que mon état de santé depuis une douzaine de jours me fait malheureusement prévoir que, — sauf amélioration sensible qui n'est pas prévue en ce moment, — je ne pourrai prendre personnellement part à la prochaine session de la Commission Centrale que se tiendra du 7 au 18 novembre 1961. Je vous prie de transmettre mes humbles excuses à notre Saint-Père le Pape.

J'ai reçu et longuement étudié toute la documentation que Votre Excellence a bien voulu m'envoyer. Sur les différentes « Quaestiones de disciplina cleri et populi christiani » je n'ai pas d'observations particulières à faire. Je les approuve, et suis heureux de constater que les schèmes répondent au souci pastoral de Sa Sainteté. Je pense aussi que les non-catholiques seront édifiés de voir avec quel soin l'Eglise Catholique étudie les moyens de faire du bien à ses prêtres pour les rendre aptes au service des âmes.

Quant aux « Quaestiones de non catholicis invitandis ad Concilium Oecumenicum Vaticanum II » je me permets de vous envoyer ci-joint mon modeste avis, heureux de contribuer du moins par écrit à une heureuse solution de cette importante question.

1. *Faut-il inviter des observateurs des Eglises orthodoxes et protestantes au Concile?*

Oui, sans nul doute. Si le prochain Concile était un Concile d'union, dans le genre de celui de Lyon en 1273 ou de Florence en 1439, nous aurions souhaité que fussent *convoqués* au Concile tous les évêques orthodoxes d'Orient, avant même la proclamation de l'union. Le prochain Concile étant surtout « un fait interne de l'Eglise Catholique », le moins qu'on puisse faire est *d'inviter* les Eglises orthodoxes d'Orient et les Eglises protestantes à s'y faire représenter par des *observateurs officiels,* qui ne doivent pas être traités comme des journalistes ou de simples spectateurs.

2. *Quelles qualités doivent avoir ces observateurs?*

Il est préférable, de la part de l'Eglise catholique, de ne fixer aucune qualité ou condition requise dans la personne des observateurs.

Les Eglises non-catholiques elles-mêmes tiendront à ce que les observateurs désignés par elles les représentent dignement. Leurs noms seront fournis aux autorités du Concile qui devront naturellement donner un agrément préalable, comme pour les représentations diplomatiques. Quant au *nombre* des observateurs, il semble préférable d'en laisser la détermination aux Eglises invitées elles-mêmes.

3. *A quelles sessions peuvent être admis les observateurs?*

Il est difficile de répondre à cette question sans savoir au préalable comment s'organisera concrètement le Concile.

Du moins peut-on dire ques les observateurs doivent être admis au plus grand nombre possible des sessions, et pas seulement aux sessions générales, car alors leur rôle serait de simple présence cérémonieuse. Il faut qu'ils voient aussi les Pères du Concile au travail, soit en commissions, soit en sessions particulières, avec ou sans les théologiens. Il ne faudrait pas que les observateurs aient l'impression d'avoir été invités à de simples cérémonies habilement mises en scène. Par ailleurs, l'Eglise catholique n'a rien à cacher, et l'on peut justement supposer que les éventuelles discussions entre les Pères du Concile n'auront rien que d'édifiant. Même les divergences d'opinion ou d'attitude pastorale seront très bien comprises par les observateurs.

Nous n'exclurions de cette règle que les séances d'organisation, des sous-commissions de rédaction ou d'administration, qui n'ont pas d'intérêt général pour les observateurs.

Avant et pendant le Concile, le Secrétariat pour l'union des chrétiens devrait être l'agent de liaison entre le Concile et les observateurs. Il peut organiser des rencontres, des échanges de vue, etc. ... C'est dans ce domaine que les non-catholiques pourraient exposer leur point de vue et se voir répondre par des théologiens catholiques qualifiés.

4. *Quelles Eglises non-catholiques inviter?*

Pour nous limiter aux Eglises orthodoxes d'Orient, nous disons:

a) Il faut que l'invitation parte du Saint-Père lui-même, et qu'elle ne soit pas communiquée à la presse avant d'être parvenue aux mains des destinataires. Il convient que l'invitation personnelle du Saint-Père soit remise de main à main par le représentant du Saint-Siège sur place.

b) L'invitation ne doit pas être adressée aux évêques orthodoxes en particulier, mais au chef de l'Eglise à laquelle ils appartiennent. Les Orthodoxes n'aiment pas que le Pape saute par-dessus les autorités supérieures de leur Eglise pour s'adresser directement à chacun des évêques. D'ailleurs, l'invitation s'adresse à l'Eglise particulière en tant que telle, pour qu'elle envoie des observateurs.

c) L'invitation doit être adressée à toutes les Eglises orthodoxes

autocéphales ou autonomes, en la personne de leurs chefs respectifs: Patriarches, archevêques ou métropolites. On peut s'inspirer pour cela de ce qui a été fait récemment à la conférence pan-orthodoxe de Rhodes, ou demander officiellement au Patriarche œcuménique de Constantinople la liste des Eglises orthodoxes considérées comme autocéphales ou autonomes.

Ain-Traz, le 28-XI-1961

Excellence et Vénérable Frère,

J'ai reçu en son temps votre circulaire du 11 octobre dernier, Prot. N. 537 Centr. 61, avec deux schémas théologiques: « Formula Nova professionis Fidei » et « Constitutio de fontibus revelationis ». Je m'excuse de n'avoir pu y répondre plus tôt.

Je suis entièrement d'accord sur le contenu de ces deux schémas. Je crois cependant opportun de vous signaler seulement quelques observations de forme relativement à la nouvelle profession de foi que vous proposez à notre étude.

1. *Ad n. 1, ligne 19, concernant l'addition du « Filioque »*. Tout en professant la doctrine exprimée par ce mot, l'addition en tant que telle reste facultative dans les Eglises orientales catholiques, d'après la déclaration du Concile de Florence. Une remarque figurant en note, au bas du texte, pourrait expliquer cela. Cet acte pourrait avoir un excellent effet sur l'âme de nos frères orthodoxes.

2. *Ad n. 6, ligne 26, concernant les évêques*. Je crois qu'il serait bon de mieux expliquer la responsabilité collégiale de l'épiscopat, en communion avec le Pontife romain et sous son autorité, dans la direction générale de l'Eglise, d'après ce que déclarerait éventuellement le prochain Concile œcuménique en complément de la définition de la primauté et de l'infaillibilité du Pontife Romain faite au premier Concile du Vatican. Pour une vue complète des choses, cette dernière définition a besoin d'être équilibrée par une déclaration plus précise de la nature et des pouvoirs du corps épiscopal.

3. *Ad n. 9, lignes 7 et 8, concernant les « paroles de consécration »*. Le texte de la profession de foi sur ce point ne doit pas être entendu comme excludant, dans la transsubstantiation, tout rôle complémentaire du Saint-Esprit, tel qu'il est traditionnellement exprimé dans les liturgies orientales par la prière de l'épiclèse.

4. *Ad n. 16, lignes 25 et 26*. Pour la forme, il vaut mieux dire quels sont les points des encycliques « Pascendi » et « Humani generis » qu'on veut inclure dans la profession de foi, plutôt que de renvoyer à ces deux encycliques en général.

Ce son là, Excellence et Vénérable Frère, les observations de forme que je crois devoir faire sur la nouvelle formule de profession de foi soumise à l'étude de la Commission Centrale.

Je profite de cette occasion pour prier de nouveau Votre Excellence de bien vouloir me communiquer le résultat des délibérations de la Commission Centrale au cours des deux sessions qui ont eu lieu déjà et auxquelles je n'ai pu personnellement prendre part.

V

BEAT.MI P. D. PAULI PETRI MEOUCHI
Patriarchae Antiocheni Maronitarum

Dimane, le 17 octobre 1961

Excellence Révérendissime,

J'ai attentivement parcouru les huit fascicules que vous avez eu l'amabilité de me faire parvenir et qui feront l'objet de la discussion de la Commission Centrale dans sa prochaine réunion.

Tout au regret de ne pouvoir prendre part à cette discussion à cause de l'absence de mon Vicaire du Liban pour au moins deux mois, et des événements de la Syrie, je prie Votre Excellence de bien vouloir présenter mes excuses au Très Saint Père, avec l'assurance de mon attachement filial.

C'est pourquoi, je me permets de Vous communiquer par écrit les quelques reflexions qui m'ont été suggérées par la lecture des susdits fascicules, et qui portent sur trois questions. Les voici:

1. *La Hiérarchie et les Ordres exempts.* (Cf. « De Distributione Cleri ... » § X).

Il est dit dans ce paragraphe qu'il faudra accommoder aux temps modernes l'exemption de certains Ordres religieux.

Nous sommes tout à fait d'avis que les Ordres religieux soient exempts, pour leur vie interne, dans l'administration et les nominations concernant leurs propres religieux. Mais il nous semble qu'il est de l'intérêt commun qu'ils ne le soient pas, quand il s'agit de procéder à des nominations intéressant l'avenir du diocèse et ses œuvres (Action Catholique, Mouvements divers, Formation du clergé...). Là, il nous semble qu'il faille s'en tenir à l'avis de l'Ordinaire du lieu et surtout à celui du Patriarche, dans les Patriarcats. Les religieux qui, en aucune façon, ne peuvent être un état dans l'état, ne sont-ils pas les soldats de la Hiérarchie? Et n'est-ce pas à ce titre qu'ils ont pu accomplir, à travers

les âges, un bien immense dans l'Eglise? Et il n'est pas certainement de l'intérêt de la Catholicité en Orient d'affaiblir l'autorité des Evêques, encore moins celle du Patriarche.

2. *De non-catholicis invitandis ad Concilium.*

L'invitation, me semble-t-il, doit être adressée aux Patriarches, par égard et délicatesse, pour leur demander de vouloir bien désigner eux-mêmes les Observateurs qui, bien entendu, n'auront pas de voix au chapitre.

Quant à recevoir ces derniers dans les Commissions particulières, je me permets de suggérer ceci:

Bien que l'Eglise catholique n'ait rien à cacher, il pourrait cependant se faire que certaines quaestions proposées, relatives à des non-Catholiques, et discutées en présence de leurs Observateurs, blessent las susceptibilité de ces derniers, ce qui aurait pour effet de les éloigner au lieu de les rapprocher. Mieux vaudrait dans ce cas n'y pas admettre des Observateurs.

Si ces discussions n'auront pas lieu et que les théologiens auront à donner par écrit leurs avis sur des points qui leur seront proposés, comme ce fut le cas au I Concile du Vatican, il n'y aurait alors aucune difficulté à communiquer aux Observateurs les conclusions des théologiens.

3. L'*excardination et l'incardination, ipso iure, passés 5 ans.*

Il me semble que le mieux serait d'en rester, pour cette question, aux termes des cc. 49, 50, 52 et 260 § 2 du « De Personis ».

Le mieux serait aussi que les deux Hiérarques « a quo et ad quem » s'entendent sur la manière d'échanger ou de prêter les prêtres: des raisons importantes pourraient surgir, après cinq ans, qui obligeraient l'Evêque a quo reprendre son prêtre. Son droit de le reprendre serait-il alors prescrit par 5 ans si, entretemps, il a oublié de le faire valoir? Serait-ce la récompense du service qu'il a rendu? Et après avoir été créancier, deviendrait-il débiteur?

Par ailleurs, nous avons des prêtres en Amérique. Est-il nécessaire qu'ils demeurent toujours là-bas et que nous en soyons définitivement privés? Ils pourraient revenir dans leurs pays d'origine pour y faire du bien, maintenant qu'ils ont plus d'expérience et que, sur le plan financier, ils sont plus avantagés que les résidents, ce qui leur permettrait de se dévouer généreusement au service des âmes.

Faudra-t-il aussi que des prêtres âgés ou malades, ayant été donnés à un Diocèse pauvre, ne puissent plus rentrer dans leurs Diocèses d'origine pour y recevoir les soins nécessaires?

Faudra-t-il qu'un évêque, ayant des difficulté avec un prêtre venu d'ailleurs, ne puisse plus le renvoyer chez lui?

On craint, s'il en est ainsi, de voir des évêques se refuser à prêter leurs prêtres et même de recevoir, dans leurs séminaires des candidats qui seront instruits aux frais de leurs diocèses parfois pauvres, et iront travailler ailleurs.

VI

Exc.mi P. D. IOSEPHI ALTER
Archiepiscopi Cincinnatensis

1. *Quaestiones de invitandis non catholicis ad Concilium Oecumenicum Vaticanum Secundum.*

Ad III, n. 3 d): Valde difficile erit observatores invitare ut sessionibus officialibus ipsius Concilii assistant, sine saltem quavis specie admirationis fidelium.

Ad III, n. 4: « ... attamen sine propria dicta discussione, ubi nihilominus ipsi proprias cogitationes, opinamenta, reactiones edicere possint ». Methodus haec magis placet.

Ad IV, n. 2 c): Si sint invitandi, debent esse tamquam observatores tantum, et in invitatione ipsa clare indicandum.

2. *Formula nova professionis fidei*: Omnia supradicta mihi placent.

3. *De fontibus Revelationis*: Doctrina Ecclesiae de fontibus revelationis comprehensive et praecise enucleata est, maxime placet.

4. *De distributione Cleri*: Placet iuxta modum: ad n. III: Sacerdotes cuiuscumque dioecesis mittendi non sunt in aliam dioecesim contra eorum voluntatem, nec contra voluntatem Ordinarii loci.

Ad n. V: Videtur esse aliqua duplicatio Decreti iam in parte IV notata. Entia non sunt multiplicanda sine necessitate. Non placet.

Ad n. IX: « ne a sola voluntate Ordinarii loci abhinc pendeat transitus clericorum ad aliam dioecesim »: non placet.

Ad n. IX a): Placet iuxta modum, i. e. dummodo Ordinarius loci semper maneat iudex solus in causa.

Ad n. X: Placet iuxta modum: Decretum X magis praecise determinandum et clarificandum est.

5. *De Clericorum vitae sanctitate*: placet.

6. *De habitu et tonsura clericali*: placet.

7. *De Paroeciarum provisione, unione, divisione*: ad n. X. Placet iuxta modum: notio et amplitudo verbi « Directorium » debet esse magis praecise definienda.

Ad n. XI. Placet saltem pro ritu latino.

Ad n. XII. In quantum parochus cognoscere potest.

Ad n. XIX. Placet iuxta modum: nisi sub auctoritate Ordinarii ad aliud munus delegati sint.

Ad n. XX, c). Placet iuxta modum: semel vel bis tantum in anno, nec ultra tres dies pro unaquaque vice.

9. *De officiis et beneficiis ecclesiasticis deque bonorum ecclesiasticorum administratione*: ad I, n. VII: secundum vires uniuscuiusque dioecesis.

Ad II, n. III: videtur esse superfluum. Praescripta iam continentur in C. I. C. explicite.

Ad II, n. IV: « In singulis autem nationibus iidem, quantum fieri potest, sint libri administrationis bonorum ecclesiasticorum »: Non placet, quia est fere impossibile intuitu magnae diversitatis legum et conditionum in Statibus Foederatis.

Ad II, n. XI: Periculosum est sine quadam limitatione huius facultatis, relate ad bonum paroeciale de futuro.

10. *De patrimonio historico et artistico ecclesiastico*: ad I, n. I: placet iuxta modum: omnia praescripta sub numero I sunt valde desiderabilia, sed in pluribus dioecesibus remanebunt piae aspirationes propter defectum peritorum ecclesiasticorum et propter defectum sumptuum necessariorum. Numerus sacerdotum in pluribus dioecesibus deficit tempore praesenti ad opera pastoralia necessaria perficienda, praesertim in re educationis christianae et socialis Actionis Catholicae.

Ad II, n. IV: « Quaelibet autem paroecia suam habeat bibliothecam in commodum fidelium »: placet iuxta modum: scilicet in quantum fieri potest. Totus numerus fidelium in multis paroeciis hic in Statibus Foederatis non excedit quingentas animas.

Ad III: valde difficile erit plura supradicta adimpleri propter penuriam rerum de Arte Sacra hisce in regionibus existentium. Eadem animadversio valet relate ad bibliothecam paroecialem.

VII

Exc.mi P. D. LAURENTII GRANER
Archiepiscopi Dacchensis

1. *Quaestiones de non Catholicis invitandis ad Concilium Vaticanum II*. - Consentio cum voto Eminentissimi Cardinalis Ponentis.

2. *Formula nova Professionis Fidei*: placet.

3. *Constitutio de Fontibus Revelationis*: placet.

4. *De Clericorum vitae sanctitate*: placet.
5. *De Paroeciarum provisione, unione, divisione*: placet.
6. *De habitu et tonsura clericali*: placet.
7. *De obligatione Parochorum*: placet.
8. *De officiis et beneficiis ecclesiasticis deque bonorum ecclesiasticorum administratione*: placet.
9. *De patrimonio historico et artistico ecclesiastico*: placet.
10. *De distributione Cleri*: placet.

VIII

Exc.mi P. D. ALBERTI SOEGIJAPRANATA
Archiepiscopi Semarangensis

Semarang, die 21 Dec. 1961

Excellentissime ac Reverendissime Domine,

Sero, fortasse nimis sero, Excellentiae Vestrae Rev.mae liberaliter proponere audeo quaedam, ut puto, notatu digna de schematibus Decretorum propositorum a Commissione de Disciplina Cleri et Populi Christiani deque Quaestionibus de non catholicis ad Concilium Oecumenicum Vaticanum II, quae nuper grato animo pariter accepi. Postea etiam duo libella de quaestionibus theologicis accepi, mea quidem opinione ad studendum eis.

I. Quoad schema decreti *de clericorum vitae sanctitate,* ut mihi videtur, nil addi debet. Tractatus est sat clarus, brevis et sufficiens ad indicandum principia, media et praxim sanctitatis exercendae vitae Clericorum.

II. Quoad schema decreti *de habitu et tonsura clericali,* quaedam adnotationes proponendae mihi videntur esse.

1) Distinctio habitum clericalem inter et laicalem, quantum fieri potest, semper et ubique retinenda est, praesertim in regionibus Indonesiensibus nostris. Habitus clericalis, nempe toga talaris in variis modis et coloribus, magnae est auctoritatis apud populum. Non solum in publicis officiis liturgicis, sed etiam in caeremoniis apud senatum populumque Indonesiensem. Quibus est signum publicum et acceptabile vitae Deo specialiter dedicatae. Pro clericis ipsis est tutamen quoddam vitae religiosae publice strictioris observantiae.

2) Clerici in « clergyman », praesertim advenae, a nostratibus minus excultis habentur ut laici Europaei. Collare ecclesiasticum nondum agnoscitur ut distinctio specifica habitum clericalem inter et laicalem.

Urgentibus necessitatibus, ut patet, habitus clericalis mutari potest et debet, semper tamen magni faciendo decorem clericorum et dignitatem clericis debitam.

III. Quoad schema decreti *de obligationibus Parochorum,* notandum est, ut puto:

1) Ad n. III, pag. 6,[1] lin. 8-11, addatur: « vel propter exigentias circumstantiarum illud tempus coarctandum existimaverit ».

2) Ad n. XII, pag. 8,[2] Ratione varietatis circumstantiarum localium eiusdem regionis vel nationis, propositio XII, ut mihi videtur, melius redigatur in modum voti, cuius et norma et executio prudentiae Ordinariorum locorum relinquatur.

IV. Quoad schema decreti *de Paroeciarum provisione, unione et divisione,* aliquid dicendum habeo ex pura gratitudine et aestimatione mentis.

Gratissimo laetoque animo perlegi menteque revolvi schema supra allatum. Est mihi documentum pastorale pretiosum pro cura explenda animarum in paroeciis, moderno quidem modo secundum opinionem hodiernam theologorum atque in mentem optatam laicorum excultorum. Restitutis iuribus divinis Episcoporum, sublatisque quantum fieri potest privilegiis regimen pastorale attingentibus, libertas atque facilitas existat organizandi, uniendi et formandi oves et agnos in uno ovili sub uno pastore, licet separati quidem, sed iterum uniti tamen in suis propriis paroeciis ratione aptioris animarum curae. Quo facto strenue intendendum esse videtur, ut omnes, et clerici et laici, duce suo Episcopo, omnes et singuli unanimiter collaborent in bonum spirituale atque temporale omnium paroeciarum et totius dioecesis, unusquisque secundum positionem et functionem temporalem, quam habet in corpore Christi mystico. Illud divinorum officium, scilicet cooperari cum Deo in salutem animarum, non est reservatum clericis tantum sed etiam omnibus membris viventibus unius Corporis Christi viventis. Laici quoque sunt responsabiles pro salute et crescentia corporis Christi.

V. Quoad schema decreti *de distributione cleri,* quaedam ex corde proponere velim. Hoc in schemate sermo est de distributione cleri, supponendum igitur est haberi sufficientem multitudinem sacerdotum. Hoc in schemate sermo est de frequenti oratione ut Dominus messis mittat operarios in messem suam. Episcopi debent parati esse cedere sacerdotes suos aliis dioecesibus, quae non sufficientem numerum sacerdotum habent. Superiores maiores religiosorum debent libenter cedere sacerdotes religiosos curae animarum et domibus ratione seminarii erigendis. Sermo etiam est de organizatione et de hortatione ad erigenda seminaria ubique, etiam pro vocationibus serotinis, quae omnia sunt optima et magni ponderis. Maximi autem momenti, ut mihi videtur, est quaestio

[1] Cf. p. 671.
[2] Cf. p. 672.

quomodo augeatur numerus vocationum sacerdotalium. Nam ubique in orbe terrarum lamentatur de egestate sacerdotum, de minuitate vocationum. Nec largitas, nec liberalitas, nec benevolentia Episcoporum et Superiorum Maiorum creare potest sacerdotes. Proinde nemo dat, quod non habet. Multa iam scripta sunt hac de quaestione. Tamen magni esse momenti puto, si Commissio de Disciplina Cleri et Populi Christiani suam opinionem hac de re proponere velit ut normam directivam ad augendam vocationem sacerdotalem, et quantitativam et qualitativam.

VI. Quoad schema decreti *de patrimonio historico et artistico ecclesiastico*: nihil mihi dicendum est.

VII. Quoad schema decreti *de officiis et beneficiis ecclesiasticis deque bonorum ecclesiasticorum administratione*: nil mihi dicendum est.

VIII. Quoad *quaestiones de non-catholicis invitandis ad Concilium Vaticanum II*: quae sequuntur libenter proponere velim:

1) Sincera sympathia habeatur erga non catholicos, qui relationes arctiores cum Sancta Ecclesia Catholica Romana habere exoptant, aperiatur oportet ianua Concilii Oecumenici Vaticani II sympathizantibus non catholicis tamquam observatoribus.

2) Observatores non catholici invitati admitti possunt omnes in sessiones. Secundum verba Em.mi Dom. Tardini hac in quaestione citata: « Mais je pense que si quelques-uns d'entre eux désirent être présents, ils pourront venir au Concile, non comme membres évidemment, mais comme observateurs parce que nous n'avons rien à cacher ».

3) Invitari possunt theologi et professores sympathizantes bene periti et ab auctoritate ecclesiastica sua valide deputati. Etiam episcopi sympathizantes erga negotia unionis, consulto tamen secretariatu unionis. Episcopis non-catholicis in concilium invitatis reserventur loci speciales non minus honorabiles quam episcopis catholicis, mentione non facta de validitate consecrationis.

4) Difficultates, explicationes, declarationes et disputationes ab observatoribus invitatis propositae ne in ipso Concilio tractentur, sed transmittantur ad Secretariatum Unionis, qui res post vel ante Concilium profundius tractare possit.

5) Ad excitandam augendamque sympathiam non catholicorum erga catholicismum, catholici iustitiam caritatemque observare debent etiam erga non-catholicos. In conversatione et usu quotidiano cum eis benignitas, liberalitas et benevolentia catholicis sunt commendandae. Severitas autem et acerbitas in modo loquendi de eorum vitiis et erroribus vitanda est. Est enim aperte contra caritatem proximorum. Vitia evitanda repugnanda sunt, errantibus tamen parcendum. Praesertim animus haud leniter ferens aliorum de rebus religiosis opiniones, dedecet

catholicos qui libertatem conscientiae agnoscant. De facto sunt plures falsae religiones, quas Divina Providentia non impedit.

IX. Quoad constitutionem *de fontibus revelationis* propositam a Commissione theologica.

Adnotationes quaedam proponendae sunt. Magni valoris est quod in hac constitutione statuuntur illa principia doctrinae catholicae, quae omnis inquisitionis ulterioris fundamentum esse debent. Sed in formulatione utiliter aliqua elementa positiva, quae his temporibus a scientia theologica et exegetica acquisita sunt, assumi posse videntur, ut Ecclesia hac in re aliquam viam ostendat et a solutionibus falsis vel inadaequatis avertat. *In specie*: Ad cap. I, nn. 4 et 5:

Recte premitur Traditio Ecclesiae ut fons Revelationis praeter Sacram Scripturam. Cum vero in adiunctis modernis apud plures Protestantes notio et necessitas Traditionis magis evolvetur, expedire videtur, ut habitudo unius fontis ad alterum magis in lucem ponatur et penitus explicetur.

In enuntiatione, sicut sub 4 et 5 habetur, hi duo fontes fortasse nimis secundum dualitatem mathematicam accipiuntur, scil. quasi omnino separati et quoad originem et contentum diversi.

Qua de re addatur explicatio de relatione unitatis quam S. Scriptura et Traditio habent, deque eorum habitudine non tantum externa sed etiam interna.

Immo sic magis premitur valor Traditionis praecipuus, quae tandem ad nos pervenit in sua duplici forma scil. scripta et orali.

Proponitur additio textus: Ad n. 5, pag. 6,[1] cap. I. « Nemo ergo Traditionem exinde minoris facere aut ei fidem derogare audeat. Licet enim Sacra Scriptura, cum sit inspirata, ad enuntiandas et illustrandas veritates fidei instrumentum praebeat divinum, ipsa tamen S. Scriptura cum hac Traditione intime coniuncta est et speciatim Libri Novi Testamenti ex ipsa Traditione legendi sunt et interpretandi.

Insuper, quamquam S. Scriptura nobis divinitus praebeat expressionem fidelem et quoad essentialia elementa completam praeparationis Salutis in populo Israelitico necnon personae Iesu Christi Redemptoris divini Eiusque dictorum et factorum, tamen ipsa non ea omnia, quae a Deo gesta vel a Christo et Apostolis facta vel praedicata sunt, exhaurire et complete exponere ostenditur. Ideoque Traditio oralis se latius extendere dicenda est quam Sacra Scriptura. Quam ob rem Traditio, eaque sola, via est qua ... etc. ».

Ad cap. I, n. 6, lin. 15, « ... sed soli vivo Ecclesiae Magisterio tamquam instrumentum, quod data Traditionis divinitus hominibus huius

[1] Cf. p. 524.

temporis transfert. Magisterii Ecclesiae ergo est... etc. »: (scopus mutationis huius textus solummodo est, ne Magisterium a non catholicis ut tertius fons revelationis putetur).

Ad cap. II, n. 10, lin. 18: Cohaerentia inter auctorem inspiratum et communitatem ulterius explicari posse videtur fere hoc modo: « Item, quemadmodum ... non autem ... communicatum. Ex Dei autem providentia, origo libri sacri ipsumque elogium divinum quod in libro continetur ita intime cum gestis divinis, quibus populum suum formavit et duxit, cohaeret, ut a vita communitatis dissolvi nequeat, et materialiter in communitate eiusque traditione praeparari dicendum sit, ex eaque aptius intelligi possit ».

Ad cap. II, n. 23: Proponitur textus addendus: « Haec tamen inerrantia diiudicanda est *ex intentione et sensu,* quem hagiographus prae oculis habuit. Quare primum considerandum est quod sacer auctor, ut instrumentum Auctoris divini, intendit communicare hominibus Verbum Dei historice revelatum ad Salutem, non autem propter se et absolute docere facta humana historica vel scientifica, nisi in quantum ad opus salutis relata sint. Qua de re haec omnia, quae ab hagiographo enuntiantur, accipienda sunt in hac eorum instrumentali relatione ad Revelationem et praedicationem Salutis, et in tantum fruuntur inerrantia divina, sive sint religiosa sive in se sint profana. Porro haec inerrantia dilucenda est ex *sensu,* quem in determinatis adiunctis expressit hagiographus pro sui temporis conditione ».

IX

Rev.mi P. D. ALBERTI VACCARI S. I.

Formula nova Professionis fidei valde placet in universum; in quibusdam locis clariorem elocutionem mallem. Sunt autem:

N. 8, pag. 6 (extrema linea).[1] Pro « *eiusque divinam* immolari victimam » mallen « *eoque Christum* ipsum immolari victimam ».

N. 14, pag. 8 (lin. 9).[2] Locutio « analogia fidei » mihi videtur obscura et ambiguitati obnoxia (cf. commentarios in Rom. 12, 6, unde sumpta est). Dicerem vel « connexio cum revelatis », ut scite appellata est in hoc ipso *Schemate Constitutionis de Deposito fidei,* cap. 5, n. 30 in fine, vel plenius « concordia vel connexio cum aliis Revelationis fontibus ».

P. 10, linea penultima:[3] pro « loqui licet » dicerem « toleratur mentio » (nedum meditatio!), vel simile quid.

---

[1] Cf. p. 496.

[2] Cf. p. 497.

[3] Cf. p. 499, nota ad n. 17.

Constitutio de fontibus revelationis:

P. 6,[1] n. 3, lin. 3. Pro « instauraverunt », quod vocabundum sonat, aut sonare videtur, renovationem quamdam veteris alicuius praedicationis (puta Prophetarum), melius diceretur « inceperunt », ut significetur exordium alicuius novae institutionis (cf. Marc. 1, 22-27).

P. 6, n. 4. Ultima periodus (« Quod autem ») etc. non est clara. Quid sunt « praeterita »? An facta praecedentium aetatum seu temporum, vel (ut a contextu suggeritur) Christi facta et dicta quae feruntur a « variis documentis » (velut evangeliis apocryphis), sed ab Ecclesiastica Traditione praetermissa seu non admissa sunt? Tota periodus, meo iudicio, sine damno omitti posset.

P. 7,[2] n. 6, lin. 15. Vocula « qua », cum possit esse et pronomen relativum et adverbium, dubiam vel obscuram facit sententiam. Substituatur « utpote » (quatenus, in quantum).

P. 10,[3] nn. 13 et 14. Putaverim duas hasce paragraphos rectius poni ordine inverso, ut primo statuatur generale principium divinae « condescendentiae » (de qua iam multa a Patribus, praesertim Chrysostomo, dicta sunt), qua fit ut Deus hominibus humano more loquatur, ideoque locutiones figuratas, metaphoras, hyperboles, non stricte rerum veritati adhaerentes, quae apud omnes linguas et populos in quotidiano sunt usu, etiam a sacris auctoribus passim adhibeantur, et deinde ad peculiarem casum deveniendo scriptorum antiquorum et antiquissimorum, cuiusmodi sunt plerique scriptores biblici, inculcentur quae docuit S. P. Pius XII in Encyclica *Divino afflante Spiritu,* ut accurato studio ex antiquis monumentis et scriptis statuatur quos modos concipiendi et loquendi tenuerint illi veteres, et eorum quodammodo induamus mentem, et non illis imponamus, quae nostri temporis sunt.

P. 12,[4] n. 15, lin. 10. Puto per lapsum ante « enervata » excidisse particulam negantem, ut « minime » vel « nequaquam ».

P. 14,[5] n. 21, lin. 29. Delendum « de » ante « modo ».

P. 15,[6] n. 23, lin. 16. Pro « repromisit a Patre mittendum » plenius et aptius diceretur: « a Patre promissum (Io. 14, 26) misit (Io. 15, 26; Act. 2, 33) ».

P. 18,[7] n. 28, lin. 32. De « analogia fidei » dictum est supra prope ab initio.

---

[1] Cf. p. 524.
[2] Cf. pp. 524-525.
[3] Cf. p. 526.
[4] Cf. p. 527.
[5] Cf. p. 529.
[6] Cf. p. 529.
[7] Cf. p. 531.

INDEX

PAG.

SESSIO SECUNDA

Documenta Sessionis Secundae

Acta Sessionis Secundae

PAG.